BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXXIX
E
10
NAPOLI

[illegible]
E
16

C. SOL. APOLLIN.

SIDONII

ARVERNORVM

EPISCOPI

OPERA,

IAC. SIRMONDI SOCIET. IESV PRESB.
cura & ſtudio recognita, Notíſque illuſtrata.

EDITIO SECVNDA,
Ad eiuſdem Autographum prælo iampridem paratum diligenter exacta.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III · NAPOLI

PARISIIS,
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, Regis ac Reginæ Architypographi, viâ Iacobæâ ſub Ciconiis:
Et GABRIELIS CRAMOISY.

M. DC. LII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISSIMO PRÆSVLI
D. FRANCISCO
RVPIFVCALDIO RANDANO,
S. R. E. CARDINALI
EPISCOPO SILVANECTENSI.

DESTINATVM *tibi ante annos complures Sidònium noſtrum, Illuſtriſſime Cardinalis, pro voto accidit vt per eoſdem fere dies prælo ſubiicerem, quibus te ab Italia reducem plaudens Gallia priuatis publicíſque gratulationibus proſequebatur. Nam cùm à me itidem ex veteris clientelæ nexu aduen-*

torium tibi munus aliquod deberi ſentirem, optandum erat profectò, vt tale nanciſcerer, quod non ſolùm deſideria noſtra teſtari, ſed tuam quoque gratiam inire ac promereri poſſet. Nunc verò ſua ſponte id oblatum eſt, quod amari abs te, ſi te amas, probaríque neceſſe ſit. Quid enim aliud tibi offero, cùm Sidonium offero, quàm alterum te tibi; hoc eſt præſtantiſſimum genere, doctrina, virtute Antiſtitem, iiſdem laudibus ornamentíſque prædito Antiſtiti? Præfecto Galliarum patre natum, Gallicanæ militiæ Magiſtri filio? Præfectum Vrbi Romæ, Cardinali tantùm non primo in Eccleſiæ Romanæ gradu conſtituto? Epiſcopum denique Aruernorum Aruernicæ ſedis eiuſdem Epiſcopo? Tametſi enim te Aruernis tuis iampridem ſubduxeris, malueríſque deſiderari ab iis præſentiam tuam, quàm perpetuum illis bonum eſſe quo fruebantur: hæret tamen, vigétque in omnium animis gratiſſima pontificatus tui recordatio. Neque vlla vnquam erit ætas, quæ luſtra illa quinque non celebret, quibus ad

Eccleſiæ Claromontanæ clauum ſedens, omnes illi prudentiſſimi, vigilantiſſimíque paſtoris numeros reddidiſti. Cùm creditam tibi plebem cæleſtibus diſciplinis, nec verbis tantùm ac ſermone, ſed ſcriptis etiam voluminibus, veræ pietatis magiſter erudires. Tum vitam ipſe, morúmque formam omnem ſic inſtrueres, vt quibus ſucceſſiſſes, quorúmve in cathedra ſederes, perpetuò meditari, laudandæque imitationis ſtudio, nunc Auſtremonij, Illidiíque ſanctitatem, Venerandi atque Eparchij religionem, Quintiani conſtantiam, Galli modeſtiam, benignitatémque æmulari viderere: nunc eniti, vt humanarum rerum deſpicientia Bonitos, ſacrorum locorum cultu Geneſios, reuocandis ad rectam fidem deuiis Auitos, ſubleuandis inopum calamitatibus Sidonios, vniuerſum denique lectiſſimorum quondam Præſulum ſenatum, Aruerniæ ſuæ virtutum tuarum luminibus exemplíſque renouares. Quanquam hæc à me quorſum, qui nec laudes tuas ſcribere inſtitui, nec ſi velim, opus habeam præterita retexere;

cùm in promptu ſint, ac laudem omnem vincant, quæ in te aut Roma nuper venerata eſt, aut nunc aula ſuſpicit, aut ſorte ſua læti prædicant Siluanectenſes tui? Attamen hinc vides, Illuſtriſſime Cardinalis, qua fiducia beneuolentiæ approbationíſque tuæ vernaculum tibi, ac pæne domeſticum munus exhibeam: vt cùm nominis tui ſtudioſorum conatus omnes benignè complecti ſoleas, præcipuam tamen Sidonio noſtro gratiam tot tibi nominibus addicto & conſecrato deberi confidam. Itaque ne iſtam quidem tam lenti poſt tot annos officij tarditatem, ne mihi fraudi ſit pertimeſco: cùm facilem veniam, aut laudem potiùs, ni fallor, iudicio tuo relaturus videar; quem intelliges hac ipſa veteris debiti profeſſione antiquam, & conſtantem in tui veneratione atque obſequio perſeuerantiam declarare.

Ill. A. T.

Dedítiſſimus IAC. SIRMONDVS
Soc. Ieſu Preſb.

VITA S. SIDONII
Epiſcopi Aruernorum.

SIDONIVM nobiliſſimo inter Gallos genere, ac patre auóque Præfectis prætorio Galliarum natum conſtat. De patria cùm alij diuerſa ſentiant, ipſe Lugdunenſem ſe non ſemel nec obſcuris verbis ſignificat. Sed crebra in eius libris Aruernorum mentio, apud quos coniugem primùm Auiti Imp. filiam, deinde cathedram Epiſcopalem ſortitus eſt, nonnullis anſam dedit, vt Aruernum ſuſpicarentur. Lugduni ergo natus, atque optimis, quibus tum adhuc referta erat Gallia, liberalium artium vſus magiſtris, inter quos Hoenium in poëticis, Euſebium in philoſophicis commemorat, eam in omnibus natura, & ſtudio laudem eſt conſecutus, vt eruditorum ſui æui (quod Mamerti Claudiani de ipſo elogia docent) peritiſſimus ac diſertiſſimus haberetur. Poëticæ in primis fama clarus, non ſolùm apud æquales amicos, verùm etiam apud Principes ipſos in pretio fuit. Quorum

alterum declarant omnium generum epigrammata & carmina, quæ amicorum rogatu variis de rebus officioſiſſimè ſcripſit: alterum tres Panegyrici, quibus Auitum ſocerum, Maiorianum, & Anthemium Auguſtos publicè laudauit, beneuolentiæque à ſingulis fructum tulit. Nam & Romæ ſtatuam inter Poëtas ſub Auito in fori Traiani bibliotheca meruit. & à Maioriano, cùm Circenſes daret Arelate, ſolenni eius epulo inter honoratos adhibitus eſt, atque à Satyræ, cuius inſimulabatur, inuidia ſingulari exemplo vindicatus. Ab Anthemio denique, poſt Comitiuam, aliáſque quibus ornatus antea fuerat dignitates, Præfectus Vrbi creatus, atque Patricius, familiam ſuam, quam præfectoriam à maioribus acceperat, reddidit patriciam. Nec multò pòſt defuncto Aruernorum Epiſcopo Eparchio, in eius locum, quamuis renitens, & nondum clericus, ſuffectus eſt. Quod munus ſumma cum modeſtia ſuſceptum, pari cum ſanctitate ac vigilantia, turbidiſſimis temporibus, maximáſque inter difficultates tùm priuatas tum publicas adminiſtrauit. Primùm enim obſeſſis per Gothos Aruernis, diutinæ acerrimæque oppugnationis moleſtias pertulit. deinde redacto ex Nepotis Aug. fœdere in hoſtium poteſtatem oppido,

pido, ab his per legationis ſpeciem relegatus aliquandiu exulare coactus eſt. Tum ſuis tandem redditus, cùm in officij curam intentus, nullam inter barbaros optimi paſtoris partem omitteret, ac ſingulari in omnes benignitate, præcipua in egenos munificentia, neminem ipſe laceſſeret, æmulorum tamen, vt mos eſt, in ſe odia concitauit. duorum videlicet presbyterorum, qui omni Eccleſiæ ſuæ poteſtate per ſummam contumeliam exutum, in maximas rerum omnium anguſtias coniecerunt. Sed diuturnam eam cladem eſſe diuina vltio paſſa non eſt. In integrum ergo reſtitutus, nec diu tamen poſtea ſuperſtes, Aprunculo ſucceſſore non ſine diuina præſenſione deſignato, ad cæli præmia euolauit XII. Kalendas Septembris. Qui dies exinde anniuerſariæ ipſius memoriæ apud Aruernos dicatus eſt, & tumulo inſcriptus cum Epitaphio. Liberos ex Papianilla coniuge ante Epiſcopatum ſuſceptos reliquit Apollinarem filium, & Roſciam ac Seuerianam filias. Ingenij verò monimenta, quamuis alia plurima ſcripſerit, hæc ſola quæ reſtant publici iuris eſſe voluit. In quibus ſanè, ſeu metro vinctis, ſeu liberis ac ſolutis, ſiue narret aut ſuadeat, ſiue laudet aut vituperet, & quodcumque argumentum tractet, par in omnibus

felicitas & copia, atque ea tum verborum, tum ſententiarum varietas, vt mira in eo vis ingenij, & abundantia quædam doctrinæ ſtatim eluceat. Qua opinor fiebat, vt doctis etiam ætatis ſuæ hominibus, velut Ruricio Lemouicenſi, obſcurior atque interprete egere iudicaretur. Neque verò in iis tantùm, quæ attentiùs meditabatur & elaborabat, quantus eſſet oſtendit: ſed in extemporalibus etiam repentiníſq; ſcriptionibus. Quarum illi tam prompta facultas erat, vt non pauculos duntaxat verſus non meditatos funderet è veſtigio, quale fuit diſtichum, quo Satyræ calumniam deprecatus eſt apud Maiorianum, & alterum reciprocum quo luſit in torrentem, aút tetraſtichum quod in Philematij gratiam compoſuit: ſed iuſta interdum vtroque orationis genere opuſcula pari celeritate pertexeret. Eiuſmodi enim fuit Concio Bituricenſis, quam paucis horis dictauit, & Anacreonticum carmen, quod Burdegalæ in Petri librum Magiſtri epiſtolarum ſubitò proferens, cum eximiis illius ſæculi poëtis Domnulo, Seueriano, atque Lampridio decertauit. Sed nunquam quid in hoc genere poſſet clariùs enituit, quàm cùm ſubtracto ſibi, vt eſt apud Gregorium Turonenſem, inter ſacra libello, ex quo recitare conſueuerat, totam.

nihilominus dicendorum ſeriem appoſitè ac luculenter explicuit. Cæterùm cùm talis omni ex parte tantúſque eſſet Sidonius, eiúſque ſcripta omnibus mirificè probarentur; ipſe vnus de ſe modicè ſentire, ac parum ſibi vſquequaque ſatisfacere videbatur. Itaque & multa, vt dictum eſt, ſuppreſſit, & quædam adorſus, vt Attilæ bellum, operis pertæſus abiecit. Hiſtoriam prætere a ſui temporis vt ſcriberet hortante Leone, Eurici regis conſiliario, detrectauit, cùm diceret hiſtoriæ ſcribendæ conſilium clerico minimè conuenire. Atque hæc fere omnia, multóque etiam plura de Sidonio diſcere licet ex ipſis operibus Sidonianis. Colitur autem apud Aruernos, vt iam quoque monuimus, ſtato die ritúque Sanctorum numero præclari Antiſtitis memoria, religioſéque aſſeruantur ſacra eius oſſa in Baſilica Geneſiana, quò iam olim ex vetere S. Saturnini ædicula, in qua primùm conditus fuerat, tranſlata commemorant. Eius porrò epitaphium, cuius ſuprà meminimus, ex veteri codice Cluniacenſi depromptum ſic habet.

EPITAPHIVM SIDONII.

SANCTIS *contiguus, ſacróque patri*
Viuit ſic meritis Apollinaris,
Inluſtris titulis, potens honore,
Rector militiæ, foríque iudex.
Mundi inter tumidas quietus vndas,
Cauſarum moderans ſubinde motus,
Leges barbarico dedit furori,
Diſcordantibus inter arma regnis,
Pacem conſilio reduxit amplo.
Hæc inter tamen & philoſophando
Scripſit perpetuis habenda ſæclis.
Et poſt talia dona gratiarum,
Summi pontificis ſedens cathedram,
Mundanos ſuboli refundit actus:
Quiſque hîc dum lacrymis Deum rogabis
Dextrum funde preces ſuper ſepulcrum.
Nulli incognitus, & legendus orbi,
Illic SIDONIVS *tibi inuocetur.*

XII. Kal. Septemb. Zenone Imp.

Mamerti Claudiani Preſbyteri Viennenſis.

EXTANT Mamerti Claudiani de ſtatu animæ libri tres ad Sidonium ſcripti. in quibus illum, inter cetera laudum elogia, potiſſimum diſertorum, eruditiſſimum virorum, ac veteris eloquentiæ reparatorem appellat. Epiſtolæ autem, quam operi præfixit, titulus hic eſt: PRÆFECTORIO PATRICIO DOCTISSIMO VIRO ET OPTIMO C. SOLLIO SIDONIO CLAVDIANVS S.

Gennadij Preſbyteri Maßilienſis de viris illuſtribus cap. XCII.

SIDONIVS Aruernorum Epiſcopus ſcripſit varia & grata volumina, & ſanæ doctrinæ. Homo ſiquidem tam diuinis quàm humanis ad integrum imbutus, acérque ingenio, ſcripſit ad diuerſos diuerſo metro vel proſa compoſitum inſigne volumen, in quo quid in litteris poſſit oſtendit. Verùm in Chriſtiano vigore pollens etiam inter barbaræ ferocitatis duritiem, quæ eo tempore Gallos oppreſſerat, catholicus pater & doctor habetur inſignis. Floruit ea tempeſtate qua Leo, & Zeno Romanis imperabant.

INDEX EORVM AD QVOS SCRIPTÆ ſunt epiſtolæ Sidonij.

AGRICOLÆ I.2.II.12
Agræcio Papæ VII.5
Ambroſio P. IX.6
Apollinari F. III.13
Apollinari IV.4.6.12.V.3.6
Apro IV.21.V.14
Apruncula P. IX.10
Aquilino V.9
Aruogaſti IV.17
Attalo V.18
Audaci VIII.7
Auito III.1
Auſpicio P. VII.10
Baſilio Papæ VII.6
Burgundioni IX.14
Calminio V.12
Campaniano I.10
Candidiano I.8
Cenſorio P. VI.10
Chariobaudi Abbati VII.16
Claudiano IV.3
Claudianus Sidonio IV.2
Conſentio VIII.4
Conſtantio I.1.III.2.VII.18. VIII.16
Deſiderato II.8
Domitio II.2
Domnitio IV.20
Domnulo IV.25
Dōnidio II.9
Ecdicio II.1.III.3
Elaphio IV.15
Eleutherio P. VI.11
Eriphio V.17
Eucherio III.8
Euodio IV.8
Euphronio P. VII.8.IX.2
Eutropio I.6.III.6
Eutropio P. VI.6
Explicio II.7
Fauſto Papæ IX.3.9
Felici II.3.III.4.7.IV.5.10
Ferreolo VII.12
Firmino IX.1.16
Florentino IV.19
Fonteio Papæ I.4
Fortunali VIII.5
Gaudentio I.4
Gelaſio IX.15
Græco Papæ VI.8.VII.2.11. IX.4
Heronio I.5.9
Heſperio II.10
Hypatio III.5
Induſtrio IV.9
Ioanni VIII.2
Iuliano P. IX.5
Iuſtino V.21
Lampridio VIII.9
Leoni IV.22.VIII.3

Leontio P. VI.3
Lucontio IV.18
Lupo Papæ VI.1.4.9.VIII.11.IX.11
Lupo VII.11
Mamerto P. VII.1
Mauruſio II.14
Megethio P. VII.3
Montio I.11
Nammatio VIII.6
Nonnechio P. VIII.13
Nymphidio V.2
Oreſio IX.12
Pagatio II.6
Pannychio V.13
Papianillæ V.16
Paſtori V.20
Patienti P. VI.12
Pegaſio II.6
Perpetuo P. VII.9
Petreio IV.11
Petronio II.5.V.1.VIII.1
Philagrio VII.14
Philimatio I.3
Placido III.14
Polemio IV.14.& pag.353
Pontio Leontio pag.369
Potentino V.11
Pragmatio P. VI.2
Principio P. VIII.14.IX.8
Probo IV.1
Proculo IV.23
Proſpero P. VIII.15
Pudenti V.19
Remigio Papæ IX.7
Riothamo III.9
Ruricio IV.15.VIII.10.V.15
Ruſtico XI.11
Sacerdoti V.21
Salonio VII.15
Sapaudo V.10
Secundino V.8
Secundo III.12
Serrano II.13
Syagrio II.4.V.5.VIII.8
Simplicio III.11.IV.4.7.12.V.4
Sulpicio VII.13
Tetradio III.10
Thaumaſto V.7
Theoplaſto P. VI.5
Tonantio IX.13
Trigetio VIII.12
Turno IV.24
Vectio IV.13
Vincentio I.7
Voluſiano VII.17

INDEX CARMINVM.

1. PRÆFATIO *in Panegyricum Anthemij.* 287
2. *Panegyricus Anthemio Aug. dictus.* p.288
3. *Editio Panegyrici Maioriano dicti, ad Petrum.* 307
4. *Præfatio Panegyrici eiuſdem.* ibid.
5. *Panegyricus Maioriano Aug. dictus.* 308
6. *Præfatio Panegyrici Auito dicti.* 328
7. *Panegyricus Auito Auguſto dictus.* 330
8. *Editio Panegyrici eiuſdem, ad Priſcum Valerianum.* 350
9. *Excuſatorium ad V. C. Felicem.* 351
10. *Præfatio Epithalamij ſeq.* 363
11. *Epithalamium Ruricio & Iberiæ dictum.* 364
12. *Ad Catullinum V. C. quòd propter hoſtilitatem epithalamium ſcribere non poſſit.* 368
13. *Epigramma ad Maiorianum, quo trium capitum remedium poſtulauit.* 369
14. *Præfatio epithalamij ſeq.* 372
15. *Epithalamium Polemio, & Araneolæ dictum.* 374
16. *Euchariſticum ad Fauſtum Reienſem Epiſcopum.* 381
17. *Ad Ommatium, inuitans ad natalem ſuorum.* 385
18. *De balneis villæ ſuæ.* 386
19. *Tetraſtichum ſupra piſcinam.* 387
20. *Ad Ecdicium ſororium ſuum.* ibid.
21. *De piſcibus nocte captis.* ibid.
22. *Burgus Pontij Leontij.* 389
23. *Narbo ad Conſentium V. C.* 397
24. *Propempticum ad libellum.* 415

C. SOL-

C. SOLLII APOLLINARIS SIDONII ARVERNORVM EPISCOPI, EPISTOLARVM LIBER I.

EPISTOLA I.

Sidonius Conſtantio ſuo ſalutem.

DIv præcipis, domine maior, ſumma ſuadendi auctoritate, ſicuti es in iis quæ deliberabuntur conſilioſiſſimus, vt ſi quæ literæ paulò politiores varia occaſione fluxerunt, prout eas cauſa, perſona, tempus elicuit, omnes retractatis exemplaribus, enucleatíſque vno volumine includam, Q. Symmachi rotunditatem, C. Plinij diſciplinam, maturitatémque veſtigiis præſumptioſis inſequuturus. Nam de M. Tullio ſilere me in ſtylo epiſtolari melius puto, quem

nec Iulius Titianus ſub nominibus illuſtrium feminarum digna ſimilitudine expreſſit. Propter quod illum ceteri quique Frontonianorum, vtpote conſectaneum æmulati, cur veternoſum dicendi genus imitaretur, oratorum ſimiam nuncupauerunt. Quibus omnibus ego, immane dictu eſt, quantum ſemper iudicio meo ceſſerim, quantúmque ſeruandam ſingulis pronuntiauerim, temporum ſuorum meritorúmque prærogatiuam. Sed ſcilicet tibi parui, tuæque examinationi has non recenſendas (hoc enim parum eſt) ſed defæcandas, vt aiunt, limandáſque commiſi, ſciens te immodicum eſſe fautorem non ſtudiorum modò, verùm etiam ſtudioſorum. Quam ob rem nos nunc perquàm hæſitabundos in hoc deinceps famæ pelagus impellis. Porrò autem ſuper huiuſmodi opuſculo tutiùs conticueramus, contenti verſuum feliciùs quàm peritiùs editorum opinione, de qua mihi iampridem in portu iudicij publici, poſt liuidorum latratuum ſcyllas enauigatas, ſufficientis gloriæ ancora ſedet. Sed ſi & hiſce deliramentis genuinum molarem inuidia non fixerit, actutum tibi à nobis volumina numeroſiora percopioſis ſcaturientia ſermocinationibus multiplicabuntur. Vale.

EPIST. II.

Sidonius Agricolæ ſuo ſalutem.

SÆPENVMERO poſtulauiſti, vt quia Theoderici regis Gothorum commendat popularis fama ciuilitatem, literis tibi formæ ſuæ quantitas, vitæ qualitas ſignificaretur. Pareo libens, in quantum

epiſtolaris pagina finit, laudans in te tam delicatæ ſollicitudinis ingenuitatem. Igitur vir eſt & illis dignus agnoſci, qui eum minùs familiariter intuentur: ita perſonam ſuam Deus arbiter & ratio, naturæ conſummatæ felicitatis dote ſociata, cumulauerunt. Mores autem huiuſcemodi, vt laudibus eorum nihil ne regni quidem defraudet inuidia. Si forma quæratur, corpore exacto, longiſſimis breuior, procerior eminentiórque mediocribus. Capitis apex rotundus, in quo paululum à planicie frontis in verticem cæſaries refuga criſpatur. Ceruix non ſedet neruis. Geminos orbes hiſpidus ſuperciliorum coronat arcus. Si verò cilia flectantur, ad malas medias palpebrarum margó propè peruenit. Aurium legulæ, ſicut mos gentis eſt, crinium ſuperiacentium flagellis operiuntur. Naſus venuſtiſſimè incuruus. Labra ſubtilia, nec dilatatis oris angulis ampliata. Si caſu dentium ſeries ordinata promineat, niueum protinus repræſentat colorem. Pilis infra narium antra fruticantibus quotidiana ſuccisio. Barba concauis hirta temporibus, quam in ſubdita vultus parte ſurgentem ſtirpitus tonſor aſſiduus genas ad vſque forpicibus euellit. Menti, gutturis, colli non obeſi, ſed ſucculenti, lactea cutis, quæ propiùs inſpecta iuuenili rubore ſuffunditur. Namque hunc illi crebrò colorem non ira, ſed verecundia facit. Teretes humeri, validi lacerti, dura brachia, patulæ manus, recedente aluo pectus accedens. Aream dorſi humilior inter excrementa coſtarum ſpina diſcriminat. Tuberoſum eſt vtrumque muſculis promi-

nentibus latus. In ſuccinctis regnat vigorilibus. Corneum femur, internodia poplitum bene maſcula. Maximus in minimè rugoſis genibus honor. Crura ſuris fulta turgentibus, & qui magna ſuſtentat membra pes modicus. Si actionem diuturnam, quæ eſt forinſecus expoſita, perquiras: antelucanos ſacerdotum ſuorum cœtus minimo comitatu expetit, grandi ſedulitate veneratur: quanquam, ſi ſermo ſecretus, poſſis animaduertere, quòd ſeruet iſtam pro conſuetudine potiùs quàm pro religione reuerentiam. Reliquum mane regni adminiſtrandi cura ſibi deputat. Circunſiſtit ſellam comes armiger, pellitorum turba ſatellitum ne abſit admittitur, ne obſtrepat eliminatur: ſicque pro foribus immurmurat excluſa velis, incluſa cancellis. Inter hæc intromiſſis gentium legationibus, audit plurima, pauca reſpondet. Si quid tractabitur, differt: ſi quid expedietur, accelerat. Hora eſt ſecunda? ſurgit è ſolio, aut theſauris inſpiciendis vacaturus, aut ſtabulis. Si venatione nuntiata procedit, arcum lateri innectere citra grauitatem regiam iudicat: quem tamen, ſi cominus auem ferámque aut venanti monſtres, aut vianti ſors offerat, manui poſt tergum reflexæ puer inſerit, neruo loróve fluitantibus: quem ſicut puerile computat geſtare thecatum, ita muliebre accipere iam tenſum. Igitur acceptum modò inſinuatis è regione capitibus intendit, modò ad talum pendulum nodi parte conuerſa, languentem chordæ laqueum vagantis digito ſuperlabente proſequitur: & mox

ſpicula capit, implet, expellit : quídve cupias percuti, prior admonet. eligis quid feriat, quod elegeris ferit : & ſi ab alterutro errandum eſt, rariùs fallitur figentis ictus, quàm deſtinantis obtutus. Si in conuiuium venitur, quod quidem diebus profeſtis ſimile priuato eſt, non ibi impolitam congeriem liuentis argenti menſis cedentibus ſuſpirioſus miniſter imponit. Maximum tunc pondus in verbis eſt: quippe cùm illic aut nulla narrantur, aut ſeria. Toreumatum, peripetaſmatúmque modò conchyliata profertur ſupellex, modò byſſina. Cibi arte, non pretio placent. fercula nitore, non pondere. Scyphorum, paterarúmque raras oblationes facilius eſt vt accuſet ſitis, quàm recuſet ebrietas. Quid multis ? Videas ibi elegantiam Græcam, abundantiam Gallicanam, celeritatem Italam, publicam pompam, priuatam diligentiam, regiam diſciplinam. De luxu autem illo ſabbatario narrationi meæ ſuperſedendum eſt, qui nec latentes poteſt latere perſonas. Ad cœpta redeatur. Dapibus expleto ſomnus meridianus ſæpe nullus, ſemper exiguus. Quibus horis viro tabula cordi eſt, teſſeras colligit rapidè, inſpicit ſollicitè, voluit argutè, mittit inſtanter, ioculanter compellat, patienter expectat. In bonis iactibus tacet, in malis ridet, in neutris iraſcitur, in vtriſque philoſophatur. Secundas faſtidit vel timere, vel facere : quarum opportunitates ſpernit oblatas, tranſit oppoſitas. Sine motu euaditur, ſine colludio euadit. Putes illum & in calculis arma tractare. Sola eſt illi cura vin-

cendi. Cùm ludendum eſt, regiam ſequeſtrat tantiſper ſeueritatem, hortatur ad ludum, libertatem, communionémque. Dicam quod ſentio, timet timeri. Denique oblectatur commotione ſuperati, & tunc demum credit ſibi non ceſſiſſe collegam, cùm fidem fecerit victoriæ ſuæ bilis aliena. Quódque mirere, ſæpe illa lætitia, minimis occaſionibus veniens, ingentium negotiorum merita fortunat. Tunc petitionibus diu antè per patrociniorum naufragia iactatis, abſolutionis ſubitæ portus aperitur. Tunc etiam ego aliquid obſecraturus feliciter vincor, quando mihi ad hoc tabula perit, vt cauſa ſaluetur. Circa nonam recrudeſcit moles illa regnandi. Redeunt pulſantes, redeunt ſummouentes, vbique litigioſus fremit ambitus: qui tractus in veſperam, cœna regia interpellante rareſcit, & per aulicos deinceps pro patronorum varietate diſpergitur, vſque ad tempus concubiæ noctis excubaturus. Sanè intromittuntur, quanquam raró, inter cœnandum mimici ſales, ita vt nullus conuiua mordacis linguæ felle feriatur. Sic tamen quod illic nec organa hydraulica ſonant, nec ſub phonaſco vocalium concentus meditatum acroama ſimul intonat. Nullus ibi lyriſtes, choraules, meſochorus, tympaniſtria, pſaltria canit: rege ſolùm illis fidibus delinito, quibus non minùs mulcet virtus animum, quàm cantus auditum. Cùm ſurrexerit, inchoat nocturnas aulica gaza cuſtodias, armati regiæ domus aditibus aſſiſtunt, quibus horæ primi ſoporis vigilabuntur. Sed iam quid meas iſtud ad

partes, qui tibi indicanda non multa de regno, ſed pauca de rege promiſi? Simul & ſtylo finem fieri decet: quia & tu cognoſcere viri non ampliùs quàm ſtudia, perſonámque voluiſti, & ego non hiſtoriam, ſed epiſtolam efficere curaui. Vale.

EPIST. III.

Sidonius Philimatio ſuo ſalutem.

INVNC, & legibus me ambitus interrogatum ſenatu moue, cur adipiſcendæ dignitati hæreditariæ curis peruigilibus incumbam: cui pater, ſocer, auus, proauus, præfecturis vrbanis, prætorianíſque, magiſteriis palatinis, militaribúſque micuerunt. Et ecce Gaudentius meus, hactenus tantùm Tribunitius, oſcitantem noſtrorum ciuium deſidiam Vicariano apice tranſcendit. Muſſitat quidem iuuenum noſtrorum calcata generoſitas: ſed qui tranſit derogantes, in hoc ſolum mouetur, vt gaudeat. Igitur venerantur hucuſque contemptum, ac ſubitæ ſtupentes dona fortunæ, quem conſeſſu deſpiciebant, ſede ſuſpiciunt. Ille obiter ſtertentum oblatratorum aures rauci voce præconis euerberat: qui in eum licèt ſtimulis inimicalibus excitentur, ſcamnis tamen amicalibus deputantur. Vnde te etiam par fuerit priuilegio conſiliorum præfecturæ, in quam participandam depoſceris, antiquati honoris perniciter ſarcire diſpendium: ne ſi extra prærogatiuam conſiliarij in concilium veneris, ſolas vicariorum vices egiſſe videare. Vale.

EPIST. IV.

Sidonius Gaudentio ſuo ſalutem.

MACTE eſto, vir ampliſſime, faſcibus partis dote meritorum : quorum vt titulis apicibúſque potiare, non maternos reditus, non auitas largitiones, non vxorias gemmas, non paternas pecunias numerauiſti. quia tibi è contrario apud Principis domum, inſpecta ſynceritas, ſpectata ſedulitas, admiſſa ſodalitas laudi fuère. O térque quatérque beatum te, de cuius culmine datur amicis lætitia, liuidis pœna, poſteris gloria : tum prætereа vegetis & alacribus exemplum, deſidibus & pigris incitamentum. & tamen ſi qui ſunt, qui te quocunque animo deinceps æmulabuntur, ſibi forſitan, ſi te conſequantur, debeant : tibi debebunt proculdubio, quòd ſequuntur. Spectare mihi videor, bonorum pace præfata, illam in inuidis ignauiam ſuperbientem, & illud militandi inertibus familiare faſtidium, cùm à deſperatione creſcendi, inter bibendum philoſophantes, ferias inhonoratorum laudant, vitio deſidiæ, non ſtudio perfectionis. Cuius appetitus, ne adhuc pueris vſui foret, maiorum iudicio reiiciebatur. ſic adoleſcentum declamatiunculas pannis textilibus comparantes, intelligebant eloquia iuuenum laborioſiùs breuia produci, quàm porrecta ſuccidi. Sed hinc quia iſta hæc ſatis, quod ſubeſt quæſo reminiſcaris, velle me tibi ſtudij huiuſce viciſſitudinem reponderare

derare, modò me actionibus iuſtis Deus annuens & ſoſpitem præſtet, & reducem. Vale.

EPIST. V.

Sidonius Heronio ſuo ſalutem.

LITERAS tuas Romæ poſitus accepi, quibus an ſecundum commune conſilium ſeſe peregrinationis meæ cœpta promoueant, ſollicitus inquiris. Viam etiam qualem qualitérque confecerim, quos aut fluuios viderim poëtarum carminibus illuſtres, aut vrbes mœnium ſitu inclytas, aut montes nominum opinione vulgatos, aut campos præliorum replicatione monſtrabiles: quia voluptuoſum cenſeas, quæ lectione compereris, eorum qui inſpexerint fideliore didiciſſe memoratu. Quocirca gaudeo te, quid agam, cupere cognoſcere: namque huiuſcemodi ſtudium de affectu interiore proficiſcitur. Ilicet, & ſi ſecus quæpiam, ſub ope tamen Dei ordiar à ſecundis; quibus primordiis maiores noſtri etiam ſiniſteritatum ſuarum relationes euoluere auſpicabantur. Egreſſo mihi Rhodanuſiæ noſtræ mœnibus publicus curſus vſui fuit, vtpote ſacris apicibus accito, & quidem per domicilia ſodalium, propinquorúmque. vbi ſanè moram vianti non veredorum paucitas, ſed amicorum multitudo faciebat: quæ mihi arcto implicita complexu, itum reditúmque felicem certantibus votis comprecabatur. Sic Alpium iugis appropinquatum: quarum mihi citus & facilis aſcenſus, & inter vtrin-

que terrentis latera præruptí cauatis in callem niuibus itinera mollita. Fluuiorum quoque ſi qui non nauigabiles, vada commoda, vel certè peruij pontes, quos antiquitas à fundamentis ad vſque aggerem calcabili ſilice cruſtatum crypticis arcubus fornicauit. Ticini curſoriam (ſic nauigio nomen) aſcendi: qua in Eridanum breui delatus, cantatas ſæpe comeſſaliter nobis Phaëthontiadas, & commentitias arborei metalli lacrymas riſi. Vluoſum Lambrum, cœrulum Adduam, velocem Atheſim, pigrum Mincium, qui Liguſticis, Euganeíſque montibus oriebantur, paulum per oſtia aduerſa ſubuectus, in ſuis etiam gurgitibus inſpexi: quorum ripæ toríque paſſim quernis acerníſque nemoribus veſtiebantur. Hîc auium reſonans dulcè concentus, quibus nunc in concauis arundinibus, nunc quoque in iuncis pungentibus, nunc & in ſcirpis enodibus, nidorum ſtrues impoſita nutabat. quæ cuncta virgulta tumultuatim ſuper amnicos margines ſoli bibuli ſucco fota fruticauerant. Atque obiter Cremonam peruectus adueni, cuius olim eſt Tityro Mantuano larium ſuſpirata proximitas. Brixillum dein oppidum, dum ſuccedenti Æmiliano nautæ decedit Venetus remex, tantùm vt exiremus, intrauimus, Rauennam paulopòſt curſu dexteriore ſubeuntes: quo loci veterem ciuitatem, nouúmque portum, media via Cæſaris ambigas vtrum connectat, an ſeparet. Inſuper oppidum duplex pars interluit Padi certa, pars alluit: qui ab alueo principali molium publicarum diſcerptus obiectu, &

per eaſdem deriuatis tramitibus exhauſtus, ſic diuidua fluenta partitur, vt præbeant mœnibus circumfuſa præſidium, infuſa commercium. Huc cùm peropportuna cuncta mercatui, tum præcipuè quod eſui competeret deferebatur: niſi quòd, cùm ſeſe hinc ſalſum portis pelagus impingeret, hinc cloacali pulte foſſarum diſcurſu lintrium ventilata, & ipſe lentati languidus lapſus humoris nauticis cuſpidibus foraminato fundi glutino ſordidaretur, in medio vndarum ſitiebamus: quia nuſquam vel aquæductuum liquor integer, vel ciſterna defæcabilis, vel fons irriguus, vel puteus illimis. Vnde progreſſis ad Rubiconem ventum, qui originem nominis de glarearum puniceo colore mutuatur: quíque olim Gallis ciſalpinis, Italíſque veteribus terminus erat, cùm populis vtriſque Adriatici maris oppida diuiſui fuère. Hinc Ariminum, Fanúmque perueni, illud Iuliana rebellione memorabile, hoc Aſdrubaliano funere infectum. Siquidem illic Metaurus, cuius ita in longum felicitas vno die parta porrigitur, ac ſi etiam nunc Dalmatico ſalo cadauera ſanguinolenta decoloratis gurgitibus inferret. Hinc cetera Flaminiæ oppida, ſtatim vt ingrediebar, egreſſus, læuo Picentes, dextro Vmbros latere tranſmiſi. Vbi mihi ſeu Calaber Atabulus, ſeu peſtilens regio Tuſcorum, ſpiritu aëris venenatis flatibus inebriato, & modò calores alternante, modò frigora, vaporatum corpus infecit. Interea febris, ſitíſque penitiſſimum cordis medullarúmque ſecretum depopulabantur. Quarum auiditati

non ſolùm amœna fontium, aut abſtruſa puteorum (quanquam hæc quoque) ſed tota illa vel vicina vel obuia fluenta, id eſt vitrea Fucini, gelida Clitumni, Anienis cœrula, Naris ſulphurea, pura Fabaris, turbida Tiberis, metu tamen deſiderium fallente, pollicebamur. Inter hæc patuit & Roma conſpectui. cuius mihi non ſolùm formas, verùm etiam naumachias videbar epotaturus. Vbi priuſquam vel pomœria contingerem, triumphalibus Apoſtolorum liminibus affuſus, omnem protinus ſenſi membris malè fortibus exploſum eſſe langorem. Poſt quæ cœleſtis experimenta patrocinij, conducti diuerſorij parte ſuſceptus, atque etiam nunc iſta hæc inter iacendum ſcriptitans, quieti pauxillulum operam impendo. neque adhuc Principis, aulicorúmque tumultuoſis foribus obuerſor. Interueni etenim nuptiis patricij Ricimeris, cui filia perennis Auguſti in ſpem publicæ ſecuritatis copulabatur. Igitur nunc in iſta non modò perſonarum, ſed etiam ordinum, partiúmque lætitia, Tranſalpino tuo latere conducibilius viſum. quippe cùm hoc ipſo tempore, quo hæc mihi exarabantur, vix per omnia theatra, macella, prætoria, fora, templa, gymnaſia, talaſſio feſcenninus explicaretur. Atque etiamnum è contrario ſtudia ſileant, negotia quieſcant, iudicia conticeſcant, differantur legationes, vacet ambitus, & inter ſcurrilitates hiſtrionum totus actionum feriarum ſtatus peregrinetur. Iam quidem virgo tradita eſt, iam corona ſponſus, iam palmata conſularis, iam cy-

cladē pronuba, iam toga ſenator honoratur, iam penulam deponit inglorius: & nondum tamen cuncta thalamorum pompa defremuit, quia necdum ad mariti domum noua nupta migrauit. Qua feſtiuitate decurſa, cetera tibi laborum meorum molimina reſerabuntur, ſi tamen vel conſummata ſolemnitas aliquando terminauerit iſtam totius ciuitatis occupatiſſimam vacationem. Vale.

EPIST. VI.

Sidonius Eutropio ſuo ſalutem.

OLIM quidem tibi ſcribere concupiſcebam, ſed nunc vel maximè impellor, id eſt, cùm mihi ducens in vrbem, Chriſto propitiante, via carpitur. Scribendi cauſa vel ſola, vel maxima, quo te ſcilicet à profundo domeſticæ quietis extractum ad capeſſenda militiæ palatinæ munia vocem. His additur, quòd munere Dei tibi congruit æui, corporis, animi vigor integer: dein quod equis, armis, veſte, ſumptu, famulitio inſtructus, ſolum, niſi fallimur, incipere formidas: & cùm ſis alacer domi, in aggredienda peregrinatione trepidum te iners deſperatio facit: ſi tamen ſenatorij ſeminis homo, qui quotidie trabeatis proauorum imaginibus ingeritur, iuſtè dicere poteſt ſemet peregrinatum, ſi ſemel & in iuuenta, viderit domicilium legum, gymnaſium literarum, curiam dignitatum, verticem mundi, patriam libertatis, in qua vnica totius orbis ciuitate ſoli barbari & ſerui peregri-

nantur. Et nunc proh pudor! ſi relinquare inter buſſequas ruſticanos, ſubulcóſque ronchantes. Quippe ſi & campum ſtiua tremente proſcindas, aut prati floreas opes panda curuus falce populeris, aut vineam palmite grauem cernuus raſtris foſſor inuertas, tunc tibi eſt ſumma votorum beatitudo. Quin potius expergiſcere, & ad maiora ſe pingui otio marcidus & inneruis animus attollat. Non minus eſt tuorum natalium viro, perſonam ſuam excolere, quàm villam. Ad extremum quod tu tibi iuuentutis exercitium appellas, hoc eſt otium veteranorum, in quorum manibus effœtis enſes rubiginoſi ſero ligone mutantur. Eſto, multiplicatis tibi ſpumabunt muſta vinetis, innumeros quoque cumulos frugibus rupta congeſtis horrea dabunt, denſum pecus grauidis vberibus in mulctram per antra olida caularum pinguis tibi paſtor includet. quo ſpectat tam fæculento patrimonium promouiſſe compendio; & non ſolùm inter iſta, ſed quod eſt turpius propter iſta latuiſſe? Non nequiter te concilij tempore, poſt ſedentes, cenſentéſque iuuenes, inglorium ruſticum, ſenem ſtantem, nobilem latitabundum pauperis honorati ſententia premet, cùm eos, quos eſſet indignum ſi veſtigia noſtra ſequerentur, videris dolens anteceſſiſſe. Sed quid plura? Si pateris hortantem, conatuum tuorum ſocius, adiutor, præuius, particeps ero. Sin autem illecebroſis deliciarum caſſibus inuolutus, mauis, vt aiunt, Epicuri dogmatibus copulari, qui iactura virtutis admiſſa, ſum-

mum bonum ſola corporis voluptate determinat, teſtor ecce maiores, teſtor poſteros noſtros, huic me noxæ non eſſe confinem.

EPIST. VII.

Sidonius Vincentio ſuo ſalutem.

ANGIT me caſus Aruandi, nec diſſimulo quin angat. Namque hic quoque cumulus accedit laudibus Imperatoris, quòd amare palàm licet & capite damnatos. Amicus homini fui, ſuprà quàm morum eius facilitas varietáſque patiebantur. Teſtatur hoc propter ipſum mihi nuper inuidia conflata, cuius me paulò incautiorem flamma detorruit. Sed quòd in amicitia ſteti, mihi debui. Porrò autem in natura ille non habuit diligentiam perſeuerandi, (liberè queror, non inſultatoriè) quia fidelium conſilia deſpiciens, fortunæ ludibrium per omnia fuit. denique non eum aliquando cecidiſſe, ſed tam diu ſtetiſſe plus miror. O quotiens ſæpe ipſe ſe aduerſa perpeſſum gloriabatur! cùm tamen nos ab affectu profundiore ruituram eius quandoque temeritatem miſeraremur, definientes non eſſe felicem, qui hoc frequenter potius eſſe, quàm ſemper iudicaretur. Sed gubernationis ſuæ ordinem expoſcis. Salua fidei reuerentia, quæ amico debetur etiam afflicto, rem breuiter exponam. Præfecturam primam gubernauit cum magna popularitate, conſequentémque cum maxima populatione. Pariter onere depreſ-

ſus æris alieni, metu creditorum ſucceſſuros ſibi optimates æmulabatur. Omnium colloquia ridere, conſilia rimari, officia contemnere, pati de occurrentum raritate ſuſpicionem, de aſſiduitate faſtidium: donec odij publici mole vallatus, & priùs cinctus cuſtodia, quàm poteſtate diſcinctus, captus, deſtinatúſque peruenit Romam: illico tumens, quòd proſpero curſu procelloſum Tuſciæ littus enauigaſſet, tanquam ſibi bene conſcio ipſa quodammodo elementa famularentur. In Capitolio cuſtodiebatur ab hoſpite Flauio Aſello, Comite ſacrarum largitionum, qui adhuc in eo ſemifumantem præfecturæ nuper extortæ dignitatem venerabatur. Interea legati prouinciæ Galliæ Tonantius Ferreolus præfectorius, Afranij Syagrij conſulis è filia nepos, Thaumaſtus quoque, & Petronius, maxima rerum verborúmque ſcientia præditi, & inter principalia patriæ noſtræ decora ponendi, præuium Aruandum publico nomine accuſaturi cum geſtis decretalibus inſequuntur. Qui inter cetera quæ ſibi prouinciales agenda mandauerant, interceptas litteras deferebant, quas Aruandi ſcriba correptus dominum dictaſſe profitebatur. Hæc ad regem Gothorum charta videbatur emitti, pacem cum Græco Imperatore diſſuadens, Britannos ſupra Ligerim ſitos impugnari oportere demonſtrans, cum Burgundionibus iure gentium Gallias diuidi debere confirmans, & in hunc fermè modum plurima inſana, quæ iram regi feroci, placido verecundiam inferrent. Hanc epiſtolam læſæ maie-

maieſtatis crimine ardenter iuris conſulti interpretabantur. Me & Auxanium præſtantiſſimum virum tractatus iſte non latuit, qui Aruandi amicitias, quoquo genere incurſas, inter ipſius aduerſa vitare, perfidum, barbarum, ignauum computabamus. Deferimus igitur nihil tale metuenti totam perimachiam, quam ſummo artificio acres & flammei viri occulere in tempus iudicij meditabantur: ſcilicet vt aduerſarium incautum, & conſiliis ſodalium repudiatis ſibi ſoli temere fidentem profeſſione reſponſi præcipitis inuoluerent. Dicimus ergo, quid nobis, quid amicis ſecretioribus tutum putaretur. Suademus nil quaſi leue fatendum. ſiquid ab inimicis etiam pro leuiſſimo flagitaretur: ipſam illam diſſimulationem tribuloſiſſimam fore, quo faciliùs perſuaſiónis ſecuritatem inferrent. Quibus agnitis, proripit ſeſe, atque in conuitia ſubita prorumpens, Abite degeneres, inquit, & præfectoriis patribus indigni, cum hac ſuperforanea trepidatione: mihi, quia nihil intelligitis, hanc negotij partem ſinite curandam. Satis Aruando conſcientia ſua ſufficit. vix illud dignabor admittere, vt aduocati mihi in actionibus repetundarum patrocinentur. Diſcedimus triſtes, & non magis iniuriá quàm mœrore confuſi. quis enim medicorum iure moueatur, quotiens deſperatum furor arripiat? Inter hæc reus noſter aream Capitolinam percurrere albatus: modò ſubdolis ſalutationibus paſci, modò crepantes adulationum bullas vt recognoſcens libenter audire,

modò ſerica, & gemmas, & pretioſa quæque trapezitarum inuolucra rimari, & quaſi mercaturus inſpicere, prenſare, depretiare, deuoluere, & inter agendum multùm de legibus, de temporibus, de ſenatu, de Principe queri, quòd ſe non priùs quàm diſcuterent vlciſcerentur. Pauci medij dies: it in tractatorium frequens ſenatus. ſic poſt comperi: nam inter iſta diſceſſeram. Procedit noſter ad curiam paulo antè detonſus, pumicatúſque, cùm accuſatores ſemipullati atque concreti, nuntios à Decemuiris opperirentur, & ab induſtria ſqualidi præripuiſſent reo debitam miſerationem ſub inuidia ſordidatorum. Citati intromittuntur: partes, vt moris eſt, è regione conſiſtunt. Offertur præfectoriis ante propoſitionis exordium ius ſedendi. Aruandus iam tunc infelici impudentia concito gradu mediis propè iudicum ſinibus ingeritur. Ferreolus, circumſiſtentibus latera collegis, verecundè ac leniter in imo ſubſelliorum capite conſedit, ita vt non minùs legatum ſe quàm ſenatorem reminiſceretur: plus ob hoc poſtea laudatus, honoratúſque. Dum hæc, & qui procerum defuerant affuerunt, conſurgunt partes, legatíque proponunt. Epiſtola poſt prouinciale mandatum, cuius ſuprà mentio facta eſt, profertur: atque cùm ſenſim recitaretur, Aruandus necdum interrogatus ſe dictaſſe proclamat. Reſpondere legati, quanquam valde nequiter conſtaret, quòd ipſe dictaſſet. At vbi ſe furens ille, quantúmque caderet ignarus, bis térque repetita confeſſione transfodit,

acclamatur ab accuſatoribus, conclamatur à iudicibus, reum læſæ maieſtatis confitentem teneri. Ad hoc & millibus formularum iuris id ſancientum iugulabatur. Tum demum laborioſus tarda pœnitudine loquacitatis impalluiſſe perhibetur, ſerò cognoſcens poſſe reum maieſtatis pronuntiari etiam eum, qui non affectaſſet habitum purpuratorum. Confeſtim priuilegiis geminæ præfecturæ, quam per quinquennium repetitis faſcibus rexerat, exauguratus, & plebeiæ familiæ non vt additus, ſed vt redditus, publico carceri adiudicatus eſt. Illud ſanè ærumnoſiſſimum, ſicut narrauêre qui viderant, quòd quia ſe ſub atratis accuſatoribus exornatum ille, politúmque iudicibus intulerat, paulopòſt cùm duceretur addictus, miſer, nec miſerabilis erat. Quis enim ſuper ſtatu eius nimis inflecteretur, quem videret accuratum delibutúmque latomiis, aut ergaſtulo inferri? Sed & iudicio vix per hebdomadem duplicem comperendinato, capite multatus, in inſulam coniectus eſt ſerpentis Epidaurij. vbi vſque ad inimicorum dolorem deuenuſtatus, & à rebus humanis veluti vomitu fortunæ nauſeantis exſputus, nunc ex vetere ſenatuſconſulto Tiberiano triginta dierum vitam poſt ſententiam trahit, vncum & gemonias, & laqueum per horas turbulenti carnificis horreſcens. Nos quidem, prout valemus, abſentes præſentéſque vota facimus, preces ſupplicationéſque geminamus, vt ſuſpenſo ictu iam iámque mucronis exerti, pietas Auguſta ſeminecem, quan-

quam publicatis bonis, vel exilio muneretur. Illo tamen, ſeu expectat extrema quæque, ſeu ſuſtinet, infelicius nihil eſt, ſi poſt tot notas inuſtas contumeliáſque, aliquid nunc ampliùs quàm viuere timet. Vale.

EPIST. VIII.

Sidonius Candidiano ſuo ſalutem.

MORARI me Romæ congratularis. id tamen quaſi facetè, & fatigationum ſalibus admixtis. Ais enim gaudere te, quod aliquando neceſſarius tuus videam ſolem, quem vtique raró bibitor Araricus inſpexerim. Nebulas enim mihi meorum Lugdunenſium exprobras, & diem quereris nobis matutina caligine obſtructum vix meridiano feruore reſerari. Et tu iſta hæc mihi Cæſenatis furni potiùs quàm oppidi verna deblateras? De cuius natalis tibi ſoli, vel iocunditate, vel commodo, quid etiam ipſe ſentires, dum migras, indicaſti: ita tamen quòd te Rauennæ feliciùs exulantem, auribus Padano culice perfoſſis, municipalium ranarum loquax turba circumſilit. In qua palude indeſinenter rerum omnium lege peruerſa, muri cadunt, aquæ ſtant, turres fluunt, naues ſedent, ægri deambulant, medici iacent, algent balnea, domicilia conflagrant, ſitiunt viui, natant ſepulti, vigilant fures, dormiunt poteſtates, fœnerantur clerici, Syri pſallunt, negotiatores militant, milites negotiantur, ſtudent pilæ ſenes,

aleæ iuuenes, armis eunuchi, literis fœderati. Tu vide qualis ſit ciuitas, vbi tibi lar familiaris incolitur, quæ faciliùs territorium potuit habere, quàm terram. Quocirca memento innoxiis Tranſalpinis eſſe parcendum, quibus cœli ſui dote contentis, non grandis gloria datur, ſi deteriorum collatione clareſcant. Vale.

EPIST. IX.

Sidonius Heronio ſuo ſalutem.

POST nuptias patricij Ricimeris, id eſt, poſt imperij vtriuſque opes euentilatas, tandem reditum eſt in publicam ſerietatem, quæ rebus actitandis ianuam campúmque patefecit. Interea nos Pauli præfectorij tam doctrina quàm ſanctitate venerandis laribus excepti, comiter blandæ hoſpitalitatis officiis excolebamur. Porrò non iſto quiſquam viro eſt in omni artium genere præſtantior. Deus bone, quæ ille propoſitionibus ænigmata, ſententiis ſchemata, verſibus commata, digitis mechanemata facit? Illud tamen in eodem ſtudiorum omnium culmen anteuenit, quòd habet huic eminenti ſcientiæ conſcientiam ſuperiorem. Igitur per hunc primum, ſi quis quoquo modo in aulam gratiæ aditus, exploro: cum hoc confero, quinam potiſſimum procerum ſpebus valeret noſtris opitulari. Nec ſanè multa cunctatio, quia pauci, de quorum eligendo patrocinio dubitaretur. Erant quidem in ſenatu plerique opibus culti, genere

ſublimes, ætate graues, conſilio vtiles, dignitate elati, dignatione communes: ſed ſeruata pace reliquorum, duo faſtigatiſſimi conſulares, Gennadius Auienus, & Cæcina Baſilius præ ceteris conſpiciebantur. Hi in ampliſſimo ordine, ſepoſita prærogatiua partis armatæ, facilè poſt purpuratum Principem principes erant. Sed inter hos quoque, quanquam ſtupendi, tamen varij mores, & genij potiùs quàm ingenij ſimilitudo. Fabor namque ſuper his aliqua ſuccinctiùs. Auienus ad conſulatum felicitate, Baſilius virtute peruenerat. Itaque dignitatum in Auieno iocunda velocitas, in Baſilio ſera numeroſitas prædicabatur. Vtrumque quidem, ſi fors laribus egrediebantur, arctabat clientum præuia, pediſequa, circumfuſa populoſitas: ſed longè in paribus diſpares ſodalium ſpes & ſpiritus erant. Auienus ſi quid poterat, in filiis, generis, fratribus prouehendis moliebatur: cúmque ſemper domeſticis candidatis diſtringeretur, erga expediendas forinſecùs ambientum neceſſitates minùs valenter efficax erat: & in hoc Coruinorum familiæ Deciana præferebatur, quòd qualia impetrabat cinctus Auienus ſuis, talia conferebat Baſilius diſcinctus alienis. Auieni animus totis, & citò, ſed infructuoſiùs; Baſilij paucis, & ſerò, ſed commodiùs aperiebatur. Neuter aditu difficili, neuter ſumptuoſo. ſed ſi vtrumque coluiſſes, faciliùs ab Auieno familiaritatem, à Baſilio beneficium conſequebare. Quibus diu vtrinque libratis, id tractatus mutuus temperauit, vt reſeruata ſenioris con-

ſularis reuerentia, in domum cuius nec nimis rarò ventitabamus, Baſilianis potiùs frequentatoribus applicaremur. Ilicet dum per hunc ampliſſimum virum aliquid de legationis Aruernæ petitionibus elaboramus, ecce Calendæ Ianuariæ, quæ Augusti conſulis mox futuri repetendum faſtis nomen opperiebantur. Tunc patronus, Eia, inquit, Solli meus, quanquam ſuſcepti officij onere preſſaris, exeras volo in obſequium noui Conſulis veterem muſam, votiuum quippiam vel tumultuariis fidibus carminantem. Præbebo admittendo aditum, recitaturóque ſolatium, recitantíque ſuffragium. Si quid experto credis, multa tibi ſeria hoc ludo promouebuntur. Parui ego præceptis: fauorem ille non ſubtraxit iniunctis. & impoſitæ deuotionis adſtipulator inuictus, egit cum Conſule meo, vt me Præfectum faceret ſenatui ſuo. Sed tu, ni fallor, epiſtolæ peroſus prolixitatem, voluptuoſiùs nunc opuſculi ipſius relegendis verſibus immorabere ſcio. atque ob hoc carmen ipſum loquax in conſequentibus charta deportat, quæ pro me interim dum venio diebus tibi pauculis ſermocinetur. Cui ſi examinis tui quoque puncta tribuantur, æquè gratum mihi, ac ſi me in comitio, vel inter roſtra concionante, ad ſophos meum, non modò lati claui, ſed tribulium quoque fragor concitaretur. Sanè moneo, præque denuntio, quiſquilias ipſas Clius tuæ hexametris minimè exæques. Meritò enim collata veſtris mea carmina, non heroicorum phaleris, ſed epitaphiſtarum næniis comparabuntur. At tamen gaude,

quòd hic ipſe panegyricus, & ſi non iudicium, certè euentum boni operis accepit. Quapropter, ſi tamen tetrica ſunt amœnanda iocularibus, volo paginam glorioſo, id eſt, quaſi Thraſoniano fine concludere, Plautini Pyrgopolynicis imitator. Igitur cùm ad præfecturam, ſub ope Chriſti, ſtyli occaſione peruenerim, iubeas ilicet pro poteſtate cinctuti, vndique omnium laudum conuaſatis acclamationibus, ad aſtra portare, ſi placeo, eloquentiam, ſi diſpliceo, felicitatem. Videre mihi videor vt rideas, quia perſpicis noſtram cum milite Comico ferociſſimo iactantiam. Vale.

EPIST. X.

Sidonius Campaniano ſuo ſalutem.

ACCEPI per Præfectum annonæ literas tuas, quibus cum tibi, ſodalem veterem mihi inſinuas Iudici nouo. Gratias ago magnas illi, maximas tibi, quòd ſtatuiſtis de amicitia mea, vel præſumere tuta, vel illæſa credere. Ego verò notitiam viri familiaritatémque, non ſolùm volens, ſed & auidus amplector : quippe qui nouerim noſtram quoque gratiam hoc obſequio meo fore copulatiorem. Sed & tu vigilantiæ ſuæ me, id eſt, famæ meæ ſtatum cauſámque commenda. Vereor autem, ne famem populi Romani theatralis caueæ fragor inſonet, & infortunio meo publica deputetur eſuries. Sanè hunc ipſum è veſtigio ad portum mittere paro, quia competi naues quinque Brunduſio profectas

ctas cum ſpeciebus tritici ac mellis oſtia Tiberina tetigiſſe. Quarum onera expectationi plebis, ſi quid ſtrenuè gerit, raptim faciet offerri, commendaturus ſe mihi, me populo, vtrumque tibi. Vale.

EPIST. XI.

Sidonius Montio ſuo ſalutem.

PETIS tibi, vir diſertiſſime, Sequanos tuos expetituro ſatyram neſcio quam, ſi ſit à nobis perſcripta, tranſmitti. quod quidem te poſtulaſſe demiror. Non enim ſanctum eſt, vt de moribus amici citò perperam ſentias. Huic eram themati ſcilicet incubaturus, id iam agens otij, idque habens æui, quod iuuenem, militantémque dictaſſe præſumptioſum fuiſſet, publicaſſe autem periculoſum. Cui namque grammaticum vel ſalutanti Calaber ille non dixit,

Si mala condiderit in quem quis carmina, ius eſt
Iudiciúmque?

Sed ne quid vltra tu de ſodali ſimile credas, quid fuerit illud, quòd me ſiniſtræ rumor ac fumus opinionis afflauit, longiùs paulò, ſed ab origine exponiam. Temporibus Auguſti Maioriani, venit in medium charta comitatum, ſed carens indice, verſuum plena ſatyricorum mordacium. ſanè qui ſatis inuectiualiter abuſi nominum nuditate, carpebant plurimùm vitia, plus homines. Inter hæc fremere Arelatenſes, quo loci res agebatur, & quærere quem poëtarum publici furoris meritò pondus vr-

geret, iis maximè auctoribus, quos notis certis auctor incertus exacerbauerat. Accidit caſu, vt Catullinus illuſtris tunc ab Aruernis illò veniret, cùm ſemper mihi, tum præcipuè commilitio recenti familiaris. Sæpe enim ciues magis amicos peregrinatio facit. Igitur inſidias neſcienti, tam Pæonius, quàm Bigerrus has tetenderunt, vt plurimis coram tanquam ab incauto ſciſcitarentur, hoc nouum carmen an recognoſceret. Et ille, Si dixeritis. Cúmque fruſta diuerſa quaſi per iocum effunderent, ſoluitur Catullinus in riſum, intempeſtiuóque ſuffragio clamare cœpit, dignum poëma, quod apicibus perennandum auratis iuſtè tabula roſtralis acciperet, aut etiam Capitolina. Pæonius exarſit, cui ſatyricus ille morſum dentis igniti auidiùs impreſſerat: atque ad adſtantes circulatores, Iniuriæ communis, inquit, iam reum inueni. Videtis vt Catullinus deperit riſu? apparet ei nota memorari. Nam quæ cauſa feſtinam compulit præcipitare ſententiam, niſi quòd iam tenet totum, qui de parte ſic iudicat? Itaque Sidonius nunc in Aruerno eſt: vnde colligitur auctore illo, iſto auditore, rem textam. Itur in furias, ínque conuitia abſentis, neſcientis, innocentíſque conſcientiæ: fidei quæſtioni nil reſeruatur. Sic leuis turbæ facilitatem, quâ voluit, contraxit perſona popularis. Erat enim ipſe Pæonius populi totus, qui tribunitiis flatibus crebrò ſeditionum pelagus impelleret. Cæterùm ſi requiſiſſes, qui genus, vnde domo; non eminentius, quàm municipaliter natus: quémque inter initia

cognoſci claritas vitrici magis quàm patris fecerit. Identidem tamen per fas nefáſque creſcere affectans, pecuniæque per auaritiam parcus, per ambitum prodigus. Namque vt familiæ ſuperiori per filiam ſaltim, quanquam honeſtiſſimam, iungeretur, contra rigorem ciuici moris, ſplendidam, vt ferunt, dotem Chremes noſter Pamphilo ſuo dixerat. Cúmque de capeſſendo diademate coniuratio Marcelliana coqueretur, nobilium iuuentuti ſigniferum ſeſe in factione præbuerat: homo adhuc nouus in ſenectute, donec aliquando propter experimenta felicis audaciæ, natalium eius obſcuritati dedit hiantis interregni rima fulgorem. Nam vacante aula, turbatáque republica, ſolus inuentus eſt, qui ad Gallias adminiſtrandas faſcibus priùs quàm codicellis auſus accingi, menſibus multis tribunal illuſtrium poteſtatum ſpectabilis præfectus aſcenderet: anno peracto extremæ militiæ terminum circa vix honoratus, numerariorum more, ſeu potiùs aduocatorum, quorum cùm finiuntur actiones, tunc incipiunt dignitates. Igitur iſte ſic præfectorius, ſic ſenator (cuius moribus quòd præconia competentia non ex aſſe perſoluo, generi ſui moribus debeo) multorum plùs quàm bonorum odia commouit adhuc ignoranti mihi, adhuc amico, tanquam ſæculo meo canere ſolus verſu valerem. Venio Arelatem, nihil adhuc ſuſpicans: vnde enim? quanquam putarer ab inimicis non affuturus. ac Principe poſt diem viſo, in forum ex more deſcendo. quod vbi viſum eſt, illico expauit, vt ait ille,

nil fortiter auſa ſeditio. Alij tamen mihi plùs quàm deceret ad genua prouolui; alij ne ſalutarent, fugere poſt ſtatuas, occuli poſt columnas; alij triſtes, vultuoſíque iunctis mihi lateribus incedere. Hîc ego, quid ſibi hæc vellet in illis ſuperbiæ nimiæ, nimiæ in iſtis humilitatis forma, mirari, nec vltro tamen cauſas interrogare, cùm ſubornatus vnus è turba factioſorum dat ſeſe mihi conſalutandum. Tum procedente ſermone, cernis hos? inquit. Et ego, Video, inquam, geſtúſque eorum miror equidem, nec admiror. Ad hæc noſter interpres: Vt ſatyrographum te, inquit, aut execrantur, aut reformidant. Vnde? cur? quando? reſpondi: quis crimen agnouit? quis detulit? quis probauit? Móxque ſubridens: Perge, inquam, amice, niſi moleſtum eſt, & tumeſcentes nomine meo conſulere dignare, vtrúmnam delator ille aut index, qui ſatyram me ſcripſiſſe confinxit, & perſcripſiſſe confinxerit: vnde fortè ſit tutius ſi retractabunt, vt ſuperbire deſiſtant. Quod vbi nuncius retulit, protinus cuncti non modeſtè, neque ſinguli, ſed propere & cateruatim oſcula ac dexteras mihi dederunt. Solus Curio meus, in transfugarum perfidiam inuectus, cùm aduesperaſceret, per cathedrarios ſeruos veſpillonibus teteriores domum raptus ac reportatus eſt. Poſtridie iuſſit Auguſtus, vt epulo ſuo circenſibus ludis intereſſemus. Primus iacebat cornu ſiniſtro Conſul ordinarius Seuerinus, vir inter ingentes principum motus, atque inæqualem reipublicæ ſtatum gratiæ ſemper æqualis. Iuxta eum Magnus, olim ex præfe-

cto, nuper ex conſule, par honoribus perſona geminatis: recumbente poſt ſe Camillo filio fratris, qui duabus dignitatibus, & ipſe decurſis, pariter ornauerat proconſulatum patris, patrui conſulatum. Pæonius hinc propter: atque hinc Athenius, homo litium, temporúmque varietatibus exercitatus. Hunc ſequebatur Gratianenſis omni ab infamia vir ſequeſtrandus, qui Seuerinum ſicut honore pòſt ibat, ita fauore præceſſerat. Vltimus ego iacebam, quâ purpurati latus læuum margine in dextro porrigebatur. Edulium multa parte finita, Cæſaris ad Conſulem ſermo dirigitur, íſque ſuccinctus: inde deuoluitur ad Conſularem, cum quo ſæpe repetitus, quia de literis factus, ad virum illuſtrem Camillum ex occaſione transfertur, in tantum vt diceret Princeps, Verè habes patruum, frater Camille, propter quem me familiæ tuæ conſulatum vnum gratuler contuliſſe. Tunc ille, qui ſimile aliquid optaret, tempore inuento, Non vnum, inquit, domine Auguſte, ſed primum. Summo fragore, vt nec Auguſti reuerentia obſiſteret, excepta ſententia eſt. Inde neſcio quid Athenium interrogans ſuperiectum Pæonium compellatio Auguſta præteriit, caſu an induſtria ignoro. Quod cùm turpiter Pæonius ægrè tuliſſet, quod fuit turpius, compellato tacente reſpondit. Subriſit Auguſtus, vt erat auctoritate ſeruata, cùm ſe communioni dediſſet, ioci plenus: per quem cachinnum non minus obtigit Athenio vindictæ, quàm contigiſſet iniuriæ. Colligit itaque ſeſe trebaciſſimus ſenex, & vt ſemper intrinſecùs æſtu pudoris excoquebatur, cur ſibi Pæonius anteferretur, Non miror, inquit, Au-

guſte, ſi mihi ſtandi locum præripere conetur, qui tibi inuadere non erubeſcit loquendi. Et vir illuſtris Gratianenſis, Multus, inquit, hoc iurgio Satyricis campus aperitur. Hìc Imperator ad me ceruice conuerſa, Audio, ait, comes Sidoni, quòd ſatyram ſcribas: & ego, inquam, hoc audio domine Princeps. Tunc ille, ſed ridens, parce vel nobis. At ego, inquam, quòd ab illicitis tempero, mihi parco. Poſt quæ ille, Et quid faciemus his, inquit, qui te laceſſunt? & ego, Quiſquis eſt iſte, domine Imperator, publicè accuſet. Si redarguimur, debita luamus ſupplicia conuicti. ceterùm obiecta ſi non improbabiliter caſſauerimus, oro vt indultu clementiæ tuæ, præter iuris iniuriam, in accuſatorem meum quæ volo ſcribam. Ad hoc ipſe Pæonium conſpicatus, nutu cœpit conſulere nutantem, placerétne conditio. Sed cùm ille confuſus reticuiſſet, Princépſque conſuleret erubeſcenti, ait, Annuo poſtulatis, ſi hoc ipſum è veſtigio verſibus petas. Fiat, inquam: retrorſúmque conuerſus, tanquam aquam manibus poſcerem, tantúmque remoratus, quantum ſtibadij circulum celerantia miniſteria percurrunt, cubitum toro reddidi. Et Imperator, Spoponderas te licentiam ſcribendæ ſatyræ verſibus ſubitis poſtulaturum. Et ego,

Scribere me ſatyram qui culpat, maxime Princeps,
Hanc rogo decernas, aut probet, aut timeat.

Sequutus eſt fragor, niſi quod dico iactantia eſt, par Camillano: quem quidem non tam carminis dignitas, quàm temporis breuitas meruit. Et Princeps, Deum teſtor, & ſtatum publicum, me de

cetero nunquam prohibiturum, quin quæ velis ſcribas: quippe cùm tibi crimen impactum probari nullo modo poſſit: ſimul & periniurium eſt, ſententiam purpurati tribuere priuatis hoc ſimultatibus, vt innocens ac ſecura nobilitas propter odia certa crimine incerto periclitetur. Ad hanc ipſe ſententiam cùm verecundè, capite demiſſo, gratias agerem, concionatoris mei cœperunt ora pallere, in quæ paulo antè post iram triſtitia ſucceſſerat. nec ſatis defuit, quin gelarent tanquam ad exertum præbere ceruices iuſſa mucronem. Vix poſt hæc alia pauca, ſurreximus. Paululum ab adſpectu Imperatoris proceſſeramus, atque etiamnum chlamydibus induebamur, cùm mihi Conſul ad pectus, præfectorij ad manus cadere, ipſe ille meus amicus crebrò & abiectè miſerantibus cunctis humiliari: ita vt timerem ne mihi inuidiam ſupplicando moueret, quam criminando non concitauerat. Dixi ad extremum, preſſus oratu procerum conglobatorum, ſciret conatibus ſuis verſu nil reponendum, derogare actibus meis ſi tamen in poſterum peperciſſet. etenim ſufficere debere, quòd ſatyræ obiectio famam mihi paraſſet, ſibi infamiam. In ſumma pertuli quidem, domine maior, non aſſertorem calumniæ tantùm, quantùm murmuratorem. Sed cùm mihi ſic ſatisfactum eſt, vt pectori meo, pro reatu eius, tot poteſtatum, dignitatúmque culmina, & iura ſummitterentur, fateor, exordium contumeliæ talis tanti fuiſſe, cui finis gloria fuit. Vale.

C. SOLLII
APOLLINARIS SIDONII
ARVERNORVM EPISCOPI,
EPISTOLARVM LIBER II.

EPISTOLA I.

Sidonius Ecdicio ſuo ſalutem.

DVo nunc pariter mala ſuſtinent Aruerni tui. quænam ? inquis : præſentiam Seronati, & abſentiam tuam. Seronati, inquam, de cuius vt primùm etiam nomine loquar, ſic mihi videtur quaſi præſcia futurorum luſiſſe fortuna, ſicuti ex aduerſo maiores noſtri prælia, quibus nihil eſt fœdius, bella dixerunt : quíque etiam pari contrarietate, fata, quia non parcerent, Parcas vocitauere. Rediit ipſe Catilina

lina ſæculi noſtri, nuper Aturribus, vt ſanguinem fortunáſque miſerorum, quas ille ibi ex parte propinauerat, hîc ex aſſe miſceret. Scitote in eo per dies ſpiritum diu diſſimulati furoris aperiri. apertè inuidet, abiectè fingit, ſeruiliter ſuperbit: indicit vt dominus, exigit vt tyrannus, addicit vt iudex, calumniatur vt barbarus, toto die à metu armatus, ab auaritia ieiunus, à cupiditate terribilis, à vanitate crudelis, non ceſſat ſimul furta vel punire, vel facere. palàm & ridentibus conuocatis ructat inter ciues pugnas, inter barbaros literas. epiſtolas, nę primis quidem apicibus ſufficienter initiatus, publicè à iactantia dictat, ab impudentia emendat. totum quod concupiſcit quaſi comparat, nec dat pretia contemnens, nec accipit inſtrumenta deſperans. In concilio iubet, in conſilio tacet, in eccleſia iocatur, in conuiuio prædicat, in cubiculo damnat, in quæſtione dormitat. Implet quotidie ſyluas fugientibus, villas hoſpitibus, altaria reis, carceres clericis: exultans Gothis, inſultánſque Romanis, illudens præfectis, colludénſque numerariis: leges Theodoſianas calcans, Theodoricianáſque proponens, veteres culpas, noua tributa perquirit. Proinde moras tuas citus explica, & quicquid illud eſt, quod te retentat, incide. Te expectat palpitantium ciuium extrema libertas. Quicquid ſperandum, quicquid deſperandum eſt, fieri te medio, te præſule placet. Si nullæ à republica vires, nulla præſidia, ſi nullæ quantum rumor eſt, Anthemij principis opes: ſtatuit te auctore nobilitas, ſeu patriam dimittere, ſeu capillos.

EPIST. II.

Sidonius Domitio ſuo ſalutem.

RVRI me eſſe cauſaris, cùm mihi potiùs queri ſuppetat, te nunc vrbe retineri. Iam ver decedit æſtati; & per lineas ſol altatus extremas, in axem Scythicum radio peregrinante porrigitur. Hîc quid de regionis noſtræ climate loquar? cuius ſpatia diuinum ſic tetendit opificium, vt magis vaporibus orbis occidui ſubiiceremur. Quid plura? Mundus incanduit, glacies Alpina deletur, & hiulcis arentium rimarum flexibus terra perſcribitur. Squalet glarea in vadis, limus in ripis, puluis in campis. aqua ipſa quæcumque perpetuò labens, tractu cunctante langueſcit. Iam non ſolùm calet vnda, ſed coquitur. & nunc dum in carbaſo ſudat vnus, alter in bombyce, tu endromidatus exteriùs, interiùs faſciatus, inſuper & concaua municipij Camerini ſede compreſſus, diſcipulis non æſtu minùs quàm timore pallentibus, exponere oſcitabundus ordiris, *Samia mihi mater fuit.* Quin tu mage, ſi quid tibi ſalubre cordi, raptim ſubduceris anhelantibus anguſtiis ciuitatis, & contubernio noſtro auenter inſertus, fallis clementiſſimo receſſu inclementiam canicularem? Sanè ſi placet, quis ſit agri, in quem vocaris, ſitus accipe. Auitaci ſumus, nomen hoc prædio: quod quia vxorium, patrio mihi dulcius. Hæc mihi cum mëis, præſule Deo, niſi quid tu faſcinum verere, concordia.

Mons ab occaſu quanquam terrenus, arduus tamen, inferiores ſibi colles tanquam gemino fomite effundit, quatuor à ſe circiter iugerum latitudine abductos. Sed donec domicilio competens veſtibuli campus aperitur, mediam vallem rectis tractibus proſequuntur latera cliuorum, vſque in marginem villæ; quæ in Boream, Auſtrúmque conuerſis frontibus tenditur. Balneum ab Africo radicibus nemoroſæ rupis adhæreſcit, & ſi cædua per iugum ſilua truncetur, in ora fornacis, lapſu velut ſpontaneo, deciduis ſtruibus impingitur. Hinc aquarum ſurgit cella coctilium; quæ conſequenti vnguentariæ ſpatij parilitate conquadrat, excepto ſolij capacis hemicyclio: vbi & vis vndæ feruentis per parietem foraminatum flexilis plumbi meatibus implicita ſingultat. Intra conclaue ſuccenſum ſolidus dies, & hæc abundantia lucis incluſæ, vt verecundos quoſque compellat aliquid ſe plus putare, quàm nudos. Hinc frigidaria dilatatur, quæ piſcinas publicis operibus extructas non impudenter æmularetur. Primùm tecti apice in conum cacuminato, cùm ab angulis quadrifariam concurrentia dorſa criſtarum tegulis interiacentibus imbricarentur. ipſa verò conuenientibus menſuris exactiſſima ſpatioſitate quadratur; ita vt miniſteriorum ſeſe non impediente famulatu, tot poſſit recipere ſellas, quot ſolij ſigma perſonas. Feneſtras è regione conditor binas confinio cameræ pendentis admouit, vt ſuſpicientum viſui fabrefactum lacunar aperiret. Interior parietum facies

ſolo læuigati cæmenti candore contenta eſt. Non hîc per nudam pictorum corporum pulchritudinem turpis proſtat hiſtoria; quæ ſicut ornat artem, ſic deuenuſtat artificem. Abſunt ridiculi veſtitu & vultibus hiſtriones, pigmentis multicoloribus Philiſtionis ſupellectilem mentientes. Abſunt lubrici, tortuosíque pugillatu & nexibus palæſtritæ: quorum etiam viuentum luctas, ſi inuoluantur obſceniùs, caſta confeſtim gymnaſiarchorum virga diſſoluit. Quid plura? nihil illis paginis impreſſum reperietur, quod non vidiſſe ſit ſanctius. Pauci tamen verſiculi lectorem aduentitium remorabuntur, minimè improbo temperamento; quia eos nec relegiſſe deſiderio eſt, nec perlegiſſe faſtidio. Iam ſi marmora inquiras, non illic quidem Paros, Caryſtos, Proconiſſos, Phryges, Numidæ, Spartiatæ, rupium variatarum poſuere cruſtas: neque per ſcopulos Æthiopicos, & abrupta purpurea genuino fucata conchylio, ſparſum mihi ſaxa furfurem mentiuntur. Sed & ſi nullo peregrinarum cautium rigore ditamur, habent tamen tuguria ſeu mapalia noſtra ciuicum frigus. Quin potiùs quid habeamus, quàm quid non habeamus, auſculta. Huic baſilicæ appendix piſcina forinſecùs, ſeu ſi græcari mauis, baptiſterium ab oriente connectitur, quod viginti circiter modiorum millia capit. Huc elutis è calore venientibus triplex medij parietis aditus per arcuata interualla reſeratur. nec pilæ ſunt mediæ, ſed columnæ, quas architecti peritiores ædificiorum purpuras

nuncupauêre. In hanc ergo piſcinam fluuium de ſupercilio montis elicitum, canalibúſque circumactis per exteriora natatoriæ latera curuatum, ſex fiſtulæ prominentes leonum ſimulatis capitibus effundunt; quæ temere ingreſſis veras dentium crates, meros oculorum furores, certas ceruicum iubas imaginabuntur. Hîc ſi dominum ſeu domeſtica, ſeu hoſpitalis turba circumſtet, quia præ ſtrepitu caduci fluminis, mutuæ vocum vices minùs intelliguntur, in aurem ſibi populus confabulatur. ita ſonitu preſſus alieno ridiculum affectat publicus ſermo ſecretum. Hinc egreſſis frons triclinij matronalis offertur; cui continuatur vicinante textrino cella penuaria, diſcriminata tantùm pariete caſtrenſi. Ab ortu lacum porticus intuetur, magis rotundatis fulta coluriis, quàm columnis inuidioſa monubilibus. A parte veſtibuli longitudo tecta intrinſecus patet, mediis non interpellata parietibus: quæ quia nihil ipſa proſpectat, & ſi non hypodromus, ſaltim cryptoporticus meo mihi iure vocitabitur. Hæc tamen aliquid ſpatio ſuo in extimo deambulacri capite defrudans, efficit membrum bene frigidum. vbi publico lectiſternio extructo, clientarum ſiue nutricum loquaciſſimus chorus receptui canit, cùm ego meíque dormitorium cubiculum petierimus. A cryptoporticu in hyemale triclinium venitur, quod arcuatili camino ſæpe ignis animatus pulla fuligine infecit. Sed quid hæc tibi, quem nunc ad focum minimè inuito? quin potiùs ad te tempúſque pertinentia loquar. Ex hoc triclinio fit in diæ-

tam, ſiue cœnatiunculam tranſitus, cui ferè totus lacus, quæque tota lacui patet. In hac ſtibadium, & nitens abacus: in quorum aream, ſiue ſuggeſtum, à ſubiecta porticu ſenſim, non breuiatis anguſtatiſque gradibus aſcenditur. Quo loci recumbens, ſi quid inter edendum vacas, proſpiciendi voluptatibus occuparis. Iam ſi tibi ex illo conclamantiſſimo fontium decocta referatur, videbis in calicibus repentè perfuſis niualium maculas & fruſta nebularum; & illam lucem lubricam poculorum, quadam quaſi pinguedine ſubiti algoris hebetatam. Tum reſpondentes poculis potiones, quarum rigentes cyathi ſiticuloſo cuique, ne dicam tibi granditer abſtemio, metuerentur. Hinc iam ſpectabis, vt promoueat alnum piſcator in pelagus; vt ſtataria retia ſuberinis corticibus extendat, aut ſignis per certa interualla diſpoſitis, tractus funium librentur hamati: ſcilicet vt nocturnis per lacum excurſibus rapaciſſimi ſalares in conſanguineas agantur inſidias. quid enim hîc congruentiùs dixerim, cùm piſcis piſce decipitur? Edulibus terminatis, excipiet te diuerſorium, quia minimè æſtuoſum, maximè æſtiuum. Nam per hoc, quòd in aquilonem ſolum patescit, habet diem, non habet ſolem, interiecto conſiſtorio peranguſto, vbi ſomnolentiæ cubiculariorum dormitandi potiùs quàm dormiendi locus eſt. Hîc iam quàm volupe auribus inſonare cicadas meridie concrepantes, ranas crepuſculo incumbente blaterantes, cycnos atque anſeres concubia nocte clangentes, intempeſta gallos gallinaceos con-

cinentes, oſcines coruos voce triplicata puniceam ſurgentis auroræ facem conſalutantes; diluculo autem philomelam inter frutices ſibilantem, prognem inter aſſeres minurientem? Cui concentui licebit adiungas fiſtulæ ſeptiforis armentalem camœnam, quam ſæpe nocturnis carminum certaminibus inſomnes noſtrorum montium Tityri exercent, inter greges tinnibulatos per depaſta buceta reboantes. quæ tamen varia vocum, cantuúmque modulamina, profundiùs confouendo ſopori tuo lenocinabuntur. Porticibus egreſſo, ſi portum litoris petas, in area virenti, vulgare quanquam, non procul nemus. Ingentes tiliæ duæ, connexis frondibus, fomitibus abiunctis, vnam vmbram non vna radice conficiunt: in cuius opacitate, cùm me meus Ecdicius illuſtrat, pilæ vacamus: ſed hoc eo vſque, donec arborum imago contractior, intra ſpatium ramorum recuſſa cohibeatur; atque illic aleatorium laſſis conſumpto ſphæriſterio faciat. Sed quia tibi ſicut ædificium ſolui, ſic lacum debeo, quod reſtat agnoſce. Lacus in Eurum defluus meat, eiúſque arenis fundamenta impreſſa domicilij, ventis motantibus, æſtuans humectat alluuio. Is quidem ſanè circa principia ſui, ſolo paluſtri voraginoſus, & veſtigio inſpectoris inadibilis eſt: ita limi bibuli pinguedo coaleſcit, ambientibus ſeſe fontibus algidis, litoribus algoſis. Attamen pelagi mobilis campus cymbulis latè ſecatur peruagabilibus, ſi flabra poſuêre. Si turbo Auſtrinus inſorduit, immanè turgeſcit; ita vt arborum comis, quæ margini

inſiſtunt, ſuperiectæ aſperginis fragor impluat. Ipſe autem ſecundùm menſuras quas ferunt nauticas, in decem & ſeptem ſtadia procedit. Fluuio intratur, qui ſalebratim ſaxorum obicibus affractus ſpumoſo caneſcit impulſu, & nec longùm ſcopulis præcipitibus exemptus, lacu conditur: quem fors fuat, an incurrat, an faciat, præterit certè, coactus per cola ſubterranea deliquari, non vt fluctibus, ſed vt piſcibus pauperaretur: qui repulſi in gurgitem pigriorem, carnes rubras albis abdominibus extendunt. ita illis nec redire valentibus, neç exire permiſſis, quendam viuum, & circumlatitium carcerem corpulentia facit. Lacus ipſe quà dexter, inciſus, flexuoſus, nemoroſúſque: quà læuus, patens, herboſus, æqualis. Æquor ab Africo viride per littus, quia in vndam fronde porrecta, vt glareas aqua, ſic aquas vmbra perfundit. Huiuſmodi colorem ab oriente par ſiluarum corona continuat. per Arctoum latus, vt pelago natura, ſic ſpecies. à Zephyro plebeius & tumultuarius frutex, frequentérque lemborum ſuperlabentum ponderibus inflexus. Hunc circa lubrici ſcirporum cirri plicantur, ſimúlque pingues vluarum paginæ natant, ſalicúmque glaucarum fota ſemper dulcibus aquis amaritudo. In medio profundi breuis inſula, vbi ſupra molares naturaliter aggeratos, per impactorum puncta remorum naualibus trita gyris meta protuberat, ad quam ſe iocunda ludentum naufragia collidunt. Nam moris iſtìc fuit ſenioribus noſtris agonem Drepanitanum Troianæ ſuperſtitionis

nis imitari. Iam verò ager ipſe, (quanquam hoc ſupra debitum) diffuſus in ſyluis, pictus in pratis, pecoroſus in paſcuis, in paſtoribus peculioſus. Sed non ampliùs moror, ne, ſi longior ſtylo terminus, relegentem te autumnus inueniat. Proinde mihi tribue veniendi celeritatem, nam redeundi moram tibi ipſe præſtabis: daturus hinc veniam, quòd breuitatem ſibi debitam paulò ſcrupuloſior epiſtola exceſſit, dum totum ruris ſitum ſollicita rimatur. quæ tamen ſummouendi faſtidij ſtudio nec cuncta perſtrinxit. Quapropter bonus arbiter & artifex lector, non paginam quæ ſpatia deſcribit, ſed villam, quæ ſpatioſa deſcribitur, grandem pronuntiabunt. Vale.

EPIST. III.

Sidonius Felici ſuo ſalutem.

GAVDEO te, domine maior, ampliſſimæ dignitatis infulas conſequutum. Sed id mihi ob hoc ſolum deſtinato tabellario nunciatum non minùs gaudeo. Nam licèt in præſentiarum ſis potiſſimus magiſtratus, & in lares Philagrianos patricius apex tantis pòſt ſæculis, tua tantùm felicitate remeauerit: inuenis tamen, vir amicitiarum ſeruantiſſime, qualiter honorum tuorum creſcat communione faſtigium, raróque genere exempli altitudinem tuam humilitate ſublimas. Sic quondam Q. Fabium magiſtrum equitum Dictatorio rigori, & Papirianæ ſuperbiæ fauor publicus præ-

tulit. Sic & Cn. Pompeium ſuper æmulos extulit nunquam faſtidita popularitas. Sic inuidiam Tiberianam preſſit vniuerſitatis amore Germanicus. Quocirca nolo ſibi de ſucceſſibus tuis principalia beneficia plurimùm blandiantur; quæ nihil tibi ampliùs conferre potuerunt, quàm vt ſi id noluiſſemus, tranſiremur inuiti. Illud peculiare tuum eſt, illud gratiæ ſingularis, quòd tam qui te æmulentur non habes, quàm non inuenis qui ſequantur. Vale.

EPIST. IV.

Sidonius Syagrio ſuo ſalutem.

VIR clariſſimus Proiectus domi nobilis, & patre patruóque ſpectabilibus, auo etiam præſtantiſſimo ſacerdote conſpicuus, amicitiarum tuarum, niſi reſpuis, auidiſſimè ſinibus infertur: & cùm illi familiæ ſplendor, probitas morum, patrimonij facultas, iuuentutis alacritas, in omne decus pari lance conquadrent: ita demum ſibi tamen videbitur ad arcem faſtigatiſſimæ felicitatis euectus, ſi gratiæ tuæ ſodalitate potiatur. Optantij clariſſimi viri nuper vita functi filiam (quod Deo proſperante ſuccedat) licèt à matre pupillæ in coniugium petierit, obtinueritque, parum tamen votorum ſuorum promotum cenſet effectum, niſi aſſenſum tuum ſuper his omnibus, ſeu ſedulitate ſua, ſeu precatu noſtræ interceſſionis adipiſcitur. Namque ipſe, quantum ad inſtitutionem ſpectat puellæ, in

locum mortui patris curarum participatione ſuccedis, conferendo virgini parentis affectum, patroni auctoritatem, tutoris officium. Quocirca quia dignus es, vt domus tuæ celeberrimam diſciplinam, etiam procul poſitorum petat ambitus, ſicut decet bonarum partium viros, benignitate reſponſi proci ſupplicis verecundiam munerare; & qui ita expetitus deberes illi expetere pollicendam, ſecurus permitte promiſſam: quia ſic te conditioni huic meritorum ratio præfecit, vt nec ſuperſtiti Optantio in liberos ſuos decuerit plus licere. Vale.

EPIST. V.

Sidonius Petronio ſuo ſalutem.

IOANNES familiaris meus inextricabilem labyrinthum negotij multiplicis incurrit, & donec ſuarum merita chartarum, vel veſtra ſcientia, vel ſi qua eſt veſtræ, ſi tamen eſt vlla, ſimilis inſpexerit, quid reſpuat, quídve optet ignorat. Ita ſe quodammodo bipertitæ litis forma confundit, vt propoſitio ſua, quem actionis ordinem propugnatura, quem ſit impugnatura, non nouerit. Pro quo precem ſedulam fundo, vt perſpectis chartulis ſuis, ſi quid iure competit inſtruatis, quæ qualitérve ſint obiicienda, quæ refellenda monſtrantes. Non enim verebimur, quòd cauſæ iſtius curſus, ſi de veſtri manauerit fonte conſilij, vlla contraſtantium deriuatione tenuetur. Vale.

EPIST. VI.

Sidonius Pegaſio ſuo ſalutem.

PROVERBIALITER celebre eſt, ſæpe moram eſſe meliorem, ſicuti & nunc experti ſumus. Menſtruanus amicus tuus longo iſtic tempore inſpectus, meruit inter perſonas nobis quoque caras deuinctáſque cenſeri : opportunus, elegans, verecundus, ſobrius, parcus, religioſus, & his morum dotibus præditus, vt quoties in boni cuiuſque adſcitur amicitias, non ampliùs conſequatur beneficij ipſe quàm tribuat. Hæc tibi non vt ignoranti, ſed vt iudicio meo ſatisfacerem, ſcripſi. Quamobrem triplex cauſa lætandi : tibi prima, cui amicos ſic aut inſtituere, aut eligere contingit : Aruernis ſecunda, quibus hoc in eo placuiſſe confirmo, quod te probaſſe non ambigo : illi tertia, de quo boni quique bona quæque iudicauerunt. Vale.

EPIST. VII.

Sidonius Explicio ſuo ſalutem.

QVIA iuſtitia veſtra iure ſit vniuerſitati per complura recti experimenta venerabilis, idcirco ſingulas quaſque perſonas idipſum efflagitantes in examen veſtrum libens & auidus emitto, quam primùm ambiens, me diſcuſſionis, illos ſimultatis onere laxari. quod demum ita ſequetur, ſi non ex ſolido querimonias partium verecundus cen-

ſor excludas: quanquam & hoc ipſum, quòd copiam tui iurgantibus difficilè concedis, indicium ſit bene iudicaturi. Quis enim ſe non ambiat arbitrum legi, aut pretio aliquid indulturus, aut gratiæ? Igitur ignoſce ad tam ſanctæ conſcientiæ prærogatiuam raptim pernicitérque properantibus: quandoquidem ſententiam tuam, nec victus vt ſtolidus accuſat; nec victor vt argutus irridet: veritatíſque reſpectu dependunt tibi addicti reuerentiam, gratiam liberati. Proinde impensè obſecro, vt inter Alethium & Paulum, quæ veniunt in diſceptationem, mox vt vtrimque fuerint oppoſita, diſcingas. Namque, nî fallor, ſupra Decemuirales, Pontificaléſque ſententias, ægritudini huius propè interminabilis iurgij ſola morum tuorum temperantia ſolita iudicandi ſalubritate medicabitur. Vale.

EPIST. VIII.

Sidonius Deſiderato ſuo ſalutem.

MOESTISSIMVS hæc tibi nuntio. Deceſſit nudiuſtertius, non abſque iuſtitio, matrona Philimatia, morigera coniunx, domina clemens, vtilis mater, pia filia: cui debuerit domi foríſque perſona minor obſequium, maior officium, æqualis affectum. Hæc cùm eſſet vnica iam diu matri amiſſæ, facilè diuerſis blandimentorum generibus effecerat, ne patri adhuc iuueni ſoboles ſexus alterius deſideraretur. Nunc autem per ſubita ſuprema virum cœlibatu, patrem orbitate confodit. His

additur, quòd quinque liberûm parens immaturo exitu reddidit infortunatam fœcunditatem. Qui paruuli, ſi matre ſoſpite perdidiſſent iam diu debilem patrem, minùs pupilli exiſtimarentur. Hanc tamen, ſi quis haud incaſſum honor cadaueribus impenditur, non veſpillonum, ſandapilariorúmque miniſteria ominoſa tumulauere: ſed cùm libitinam ipſam flentes omnes externi quoque prenſitarent, remorarentur, exoſcularentur, ſacerdotum propinquorúmque manibus excepta, perpetuis ſedibus dormienti ſimilior illata eſt. Poſt quæ, precatu parentis orbati, næniam funebrem, non per elegos, ſed per hendecaſyllabos, marmori inciſam, planctu propè calente dictaui. Quam ſi non ſatis improbas, ceteris epigrammatum meorum voluminibus applicandam mercenarius bibliopola ſuſcipiet. Si quid ſecus, ſufficit ſaxo carmen ſaxeum contineri. Hoc enim epitaphium eſt.

OCCASV *celeri feróque raptam*
Natis quinque, patríque, coniugíque,
Hoc flentis patriæ manus locarunt
Matronam Philimatiam ſepulchro.
O ſplendor generis, decus mariti!
Prudens, caſta, decens, ſeuera, dulcis,
Atque ipſis ſenioribus ſequenda:
Diſcordantia quæ ſolent putari,
Morum commoditate copulaſti.
Nam vitæ comites bonæ fuerunt,
Libertas grauis, & pudor facetus.
Hinc eſt quòd decimam tuæ ſaluti

Vix actam trieteridem dolemus,
Atque in temporibus vigentis æui,
Iniuſtè tibi iuſta perſoluta.

Placeat carmen necne, tu propera, ciuitatémque feſtinus inuiſe. Debes enim conſolationis officium duorum ciuium domibus afflictis. Quod ita ſoluas Deum quæſo, ne vnquam tibi redhibeatur. Vale.

EPIST. IX.

Sidonius Donidio ſuo ſalutem.

QVÆRIS cur ipſe iampridem Nemauſum profectus veſtra ſerum ob aduentum deſideria producam. Reddo cauſas reditus tardioris, nec moras meas prodere moror, quia quæ mihi dulcia ſunt, tibi quoque. Inter agros amœniſſimos, apud humaniſſimos dominos Ferreolum & Apollinarem tempus voluptuoſiſſimum exegi. Prædiorum his iura contermina, domicilia vicina, quibus interiecta geſtatio peditem laſſat, neque ſufficit equitaturo. Colles ædibus ſuperiores exercentur vinitori & oliuitori. Aracynthum & Nyſam celebrata poëtarum carminibus iuga cenſeas. Vni domui in plana patentiáque, alteri in nemora proſpectus. ſed nihilominus diſſimilis ſitus ſimiliter oblectat. Quanquam de prædiorum quid nunc ampliùs poſitione, cùm reſtat hoſpitalitatis ordo referandus? Iam primùm ſagaciſſimis in hoc exploratoribus deſtinatis, qui reditus noſtri iter aucuparentur, domus vtraque non ſolùm tramites aggerum publicorum, ve-

rùm etiam calles compendiis tortuoſos, atque paſtoria diuerticula inſedit, ne quo caſu diſpoſitis officiorum inſidiis elaberemur. Quas incidimus, fateor, ſed minimè inuiti: iuſqueiurandum confeſtim præbere compulſi, ne priuſquam ſeptem dies euoluerentur, quidquam de itineris noſtri continuatione meditaremur. Igitur mane cotidiano, partibus ſuper hoſpite prima & grata contentio, quænam potiſſimum anteriùs edulibus noſtris culina fumaret. nec ſanè poterat ex æquo diuiſioni lancem ponere viciſſitudo, licèt vni domui mecum, alteri cum meis vinculum foret propinquitatis: quia Ferreolo præfectorio viro, præter neceſſitudinem ſibi debitam, dabat ætas & dignitas primi inuitatoris prærogatiuam. Ilicet à deliciis in delicias rapiebamur. Vix quodcumque veſtibulum intratum, & ecce huc ſphæriſtarum contraſtantium paria inter rotatiles cataſtropharum gyros duplicabantur, huc inter aleatoriarum vocum competitiones, frequens crepitantium fritillorum teſſerarúmque ſtrepitus audiebatur. Huc libri affatim in promptu. videre te crederes aut grammaticales pluteos, aut Athenæi cuneos, aut armaria extructa bibliopolarum. Sic tamen quòd qui inter matronarum cathedras codices erant, ſtylus his religioſus inueniebatur: qui verò per ſubſellia patrumfamilias hi cothurno Latialis eloquij nobilitabantur. Licèt quæpiam volumina quorumpiam auctorum ſeruarent in cauſis diſparibus dicendi parilitatem. Nam ſimilis ſcientiæ viri, hinc Auguſtinus, hinc Varro; hinc

hinc Horatius, hinc Prudentius, lectitabantur. Quos inter Adamantius Origenes, Turranio Ruſino interpretatus, ſedulò fidei noſtræ lectoribus inſpiciebatur. Pariter & provt ſingulis cordi diuerſa cenſentes ſermocinabantur, cur à quibuſdam protomyſtarum, tanquam ſcæuus cauendúſque tractator improbaretur: quamquam ſic eſſet ad verbum ſententiámque tranſlatus, vt nec Apuleius Phædonem ſic Platonis, neque Tullius Cteſiphontem ſic Demoſthenis in vſum regulámque Romani ſermonis exſcripſerint. Studiis hiſce dum noſtrûm ſinguli quique provt libuerat occupabantur, ecce & ab archimagiro aduentans, qui tempus inſtare curandi corpora moneret. quem quidem nuncium per ſpatia clepſydræ horarum incrementa ſeruantem, probabat competenter ingreſſum quinta digrediens. Prandebamus breuiter, copioſè, ſenatorium ad morem, quo inſitum inſtitutúmque, multas epulas paucis paropſidibus apponi: quamuis conuiuium per edulia nunc aſſa, nunc iurulenta variaretur. Inter bibendum narratiunculæ, quarum cognitu hilararemur, inſtitueremúrque, quia eas bifariam orditas, lætitia peritiáque comitabantur. Quid multa? Sanctè, pulchrè, abundanter accipiebamur. Inde ſurgentes, ſi Voroangi eramus, (hoc vni prædio nomen) ad ſarcinas & diuerſorium pedem referebamus: ſi Pruſiani, (ſic fundus alter nuncupatur) Tonantium cum fratribus, lectiſſimos æquæuorum nobilium principes, ſtratis ſuis eiciebamus, quia nec facilè

crebrò cubilium noſtrorum inſtrumenta circumferebantur. Excuſſo torpore meridiano, pauliſper equitabamus, quo faciliùs pectora marcida cibis cœnatoriæ fami exacueremus. Balneas habebat vterque hoſpes in opere, in vſu neuter. ſed cùm vel pauxillulum bibere deſiiſſet aſſeclarum meorum famulorúmque turba compotrix, quorum cerebris hoſpitales crateræ nimium immerſæ dominabantur, vicina fonti aut fluuio raptim ſcrobs fodiebatur, in quam fortè cùm lapidum cumulus ambuſtus demitteretur, antro in hemiſpherij formam corylis flexilibus intexto, foſſa inardeſcens operiebatur: ſic tamen vt ſuperiectis Cilicum velis, patentia interualla virgarum lumine excluſo tenebrarentur, vaporem repulſura ſalientem, qui vndæ feruentis aſpergine flammatis ſilicibus excuditur. Hîc nobis trahebantur horæ, non abſque ſermonibus ſalſis iocularibúſque. quos inter halitu nebulæ ſtridentis oppletis inuolutíſque ſaluberrimus ſudor eliciebatur. quo provt libuiſſet effuſo, coctilibus aquis ingerebamur, harúmque fotu cruditatem noſtram tergente reſoluti, aut fontano deinceps frigore, putealíque aut fluuiali copia ſolidabamur. Siquidem domibus mediis it Vuardo fluuius, niſi cùm deflua niue paſtus impalluit, flauis ruber glareis, & per alueum perſpicuus, quietus, calculoſúſque, neque ob hoc minùs piſcium ferax delicatorum. Dicerem & cœnas, & quidem vnctiſſimas, niſi terminum noſtræ loquacitati, quem verecundia non adhibet, charta poſuiſſet. Quarum quoque replica-

tio fieret amœna narratu, niſi epiſtolæ tergum madidis ſordidare calamis erubeſceremus. Sed quia & ipſi in procinctu ſumus, téque ſub ope Chriſti actutum nobis inuiſere placet, expeditiùs tibi cœnæ amicorum in mea cœna tuáque commemorabuntur: modò nos quàm primùm hebdomadis exactæ ſpatia completa votiuæ reſtituant eſuritioni: quia diſruptum ganea ſtomachum nulla ſarcire res meliùs, quàm parſimonia ſolet. Vale.

EPIST. X.

Sidonius Heſperio ſuo ſalutem.

AMo in te quòd literas amas, & vſquequaque præconiis cumulatiſſimis excolere contendo tantæ diligentiæ generoſitatem, per quam nobis non ſolùm initia tua, verùm etiam ſtudia noſtra commendas. Nam cùm videmus in huiuſmodi diſciplinam iuniorum ingenia ſuccreſcere, propter quam nos quoque ſubduximus ferulæ manum, copioſiſſimum fructum noſtri laboris adipiſcimur. Illud appone, quòd tantùm increbuit multitudo deſidioſorum, vt niſi vel pauciſſimi quique meram Latiaris linguæ proprietatem de triuialium barbariſmorum rubigine vindicaueritis, eam breui abolitam defleamus, interitámque: ſic omnes nobilium ſermonum purpuræ per incuriam vulgi decolorabuntur. Sed iſthæc aliàs. Interea tu quod petis accipe. Petis autem, vt ſiqui verſiculi mihi fluxe-

runt, poſtquam ab alterutro diſceſſimus, hos tibi pro quadam morarum mercede pernumerem. Dicto pareo. Nam præditus es, quanquam iuuenis, hac animi maturitate, vt tibi etiam natu priores gerere morem concupiſcamus. Eccleſia nuper exſtructa Lugduni eſt, quæ ſtudio Papæ Patientis ſummum cœpti operis acceſſit, viri ſancti, ſtrenui, ſeueri, miſericordis, quíque per vberem munificentiam in pauperes humanitatémque, non minora bonæ conſcientiæ culmina leuet. Huius igitur ædis extimis, rogatu præfati Antiſtitis, tumultuarium carmen inſcripſi trochæis triplicibus, adhuc mihi, iámque tibi perfamiliaribus. Namque ab hexametris eminentium poëtarum Conſtantij, & Secundini vicinantia altari baſilicæ latera clareſcunt: quos in hanc paginam admitti noſtra quàm maximè verecundia vetat, quam ſuas otioſitates trepidanter edentem meliorum carminum comparatio premit. Nam ſicuti nouam nuptam nihil minùs quàm pulchrior pronuba decet, & ſicuti ſi veſtiatur albo fuſcus quiſque fit nigrior: ſic noſtra, quantula eſt cumque, tubis circumfuſa potioribus ſtipula vileſcit. quam mediam loco, infimam merito, deſpicabiliorem pronuntiari, non imperitia modò, ſed & arrogantia facit. Quapropter illorum iuſtiùs epigrammata micant, quàm iſta hæc, quæ imaginariè tantùm, & quodammodo vmbratiliter effingimus. Sed quorſum iſta? quin potiùs paupertinus flagitatæ cantilenæ culmus immurmuret.

QVISQVIS *pontificis, patríſque noſtri,*
Collaudas Patientis hîc laborem,
Voti compote ſupplicatione
Conceſſum experiare quod rogabis.
Ædes celſa nitet, nec in ſiniſtrum
Aut dextrum trahitur, ſed arce frontis
Ortum proſpicit æquinoctialem.
Intus lux micat, atque bracteatum
Sol ſic ſollicitatur ad lacunar,
Fuluo vt concolor erret in metallo.
Diſtinctum vario nitore marmor,
Percurrit cameram, ſolum, feneſtras:
Ac ſub verſicoloribus figuris
Vernans herbida cruſta ſapphiratos
Flectit per praſinum vitrum lapillos.
Huic eſt porticus applicata triplex
Fulmentis Aquitanicis ſuperba:
Ad cuius ſpecimen remotiora
Claudunt atria porticus ſecundæ:
Et campum medium procul locatas
Veſtit ſaxea ſylua per columnas.
Hinc agger ſonat, hinc Arar reſultat.
Hinc ſeſe pedes, atque eques reflectit,
Stridentum & moderator eſſedorum:
Curuorum hinc chorus helciariorum,
Reſponſantibus alleluia ripis,
Ad Chriſtum leuat amnicum celeuma.
Sic ſic pſallite nauta, vel viator:
Namque iſte eſt locus omnibus petendus,
Omnes quo via ducit ad ſalutem.

Ecce parui tanquam iunior imperatis. Tu modò fac memineris multiplicato me fœnore remunerandum. quóque id faciliùs poſſis, voluptuoſiúſque, opus eſt vt ſine diſſimulatione lectites, ſine fine lecturias. Neque patiaris vt te ab hoc propoſito propediem coniunx domum feliciter ducenda deflectat. ſíſque oppido meminens, quòd olim Martia Hortenſio, Terentia Tullio, Calpurnia Plinio, Pudentilla Apuleio, Ruſticiana Symmacho legentibus meditantibúſque candelas & candelabra tenuerunt. Certè ſi præter rem oratoriam, contubernio feminarum poëticum ingenium, & oris tui limam frequentium ſtudiorum cotibus expolitam quereris obtundi, reminiſcere quòd ſæpe verſum Corinna cum ſuo Naſone compleuit, Leſbia cum Catullo, Ceſennia cum Gætulico, Argentaria cum Lucano, Cynthia cum Propertio, Delia cum Tibullo. Proinde liquidò claret, ſtudentibus diſcendi per nuptias occaſionem tribui, deſidibus excuſationem. Igitur incumbe, neque apud te literariam curam turba depretiet imperitorum: quia natura comparatum eſt, vt in omnibus artibus hoc ſit ſcientiæ pretioſior pompa, quo rarior. Vale.

EPIST. XI.

Sidonius Ruſtico ſuo ſalutem.

SI nobis pro ſitu ſpatiíſque regionum vicinaremur, nec à ſe præſentia mutua vaſti itineris longinquitate diſcriminaretur, nihil apicum raritati li-

cere in cœptæ familiaritatis officia permitterem: neque iam ſemel miſſa fundamenta certantis amicitiæ, diuerſis honorum generibus exſtruere ceſſarem. Sed animorum coniunctioni ſeparata vtrinque porrectioribus terminis obſiſtit habitatio, equidem ſemel deuinctis parum nocitura pectoribus. Sed tamen ex ipſa communium municipiorum diſcretione procedit, quòd cùm amiciſſimi ſimus, raritatem colloquij, de prolixa terrarum interiectione venientem, in reatum volumus transferre communem, cùm de naturalium rerum difficultate, nec culpa nos debeat manere, nec venia. Domine illuſtris, gerulos literarum de diſciplinæ tuæ inſtitutione formatos, & morum herilium verecundiam præferentes, opportunè admiſi, patienter audiui, competenter explicui. Vale.

EPIST. XII.

Sidonius Agricolæ ſuo ſalutem.

MISISTI tu quidem lembum mobilem, ſolidum, lecti capacem, iámque cum piſcibus. Tum præterea gubernatorem longè peritum, remiges etiam robuſtos, expeditóſque, qui ſcilicet ea rapiditate præteruolant amnis aduerſi terga, qua defluit. Sed dabis veniam, quòd inuitanti tibi in piſcationem comes venire diſſimulo. Namque me multo decumbentibus noſtris validiora mœroris retia tenent; quæ ſunt amicis quoque & externis indoleſcenda. Vnde te quoque puto, ſi ritè germano moueris affectu, quo temporis puncto paginam hanc

ſumpſeris, de reditu potiùs cogitaturum. Seueriana ſollicitudo communis, inquietata primum lentæ tuſſis impulſu, febribus quoque iam fatigatur, iiſque per noctes ingraueſcentibus: propter quod optat exire in ſuburbanum: literas tuas denique cùm ſumeremus, egredi ad villulam iam parabamus. Quocirca ſeu tu venias, ſeu moreris, preces noſtras orationibus iuua, vt ruris auram deſideranti ſalubriter cedat ipſa vegetatio. Certè ego, vel tua ſoror, inter ſpem metúmque ſuſpenſi, credidimus eius tædium augendum, ſi voluptati iacentis obſtitiſſemus. Igitur ardori ciuitatis atque torpori, tam nos quàm domum totam, præuio Chriſto, pariter eximimus: ſimúlque medicorum conſilia vitamus aſſidentum diſſidentúmque; qui parum docti & ſatis ſeduli languidos multos officioſiſſimè occidunt. Sanè contubernio noſtro iure amicitiæ Iuſtus adhibebitur, quem, ſi iocari liberet in triſtibus, facilè conuincerem, Chironica magis inſtitutum arte, quàm Machaonica. Quo diligentiùs poſtulandus eſt Chriſtus, obſecrandúſque, vt valetudini, cuius curationem cura noſtra non inuenit, potentia ſuperna medeatur. Vale.

EPIST. XIII.

Sidonius Serrano ſuo ſalutem.

EPISTOLAM tuam nobis Marcellinus togatus exhibuit, homo peritus, vírque amicorum: quæ primoribus verbis ſalutatione libata, reliquo

ſui

ſui tractu, qui quidem grandis eſt, patroni tui Petronij Maximi Imperatoris laudes habebat. Quem tamen tu pertinaciùs aut amabiliùs quàm rectiùs veriúſque feliciſſimum appellas: propter hoc quippe, cur per ampliſſimos faſcium titulos fuerit euectus vſque ad imperium. Sed ſententiæ tali nunquam ego aſſentior, vt fortunatos putem, qui reipublicæ præcipitibus ac lubricis culminibus inſiſtunt. Nam dici nequit, quantum per horas fert in hac vita miſeriarum vita felicium iſtorum, ſi tamen ſic ſunt pronuntiandi, qui ſibi hoc nomen vt Sylla præſumunt. nimirum qui ſupergreſſi ius fáſque commune, ſummam beatitudinem exiſtimant ſummam poteſtatem: hoc ipſo ſatis miſeriores, quòd parum intelligunt inquietiſſimo ſe ſubiacere famulatui. Nam ſicut hominibus reges, ita regibus dominandi deſideria dominantur. Hîc ſi omittamus antecedentium principum caſus, vel ſequutorum, ſolus iſte peculiaris tuus Maximus maximo nobis ad iſta documento poterit eſſe. qui quanquam in arcem præfectoriam, patritiam, conſularémque intrepidus aſcenderat, eóſque quos geſſerat magiſtratus, ceu recurrentibus orbitis inexpletus iterauerat: cùm tamen venit omnibus viribus ad principalis apicis abruptum, quandam poteſtatis immenſæ vertiginem ſub corona patiebatur, nec ſuſtinebat dominus eſſe, qui non ſuſtinuerat eſſe ſub domino. Denique require in ſupradicto vitæ prioris gratiam, potentiam, diuturnitatem, éque diuerſo principatus paulò ampliùs quàm bimeſtris originem, turbinem, finem:

profectò inuenies hominem beatiorem priùs fuiſſe, quàm beatiſſimus nominaretur. Igitur ille, cuius anteriùs epulæ, mores, pecuniæ, pompæ, literæ, faſces, patrimonia, patrocinia florebant, cuius ipſa ſic denique ſpatia vitæ cuſtodiebantur, vt per horarum diſpoſitas clepſydras explicarentur; is nuncupatus Auguſtus, ac ſub hac ſpecie palatinis liminibus incluſus, ante crepuſculum ingemuit quòd ad vota peruenerat. Cúmque mole curarum priſtinæ quietis tenere dimenſum prohiberetur, veteris actutum regulæ legibus renunciauit, atque perſpexit pariter ire non poſſe negotium principis, & otium ſenatoris. Nec fefellerunt futura mœrentem. Namque cùm ceteros aulicos honores tranquilliſſimè percurriſſet, ipſam aulam turbulentiſſimè rexit, inter tumultus militum, popularium, fœderatorum. quod & exitus prodidit nouus, celer, acerbus: quem cruentauit fortunæ diu lenocinantis perfidus finis, quæ virum, vt ſcorpius, vltima ſui parte percuſſit. Dicere ſolebat vir literatus, atque ob ingenij merita quæſtorius, partium certè bonarum pars magna, Fulgentius, ore ſe ex eius frequenter audiſſe, cùm peroſus pondus imperij, veterem ſecuritatem deſideraret, Felicem te, Damocles, qui non vno longiùs prandio regni neceſſitatem tolerauiſti. Iſte enim, vt legimus, Damocles prouincia Siculus, vrbe Syraccuſanus, familiaris tyranno Dionyſio fuit. qui cùm nimiis laudibus bona patroni, vt cetera, ſcilicet inexpertus, efferret: Vis, inquit Dionyſius, hodie ſaltem in hac menſa bonis meis pariter ac malis vti?

Libenter, inquit. Tum ille confeſtim lætum clientem, quanquam & attonitum, plebeio tegmine erepto, muricis Tyrij, ſeu Tarentini, conchyliato ditat indutu: & renidentem gemmis margaritíſque aureo lecto, ſericatóque toreumati imponit. Cúmque pranſuro Sardanapalicum in morem, panis daretur è Leontina ſegete confectus: inſuper dapes cultæ ferculis cultioribus apponerentur, ſpumarent falerno gemmæ capaces, ínque cryſtallis calerent vnguenta glacialibus: hinc ſuffita cinnamo ac thure cœnatio ſpargeret peregrinos naribus odores, & madeſcentes nardo capillos circumfuſa florum ſerta ſiccarent: cœpit ſupra tergum ſic recumbentis repentè vibrari mucro diſtrictus è lacunaribus, qui videbatur in iugulum purpurati iamiámque ruiturus. nam filo equinæ ſetæ ligatus, & ita pondere minax, vt acumine, gulam formidoloſi Tantaleo frænabat exemplo, ne cibi ingreſſi per ora, per vulnera exirent. Vnde poſt mixtas fletibus preces, atque multimoda ſuſpiria, vix abſolutus, emicatímque proſiliens, illa refugit celeritate diuitias deliciáſque regales, qua ſolent appeti. reductus ad deſideria mediocrium timore ſummorum, & ſatis cauens, ne beatum vltra diceret ducerétque, qui ſeptus armis ac ſatellitibus, & per hoc raptis incubans opibus, ferro preſſus premeret aurum. Quapropter ad ſtatum huiuſmodi, domine frater, neſcio an conſtet tendere beatos: patet certè miſeros peruenire. Vale.

EPIST. XIV.

Sidonius Mauruſio ſuo ſalutem.

AVDIO induſtriæ tuæ, votíſque communibus, vberiore prouentu, quàm minabatur ſterilis annus, reſpondere vindemiam. Vnde & in pago Vialoſcenſi, qui Martialis ætate citeriore vocitatus eſt propter hiberna legionum Iulianarum, ſuſpicor diuturniùs te moraturum. Quo loco tibi cùm ferax vinea eſt, tum præter ipſam prædium magno non minus domino, quod te tuóſque plurifaria frugum manſionúmque dote remoretur. Ilicet ſi horreis, apothecíſque, ſeu penu impleta, deſtinas illic vſque ad aduentum hirundineum vel ciconinum, Iani Numæque ninguidos menſes in otio fuliginoſo, ſeu tunicata quiete tranſmittere, nobis quoque parum in oppido fructuoſæ protinus amputabuntur cauſæ morarum; vt dum ipſe nimirum frueris rure, nos te fruamur, quibus vt recognoſcis, non magis cordi eſt, aut voluptati ager cum reditibus amplis, quàm vicinus æqualis cum bonis moribus. Vale.

C. SOLLII APOLLINARIS SIDONII ARVERNORVM EPISCOPI, EPISTOLARVM LIBER III.

EPISTOLA I.

Sidonius Auito ſuo ſalutem.

MVLTIS quidem vinculis caritatis ab ineunte pueritia, quicquid venimus in iuuentutem, gratiæ ſeſe mutuæ cura nexuerat. Primùm quia matribus noſtris ſumma ſanguinis iuncti neceſſitudo. Dein quod ipſi iiſdem temporibus nati, magiſtris vſi, artibus inſtituti, luſibus otiati, Principibus euecti, ſtipendiis perfuncti ſumus : & quod eſt ad amicitias ampliandas his validius, efficaciúſque, in ſingulis quibuſque per-

ſonis, vel expetendis æqualiter, vel cauendis, iudicij parilitate certauimus. Propter quæ omnia, præter conſcientiam, quæ interiùs tibi longè præſtantior eminentiórque, multùm voluntates noſtras copulauerat decurſarum forinſecùs actionum ſimilitudo. Sed quod fatendum eſt, diu erectis vtrinque amoris machinis ipſe culmina pretioſa poſuiſti, eccleſiam Aruerni municipioli, cui præpoſitus & ſi immeritò videor, peropportuna oblatione locupletando. cuius poſſeſſioni plurimum contuliſti Cuticiacenſis prædij ſuburbanitate, non minùs noſtræ profeſſionis fraternitatem loci proximitate dignatus ditare, quàm reditu. Et licèt ſororiæ hæreditatis duo conſortes eſſe videamini, exemplo tamen fidei tuæ ſuperſtes germana commota eſt ad boni operis imitationem. Itaque tibi cœlitus iure redhibetur tui facti meritum, alieni incitamentum. Quo fit vt reperiare digniſſimus, quem diuinitas inuſitato ſucceſſionum genere ſublimet. quæ tamen nec diu diſtulit religioſam deuotionem centuplicatis opulentare muneribus: quæque vt confidimus, nihilo ſegniùs cœleſtia largietur, cùm terrena iam ſoluerit. Niceetiana namque, ſi neſcis, hæreditas Cuticiaci ſupernum pretium fuit. Quod reſtat expoſcimus, vt ſicut eccleſiæ noſtræ, ita etiam ciuitatis æquè tibi ſit cura communis: quæ cùm olim, tum debebit ex hoc præcipuè tempore ad tuum patrocinium vel ob tuum patrimonium pertinere. Quod cuius meriti eſſe poſſit, quippe ſi veſtra crebrò illud præſentia inuiſat, vel Gothis credite, qui ſæpe-

numero etiam Septimaniam ſuam faſtidiunt, vel refundunt, modò inuidioſi huius anguli etiam deſolata proprietate potiantur. Sed fas eſt, præſule Deo, vobis inter eos & rempublicam mediis, animo quietiora concipere. Quia & ſi illi, veterum finium limitibus effractis, omni vel virtute vel mole, poſſeſſionis turbidæ metas in Rhodanum Ligerímque proterminant: veſtra tamen auctoritas pro dignitate ſententiæ, ſic partem vtramque moderabitur, vt & noſtra diſcat, quid debeat negare cùm petitur, & poſcere aduerſa deſinat cùm negatur. Vale.

EPIST. II.

Sidonius Conſtantio ſuo ſalutem.

SALVTAT te populus Aruernus, cuius parua tuguria magnus hoſpes impleſti, non ambitus comitatu, ſed ambiendus affectu. Deus bone! quod gaudium fuit laborioſis, cùm tu ſanctum pedem ſemirutis mœnibus intuliſti? quàm tu ab omni ordine, ſexu, ætate, ſtipatiſſimus ambiebare? quæ ſalſi erga ſingulos libra ſermonis? quàm te blandum pueri, comem iuuenes, grauem ſenes metiebantur? Quas tu lacrymas, vt parens omnium, ſuper ædes incendio prorutas, & domicilia ſemiuſta fudiſti? quantum doluiſti campos ſepultos oſſibus inſepultis? quæ tua deinceps exhortatio, quæ reparationem ſuadentis animoſitas? His adiicitur, quòd cùm inueneris ciuitatem non minùs ciuica ſimultate, quàm barbarica incurſione vacuatam,

pacem omnibus ſuadens, caritatem illis, illos patriæ reddidiſti. Quibus tuo monitu non-minùs in vnum conſilium, quàm in vnum oppidum reuertentibus, muri tibi debent plebem reductam, plebs reducta concordiam. Quocirca ſatis te toti ſuum, ſatis ſe toti tuos æſtimant: & quæ gloria tua maxima eſt, minimè falluntur. Obuerſatur etenim per dies mentibus ſingulorum, quòd perſona ætate grauis, infirmitate fragilis, nobilitate ſublimis, religione venerabilis, ſolius dilectionis obtentu, abrupiſti tot repagula, tot obiectas veniendi difficultates: itinerum videlicet longitudinem, breuitatem dierum, niuium copiam, penuriam pabulorum, latitudines ſolitudinum, anguſtias manſionum, viarum voragines, aut humore imbrium putres, aut frigorum ſiccitate tribuloſas: ad hoc aut aggeres ſaxis aſperos, aut fluuios gelu lubricos, aut colles aſcenſu ſalebroſos, aut valles lapſuum aſſiduitate deraſas. per quæ omnia incommoda, quia non priuatum commodum requirebas, amorem publicum retuliſti. Quod reſtat, Deum precamur, vt æui metis ſecundùm vota promotis, bonorum amicitias indeſeſſim expetas, capias, referas: ſequatúrque te affectio quam relinquis; & initiatæ per te vbicumque gratiæ, longùm tibi redhibeantur quàm fundamenta, tam culmina. Vale.

EPIST.

EPIST. III.

Sidonius Ecdicio ſuo ſalutem.

SIQVANDO, nunc maximè Aruernis meis deſideraris, quibus dilectio tui immane dominatur, & quidem multiplicibus ex cauſis. Primùm quod ſummas in affectu partes iure ſibi vſurpat terra quæ genuit. Dein quòd ſæculo tuo ſolus ferme mortalium es, qui patriæ non minus deſiderij naſciturus, quàm gaudij natus feceris. Adſtipulantur aſſertis materni quondam puerperij tempora, quæ proficiente conceptu concordantibus ciuium votis numerabantur. Omitto illa communia quidem, ſed quæ non mediocria caritatis incitamenta ſunt, iſtius tibi reptatas ceſpitis glebas. Prætereo quòd hæc primùm gramina inceſſu, flumina natatu, venatu nemora fregiſti. Omitto quòd hîc primùm tibi pila, pyrgus, accipiter, canis, equus, arcus ludo fuêre. Mitto iſtîc ob gratiam pueritiæ tuæ vndique gentium confluxiſſe ſtudia litterarum, tuæque perſonæ quondam debitum, quòd ſermonis Celtici ſquamam depoſitura nobilitas, nunc oratorio ſtylo, nunc etiam camœnalibus modis imbuebatur. Illud in te affectum principaliter vniuerſitatis accendit, quòd quos olim Latinos fieri exegeras, barbaros deinceps eſſe vetuiſti. Non enim poteſt vnquam ciuicis pectoribus elabi, quem te quantúmque nuper omnis ætas, ordo, ſexus è ſemirutis murorum aggeribus conſpicabatur, cùm interiectis æquoribus in aduerſum perambulatis, & vix duodeuigin-

ti equitum ſodalitate comitatus, aliquot millia Gothorum, non minùs die quàm campo medio (quod difficile ſit poſteritas creditura) tranſiſti. Ad nominis tui rumorem, perſonæque conſpectum, exercitum exercitatiſſimum ſtupor obruit: ita vt præ admiratione neſcirent duces partis inimicæ, quàm ſe multi, quámque te pauci comitarentur. Subducta eſt tota protinus acies in ſupercilium collis abrupti: quæ cùm priùs applicata eſſet oppugnationi, te viſo non eſt explicata congreſſui. Interea tu cæſis quibuſque optimis, quos nouiſſimos agmini non ignauia, ſed audacia fecerat, nullis tuorum certamine ex tanto deſideratis, ſolus planitie quàm patentiſſima potiebare, cùm tibi non daret tot pugna ſocios, quot ſolet menſa conuiuas. Hinc iam per otium in vrbem reduci quid tibi obuiam proceſſerit officiorum, plauſuum, fletuum, gaudiorum, magis tentant vota coniicere, quàm verba reſerare. Siquidem cernere erat refertis capaciſſimæ domus atriis, illam ipſam feliciſſimam ſtipati reditus tui ouationem: dum alij oſculis puluerem tuum rapiunt, alij ſanguine ac ſpumis pinguia lupata ſuſcipiunt, alij ſellarum equeſtrium madefacta ſudoribus fulcra reſupinant, alij de concauo tibi caſſidis exituro flexilium laminarum vincula diffibulant, alij explicandis ocrearum nexibus implicantur, alij hebetatorum cæde gladiorum latera dentata pernumerant, alij cæſim atque punctim foraminatos circulos loricarum digitis liueſcentibus metiuntur Hîc licèt multi complexibus tuorum tripudiantes

adhæreſcerent, in te maximus tamen lætitiæ popularis impetus congerebatur: tandémque in turbam inermem quidem veneras, ſed de qua te nec armatus euolueres: ferebáſque nimirum eleganter ineptias gratulantum, & dum irruentum tumultuoſo diriperis amplexu, eo conditionis acceſſeras piiſſimus publici amoris interpres, vt neceſſe eſſet illi vberiorem referre te gratiam, qui tibi liberiorem feciſſet iniuriam. Taceo deinceps collegiſſe te priuatis viribus publici exercitus ſpeciem, paruis extrinſecùs maiorum opibus adiutum, & inferiores hoſtium antediſcurſus caſtigatis coërcuiſſe populatibus. Taceo te aliquot ſuperuentibus cuneos mactaſſe turmales, è numero tuorum vix binis terníſve poſt prælium deſideratis: & tantum calamitatis aduerſæ partis inopinatis certaminibus inflictum, vt occulere cæſorum numeroſitatem conſilio deformiore meditarentur. Siquidem quos humari nox ſuccincta prohibuerat, deceruicatis liquere cadaueribus: tanquam minoris indicij foret, quàm villis agnoſci crinitum, dimiſiſſe truncatum. Qui poſtquam luce reuoluta intellexerunt furtum ruinæ ſuæ crudeli vilitate patuiſſe; tum demum palàm officiis exequialibus occupabantur, non magis cladem fraude, quàm fraudem feſtinatione celantes: ſic tamen, quòd nec oſſa tumultuarij ceſpitis mole tumulabant: quibus nec elutis veſtimenta, nec veſtitis ſepulcra tribuebant, iuſtè ſic mortuis talia iuſta ſoluentes. Iacebant corpora vndique locorum plauſtris conuecta rorantibus; quæ quoniam perculſis

indeſinenter incumberes, raptim ſuccenſis concluſa domiciliis culminum ſuperlabentium rogalibus fragmentis funerabantur. Sed quid ego iſta hæc iuſto pluſculum garrio, qui laborum tuorum non ex aſſe hiſtoriam texere, ſed pro parte memoriam facere præſumpſi, quo magis crederes votis tuorum: quorum expectationi ægreſcenti nulla ſalubriùs ocyúſque, quàm tui aduentus remedia medicabuntur. Igitur ſi quid noſtratium precatibus acquieſcis, actutum in patriam receptui canere feſtina, & aſſiduitatem tuam periculoſæ regum familiaritati celer exime; quorum conſuetudinem ſpectatiſſimus quiſque flammarum naturæ bene comparat, quæ ſicut paululum à ſe remota illuminant, ita ſatis ſibi admota comburunt. Vale.

EPIST. IV.

Sidonius Felici ſuo ſalutem.

GOZOLAS natione Iudæus, cliens culminis tui, cuius mihi quoque eſſet perſona cordi, ſi non eſſet ſecta deſpectui, defert literas meas, quas granditer anxius exaraui. Oppidum ſiquidem noſtrum, quaſi quendam ſui limitis obicem, circumfuſarum nobis gentium arma terrificant. Sic æmulorum ſibi in medio poſiti lacrymabilis præda populorum, ſuſpecti Burgundionibus, proximi Gothis, nec impugnantum ira, nec propugnantum caremus inuidia. Sed iſthinc alias. Interea ſi vel penes vos recta ſunt, bene eſt. Neque enim huiuſmodi pe-

ctore ſumus, vt licèt apertis ipſi pœnis propter criminum occulta plectamur, non agi proſperè vel vbicumque velimus. Nam certum eſt, non minus vitiorum, quàm hoſtium eſſe captiuum, qui non etiam inter mala tempora bona vota ſeruauerit. Vale.

EPIST. V.

Sidonius Hypatio ſuo ſalutem.

SI vir ſpectabilis, morúmque veſtrorum ſuſpector admiratórque Donidius ſolam rationem domeſticæ vtilitatis habuiſſet, ſatis abundéque ſufficeret fides veſtra commodis ſuis, & ſi nullus interceſſor accederet. Sed amore meo ductus eſt, vt quod ipſe per ſe impetrauerat, me faceret poſtulare. Itaque nunc honori veſtro hic quoque cumulus accreſcit, quòd duo efficimur debitores, cùm tamen vnus è nobis beneficium conſequatur. Eborolacenſis prædij etiam ante barbaros deſolatam medietatem, quæ domus patritiæ iura modò reſpicit, ſuffragiò veſtro iuri ſuo optat adiungi. Neque ad hanc nundinationem ſtimulo cupiditatis, ſed reſpectu auitæ recordationis adducitur. Siquidem fundi ipſius integritas familiæ ſuæ dominium vſque in obitum vitrici nuper vita decedentis adſpexit. Nunc autem vir alieni non appetens, ſui parcus, poſſeſſionis antiquæ à ſe alienatæ non tam damno angitur, quàm pudore: quàm vt redimere conetur, non auaritiæ vitio, ſed verecundiæ neceſſitate compellitur. Tribuere dignare vo-

tis ſuis, precibus meis, moribus tuis, vt ad ſoliditatem ruris iſtius te patrocinante perueniat, cui rem parentum, ſibíque non ſolùm notam, verùm etiam inter lactentis infantiæ rudimenta reptatam, ſicut recepiſſe parum fructuoſum, ſic non emeruiſſe nimis videtur ignauum. Ego verò tantum obſtringar indultis, ac ſi meæ proficiat peculiariter proprietati, quicquid meus ætate frater, profeſſione filius, loco ciuis, fide amicus, acceperit. Vale.

EPIST. VI.

Sidonius Eutropio ſuo ſalutem.

SI veteris commilitij, ſi deinceps innouatæ per dies gratiæ bene inpræſentiarum fides veſtra reminiſcitur, profectò intelligitis vt vos ad dignitatum, ſic nos ad deſideriorum culmina aſcendere. Ita namque faſcibus veſtris gratamur omnes, vt erectam per illos non magis veſtram domum, quàm noſtram amicitiam cenſeamus. Teſtis eſt ille tractatus, in quo exhortationis meæ non minimùm incitamenta valuerunt: quibus vix potuiſtis adduci, vt præfecturam philoſophiæ iungeretis, cùm vos conſectanei veſtri Plotini dogmatibus inhærentes, ad profundum intempeſtiuæ quietis otium Platonicorum palæſtra rapuiſſet. cuius diſciplinæ tunc fore adſtruxi liberam profeſſionem, cùm nil familiæ debuiſſet. Porrò autem deſidiæ vicinior putabatur contemptus ille militiæ, ad quam iactitans

liuidi, bonarum partium viros non poſſe potiùs; quàm nolle conſcendere. Igitur quod loco primore fieri par eſt, agimus gratias vberes Chriſto, qui ſtatum celſitudinis tuæ, vt hactenus parentum nobilitate decorabat, ita etiam nunc titulorum parilitate faſtigat. ſimul & animorum ſpebus erectis fas eſt de cetero ſperare meliora. Certè creber prouincialium ſermo eſt, annum bonum de magnis, non tam fructibus, quàm poteſtatibus æſtimandum. Qua de re veſtrum eſt, domine maior, expectationem noſtram competentibus diſpoſitionibus munerari. Nam memor originis tuæ nobilium ſibi perſuaſit vniuerſitas, quandiu nos Sabini familia rexerit, Sabiniani familiam non timendam. Vale.

EPIST. VII.

Sidonius Felici ſuo ſalutem.

LONGÙM à literis temperatis. igitur vtrique noſtrûm mos ſuus agitur: ego garrio, vos tacetis. Vnde etiam, vir ad reliqua fidei officia inſignis, genus reor eſſe virtutis, tanto te otio non poſſe laſſari. Ecquid? nunquámne reſpectu mouere familiaritatis antiquæ, vt tandem à continuati ſilentij propoſito pedem referas? aut neſcis quia garrulo non reſpondere conuitium eſt? Tu retices, vel bibliothecarum medius, vel togarum; & à me officium paupertini ſermonis expectas, cui ſcribendi, ſi bene perſpicis, magis eſt facilitas, quàm facultas? Certè vel metus noſter materiam tuo ſtylo

tis ſuis, precibus meis, moribus tuis, vt ad ſoliditatem ruris iſtius te patrocinante perueniat, cui rem parentum, ſibíque non ſolùm notam, verùm etiam inter lactentis infantiæ rudimenta reptatam, ſicut recepiſſe parum fructuoſum, ſic non emeruiſſe nimis videtur ignauum. Ego verò tantum obſtringar indultis, ac ſi meæ proficiat peculiariter proprietati, quicquid meus ætate frater, profeſſione filius, loco ciuis, fide amicus, acceperit. Vale.

EPIST. VI.

Sidonius Eutropio ſuo ſalutem.

SI veteris commilitij, ſi deinceps innouatæ per dies gratiæ bene inpræſentiarum fides veſtra reminiſcitur, profectò intelligitis vt vos ad dignitatum, ſic nos ad deſideriorum culmina aſcendere: Ita namque faſcibus veſtris gratamur omnes, vt erectam per illos non magis veſtram domum, quàm noſtram amicitiam cenſeamus. Teſtis eſt ille tractatus, in quo exhortationis meæ non minimùm incitamenta valuerunt: quibus vix potuiſtis adduci, vt præfecturam philoſophiæ iungeretis, cùm vos conſectanei veſtri Plotini dogmatibus inhærentes, ad profundum intempeſtiuæ quietis otium Platonicorum palæſtra rapuiſſet. cuius diſciplinæ tunc fore adſtruxi liberam profeſſionem, cùm nil familiæ debuiſſet. Porrò autem deſidiæ vicinior putabatur contemptus ille militiæ, ad quam iactitans

liuidi, bonarum partium viros non poſſe potiùs; quàm nolle conſcendere. Igitur quod loco primore fieri par eſt, agimus gratias vberes Chriſto, qui ſtatum celſitudinis tuæ, vt hactenus parentum nobilitate decorabat, ita etiam nunc titulorum parilitate faſtigat. ſimul & animorum ſpebus erectis fas eſt de cetero ſperare meliora. Certè creber prouincialium ſermo eſt, annum bonum de magnis, non tam fructibus, quàm poteſtatibus æſtimandum. Qua de re veſtrum eſt, domine maior, expectationem noſtram competentibus diſpoſitionibus munerari. Nam memor originis tuæ nobilium ſibi perſuaſit vniuerſitas, quandiu nos Sabini familia rexerit, Sabiniani familiam non timendam. Vale.

EPIST. VII.

Sidonius Felici ſuo ſalutem.

LONGÙM à literis temperatis. igitur vtrique noſtrûm mos ſuus agitur: ego garrio, vos tacetis. Vnde etiam, vir ad reliqua fidei officia inſignis, genus reor eſſe virtutis, tanto te otio non poſſe laſſari. Ecquid? nunquámne reſpectu mouebere familiaritatis antiquæ, vt tandem à continuati ſilentij propoſito pedem referas? aut neſcis quia garrulo non reſpondere conuitium eſt? Tu retices, vel bibliothecarum medius, vel togarum; & à me officium paupertini ſermonis expectas, cui ſcribendi, ſi bene perſpicis, magis eſt facilitas, quàm facultas? Certè vel metus noſter materiam tuo ſtylo

faciat: mementóque viatorum manus grauare chartis, quatenus amicorum cura releuetur: & indicare feſtina, ſi quam, præuio Deo, Quæſtor Licinianus trepidationi mutuæ ianuam ſecuritatis aperuerit. Perſona ſiquidem eſt, vt perhibent, magna expectatione, maior aduentu, relatu ſublimis, inſpectione ſublimior, & ob omnia felicitatis naturæque dona monſtrabilis. Summa cenſura, par comitas, & prudentia fidéſque miſſo mittentíque conueniens. Nihil affectatum, ſimulatúmque, ponderíque ſermonum vera potiùs ſeueritas, quàm ſeueritatis imitatio: & non vt plurimi, qui cùm credita diffidenter allegant, volunt videri egiſſe ſe cautiùs. Sed neque ex illorum, vt ferunt, numero, qui ſecreta dirigentium Principum venditantes, ambiunt à barbaris bene agi cum legato potiùs, quàm cum legatione. Hunc nobis morum viri tenorem ſecundus rumor inuexit. Mandate perniciter, ſi vero dicta conquadrant; vt tantiſper à peruigili ſtatione reſpirent, quos à muralibus excubiis non dies ninguidus, non nox illunis & turbida receptui canere perſuadent; quia & ſi barbarus in hiberna concedat, mage differunt quàm relinquant ſemel radicatam corda formidinem. Palpate nos proſperis, quia noſtra non tam procul eſt à vobis cauſa, quàm patria. Vale.

EPIST.

EPIST. VIII.

Sidonius Eucherio ſuo ſalutem.

VENEROR antiquos, non tamen ita vt qui æquæuorum meorum virtutes aut merita poſtponam. Neque ſi Romana reſpublica in hæc miſeriarum extrema defluxit, vt ſtudioſos ſui nunquam remuneretur, non idcirco Brutos, Torquatóſque non pariunt ſæcula mea. Quorſum iſta hæc? inquis. De te, mihi ad te ſermo eſt, vir efficaciſſime, cui debet reſpublica, quod ſupradictis ſolutum laudat hiſtoria. Quapropter ignari rerum temeraria iudicia ſuſpendant, nec perſeuerent ſatis, aut ſuſpicere præteritos, aut deſpicere præſentes. quandoquidem facilè clareſcit, rempublicam morari beneficia, vos mereri. Quanquam mirandum granditer non ſit, natione fœneratorum non ſolùm inciuiliter Romanas vires adminiſtrante, verùm etiam fundamentaliter eruente, ſi nobilium virorum militariúmque, & ſupra vel ſpem noſtræ, vel opinionem partis aduerſæ bellicoſorum, non tam defuerint facta, quàm præmia. Vale.

EPIST. IX.

Sidonius Riothamo ſuo ſalutem.

SERVATVR noſtri conſuetudo ſermonis. namque miſcemus cum ſalutatione querimoniam: non omnino huic rei ſtudentes, vt ſtylus noſter

ſit officioſus in titulis, aſper in paginis; ſed quòd ea ſemper eueniunt, de quibus loci mei aut ordinis hominem conſtat inconciliari ſi loquatur, peccare ſi taceat. Sed & ipſi ſarcinam veſtri pudoris inſpicimus, cuius hæc ſemper verecundia fuit, vt pro culpis erubeſceretis alienis. Gerulus epiſtolarum, humilis, obſcurus, deſpicabilíſque etiam vſque ad damnum innocentis ignauiæ, mancipia ſua, Britannis clàm ſolicitantibus, abducta deplorat. Incertum mihi eſt, an ſit certa cauſatio: ſed ſi inter coram poſitos æquanimiter obiecta diſcingitis, arbitror hunc laborioſum poſſe probare quod obiicit: ſi tamen inter argutos, armatos, tumultuoſos, virtute, numero, contubernio contumaces, poterit ex æquo & bono ſolus, inermis, abiectus, ruſticus, peregrinus, pauper audiri. Vale.

EPIST. X.

Sidonius Tetradio ſuo ſalutem.

PLVRIMVM laudis iuuenes noſtri moribus ſuis applicant, quoties de negotiorum meritis ambigentes ad peritorum conſilia decurrunt: ſicuti nunc vir clariſſimus Theodorus, domi quidem nobilis, ſed modeſtiſſimæ conuerſationis opinione generoſior, qui per literas meas ad tuas literas, id eſt ad meraciſſimum ſcientiæ fontem, laudabili auiditate proficiſcitur, non modò reperturus illic ipſe quod diſcat, ſed & forſitan relaturus inde quod doceat. Cui contra potentes factioſóſque, ſi veſtra

peritia non abundanter opitularetur, prudentia conſulta ſufficeret. Reſpondete obſecramus, niſi vobis tamen vtriuſque noſtrûm ſociæ preces oneri faſtidióve reputabuntur, iudicio ſuo, teſtimonio meo; & ſubſtantiam cauſámque ſupplicis fluctuantem medicabilis reſponſi ſalubritate fulcite. Vale.

EPIST. XI.

Sidonius Simplicio ſuo ſalutem.

ET ſi deſiderium noſtrum ſiniſteritas tanta comitatur, vt etiam nunc noſtris inuidearis obtutibus: non idcirco is es, virorum optime, de cuius nos moribus lateant celſa memoratu. Ita cuncti noſtrates, iidémque ſummates viri, optimarum te exactiſſimarúmque partium præſtantiſſimum patremfamiliâs conſono præconio proſequuntur. Adſtipulatur huic de te ſententiæ bonorum, vel ſic electus gener, vel educta ſic filia: in quorum copula tam felicem tibi controuerſiam vota pepererunt, vt ambigas, vtrum iudicio, an inſtitutione ſuperaueris. Sed tamen hinc vel maximè parentes ambo venerabiles eſte ſecuri. idcirco ceteros vincitis, quòd vos filij tranſierunt. Igitur dona veniá literas primas; quas vt nec dum mittere deſidia fuerat, ita vereor ne ſit miſiſſe garrulitas. Carebit ſanè noſtrum næuo loquacitatis officium; ſi exemplo recurſantis alloquij impudentiam paginæ præſentis abſolueris. Vale.

EPIST. XII.

Sidonius Secundo ſuo ſalutem.

AVI mei, proaui tui tumulum heſterno, proh dolor, die penè manus profana temerauerat. ſed Deus affuit, ne nefas tantum perpetraretur. Campus autem ipſe dudum refertus tam buſtualibus fauillis, quàm cadaueribus, nullam iam diu ſcrobem recipiebat: ſed tamen tellus humatis quæ ſuperducitur redierat in priſtinam diſtenta planitiem, pondere niuali, ſeu diuturno imbrium fluxu ſidentibus aceruis. Quæ fuit cauſa, vt locum auderent, tanquam vacantem, corporum baiuli raſtris funebribus impiare. Quid plura? iam niger ceſpes ex viridi; iam ſupra antiquum ſepulcrum glebæ recentes, cùm fortè pergens vrbem ad Aruernam, publicum ſcelus è ſupercilio vicini collis adſpexi; méque equo effuſo tam per æquata quàm per abrupta proripiens, & moræ exiguæ ſic quoque impatiens, antequam peruenirem, facinus audax præuio clamore compeſcui. Dum dubitant in crimine reperti, dilaberentur an ſtarent, ſuperueni. Confiteor errorem; ſupplicia captorum differre non potui: ſed ſupra ipſum ſenis noſtri opertorium torſi latrones, quantum ſufficere poſſit ſuperſtitum curæ, mortuorum ſecuritati. Ceterùm noſtro quòd ſacerdoti nil reſeruaui; meæ cauſæ ſuæque perſonæ præſcius in commune conſului; ne vel hæc iuſto clementiùs vindicaretur, vel illa iuſto ſeueriùs vindi-

caret. Cui cùm tamen totum ordinem rei vt ſatisfaciens ex itinere mandaſſem; vir ſanctus & iuſtus iracundiæ meæ dedit gloriam, cùm nil amplius ego venia poſtularem, pronuntians more maiorum reos tantæ temeritatis iure cæſos videri. Sed ne quid in poſterum caſibus liceat, quos ab exemplo vitare debemus, poſco vt actutum, me quoque abſente, tua cura, ſed meo ſumptu, reſurgat in molem ſparſa congeries, quam læuigata pagina tegat. Ego venerabili Gaudentio reliqui pretium lapidis, operíſque mercedem. Carmen hoc ſanè quod conſequetur, nocte proxima feci, non expolitum, credo, quòd viæ non parum intentus. quod peto, vt tabulæ quantulumcumque eſt, celeriter indatur. Sed vide vt vitium non faciat in marmore lapidicida: quod factum ſiue ab induſtria, ſeu per incuriam, mihi magis, quàm quadratario, liuidus lector adſcribat. Ego verò, ſi pio ſtudio rogata curaueris, ſic agam gratias, quaſi nil tibi quoque laudis aut gloriæ accedat, quem patruo tuo, id eſt me, remoto, ſolida præſentis officij ſolicitudo manſiſſet pro gradu ſeminis.

SERVM *poſt patruos, patrémque carmen*
Haud indignus auo nepos dicaui:
Ne fors tempore poſtumo, viator,
Ignorans reuerentiam ſepulti,
Tellurem tereres inaggeratam.
Præfectus iacet hîc Apollinaris,
Poſt prætoria recta Galliarum,
Mœrentis patriæ ſinu receptus.

Conſultiſsimus, vtiliſsimúſque,
Ruris, militiæ, foríque cultor;
Exemplóque aliis periculoſo,
Liber ſub dominantibus tyrannis.
Hæc ſed maxima dignitas probatur:
Quòd frontem cruce, membra fonte purgans,
Primus de numero patrum ſuorum
Sacris ſacrilegis renuntiauit.
Hoc primum eſt decus, hæc ſuperba virtus,
Spe præcedere, quos honore iungas.
Quíque hîc ſunt titulis pares parentes,
Hos illic meritis ſuperuenire.

Noui quidem auctoris noſtri non reſpondere doctrinæ epitaphij qualitatem; ſed anima perita muſicas non refutat inferias. Tibi quoque non decet tardum videri, quod hæres tertius, quartúſque dependimus, cùm tot annorum gyro voluto magnum Alexandrum parentaſſe manibus Achillis, & Iulium Cæſarem Hectori vt ſuo iuſta perſoluiſſe didicerimus. Vale.

EPIST. XIII.

Sidonius Apollinari ſuo ſalutem.

VNICE probo, gaudeo, admiror, quòd caſtitatis affectu contubernia fugis impudicorum; præſertim quibus nihil penſi, nihil ſancti eſt, in appetendis garriendíſque turpitudinibus: quíque quòd verbis inuerecundis aurium publicarum reuerentiam inceſtant, granditer ſibi videntur fa-

cetiari. cuius vilitatis eſſe ſigniferum gnathonem patriæ noſtræ vel maximum intellige. Eſt enim hic gurges de ſutoribus fabularum, de concinnatoribus criminum, de ſiniſtrarum opinionum duplicatoribus; loquax ipſe, nec dicax, ridiculúſque, nec lætus, arrogánſque, nec conſtans, curioſúſque, nec perſpicax, atque indecenter affectato lepôre plus ruſticus: tempora præſentia colens, præterita carpens, futura faſtidiens. Beneficij, ſi rogaturus eſt, importunus petendi, derogator negati, æmulator accepti, callidus reformandi, querulus flagitati, garrulus reſtituti. at ſi rogandus, ſimulator parati, diſſimulator petiti, venditor præſtiti, publicator occulti, calumniator morati, inficiator ſoluti. oſor ieiuniorum, ſectator epularum; laudabilem proferens non de bene viuente, ſed de bene paſcente ſententiam. Inter hæc tamen ipſe auariſſimus; quémque non paſcit tam panis bonus, quàm panis alienus: hoc ſolum comedens domi, ſi quid è raptis inter alaparum procellas præmiſit obſoniis. Sed nec eſt ſanè prædicabilis viri in totum ſilenda frugalitas; ieiunat quotiens non vocatur: ſed ſic quoque leuitate paraſitica, ſi inuitetur excuſans, ſi vitetur explorans, ſi excludatur exprobrans, ſi admittatur exultans, ſi verberetur expectans. Cùm diſcubuerit, fertur actutum, ſi tardè comedat, in rapinas; ſi citò ſaturetur, in lacrymas; ſi ſitiat, in querelas; ſi inebrietur, in vomicas; ſi fatiget, in contumelias; ſi fatigetur, in furias: fæculentiæ omnino par cloacali, quæ quò plùs commota plùs

fœtida eſt. Ita viuens paucis voluptati, nullis amori, omnibus riſui, veſicarum ruptor, fractórque ferularum; bibendi auidus, auidior detrahendi, rabido pariter ore ſpirans cœnum, ſpumans vinum, loquens venenum, facit ambigi putidior, temulentior, an facinoroſior exiſtimetur. Sed dicis, animi probra vultu colorat, & deprecatur ineptias mentis qualitas corporis. Elegans videlicet homo, peruenuſtúſque, cuiúſque ſit ſpectabilis perſona viſentibus. Enimuero illa ſordidior atque deformior eſt cadauere rogali, quod facibus admotis ſemicombuſtum, móxque ſidente ſtrue torrium deuolutum, reddere pyræ iam faſtidioſus pollinctor exhorret. Præter hæc, lumina gerit idem lumine carentia; quæ ſtygiæ vice paludis voluunt lacrymas per tenebras. Gerit & aures immanitate barrinas; quarum fiſtulam biforem pellis vlceroſa circumuenit, ſaxeis nodis & tofoſis humore verrucis per marginem curuum protuberantibus. Portat & naſum, qui cùm ſit amplus in foraminibus, & ſtrictus in ſpina, ſic pateſcit horrori, quòd anguſtatur olfactui. Prætendit os etiam labris plumbeum, rictu ferinum, gingiuis purulentum, dentibus buxeum; quod ſpurcat frequenter exhalatus è concauo molarium computreſcentium mephiticus odor, quem ſuper cumulat eſculenta ructatio de dapibus heſternis, & redundantium ſentina cœnarum. Promit & frontem, quæ fœdiſſimo geſtu cutem plicat, ſupercilia diſtendit. Nutrit & barbam, quæ iam ſenectute caneſcens, ſit tamen morbo nigra Syllano.

Tota

Tota denique eſt miſero facies ita pallida, veluti per horas vmbris mœſtificata larualibus. Taceo reliquam ſui molem, vinctam podagra, pinguedine ſolutam. Taceo cerebrum crebra vibice peraratum; quod parum amplius tegi conſtat capillis quàm cicatricibus. Taceo præ breuitate ceruicis, occipiti ſupinato ſcapularum adhærere confinia. Taceo quòd decidit honor humeris, decor brachiis, robur lacertis. Taceo chiragricas manus vnctis cataplaſmatum pannis tanquam cæſtibus inuolutas. Taceo quòd alarum ſpecubus hircoſis atque aceſcentibus latera captiua vallatus, nares circumſedentium ventilata duplicis Ampſancti peſte funeſtat. Taceo fractas pondere aruinæ iacere mammas, quáſque fœdum eſſet in pectore virili vel prominere, has vt vbera materna cecidiſſe. Taceo ventris inflexi pendulos caſſes partium genitalium, quia debilibus pudendæ, turpibus rugis turpius præbere velamen. Iam quid hîc tergum, ſpinámque commemorem? de cuius licèt internodiorum fomitibus erumpens aream pectoris texat curuatura coſtarum; tota nihilominus hæc oſſium ramoſa compago ſub vno velut exundantis abdominis pelago latet. Taceo lumborum corpulentiam, cluniúmque, cui craſſitudini comparata cenſetur aluus exilis. Taceo femur aridum & pandum, genua vaſta, poplites delicatos, crura cornea, vitreos talos, paruos digitos, pedes grandes. Cúmque diſtortis horreat ita liniamentis, per quæ multiplicem peſtilentiam exanguis ſemiuiuúſque, nec portatus ſentiat, nec ſuſtentatus in-

cedat, verbis tamen eſt ille quàm membris execrabilior. Nam quanquam pruritu laborat ſermonis inhoneſti, tum patronorum eſt præcipuè cauendus arcanis; quorum eſt laudator in proſperis, delator in dubiis. at ſi ad occulta familiarium publicanda temporis ratio ſollicitet, mox per hunc Spartacum quæcumque ſunt clauſa franguntur, quæque obſerata reſerantur. ita quòd quas domorum nequiuerit machinis apertæ ſimultatis impetere, cuniculis clandeſtinæ proditionis impugnat. Hoc fabricatu Dædalus noſter amicitiarum culmen ædificat: qui ſicut ſodalibus velut Theſeus inter ſecunda ſociatur; ſic ab iis poſtmodum velut Proteus inter aduerſa dilabitur. Igitur ex voto meo feceris, ſi talium ſodalitati ne congreſſu quidem primore ſocicre, maximè illorum, quorum ſermonibus proſtitutis ac theatralibus nullas habenas, nulla præmittit repagula pudor. Nam quibus citra honeſtatis nitorem iactitabundis loquacis fæce petulantiæ lingua polluitur infrænis, his conſcientia quoque ſordidatiſſima eſt. Denique faciliùs obtingit, vt quiſpiam ſeria loquens viuat obſcenè, quàm valeat oſtendi, qui pariter exiſtat improbus dictis, & probus moribus. Vale.

EPIST. XIV.

Sidonius Placido ſuo ſalutem.

QVANQVAM te tua tenet Gratianopolis, comperi tamen hoſpitum veterum fido rela-

tu, quòd meas nugas ſiue confectas opere proſario, ſeu poëtarum ſtylo cantilenoſas, plus voluminum lectione dignere repoſitorum. Gaudeo hoc ipſo, quòd recognoui chartulis occupari noſtris otium tuum. Sed probè intelligo, quòd moribus tuis hanc voluptatem non operis effectus excudit, ſed auctoris affectus. Ideóque plus debeo, quia gloriæ punctum, quod dictioni negares, das amicitiæ. De ceteris verò ſtudij noſtri derogatoribus, quid ex aſſe pronunciem, necdum deliberaui. Nam qui maximè doctus ſibi videtur, dictionem ſanam & inſanam ferme appetitu pari reuoluit, nonampliùs concupiſcens erecta quæ laudet, quàm deſpecta quæ rideat. Atque in hunc modum ſcientia, pompa, proprietas linguæ Latinæ iudiciis otioſorum maximo ſpretui eſt : quorum ſcurrilitati negligentia comes, hoc volens tantùm legere quod carpat, ſic non vtitur literis, quòd abutitur. Vale.

C. SOLLII
APOLLINARIS SIDONII
ARVERNORVM EPISCOPI, EPISTOLARVM LIBER IV.

EPISTOLA I.

Sidonius Probo ſuo ſalutem.

SOROR mihi, quæ vxor tibi. hinc inter nos ſumma & principalis neceſſitudo, & ea quidem patruelis, non germana fraternitas, quæ plerumque ſe puriùs, fortiùs, meraciùs amat. Nam facultatum inter germanos priùs lite ſopita, iam qui naſcuntur ex fratribus, nihil inuicem controuerſantur : & hinc ſæpe caritas in patruelibus maior, quia deſiſtit ſi-

multas à diuiſione, nec ceſſat affectus à ſemine. Secundus nobis animorum nexus acceſſit de ſtudiorum parilitate, quia idem ſentimus, culpamus, laudamus in litteris ; & æquè nobis quælibet dictio placet, improbatúrque. Quanquam mihi nimis arrogo iudicium meum conferens tuo. Quis enim iuuenum neſciat, ſeniorúmque, te mihi magiſtrum fuiſſe proprium, cùm videremur habere communem? & ſi quid heroicus arduum, comicus lepidum, lyricus cantilenoſum, oratórque maturum, hiſtoricus verum, ſatyricus figuratum, grammaticus regulare, panegyriſta plauſibile, ſophiſta ſenium, epigrammiſta laſciuum, commentator lucidum, iuriſconſultus obſcurum, multifariam condiderunt, id te omnifariam ſingulis, niſi cui ingenium ſibíque quis defuit, tradidiſſe? Deus bone! quàm ſibi hinc patres noſtri gloriabantur, cùm viuerent, ſub ope Chriſti, te docere poſſe, me diſcere, & non ſolùm te facere quod poſſes, ſed & velle quod faceres, ideóque te bonum non minùs quàm peritum pronuntiari? Et verè intra Euſebianos lares talium te quædam moneta ſuſceperat diſciplinarum. cuius philoſophica incude formatus, tunc varias nobis rerum, ſermonúmque rationes, ipſo etiam qui docuerat probante pandebas: nunc ut Plato diſcipulus iam propè potior ſub Socrate, ſic iam tu ſub Euſebio noſtro, inter Ariſtotelicas categorias artifex dialecticus atticiſſabas; cùm ille adhuc ætatulam noſtram mobilem, teneram, crudam, modò caſtigatoria ſeueritate decoqueret, mo-

dò mandatorum ſalubritate condiret. At qualium, Deus bone, quámque pretioſorum ! quæ ſi quis deportaret philoſophaturus, aut ad paludicolas Sicambros, aut ad Caucaſigenas Alanos, aut ad equimulgas Gelonos, beſtialium rigidarúmque nationum corda cornea, fibræque glaciales proculdubio emollirentur egelidarentúrque: neque illorum ferociam, ſtoliditatémque, quæ ſecundùm belluas ineptit, brutefcit, accenditur; rideremus, contemneremus, pertimeſceremus. Igitur quia nos vt affinitas, ita ſtudia iunxerunt, precor, quoquo loci es, amicitiæ iura inconcuſſa cuſtodias: longúmque tibi & ſi ſede abſumus, adſimus affectu: cuius intemeratæ partes, quantum ſpectat à nobis, in æuum, ſi quid eſt vitæ reliquum, perennabuntur. Vale.

EPIST. II.

Claudianus Sidonio Papæ ſalutem.

SI poſſibile factu eſſet, vt te dominum meum vel aliquoties aliquantulùm conuenirem, non vndeunde quarumpiam perſonarum, aut voluntates, aut neceſſitates inquirerem, ſed quæ in rem debiti mei vſui mihi eſſe poſſent. Quippe reuiſionis poteſtas multimodis & miſeris perinde cauſis intercluditur. enimuerò ſcribendi facultas, aut raró idonea ſuppetit, aut nec ſuppetit. Iſta hæc eadem remiſſibilia ſint necne, tute iudicaris. Porrò autem verò quòd ſæpenumero ſcriptis veſtris alij impar-

tiuntur, qui id ipſum necambiunt, quàm egomet, forſan nec merentur ampliùs, non arbitror amicitiæ legibus impune committi. Illud etiamnum dolenter ſaxo tacitum, quòd libellos illos, quos tuo nomine nobilitari non abnuis, nullo vnquam impartiuiſti reſcripto. Sed vacuum fortè non ſuppetit, quod tute modicum magnæ admodum impendas amicitiæ. Ecquo tam ex occupatu vnquam vſpiámve implicabere, quin illud in aliorum commoda reuergat? Cùm precatu Deum placas, eundem non modò amicis, ſed ignotis quoque concilias. Cùm ſcripturarum cœleſtium myſteria rimaris; quo te ſtudioſiùs imbuis, eo doctrinam cæteris copioſiùs infundis. Cùm tuas opes in vſus inopum prodigis, tibi quidem maximè, ſed aliis quoque conſultum facis. Proinde nihil videlicet, profectò nihil eſt, tam infœcundum actionum tuarum omnium, quod tibi vni ſoli tantùm, & non aliis quoque multis tecum vberem fructum ferat. Nulla ergo cuiuſquam præpedimenti occaſio prætendi vel falsò poteſt, cur egomet ſpecialis atque intimus nihil ab ſpeciali meo fructi feram, à quo ignoti quoque multum capiant plurimi. Sed vti ego autumo, iuxta formam Euangelici largitoris, quòd non das amico eſurienti, dabis improbo pulſatori. Porrò ſi etiam nunc ſolito obdurueris, faxim egomet quod tete pœnitebit: quoniam ſi peccaris vltra reticendo, ego protinus vlciſcar ſcribendo. Porrò enim ambiguo caret, tam te puniendum ſcripto meo, quàm punior egomet ſilentio tuo. Vale.

EPIST. III.

Sidonius Claudiano ſuo ſalutem.

COMMITTI, domine maior, in neceſſitudinis iura pronuncias, cur quod ad ſalue tibi debitum ſpectat, à ſtylo & pugillaribus diu temperem: quódque deinceps nullas viantum volas mea papyrus onerauerit, quæ vos cultu ſedulæ ſoſpitatis impertiat. Præter æquum iſta coniectas, ſi reare mortalium quenquam (cui tamen ſermocinari latialiter cordi eſt) non pauere, cùm in examen aurium tuarum quippe ſcriptus adducitur: tuarum inquam aurium, quarum peritiæ, ſi me decurſorum ad hoc æui temporum prærogatiua non obruat, nec Frontonianæ grauitatis, aut ponderis Apuleiani flumen æquiparem: cui Varrones, vel Atacinus, vel Terentius, Plinij, vel auunculus, vel Secundus, compoſiti inpræſentiarum ruſticabuntur. Adſtipulatur iudicio meo volumen illud, quod tute ſuper ſtatu animæ rerum verborúmque ſcientia diuitiſſimus propalauiſti. In quo dum ad meum nomen procemiaris, hoc munus potiſſimum cepi, vt meæ fama perſonæ, quam operæ pretium non erat librorum ſuorum titulis inclareſcere, tuorum beneficio perpetuaretur. At quod, Deus magne, quantúmque opus illud eſt! materia clauſum, declamatione conſpicuum, propoſitione obſtructum, diſputatione reſeratum, & quanquam propter hamata ſyllogiſmorum puncta tribuloſum, vernantis

tamen

tamen eloquij flore mollitum. Noua ibi verba, quia vetuſta: quibúſque collatus meritò etiam antiquarum literarum ſtylus antiquaretur: quódque pretioſius, tota illa dictio ſic cæſuratim ſuccincta, quòd profluens: quàm rebus amplam, ſtrictámque ſententiis, ſentias plus docere, quàm dicere. Denique & quondam, nec iniuria, hæc principalis facundia computabatur, cui paucis multa cohibenti, curæ fuit cauſam potiùs implere, quàm paginam. At verò in libris tuis iam illud quale eſt, quòd & teneritudinem quanquam continuata maturitas admittit, interſerítque tempeſtiuam cenſura dulcedinem; vt lectoris intentionem, per euentilata diſciplinarum philoſophiæ membra laſſatam, repentè voluptuoſis exceſſibus, quaſi quibuſdam pelagi ſui portibus foueat? O liber multifariam pollens! ô eloquium non exilis, ſed ſubtilis ingenij! quod nec per ſcaturigines hyperbolicas intumeſcit, nec per tapinomata depreſſa tenuatur. Ad hoc vnica ſingularíſque doctrina, & in diuerſarum rerum aſſertione monſtrabilis, cui moris eſt de ſingulis artibus cum ſingulis artificibus philoſophari: quæque ſi fors exigit, tenere nón abnuit cum Orpheo plectrum, cum Æſculapio baculum, cum Archimede radium, cum Euphrate horoſcopium, cum Perdice circinum, cum Vitruuio perpendiculum: quæque nunquam inueſtigare deſtiterit, cum Thalete tempora, cum Atlante ſidera, cum Zeto pondera, cum Chryſippo numeros, cum Euclide menſuras. Ad extremum, nemo

M.

ſæculo meo quæ voluit affirmare ſic valuit. Siquidem dum ſeſe aduerſus eum quem contra loquitur exertat, morum ac ſtudiorum linguæ vtriuſque ſymbolam iure ſibi vindicat. Sentit vt Pythagoras, diuidit vt Socrates, explicat vt Plato, implicat vt Ariſtoteles, vt Æſchines blanditur, vt Demoſthenes iraſcitur, vernat vt Hortenſius, æſtuat vt Cethegus, incitat vt Curio, moratur vt Fabius, ſimulat vt Craſſus, diſſimulat vt Cæſar, ſuadet vt Cato, diſſuadet vt Appius, perſuadet vt Tullius. Iam ſi ad ſacroſanctos patres pro comparatione veniatur, inſtruit vt Hieronymus, deſtruit vt Lactantius, adſtruit vt Auguſtinus, attollitur vt Hilarius, ſummittitur vt Ioannes, vt Baſilius corripit, vt Gregorius conſolatur, vt Oroſius affluit, vt Rufinus ſtringitur, vt Euſebius narrat, vt Eucherius ſollicitat, vt Paulinus prouocat, vt Ambroſius perſeuerat. Iam verò de hymno tuo ſi percunctere quid ſentiam; commaticus eſt, copioſus, dulcis, elatus, & quoſlibet lyricos dithyrambos, amœnitate poëtica, & hiſtorica veritate ſupereminet. Idque tuum in illo peculiare, quòd ſeruatis metrorum pedibus, pedum ſyllabis, ſyllabarúmque naturis, intra ſpatij ſui terminum, verba ditia verſus pauper includit: nec arctati carminis breuitas longitudinem phalerati ſermonis eliminat. ita tibi facile factu eſt minutis trochæis, minutioribúſque pyrrhichiis, non ſolùm moloſſicas, anapæſticáſque ternarias, ſed epitritorum etiam, pæonúmque quaternas ſuperuenientes iuncturas. Excreſcit amplitudo proloquij an-

guſtias regulares, & tanquam paruo auro grandis gemma vix capitur: emicátque vt equi potentis animoſitas, cui frementi, ſi inter teſqua vel confraga frænorum lege teneatur, intelligis non tam curſum deeſſe, quàm campum. Quid multis? arbitro me, in vtroque genere dicendi nec Athenæ ſic Atticæ, nec Muſæ ſic muſicæ iudicabuntur, ſi modò mihi vel cenſendi copiam deſidia longior non ademit. Nam dum impactæ profeſſionis obtentu, nouum ſcribendi morem gradatim appeto, & veterem ſaltuatim dediſco; de bono oratore nil amplius habeo, quàm quod malus poëta plus eſſe cœpi. Proin quæſo delicti huius mihi gratiam facias, quòd aliquantiſper mei meminens, arentem venulam rariùs flumini tuo miſceo. Tuam tubam totus qua patet orbis iure venerabitur: quam conſtat geminata felicitate ceciniſſe, quando nec æmulum reperit, nec æqualem, cùm pridem aures & ora populorum, me etiam circumferente, peruagaretur. Nobis autem grandis audacia, ſi vel apud municipales & cathedrarios oratores, aut forenſes rabulas garriamus: qui etiam cùm perorant (ſalua pace potiorum) turba numeroſior, illiteratiſſimis literis vacant. Nam te, cui ſeu liberum, ſeu ligatum placeat alternare ſermonem, intonare ambifariam ſuppetit, pauci, quos æquus amauit, imitabuntur. Vale.

EPIST. IV.

Sidonius Simplicio & Apollinari ſuis S.

ECCVM vel tandem adeſt promiſſio mea, expectatio veſtra, Fauſtinus paterfamilias domi nobilis, & inter maxima patriæ, iam mihi ſibíque communis, ornamenta numerandus. Hic meus frater natalium parilitate, amicus animorum ſimilitudine. ſæpe cum hoc ſeria, ſæpe etiam ioca miſcui. cúmque ab hinc retro iuuenes eramus, in pila, in teſſeris, ſaltibus, curſu, venatu, natatu, ſancta ſemper ambobus, quia manente caritate, contentio. Mihi quidem maior hic natu, tantùm tamen, vt eum non tam honorari neceſſe eſſet, quàm delectaret imitari. ſimul & ipſe hinc ampliùs capiebatur, quòd ſe diligi magis, quàm quaſi coli intelligebat. Sed prouectu ætatis, ex militia clericali, cùm eſſet amabilis priùs, cœpit modò eſſe venerabilis. Per hunc ſalutem dico, videre vos ſub ope Chriſti quàm maturiſſimè, ſi per ſtatum publicum liceat, cupiens. Quocirca niſi deſiderium meum videtur oneroſum, remeante præfato fiam locorum veſtrorum & temporum gnarus. Stat ſententia eluctari oppoſitas priuatarum occupationum difficultates; & complectendis pectoribus veſtris quamlibet longum officium deputare: ſi tamen, quod etiam nunc veremur, non vis maior diſpoſita confundat. quæ vos quoque non

perindignum eſt cum fratre Fauſtino, provt tempora monent, tractatu communicato deliberare: quem ego quia diligo, tanquam qui me diligat, miſi. Si reſpondet iudicio meo, gratias ago. Porrò autem, cùm vir bonus ab omnibus cenſeatur, non eſt homo peior, ſi non eſt optimus. Valete.

EPIST. V.

Sidonius Felici ſuo ſalutem.

ITERAT portitorem ſalutationis iteratio. Gozolas veſter (Deus tribuat vt noſter) apicum meorum ſecundò gerulus efficitur. Igitur verecundiam vtrique eximite communem. Nam ſi etiam num ſilere meditemini, omnes & me cui, & illum per quem ſcribere debeatis, indignum arbitrabuntur. De temporum ſtatu iam nihil vt priùs conſulo, ne ſit moribus tuis oneri ſi aduerſa ſignifices, cùm proſpera non ſequantur. Nam cùm te non deceat falſa mandare; atque item deſint votiua memoratu; fugio quicquid illud mali eſt per bonorum indicia cognoſcere. Vale.

EPIST. VI.

Sidonius Apollinari ſuo ſalutem.

PER Fauſtinum antiſtitem, non minus mihi veteris contubernij ſodalitate, quàm nouæ profeſſionis communione deuinctum, verbo quæ-

piam cauenda mandaueram. dicto paruiſſe vos gaudeo. Siquidem prudentibus cordicitus inſitum eſt vitare fortuita: ſicut itidem abſurdum eſt, ſi cœptis audacibus aduerſetur euentus, conſurgere in querimonias, & inconſultarum diſpoſitionum culpabiles exitus ad infamanda caſuum incerta conuertere. Quorſum iſta hæc? ais. Fateor me nimis veritum, ne tempore timoris publici non timeretis, & ſolidæ domus ad hoc æui inconcuſſa ſecuritas, ad tempeſtuoſos hoſtium incurſus pro intempeſtiua deuotione trepidaret, inchoarétque apud animorum matronalium teneritudinem ſolennitas expetita viteſcere. quanquam in pectoribus earundem ita ſibi ſit genuina ſanctitas peculiare metata domicilium, vt ſi quid ſecus viantibus accidiſſet, lætaturæ fuerint quoddam ſe pro martyre toleraſſe martyrium. Aſt ego, cui maiorem diffidentiam minor innocentia facit, ſuper hoc ambiguo ſententiæ cautiori libentiùs adhæreſco, nec difficulter applicor etiam tuta metuentibus. Proinde factum bene eſt, quòd anceps iter ſalubriter diſtuliſtis, neque intra iactum tantæ aleæ ſtatus tantæ familiæ fuit. Et licèt inchoata via potuerit proſperari, ego tamen huiuſmodi conſilio album calculum minimè apponam, cuius temeritas abſolui nequít, niſi beneficio felicitatis. Dabit quidem talia vota diuinitas dignis ſucceſſibus promoueri; licebítque adhuc horumce terrorum ſub pacis amœnitate meminiſſe: ſed præſentia faciunt caütos, quos videbunt futura ſecuros. Interim ad præſens, apicum

oblator damna ſibi quæpiam per Geneſium veſtrum inflicta ſuſpirat. Si perſpicis à vero non diſcrepare querimoniam, tribui quæſo conuincenti reformationem, peregrino celeritatem. Si verò calumniam plectibili ſufflammat inuidia, in eo iam præceſſit vindicta pulſati, quòd procax petitor ſumptu & itinere confectus, temere propoſitæ litis exudat incommoda : atque hoc in maximo hyemis accentu, ſummíſque cumulis niuium, cruſtíſque glacierum : quod tempus quantum ad ſectatores litium ſpectat, breue quidem ſæpe eſt audientiæ, ſed diuturnum ſemper iniuriæ. Vale.

EPIST. VII.

Sidonius Simplicio ſuo ſalutem.

SOLET dicere, currentem mones, qui rogatur vt faciat quod facturus fuerat etiam non rogatus. Percunctere forſitan quò ſpectet iſta præmitti. Baiulus apicum ſedulò precatur, vt ad vos à me literas ferat : cuius à nobis itinere comperto, idipſum erat vtique ſi tacuiſſet orandus. namque hoc officium veſter potiùs amor, quàm geruli reſpectus elicuit. Ceterùm hic ipſe beneficium ſe computat meruiſſe, qui præſtitit : quanquam identidem quod popoſcit acceperit ; ſed quæ nobis amicitiarum iura minimè agnoſcens. Vnde quanquam abſens facilè coniecto, quo repente ſtupore ferietur, cùm intuitu noſtri dignanter admiſſus, intellexerit ſe paginam meam magis otioſè flagi-

taſſe, quàm tradere. Videre mihi videor, vt homini non vſque ad inuidiam perfaceto, noua erunt omnia, cùm inuitabitur peregrinus ad domicilium, trepidus ad colloquium, ruſticus ad lætitiam, pauper ad menſam. Et cùm apud crudos ceparúmque crapulis eſculentos hîc agat vulgus, illic ea comitate tractabitur, ac ſi inter Apicios epulones, & Byzantinos chironomontas hucuſque ructauerit. Attamen qualis ipſe quantúſque eſt, percopiosè me officij votiui compotem fecit. Sed quanquam huiuſcemodi ſæpe perſonæ deſpicabilis ſunt formæ, in ſodalibus tamen per literas excolendis, diſpendij multum caritas ſuſtinet, ſi ab vſu frequentioris alloquij portitorum vilitate reuocetur. Vale.

EPIST. VIII.

Sidonius Euodio ſuo ſalutem.

CVM tabellarius mihi litteras tuas reddidit, qui te Toloſam Rege mandante mox profecturum certis amicis confitebatur; nos quoque ex oppido longè remotum rus petebamus. Me quidem mane primo remoratum, vix è tenaci caterua proſecutorum paginæ tuæ occaſio excuſſit, vt ſatisfacere mandato ſaltim viator, ſaltim eques poſſem. Ceterùm diluculo familia præceſſerat, ad duodeuiginti millia paſſuum fixura tentorium. quo quidem loci ſarcinulis relaxandis multa ſuccedunt conducibilia: fons gelidus in colle nemoroſo,

ſubditus

ſubditus ager herbis abundans, fluuius ante oculos auibus ac piſce multo refertus: præter hæc iunctam habens ripæ domum nouam vetus amicus, cuius immenſæ humanitati, nec ſi acquieſcas, nec ſi recuſes, modum ponas. Igitur huc noſtris antecedentibus, cùm tui cauſa ſubſtitiſſemus, quo puer ocyùs vel è capite vici remitteretur, iam duæ ſecundæ facilè proceſſerant, iam ſol adultus roſcidæ noctis humorem radio creſcente ſorbuerat, æſtus ac ſitis inualeſcebant, atque in profunda ſerenitate contra calorem ſola quæ tegeret nebula de puluere. Tum longinquitas viæ, per virens æquor campi patentis expoſita viſentibus, quippe ob hoc ipſum ſerò pranſuris, ingemebatur. nam viaturos, & ſi nondum terebat labore, iam tamen expectatione terrebat. Quæ cuncta præmiſſa, domine frater, huc tendunt, vt tibi probem, neque animo vacaſſe me multùm, neque corpore, neque tempore, quo poſtulatis obtemperaui. Ilicet vt ad epiſtolæ veſtræ tenorem iam reuertamur, poſt verba, quæ primum ſalue ferebant, hoc popoſciſti, vt epigramma tranſmitterem duodecim verſibus terminatum, quod poſſit aptari conchæ capaci, quæ per anſarum latus vtrumque in extremum gyri à rota fundi ſenis cauatur ſtriaturis. Quarum puto deſtinas vel ventribus pandis ſingulos verſus, vel curuis, meliore conſilio, ſi id magis deceat, capitibus inſcribere: iſtóque cultu expolitam reginæ Ragnahildæ diſponis offerre, votis nimirum tuis pariter atque actibus patrocinium inuictum præparaturus. Fa-

N

mulor iniunctis quomodocumque, non vt volebam. ſed tuæ culpæ primus ignoſce, qui ſpatij plus præſtitiſti argentario, quàm poëtæ: cùm proculdubio non te lateret, intra officinam literatorum carminis ſiquid incus metrica produxerit, non minus forti & aſprata lima poliri. Sed iſta vel ſimilia quorſum? ecce iam canta.

PISTRIGERO quæ concha vehit Tritone Cytheren,
Hac ſibi collata cedere non dubitet.
Poſcimus inclina pauliſper culmen herile:
Et munus paruum magna patrona cape.
Euodiúmque libens non aſpernare clientem,
Quem faciens grandem tu quoque maior eris.
Sic tibi, cui rex eſt genitor, ſocer, atque maritus,
Natus rex quoque ſit cum patre, póſtque patrem.
Felices lymphæ, clauſæ quæ luce metalli,
Ora tamen dominæ lucidiora fouent.
Nam cùm dignatur regina hic tingere vultus,
Candor in argentum mittitur è facie.

Si tantùm amore noſtro teneris, vt ſcribere has nugas non erubeſcas, occule auctorem, de tua rectiùs parte ſecurus. Namque in foro tali, ſiue Athenæo, plus charta veſtra quàm noſtra ſcriptura laudabitur. Vale.

EPIST. IX.

Sidonius Induſtrio ſuo ſalutem.

INTERVENI proximè Vectio, illuſtri viro, & actiones eius cotidianas penitiſſimè & veluti ex

otio inſpexi. Quas quoniam dignas cognitu inueni, non indignas relatu exiſtimaui. Primore loco, quod iure ceteris laudibus anteponemus, ſeruat illæſam domino domus par pudicitiam. ſerui vtiles, ruſtici morigeri, vrbani, amici, obedientes, patronóque contenti. menſa non minùs paſcens hoſpitem, quàm clientem: humanitas grandis, grandiórque ſobrietas. Illa leuiora, quòd ipſe, quem loquimur, in equis, canibus, accipitribus inſtituendis, ſpectandis, circumferendis, nulli ſecundus. Summus nitor in veſtibus, cultus in cingulis, ſplendor in phaleris. pompoſus inceſſus, animus ſerius: iſte publicam fidem, ille priuatam aſſerit dignitatem. remiſſio non vitians, correptio non cruentans: & ſeueritas eius temperamenti, quæ non ſit tetra, ſed tetrica. Inter hæc ſacrorum voluminum lectio frequens; per quam inter edendum ſæpius ſumit animæ cibum. pſalmos crebrò lectitat, crebriùs cantat, nouóque genere viuendi, monachum complet, non ſub palliolo, ſed ſub paludamento. ferarum carnibus abſtinet, curſibus acquieſcit: itaque occultè, delicatéque religioſus venatu vtitur, nec vtitur venatione. Filiam vnicam paruam, poſt obitum vxoris relictam, ſolatio cœlibatus alit auita teneritudine, materna diligentia, paterna benignitate. Erga familiam ſuam nec in proferendo alloquio minax, nec in admittendo conſilio ſpernax, nec in reatu inueſtigando perſequax. ſubiectorum ſtatum, conditionémque non dominio, ſed iudicio regit: putes eum propriam domum non poſſidere, ſed potiùs adminiſtrare. Qua induſtria viri ac

temperantia inſpecta, ad reliquorum quoque cenſui pertinere informationem, ſi vel ſummotenus vita ceteris talis publicaretur. Ad quam ſequendam, præter habitum, quo interim præſenti ſæculo imponitur, omnes noſtræ profeſſionis homines vtiliſſimè incitarentur. Quia, quod pace ordinis mei dixerim, ſi tantùm bona ſingula in ſingulis erunt, plus ego admiror ſacerdotalem virum, quàm ſacerdotem. Vale.

EPIST. X.

Sidonius Felici ſuo ſalutem.

ERVMPO in ſalutationem licèt ſeram, domine meus, annis ipſe iam multis inſalutatus; frequentiam veteris officij ſeruare non audens, poſtquàm me ſoli patrij finibus eliminatum peregrinationis aduerſa fregerunt. Quapropter vos quoque ignoſcere decet erubeſcentibus. ſiquidem conuenit humiliatos humilia ſectari, neque cum illis parem familiaritatis tenere conſtantiam, quibus fortè ſit improbum plùs amoris quàm reuerentiæ impendere. Propter hoc denique iam diu taceo, vóſque tacuiſſe, cùm filius meus Heliodorus huc venit, magis toleranter quàm libenter accepi. Sed dicere ſolebas, quanquam fatigans, quòd meam quaſi facundiam vererere. Excuſatio iſta hæc, etiam ſi fuiſſet vera, tranſierat: quia poſt terminatum libellum, qui parum cultior eſt, reliquas denuo litteras vſuali, licèt accuratus mihi melior non ſit, ſermo-

ne contexo. Non enim tanti eſt poliri formulas editione carituras. Ceterùm ſi caritatis tuæ morem priſtino colloquiorum curſui reddis, & nos vetuſtæ loquacitatis orbitas recurremus. Præter hæc auidè, præuio Chriſto, ſicubi locorum fueritis, modò redux patronus indulgeat, aduolaturi, vt rebus amicitia vegetetur, quæ verbis infrequentata torpuerat. Vale.

EPIST. XI.

Sidonius Petreio ſuo ſalutem.

ANGIT me nimis damnum ſæculi mei, nuper erepto auunculo tuo Claudiano oculis noſtris, ambigo an quempiam deinceps parem conſpicaturis. Vir ſiquidem fuit prouidus, prudens, doctus, eloquens, acer, & hominum æui, loci, populi ſui ingenioſiſſimus: quíque indeſinenter ſalua religione philoſopharetur: & licèt crinem, barbámque non paſceret, pallium & clauam nunc irrideret, nunc etiam execraretur, à collegio tamen complatonicorum ſolo habitu ac fide diſſociabatur. Deus bone! quid erat illud, quotiens ad eum ſola conſultationis gratia conueniebamus? Quàm ille omnibus ſtatim totum non dubitans, non faſtidiens aperiebat? voluptuoſiſſimum reputans, ſi fortè oborta quarumpiam quæſtionum inſolubilitate labyrinthica ſcientiæ ſuæ theſauri euentilarentur. Iam ſi frequentes conſederamus, officium audiendi omnibus, vni ſolùm, quem forſitan elegiſſemus, de-

putans ius loquendi: viritim, viciſsímque, non tumultuatim, nec ſine ſchematis cuiuſpiam geſtu artificioſo doctrinæ ſuæ opes erogaturus. Dein quæcumque dixiſſet, protinus reluctantium ſyllogiſmorum contrarietatibus excipiebamus. Sed repellebat omnium noſtrûm temerarias oppoſitiones. Itaque nihil non perpenſum probatúmque recipiebatur. Hinc etiam illi apud nos maxima reuerentia fuit, quòd non ſatis ferebat ægrè pigram in quibuſpiam ſequacitatem. Hæc apud eum culpa veniabilis erat: quo fiebat, eſſet vt nobis patientia eiuſdem ſine imitatione laudabilis. Quis enim virum ſuper abditis conſuleret inuitus, à cuius diſputationis communione ne idiotarum quidem imperitorúmque ſciſcitatio repudiaretur? Hæc pauca de ſtudiis. Cęterùm cetera quis competenti præconio extollat, quòd conditionis humanæ per omnia memor, clericos opere, ſermone populares, exhortatione mœrentes, deſtitutos ſolatio, captiuos pretio, ieiunos cibo, nudos operimento conſolabatur? Pariter & ſuper his plura replicare ſuperforaneum ſtatuo. Nam merita ſua, quibus diuitem conſcientiam cenſu pauperatus locupletauit, ſpe futuræ retributionis celare plus ſtuduit. Epiſcopum fratrem maiorem natu affectuoſiſſimè obſeruans, quem diligebat vt filium, cùm tanquam patrem veneraretur. Sed & ille ſuſpiciebat hunc granditer, habens in eo conſiliarium in iudiciis, vicarium in eccleſiis, procuratorem in negotiis, villicum in prædiis, tabularium in tributis, in lectionibus comitem, in ex-

poſitionibus interpretem, in itineribus contubernalem. Sic vtrique ab alterutro, vſque ad inuidiam exempli, mutua fide germanitatis officia reſtituebantur. Sed quid dolorem noſtrum moderaturi cauſis potiùs doloris fomenta ſufficimus? Ergo vt dicere inſtitueramus, huic iam, vt eſt illud Maronianum, cineri ingrato, id eſt, gratiam non relaturo, næniam condidimus triſtem, luctuoſámque, propemodum laborioſè, quia faceret dictandi deſuetudo difficultatem: niſi quòd animum natura deſidioſiſſimum, dolor fletu grauidus accendit. eius hoc carmen eſt.

GERMANI *decus, & dolor Mamerti,*
Mirantum vnica pompa Epiſcoporum,
Hoc dat ceſpite membra Claudianus.
Triplex bibliotheca quo magiſtro
Romana, Attica, Chriſtiana fulſit:
Quam totam monachus virente in æuo
Secreta bibit inſtitutione.
Orator, dialecticus, poëta,
Tractator, geometra, muſicúſque.
Doctus ſoluere vincla quæſtionum,
Et verbi gladio ſecare ſectas,
Si quæ catholicam fidem laceſſunt.
Pſalmorum hic modulator & phonaſcus,
Ante altaria, fratre gratulante,
Inſtructas docuit ſonare claſſes.
Hic ſolennibus annuis parauit,
Quæ quo tempore lecta conuenirent.
Antiſtes fuit ordine in ſecundo,

Fratrem faſce leuans epiſcopali.
Nam de pontificis tenore ſummi,
Ille inſignia ſumpſit, hic laborem.
At tu quiſque doles, amice lector,
De tanto quaſi nil viro ſuperſit,
Vdis parce genis rigare marmor;
Mens & gloria non queunt humari.

Ecce quod carmen, cùm primùm affui, ſuper vnanimi fratris oſſa conſcripſi. Namque tunc abſfui cùm funeraretur: nec ob hoc tamen perdidi in totum deſideratiſſimam flendi occaſionem. Nam dum fortè meditarer, lacrymis habenas anima parturiente laxaui; fecíque ad epitaphium, quod alij fecerant ad ſepulcrum. Hæc ergo ſcripſimus tibi, ne forſitan arbitrarere ſolam nos colere viuorum ſodalitatem, reíque tuo iudicio eſſemus, niſi amicorum vita carentum ſemper, æquè vt incolumium, reminiſceremur. Namque & ex hoc, quòd vix reſeruatur imaginaria fides vel ſuperſtitibus, non præter æquum opinabere, ſi perpaucos eſſe coniicias qui mortuos ament. Vale.

EPIST. XII.

Sidonius Simplicio & Apollinari ſuis S.

DEVS bone! quantum naufragioſo pelago conformis eſt motus animorum, quippe cùm nuntiorum turbinibus aduerſis quaſi propria tempeſtate confunditur. Nuper ego filiúſque communis Terentinæ Hecyræ ſales ruminabamus. ſtudenti

denti aſſidebam naturæ meminens, & profeſ-ſionis oblitus. Quóque abſolutiùs rythmos comicos incitata docilitate ſequeretur, ipſe etiam fabulam ſimilis argumenti, id eſt Epitrepontem Menandri in manibus habebam. Legebamus pariter, laudabamus, iocabamúrque: & quæ vota communia ſunt, illum lectio, me ille capiebat: cùm repentè puer familiaris adſtitit vultuoſus. cui nos, quid ita? & ille, lectorem, inquit, Conſtantem nomine pro foribus vidi, à dominis Simplicio & Apollinare redeuntem. dedit, inquit, literas quas acceperat, ſed perdidit quas recepit. Quibus agnitis, ſerenitas lætitiæ meæ confeſtim nubilo ſuperducti mœroris inſorduit; tantámqne mihi bilem nuntij huiuſce contrarietas excitauit; vt per plurimos dies illum ipſum hermam ſtolidiſſimum venire ante oculos meos inexoratus arcuerim; laturus ægrè, ſi mihi apices, aut quoſcumque, aut quorumcumque non redderet: taceam veſtros qui mihi, dum recti compos animus durat, minimè frequentes maximè deſiderabiles iudicabuntur. At poſtquam noſtra ſenſim temporis interuallo ira defremuit, percontor num verbo quippiam præterea detuliſſet. Reſpondit ipſe, quanquam eſſet trepidus & ſternax, & præ reatu balbutiret ore, cæcutiret intuitu, totum quo inſtrui, quo delectari valerem, paginis quæ intercidiſſent fuiſſe mandatum. Quocirca recurrite ad pugillares, replicate membranas, & ſcripta reſcribite. Tamdiu enim æquanimiter admitto, vt deſiderio meo ſiniſter euentus officiat, donec ad vos

noſtró ſermone perueniat, ad nos veſtrum non perueniſſe ſermonem. Valete.

EPIST. XIII.

Sidonius Vectio ſuo ſalutem.

NVPER rogatu Germanici ſpectabilis viri Cantillenſem eccleſiam inſpexi. Eſt ipſe loco ſitorum facilè primus: quíque poſt tergum cùm iam duodecim luſtra tranſmittat, cotidie tamen habitu cultúque conſpicuo non iuueneſcit ſolùm, ſed quodammodo repueraſcit. Enimuerò veſtis adſtricta, tenſus cothurnus, crinis in rotæ ſpecimen acciſus, barba intra rugarum latebras merſis ad cutem ſecta forpicibus: ad hoc & munere ſuperno membrorum ſolida coniunctio, integer viſus, amplus in celeri greſſus inceſſu, incorruptæ lactea dentium compage gingiuæ. Non illi ſtomachus nauſeat, non vena flammatur, non cor incutitur, non pulmo ſuſpirat, non riget lumbus, non iecur turget, non molleſcit manus, non ſpina curuatur; ſed præditus ſanitate iuuenali, ſolam ſibi vindicat de ſenectute reuerentiam. Propter quæ beneficia peculiaria Dei, quoniam vobis iura amicitiæ grandia vigent, quippe vicinis, obſecro ac moneo, vt conſilio tuo, cui ſequendo per conſcientiam magnam maximam tribuis auctoritatem, non multùm fidat ambiguis, nec nimis nimiæ credat incolumitati. ſed tandem profeſſione religionis arrepta, viribus potiùs reſurgentis innocentiæ conualeſcat:

faciat ſe vetuſtus annis meritis nouum. Et quoniam nemo ferme eſt, qui plectibilibus careat occultis, ipſe ſuper his quæ clàm commiſſa reminiſcitur, palàm fuſa ſatisfactione ſoluatur. Nam ſacerdotis pater, filiúſque pontificis, niſi ſanctus eſt, rubo ſimilis efficitur; quem de roſis natum, roſáſque parientem, & genitis gignentibúſque floribus medium, pungentibus comparanda peccatis dumorum vallat aſperitas. Vale.

EPIST. XIV.

Sidonius Polemio ſuo ſalutem.

C. Tacitus vnus è maioribus tuis, Vlpianorum temporum conſularis, ſub verbis cuiuſpiam Germanici ducis in hiſtoria ſua retulit dicens: Cum Veſpaſiano mihi vetus amicitia, & dum priuatus eſſet amici vocabamur. Quò reſpicit, ais, iſta præfari? Vt ſcilicet memineris, eo tempore, quo perſonam publicam portas, gratiæ te priuatæ memorem ſemper eſſe oportere. Biennium propè clauditur, quòd te Præfectum prætorio Galliarum, non noua veſtra dignatione, ſed noſtro affectu adhuc vetere gaudemus. Qui ſi Romanarum rerum ſineret aduerſitas, ægrè toleraremus, niſi ſingulæ perſonæ, non dicam prouinciæ, variis per te beneficiis amplificarentur. Et nunc cùm id quod poſſibilitas tua non habet, verecundia non petatur, dicas velim, qualiter futurus fueris humanus in factis, qui perduras auarus in verbis. Nam tuorum peritiæ com-

paratus, non ſolùm Cornelios oratores, ſed Auſonios quoque poëtas vincere potes. Si te hactenus philoſophantem noua ſubitò ob iuriſdictionem gloria capit, & nos aliquod noménque decúſque geſſimus. At ſi videtur humilitas noſtræ profeſſionis habenda contemptui, quia Chriſto res humanas vitáſque medicaturo putrium conſcientiarum cultro ſqualens vlcus aperimus: quòd in noſtri ordinis viris, & ſi adhuc aliquid de negligentia fœtet, nihil iam tamen de ſuperbia tumet: noueris volo, non vt eſt apud præſulem fori, ſic eſſe apud iudicem mundi. Namque vt is qui propria vobis non tacuerit flagitia damnatur, ita nobiſcum qui eadem Deo fuerit confeſſus abſoluitur. Vnde liquidò patet, incongruè à partibus veſtris nimis reum pronuntiari, cuius cauſa plus ſpectat tribunal alienum. Quapropter imminentem querelam noſtri doloris nequaquam valebis vlteriùs effundere; quia ſuccedentibus proſperis, ſiue obliuiſcare, ſiue negligas gratiam antiquam, iuxtà eſt acerbum. Proinde ſi futura magni penſitas, ſcribe clerico; ſi præſentia, ſcribe collegæ. & hanc in te ipſe virtutem, ſi naturalis eſt, excole; ſi minùs, vt inſititiam appone; qua ſodales vetuſtos nunquam pro conſequentium nouitate faſtidias. Porrò autem videbere ſic amicis vti quaſi floribus, tam diu gratis, donec recentibus. Vale.

EPIST. XV.

Sidonius Elaphio ſuo ſalutem.

EPVLVM multiplex & capaciſſima lectiſternia para. plurimis viis, pluribus turbis ad te venitur. ita bonorum contubernio ſedit: quippe poſtquam omnibus tempus futuræ dedicationis inclaruit. Nam baptiſterium, quod olim fabricabamini, ſcribitis iam poſſe conſecrari. Ad quæ feſta vos voti, nos miniſterij, officij multos, fidei totos cauſa ſollicitat. Siquidem res eſt grandis exempli, eo tempore à vobis noua eccleſiarum culmina ſtrui, quo vix alius auderet vetuſta ſarcire. Quod reſtat, optamus vt Deo noſtro per vberes annos, ſicut vota redditis, ita reddenda voueatis: ídque non ſolùm religione celata, ſed & conuerſione manifeſta. mitigatóque temporum ſtatu, tam deſiderio meo Chriſtus indulgeat, quàm Rutenorum; vt poſſitis & pro illis offerre ſacrificia, qui iam pro vobis offertis altaria. De cetero, quanquam & extremus autumnus iam diem breuiat, & viatorum ſollicitas aures, foliis toto nemore labentibus, crepulo fragore circumſtrepit; ínque caſtellum, ad quod inuitas, vtpote Alpinis rupibus cinctum, ſub vicinitate brumali difficiliùs aſcenditur: nos tamen, Deo præuio, per tuorum montium latera confragoſa venientes, nec ſubiectas cautes, nec ſuperiectas niues expaueſcemus: quamuis iugorum profunda decliuitas aggere cochleatim fracto ſæpe redeunda

ſit : quia & ſi nulla ſolemnitas, tu ſatis dignus es, vt eſt Tullianum illud, propter quem Theſpiæ viſantur. Vale.

EPIST. XVI.

Sidonius Ruricio ſuo ſalutem.

ACCEPI per Paterninum paginam veſtram, quæ plus mellis an ſalis habeat incertum eſt. Ceterùm eloquij copiam hanc præfert, hos olet flores, vt bene appareat, non vos manifeſta modò, verùm etiam furtiua quoque lectione proficere. Quanquam & hoc furtum, quod deprecaris, exemplati libelli, non venia tam debeat reſpicere, quàm gloria. Quid tu enim facias abſque virtute, qui nec ipſa peccata ſine laude committis? Ego verò quicquid impoſitum eſt fraudis mihi, vtpote abſenti, libens audio, principalíque pro munere amplector, qui quodammodo damnum indemne toleraui. Neque enim quod tuo acceſſit vſui, deceſſit hoc noſtræ proprietati; aut ad incrementa ſcientiæ veſtræ per detrimenta veniſtis alienæ. Quin potiùs ipſe iure ab hinc vberi præconio non carebis; qui magis igneo ingenio naturam decenter ignis imitatus es, de quo ſi quid demere velis, remanet totus qui transfertur. Vnde iam parce trepidare, déque moribus amici pluſculum recto ſecus credere. Namque in hoc facto nos magis vulnus polluit culpæ, ſi feriat ictus inuidiæ. Vale.

EPIST. XVII.

Sidonius Aruogaſti ſuo ſalutem.

EMINENTIVS amicus tuus, domine maior, obtulit mihi, quas ipſe dictaſti, literas literatas, & gratiæ trifariam renidentis cultu refertas. quarum vtique virtutum caritas prima eſt, quæ te coëgit in nobis, vel peregrinis, vel iam latere cupientibus, humilia dignari. tum verecundia, cuius inſtinctu dum immeritò trepidas, merito prædicaris. tertia vrbanitas, qua te ineptire facetiſſimè allegas, & Quirinalis impletus fonte facundiæ, potor Moſellæ Tiberim ructas: ſic barbarorum familiaris, quòd tamen neſcius barbariſmorum. par ducibus antiquis lingua manúque: ſed quorum dextera ſolebat non ſtylum minùs tractare, quàm gladium. Quocirca ſermonis pompa Romani ſi qua adhuc vſpiam eſt, Belgicis olim ſiue Rhenanis abolita terris, in te reſedit: quo vel incolumi, vel perorante, etſi apud limitem ipſum Latina iura ceciderunt, verba non titubant. Quapropter alternum ſalue rependens, granditer lætor, ſaltem in illuſtri pectore tuo vaneſcentium literarum remanſiſſe veſtigia: quæ ſi frequenti lectione continuas, experiere per dies, quanto antecellunt beluis homines, tanto anteferri ruſticis inſtitutos. De paginis ſanè quod ſpiritalibus vis vt aliquid interpres improbus garriam, iuſtiùs hæc poſtulantur à ſacerdotibus loco propinquis, ætate grandæuis, fide claris, ope-

re vulgatis, ore promptis, memoria tenacibus, omni denique meritorum ſublimium dote potioribus. Namque vt antiſtitem ciuitatis veſtræ relinquam, conſummatiſſimum virum, cunctarúmque virtutum conſcientia & fama iuxtà beatum; multo opportuniùs de quibuſcumque quæſtionibus tibi interrogabuntur inclyti Galliarum patres & protomyſtæ, nec ſatis poſitus in longinquo Lupus, nec parum in proximo Auſpicius: quorum doctrinæ abundanti euentilandæ nec conſultatio tua ſufficit. Proinde quòd ſuper hac precum parte non parui, benignus quidem, ſed & iuſtus ignoſce: quia ſi vos imperitiam fugere par eſt, me quoque decet vitare iactantiam. Vale.

EPIST. XVIII.

Sidonius Lucontio ſuo ſalutem.

OBLIVISCERIS quod rogaris, éque contrario, ſi quid iniungas, ex aſſe meminiſti repetere. Perlongum eſt de cito reditu quæ tu tuíque promiſeritis mihi meíſque: quorum omnium non ſunt vel minima completa. Quin potiùs, cùm fugam à nobis machinaremini, quo reuerſuros ad ſacrum paſcha vos putaremus, nullæ graues ſarcinæ ad prædium ex oppido ductæ, nulla ſerraca, nulla eſſeda ſubuehendis oneribus attrahebantur. Vtque de matronalium partium nil querar fraude, quas cum expeditis tuliſtis impedimentis, túque fratérque communis Voluſianus vix ſingulorum clien-

tum

tum puerorúmque comitatu ambiebamini. per quod ſolicitudinem proſequentum vana mox recurrendi ſpe fefelliſtis. certè frater Voluſianus: qui fortè pergens in prædia Baiocaſſina, totámque prouinciam Lugdunenſem ſecundam peruagaturus, expectationem noſtram ſpecie breuioris itineris eluſit. Et nunc ipſe tu ſic multis contra fidem diebus otiabundus, ais tibi ſi quas poſtea luſerim metro nugas mitti oportere. Annuo iniunctis, quia dignus es vt talia legas. Nam carmen ipſum, quod nunc è manibus elabitur, tam ruſticanum eſt, támque impolitum, vt me non illud ad villam, ſed potiùs è villa mittere putes. Baſilicam ſancti Pontificis confeſſoríſque Martini Perpetuus Epiſcopus, digniſſimus tanto prædeceſſore ſucceſſor, multum priori, quæ fuit hactenus, capaciorem nouauit. Magnum eſt, vt ferunt, opus nominandúmque; quod in honorem talis viri factum talis vir feciſſe debuerit. Huius me parietibus inſcribere ſupradictus ſacerdos hoc compellit epigramma, quod recenſebis; vt eſt in his quæcumque depoſcit priuilegio caritatis imperioſiſſimus. Atque vtinam molis illius pompam, ſiue donaria, nil huius obſequij turpet oblatio: quod ſecus fore plurimum timeo. Niſi forſitan inter omnia venuſta ſic epigrammatis iſtius fœditas placeat, vt niger næuus candido in corpore: qui quidem ſolet ſic facere riſum, quòd accipere ſuffragium. Sed quid hinc amplius? pone fiſtulas ipſe paſtorias, & elegiæ noſtræ, quia pede claudicat, manum porrige.

MARTINI corpus totis venerabile terris,
In quo poſt vitæ tempora viuit honor,
Texerat hic primùm plebeio machina cultu,
Quæ confeſſori non erat æqua ſuo:
Nec deſiſtebat ciues onerare pudore
Gloria magna viri, gratia parua loci.
Antiſtes ſed qui numeratur ſextus ab ipſo,
Longam Perpetuus ſuſtulit inuidiam:
Internum remouens modici penetrale ſacelli,
Ampláque tecta leuans exteriore domo.
Creuerúntque ſimul, valido tribuente patrono,
In ſpatiis ædes, conditor in meritis:
Quæ Salomoniaco potis eſt confligere templo,
Septima quæ mundo fabrica mira fuit.
Nam gemmis, auro, argento ſi ſplenduit illud,
Iſtud tranſgreditur cuncta metalla fide.
Liuor abi mordax, abſoluantúrque priores,
Nil nouet aut addat garrula poſteritas.
Dúmque venit Chriſtus, populos qui ſuſcitet omnes,
Perpetuò durent culmina Perpetui.

Obtulimus, vt cernis, quod cantilenæ recentis obuiam manui fuit. ſed nec hoc minùs, ſi moras nectis, aſtra quatiemus, verſibus quoque ſatyrographis, ſi res exegerit, vſuri: quos huic carmini lenitate adæquandos falsò putabis. Namque efficaciùs, citiùs, ardentiùs natura mortalium culpat aliqua, quàm laudet. Vale.

EPIST. XIX.

Sidonius Florentino ſuo ſalutem.

ET moras noſtras, & ſilentium accuſas. vtrumque purgabile eſt. namque & venimus, & ſcribimus. Vale.

EPIST. XX.

Sidonius Domnitio ſuo ſalutem.

TV cui frequenter arma, & armatum, & armatos inſpicere iocundum eſt, quam voluptatem putamus mente conciperes, ſi Sigiſmerem regium iuuenem, ritu atque cultu gentilitio ornatum, vtpote ſponſum ſeu petitorem, prætorium ſoceri expetere vidiſſes? Illum equus quidem phaleris comptus, immò equi radiantibus gemmis onuſti antecedebant, vel etiam ſubſequebantur: cùm tamen hoc magis ibi decorum conſpiciebatur, quòd præcurſoribus ſuis, ſiue pediſequis, pedes & ipſe medius inceſſit, flammeus cocco, rutilus auro, lacteus ſerico; tum cultui tanto, coma, rubore, cute concolor. Regulorum autem, ſociorúmque comitantum forma & in pace terribilis: quorum pedes primi perone ſetoſo talos advſque vinciebantur; genua, crura, ſuræque ſine tegmine. Præter hoc veſtis alta, ſtricta, verſicolor, vix appropinquans poplitibus exertis: manicæ ſola brachiorum principia velantes, viridantia ſaga limbis marginata pu-

niceis. penduli ex humero gladij balteis ſupercurrentibus ſtrinxerant clauſa bullatis latera rhenonibus. Eo quo comebantur ornatu, muniebantur. lânceis vncatis, ſecuribúſque miſſibilibus dextræ refertæ, clypeis læuam partem adumbrantibus, quorum lux in orbibus niuea, fulua in vmbonibus, ita cenſum prodebat, vt ſtudium. Cuncta prorſus huiuſmodi, vt in actione thalamorum non appareret minor Martis pompa, quàm Veneris. Sed quid hæc pluribus? Spectaculo tali ſola præſentia tua defuit. Nam cùm viderem quæ tibi pulchra ſunt non te videre, ipſam eo tempore deſiderij tui impatientiam deſideraui. Vale.

EPIST. XXI.

Sidonius Apro ſuo ſalutem.

EST quidem princeps in genere monſtrando partis paternæ prærogatiua: ſed tamen multum eſt quod debemus & matribus. Non enim à nobis aliquid exiliùs fas eſt honorari, quòd pondera illarum, quàm quòd iſtorum ſemina ſumus. Sed originis noſtræ definiendæ materia vel ratio ſit penes phyſicos: nos vnde hæc ipſa præmiſimus perſequamur. Æduus pater tibi, mater Aruerna eſt. Primis Æduis deberis: ergo non ſolis. vel propter illud exemplum noſtri Maronis, quo teſte Pallas ſic habitus Arcas, quòd pariter & Samnis, in Mezentium mouere potuiſſet vt peregrinus arma Hetruſcorum, ni mixtus matre Sabella, partem quo-

que patriæ inde traxiſſet. Ecce habes magnum maximo auctore documentum, quòd patriæ pars computanda ſit & regio materna: niſi poëtas, & cùm ab hiſtoria non recedunt, mentiri exiſtimabis. Igitur Aruerni ſi portionem tui ſaltim viciſſim iure ſibi vendicant, patienter admitte querimoniam deſiderantum; qui tibi per vnius oris mei officium, non vnius pectoris profudere ſecretum. Quos palàm & coràm dicere puta, Quid in te mali tantum ingrate commiſimus, vt per tot annos quondam humum altricem nunc velút hoſticum ſolum effugias? Hìc incunabula tua fouimus: hìc vagientis infantiæ lactentia membra formauimus: hìc ciuicarum baiulabare pondus vlnarum. Hinc auus Fronto blandus tibi, ſibi ſeuerus, qui exemplo eſſe potuiſſet his, quos habemus nos in exemplo. hinc auia Auſpicia, quæ tibi poſt tuæ matris orbata deceſſum, dependit vna curam duarum. Sed & matertera tua hinc, & hinc fuit ſanctior ſanctis Frontina virginibus, quàm verebatur mater, pater venerabatur, ſummæ abſtinentiæ puella, ſummi rigoris, ac fidei ingentis, ſic Deum timens, vt ab hominibus metueretur. Hìc te imbuendum liberalibus diſciplinis grammatici rhetoríſque ſtudia florentia monitu certante fouerunt. vnde tu non tam mediocriter inſtitutus exiſtis, vt tibi liceat Aruernos vel propter literas non amare. Taceo territorij peculiarem iocunditatem. taceo illud æquor agrorum, in quo ſine periculo quæſtuoſæ fluctuant in ſegetibus vndæ, quod induſtrius quiſque quo plus

frequentat, hoc minus naufragat: viatoribus molle, fructuoſum aratoribus, venatoribus voluptuoſum: quod montium cingunt dorſa paſcuis, latera vinetis, terrena villis, ſaxoſa caſtellis, opaca luſtris, aperta culturis, concaua fontibus, abrupta fluminibus: quod denique huiuſmodi eſt, vt ſemel viſum aduenis, multis patriæ obliuionem ſæpe perſuadeat. Taceo ciuitatem ipſam tui ſemper ſic amantiſſimam, vt ſoli nobilium contubernio præferre nil debeas: cui tu manu iniecta feliciter raptus inſerebare: ſícque omnes præſentiæ veſtræ voluptas, quòd tamen nullum ſatias cepit. Iam quid iſtic de re familiari tua dicam, cuius hic ſtatus eſt, vt tuam expenſam hoc ſit faciliùs toleratura, quòd crebriùs? Nam dominus agricola ſi larem hîc foueat, ſic facit ſumptum, quòd auget & reditum. Hæc vnus tibi omnium ciuium, certè bonorum voto, petitu, vice garrio: qui cùm tanto honore te poſcant, tanto amore deſiderent, intelligi datur, gaudij plus te, dum tribuis quod rogaris, aſſequuturum. Vale.

EPIST. XXII.

Sidonius Leoni ſuo ſalutem.

VIR magnificus Heſperius, gemma amicorum literarúmque, nuper vrbe cùm rediit è Toloſatium, præcipere te dixit, vt epiſtolarum curam, iam terminatis libris earum, conuerteremus ad ſtylum hiſtoriæ. Reuerentia ſumma, ſummo & affe-

ctu, talem atque tantam ſententiam amplector. idoneum quippe pronuncias ad opera maiora, quem mediocria putas deſerere debere. Sed quod fatendum eſt, facilius audeo huiuſmodi ſuſpicere iudicium, quàm ſuſcipere conſilium. Res quidem digna quam tu iuberes: ſed non minus digna quam faceres. Namque & antiquitus, cùm C. Cornelius C. Secundo paria ſuaſiſſet, ipſe poſtmodum quod iniunxit arripuit. Idque ab exemplo nunc me meliùs aggrederis: quia & ego Plinio, vt diſcipulus aſſurgo, & tu vetuſto genere narrandi iure Cornelium anteuenis; qui ſæculo noſtro ſi reuiuiſceret, téque qualis in literis & quantus habeare conſpicaretur, modò veriùs Tacitus eſſet. Itaque tu molem thematis miſſi rectè capeſſis; cui præter eloquentiam ſingularem, ſcientiæ ingentis magna opportunitas. Quotidie namque per potentiſſimi conſilia regis, totius ſollicitus orbis, pariter eius negotia & iura, fœdera & bella, loca, ſpatia, merita cognoſcis. Vnde quis iuſtiùs ſeſe ad iſta ſuccinxerit, quàm ille, quem conſtat gentium motus, legationum varietates, facta ducum, pacta regnantum, tota denique publicarum rerum ſecreta didiciſſe? quíque præſtanti poſitus in culmine, non neceſſe habet, vel ſupprimere verum, vel concinnare mendacium? At noſtra longè conditio diſpar, quibus dolori peregrinatio noua, nec vſui lectio vetuſta. tum religio profeſſioni eſt, humilitas appetitui, mediocritas obſcuritati: nec in præſentibus rei tantum, quantum in futuris ſpei locatum.

Poſtremò languor impedimento; iámque vel ſerò propter hunc ipſum deſidia cordi æquæua. Certè iam ſuper ſtudiis nulla laus curæ, ſed ne poſtuma quidem. præcipuè gloriam nobis paruam ab hiſtoria petere fixum: quia per homines clericalis officij temerariè noſtra, iactanter aliena, præterita infructuosè, præſentia ſemiplenè, turpiter falſa, periculosè vera dicuntur. Eſt enim huiuſmodi thema, vel opus, in quo bonorum ſi facias mentionem, modica gratia paratur; ſi notabilium, maxima offenſa. Sic ſe ille protinus dictioni color, odórque ſatyricus admiſcet. Ilicet ſcriptio hiſtorica videtur ordine à noſtro multum abhorrere, cuius inchoatio inuidia, continuatio labor, finis eſt odium. Sed tunc iſta proueniunt, clericis ſi aliquid dictetur auctoribus, qui colubrinis oblatratorum molaribus fixi, ſi quid ſimpliciter edamus, inſani; ſi quid exactè, vocamur præſumptioſi. At ſi tu ipſe, cui datum eſt ſaltibus gloriæ proterere poſſe ceruices vituperonum, ſeu ſupercurrere, materiæ iſtius libens prouinciam ſortiare: nemo te celſiùs ſcripſerit, nemo antiquiùs, etiam ſi placeat recentia loqui. quandoquidem ſermonum copia impletus antè, nunc rerum, non reliquiſti cur venenato morſu ſecere. Atque ideo te in poſterum conſuli vtilitas, audiri voluptas, legi auctoritas erit. Vale.

EPIST.

EPIST. XXIII.

Sidonius Proculo ſuo ſalutem.

FILIVS tuus, immò communis, ad me cucurrit; qui te relicto deliquiſſe ſe mœret, obrutus pœnitendi pudore transfugij. Igitur audito culpæ tenore, corripui latitabundum verbis amaris, vultu minaci, & mea quidem voce, ſed vice tua: ſignum abdicatione, cruce, culeo clamans, ceteriſque ſuppliciis parricidalibus. Ad hæc ille confuſus irrubuit, nil impudenti excuſatione deprecatus errorem: ſed ad cuncta conuictum cùm redarguerem, verecundiæ iunxit comites lacrymas, ita profluas, vbertímque manantes, vt ſecuturæ correctioni fidem fecerint. Rogo ergo ſis clemens in ſeuero: & dominum ſequens, non habeas te iudicem reum ſe profitente damnabilem. quem ſi inaudita genera pœnarum iubeas inexoratus excipere, non poteſt amplius per te dolore, quàm per ſe pudore torqueri. Libera metu deſperationem ſuam, libera confidentiam meam: & pietatis paternæ neceſſitate, ſi bene interpretor, te quoque abſolue, qui conficeris occulto, quòd filius publico mœrore conficitur. cui feciſſe me conſtat plurimum iniuriæ; ſi tu tamen vel parum feceris: quam certè ſpero non facies, niſi ſcopulis durior duras, aut adamantibus rigidior perſeueras inſecabilibus. Erit ſi de moribus tuis, déque amicitiis iuſtè meliora præſumo, excuſato propitius indulge; quem

Q

reconcilians fore fidelem conſtanter in poſterum ſpondeo; quóque velociter culpa ſoluto, ego beneficio ligor: magnopere depoſcens, non vt ignoſcas modò, verùm vt & protinus, & reuertentem non domo ſolùm, ſed & pectore admittas. Deus magne! quàm lætus orietur tibi dies, mihi nuntius, animus illi, cùm paternis pedibus affuſus, ex illo ore læſo, ore terribili conuitium expectans, oſculum exceperit. Vale.

EPIST. XXIV.

Sidonius Turno ſuo ſalutem.

BENE nomini, bene negotio tuo congruit Mantuani illud,

Turne, quod optanti diuûm promittere nemo
Auderet, voluenda dies en attulit vltro.

Pecuniam pater tuus Turpio, vir tribunitius, mutuam pridem, ſi recordaris, à Maximo palatino poſtulauit, impetrauítque: nil quidem loco fiduciæ pignoríſque, vel argenti ſequeſtrans, vel obligans prædiorum: ſed, vt chirographo facto docetur, cauta centeſima eſt fœneratori: quæ per biluſtre producta tempus modum ſortis ad duplum adduxit. Sed cùm pater tuus morti propinquæ morbo incumbente ſuccumberet, atque ob hoc ipſum publica auctoritas malè valentem patremfamiliâs violentiùs ad reformandum debitum arctaret, nec ſuſtineri valeret improbitas executorum; proficiſcenti mihi Toloſam iam deſpe-

itus literis imperauit, vt me rogante creditor ve-
er modicas ſaltem largiretur inducias. Precibus
rantis citus annui: quia cum Maximo mihi non
otitiæ ſolùm, verùm & hoſpitij vetera iura. Igi-
ır ad amicum libens ex itinere perrexi, quan-
uam villa non paucis aggere à publico milibus
oeſſet. Vt veni, occurrit mihi ipſe, quem noue-
m anteriùs corpore erectum, greſſu expeditum,
oce liberum, facie liberalem, multum ab anti-
uo diſſimilis inceſſu. Habitus viro, gradus, pu-
or, color, ſermo religioſus: tum coma breuis,
arba prolixa, tripodes ſellæ, cilicum vela foribus
penſa, lectus nil habens plumæ, menſa nil pur-
uræ, humanitas ipſa ſic benigna, quòd frugi,
c ita carnibus abundans, vt leguminibus. certè
quid in cibis vnctius, non ſibi ſed hoſpitibus
dulgens. Cùm ſurgeremus, clàm percontor ad-
ntes, quod genus vitæ de tribus arripuiſſet or-
nibus; monachum ageret, an clericum, pœni-
ntémne? dixerunt, nuper impacto ſacerdotio
ıgi, quo recuſantem factiosè ligaſſet ciuicus a-
or. Luce reuoluta, dum pueri clientéſque ca-
endis animalibus occuparentur, ſecretæ collocu-
nis peto copiam. Præſtat. amplector nil opi-
ıtem, gratularíque me primùm pro ſui ſtatus
ce confirmo, tum conſequentes miſceo preces.
rpionis noſtri rogata profero, allego neceſſita-
, extrema deploro, quæ duriora mœrentibus a-
cis hinc viderentur, quòd fœnore ligatus corpo-
ſolueretur. meminiſſet ergo profeſſionis nouæ,

ſodalitatis antiquæ, exactorúmque circumlatrantum barbaram inſtantiam indultis tantiſper induciis moderaretur : & ſi deceſſiſſet æger, tribueret hæredibus annui luctus tempus immune : ſi quod optarem, priſtinam Turpio ſalutem recuperaſſet, indulgeret exhauſto per otium facultatem conualeſcendi. Adhuc rogabam, cùm repentè vir totius caritatis flere granditer cœpit, non moram debiti, ſed periculum debitoris : frænatóque ſingultu, Abſit à me, inquit, vt hæc repoſcam clericus ab ægro, quæ vix petiſſem miles à ſoſpite. Sed & liberos eius ita diligo, vt etiam ſi quid aduerſum ceſſerit amico, nil ſim ab his ampliùs poſtulaturus, quàm mei officij ratio permittit. Quapropter ſcribe ſolicitis : quóque plùs credant literis tuis, meas iunge, quiſquis ille fuerit languoris euentus (quem tamen fratri proſperum optamus) quòd & annuum ſolutioni ſpatium prorogabo, & ſuperpoſitam medietatem, quæ per vſuræ nomen accreuit, indulgeam, ſola ſimpli reſtitutione contentus. Egi ad hæc gratias Deo maximas, hoſpiti magnas, qui ſic amaret tam ſuam famam, quàm conſcientiam : confirmans amicum præmittere ſibi quod dimitteret vobis : atque hinc ſuperna regna mercari, quòd beneficia terrena non venderet. Ergo quod reſtat, enitere, vt auctore te protinus ſaltim commodata ſumma ſoluatur. ſic vt ingentes nihilominus gratias agas etiam nomine illorum, qui tibi germanitate coniuncti, fors per ætatem ſapere non poſſunt quid muneris con-

ſequantur. Non eſt cur dicere incipias, Habeo conſortes, necdum celebrata diuiſio eſt; auariùs neconſtat eſſe tractatum, quàm cohæredes; frater & ſoror ſub annis adhuc tutelaribus agunt; ſorori necdum maritus, fratri necdum curator, curatori necdum ſatiſdator inuentus eſt. quod quidem totum creditoribus bene, ſed malis dicitur. At cùm habet talis perſona contractum, quæ vel medium relaxare, cùm totum poſſit exigere; ſi moram patitur, quicquid propter miſericordiam conceſſerat piè, iuſtè repoſcit propter iniuriam. Vale.

EPIST. XXV.

Sidonius Domnulo ſuo ſalutem.

NEQVEO differre, quin grandis communione te gaudij feſtinus impertiam: nimirum noſſe cupientem, quid pater noſter in Chriſto, pariter & Pontifex Patiens, Cabillonum profectus, more religionis, more conſtantiæ ſuæ fecerit. Cùm veniſſet in oppidum ſupraſcriptum, prouincialium ſacerdotum præuio partim, partim comitante collegio, ſcilicet vt municipio ſummus aliquis antiſtes ordinaretur; cuius eccleſiæ diſciplina nutabat, poſtquam iunior epiſcopus Paulus ceſſerat, deceſſerátque: exceperunt Pontificale concilium variæ voluntates oppidanorum, nec non & illa, quæ bonum publicum ſemper euertunt, ſtudia priuata; quæ quidam triumuiratus ac-

cenderat competitorum : quorum hic antiquam natalium prærogatiuam reliqua deſtitutus morum dote ructabat : hic per fragores paraſiticos, culinarum ſuffragio comparatos, Apicianis plauſibus ingerebatur : hic apice votiuo ſi potiretur, tacita pactione promiſerat eccleſiaſtica plauſoribus ſuis prædæ prædia fore. Quod vbi viderunt ſanctus Patiens, & ſanctus Euphronius, qui rigorem firmitatémque ſententiæ ſanioris, præter odium gratiámque, primi tenebant ; conſilio cum coëpiſcopis priùs clàm communicato, quàm palàm prodito, ſtrepitúque furentis turbæ deſpecto, iactis repente manibus arreptum, nihílque tum minùs quàm quæ agebantur optantem ſuſpicantémque, ſanctum Ioannem, virum honeſtate, humanitate, manſuetudine inſignem, (lector hic primùm, ſic miniſter altaris, ídque ab infantia ; pòſt laborum temporúmque proceſſu archidiaconus ; in quo ſeu gradu, ſeu miniſterio multùm retentus propter induſtriam, diu dignitate non potuit augeri, ne poteſtate poſſet abſolui) attamen hunc iam ſecundi ordinis ſacerdotem, diſſonas inter partium voces, quæ differebant laudare non ambientem, ſed nec audebant culpare laudabilem ; ſtupentibus factioſis, erubeſcentibus malis, acclamantibus bonis, reclamantibus nullis, collegam ſibi conſecrauere. Nunc ergo Iurenſia ſi te remittunt iam monaſteria, in quæ libenter ſolitus aſcendere ; iam cœleſtibus ſuperníſque præludis habitaculis, gaudere te par eſt de communium patrum, vel pa-

tronorum, ſeu ſic ſentiente concordia, ſeu ſic concordante ſententia. Illius quoque nomine exulta, quem creauerunt Euphronius teſtimonio, manu Patiens, ambo iudicio. In quo fecit Euphronius quod conueniret non ſenectutis modò ſuæ, verùm etiam dignitatis longæuitati: fecit & Patiens vir quamlibet magnis tamen par laudibus, quod ſatis decuit facere perſonam, quæ caput eſt ciuitati noſtræ per ſacerdotium, prouinciæ verò veſtræ per ciuitatem. Vale.

C. SOLLII APOLLINARIS SIDONII ARVERNORVM EPISCOPI, EPISTOLARVM LIBER V.

EPISTOLA I.

Sidonius Petronio ſuo ſalutem.

AVDIO quòd lectitandis epiſtolis meis voluptuoſam patientiam impendas. Magnum hoc eſt, & literarum viro conuenientiſſimum, cùm ſtudiis ipſe maximis polleas, ea & in aliis etiam minima complecti. Sed ex hoc ipſo conſummatiſſima tibi gloria reponderatur. nam ſatis eminet meritis ingenij proprij, qui fuerit fautor alieni. Commendo Vindicium neceſſa-

eſſarium meum, virum religioſum, & Leuiticæ
lignitati, quam nuper indeptus eſt, accommoda-
iſſimum. Qui meis è pugillaribus transferre quæ
iſſeras non vacans, per quam prouinciam fuit,
ic vobis aliquid næniarum munuſculi vice detu-
t. quanquam, quæ tua ſanctitas, ſemper grandia
teras noſtras præmia putes. Interea neceſſitatem
æfati portitoris inſinuo, quem traxit iſtò nego-
j oborti bipartita conditio. Siquidem hac defini-
one perrexit, vt aut ineat litem, aut adeat hære-
tatem. Nam patrueli paterno cœlibi inteſtatóque
functo, per agnationis prærogatiuam ſuccedere
rat; niſi tamen cœptis factioſa vis obuiet. Con-
a quas tamen cunctas difficultates, ſolus poſt opem
hriſti ſupplici tuo ſufficis: cuius confido, quòd ſi
eruerit perſona gratiam, conſequetur cauſa vi-
oriam. Vale.

EPIST. II.

Sidonius Nymphidio ſuo ſalutem.

IBRVM de ſtatu animæ, tribus voluminibus
illuſtrem, Mamertus Claudianus, peritiſſimus
riſtianorum philoſophus, & quorumlibet pri-
us eruditorum, totis ſectatæ philoſophiæ mem-
is, artibus, partibúſque comere & excolere cu-
it, nouem quas vocant Muſas, diſciplinas ape-
ns eſſe, non feminas. Namque in paginis eius
gilax lector inueniet veriora nomina Camœna-
n; quæ propriam de ſe ſibi pariunt nuncupa-

tionem. Illic enim & grammatica diuidit, & oratoria declamat, & arithmetica numerat, & geometria metitur, & muſica ponderat, & dialectica diſputat, & aſtrologia prænoſcit, & architectonica ſtruit, & metrica modulatur. Huius lectionis nouitate lætatus, excitatúſque maturitate, raptim recenſendam transferendámque, vt videras, petiſti, vt petieras impetraſti, ſub ſponſione citæ redhibitionis. Nec me falli, nec te fallere decet. Tempus eſt commodata reſtitui: quia liber ipſe ſi placuit, debuit exhibere ſatietatem; ſi diſplicuit, debuit mouere faſtidium. Tu autem, quicquid illud eſt, fidem tuam celeriter abſolue: ne ſi repetitum libellum ſeriùs reddere paras, membranas potiùs videaris amare, quàm literas. Vale.

EPIST. III.

Sidonius Apollinari ſuo ſalutem.

PAR erat quidem garrulitatem noſtram ſilentij veſtri talione frænari. Sed quoniam perfecta dilectio non tam debet recolere quid officiorum ſoluat, quàm meminiſſe quid debeat; etiam nunc laxatis verecundiæ habenis obſequium alloquij impudentis iteramus. cuius improbitas vel hinc maximè dignoſcitur, quòd tacetis. Ergóne quid tempore hoſtilitatis ageretis, frater, noſſe non merui? Diſſimulaſtis trepido pro vobis amico vel ſecuritatem prodere, vel timorem? Quid eſt aliud, ſi requirenti tuas ſupprimis actiones,

uàm ſuſpicari eum, qui tuî ſollicitus exiſtat, aut ertè non gauiſurum compertis proſperis, aũt triſtem, ſi diuerſa ceſſerint, non futurum? Faceſſat aæc à bonis moribus impietatis opinio, & à canore ſuo vera caritas næuum tam miſeræ ſuſpicio-is eliminet. Namque, vt Criſpus veſter affirmat, dem velle, atque idem nolle, ea demum firma aicitia eſt. Interea ſi vel vos valetis, bene eſt. go autem infelicis conſcientiæ mole depreſſus, i febrium nuper extremum ſalutis acceſſi. vtpote ui indigniſſimo tantæ profeſſionis pondus impatum eſt. qui miſer antè compulſus docere, quàm iſcere, & antè præſumens bonum prædicare, uàm facere, tanquam ſterilis arbor, cùm non abeam opera pro pomis, ſpargo verba pro foliis. Quod reſtat, orate vt operæ pretium ſit quòd ab nferna propemodum ſede remeauimus: ne ſi in ræteritis criminibus manſerimus, incipiat ad aniæ potiùs mortem pertinere, quòd viuimus. Ecc quod agimus indicauimus; ecce adhuc quid aatis inquirimus. Fit à noſtra parte quod pium t: vos deinceps facite quod videtur. Illud ſaè velut Atticas leges ita ære credite inciſum, nos b ope Chriſti nunquam admiſſuros amoris terinum, cuius ſtuduimus fundare principium. 'ale.

EPIST. IV.

Sidonius Simplicio ſuo ſalutem.

QVÒD non recepi ſcripta qui miſeram, imputo amicitiæ, ſed deputo plus pudori: Nam, niſi præter æquum autumo, vt ſalutatio mihi debita diſſimularetur, non illud contumacia, ſed verecundia fuit. At ſi vlteriùs paginæ garrienti forem claudis, peſſulum opponis; quieti quidem tuæ non inuitus indulgeo, ſed non procul à te reos meos inuenturum me eſſe denuntio. Nam totam ſilentij veſtri inuidiam verti non iniurium eſt ad ſuperbiam filiorum: qui ſe diligi ſentientes, quoddam patiuntur de noſtra ſedulitate faſtidium. quos monere pro patria auctoritate debetis, vt contractæ apud nos offenſæ amaritudinem politis affatibus dulcare non deſinant. Vale.

EPIST. V.

Sidonius Syagrio ſuo ſalutem.

CVM ſis conſulis pronepos, ídque per virilem ſucceſſionem, (quanquam id ad cauſam ſubiiciendam minùs attinet) cùm ſis igitur ex ſemine poëtæ, cui proculdubio ſtatuas dederant literæ, ſi trabeæ non dediſſent: quod etiam nunc auctoris culta verſibus verba teſtantur, à quo ſtudia poſterorum, ne parum quidem, quippe in hac parte, degenerauerunt: immane narratu eſt, quantum

ſtupeam ſermonis te Germanici notitiam tanta fa-
cilitate rapuiſſe. Atqui pueritiam tuam competen-
ter ſcholis liberalibus memini imbutam, & ſæpe
numero acriter eloquentérque declamaſſe coram
oratore ſatis habeo compertum. Atque hæc cùm
ita ſint, velim dicas, vnde ſubitò hauſerunt pecto-
ra tua euphoniam gentis alienæ; vt modò mihi
poſt ferulas lectionis Maronianæ, póſtque deſuda-
tam varicoſi Arpinatis opulentiam loquacitatém-
que, quaſi de hilario vetere nouus falco prorum-
pas? Æſtimari minimè poteſt, quanto mihi cete-
riſque ſit riſui, quoties audio, quòd te præſente
formidet facere linguæ ſuæ barbarus barbariſmum.
Adſtupet tibi epiſtolas interpretanti curua Germa-
norum ſenectus, & negotiis mutuis arbitrum te
diſceptatorémque deſumit. Nouus Burgundionum
Solon in legibus diſſerendis; nouus Amphion in
citharis ſed tricordibus temperandis, amaris, fre-
quentaris, expeteris, oblectas, eligeris, adhiberis,
decernis, audiris. Et quanquam æquè corporibus
ac ſenſu rigidi ſint indolatiléſque, amplectuntur
in te pariter & diſcunt ſermonem patrium, cor La-
tium. Reſtat hoc vnum, vir faceti ſſime, vt nihilo
minùs, vel cùm vacabit, aliquid lectioni operis
impendas, cuſtodiáſque hoc, provt es elegantiſſi-
mus, temperamentum, vt iſta tibi lingua teneatur,
ne ridearis; illa exerceatur, vt rideas. Vale.

EPIST. VI.

Sidonius Apollinari ſuo ſalútem.

CVM primùm æſtas deceſſit autumno, & Aruernorum timor potuit aliquantiſper ratione temporis temperari, Viennam veni: vbi Thaumaſtum germanum tuum, quem pro iure vel ſanguinis, vel ætatis, reuerenda familiaritate complector, mœſtiſſimum inueni. Qui quanquam recenti cœlibatu granditer afficiebatur, pro te tamen parum minùs anxius erat. Timebat enim, verebatúrque, ne quam tibi calumniam turbo barbaricus, aut militaris concinnaret improbitas. Namque confirmat magiſtro militum Chilperico, victorioſiſſimo viro, relatu venenato quorumpiam ſceleratorum fuiſſe ſecretò inſuſurratum, tuo præcipuè machinatu, oppidum Vaſionenſe partibus noui Principis applicari. Si quid hinc tibi, tuíſque ſuſpicionis incutitur, raptim doce recurſu familiarium paginarum, ne vobis ſollicitudinis aut præſentiæ meæ opportunitas pereat. Curæ mihi peculiariter erit, ſi quid tamen cauendum exiſtimabis, vt te faciat aut gratia impetrata ſecurum, aut explorata iracundia cautiorem. Vale.

EPIST. VII.

Sidonius Thaumaſto ſuo ſalutem.

INDAGAVIMVS tandem, qui apud Tetrarcham noſtrum germani tui & è diuerſo partium noui

Principis amicitias criminarentur, ſi tamen fidam ſodalium ſagacitatem clandeſtina delatorum non fefellere veſtigia. Hi nimirum ſunt, vt idem coràm poſitus audiſti, quos ſe iam dudum perpeti inter clementiores barbaros Gallia gemit. Hi ſunt, quos timent etiam qui timentur. Hi ſunt, quos hæc peculiariter prouincia manet inferre calumnias, deferre perſonas, afferre minas, auferre ſubſtantias. Hi ſunt, quorum laudari audis in otio occupationes, in pace prædas, inter arma fugas, inter vina victorias. Hi ſunt, qui cauſas morantur adhibiti, impediunt prætermiſſi, faſtidiunt admoniti, obliuiſcuntur locupletati. Hi ſunt, qui emunt lites, vendunt interceſſiones, deputant arbitros, iudicanda dictant, dictata conuellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, trahunt addictos, retrahunt tranſigentes. Hi ſunt, quos ſi petas etiam nullo aduerſante beneficium, piget promittere, pudet negare, pœnitet præſtitiſſe. Hi ſunt, quorum comparationi digitum tollerent Narciſſus, Aſiaticus, Maſſa, Marcellus, Carus, Parthenius, Licinus, & Pallas. Hi ſunt, qui inuident tunicatis otia, ſtipendia paludatis, viatica veredariis, mercatoribus nundinas, munuſcula legatis, portoria quadruplatoribus, prædia prouincialibus, flamonia municipibus, arcariis pondera, menſuras allectis, ſalaria tabulariis, diſpoſitiones numerariis, prætoriis ſportulas, ciuitatibus inducias, vectigalia publicanis, reuerentiam clericis, originem nobilibus, conſeſſum prioribus, congreſſum æqualibus, cin-

ctis iura, diſcinctis priuilegia, ſcholas inſtituendis, mercedes inſtituentibus, literas inſtitutis. Hi ſunt, qui nouis opibus ebrij, vt & minima cognoſcas, per vtendi intemperantiam produnt imperitiam poſſidendi. Nam libenter incedunt armati ad epulas, albati ad exequias, pelliti ad eccleſias, pullati ad nuptias, caſtorinati ad litanias. Nullum illis genus hominum, ordinum, temporum, cordi eſt. In foro Scythæ, in cubiculo viperæ, in conuiuio ſcurræ, in exactionibus harpyiæ, in collocutionibus ſtatuæ, in quæſtionibus beſtiæ, in tractatibus cochleæ, in contractibus trapezitæ. ad intelligendum ſaxei, ad iudicandum lignei, ad ſuccenſendum flammei, ad ignoſcendum ferrei, ad amicitias pardi, ad facetias vrſi, ad fallendum vulpes, ad ſuperbiendum tauri, ad conſumendum minotauri. Spes firmas in rerum motibus habent, dubia tempora certiùs amant, & ignauia pariter conſcientiáque trepidantes, cùm ſint in prætoriis leones, in caſtris lepores, timent fœdera ne diſcutiantur, bella ne pugnent. Quorum ſi nares afflauerit vſpiam rubiginoſi aura marſupij, confeſtim videbis illic & oculos Argi, & manus Briarei, & Sphingarum vngues, & periuria Laomedontis, & Vlyſſis argutias, & Sinonis fallacias, & fidem Polymneſtoris, & pietatem Pygmalionis adhiberi. His moribus obruunt virum non minus bonitate quàm poteſtate præſtantem. Sed quid faciat vnus vndique venenato vallatus interprete? Quid inquam faciat, cui natura cum bonis, vita cum malis eſt? Ad quorum

rum conſilia Phalaris cruentior, Mida cupidior, Ancus iactantior, Tarquinius ſuperbior, Tiberius callidior, Caius periculoſior, Claudius ſocordior, Nero impurior, Galba auarior, Otho audacior, Vitellius ſumptuoſior, Domitianus truculentior, redderetur. Sanè quòd principaliter medetur afflictis, temperat Lucumonem noſtrum Tanaquil ſua, & aures mariti viroſa ſuſurronum fæce completas opportunitate falſi ſermonis eruderat. Cuius ſtudio ſcire vos par eſt, nihil interim quieti fratrum communium apud animum communis patroni iuniorum Cibyratarum venena nocuiſſe, neque quicquam Deo propitiante nocitura; ſi modò quandiu præſens poteſtas Lugdunenſem Germaniam regit, noſtrum, ſuúmque Germanicum præſens Agrippina moderetur. Vale.

EPIST. VIII.

Sidonius Secundino ſuo ſalutem.

DIv quidem eſt, quòd te hexametris familiariùs inſeruientem ſtupentes prædicantéſque lectitabamus. Erat ſiquidem materia iocunda, ſeu nuptiales tibi thalamorum faces, ſiue perfoſſæ regiis ictibus feræ deſcriberentur. Sed triplicibus trochæis nuper in metrum hendecaſyllabum compaginatis nihil ne tuo quidem iudicio ſimile feciſti. Deus bone! quid illic ineſſe fellis, leporis, piperatæque facundiæ minimè tacitus inſpexi? niſi quod feruentis fulmen ingenij, & eloquij ſalſa libertas,

plus perſonis fortè, quàm cauſis impediebantur: vt mihi non figuratiùs Conſtantini domum vitámque videatur, vel pupugiſſe verſu gemello conſul Ablauius, vel momordiſſe, diſticho tali clàm palatinis foribus appenſo.

Saturni aurea ſæcla quis requirat?
Sunt hæc gemmea, ſed Neroniana.

Quia ſcilicet prædictus Auguſtus iiſdem ferè temporibus, extinxerat coniugem Fauſtam calore balnei, filium Criſpum frigore veneni. Tu tamen nihilo ſegniùs operam ſaltem facetis ſatyrarum coloribus intrepidus impende. Nam tua ſcripta noſtrorum vitiis proficientibus tyrannopolitarum locupletabuntur. Non enim tam mediocriter intumeſcunt quos noſtra iudicia, ſæcula, loca, fortunatos putant, vt de nominibus ipſorum quandoque reminiſcendis ſit poſteritas laboratura. Namque improborum probra, æquè vt præconia bonorum, immortalia manent. Vale.

EPIST. IX.

Sidonius Aquilino ſuo ſalutem.

IN meo ære duco, vir omnium virtutum capaciſſime, ſi dignum tu quoque putas, vt quantas habemus amicitiarum cauſas, tantas habeamus ipſi amicitias. Auitum eſt quod repoſco. teſtes mihi in præſentiarum aui noſtri ſuper hoc negotio Apollinaris & Ruſticus aduocabuntur; quos laudabili familiaritate coniunxerat literarum,

dignitatum, periculorum, conſcientiarum ſimilitudo: cùm in Conſtantino inconſtantiam, in Iouino facilitatem, in Gerontio perfidiam; ſingula in ſingulis, omnia in Dardano crimina ſimul execrarentur. Ætatéque media, patres noſtri ſub vno contubernio, vix dum à pueritia in totam adoleſcentiam euecti, principi Honorio tribuni notariíque militauere, tanta caritate peregrinantes, vt inter eos minima fuerit cauſa concordiæ, quòd filij amicorum commemorabantur. In principatu Valentiniani imperatoris vnus Galliarum præfuit parti, alter ſoliditati. Sed ita ſe quodam modo tituli amborum compenſatione fraterna ponderauerunt, vt prior fuerit faſcium tenore, qui erat poſterior dignitate. Ventum ad nos, id eſt ventum eſt ad nepotes: quos nil decuerit plùs cauere, quàm ne parentum, antiquorúmque noſtrorum per nos fortè videatur antiquata dilectio. Ad hoc in ſimilem familiaritatem, præter hæreditariam prærogatiuam, multifaria opportunitate compellimur. Ætas vtriuſque non minus iuncta, quàm patria. vnus nos exercuit ludus, magiſter inſtituit: vna nos lætitia diſſoluit, ſeueritas coërcuit, diſciplina formauit. De cetero, ſi Deus annuit, in annis iam ſenectutis initia pulſantibus, ſimus, niſi reſpuis, animæ duæ, animus vnus: imbuamúſque liberos inuicem diligentes, idem velle, nolle, refugere, ſectari. Hoc patrum verò iam ſupra vota, ſi per Ruſticum, Apollinarémque, proauorum prædicabilium tam reformentur corda, quàm nomina. Vale.

EPIST. X.

Sidonius Sapaudo ſuo ſalutem.

SI quid omnino Pragmatius illuſtris, hoc inter reliquas animi virtutes optimè facit; quòd amore ſtudiorum te ſingulariter amat, in quo ſolo vel maximè animum aduertit veteris peritiæ diligentiæque reſediſſe veſtigia. Et quidem non iniuria tibi fautor eſt. nam debetur ab eo percopioſus literis honor. Hunc olim perorantem & rhetorica ſedilia plauſibili oratione frangentem, ſocer eloquens vltro in familiam patritiam adſciuit: licèt illi ad hoc (vt ſileam de genere vel cenſu) ætas, venuſtas, pudor patrocinarentur. Sed vt comperi, erubeſcebat iam etiam tunc vir ſerius & formæ dote placuiſſe: quippe cui merito ingenij ſuffeciſſet adamari. & verè optimus quiſque morum præſtantiùs pulchritudine placet. Porrò autem præteruolantia corporis decoramenta currentis æui profectu defectúque labaſcunt. Hunc quoque, manente ſententia, Galliis pòſt præfectus Priſcus Valerianus, conſiliis ſuis tribunalibúſque ſociauit; iudicium antiquum perſeuerantiſſimè tenens, vt cui ſcientiæ obtentu iunxerat ſobolem, iungeret & dignitatem. Tua verò tam clara, tam ſpectabilis dictio eſt, vt illi diuiſio Palæmonis, grauitas Gallionis, abundantia Delphidij, Agrœcij diſciplina, fortitudo Alcimi, Adelphij teneritudo, rigor Magni, dulcedo Victorij, non modò non ſuperiora,

ſed vix æquiparabilia ſcribantur. Sanè ne videar tibi ſub hoc quaſi hyperbolico rhetorum catalogo blanditus quippiam gratificatúſque, ſolam tibi acrimoniam Quintiliani, pompámque Palladij comparari non ambigo, ſed potiùs adquieſco. Quapropter ſi quis poſt vos Latinæ fauet eruditioni, huic amicitiæ gratias agit, & ſodalitati veſtræ, ſiquid hominis habet, tertius optat adhiberi. Quanquam quod eſt grauius, non ſit ſatis ambitus iſte faſtidium vobis excitaturus, quia pauci ſtudia nunc honorant. Simul & naturali vitio fixum eſt, radicatúmque pectoribus humanis, vt qui non intelligunt artes, non mirentur artifices. Vale.

EPIST. XI.

Sidonius Potentino ſuo ſalutem.

MVLTÙM te amamus & quidem huiuſce dilectionis non eſt erroneus, aut fortuitus affectus. Namque vt ſodalis tibi deuinctior fierem, iudicaui. Eſt enim conſuetudinis meæ, vt eligam antè, pòſt diligam. Quænam, inquis, in me tibi probanda placuere? Dicam libenter & breuiter: quorum vnum fieri gratia, alterum charta compellit. Veneror in actionibus tuis, quòd multa bono cuique imitabilia geris. Colis vt qui ſolertiſſimè, ædificas vt qui diſpoſitiſſimè, venaris vt qui efficaciſſimè, paſcis vt qui exactiſſimè, iocaris vt qui faceriſſimè, iudicas vt qui æquiſſimè, ſuades vt qui ſinceriſſimè, commoueris vt qui tardiſſimè, placa-

ris vt qui celerrimè, redamas vt qui fideliſſimè. Hæc omnia exempla viuendi iam hinc ab annis puberibus meus Apollinaris ſi ſequitur, gaudeo: certè vt ſequatur admoneo. In quo docendo inſtituendóque, modò ſub ope Chriſti diſpoſita ſuccedant, plurimùm lætor maximam me formulam vitæ de moribus tuis mutuaturum. Vale.

EPIST. XII.

Sidonius Calminio ſuo ſalutem.

QVOD rariùs ad vos à nobis pagina meat, non noſtra ſuperbia, ſed aliena impotentia facit. Neque ſuper his quicquam planiùs quæras; quippe cùm ſilentij huius neceſſitatem par apud vos metus interpretetur. Hoc ſolùm tamen liberè gemo, quòd turbine diſſidentium partium ſegreges facti, mutuo minimè fruimur aſpectu. Neque vnquam patriæ ſollicitis offerris obtutibus; niſi forſitan cùm ad arbitrium terroris alieni, vos loricæ, nos propugnacula tegunt. Vbi ipſe in hoc ſolum captiuus adduceris, vt pharetras ſagittis vacuare, lacrymis oculos implere cogaris; nobis quoque non recuſantibus, quòd tua ſatis aliud moliuntur vota, quàm iacula. Sed quia interdum, & ſi non per fœderum veritatem, ſaltem per induciarum imaginem, quædam ſpei noſtræ libertatis feneſtra reſplendet: impensè flagito, vti nos, cùm maximè potes, affatu paginæ frequentis impertias; ſciens tibi in animis

obſeſſorum ciuium illam manere gratiam, quæ obliuiſcatur obſidentis inuidiam. Vale.

EPIST. XIII.

Sidonius Pannychio ſuo ſalutem.

SERONATVM Toloſa noſti redire. ſi nondum, (& credo quòd nondum) vel per hæc diſce. Iam Clauſetiam pergit Euanthius, iámque contractas operas cogit eruderare, ſi quid fortè deiectu caducæ frondis agger inſorduit. Certè ſi quid voraginoſum eſt, ipſe humo aduecta ſcrobibus oppletis trepidus exæquat, vtpote belluam ſuam de valle Tarmis ducaliter anteceſſurus; muſculis ſimilis inter ſaxoſa, vel breuia, balenarum corpulentiam prægubernantibus. At ille ſic ira celer, quòd piger mole, ceu draco è ſpecu vix euolutus, iam metu exanguibus Gabalitanis è proximo infertur: quos ſingulos ſparſos, inoppidatos, nunc inauditis indictionum generibus exhaurit, nunc flexuoſa calumniarum fraude circumretit; ne tum quidem domum laborioſos redire permittens, cùm tributum annuum datauere. Signum & hoc certum eſt imminentis aduentus, quòd cateruatim, quo ſe cumque conuerterit; vincti trahuntur vincula trahentes: quorum dolore lætatur, paſcitur fame: præcipuè pulchrum arbitratus, antè turpare quàm punire damnandos. crinem viris nutrit, mulieribus incidit. è quibus tamen, ſi rara quoſdam venia reſpexerit, hos vænalitas ſoluit,

vanitas illos, nullos miſericordia. Sed explicandæ beſtiæ tali, nec oratorum princeps Marcus Arpinas, nec poëtarum Publius Mantuanus, ſufficere poſſunt. Proinde quia dicitur hæc ipſa pernicies appropinquare (cuius proditionibus Deus obuiet) præueni morbum prouidentiæ ſalubritate; contráque lites iurgioſorum, ſi quæ mouentur, pactionibus conſule, contra tributa ſecuritatibus: ne malus homo rebus bonorum vel quod noceat, vel quod præſtet inueniat. In ſumma, de Seronato vis accipere, quid ſentiam. Ceteri affligi per ſupraſcriptum damno verentur; mihi latronis & beneficia ſuſpecta ſunt. Vale.

EPIST. XIV.

Sidonius Apro ſuo ſalutem.

CAIENSES nunc te Baiæ, & ſcabris cauernatim ructata pumicibus aqua ſulphuris, atque iecoroſis ac phtiſiſcentibus languidis medicabilis piſcina delectat: an fortaſſe ſedes montana circum caſtella, & in eligenda ſede perfugij, quandam pateris ex munitionum frequentia difficultatem? Quicquid illud eſt, quod vel otio vel negotio vacas, in vrbem tamen, ni fallimur, rogationum contemplatione reuocabere. Quarum nobis ſolemnitatem primus Mamertus pater & pontifex, reuerentiſſimo exemplo, vtiliſſimo experimento, inuenit, inſtituit, inuexit. Erant quidem priùs, (quod ſalua fidei pace ſit dictum) vagæ, tepentes, infrequentéſque, vtque

ſic dixerim, oſcitabundæ ſupplicationes; quæ ſæpe interpellantum prandiorum obicibus hebetabantur, maximè aut imbres, aut ſerenitatem deprecaturæ. ad quas (vt nil amplius dicam) figulo pariter, atque hortulano non oportuit conuenire. In his autem, quas ſuprafatus ſummus ſacerdos & protulit pariter & contulit, ieiunatur, oratur, pſallitur, fletur. Ad hæc te feſta ceruicum humiliatarum, & ſternacium ciuium ſuſpirioſa contubernia, peto. & ſi ſpiritalem animum tuum bene metior, modò citiùs venies, quòd non ad epulas, ſed ad lacrymas euocaris. Vale.

EPIST. XV.

Sidonius Ruricio ſuo ſalutem.

OFFICII ſermone præfato, bibliopolam veſtrum non gratioſè, ſed iudicialiter expertus inſinuo. cuius vt fidem in pectore, ſic in opere celeritatem, circa dominum te mihi ſibíque communem ſatis abundè probaui. Librum igitur hic ipſe deportat Heptateuchi, ſcriptum velocitate ſumma, ſummo nitore, quanquam & à nobis relectum & retractatum. Defert & volumen prophetarum, licèt me abſente decurſum, ſua tamen cura manúque de ſuperuacuis ſententiis eruderatum, nec ſemper illo contra legente qui promiſerat operam ſuam: credo quia infirmitas fuerit impedimento, quo minùs pollicita compleret. Reſtat vt exhortatio veſtra, ſiue ſponſio, famulum, ſic vel ſtuden-

tem placere, vel meritum, gratia competenti remuneretur: quæ vtique pro tali labore ſi ſoluitur, incipiet veſtram reſpicere mercedem. Sed cùm hoc ego de ſola gratia precer, vos quid mereatur adſpicite, quem conſtat affectum domini magis ambire, quàm præmium. Vale.

EPIST. XVI.

Sidonius Papianillæ ſuæ ſalutem.

RAVENNA veniens Quæſtor Licinianus, cùm primùm tetigit Alpe tranſmiſſa Galliæ ſolum, literas aduentus ſui præuias miſit, quibus indicat eſſe ſe gerulum codicellorum, quorum in aduentu fratri etiam tuo Ecdicio, cuius æquè titulis ac meis gaudes, honor patricius accedit; celerrimè, ſi cogites eius ætatem, ſi merita, tardiſſimè. Namque ille iam pridem ſuffragium dignitatis ineundæ non ſoluit in lance, ſed in acie: ærariúmque publicum ipſe priuatus non pecuniis, ſed manubiis locupletauit. Hoc tamen ſanctè Iulius Nepos, armis pariter ſummus Auguſtus ac moribus, quòd deceſſoris Anthemij fidem, fratris tui ſudoribus obligatam, quò citerior, hoc laudabilior abſoluit. ſiquidem iſte compleuit, quod ille ſæpiſſimè pollicebatur. Quò fit, vt deinceps pro republica optimus quiſque poſſit, ac debeat, ſi quid cuipiam virium eſt, quia ſecurus, hinc auidus impendere: quandoquidem mortuo quoque Imperatore, laborantum deuotioni quicquid ſpoponderit princeps, ſemper redhi-

bet principatus. Interea tu, ſi affectum tuũm bene colligo, hiſce compertis, magnum ſolatium inter aduerſa maxima capis: nec animum tuum à tramite communium gaudiorum vicinæ quoque obſidionis terror exorbitat. Noui enim probè, ne meo quidem te, quem ex lege participas, ſic honore lætatam: quia licèt ſis vxor bona, ſoror quoque optima es. Qua de re, propitio Deo Chriſto, ampliatos proſapiæ tuæ titulos ego feſtinus gratatoriis apicibus inſcripſi, pariter abſoluens ſollicitudinem tuam, fratris pudorem: quem nil de propria dignitate indicaturum, ſi verecundum fortè neſcires, nec ſic impium iudicares. Ego verò non tantùm inſignibus veſtris, quæ tu hactenus quanto liberiùs, tanto impatientiùs præſtolabare, (quanquam his quoque granditer) quantùm concordia fruor. quam parem noſtris ſuíſque liberis in poſterum exopto: votis in commune depoſcens, vt ſicut nos vtramque familiam noſtram præfectoriam nacti, etiam patritiam diuino fauore reddidimus: ita ipſi quam ſuſcipiunt patritiam, faciant conſularem. Roſcia te ſalutat, cura communis: quæ in auiæ, amitarúmque indulgentiſſimo ſinu, quod rarò nepotibus contingit alienis, & cum ſeueritate nutritur: qua tamen tenerum non infirmatur æuum, ſed informatur ingenium. Vale.

EPIST. XVII.

Sidonius Eriphio ſuo ſalutem.

ES Eriphi meus ipſe qui ſemper: nunquámque te tantùm venatio, ciuitas, ager auocat, vt non obiter voluptate literarum teneare. ſítque eo ſtudio, vt nec noſtra faſtidias, qui tibi, vt ſcribis, muſas olemus. Quæ ſententia tamen largè probatur vero carere. quanquam & apparet, aut ex ioco venire ſi læt⁹es, aut ex amore ſi ſerius. Ceterum à iuſto longè reſultat, cùm mihi aſſignas, quæ vix Maroni, vix aut Homero competenter accommodarentur. Hæc relinquamus, ídque vnde cauſa eſt ſermocinemur. Dirigi ad te præcipis verſus, quos viri ampliſſimi ſoceri tui precibus indulſi: qui contubernio mixtus æqualium, viuit moribus ad iubendum obſequendúmque iuxtà paratis. Sed quia ſcire deſideras & locum & cauſam, quo faciliùs intelligas rem perexiguam, tibi potiùs vitio verte, quòd loquacior erit opere præfatio. Conueneramus ad ſancti Iuſti ſepulcrum, ſed tibi infirmitas impedimento, ne tunc adeſſes. proceſſio fuerat antelucana, ſolemnitas anniuerſaria, populus ingens ſexu ex vtroque, quem capaciſſima baſilica non caperet, & quamlibet cincta diffuſis crypta porticibus. Cultu peracto vigiliarum, quas alternante mulcedine monachi, clericíque pſalmicines concelebrauerànt, quíſque in diuerſa ſeceſſimus; non procul tamen, vtpote ad tertiam præſto futuri, cùm ſacerdotibus res diuina facienda. De loci

ſatè turbarúmque compreſſu, déque numeroſis luminibus illatis nimis anheli: ſimul & æſtati nox adhuc proxima tacito clauſos vapore torruerat; & ſi iam primo frigore tamen autumnalis auroræ detepeſcebat. Itaque cùm paſſim varia ordinum corpora diſpergerentur, placuit ad conditorium Syagrij conſulis ciuium primis vnà coire, quod nec impleto iactu ſagittæ ſeparabatur. Hìc pars ſub vmbra palmitis adulti, quam ſtipitibus altatis cancellatím que pendentibus pampinus ſuperducta texuerat; pars ceſpite in viridi, ſed floribus odoro conſederamus. Verba dulcia erant, iocoſa, fatigatoria. præterea (quod beatiſſimum) nulla mentio de poteſtatibus, aut de tributis: nullus ſermo qui proderet, nulla perſona quæ proderetur. fabulam certè referre dignam relatu, digníſque ſententiis quiſque potuiſſet, audiebatur ambitioſiſſimè. Nec erat idcirco non diſtincta narratio, quia lætitia permixta. Inter hæc otio diu marcidis aliquid agere viſum. Mox bipertitis, vt erat ætas, acclamationibus efflagitata profertur his pila, his tabula. Sphæræ primus ego ſignifer fui, quæ mihi, vt noſti, non minùs libro comes habetur. Altera ex parte, frater meus Domnicius, homo gratiæ ſummæ, ſummi leporis, teſſeras ceperat quatiebátque: quo velut claſſico ad pyrgum vocabat aleatores. Nos cum caterua ſcholaſticorum luſimus abundè, quantùm membra torpore ſtatarij laboris hebetata curſu ſalubri vegetarentur. Hìc vir illuſtris Philimatius, vt eſt illud Mantuani poëtæ,

Auſus & ipſe manu iuuenum tentare laborem,

ſphæriſtarum ſe turmalibus conſtanter immiſcuit. Pulchrè enim hoc fecerat, ſed cùm adhuc eſſent anni minores. Qui cùm frequenter de loco ſtantum medij currentis impulſu ſummoueretur; nunc quoque acceptus in aream, tam pilæ coràm præteruolantis, quàm ſuperiectæ, nec intercideret tramitem, nec caueret; ad hoc per cataſtropham ſæpe pronatus, ægrè de ruinoſo flexu ſe recolligeret; primus ludi ab accentu ſeſe remouit ſuſpirioſus extis incaleſcentibus. Namque & iecuſculi fibra tumente pungebant exercitatum crebri dolores. Deſtiti protinus & ipſe, facturus communione ceſſandi rem caritatis, ne verecundiam laſſitudo fraterna pateretur. Ergo vt reſedimus, & illum mox aquam ad faciem petere ſudor admonuit, exhibita poſcenti eſt: pariter & linteum villis onuſtum, quod pridiana ſquama politum caſu ſub ipſis ædiculæ valuis bipatentibus de ianitoris erecto trochleatim fune nutabat. quo dum per otium genas ſiccat, Vellem, inquit, ad pannum ſimilis officij, aliquod tetraſtichon mihi ſcribi iuberes. Fiat, inquam. Sed quod meum, dixit, & nomen metro teneret. Reſpondi poſſibilia factu quæ popoſciſſet. Ait & ipſe, Dicta ergo. Tunc ego arridens, ilico ſcias Muſas moueri, ſi choro ipſarum non abſque arbitris vacem. Reſpondit ille violenter & perurbanè, vt eſt natura vir flammeus, quidámque facundiæ fons inexhauſtus, Vide, domine Solli, ne magis Apollo fortè moueatur, quòd ſuas alumnas ſolus ad ſecreta ſollicitas. Iam potes noſſe, quem plauſum ſententia tam repentina, tam lepida commouerit. Nec plus

moratus, mox ſuo ſcriba, qui pugillarem iuxtà tenebat, ad me vocato, ſubditum ſic epigramma compoſui.

MANE *nouo, ſeu cùm feruentia balnea poſcunt,*
Seu cùm venatu frons calefacta madet:
Hoc foueat pulcher faciem Philimatius vdam,
Migret vt in bibulum vellus ab ore liquor.

Epiphanius veſter vix ſupraſcripta perarauerat; & nuntiatum eſt, hora monente, progredi epiſcopum de receptorio: nóſque ſurreximus. Da poſtulatæ tu veniam cantilenæ. Illud autem ambo, quod maius eſt, quódque me nuper in quendam dies bonos malè ferentem parabolicè, ſeu figuratè dictare iuſſiſtis, quódque expeditum cras dirigetur, clàm recenſete; & ſi placet edentes fouete, ſi diſplicet delentes ignoſcitote. Vale.

EPIST. XVIII.

Sidonius Attalo ſuo ſalutem.

ÆDVÆ ciuitati te præſidere cœpiſſe libens atque cum gaudio accepi. Lætitiæ cauſa quadripartita eſt? prima, quòd amicus: ſecunda, quòd iuſtus es: tertia, quòd ſeuerus: quarta, quòd proximus. Quo fit, vt noſtris noſtrorúmque contractibus plurimùm velis, debeas, poſſis opitulari. Igitur amplectens in familiari vetuſto nouum ius poteſtatis indeptæ, materiam beneficiis tuis iam diu quæro. Quibus me tantùm fidere agnoſce, vt & ſi non inuenio quæ poſcam, quæſiturus mihi videaris ipſe quæ tribuas. Vale.

EPIST. XIX.

Sidonius Pudenti ſuo ſalutem.

NVTRICIS meæ filiam filius tuæ rapuit. facinus indignum, quódque nos, vóſque inimicaſſet, niſi protinus ſciſſem te neſciſſe faciendum. Sed conſcientiæ tuæ purgatione prælata, petere dignaris culpæ calentis impunitatem. Sub conditione concedo, ſi ſtupratorem pro domino iam patronus originali ſoluas inquilinatu. Mulier autem illa iam libera eſt. quæ tum demum videbitur non ludibrio addicta, ſed aſſumpta coniugio; ſi reus noſter, pro quo precaris, mox cliens factus è tributario, plebeiam potiùs incipiat habere perſonam, quàm colonariam. Nam meam hæc ſola ſeu compoſitio, ſeu ſatisfactio, vel non mediocriter contumeliam emendat: qui tuis votis atque amicitiis hoc adquieſco, ſi laxat libertas maritum, ne conſtringat pœna raptorem. Vale.

EPIST. XX.

Sidonius Paſtori ſuo ſalutem.

QVOD die heſterno tractatui ciuitatis in concilio defuiſti, ex induſtria factum pars melior accepit; quæ ſuſpicata eſt id te cauere, ne tuis humeris onus futuræ legationis imponeretur. Gratulor tibi, quòd iſtis moribus viuis, vt neceſſe habeas electionem tui timere: laudo efficaciam, ſuſpicio prudentiam,

dentiam, proſequor laude felicitatem. Opto denique æqualia iis, quos æqualiter amo. Multi frequenter, quos execrabilis popularitas agit, ciuium maximos manu prenſant, éque conſeſſu publico abducunt, ac ſequeſtratis oſcula impingunt, operam ſuam ſpondent, ſed non petiti. vtque videantur in negotij communis aſſertione legari, euectionem refundunt, ipſóſque ſumptus vltro recuſant, & ab ambitu clàm rogant ſingulos, vt ab omnibus palàm rogentur. Sic quoque cùm fatigatio illorum gratuita poſſit libenter admitti, libentiùs tamen atque amabiliùs verecundi leguntur, ídque cum expenſa. tantùm impudentia ſeſe ingerentum ponderis habet, etiam faſci cùm tributario nomine ipſorum nil ſuperfunditur. Proinde quanquam te non fefellit, quid boni quique meditarentur, redde te tamen expectantium votis, expetentúmque caritatem proba, qui iam probaſti pudorem. Quòd defuiſti primùm, modeſtiæ adſcribitur: ad ignauiam reſpicit ſecunda dilatio. Præterea tibi Arelatem profecturo eſt venerabilis in itinere mater, fratres, amantes, redamantíſque patriæ ſolum, ad quod & præter occaſionem voluptuosè venitur: tum domus propria, cuius actorem, vineam, meſſem, oliuetum, tectum quoque ipſum vel dum præteruehariſ inſpicere res commodi eſt. Quapropter miſſus à nobis & tibi peruenis. Namque erit talis viæ tuæ, cauſæque noſtræ conditio, ni fallor, atque opportunitas, vt pro beneficio ciuitati poſſe imputare quandocumque videaris, quòd tuos videris. Vale.

EPIST. XXI.

Sidonius Sacerdoti & Iuſtino ſuis S.

VICTORIVS patruus veſter, vir vt egregius, ſic vndecumque doctiſſimus, cùm cetera potenter, tum potentiſſimè condidit verſus. Mihi quoque ſemper à paruo cura muſarum. Nunc vos parenti venitis hæredes, quàm iure, tam merito. Ilicet ego poëtæ proximus fio profeſſione, vos ſemine. Ergo iuſtiſſimum eſt, vt die functo ſic quiſque noſtrûm ſuccedat, vt iungitur. Ideóque patrimonia tenete, date carmina. Valete.

C. SOLLII APOLLINARIS SIDONII ARVERNORVM EPISCOPI, EPISTOLARVM LIBER VI.

EPISTOLA I.

Sidonius domino Papæ Lupo ſalutem.

BENEDICTVS ſpiritus ſanctus & pater Dei omnipotentis, quòd tu pater patrum, & epiſcopus epiſcoporum, & alter ſæculi tui Iacobus, de quadam ſpecula caritatis, nec de inferiore Ieruſalem tota eccleſiæ Dei noſtri membra ſuperinſpicis; dignus qui omnes conſoleris infirmos, quíque meritò ab omnibus conſularis. Et quid nunc ego dignum dignationi

huic putris & fœtida reatu terra reſpondeam? Colloquij ſalutaris tui & indigentiam patiens, & timorem, recordatione vitæ plectibilis adducor, vt clamem tibi, quod dixit Domino tuus ille collega: *Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.* Sed ſi iſte timor non temperetur affectu, vereor ne Geraſenorum deſtituar exemplo, & diſcedas à finibus meis. Quin potiùs illud, quod mihi conducibilius eſt, colleproſi mei te propoſita conditione conſtringam, vt aiam tibi, *Si vis, potes me mundare.* Qua ille ſententia non plùs de Chriſto quid peteret prodidit, quàm quid crederet publicauit. Ergóne cùm ſis procul ambiguò primus omnium toto, qua patet, orbe pontificum, cùm prærogatiuæ ſubiiciatur, cùm cenſuræ tuæ attremat etiam turba collegij; cùm in grauitatis veſtræ comparationem, ipſa etiam grandæuorum corda pueraſcant; cùm poſt deſudatas militiæ Lirinenſis excubias, & in apoſtolica ſede nouem iam decurſa quinquennia, vtriuſque ſanctorum ordinis quendam te conclamatiſſimum primipilarem ſpiritalia caſtra venerentur: tu nihilominus haſtatorum, anteſignanorúmque pauliſper contubernio ſequeſtratus, vltimos calones tuos, lixáſque non deſpicis, & ad extimos trahariorum, qui per inſipientiam ſuam adhuc ad carnis ſarcinas ſedent, crucis diu portatæ vexilla circumfers, ac manum linguæ porrigis in conſcientia vulneratis? Noſti, vt apparet, ex aduerſa acie ſauciatos, dux veterane, colligere; & peritiſſimus tubicen ad Chriſtum à peccatis receptui ca-

nere ; & euangelici paſtoris exemplo non ampliùs lætaris, ſi permaneant ſani, quàm ſi non remaneant deſperati. Te ergo norma morum, te columna virtutum, te, ſi blandiri reis licet, vera, quia ſancta, dulcedo, deſpicatiſſimi vermis vlcera digitis exhortationis contrectare non piguit. tibi auaritiæ non fuit, paſcere monitis animam fragilitate ieiunam ; & de apotheca dilectionis altiſſimæ, ſectandæ nobis humilitatis propinare menſuram. Sed ora, vt quandoque reſipiſcam quantùm meas deprimat oneris impoſiti maſſa ceruices. Facinorum continuatione miſer eò neceſſitatis acceſſi, vt is pro peccato populi nunc orare compellar, pro quo populus innocentum vix debet impetrare, ſi ſupplicet. Nam quis bene medelam æger impartiat ? quis febriens, arrotanti tactu pulſum diſtinguat incolumem ? quis deſertor ſcientiam rei militaris iure laudauerit ? quis eſculentus abſtemium competenter arguerit ? Indigniſſimus mortalium neceſſe habeo dicere quod facere detrecto : & ad mea ipſe verba damnabilis, cùm imperem quæ non impleo, idem in me quotidie cogor dictare ſententiam. Sed ſi tu inter me & illum, cui concrucifigeris, Ieſum Chriſtum dominum noſtrum, pro ſcelerum meorum populo, iunior mage quàm minor Moſes, interceſſor aſſiſtas, non vlteriùs deſcendemus in infernum viuentes ; nec per carnalium vitiorum incentiua flammati, ad altare domini ignem diutius accendemus alienum. Quia quanquam nos, vtpote reos, gloriæ libra non reſpicit:

ſatis tamen ſupérque gaudebimus, ſi precatu tuo leuare valeamus interioris hominis noſtri, & ſi non integrum ad remunerationem, certè vel cicatricatum pectus ad veniam. Memor noſtri eſſe dignare, domine papa.

EPIST. II.

Sidonius Papæ Pragmatio ſalutem.

VENERABILIS Eutropia matrona, quod ad nos ſpectat, ſingularis exempli (quæ parſimonia & humanitate certantibus, non minùs ſe ieiuniis, quàm cibis pauperes paſcit, & in Chriſti cultu peruigil ſola in ſe compellit peccata dormire) mœroribus orbitatis neceſſitate litis adiecta, in remedium mali duplicis perfectionem veſtræ conſolationis expetere feſtinat; gratanter habitura, ſiue iſtud tibi peregrinatio breuis, ſeu longum computetur officium. Igitur præfata venerabilis fratris mei nunc iam preſbyteri Agrippini, ne iniurioſum ſit dixiſſe nequitiis, certè fatigatur argutiis. qui abutens imbecillitate matronæ, non deſiſtit ſpiritalis animæ ſerenitatem ſæcularium verſutiarum flatibus turbidare: cui filij, nec pòſt multo nepotis amiſſi, duæ pariter plagæ recentes ad diuturni viduuij vulnus adduntur. Tentauimus inter vtrumque componere, nos maximè quibus in eos nouum ius profeſſio, vetuſtúmque faciebant amicitiæ, aliqua cenſentes, ſuadentes quæpiam, plurima ſupplicantes, quódque miremini, in omnem concordiæ ſtatum

promptiùs à feminea parte diſceſſum eſt. Et quanquam ſe altiùs profuturum filiæ paterna iactaret prærogatiua, nurui tamen magis placuit munificentiæ ſocrualis oblatio. Iurgium interim ſemiſopitum veſtris modò finibus infertur. Pacificate certantes, & pontificalis auctoritate cenſuræ ſuſpectis ſibi partibus indicite gratiam, dicite veritatem. Sancta enim Eutropia, ſiquid vadimonio meo creditis, victoriam computat, ſi vel poſt damna non litiget. Vnde & ſuſpicor vobis vnam pronuntiandam domum diſcordioſam, licèt inueniatis vtramque diſcordem. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. III.

Sidonius domino Papæ Leontio S.

ET ſi nullis hortatibus primordia noſtræ profeſſionis animatis, neque ſitim ignorantiæ hactenus ſæcularis vllo ſupernæ rigatis imbre doctrinæ; non ego tamen tantùm mei meminens non ſum, vt à meis præſumam partibus æquali officiorum lance certandum. Nam cùm noſtra mediocritas ætate vitæ, tempore dignitatis, priuilegio loci, laude ſcientiæ, dono conſcientiæ veſtræ facilè vincatur, nullum meremur, ſi par expectamus alloquium. Igitur non incuſantes ſilentium veſtrum, ſed loquacitatem noſtram potiùs excuſare nitentes, commendamus apicum portitorem: cuius ſi peregrinationem prompto fauore foueatis, grandis

actionibus illius portus ſecuritatis aperitur. Negotium huic teſtamentarium eſt : latent eum propriarum merita chartarum. Togatorum illic perorantum peritiam conſulere perrexit; pro victoria computaturus, ſi ſe intellexerit iure ſuperari; modò ne ſibi ſuíſque deſidiæ vitio perperam cauiſſe culpetur. Hunc eatenus commendare præſumo, vt ſi eum inſtruere dignanter aduocatio conſulta faſtidit, auctoritas coronæ tuæ diſſimulantibus ſtudeat excudere reſponſi celeritatem. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. IV.

Sidonius domino Papæ Lupo S.

PRÆTER officium, quod incomparabiliter eminenti apoſtolatui tuo ſine fine debetur, & ſi abſque intermiſſione ſoluatur, commendo ſupplicum baiulorum pro noua neceſſitate vetuſtam neceſſitudinem: qui in Aruernàm regionem longum iter his quippe temporibus emenſi, caſſo labore venerunt. Namque vnam feminam de affectibus ſuis, quam fortè Vargorum (hoc enim nomine indigenas latrunculos nuncupant) ſuperuentus abſtraxerat, iſtò deductam ante aliquot annos, iſtícque diſtractam, cùm non falſo indicio compeniſſent, certis quidem ſignis, ſed non recentibus inquiſiuêre veſtigiis. Atque obiter hæc eadem laborioſa, priuſquam hi adeſſent, in negotiatoris noſtri domo, dominióque, palàm ſanè venundata defungitur:

gitur; quodam Prudente (hoc viro nomen, quem nunc Tricaſſibus degere fama diuulgat) ignotorum nobis hominum collaudante contractum; cuius ſubſcriptio intra formulam nundinarum, tanquam idonei adſtipulatoris, oſtenditur. Auctoritas perſonæ, opportunitas præſentiæ tuæ, inter coràm poſitos facilè valebit, ſi dignabitur, ſeriem totius indagare violentiæ. Quæ quod grauius eſt, eò facinoris acceſſit, quantum portitorum datur noſſe memoratu, vt etiam in illo latrocinio quendam de numero viantum conſtet extinctum. Sed quia iudicij veſtri medicinam expetunt, ciuilitatémque, qui negotium criminale parturiunt, veſtrarum, ſi bene metior, partium, pariter & morum eſt, aliqua indemni compoſitione iſtorum dolori, illorum periculo ſubuenire; & quodam ſalubris ſententiæ temperamento, hanc partem minùs afflictam, illam minùs ream, & vtramque plus facere ſecuram: ne iurgij ſtatus, vt ſeſe fert temporis locíque ciuilitas, talem diſcedat ad terminum, quale cœpit habere principium. Mémor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. V.

Sidonius domino Papæ Theoplaſto S.

CAVSAM meam neſciens agit, qui ad vos à me literas portat. Nam dum votiui mihi fit gerulus opportunus officij, beneficium præſtat, quod ſe arbitratur accipere. ſicuti nunc venerabilis Do-

nidius, dignus inter ſpectatiſſimos quoſque numerari; cuius clientem, puerόſque commendo, profectos, ſeu in patroni neceſſitatem, ſeu in domini. Laborem peregrinantium, qua poteſtis ope, humanitate, interceſſione tutamini: ac ſi in aliquo amicus ipſe per imperitiam nouitatémque publicæ conuerſationis, videbitur minus efficax, vos hoc potius aſpicite, quid abſentis cauſa, non quid præſentis perſona mereatur. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. VI.

Sidonius domino Papæ Eutropio S.

POSTQVAM fœdifragam gentem rediſſe in ſedes ſuas comperi, neque quicquam viantibus inſidiarum parare; nefas credidi vlteriùs officiorum differre ſermonem, ne veſter affectus quandam vitio meo duceret, vt gladius impolitus, de curæ raritate rubiginem. Vnde miſſo in hoc ſolum negotij gerulo literarum, quàm vobis ſit corpuſculi ſtatus in ſolido, quámve ex animi ſententia res agantur, ſollicitus inquiro: ſperans ne ſemel mihi amor veſter indultus, aut interiecti itineris longitudine, aut abſentiæ communis diuturnitate tenuetur: quia bonitas conditoris habitationem potiùs hominum, quàm caritatem finalibus claudit anguſtiis. Reſtat vt veſtra beatitudo compunctorij ſalubritate ſermonis, auidam noſtræ ignorantiæ paſcat eſuriem. Eſt enim tibi nimis vſui, vt exhortationibus tuis inte-

rioris hominis maciem ſæpenumero myſticus adeps & ſpiritalis aruina diſtendat. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. VII.

Sidonius domino Papæ Fonteio ſalutem.

SI aliquid ad inchoandam gratiam compendij poſteris tribuat neceſſitudo præmiſſa ſeniorum, ego quoque ad apoſtolatus tui notitiam pleniorem cum prærogatiua domeſticæ familiaritatis accedo. Nam ſic te familiæ meæ validiſſimum in Chriſto ſemper patronum fuiſſe reminiſcor, vt amicitias tuas non tam expetendas mihi, quàm repetendas putem. His adiicitur, quòd indigniſſimo mihi impoſitum ſacerdotalis nomen officij confugere me ad precum veſtrarum præſidia compellit: vt adhuc vlceroſæ conſcientiæ nimis hiulca vulnera veſtro ſaltem cicatricentur oratu. Quapropter me meóſque commendans, & excuſans literas ſeriores, granditer obſecro, vt interceſſione conſueta, cuius viribus immanè polletis, clericalis tyrocinij in nobis reptantia rudimenta tueamini: vt ſi quid dignabitur de morum prauitate noſtrorum immutabilis Dei mutare clementia, totum id ſuffragiorum veſtrorum patrocinio debeamus. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. VIII.

Sidonius domino Papæ Græco ſalutem.

APICVM oblator pauperem vitam ſola mercandi actione ſuſtentat. non illi eſt opificium quæſtui, militia commodo, cultura compendio: hoc ipſum quòd mercenariis proſecutionibus & locatitia fatigatione cognoſcitur, fama quidem ſua, ſed facultas creſcit aliena. Sed tamen, quoniam illi fides magna eſt, & ſi parua ſubſtantia, quoties cum pecuniis quorumpiam catapli recentis nundinas adit, creditoribus bene credulis ſola deponit morum experimenta pro pignore. Inter dictandum mihi iſta ſuggeſta ſunt, nec ob hoc dubito audita fidenter aſſerere: quia non parum mihi intimos agunt, quibus eſt & ipſe ſatis intimus. Huius igitur teneram frontem, dura rudimenta commendo. & quia nomen eiuſdem Lectorum nuper albus accepit, agnoſcitis profecturo ciui me epiſtolam, clerico debuiſſe formatam. Quem propediem non iniuria reor mercatorem ſplendidum fore, ſi hinc ad veſtra obſequia feſtinans, frigoribus fontium ciuicorum ſæpe fontem mercatoris anteferat. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. IX.

Sidonius domino Papæ Lupo ſalutem.

VIR iam honeſtus Gallus, quia iuſſus ad coniugem redire non diſtulit, literarum mearum

obſequium, veſtrarum reportat effectum. Cui cùm pagina quam miſeratis reſeraretur, actutum compunctus ingemuit, deſtinatámque non ad me epiſtolam, ſed in ſe ſententiam iudicauit. Itaque confeſtim iter in patriam ſpopondit, adornauit, arripuit. Quem nos propter hanc ipſam pœnitudinis celeritatem, non increpatiuè, ſed conſolatoriè potiùs compellare curauimus; quia vicinaretur innocentiæ feſtinata correctio. Neque enim quiſquam, etiam ſibi bene conſcius, plùs facere præſumpſit; ſi quis tamen veſtræ correptionis orbitam non reliquit. quippe cùm ea ipſa quæ legimus parcentis verba cenſuræ, maximæ emendationis incitamenta ſint. Nam quid poteſt eſſe caſtigationis huiuſce tenore pretioſius, in qua fortè peccato animus æger reperit intrinſecùs remedium, cùm non valeret extrinſecùs inuenire conuitium? Quod ſupereſt, obſecramus, vt crebra oratione, per quam vitiis omnibus immanè dominamini, nos quoque ſicut Euangelicos Magos remeaſſe manifeſtum eſt, vel iam nunc per aliam viam morum in beatorum patriam redire faciatis. Penè omiſeram, quod minimè prætereundum fuit. Agite gratias Innocentio ſpectabili viro, qui vt præceperatis, gnauiter morem geſſit iniunctis. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. X.

Sidonius domino Papæ Cenſorio ſalutem.

GERVLVM literarum Leuitici ordinis honeſtat officium. Hic cum familia ſua deprædationis

Gothicæ turbinem vitans, in territorium veſtrum delatus eſt ipſo, vt ſic dixerim, pondere fugæ. Vbi in re eccleſiæ, cui ſanctitas tua præſidet, paruam ſementem ſemiconfecto ceſpiti aduena ieiunus iniecit: cuius ex ſolido colligendæ fieri ſibi copiam exorat. Quem ſi domeſticis fidei deputata humanitate foueatis, id eſt, vt debitum glebæ canonem non petatur, tantùm lucelli præſtitum ſibi computat peregrini hominis, vt cenſus, ſic animus anguſtus, ac ſi in patrio ſolo ruſticaretur. Huic ſi legitimam, vt mos eſt, ſolutionem perexiguæ ſegetis indulgeas, tanquam opiparè viaticatus, cum gratiarum actione remeabit. Per quem ſi me ſtylo ſolitæ dignationis impartias, mihi, fraternitatíque iſtic ſitæ, pagina tua veluti polo lapſa reputabitur. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XI.

Sidonius domino Papæ Eleutherio ſalutem.

IVDÆVM præſens charta commendat. non quòd mihi placeat error, per quem pereunt inuoluti: ſed quia neminem ipſorum nos decet ex aſſe damnabilem pronuntiare dum viuit. In ſpe enim adhuc abſolutionis eſt, cui ſuppetit poſſe conuerti. Quæ ſit verò negotij ſui ſeries, ipſe rectiùs præſentanea coràm narratione patefaciet. Nam prudentiæ ſatis obuiat, epiſtolari formulæ debitam concinnitatem plurifario ſermone porrigere. Sanè quia ſecundùm vel negotia, vel iudicia terrena, ſolent

huiuſcemodi homines honeſtas habere cauſas, tu quoque potes huius laborioſi, & ſi impugnas perfidiam, propugnare perſonam. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XII.

Sidonius domino Papæ Patienti S.

ALIQVIS aliquem, ego illum præcipuè puto ſuo viuere bono, qui viuit alieno : quíque fidelium calamitates indigentiámque miſeratus, facit in terris opera cœlorum. Quorſum iſta hæc, inquis ? Te ſententia quàm maximè, Papa beatiſſime, petit ; cui non ſufficit illis tantùm neceſſitatibus opem ferre, quas noueris; quíque vſque in extimos terminos Galliarum caritatis indage porrecta, priùs ſoles indigentum reſpicere cauſas, quàm inſpicere perſonas. Nullius obeſt tenuitati debilitatíque, ſi te expetere non poſſit. nam præuenis manibus illum, qui non valuerit ad te pedibus peruenire. Tranſit in alienas prouincias vigilantia tua ; & in hoc curæ tuæ latitudo diffunditur, vt longè poſitorum conſoletur anguſtias. & hinc fuit, vt quia crebrò te non minùs abſentum verecundia, quàm præſentum querimonia mouet, ſæpè terſeris eorum lacrymas, quorum oculos non vidiſti. Omitto illa quæ quotidie propter defectionem ciuium pauperatorum, inrequietis toleras excubiis, precibus, expenſis. Omitto te tali ſemper agere temperamento, ſic ſemper humanum, ſic abſtemium iudicari; vt con-

ſtet indeſinenter regem præſentem prandia tua, reginam laudare ieiunia. Omitto te tanto cultu eccleſiam tibi creditam conuenuſtare, vt dubitet inſpector meliúſne noua opera conſurgant, an vetuſta reparentur. Omitto per te plurimis locis baſilicarum fundamenta conſurgere, ornamenta duplicari. Cúmque multa in ſtatu fidei tuis diſpoſitionibus augeantur, ſolum hæreticorum numerum minui. téque quodam venatu apoſtolico feras Photinianorum mentes ſpiritalium prædicationum caſſibus implicare; atque à tuo barbaros iam ſequaces, quoties conuincuntur verbo, non exire veſtigio, donec eos à profundo gurgite erroris feliciſſimus animarum piſcator extraxeris. Et horum aliqua tamen cum reliquis forſan communicanda collegis. Illud autem deberi tibi quodam, vt iuriſconſulti dicunt, præcipui titulo, nec tuus poterit ire pudor inficias; quòd poſt Gothicam depopulationem, poſt ſegetes incendio abſumptas, peculiari ſumptu, inopiæ communi per deſolatas Gallias gratuita frumenta miſiſti: cùm tabeſcentibus fame populis nimium contuliſſes, ſi commercio fuiſſet ſpecies iſta, non munere. Vidimus anguſtas tuis frugibus vias. vidimus per Araris & Rhodani ripas, non vnum, quod vnus impleueras, horreum. Fabularum cedant figmenta gentilium, & ille quaſi in cœlum relatus pro reperta ſpicarum nouitate Triptolemus; quem Græcia ſua cæmentariis, pictoribus, ſignificibúſque illuſtris, ſacrauit templis, formauit ſtatuis, effigiauit

uit imaginibus. Illum dubia fama conciliat, per rudes adhuc & Dodonigenas populos, duabus vagum nauibus, quibus poëtæ deinceps formam draconum deputauerunt, ignotam circumtuliſſe ſementem. Tu, vt de mediterranea taceam largitate, victum ciuitatibus Tyrrheni maris erogaturus, granariis tuis duo potiùs flumina, quàm duo nauigia compleſti. Sed ſi fortè Achaïcis Eleuſinæ ſuperſtitionis exemplis, tanquam minùs idoneis, religioſus laudatus offenditur; ſepoſita myſtici intellectus reuerentia, venerabilis patriarchæ Ioſeph hiſtorialem diligentiam comparemus, qui contra ſterilitatem ſeptem vberes annos inſecuturam, facilè prouidit remedium, quod præuidit. Secundùm tamen moralem ſententiam, nihil iudicio meo minor eſt, qui in ſuperueniente ſimili neceſſitate non diuinat, & ſubuenit. Quapropter & ſi ad integrum coniicere non poſſum, quantas tibi gratias Arelatenſes, Reienſes, Auennicus, Arauſionenſis quoque, & Albenſis, Valentinæque, necnon & Tricaſtinæ vrbis poſſeſſor exſoluat; quia difficile eſt eorum ex aſſe vota metiri, quibus noueris alimoniam ſine aſſe collatam: Aruerni tamen oppidi ego nomine, vberes perquàm gratias ago; cui vt ſuccurrere meditarere, non te communio prouinciæ, non proximitas ciuitatis, non opportunitas fluuij, non oblatio pretij adduxit. Itaque ingentes per me referunt grates, quibus obtigit per panis tui abundantiam ad ſui ſufficientiam peruenire. Igitur ſi mandati officij munia

ſatis videor expleſſe, ex legato nuntius ero. Ilicet ſcias volo, per omnem fertur Aquitaniam gloria tua : amaris, laudaris, deſideraris, excoleris, omnium pectoribus, omnium votis. Inter hæc temporum mala, bonus ſacerdos, bonus pater, bonus annus es. quibus operæ pretium fuit, fieri famem ſuam periculo, ſi aliter eſſe non poterat tua largitas experimento. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

C. SOLLII APOLLINARIS SIDONII ARVERNORVM EPISCOPI, EPISTOLARVM LIBER VII.

EPISTOLA I.

Sidonius domino Papæ Mamerto ſalutem.

RVMOR eſt Gothos in Romanum ſolum caſtra mouiſſe. Huic ſemper irruptioni nos miſeri Aruerni ianua ſumus. Namque odiis inimicorum hinc peculiaria fomenta ſubminiſtramus, quia quòd necdum terminos ſuos ab oceano in Rhodanum Ligeris alueo limitauerunt, ſolam ſub ope Chriſti moram de noſtra tantùm obiicê patiuntur. Circumiectarum

verò ſpatia tractúmque regionum iam pridem regni minacis importuna deuorauit impreſſio. Sed animoſitati noſtræ tam temerariæ, támque periculoſæ, non nos aut ambuſtam murorum faciem, aut putrem ſudium cratem, aut propugnacula vigilum trita pectoribus confidimus opitulatura: ſolo tamen inuectarum te auctore rogationum palpamur auxilio: quibus inchoandis inſtituendíſque populus Aruernus, & ſi non effectu pari, affectu certè non impari cœpit initiari, & ob hoc circumfuſis necdum dat terga terroribus. Non enim latet noſtram ſciſcitationem, primis temporibus harumce ſupplicationum inſtitutarum, ciuitas tibi cælitus credita per cuiuſmodi prodigiorum terriculamenta vacuabatur. Nam modò ſcenæ mœnium publicorum crebris terræ motibus concutiebantur; nunc ignes ſæpe flammati caducas culminum criſtas ſuperiecto fauillarum monte tumulabant; nunc ſtupenda foro cubilia collocabat audacium pauenda manſuetudo ceruorum: cùm tu inter iſta diſceſſu primorum populariúmque ſtatu vrbis exinanito, ad noua celer veterum Niniuitarum exempla decurriſti, ne diuinæ admonitioni tua quoque deſperatio conuitiaretur. Et verè iam de Deo tu minimè poteras abſque peccato poſt virtutum experimenta diffidere. Nam cùm vice quadam ciuitas conflagrare cœpiſſet, fides tua in illo ardore plus caluit: & cùm in conſpectu pauidæ plebis, obiectu ſolo corporis tui ignis recuſſus in tergum fugitiuis flexibus ſinuaretur, miraculo terribili, nouo, inuſitato, affuit

flammæ cedere per reuerentiam, cui ſentire defuit per naturam. Primùm igitur & iis paucis noſtri ordinis viris indicis ieiunia, interdicis flagitia, ſupplicia prædicis, remedia promittis: exponis omnibus, nec pœnam longinquam eſſe, nec veniam: doces denuntiatæ ſolitudinis minas orationum frequentia eſſe amoliendas: mones aſſiduitatem furentis incendij, aqua potiùs oculorum quàm fluminum poſſe reſtingui: mones minacem terræ motuum conflictationem fidei ſtabilitate firmandam. Cuius confeſtim ſequax humilis turba conſilij, maioribus quoque ſuis fuit incitamento, quos cùm non piguiſſet fugere, redire non puduit. Qua deuotione placatus inſpector pectorum Deus, fecit eſſe obſecrationem veſtram vobis ſaluti, ceteris imitationi, vtriſque præſidio. Denique illic deinceps non fuère vel damna calamitati, vel oſtenta formidini. Quæ omnia ſciens populus iſte Viennenſibus tuis & accidiſſe priùs, & non acceſſiſſe poſteriùs, veſtigia tam ſacroſanctæ informationis amplectitur, ſedulò petens, vt conſcientiæ tuæ beatitudo mittat orationum ſuarum ſuffragia, quibus exempla tranſmiſit. Et quia tibi ſoli conceſſa eſt, poſt auorum memoriam, vel confeſſorem Ambroſium duorum martyrum repertorem, in partibus orbis occidui martyris Ferreoli ſolida tranſlatio, adiecto noſtri capite Iuliani, quod iſtinc turbulento quondam perſecutori manus retulit cruenta carnificis: non iniurium eſt, quod pro compenſatione depoſcimus, vt nobis inde veniat pars patrocinij, quia

vobis hinc rediit pars patroni. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. II.

Sidonius domino Papæ Græco ſalutem.

ONERAS, conſummatiſſime pontificum, verecundiam meam multifaria laude cumulando, ſi quid ſtylo ruſticante peraraueto. atque vtinam reatu careat, quòd apicum primore congreſſu, quanquam circumſcriptus, veritati reſultantia tamen & diuerſa connexui. Ignorantiæ ſiquidem meæ callidus viator impoſuit. Nam dum ſolum mercatoris prætendit officium, literas meas ad formatæ vicem, ſcilicet vt Lector, elicuit, ſed quas aliquam gratiarum actionem continere decuiſſet. Namque, vt poſt comperi, plus Maſſilienſium benignitate profectus eſt, quàm ſtatus ſui, ſeu per cenſum, ſeu per familiam forma pateretur. Quæ tamen vt geſta ſunt, ſi quiſpiam dignus relator euolueret, fierent iocunda memoratu. Sed quoniam iubetis ipſe, vt aliquid vobis à me lætum, copioſúmque pagina ferat; date veniam, ſi hanc ipſam tabellarij noſtri hoſpitalitatem, comicis ſalibus comparandam, ſalua veſtrarum aurium ſeueritate perſtringamus; ne ſecundò inſinuatum non nunc primùm noſſe videamur. Simul & ſi moris eſt regularum, vt ex materia omni vſurpentur principia dicendi, cur hîc quoque quodcumque mihi ſermocinaturo materia longiùs quæratur expetatúrque, niſi vt ſermoni

noſtro ſit ipſe pro cauſa, cui erit noſter ſermo pro ſarcina? Aruerni huic patria, parentes natalibus non ſuperbis, ſed abſolutis, & ſicut nihil illuſtre iactantes, ita nihil ſeruile metuentes; contenti cenſu modico, ſed eodem vel ſufficiente, vel libero. militia illis in clericali potiùs, quàm in palatino decurſa comitatu. Pater iſti granditer frugi, & liberis parum liberalis: quíque per nimiam parſimoniam iuueni filio plus prodeſſe quàm placere maluerit? Quo relicto tunc puer iſte vos petiit nimis expeditus; quod erat maximum conatibus primis impedimentum. nihil eſt enim viatico leui grauius. Attamen prímus illi in veſtra mœnia ſatis ſecundus introitus. Sancti Euſtachij, qui vobis deceſſit, actutum dicto factóque gemina benedictio eſt. hoſpitium breui quæſitum, iam Euſtachij cura facilè inuentum, celeriter aditum, ciuiliter locatum. Iam primùm crebro accurſu excolere vicinos, identidem ab his ipſe haud aſpernanter reſalutari. Agere cum ſingulis, provt ætatis ratio permitteret; grandæuos obſequiis, æquæuos officiis obligare; pudicitiam præ ceteris, ſobrietatémque ſectari: quod tam laudandum in iuuentute, quàm rarum. Summatibus deinceps, & tunc Comiti ciuitatis, non minùs opportunis, quàm frequentibus excubiis agnoſci, innoteſcere, familiareſcere: ſícque eius indies ſedulitas maiorum ſodalitatibus promoueri: fouere boni quique certatim, votis omnes, plurimi conſiliis, priuati donis, cuncti beneficiis adiuuare: pérque hæc ſpes, opéſque iſtius

raptim ſaltuatímque cumulari. Fortè accidit, vt diuerſorio, cui ipſe ſucceſſerat, quædam femina non minùs cenſu quàm moribus idonea vicinaretur: cuius filia infantiæ iam temporibus emenſis, necdum tamen nubilibus annis appropinquabat. Huic hic blandus (ſiquidem ea ætas infantulæ, vt adhuc decenter) nunc quædam friuola, nunc ludo apta virgineo ſcruta donabat: quibus iſti parum grandibus cauſis plurimùm virgunculæ animus copulabatur. Anni obiter thalamo pares. quid moror multis? Adoleſcens ſolus, tenuis, peregrinus, filius familias, & è patria patre non ſolùm non volente, verùm etiam ignorante diſcedens, puellam non inferiorem natalibus, facultatibus ſuperiorem, medio Epiſcopo, quia Lector, ſolatio Comitis, quia cliens, ſocru non inſpiciente ſubſtantiam, ſponſa non deſpiciente perſonam, vxorem petit, impetrat, ducit. Conſcribuntur tabulæ nuptiales: & ſi qua iſtic municipioli noſtri ſuburbanitas, matrimonialibus illic inſerta documentis, mimica largitate recitatur. Peracta circumſcriptione legitima, & fraude ſolenni, leuat diuitem coniugem pauper adamatus: & diligenter quæ ad ſocerum pertinuerant rimatis conuaſatíſque, non paruo etiam corollario facilitatem credulitatémque munificentiæ ſocrualis emungens, receptui in patriam cecinit præſtigiator inuictus. Quo profecto mater puellæ pro hyperbolicis inſtrumentis cœpit actionem repetundarum velle proponere; & tunc demum de mancipiorum ſponſalitiæ donationis pauci-

paucitate mœrere, quando iam de nepotum numeroſitate gaudebat. Ad hanc placandam noſter Hippolytus pertexerat, cùm literas meas priùs obtulit. Habetis hiſtoriam iuuenis eximij, fabulam Mileſiæ vel Atticæ parem. Simul & ignoſcite præter æquum epiſtolarem formulam porrigenti: quam ob hoc ſtylo morante produxi; vt non tanquam ignotum reciperetis, quem ciuem beneficiis reddidiſtis. Pariter & natura comparatum eſt, vt quibus impendimus ſtudium, præſtemus affectum. Vos verò Euſtachium pontificem tunc ex aſſe digno hærede deceſſiſſe monſtrabitis, ſi vt propinquis teſtamenti, ſic clientibus patrocinij legata ſoluatis. Ecce parui, & obedientis officium garrulitate compleui, licèt qui indocto negotium prolixitatis iniungit, ægrè ferre non debeat, ſi non tam eloquentes epiſtolas recipit, quàm loquaces. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. III.

Sidonius domino Papæ Megethio S.

DIV multúmque deliberaui, quanquam mihi animo affectus ſtudióque parendi ſollicitaretur, an deſtinarem, ſicuti iniungis, conteſtatiunculas quas ipſe dictaui. Vicit ad vltimum ſententia, quæ tibi obſequendum definiebat. ergo petita tranſmiſi. Et quid modò dicemus? grandíſne hæc obedientia? puto grandis eſt: grandior impudentia tamen. Hac enim fronte poſſemus flumini-

bus aquas, ſyluis ligna tranſmittere. hac enim temeritate Apellem peniculo, cælo Phidiam, malleo Polycletum muneraremur. Dabis ergo veniam præſumptioni, Papa ſancte, facunde, venerabilis, quæ doctiſſimo examini tuo naturali garrulitate deblaterat. Habet conſuetudo noſtra pro ritu, vt & ſi pauca edit, multa conſcribat: veluti eſt canibus innatum, vt & ſi non latrant, tamen hirriant. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. IV.

Sidonius domino Papæ Fonteio ſalutem.

INSINVARE quoſcumque iam paueo, quia commendatis nos damus verba, vos munera: tanquam non principalitas ſit cenſenda beneficij, quòd à me peccatore digreſſis ſanctæ communionis portio patet. Teſtis horum eſt Vindicius noſter, qui ſegniùs domum pro munificentiæ veſtræ faſce remeauit; quoquo loci eſt conſtanter affirmans, cùm ſitis opinione magni, gradu maximi, non tamen eſſe vos amplius dignitate, quàm dignatione laudandos. Prædicat ſanctas, melleas, & floridas, quæ procedunt de temperata communione, blanditias: nec tamen ex hoc quicquam pontificali deperire perſonæ; quòd ſacerdotij faſtigium non frangitis comitate, ſed flectitis. Quibus agnitis ſic inardeſco, vt tum me ſim feliciſſimum iudicaturus, cùm mihi coràm poſito ſub diuina ope contigerit tam ſecurum de Deo ſuo pectus, licèt præſumptioſis,

arctis tamen fouere complexibus. Accipite conſitentem : ſuſpicio quidem nimis ſeueros, & imbecillitatis meæ conſcius, æquanimiter fero aſperos. mihi ſed quod fatendum eſt, hiſce moribus faciliùs humilitate ſubmittimur, quàm familiaritate ſociemur. In ſumma, viderit qua conſcientiæ dote turgeſcat, qui ſe ambientibus rigidum reddit : ego tamen morum illius æmulator eſſe prælegerim, qui etiam longè poſitorum incitare in ſe affectat affectum. Illud quoque mihi inter maxima granditer cordi eſt, quòd apoſtolatus veſtri patrocinium copioſum veriſſimis dominis animæ meæ, Simplicio & Apollinari, intermina interceſſione conferre vos comperi. Si verum eſt, rogo vt non habeat veſtra caritas finem : ſi falſum eſt, peto vt non differat habere principium. Prætereà commendo gerulum literarum, cui iſtic, id eſt in Vaſionenſi oppido, quiddam neceſſitatis exortum ſanari veſtræ auctoritatis reuerentiæ pondere poteſt. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. V.

Sidonius domino Papæ Agrœcio ſalutem.

BITVRICAS decreto ciuium petitus adueni. cauſa fuit euocationis titubans eccleſiæ ſtatus : quæ nuper ſummo viduata pontifice, vtriuſque profeſſionis ordinibus ambiendi ſacerdotij quoddam claſſicum cecinit. Fremit populus per ſtudia diuiſus : pauci alteros, multi ſeſe non offe-

runt ſolùm, ſed inferunt. Si aliquid pro virili portione ſecundùm Deum conſulas, veritatémque, omnia occurrunt leuia, varia, fucata. & quid dicam? ſola eſt illic ſimplex impudentia. Et niſi me immeritò queri iudicaretis, dicere auderem, tam præcipitis animi eſſe pleroſque, támque periculoſi, vt ſacroſanctam ſedem dignitatémque affectare pretio oblato non reformident: & rem iam dudum in nundinam mitti auctionémque potuiſſe, ſi quàm paratus inuenitur emptor, venditor tam deſperatus inueniretur. Proinde quæſo, vt officij mei nouitatem, pudorem, neceſſitatem, ſpectatiſſimi aduentus tui ornes contubernio, tuteris auxilio. Nec te, quanquam Senoniæ caput es, inter hæc dubia ſubtraxeris intentionibus medendis Aquitanorum: quia minimùm refert, quòd nobis eſt in habitatione diuiſa prouincia, quando in religione cauſa coniungitur. His accedit, quòd de vrbibus Aquitanicæ primæ ſolum oppidum Aruernum Romanis reliquum partibus bella fecerunt. Quapropter in conſtituendo præfatæ ciuitatis antiſtite prouincialium collegarum deficimur numero, niſi metropolitanorum reficiamur aſſenſu. De cetero, quod ad honoris veſtri ſpectat prærogatiuam, nullus à me hactenus nominatus, nullus adhibitus, nullus electus eſt: omnia cenſuræ tuæ ſalua, illibata, ſolida ſeruantur. Tantùm hoc meum duco, veſtras inuitare perſonas, expectare voluntates, laudare ſententias: & cùm in locum, ſtatúmque pontificis quiſque ſufficitur, vt à vobis præceptum,

à me procedat obſequium. Sed ſi (quod tamen arbitror minimè fore) precibus meis apud vos maleſuadus obſtiterit interpres; poteritis præſentiam veſtram potiùs excuſare, quàm culpam: ſicut è diuerſo, ſi venitis, oſtenditis quia terminus potuerit poni veſtræ quidem regioni, ſed non potuerit caritati. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. VI.

Sidonius domino Papæ Baſilio ſalutem.

SVNT nobis, munere Dei, nouo noſtrorum temporum exemplo, amicitiarum vetera iura, diúque eſt quòd inuicem diligimus ex æquo. Porrò autem, quòd ad communem conſcientiam pertinet, tu patronus; quanquam hoc ipſum præſumptioſè, arrogantérque loquar. Namque iniquitas mea tanta eſt, vt mederi de lapſuum eius aſſiduitate vix etiam tuæ ſupplicationis efficacia queat. Igitur quia mihi es tam patrocinio, quàm dilectione bis dominus; pariter & quòd memini probè, quo polleas igne ſenſuum, fonte verborum, qui viderim Modaharium ciuem, Gothum, hæreſeos Arrianæ iacula vibrantem, quo tu ſpiritualium teſtimoniorum mucrone confoderis; ſeruata ceterorum tam reuerentia, quàm pace pontificum; non iniuria tibi defleo, qualiter eccleſiaſticas caulas iſtius aëris lupus, qui peccatis pereuntium ſaginatur animarum, clandeſtino morſu nec-

dum intellecti dentis arrodat. Namque hoſtis antiquus, quo faciliùs inſultet balatibus ouium deſtitutarum, dormitantium priùs incipit ceruicibus imminere paſtorum. Neque ego ita mei meminens non ſum, vt nequaquam me hunc eſſe reminiſcar, quem longis adhuc abluenda fletibus conſcientia premat : cuius ſtercora tamen, ſub ope Chriſti, quandoque myſticis orationum tuarum raſtris eruderabuntur. Sed quoniam ſupereminet priuati reatus verecundiam publica ſalus, non verebor, & ſi carpat zelum in me fidei ſiniſter interpres, ſub vanitatis inuidia cauſam prodere veritatis. Euarix rex Gothorum, quòd limitem regni ſui, rupto diſſolutóque fœdere antiquo, vel tutatur armorum iure, vel promouet, nec nobis peccatoribus hîc accuſare, nec vobis ſanctis hîc diſcutere permiſſum eſt. Quin potiùs ſi requiras, ordinis res eſt, vt & diues hîc purpura byſſóque veletur, & Lazarus hîc vlceribus & paupertate feriatur. Ordinis res eſt, vt, dum in hac allegorica verſamur Ægypto, Pharao incedat cum diademate, Iſraëlita cum cophino. Ordinis res eſt, vt dum in hac figuratæ Babylonis fornace decoquimur, nos cum Ieremia ſpiritualem Ieruſalem ſuſpirioſis plangamus vlulatibus, & Aſſur faſtu regio tonans ſanctorum ſancta proculcet. Quibus ego, præſentum futurarúmque beatitudinum viciſſitudinibus inſpectis, communia patientiùs incommoda fero. Primùm, quòd mihi quæ merear introſpicienti, quæcumque aduerſa prouenerint, leuiora reputabuntur. dein-

quòd certum ſcio, maximum eſſe remedium interioris hominis, ſi in hac area mundi variis paſſionum flagellis trituretur exterior. Sed quod fatendum eſt, præfatum regem Gothorum, quanquam ſit ob virium merita terribilis, non tam Romanis mœnibus, quàm legibus Chriſtianis inſidiaturum paueſco. Tantùm, vt ferunt, ori, tantum pectori ſuo catholici mentio nominis acet, vt ambigas, ampliùs ne ſuæ gentis, an ſuæ ſectæ teneat principatum. Ad hoc, armis potens, acer animis, alacer annis, hunc ſolùm patitur errorem, quòd putat ſibi tractatuum conſiliorúmque ſucceſſum tribui pro religione legitima, quem potiùs aſſequitur pro felicitate terrena. Propter quod diſcite citò catholici ſtatus valetudinem occultam, vt apertam feſtinetis adhibere medicinam. Burdegala, Petrocorij, Ruteni, Lemouices, Gabalitani, Eluſani, Vaſates, Conuenæ, Auſcenſes, multóque iam maior numerus ciuitatum, ſummis ſacerdotibus ipſorum morte truncatis, nec vllis deinceps epiſcopis in defunctorum officia ſuffectis, (per quos vtique minorum ordinum miniſteria ſubrogabantur) latum ſpiritualis ruinæ limitem traxit. Quam ferè conſtat ſic per ſingulos dies morientum patrum proficere defectu, vt non ſolùm quoſlibet hæreticos præſentum, verùm etiam hæreſiarchas priorum temporum potuerit inflectere. ita populos exceſſu pontificum orbatos, triſtis interciſæ fidei deſperatio premit. Nulla in deſolatis cura diœceſibus, parochiiſque. Videas in eccleſiis aut putres culminum lapſus, aut

valuarum cardinibus auulſis, baſilicarum aditus hiſpidorum veprium fruticibus obſtructos. Ipſa, proh dolor! videas armenta, non modò ſemipatentibus iacere veſtibulis, ſed etiam herboſa viridantium altarium latera depaſci. Sed iam nec per ruſticas ſolùm ſolitudo parochias: ipſa inſuper vrbanarum eccleſiarum conuenticula rareſcunt. Quid enim fidelibus ſolatij ſupereſt, quando clericalis non modò diſciplina, verùm etiam memoria perit? Equidem cùm clericus quiſque defungitur, ſi benedictione ſuccidua non accipiat dignitatis hæredem, in illa eccleſia ſacerdotium moritur, non ſacerdos. Atque ita quid ſpei reſtare pronunties, vbi facit terminus hominis finem religionis? Altiùs inſpicite ſpiritualium damna membrorum: profectò intelligetis, quanti ſubripiuntur epiſcopi, tantorum vobis populorum fidem periclitaturam. Taceo veſtros Crocum, Simpliciúmque collegas, quos cathedris ſibi traditis eliminatos ſimilis exilij cruciat pœna diſſimilis. Namque vnus ipſorum dolet ſe non videre quò redeat: alter ſe dolet videre quò non redit. Tu ſacratiſſimorum pontificum Leontij, Fauſti, Græci, vrbe, ordine, caritate medius inueniris. per vos mala fœderum currunt, per vos regni vtriuſque pacta conditionéſque portantur. Agite quatenus hæc ſit amicitia, concordia principalis, vt epiſcopali ordinatione permiſſa, populos Galliarum, quos limes Gothicæ ſortis incluſerit, teneamus ex fide, & ſi non tenemus ex fœdere. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST.

EPIST. VII.

Sidonius domino Papæ Græco ſalutem.

ECCE iterum Amantius nugigerulus noſter Maſſiliam ſuam repetit, aliquid, vt moris eſt, de manubiis ciuitatis domum reportaturus, ſi tamen cataplus arriſerit. per quem iculariter plura garrirem, ſi pariter vnus idémque valeret animus exercere læta, & triſtia ſuſtinere. Siquidem noſtri hic nunc eſt infelicis anguli ſtatus; cuius, vt fama confirmat, melior fuit ſub bello, quàm ſub pace conditio. Facta eſt ſeruitus noſtra pretium ſecuritatis alienæ. Aruernorum, proh dolor! ſeruitus: qui, ſi priſca replicarentur, audebant ſe quondam fratres Latio dicere, & ſanguine ab Iliaco populos computare. Si recentia memorabuntur, hi ſunt, qui viribus propriis hoſtium publicorum arma remorati ſunt. cui ſæpe populo Gothus non fuit clauſo intra mœnia formidini, cùm viciſſim ipſe fieret oppugnatoribus poſitis intra caſtra terrori. Hi ſunt, qui ſibi aduerſus vicinorum aciem tam duces fuêre, quàm milites. De quorum tamen ſorte certaminum, ſi quid proſperum ceſſit, vos ſecunda ſolata ſunt: ſi quid contrarium, illos aduerſa fregerunt. Illi amore reipublicæ Seronatum barbaris prouincias propinantem non timuere legibus tradere; quem conuictum deinceps reſpublica vix præſumpſit occidere. Hoccine meruerunt inopia, flamma, ferrum, peſtilentia, pingues cædibus gla-

dij, & macri ieiuniis prœliatores? Propter huius tamen inclytæ pacis expectationem, auulſas muralibus rimis herbas in cibum traximus: crebrò per ignorantiam venenatis graminibus infecti, quæ indiſcretis foliis ſuccíſque viridantia, ſæpe manus fame concolor legit. Pro his tot, tantíſque deuotionis experimentis noſtrì (quantum audio) facta iactura eſt. Pudeat vos precamur huius fœderis, nec vtilis, nec decori. Per vos legationes meant. Vobis primùm, quanquam Principe abſente, non ſolùm tractata referantur, verùm etiam tractanda committuntur. Veniabilis ſit, quæſumus, apud aures veſtras veritatis aſperitas, cuius conuitij inuidiam dolor eripit. Parum in commune conſulitis: & cùm in concilium conuenitis, non tam curæ eſt publicis mederi periculis, quàm priuatis ſtudere fortunis. quod vtique ſæpe diúque facientes, iam non primi comprouincialium cœpiſtis eſſe, ſed vltimi. At quouſque iſtæ poterunt durare præſtigiæ? Non enim diutius ipſi maiores noſtri hoc nomine gloriabuntur, qui minores incipiunt non habere. Quapropter vel conſilio, quo poteſtis, ſtatum concordiæ tam turpis incidite. Adhuc ſi neceſſe eſt obſideri, adhuc pugnare, adhuc eſurire delectat. Si verò tradimur, qui non potuimus viribus obtineri, inueniſſe vos certum eſt, quid barbarum ſuaderetis ignaui. Sed cur dolori nimio fræna laxamus? Quin potiùs ignoſcite afflictis, nec imputate mœrentibus. Namque alia regio tradita ſeruitium ſperat, Aruerna ſupplicium. Sanè ſi medicari noſtris

vltimis non valetis, ſaltem hoc efficite prece ſedula, vt ſanguis viuat, quorum eſt moritura libertas. parate exulibus terram, capiendis redemptionem, viaticum peregrinaturis. Si murus noſter aperitur hoſtibus, non ſit clauſus veſter hoſpitibus. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. VIII.

Sidonius domino Papæ Euphronio S.

QVANDOQVIDEM me clericalis officij vincula ligant, feliciſſimum mediocritatis meæ ſtatum pronuntiarem, ſi nobis haberentur quàm territoria vicina, tam mœnia. De minimis videlicet rebus coronam tuam maximíſque conſulerem: fierétque actionum mearum quaſi cuiuſpiam fluuij placidiſſimus curſus, atque inoffenſus, ſi è tractatu tuo veluti è ſaluberrimo fonte manaret. Proculdubio tunc ille non eſſet aut ſpumoſus per iactantiam, aut turbidus per ſuperbiam, aut cœnoſus per conſcientiam, aut præceps per iuuentutem. Quin potiùs in illo ſqualidum ſiquid ac putre ſorderet, totum id admixta conſilij tui vena dilueret. Sed quod huiuſcemodi votis ſpatia ſunt longa interpoſita præpedimento, ſedulò precor, vt conſulentem de ſcrupulo incurſæ ambiguitatis expedias: & quia Simplicium ſpectabilem virum epiſcopum ſibi flagitat populus Biturix ordinari, quid ſuper tanto debeam negotio facere decernas. Huius es namque vel erga me dignationis, vel erga re-

liquos auctoritatis, vt ſi quid fieri voles (voles autem quicquid æquiſſimum eſt) non ſuadere tam debeas, quàm iubere. De quo tamen Simplicio ſcitote narrari plurima bona, atque ea quidem à plurimis bonis. Quæ teſtimonia mihi prima fronte colloquij non ſatis grata, quia ſatis gratioſa, iudicabantur. At poſtquam æmulos eius nihil vidi ampliùs quàm ſilere, atque eos maximè qui fidem fouent Arrianorum; neque quippiam nominato, licèt necdum noſtræ profeſſionis, illicitum opponi: animum aduerti exactiſſimum virum poſſe cenſeri, de quo ciuis malus loqui, bonus tacere non poſſet. Sed cur ego iſta hæc ineptus adieci, tanquam darem conſilium qui popoſci? Quin potiùs omnia ex veſtro nutu, arbitrio, literíſque diſponentur, ſacerdotibus, popularibus manifeſtabuntur. Neque enim ita deſipimus in totum, vt euocandum te primùm, ſi venire poſſibile eſt, deinde ſi quid ſecus, certè conſulendum decerneremus, niſi in omnibus obſequuturi. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. IX.

Sidonius domino Papæ Perpetuo ſalutem.

DESIDERIO ſpiritualium lectionum, quarum tibi tam per authenticos, quàm per diſputatores, bibliotheca fidei catholicæ perfamiliaris eſt, etiam illa, quæ maximè tuarum ſcilicet aurium minimè digna ſunt occupare cenſuram, noſcere

cupis. Siquidem iniungis, vt orationem, quam videor ad plebem Biturigis in eccleſia ſermocinatus, tibi dirigam: cui non rhetorica partitio, non oratoriæ minæ, non grammaticales figuræ, congruentem decorem diſciplinámque ſuppeditauerunt. Neque enim illic, vt exactè perorantibus mos eſt, aut pondera hiſtorica, aut poëtica ſchemata, ſcintilláſve controuerſalium clauſularum libuit aptari. Nam cùm me partium ſeditiones, ſtudia, varietates, in diuerſa raptarent; ſic dictandi mihi materiam ſuggerebat iniuria, quòd tempus occupatio ſubtrahebat. Etenim tanta erat turba competitorum, vt cathedræ vnius numeroſiſſimos candidatos nec duo recipere ſcamna potuiſſent. Omnes placebant ſibi, omnes omnibus diſplicebant. Neque enim valuiſſemus aliquid in commune conſulere, niſi iudicij ſui faciens plebs lenita iacturam, ſacerdotali ſe potiùs iudicio ſubdidiſſet: preſbyterorum ſanè paucis angulatim fringultientibus; porrò autem palàm ne muſſitantibus quidem; quia plerique non minùs ſuum, quàm reliquos ordines pertimeſcebant. Igitur dum publicè totos ſinguli cauent, factum eſt vt omnes non aſpernanter audirent quod deinceps ambienter expeterent. Itaque paginam ſume ſubditis voluminibus adiunctam: quam duabus vigiliis vnius noctis æſtiuæ, Chriſto teſte, dictatam, plurimùm vereor, ne ipſi amplius lectioni, quæ hoc de ſe probat, quàm mihi credas. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

CONCIO.

REFERT hiſtoria ſæcularis, dilectiſſimi, quendam philoſophorum diſcipulis aduenientibus priùs tacendi patientiam, quàm loquendi monſtraſſe doctrinam : & ſic incipientes quoſque inter diſputantium conſectaneorum cathedras mutum ſuſtinuiſſe quinquennium ; vt etiam celeriora quorumpiam ingenia non liceret antè laudari, quàm deceret agnoſci. Ita fiebat, vt eoſdem poſt longam taciturnitatem loquutos, quiſque audire cœperat, non taceret : quia donec ſcientiam natura combiberit, non maior eſt gloria dixiſſe quod noueris, quàm ſiluiſſe quod neſcias. At nunc mediocritatem meam manet longè diuerſa conditio ; cui per ſuſpirioſas voragines, & flagitiorùm volutabra gradienti, profeſſionis huiuſce pondus impactum eſt : & priùs quàm vlli bonorum reddam diſcentis obſequium, cogor debere ceteris docentis officium. Adiicitur huic impoſſibilitati pondus pudoris ; quòd mihi peculiariter paginæ decretalis oblatu, pontificis eligendi mandaſtis arbitrium, coram ſacroſancto & pontificatu maximo digniſſimo Papa : qui cùm ſit ſuæ prouinciæ caput, ſit etiam mihi inſtitutione, facundia, priuilegio, tempore, ætate præſtantior : ego déque, corámque Metropolitano verba facturus, & prouincialis, & iunior, pariter fero imperiti verecundiam, procacis inuidiam. Sed quoniam veſtro ſic libitum errori, vt ipſe prudentia carens, prudentem vobis, in cuiúſque perſonam

bona multa concurrant, ſub ope Chriſti epiſcopum exquiram : noueritis huiuſmodi aſſenſu multum me honoris, plus oneris excipere. Primore loco grandem publicæ opinionis ſarcinam penditote, quòd iniunxiſtis incipienti conſummata iudicia : atque ab hoc rectum conſilij tramitem poſtulatis, in quo recolitis adhuc nuper erratum. Igitur quia vobis id fuit cordi, obſecro, vt quales nos fide creditis, tales interceſſione faciatis ; atque dignemini humilitatem noſtram orationibus potiùs in cælum ferre, quàm plauſibus. Primùm tamen noſſe vos par eſt, in quas me obloquiorum ſcyllas, & in quos linguarum, ſed humanarum, latratus quorundam vos infamare conantum turbo conie-cerit. Eſt enim hæc quædam vis malis moribus, vt innocentiam multitudinis deuenuſtent ſcelera paucorum : cùm tamen è diuerſo bonorum raritas flagitia multorum nequeat excuſare virtutibus communicatis.

Si quempiam nominauero monachorum, quamuis illum Paulis, Antoniis, Hilarionibus, Macariis conferendum, ſectatæ anachoreſeos prærogatiua comitetur, aures ilico meas incondito tumultu circumſtrepitas ignobilium pumilionum murmur euerberat conquerentium : Hic qui nominatur, inquiunt, non epiſcopi, ſed potiùs abbatis complet officium ; & intercedere magis pro animabus apud cæleſtem, quàm pro corporibus apud terrenum iudicem poteſt. Sed quis non exacerbeſcat, cùm videat ſordidari virtutum ſinceritatem

criminatione vitiorum? Si eligimus humilem, vocatur abiectus: ſi proferimus erectum, ſuperbire cenſetur. Si minùs inſtitutum, propter imperitiam creditur irridendus: ſi aliquatenus doctum, propter ſcientiam clamatur inflatus. Si ſeuerum, tanquam crudelis horretur: ſi indulgentem, facilitate culpatur. Si ſimplicem, deſpicitur vt brutus: ſi acrem, vitatur vt callidus. Si diligentem, ſuperſtitioſus decernitur: ſi remiſſum, negligens iudicatur. Si ſolertem, cupidus; ſi quietum, pronuntiatur ignauus. Si abſtemium producimus, auarus accipitur: ſi eum qui prandendo paſcat, edacitatis impetitur: ſi eum qui paſcendo ieiunet, vanitatis arguitur. Libertatem pro improbitate condemnant: verecundiam pro ruſticitate faſtidiunt. rigidos ab auſteritate non habent caros: blandi apud eos communione vileſcunt. Ac ſic vtrolibet genere viuatur, ſemper hîc tamen bonarum partium mores pungentibus linguis maledicorum veluti bicipitibus hamis inuncabuntur. Inter hæc monaſterialibus diſciplinis ægrè ſubditur, vel populariu cetuicoſitas, vel licentia clericorum.

Si clericum dixero, ſequentes æmulantur, derogant antecedentes. Nam ita ex his pauci, quod reliquorum pace ſit dictum, ſolam clericatus diuturnitatem pro meritis autumant calculandam; vt nos in antiſtite conſecrando, non vtilitatem velint eligere, ſed ætatem: tanquam diu potiùs, quàm bene viuere, debeat accipi ad ſummum ſacerdotium adipiſcendum, pro omnium gratiarum priuilegio, de-

decoramento, lenocinamento. Et ita quipiam in miniſtrando ſegnes, in obloquendo celeres, in tractatibus otioſi, in ſeditionibus occupati, in caritate infirmi, in factione robuſti, in æmulationum conſeruatione ſtabiles, in ſententiarum aſſertione nutantes, nituntur regere eccleſiam, quos iam regi neceſſe eſt per ſenectam. Sed nec diutiùs placet propter paucorum ambitus multorum notare perſonas. hoc ſolùm adſtruo, quòd cùm nullum proferam nuncupatim, ille confitetur repulſam, qui profitetur offenſam. Sanè id liberiùs dico, de multitudine circumſtantium multos epiſcopales eſſe, ſed totos epiſcopos eſſe non poſſe: & cùm ſinguli diuerſorum chariſmatum proprietate potiantur, ſufficere omnes ſibi, omnibus neminem.

Si militarem dixero fortè perſonam, protinus in hæc verba conſurgitur; Sidonius ad clericatum quia de ſæculari profeſſione tranſlatus eſt, ideo ſibi aſſumere Metropolitanum de religioſa congregatione diſſimulat: natalibus turget, dignitatum faſtigatur inſignibus, contemnit pauperes Chriſti. Quapropter in præſentiarum ſoluam, quam non tam bonorum caritati, quàm maledicorum ſuſpicioni debeo fidem. Viuit Spiritus ſanctus, omnipotens Deus noſter, qui Petri voce damnauit in Simone Mago, cur opinaretur gratiam benedictionis pretio ſe poſſe mercari; me in eo, quem vobis opportunum cenſui, nec pecuniæ fauere, nec gratiæ: ſed ſtatu ſatis ſupérque trutinato, perſonæ, temporis, prouinciæ, ciuitatis, virum, cuius in

conſequentibus raptim vita replicabitur, competentiſſimum credidiſſe. Benedictus Simplicius, hactenus veſtri, iámque abhinc noſtri (modò per vos Deus annuat) habendus ordinis comes, ita vtrique parti vel actu, vel profeſſione reſpondet, vt & reſpublica in eo quod admiretur, & eccleſia poſſit inuenire quod diligat. Si natalibus ſeruanda reuerentia eſt, quia & hos non omittendos euangeliſta monſtrauit; (nam Lucas laudationem Ioannis aggreſſus, præſtantiſſimum computauit, quòd ſacerdotali de ſtirpe veniebat; & nobilitatem vitæ prædicaturus, priùs tamen extulit familiæ dignitatem) parentes ipſius, aut cathedris, aut tribunalibus præſederunt. Illuſtris in vtraque conuerſatione proſapia, aut epiſcopis claruit, aut præfectis. ita ſemper huiuſce maioribus, aut humanum, aut diuinum dictare ius vſui fuit. Si verò perſonam ſuam tractatu conſilioſiore penſemus, inuenimus eam tenere iſtic inter ſpectabiles principes locum. Sed dicitis viro Eucherium & Pannychium illuſtres haberi ſuperiores. quod hactenus eos eſto putatos: ſed præſentem iam modò ad cauſam illi ex canone non requiruntur, qui ambo ad ſecundas nuptias tranſierunt. Si annos ipſius computemus; habet efficaciam de iuuentute, de ſenectute conſilium. Si literas vel ingenium conferamus, certat natura doctrinæ. Si humanitas requirenda eſt, ciui, clerico, peregrino, minimo, maximóque etiam ſupra ſufficientiam offertur, & ſuum ſæpiùs panem ille potiùs, qui non erat redditurus, agnouit. Si neceſſi-

tas arripiendæ legationis incubuit, non ille ſemel pro hac ciuitate ſtetit ante pellitos reges, vel ante principes purpuratos. Si ambigitur quo magiſtro rudimentis fidei fuerit imbutus, vt prouerbialiter loquar, domi habuit vnde diſceret. Poſtremò iſte eſt ille, cariſſimi, cui in tenebris ergaſtularibus conſtituto, multipliciter obſerata barbarici carceris diuinitus clauſtra patuerunt. Iſtum, vt audiuimus, tam ſocero, quàm patre poſtpoſitis, ad ſacerdotium duci oportere vociferabamini. Quo quidem tempore plurimum laudis domum retulit, quando honorari parentum maluit dignitate, quàm propria. Penè tranſieram, quod præteriri non oportuerat. Sub Moyſe quondam, ſicut pſalmographus ait, in diebus antiquis, vt tabernaculi fœderis forma conſurgeret, totus Iſraël in eremo ante Beſeleelis pedes, oblatitij ſymbolum coaceruauit impendij. Salomon deinceps, vt templum ædificaret in Solymis, ſolidas populi vires in opere concuſſit: quamuis Palæſtinorum captiuas opes, & circumiectorum regum tributarias functiones, auſtralis reginæ Sabaitis gaza cumulauerit. Hic vobis eccleſiam iuuenis, miles, tenuis, ſolus, adhuc filius familias, & iam pater extruxit. Nec illum à propoſita deuotione ſuſpendit vel tenacitas ſenum, vel intuitus paruulorum: & tamen fuit morum factura, quæ taceret. Vir eſt namque, ni fallor, totius popularitatis alienus: gratiam non captat omnium, ſed bonorum: non indiſcreta familiaritate vileſcens, ſed exan inata ſodalitate pretioſus: &

bonoviratu æmulis ſuis magis prodeſſe cupiens, quàm placere: ſeueris patribus comparandus, qui iuuenum filiorum non tam cogitant vota, quàm commoda. In aduerſis conſtans, in dubiis fidus, in proſperis modeſtus, in habitu ſimplex, in ſermone communis, in contubernio æqualis, in conſilio præcellens. Amicitias probatas enixè expetit, conſtanter retinet, perenniter ſeruat. Inimicitias indictas hōneſtè exercet, tardè credit, celeriter deponit. maximè ambiendus, quia minimè ambitioſus, non ſtudet ſuſcipere ſacerdotium, ſed mereri. Dicet mihi aliquis; Vnde tibi de illo tam citò tanta comperta ſunt? Cui reſpondeo, Priùs Bituriges noueram, quàm Bituricas. Multos in itinere, multos in commilitio, multos in contractu, multos in tractatu, multos in ſua, multos in noſtra peregrinatione cognoſcimus. Plurima notitiæ dantur & ex opinione compendia: quia non tam paruos terminos poſuit famæ natura, quàm patriæ. Quocirca ſi vrbium ſtatus non tam murorum ambitu, quàm ciuium claritate taxandus eſt, non modò primùm qui eſſetis, ſed vbi eſſetis agnoui. Vxor illi de Palladiorum ſtirpe deſcendit, qui aut literarum, aut altarium cathedras cum ſui ordinis laude tenuerunt. Sanè quia perſona matronæ verecundam ſuccinctámque ſui exigit mentionem, conſtanter adſtruxerim, reſpondere illam feminam ſacerdotiis vtriuſque familiæ, vel vbi educata creuit, vel vbi electa migrauit. Filios ambo bene & prudenter inſtituunt; quibus comparatus pater inde felicior incipit eſſe,

quia vincitur. Et quia ſententiam paruitatis meæ in hac electione valituram eſſe iuraſtis, (ſiquidem non eſt validius dicere ſacramenta, quàm ſcribere) In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, Simplicius eſt, quem prouinciæ noſtræ. Metropolitanum, ciuitati veſtræ ſummum ſacerdotem fieri debere pronuntio. Vos autem de viro de quo loquimur, ſi nouam ſententiam meam ſequimini, ſecundùm veſtram veterem conſonate.

EPIST. X.

Sidonius Papæ Auſpicio ſalutem.

SI ratio temporum regionúmque pateretur, non per ſola officia verborum amicitias ſemel initas excolere curarem. Sed quoniam fraternæ quietis voto ſatis obſtrepit confligantium procella regnorum ; ſaltim inter diſcretos ſeparatóſque literarij conſuetudo ſermonis iure retinebitur, quæ iam pridem caritatis obtentu meritò inducta veteribus annuit exemplis. Supereſt vt ſollicito veneratori culpam raræ occurſionis indulgeas: quæ quo minus aſſiduè conſpectus tui ſacroſancta contemplatione potiatur, nunc periculum de vicinis timet, nunc inuidiam de patronis. Sed de his iſta hæc etiam multa ſunt. Interim Petrum, Tribunitium virum, portitorem noſtri ſermonis inſinuo, qui idipſum ſedulò expoſcit ; quíque quid negocij ferat præſentaneo compendioſiùs poteſt intimare memoratu. cui precor, quod in vobis eſt opis, intuitu pagi-

næ præſentis accedat; manente reſpectu nihilominus æquitatis; contra quam nec magis familiarium cauſas commendare conſueui. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XI.

Sidonius domino Papæ Græco S.

INVIDEO felicitati conſuetudinarij portitoris, à quo contingit ſæpius vos videri. Sed quid de Amantio loquar, cùm ipſas quoque literas meas æmuler, quæ ſacroſanctis reſerabuntur digitis, inſpicientur obtutibus? Et ego iſtic inter ſemiuſtas muri fragilis clauſus anguſtias, belli terrore contigui, deſiderio de vobis meo nequaquam ſatisfacere permittor. Atque vtinam hæc eſſet Aruernæ forma vel cauſa regionis, vt minùs excuſabiles excuſaremur. Sed quod eſt durius, per iniuſtitiæ noſtræ merita conficitur, vt excuſatio nobis iuſta non deſit. Quocirca ſalutatione præfata, ſicut mos poſcit officij, magnopere depoſco, vt interim remittatis occurſionis debitum vel verba ſoluenti. Nam ſi commeandi libertas pace reuocetur, illud magis verebor, ne aſſiduitas præſentiæ meæ ſit potiùs futura faſtidio. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XII.

Sidonius Ferreolo ſuo ſalutem.

SI amicitiæ noſtræ potiùs, affinitatíſque, quàm perſonæ tuæ tempus, ordinem, ſtatum cogitaremus, iure vobis in hoc opere, quantulumcumque eſt, primæ titulorum rubricæ, prima ſermonum officia dedicarentur. Iſſet per auitas tibi ſtylus noſter curules, patricias nihilominus infulas enumeraturus: non tacuiſſet triplices præfecturas, & Syagrio tuo pro toties mutatis præconibus præconia non negaſſet. Patrem inde, patruóſque minimè ſilendos percurriſſet. & quamlibet poſſet triumphalibus adoreis familiæ tuæ defatigari; non tamen eatenus explicandis antiquorum ſtemmatibus exinaniretur, vt ob hoc ad narrandam gloriam tuam fieret obtuſior: qui ſi etiam in ſcribendis maiorum tuorum virtutibus fuiſſet hebetatus, tuis denuo meritis acuminaretur. Sed ſalutationem tibi publicam deſtinaturus, non quid fuiſſes, ſed quid potiùs nunc eſſes conſiderauit. Prætermiſit Gallias tibi adminiſtratas tunc, cùm maximè incolumes erant. Prætermiſit Attilam Rheni hoſtem, Thoriſmodum Rhodani hoſpitem, Aëtium Ligeris liberatorem ſola te diſpoſitionum ſalubritate toleraſſe: propterque prudentiam tantam, prouidentiámque, currum tuum prouinciales cum plauſuum maximo accentu ſpontaneis ſubiſſe ceruicibus; quia ſic habenas Galliarum moderarere,

vt poſſeſſor exhauſtus tributario iugo releuaretur. Prætermiſit regem Gothiæ ferociſſimum, inflexum affatu tuo melleo, graui, arguto, inuſitato : & ab Arelatenſium portis, quem Aëtius non potuiſſet prælio, te prandio remouiſſe. Hæc omnia prætermiſit, ſperans congruentiùs tuum ſalue Pontificum, quàm ſenatorum iam nominibus adiungi: cenſuítque iuſtiùs fieri, ſi inter perfectos Chriſti, quàm ſi inter præfectos Valentiniani conſtituerere. Neque te ſacerdotibus potiùs admixtum vitio vertat malignus interpres. Nam grandis ordinum ignorantia tenet hinc aliquid derogaturos : quia ſicuti cùm epulum feſtiuitas pùblica facit, prior eſt in prima menſa conuiua poſtremus ei qui primus fuerit in ſecunda : ſic abſque conflictatione præſtantior ſecundùm bonorum ſententiam computatur honorato maximè minùs religioſus. Vale.

EPIST. XIII.

Sidonius Sulpicio ſuo ſalutem.

HIMERIVS antiſtes, filius tuus, notus mihi hactenus parum vultu, ſatis opinione, quæ quidem in bonam partem porrigebatur, Lugdunum nuper à Tricaſſibus venit. quo loci mihi raptim ac breuiter inſpectus, ſanctum epiſcopum Lupum, facilè principem pontificum Gallicanorum, ſuæ tam profeſſionis magiſtrum, quàm dignitatis auctorem, morum nobis imitatione reſtituit. Deus bone, quæ viro cenſura cum venuſtate ! Siquid deli-

deliberet fortè, vel ſuadeat, abundat animi ſale cùm conſulitur, melle cùm conſulit. Summa homini cura de literis, ſed maximè religioſis: in quibus eum magis occupat medulla ſenſuum, quàm ſpuma verborum. Tota illi actionum ſuarum intentio, celeritas, mora, Chriſtus eſt: quódque mirere, vel laudes, nihil otioſum facit, cùm nihil faciat non quietum. Ieiuniis delectatur, edulibus adquieſcit: illis adhæret propter conſuetudinem crucis, iſtis flectitur propter gratiam caritatis. Summo vtrumque moderamine: quia comprimit, quoties prandere ſtatuit, gulam; quoties abſtinere, iactantiam. Officia multiplicat propria, vitat aliena. cúmque ipſi viciſſim deceat occurri, gratius habet, ſi ſibi mutuus honor debeatur mage, quàm rependatur. In conuiuio, itinere, conſeſſu, inferioribus cedit: quo fit, vt ſe illi voluptuoſiùs turba poſtponat ſuperiorum. Sermonem maximo temperamento cum colloquente diſpenſat; in quo non patitur vllam, aut verecundiam externus, aut familiaris iniuriam, aut credulus inuidiam, aut curioſus repulſam, aut ſuſpicioſus nequitiam, aut peritus calumniam, aut imperitus infamiam. Simplicitatem columbæ in eccleſia ſeruat, in foro ſerpentis aſtutiam; bonis prudens, malis cautus, neutris callidus iudicatur. Quid plura? Totum te nobis ille iam reddidit: totam tuam temperantiam, religionem, libertatem, verecundiam, & illam delicatæ mentis pudiciſſimam teneritudinem iocunda ſimilitudine exſcripſit. Quapropter quan-

tum volueris deinceps frui ſecreto, indulgere ſeceſſui, licebit indulgeas : quandoquidem nos in fratre meo Himerio, auum nomine, patrem facie, vtrumque prudentia iam tenemus. Vale.

EPIST. XIV.

Sidonius Philagrio ſuo ſalutem.

PROXIMÈ inter ſummates viros (erat & frequens ordo) veſtri mentio fuit. Omnes de te boni in commune ſenſerunt omnia bona, cùm tamen ſinguli quique varia virtutum genera dixiſſent. Sanè cùm ſibi quipiam de præſentia tua, quaſi te magis noſſent, præter æquum gloriarentur, incandui. Quippe cùm dici non æquanimiter admitterem, virum omnium literarum vicinantibus ruſticis, quàm inſtitutis fieri remotioribus notiorem, proceſſit in vlteriora contentio : & cùm aliqui ſuper hoc errore peruicaciter controuerſarentur, (idiotarum ſiquidem eſt, ſicut facilè conuinci, ita difficilè compeſci) conſtanter aſſerui, ſi eloquentibus amicis nunquam agnitio contemplatiua proueniat, eſſe aſperum, vtcumque tolerabile tamen : quia præualeant ingenia ſua, coram quibus imperitia ciuica peregrinatur, ad remotarum deſideria prouinciarum, ſtylo adminiculante porrigere : per quem ſæpenumero abſentum duntaxat inſtitutorum tantus colligitur affectus, quantus nec præſentanea ſedulitate conficitur. Igitur ſi ita eſt, deſiſtant calumniari communis abſentiæ neceſſita-

tem, vultuum mage quàm morum prædicatores. Equidem ſi humana ſubſtantia rectiùs mole quàm mente cenſenda eſt, plurimùm ignoro, quid ſecundùm corpulentiam, per ſpatia quamuis porrecta finalem, in homine miremur, quo nihil æquè miſerum, deſtitutúmque naſcendi conditio produxit. quippe cùm præbeat tanquam ab aduerſo, boui pilus, apro ſeta, volucri pluma veſtitum: quibus inſuper, vt vim vel inferant, vel repellant, cornu, dens, vnguis, arma genuina ſunt. membra verò noſtra in hunc mundum ſola cenſeas eiecta, non edita. cúmque gignendis artubus animalium ceterorum multifario natura præſidio, quaſi quædam ſinu patente mater occurrat; humana tantùm corpora effudit, quorum imbecillitati quodammodo nouercaretur. Nam illud, ſicuti ego cenſeo, qui animum tuum membris duco potiorem, non habet æqualitatem, quòd ſtatum noſtrum ſupra pecudes veri falsíque neſcias, ratiocinatio animæ intellectualis euexit. cuius ſi tantiſper ſummoueant dignitatem iſti, qui amicos ludificabundi non tam iudicialiter, quàm oculariter intuentur; dicant velim, in hominis forma quid ſatis præſtans, quid ſpectabile putent. Proceritatémne? quaſi non hæc ſæpe congruentiùs trabibus aptetur. an fortitudinem? quæ valentior in leoninæ ceruicis toris regnat. an decorem lineamentorum? quem crebrò meliùs infigit, & argilla ſimulacris, & cera picturis. an velocitatem? quæ canibus competentiùs adſcribitur. an vigilantiam? cui certat & no-

ctua, an vocem ? cui non ceſſerit aſinus claritate. an induſtriam ? cui pro ſuo modulo comparari nec formica formidat. Sed forſitan præferunt vim videndi: tanquam non ſit eminentior viſus aquilarum. Præferunt audiendi efficaciam: tanquam ſus hiſpidus non antiſtet auditu. Præferunt odorandi ſubtilitatem : tanquam non præcedat vultur olfactu. Præferunt guſtandi diſcretionem : tanquam non plurimum hinc nos cedamus & ſimio. Quid de tactu loquar, quinto ſenſu corporis noſtri, quem ſibi indifferenter tam philoſophus, quàm vermiculus vſurpant ? Taceo hîc de appetitibus illecebroſis, quos in coitu motui beluino carnis humanæ voluptas inclinata communicat. Ecce quam miſeriam præferunt, excolúntque, qui mihi, quòd eis ſolo ſis obtutu notior, turgidi inſultant. Aſt ego illum ſemper Philagrium video, cuius ſi tacentis viderem faciem, Philagrium non viderem. Vnde illud ſimile vulgatum eſt, quod ait quidam in cauſa diſpari, ſententia pari: *Filium M. Ciceronis populus Romanus non agnoſcebat loquentem.* Conclamata ſunt namque iudicio vniuerſali ſcientiæ dignitas, virtus: prærogatiua cuius ad maximum culmen meritorum gradibus aſcenditur. Primùm etiam beſtiale corpus, ſi iam fortè formatum eſt, dignitate tranſcendit materiam informem. Deinde formato præponitur corpus animatum. Tertiò præcedit animam pecudis animus humanus: quia ſicut inferior eſt caro vitæ, ſic vita rationi: cuius aſſequendæ ſubſtantiam noſtram compotem Deus artifex, ferinam verò impotem

fecit. Ita tamen, quòd in ſtatu mentis humanæ pollet bipartita conditio. Nam ſicut animæ, humanitùs licèt ratiocinantes, hebetes tamen pigrioréſque prudentum acutarúmque calcantur ingenio: ita ſi quæ ſunt, quæ ſola naturali ſapientia vigent, hæ peritarum ſe meritis ſuperueniri facilè concedunt. Quorum ego graduum differentiam obſeruans, illum Philagrium cordis oculo ſemper inſpicio, cui me animus potentialiter notum morum ſimilitudine facit. Nam licèt bonis omnibus placeas, nemo te plus valuit intrinſecùs intueri, quàm qui forinſecùs affectat imitari. Sanè qualiter ſtudiorum tuorum conſectaneus fiam, conſequa paginæ parte reſerabitur. Amas, vt comperi, quietos: ego & ignauos. Barbaros vitas, quia mali putentur: ego etiam ſi boni. Lectioni adhibes diligentiam: ego quoque in illa parum mihi patior nocere deſidiam. Comples perſonam religioſi: ego vel imaginem. Aliena non appetis: ego etiam refero ad quæſtum, ſi propria non perdam. Delectaris contuberniis eruditorum: ego turbam quamlibet magnam literariæ artis expertem, maximam ſolitudinem appello. Diceris eſſe lætiſſimus: ego quoque lacrymas omnes perire definio, quas quiſque profuderit, niſi quoties Deo ſupplicat. Humaniſſimus eſſe narraris: noſtram quoque menſulam nullus vt ſpecum Polyphemi hoſpes exhorruit. Summa clementia tibi in famulos eſſe perhibetur: nec ego torqueor, ſi mei quoties peccauerint non toties torqueantur. Ieiunandum alternis putas? non

piget ſequi: ad prandendum non pudet præueni-re. De cetero, ſi vos à me videri Chriſti munere datur, ita gaudeam, tanquam cui de te nec mino-ra ſubtracta ſint. Porrò autem, quæ ſint in te ma-iora, iam ſatis noui. Propter quæ fieri faciliùs po-teſt, vt & ſi quandoque faciem tuam coràm poſi-tus inſpexero, aliqua de te recens mihi lætitia po-tiùs, quàm ſententia accedat. Vale in Chriſto.

EPIST. XV.

Sidonius Salonio ſuo ſalutem.

QVOTIES Viennam venio, emptum maxi-mo velim, vt te, fratrémque communem colonum ciuitatis habitatio plùs haberet, qui mihi non amore ſolùm, verùm etiam profeſſione ſo-ciamini. Sed & ille imputationem meam prætex-tu frequentatæ ſuburbanitatis eludit, per quam efficitur, vt nobis nec præſens ipſe nec reus ſit: & tu habes quo te interim excuſes, quia te diu poſſi-det vix recepta poſſeſſio. Quicquid illud eſt, iam venite; hac deinceps conditione diſceſſum impe-traturi, vt aut viciſſim redeatis, aut ſeriùs. Nam quamlibet ruri poſiti ſtrenuos impleatis agrico-las, tunc verè propriam terram fœcundabitis, ſi eccleſiam, quam plurimùm colitis, plùs colatis. Vale.

EPIST. XVI.

Sidonius Chariobaudi Abbati ſalutem.

FACIS, ô vnicè in Chriſto patrone, rem tui pariter & amoris & moris, quòd peregrini curas amici literis mitigas conſolatoriis. atque vtinam mei ſemper ſic recorderis, vt ſollicitudines ipſas angore ſucciduo concatenatas, qui exhortator attenuas, interceſſor incidas. De cetero, libertos tuos, cauſis quas iniunxeras expeditis, reuerti puto: quos ita ſtrenuè conſtat rem peregiſſe, vt nec eguerint adiuuari. per quos nocturnalem cucullum, quo membra confecta ieiuniis, inter orandum cubandúmque dignanter tegare, tranſmiſi: quanquam non opportunè ſpecies villoſa mittatur hyeme finita, iámque temporibus æſtatis appropinquantibus. Vale.

EPIST. XVII.

Sidonius Voluſiano fratri ſalutem.

IVBES me, domine frater, lege amicitiæ, quam nefas lædi, iam diu deſides digitos incudibus officinæ veteris imponere, & ſancto Abrahæ die functo næniam ſepulcralem luctuoſis carminibus inſcribere. Celeriter iniunctis obſecundabo, cùm tua tractus auctoritate, tum principaliter ampliſſimi viri Victorij Comitis deuotione præuentus; quem iure ſæculari patronum, iure eccleſiaſtico fi-

lium, excolo vt cliens, vt pater diligo. Qui ſatis docuit quæ ſibi aut qualis erga famulos Chriſti cura ferueret, cùm torum circa decumbentis antiſtitis, non dignitatem minùs quàm membra curuatus, ac ſupra vultum propinqua morte pallentem dolore concolor factus, quid viro vellet lacrymis indicibus oſtenderet. Et quia ſibi maximas humandi funeris partes ipſe præripuit, totum apparatum ſupercurrentis impendij, quod funerando ſacerdoti competeret, impartiens; ſaltem ad obſequium quæ remanſerunt verba conferimus, nihil aliud exaraturi ſtyli ſcalpentis impreſſu, quàm teſtimonium mutuæ dilectionis. Ceterùm viri mores, geſta, virtutes, indigniſſimè meorum vilitate dictorum ponderabuntur.

ABRAHAM *ſanctis meritò ſociande patronis,*
Quos tibi collegas dicere non trepidem:
Nam ſic præcedunt, vt mox tamen ipſe ſequare:
Dat partem regni portio martyrij.
Natus ad Euphratem, pro Chriſto ergaſtula paſſus,
Et quinquennali vincula laxa fame;
Elapſus regi truculento Suſidis oræ,
Occiduum properas ſolus aduſque ſolum.
Sed confeſſorem virtutum ſigna ſequuntur:
Spiritibúſque malis fers fugitiue fugam.
Quaque venis, Lemurum ſe clamat cedere turba:
Dæmonas ire iubes exul in exilium.
Expeteris cunctis, nec te capit ambitus vllus:
Eſt tibi delatus plùs oneroſus honor.

Romu-

Romuleos refugis, Byzantinóſque fragores,
Atque ſagittifero mœnia fracta Tito.
Murus Alexandri te non tenet, Antiochíque;
Spernis Eliſſeæ Byrſica tecta domus.
Rura paludicolæ temnis populoſa Rauennæ,
Et quæ lanigero de ſue nomen habent.
Angulus iſte placet, paupertinúſque receſſus,
Et caſa cui culmo culmina preſſa forent.
Ædificas hic ipſe Deo venerabile templum,
Ipſe Dei templum corpore facte prius.
Finiti curſus iſtic vitæque viæque,
Sudori'ſupereſt dupla corona tuo.
Iam te circumſtant paradiſi millia ſacri,
Abraham iam te comperegrinus habet.
Iam patriam ingrederis, ſed de qua decidit Adám:
Iam potes ad fontem fluminis ire tui.

Ecce, vt iniunxeras, quæ reſtant ſepulto iuſta perſoluimus. ſed ſi viciſſim caritatis imperiis fratres, amicos, commilitones obſequi decet; ad vicem quæſo tu quoque, quibus emines inſtitutis diſcipulos eius aggredere. ſolari: fluctuantémque regulam fratrum deſtitutorum, ſecundùm ſtatuta Lirinenſium patrum, vel Grinincenſium feſtinus informa. cuius diſciplinæ ſi qui rebelles, ipſe caſtiga: ſi qui ſequaces, ipſe collauda. Præpoſitus illis quidem videtur ſanctus Auxanius. qui vir, vt noſti, pluſculum iuſto & corpore infirmus, & verecundus ingenio, eóque parendi, quàm imperandi promptior, exigit te rogari, vt tuo ipſe ſub magiſterio monaſterij magiſter accedat: & ſi quis

illum de iunioribus ſpreuerit tanquam imperitum, vel puſillanimem, per te vnum ſentiat vtrumque non impune contemni. Quid multa? vis vt paucis quid velim agnoſcas? quæſo vt Abbas ſit frater Auxanius ſupra congregationem, tu verò & ſupra Abbatem. Vale.

EPIST. XVIII.

Sidonius Conſtantio ſuo S.

A TE principium, tibi deſinet. nam petitum miſimus opus, raptim relectis exemplaribus: quæ ob hoc in manus pauca venerunt, quia mihi nil de libelli huiuſce conſcriptione meditanti, hactenus incuſtodita nequeunt inueniri. Sanè iſta pauca, quæ quidem & leuia ſunt, celeriter abſolui: quanquam incitatus ſemel animus necdum ſcripturire deſineret: ſeruans hoc ſedulò genus temperamenti, vt epiſtolarum non produceretur textus, ſi numerus breuiaretur. Pariter & cenſui librum, quem lector delicatiſſimus deſiderares, & ſatis habilem, nec parum excuſabilem fore; ſi quoniam te ſenſuum ſtructurarúmque leuitas poterat offendere, membranarum certè faſcibus minùs onerarere. Commendo igitur varios iudicio tuo noſtri pectoris motus, minimè ignarus, quòd ita mens pateat in libro, veluti vultus in ſpeculo. Dictaui enim quæpiam hortando, laudando plurima, aliqua ſuadendo, mœrendo pauca, iocandóque nonnulla. Et ſi me vſpiam lectitauiſti in aliquos concitatiorem,

ſcias volo, Chriſti dextera opitulante, me nunquam toleraturum animi ſeruitutem, compertiſſimum tenens, bipartitam ſuper iis moribus hominum eſſe cenſuram. Nam vt timidi me temerarium, ita conſtantes liberum appellant. Inter quæ ipſe decerno, ſatis illius iacere perſonam, cuius neceſſe eſt latere ſententiam. Ad propoſitum redeo. Interea tu ſi quid à lectionis ſacræ continuatione reſpiras, his licebit næniis auocere. Nec faciet materia vt immenſa faſtidium: quia cùm ſingulæ cauſæ ſingulis fermè epiſtolis finiantur, citò cognitis in quæ oculum intenderis, antè legere ceſſabis, quàm lecturire deſiſtas. Vale.

C. SOLLII APOLLINARIS SIDONII ARVERNORVM EPISCOPI, EPISTOLARVM LIBER VIII.

EPISTOLA I.

Sidonius Petronio ſuo ſalutem.

TV quidem pulchrè, mos hic tuus: & perſeuera, vir omnium bonorum qui vſpiam degunt laude digniſſime, quòd amicorum gloriæ ſicubi locus lenocinaris. Hinc eſt quòd etiam ſcrinia Aruerna petis euentilari: cui ſufficere ſuſpicabamur, ſiquid ſuperiore vulgatu protuliſſemus. Itaque morem geremus iniunctis, actionem tamen ſtyli eatenus prorogatu-

ri, vt epiſtolarum ſeriem, nimirum à primordio voluminis inchoatarum, in extimo fine parui adhuc numeri ſumma protendat, opus videlicet explicitum quodam quaſi marginis ſui limbo coronatura. Sed plus cauendum eſt, ne ſera propteriam propalati augmenta voluminis, in aliquos forſitan incidamus vituperones, quorum fugere linguas cocte liuoris naturalitus acuminatas, nec Demoſthenis quidem, Ciceroníſque ſententiæ artifices, & eloquia fabra potuere: quorum anterior orator Demadem, citerior Antonium tolerauere derogatores. qui liuidi cùm fuerint malitiæ claræ, dictionis obſcuræ, tamen ad notitiam poſterorum per odia virtutum decurrerunt. Sed quia hortaris, repetitis laxemus vela turbinibus: & qui veluti maria tranſmiſimus, hoc quaſi ſtagnum pernauigemus. Nam ſatis habeo deliberatum, ſicut adhibendam in conſcriptione diligentiam, ita tenendam in editione conſtantiam. Demum verò medium nihil eſt. Namque aut minimum ex hiſce metuendum eſt, aut per omnia omnino conticeſcendum. Vale.

EPIST. II.

Sidonius Ioanni ſuo ſalutem.

Credidi me, vir peritiſſime, nefas in ſtudia committere, ſi diſtuliſſem proſequi laudibus, quòd aboleri tu literas diſtuliſti; quarum quodammodo iam ſepultarum ſuſcitator, fautor, aſſertor, concelebraris; téque per Gallias vno magi-

ſtro ſub hac tempeſtate bellorum Latina tenuerunt ora portum, cùm pertulerint arma naufragium. Debent igitur vel æquæui, vel poſteri noſtri, vniuerſatim feruentibus votis alterum te vt Demoſthenem, alterum vt Tullium, nunc ſtatuis, ſi liceat, conſecrare, nunc imaginibus : qui te docente formati inſtitutíque iam ſinu in medio ſic gentis inuictæ, quòd tamen alienæ, talium vetuſtorum ſigna retinebunt. Nam iam remotis gradibus dignitatum, per quas ſolebat vltimo à quoque ſummus quiſque diſcerni, ſolum erit poſthac nobilitatis indicium, literas noſſe. Nos verò ceteros ſupra doctrinæ tuæ beneficia conſtringunt : quibus aliquid ſcribere aſſuetis, quódque venturi legere poſſint elaborantibus, ſaltem de tua ſchola, ſeu magiſterio, competens lectorum turba proueniet. Vale.

EPIST. III.

Sidonius Leoni ſuo ſalutem.

APOLLONII Pythagorici vitam, non vt Nicomachus ſenior è Philoſtrati, ſed vt Taſcius Victorianus è Nicomachi ſchedio exſcripſit, quia iuſſeras miſi : quam dum parere feſtino, celeriter eiecit in tumultuarium exemplar turbida & præceps & opica tranſlatio. Neque mihi rem credito diuturniùs elaboratam vitio vertas. Nam dum me tenuit incluſum mora mœnium Liuianorum, (cuius incommodi finem poſt opem Chriſti tibi

debeo) non valebat curis animus æger ſaltim ſaltuatim tradenda percurrere, nunc per nocturna ſuſpiria, nunc per diurna officia diſtractus. Ad hoc & cùm me defatigatum ab excubiis ad diuerſorium crepuſculaſcens hora reuocauerat, vix dabatur luminibus inflexis paruula quies. Nam fragor ilico, quem mouebant vicinantes impluuio cubiculi mei duæ quæpiam Gethides anus, quibus nihil vnquam litigioſius, bibacius, vomacius erit. Sanè cùm primum reduci aliquid otij fuit, impolitum hunc ſemicrudúmque, &, vt aiunt, tanquam muſteum librum, plus deſiderij tui, quàm officij mei memor obtuli. Quocirca ſepone tantiſper Pythicas lauros, Hippocrenémque, & illos carminum modos tibi vni tantùm penitiſſimè familiares; qui tamen doctis, vt es ipſe, perſonis non tam fonte, quàm fronte ſudantur. Suſpende perorandi illud quoque celeberrimum flumen, quod non ſolùm gentilitium, ſed domeſticum tibi, quódque in tuum pectus per ſucciduas ætates ab atauo Frontone tranſfunditur. Sepone pauxillulum conclamatiſſimas declamationes, quas oris regij vice conficis: quibus ipſe rex inclytus modò corda terrificat gentium tranſmarinarum; modò de ſuperiore cum barbaris ad Vachalim trementibus fœdus victor innodat; modò per promotæ limitem ſortis, vt populos ſub armis, ſic frænat arma ſub legibus. Exuere vtcumque continuatiſſimis curis, & otium tuum molibus aulicis motibúſque furare. Hiſtoriam flagitatam, tunc recognoſces opportunè,

competentérque, ſi cum Tyaneo noſtro, nunc ad Caucaſum, Indúmque, nunc ad Æthiopum Gymnoſophiſtas, Indorúmque Bracmanas, totus lectioni vacans, & ipſe quodammodo peregrinere. Lege virum, fidei catholicæ pace præfata, in plurimis ſimilem tui, id eſt, à diuitibus ambitum, nec diuitias ambientem; cupidum ſcientiæ, continentem pecuniæ; inter epulas abſtemium, inter purpuratos linteatum, inter alabaſtra cenſorium: concretum, hiſpidum, hirſutum, in medio nationum delibutarum; atque inter ſatrapas regum tiaratorum myrrhatos, pumicatos, malobatratos, venerabili ſqualore pretioſum. cúmque proprio nihil eſui aut indutui de pecude conferret, regnis ob hoc, quæ pererrauit, non tam ſuſpicioni, quàm fuiſſe ſuſpectui: & fortuna regum ſibi in omnibus obſecundante, illa tantùm beneficia poſcentem, quæ mage ſit ſuetus oblata præſtare, quàm ſumere. Quid multis? Si vera metimur, æſtimamúſque, fors fuat an philoſophi vitæ ſcriptor æqualis maiorum temporibus acceſſerit, certè par ſæculo meo per te lector obuenit. Vale.

EPIST. IV.

Sidonius Conſentio ſuo S.

VNQVAMNE nos Dei nutu, domine maior, vnà videbit ille ager tuus Octauianus, nec tuus tantum, quantum amicorum? Qui ciuitati, fluuio, mari proximus, hoſpites epulis, te paſcit ho-

hoſpitibus. Præter hæc, oculis intuentium ſitu decorus. primore loco, quòd domicilium parietibus attollitur, ad concinentiam ſcilicet architectonicam fabrè locatis : tum ſacrario, porticibus, ac thermis conſpicabilibus latè coruſcans : ad hoc agris, aquíſque, vinetis, atque oliuetis, veſtibulo, campo, colle amœniſſimus. Iam ſuper penum, vel ſupellectilem copioſam, theſauris bibliothecalibus largè refertus : vbi ipſe dum non minùs ſtylo, quàm vomeri incumbis, difficilè diſcernitur, domini plúſne ſit cultum rus, an ingenium. Hìc tu igitur (quantum recordor) citos iambos, elegos acutos, ac rotundatos hendecaſyllabos, & cetera carmina muſicos flores thimúmque redolentia, nunc Narbonenſibus cantitanda, nunc Biterrenſibus ambigendum celeriùs an pulchriùs elucubraſti, apud æquæuos gratiam tuam, famam apud poſteros ampliaturus. Certè mihi quotiens tui verſus à meditationis incude, tanquam adhuc calidi, deferebantur, ſic videbatur, qui & ſi non bene ſcribo, bene iudico. Sed quod fatendum eſt, talibus ſtudiis anterior ætas iuſtè vacabat, ſeu quod eſt verius, occupabatur. modò tempus eſt ſeria legi, ſeria ſcribi : déque perpetua vita potiùs, quàm memoria cogitari, nimiúmque meminiſſe, noſtra poſt mortem non opuſcula, ſed opera penſanda. Quæ quidem ad præſens non ita loquor, quaſi tu non vtraque laudanda conficias : aut ſi adhuc durat in ſermone lætitia, non cuſtodiatur in actione cenſura : ſed vt qui Chriſto fauente clàm ſanctus es, iam

palàm religioſa venerandus iugo ſalubri colla pariter & corda ſubdare: inuigilétque cœleſtibus lingua præconiis, anima ſententiis, dextra donariis, præcipuè tamen dextra donariis: quia quicquid eccleſiis ſpargis, tibi colligis. ad cuius exercitia virtutis illud vel principaliter te poterit accendere, quòd inter opes quaſlibet poſiti (quæ bona ſtultis falsò vocantur) ſi quid agimus, noſtrum; ſi quid habemus, alienum eſt. Vale.

EPIST. V.

Sidonius Fortunali ſuo S.

IBIS & tu in paginas noſtras, amicitiæ columen Fortunalis, Ibericarum decus illuſtre regionum. Neque enim tibi familiaritas tam parua cum literis, vt per has ipſas de te aliquid poſt te ſupereſſe non deceat. Viuet ilicet, viuet in poſterum nominis tui gloria. Nam ſi qua noſtris qualitercumque gratia, reuerentia, fides chartulis ineſt, ſciat ætas volo poſtuma, nihil tua fide firmius, forma pulchrius, ſententia iuſtius, patientia tolerantius, conſilio grauius, conuiuio lætius, colloquio iocundius. Illud quoque ſupra cetera agnoſcet, præconia laudibus tuis ex votorum contrarietate veniſſe. Nam propè eſt vt eminentius cenſeatur, quòd probauerunt te aduerſa conſtantem, quàm ſi celarent ſecunda felicem. Vale.

EPIST. VI.

Sidonius Nammatio ſuo S.

C. Cæſarem dictatorem, quo ferunt nullum rem militarem ducaliùs adminiſtraſſe, ſtudia dictandi lectitandíque ſibi mutuò vindicauere. Et licèt in perſona vnius eiuſdémque tempore ſuo principis viri, caſtrenſis oratoriæque ſcientiæ cura certauerit ferme gloria æquipari; idem tamen nunquam ſe ſatis duxit in vtriuſque artis arce compoſitum, priuſquam veſtri Arpinatis teſtimonio ceteris mortalibus anteferretur. Quod mihi quoque, ſi parua magnis componere licet, ſecundùm modulum meum, quanquam diſſimillimo, ſimiliter acceſſit. Quæ ſuper cunctos te quamprimum decuit agnoſcere, quia tibi eſt tam gloria mea quàm verecundia plurimum curæ. Flauius Nicetius, vir ortu clariſſimus, priuilegio ſpectabilis, merito illuſtris, & hominum patriæ noſtræ prudentia peritiáque iuxtà maximus, præconio, quantum comperi, immenſo præſentis opuſculi volumina extollit; inſuper prædicans, quòd plurimos iuuenum, nec ſenum paucos, vario genere dictandi, militandíque, quippe adhuc æuo viridis, ipſe ſim ſupergreſſus. Equidem in quantum fieri præter iactantiam poteſt, gaudeo de præſtantiſſimi viri auctoritate, ſi certus eſt; amore, ſi fallitur: licèt quis prouocatus nunc ad facta maiorum, non inertiſſimus, quis quoque ad verba, non infantiſſimus erit? Nam

que virtutes artium iſtarum ſæculis potiùs priſcis ſæculorum rector ingenuit: quæ per ætatem mundi iam ſeneſcentis, laſſatis veluti ſeminibus, emedullatæ, parum aliquid hoc tempore in quibuſcumque, atque id in paucis mirandum ac memorabile oſtentant. Huius tamen ego, & ſi ſtudiorum omnium caput eſt, literarúmque, qui perſonam ſemper excolui, vereor ſententiam, ſuprà quàm veritas habet affectu ponderatiore prolatam. Neque ob hoc inficias ierim, me ſæpe luculentis eius actionibus adſtitiſſe. Quarum me (& ſi mutuum reddere videor) vel ex parte curſímque fieri memorem fas eſt. Audiui eum adoleſcens, atque adhuc nuper ex puero, cùm pater meus præfectus prætorio Gallicanis tribunalibus præſideret : ſub cuius videlicet magiſtratu conſul Aſterius anni ſui fores votiuùm trabeatus aperuerat. Adhærebam ſellæ curuli, & ſi non latens per ordinem, certè non ſedens per ætatem : mixtúſque turmæ cenſualium penulatorum, Conſuli proximis proximus eram. Itaque vt primùm breui peracta nec breuis ſportula, datíque faſti, acclamatum eſt ab omni Galliæ cœtu primoribus aduocatorum, vt feſtiuitate præuentas horas antelucanas, quæ diem ſerum cum ſilentio præſtolarentur, congrua meritorum faſcium laude honeſtarent. Nicetium protinus circumſpexere conſpecti. qui non ſenſim ſingulatímque, ſed tumultuatim petitus & cunctim, cum quodam prologo pudoris vultum modeſtè demiſſus irrubuit. atque ob hoc illi maximum ſophos non eloquentia priùs,

quàm verecundia dedit. Dixit diſpoſitè, grauiter, ardenter, magna acrimonia, maiore facundia, maxima diſciplina; & illam Sarranis ebriam ſuccis inter crepitantia ſegmenta palmatam plus picta oratione, plus aurea conuenuſtauit. Per ipſum ferè tempus, vt decemuiraliter loquar, lex de præſcriptione tricennij fuerat proquiritata: cuius peremptoriis abolita rubricis lis omnis in ſextum tracta quinquennium terminabatur. Hanc intra Gallias antè neſcitam primus quem loquimur orator indidit proſecutionibus, edidit tribunalibus, prodidit partibus, addidit titulis, frequente conuentu, raro ſedente, paucis ſententiis, multis laudibus. Præter iſta, per alias vices doctrinam illius (quo more citiùs homo diſcitur) inobſeruatus inſpexi, tunc cùm quæ regit prouincias faſcibus, Nicetiano regeretur præfectura conſilio. Quid multa? Nil quod non meum vellem, nil quod non admirarer audiui. Propter quæ omnia bona in viro ſita, lætor ad puncta cenſoris omnium voce concelebrati. Granditer enim ſua in vtramuis de me opinionem ſententia valet: quæ, ſi veram comperimus, tantum mihi eſt fauens ſecuritati, quantum fieret aduerſa formidini. De cetero fixum apud me ſtat conſtitutúmque, provt rem ex aſſe cognouero, vel ſilentio me lora laxare, vel ſtringere fræna garritui. Namque ſi ſupradicti confirmor aſſenſu, Athenis loquacior; ſi minùs, Amyclis ipſis taciturnior ero. Sed de ſodali déque me ſatis dictum. Tu nunc inter iſta quid rerum? quas mihi ad vicem noſſe non

minùs cordi. Venaris? ædificas? ruſticaríſne? an horum aliquid vnum, an ſingula viciſſim, an pariter & cuncta? Sed de Vitruuio, ſiue Columella, ſeu alterutrum ambóſve ſectere, decentiſſimè facis. potes enim vtrumque more quo qui optimo, id eſt, vt cultor aliquis è primis, architectúſque. Ceterùm vt tibi de venatoris officio quàm minimum blandiaris maximè iniungo. Namque apros fruſtra in venabula vocas, quos canibus miſericordiſſimis, quibus abundas, & quidem ſolus, mouere potiùs quàm commouere conſueſti. Eſto, ſit indulgentia dignum, quòd reformidant catuli tui beſtiis appropinquare terribilibus corpulentíſque: illud ignoro quomodo excuſes, quòd capreas pecus ſimum, pariter & damas in fugam pronos, iacentibus animis, pectoribus erectis, paſſibus raris, crebris latratibus proſequuntur. Quapropter de reliquo fructuoſiùs retibus, caſſibúſque ſcrupeas rupes, atque opacandis habilia luſtris cluſor ſtatarius nemora circumuenis; ac pudor ſiquis, temperas curſibus apertis quatere campos, & inſidiari lepuſculis Olarionenſibus; quos nec eſt tanti rarò te inſectante ſuperandos, copulis palàm ductis inquietari: niſi forſitan dum tibi ac patri noſter Apollinaris interuenit, rectiùs fiet vt exerceantur. Exceptis iocis, fac ſciam tandem, quid te, quid domum circa. Sed ecce dum iam epiſtolam, quæ diu garrit, claudere optarem, ſubitus à Santonis nuntius: cum quo dum tui obtentu aliquid horarum ſermocinanter extrahimus, conſtanter aſſeuerauit, nuper

vos claſſicum in claſſe ceciniſſe, atque inter officia nunc nautæ, modò militis, littoribus Oceani curuis inerrare contra Saxonum pandos myoparones, quorum quot remiges videris, totidem te cernere putes archipiratas; ita ſimul omnes imperant, parent, docent, diſcunt latrocinari. Vnde nunc etiam vt quamplurimum caueas, cauſa ſucceſſit maxima monendi. Hoſtis eſt omni hoſte truculentior. Improuiſus aggreditur, præuiſus elabitur: ſpernit obiectos, ſternit incautos: ſi ſequatur, intercipit, ſi fugiat, euadit. Ad hoc exercent illos naufragia, non terrent. Eſt eis quædam cum diſcriminibus pelagi non notitia ſolùm, ſed familiaritas. Nam quoniam ipſa, ſi qua tempeſtas eſt, hinc ſecuros efficit occupandos, hinc proſpici vetat occupaturos, in medio fluctuum ſcopulorúmque confragoſorum, ſpe ſuperuentus læti periclitantur. Præterea priuſquam de continenti in patriam vela laxantes, hoſtico mordaces ancoras vado vellant, mos eſt remeaturis, decimum quemque captorum per æquales & cruciarias pœnas, plus ob hoc triſti, quòd ſuperſtitioſo ritu, necare; ſupérque collectam turbam periturorum mortis iniquitatem ſortis æquitate diſpergere. Talibus eligunt votis, victimis ſoluunt: & per huiuſmodi non tam ſacrificia purgati, quàm ſacrilegia polluti, religioſum putant cædis infauſtæ perpetratores, de capite captiuo magis exigere tormenta, quàm pretia. Quamobrem metuo multa, ſuſpicor varia: quanquam me è contrario ingentia hortentur. Primùm quòd

victoris populi ſigna comitaris: dein quòd in ſapientes viros, quos inter iure cenſeris, minus annuo licere fortuitis. Tertiò quòd pro ſodalibus fide iunctis, ſede diſcretis, frequenter incutiunt & tuta mœrorem: quia promptiùs de actionibus longinquis, ambigendíſque, ſiniſtra quæque metus augurat. Sed dicas non eſſe tantùm fortè curanda quæ perhorreſco. Id quidem verum eſt: ſed nec hoc falſum, quòd iis quos amplius diligimus, plus timemus. Vnde nihilominus precor, obortum tui cauſa ſenſibus noſtris quamprimùm proſpero relatu exime angorem. Neque enim ex integro flecti vnquam ad hoc poſſum, vt de peregrinantibus amicis (quippe quos bellica, militaríſque teſſera terit) donec ſecunda cognoſco, non aduerſa formidem. Varronem logiſtoricum, ſicut popoſceras, & Euſebium chronographum miſi: quorum ſi ad te lima peruenerit, ſiquid inter excubiales curas, vtpote in caſtris, ſaltem ſortitò vacabis, poteris, poſtquam arma deterſeris, ori quoque tuo loquendi rubiginem ſummouere. Vale.

EPIST. VII.

Sidonius Audaci ſuo ſalutem.

VBINAM ſe nunc velim dicas gentium abſcondunt, qui ſæpe ſibi de molibus facultatum congregatarum, déque congeſtis iam nigreſcentis argenti ſtruibus blandiebantur? vbi etiam illorum prærogatiua, qui contra indolem iuniorum ſola occa-

occaſione præcedentis ætatis intumeſcebant? Vbi ſunt illi, quorum affinitas nullo indicio maiore cognoſcitur, quàm ſimultate? Nempe cùm primum bonis actibus locus eſt, & ad trutinam iudicij principalis appenſa tandem non nummorum libra, ſed morum; remanſere illi, qui ſuperbiſſimè opinabantur ſolo ſe cenſu eſſe cenſendos: quíque ſic vitiis vt diuitiis incubantes, volunt vanitatis videri alienam ſurrexiſſe perſonam, cùm nolint cupiditatis notari ſuam creuiſſe ſubſtantiam. In qua tamen detrahendi palæſtra exercitati, tanquam per oleum, ſic per infuſa æmulationum venena macerantur. Tu verò inter hæc macte, qui præfecturæ titulis ampliatus, licèt hactenus è proſapia illuſtris computarere, peculiariter nihilo ſegniùs elaboraſti, vt à te glorioſiùs poſteri tui numerarentur. Nihil enim eſt illo per ſententiam boni cuiuſque generoſius, quiſquis ingenij, corporis, opum iunctam in hoc conſtans operam exercet, vt maioribus ſuis anteponatur. Quod ſupereſt, Deum poſco, vt te filij conſequantur, aut quod plus decet velle, tranſcendant. & quicumque non ſuſtinet te diligere prouectum, medullitus æſtuantes à ſemetipſo liuoris proprij ſemper exigat pœnas: cúmque nullas in te habuerit vnquam miſericordiæ cauſas, habeat inuidiæ. Siquidem iuſtè ſub iuſto principe iacet, qui per ſe minimus, & tantùm per ſua maximus, animo exiguus viuit, & patrimonio plurimus. Vale.

EPIST. VIII.

Sidonius Syagrio ſuo ſalutem.

DIc, Gallicanæ flos iuuentutis, quouſque tandem ruralium operum negotioſus vrbana faſtidis? quandiu attritas teſſerarum quondam iactibus manus contra ius fáſque ſibi vindicant inſtrumenta cerealia? Quouſque tua te Taionnacus patritiæ ſtirpis laſſabit agricolam? quouſque prati comantis exuuias hibernis noualibus, non vt eques, ſed vt bubulcus abſcondis? quouſque pondus ligonis obtuſi nec perfoſſis antibus ponis? quid Serranorum æmulus, & Camillorum, cùm regas ſtiuam, diſſimulas optare palmatam? Parce tantum in nobilitatis inuidiam ruſticari. Agrum ſi mediocriter colas, poſſides: ſi nimium, poſſideris. Redde te patri, redde te patriæ, redde te etiam fidelibus amicis, qui iure ponuntur inter affectus. Aut ſi te tantùm Cincinnati dictatoris vita delectat, duc antè Raciliam, quæ boues iungat. Neque dixerim ſapienti viro rem domeſticam non eſſe curandam: ſed eo temperamento, quòd non ſolùm quid habere, ſed quid debeat eſſe, conſideret. Nam ſi ceteris nobilium ſtudiorum artibus repudiatis, ſola te propagandæ rei familiaris vrtica ſollicitat: licèt tu deductum nomen à trabeis, atque eboratas curules, & geſtatorias bracteatas, & faſtos recolas purpuriſſatos, is profectò inueniere, quem debeat ſic induſtrium, quòd latentem, non tam honorare cenſor, quàm cenſus onerare. Vale.

EPIST. IX.

Sidonius Lampridio ſuo ſalutem.

CVM primùm Burdegalam veni, literas mihi tabellarius tuus obtulit, plenas nectaris, florum, margaritarum : quibus ſilentium meum culpas, & aliquos verſuum meorum verſibus poſcis, qui tibi ſolent per muſicum palati concauum tinnientes voce variata, quaſi tibiis multiforatilibus effundi. Sed hoc tu munificentia regia ſatis abutens, iam ſecurus poſt munera facis : quia forſitan ſatyricum illud de ſatyrico non recordaris,

Satur eſt, cùm dicit Horatius euohe.

Quid multa? Meritò me cantare ex otio iubes, quia te iam ſaltare delectat. Quicquid illud eſt, pareo tamen ; ídque non modò non coactus, verùm etiam ſpontaliter facio. Tantùm tu vtcumque moderere Catonianum ſuperciliosæ frontis arbitrium. Noſti enim probè lætitiam poëtarum, quorum ſic ingenia mœroribus, vt piſciculi retibus amiciuntur: & ſi quid aſperum, aut triſte, non ſtatim ſe poëtica teneritudo à vinculo incurſi angoris elaqueat. Necdum enim quicquam de hæreditate ſocruali, vel in vſum tertiæ ſub pretio medietatis obtinui. Interim tu videris, quàm tibi ſit epigrammatis flagitati lemma placiturum : me tamen nequaquam ſollicitudo permittit aliud nunc habere in actione, aliud in carmine. Illud ſanè præter iuſtitiam feceris, ſi in præſentiarum viciſſim ſcripta quaſi com-

pares. Ago laborioſum, agis ipſe felicem. Ago adhuc exulem, agis ipſe iam ciuem : & ob hoc inæqualia cano, quia ſimilia poſco, & paria non impetro. Quod ſi quopiam caſu ineptias iſtas, quas inter animi ſupplicia conſcripſimus, nutu indulgentiore ſuſceperis; perſuadebis mihi quia cantuum ſimiles fuerint olorinorum, quorum modulatior eſt clangor in pœnis; ſimiles etiam chordæ lyricæ violentius tenſæ, quæ quo plus torta, plus muſica eſt. Ceterùm ſi probari nequeunt verſus otij aut hilaritatis expertes, tu quoque in pagina, quam ſubter attexui, nihil quod placeat inuenies. His adhuc adde, quòd materiam, cui non auditor potiùs, ſed lector obtigerit, nihil abſentis auctoris pronunciatio iuuat. Neque enim poſt opus miſſum ſupereſt, quid poëta vel vocaliſſimus agat, quem diſtantia loci nec hoc facere permittit, quod ſolent chori pantomimorum, qui bono cantus malè dictata commendant.

QVID *Cyrrham, vel Hyantias camœnas,*
Quid doctós Heliconidum liquores,
Scalptos alitis hinnientis ictu,
Nunc in carmina commouere tentas,
Noſtræ ô Lampridius decus Thaliæ?
Et me ſcribere ſic ſubinde cogis,
Ac ſi Delphica Delio tuliſſem
Inſtrumenta tuo? nouúſque Apollo
Cortinam, tripodas, chelym, pharetras,
Arcus, grypas agam, duplæque frondis
Hinc baccas quatiam, vel hinc corymbos?

Tu iam, ô Tityre, rura poſt recepta,
Myrtos & platanona peruagatus,
Pulſas barbiton, atque concinentes
Ora & plectra tibi modos reſultant,
Chorda, voce, metro ſtupende pſaltes.
Nos iſtic poſitos, ſemélque viſos,
Bis iam menſtrua luna conſpicatur:
Nec multum domino vacat vel ipſi,
Dum reſponſa petit ſubactus orbis.
Iſtic Saxona cœrulum videmus,
Aſſuetum ante ſalo, ſolum timere:
Cuius verticis extimas per oras,
Non contenta ſuos tenere morſus,
Altat lamina marginem comarum;
Et ſic crinibus ad cutem reciſis
Decreſcit caput, additúrque vultus.
Hîc tonſo occipiti, ſenex Sicamber,
Poſtquam victus es, elicis retrorſum
Ceruicem ad veterem nouos capillos.
Hîc glaucis Herulus genis vagatur,
Imos Oceani colens receſſus,
Algoſo propè concolor profundo.
Hîc Burgundio ſeptipes frequenter
Flexo poplite ſupplicat quietem.
Iſtis Oſtrogothus viget patronis,
Vicinóſque premens ſubinde Chunos,
His quod ſubditur, hinc ſuperbit illis.
Hinc Romane tibi petis ſalutem:
Et contra Scythicæ plagæ cateruas,
Si quos Parrhaſis vrſa fert tumultus,

Eorice, tuæ manus rogantur,
Vt Martem validus per inquilinum
Defenſet tenuem Garumna Tibrim.
Ipſe hîc Parthicus Arſaces precatur,
Aulæ Suſidis vt tenere culmen
Poßit fœdere ſub ſtipendiali.
Nam quòd partibus arma Boſphoranis
Grandi hinc ſurgerè ſentit apparatu,
Mœſtam Perſida iam ſonum ad duelli
Ripa Euphratide vix putat tuendam.
Qui cognata licèt ſibi aſtra fingens,
Phœbæa tumeat propinquitate,
Mortalem hîc tamen implet obſecrando.
Hæc inter terimus moras inanes.
Sed tu, ô Tityre, parce prouocare.
Nam non inuideo, magiſque miror,
Qui dum nil mereor, precéſque fruſtra
Impendo, Melibæus eſſe cœpi.

En carmen, quod recenſeas otiabundus, noſtrúmque ſudorem ac puluerem ſpectans, veluti iam coronatus auriga de podio. De reliquo non eſt quòd ſuſpiceris par me officij genus repetiturum, etiam ſi delectere præſenti, niſi priùs ipſe deſtiterim vaticinari magis damna, quàm carmina. Vale.

EPIST. X.

Sidonius Ruricio ſuo ſalutem.

ESSE tibi vſui pariter & cordi literas granditer gaudeo. Nam ſtylum veſtrum quanta comi-

tetur vel flamma ſenſuum, vel vnda ſermonum, liberiùs aſſererem, niſi dum me laudare non parum ſtudes, laudari plurimùm te vetares. Et quanquam in epiſtola tua ſeruet caritas dulcedinem, natura facundiam, peritia diſciplinam; in ſola materiæ tamen electione peccaſti: licèt id ipſum prædicari poſſit in voto, quod videris erraſſe iudicio. Ingentes præconiorum titulos moribus meis applicas. Sed ſi pudoris noſtri feciſſes vtcumque rationem, Symmachianum illud te cogitare par fuerat: *Vt vera laus ornat, ita falſa caſtigat.* Quo loci tamen, ſi animum veſtrum bene metior, ſuper affectum, quem maximum oſtendis, hoc tu & arte feciſti. Nam moris eſt eloquentibus viris, ingeniorum facultatem negotiorum probare difficultatibus, & illic ſtylum peritum, quaſi quendam fœcundi pectoris vomerem figere, vbi materiæ ſterilis argumentum, velut arida ceſpitis macri gleba, ieiunat. Scaturit mundus ſimilibus exemplis. medicus in deſperatione, gubernator in tempeſtate cognoſcitur. horum omnium famam præcedentia pericula extollunt: quæ profectò deliteſcit, niſi vbi probetur inuenerit. Sic & magnus orator, ſi negotium aggrediatur anguſtum, tunc amplum plauſibiliùs manifeſtat ingenium. M. Tullius in actionibus ceteris ceteros, pro A. Cluentio ipſe ſe vicit. M. Frontò cùm reliquis orationibus emineret, in Pelopem ſe ſibi prætulit. C. Plinius pro Attia Viriola plus gloriæ de centumuirali ſuggeſtu domum retulit, quàm cùm M. Vlpio incomparabili principi comparabilem

panegyricum dixit. Sic & ipſe feciſti, qui dum vis exercere ſcientiam tuam, non veritus es fore tibi impedimento etiam conſcientiam meam. Quin potiùs ſupplicando meis medere languoribus: neque per decipulam malè blandientis eloquij ægrotantis adhuc animæ fragilitatem gloriæ falſæ pondere premas. Sanè cùm tibi ſermone pulchro vita ſit pulchrior, plus mihi indulges, ſi mei cauſa orare potiùs velis, quàm perorare. Vale.

EPIST. XI.

Sidonius Lupo ſuo ſalutem.

QVID agunt Nitiobroges, quid Veſunnici tui, quibus de te ſibi altrinſecus vindicando naſcitur ſemper ſancta contentio? Vnus te patrimonio populus, alter etiam matrimonio tenet. cúmque hic origine, iſte coniugio; melius illud, quòd vterque iudicio. Te tamen munere Dei inter iſta felicem: de quo diutius occupando poſſidendóque, operæpretium eſt votiua populorum ſtudia confligere. Tu verò vtriſque præſentiam tuam diſpoſitè viciſsímque partitus, nunc Drepanium illis, modò iſtis reſtituis Anthedium. & ſi à te inſtructio rhetorica poſcatur, hi Paulinum, illi Alcimum non requirunt. Vnde te magis miror, quem cotidie tam multiplicis bibliothecæ ventilata laſſat egeries, aliquid à me veterum flagitare cantilenarum. Pareo quidem, licèt intempeſtiua videatur recordatio iocorum tempore dolendi. Lampridius orator modò pri-

primùm mihi occiſus agnoſcitur. cuius interitus amorem meum ſummis conficeret angoribus, etiam ſi non eum rebus humanis vis impacta rapuiſſet. Hic me quondam (vt inter amicos ioca) Phœbum vocabat, ipſe à nobis vatis Odryſij nomine accepto. Quod eo congruit antè narrari, ne vocabula figurata ſubditum carmen obſcurent. Huic quodam tempore Burdegalam inuiſens metatoriam paginam quaſi cum Muſa præuia miſi. Puto hanc tibi liberiùs offerri, quàm ſi aliquid ſuper decedentis occaſu lugubre componens, qui non placebam per eloquentiam, per materiam diſplicerem.

Dilectæ nimis, & peculiari
Phœbus commonitorium Thaliæ.

PAVLVM *depoſitis, alumna, plectris*
Sparſam ſtringe comam virente vitta,
Et rugas tibi ſyrmatis profundi
Succingant hederæ expeditiores.
Soccos ferre caue, nec vt ſolebat
Laxo pes natet altus in cothurno.
Sed tales crepidas ligare cura,
Quales Harpalice, vel illa vinxit,
Quæ victos gladio proco cecidit.
Perges ſic melius volante ſaltu,
Si veſtigia faſceata nudi
Per ſummum digiti regant, citatis
Firmi ingreſſibus, atque vinculorum
Concurrentibus anſulis, reflexa
Ad crus per cameram catena ſurgat.

Hoc pernix habitu meum memento
Orpheum viſere, qui cotidiāna
Saxa, & robora, corneáſque fibras
Mollit dulciloqua canorus arte:
Arpinas modò quem tonante lingua
Ditat, nunc ſtylus aut Maronianus,
Aut quo tu Latium beas Horati,
Alcæo potior lyriſtes ipſo.
Et nunc inflat epos tragœdiarum,
Nunc comœdia temperat iocoſa,
Nunc flammant ſatyræ, & tyrannicarum
Declamatio controuerſiarum.
Dic, Phœbus venit, atque poſt veredos
Remis veliuolum quatit Garumnam.
Occurras iubet, antè ſed parato
Actutum hoſpitio, Leontióque,
Priſco Liuia quem dat è ſenatu,
Dic, iam nunc aderit. ſatis facetum, &
Solo nomine Ruſticum videto.
Sed ſi tecta negant vt occupata;
Perge ad limina mox epiſcoporum,
Sancti & Gallicini manu oſculata,
Tecti poſce breuis vacationem:
Ne ſi deſtituor domo negata,
Mœrens ad madidas eam tabernas:
Et claudens geminas ſubinde nares,
Propter fumificas gemam culinas:
Quà ſerpylliferis olet catenis
Baccas per geminas ruber botellus,
Ollarum aut nebulæ vapore iuncto

Fumant cum crepitantibus patellis.
Hîc cùm feſta dies ciere rauos
Cantus cœperit, & voluptuoſam
Scurrarum querimoniam crepare:
Tunc tunc carmina digniora vobis,
Vinoſi hoſpitis excitus camœna,
Plus illis ego barbarus ſuſurrem.

O neceſſitas abiecta naſcendi, viuendi miſera, dura moriendi! Ecce quò rerum volubilitatis humanæ rota ducitur. Amaui fateor ſatis hominem, licèt quibuſdam tamen venialibus erratis implicaretur, atque virtutibus minora miſceret. Namque crebrò leuibus ex cauſis ſed leuiter excitabatur: quod nihilominus ego ſtudebam ſententiæ ceterorum naturam potiùs perſuadere, quàm vitium: adſtruebámque meliora; quatenus in pectore viri iracundia materialiter regnans, quia næuo crudelitatis fuerat infecta, prætextu ſaltem ſeueritatis emacularetur. Præterea & ſi conſilio fragilis, fide firmiſſimus erat: incautiſſimus, quia credulus; ſecuriſſimus, quia non nocens. Nullus illi ita inimicus, qui poſſet eius extorquere maledictum: & tamen nullus ſic amicus, qui poſſet effugere conuitium. Difficilis aditu, cùm facilis inſpectu; & portandus quidem, ſed portabilis. De reliquo ſi orationes illius metiaris, acer, rotundus, compoſitus, excuſſus: ſi poëmata, tener, multimeter, argutus, artifex erat. Faciebat ſiquidem verſus oppidò exactos, tam pedum mira, quàm figurarum varietate: hendecaſyllabos lubricos & enodes: hexametros

crepantes & cothurnatos: elegos verò nunc echoicos, nunc recurrentes, nunc per anadiploſim fine principiíſque connexos. Hic vt arreptum ſuaſerat opus, ethicam dictionem pro perſonæ, temporis, & loci qualitate variabat: ídque non verbis qualibuſcumque, ſed grandibus, pulchris, elucubratis. In materia controuerſiali fortis & lacertoſus: in ſatyrica ſollicitus & mordax: in tragica ſæuus & flebilis. In comica vrbanus multiformíſque: in feſcennina vernans verbis, æſtuans votis: in bucolica vigilax, parcus, carminabundus: in georgica ſic ruſticans multùm, quòd nihil ruſticus. Præterea quòd ad epigrammata ſpectat, non copia, ſed acumine placens: quæ nec breuiùs diſticho, nec longiùs tetraſticho finiebantur: eadémque cùm non pauca piperata, mellea multa conſpiceres, omnia tamen ſalſa cernebas. In lyricis autem Flaccum ſequutus, nunc ferebatur in Iambico citus, nunc in Choriambico grauis, nunc in Alcaico flexuoſus, nunc in Sapphico inflatus. Quid plura? ſubtilis, aptus, inſtructus; quáque mens ſtylum ferret, eloquentiſſimus prorſus, vt eum iure conſeres poſt Horatianos & Pindaricos cycnos gloriæ pennis euolaturum. Aleæ, ſphæræ non iuxtà deditus. Nam cùm teſſeris ad laborem occuparetur, pila tantùm ad voluptatem. fatigabat libenter, quódque plus dulce, libentiùs fatigabatur. Scribebat aſſiduè, quanquam frequentiùs ſcripturiret. Legebat etiam inceſſanter auctores, cum reuerentia antiquos, ſine inuidia recentes. Et quod inter

hominès difficillimum eſt, nulli difficulter ingenij laude cedebat. Illud ſanè non ſolùm culpabile in viro fuit, ſed peremptorium; quòd mathematicos quondam de vitæ ſuæ fine conſuluit, vrbium ciues Africanarum; quibus vt eſt regio ſic animus ardentior: qui conſtellatione percunctantis inſpecta, pariter annum, menſem, diémque dixerunt, quos (vt verbò matheſeos vtar) climactericos eſſet habiturus: vtpote quibus themate oblato, quaſi ſanguinariæ genituræ ſchema patuiſſet. quia videlicet amici naſcentis anno, quemcumque clementem planeticorum ſiderum globum in diaſtemate Zodiaco proſper ortus erexerat; hunc in occaſu cruentis ignibus inrubeſcentes, ſeu ſuper diametro Mercurius aſyndetus, ſeu ſuper tetragono Saturnus retrogradus, ſeu ſuper centro Mars apocataſticus exacerbaſſent. Sed de his qualia quóque modo ſunt, quamquam ſint maximè falſa, ideóque fallentia, ſi quid pleniùs planiúſque cohæret, licèt & ipſe arithmeticæ ſtudeas, & quæ tua diligentia, Vertacum, Thraſibulum, Saturninum ſollicitus euoluas, vt qui ſemper nil niſi arcanum celſúmque meditere. Interim ad præſens nil coniecturaliter geſtum, nil per ambages. quandoquidem hunc noſtrum temerarium futurorum ſciſcitatorem, & diu fruſtra tergiuerſantem, tempus & qualitas prædictæ mortis innexuit. Nam domi preſſus ſtrangulatúſque ſeruorum manibus, obſtructo anhelitu, gutture obſtricto, ne dicam Lentuli, Iugurthæ, atque Seiani, certè Numan-

tini Scipionis exitu periit. Hæc in hac cæde triſtia minùs, quòd nefas ipſum cum auctore facti parricidalis diluculo inuentum eſt. Nam quis ab hominum tam procul ſenſu, quis ita gemino obtutu eluminatus, qui exanimati cadauere inſpecto, non ſtatim ſigna vitæ colligeret extortæ ? Etenim protinus argumento fuêre liuida cutis, oculi protuberantes, & in obruto vultu non minora iræ veſtigia, quàm doloris. Inuenta eſt quidem terra tabo madefacta deciduo, quia poſt facinus ipſi latrones ad pauimentum conuerſa defuncti ora pronauerant, tanquam ſanguinis eum ſuperæſtuans fluxus exinaniſſet. Sed protinus capto, qui fuerat ipſius factionis fomes, incentor, anteſignanus, ceteríſque complicibus oppreſſis, ſeorſúmque diſcuſſis, criminis veritatem de pectoribus inuitis tormentorum terror extraxit. Atque vtinam hunc finem, dum inconſultè fides vana conſultat, non meruiſſet excipere. Nam quiſque præſumpſerit interdicta, ſecreta, vetita rimari, vereor huiuſmodi à catholicæ fidei regulis exorbitaturum, & effici dignum, in ſtatum cuius reſpondeantur aduerſa, dum requiruntur illicita. Sequuta quidem eſt vltio extinctum : ſed magis proſunt iſta victuris. Nam quoties homicida punitur, non eſt remedium, ſed ſolatium vindicari. Longiuſculè me progredi amor impulit, cuius angorem ſilentio exhalare non valui. Tu interim, ſiquid iſtic cognitu dignum eſt, citus indica : ſaltem ob hoc ſcribens, vt animum meum triſtitudine grauem lectio leuet.

Namque confuſo pectori mœror, & quidem iure plurimus erat, cùm paginis iſta committerem ſola. Neque enim ſatis mihi aliud hoc tempore manu, ſermone, conſilio, ſcribere, loqui, voluere libet. Vale.

EPIST. XII.

Sidonius Trigetio ſuo ſalutem.

TANTÚMNE te Vaſatium ciuitas, non ceſpiti impoſita, ſed pulueri? tantùm Syrticus ager ac vagum ſolum, & volatiles ventis altercantibus arenæ ſibi poſſident; vt te magnis flagitatum precibus, paruis ſeparatum ſpatiis, multis expectatum diebus, attrahere Burdegalam, non poteſtates, non amicitiæ, non opimata viuariis oſtrea queant? An temporibus hibernis viarum te dubia ſuſpendunt? & quia ſolet Bigerricus turbo mobilium aggerum indicia confundere, quoddam vereris in itinere terreno pedeſtre naufragium? Vbi quæſumus animo tam celeriter exceſſit veſtigiis tuis nuper ſubacta Calpis? vbi fixa tentoria in occiduis finibus Gaditanorum? Vbi ille Trigetio meo idem qui Herculi quondam terminus peregrinandi? Tantúmne à te ipſo ipſe tu diſcrepas, vt totus in deſidiæ iura conceſſeris; quo peragrante ſecreta regionum fabuloſarum, priùs defuit actio laboris, quàm fatigationis intentio? Et poſt hæc portum Alingonis tam piger calcas, ac ſi tibi nunc eſſet ad limitem Danubinum contra incurſaces Maſſagetas

proficiſcendum : vel ſi nunc etiam tuæ naues ſtagna Nilotidis aquæ per indigenas formidata crocodilos transfretarent. Et cùm nec duodecim milium obiectu ſic retarderis, quid putamus cum exercitu M. Catonis in Leptitana Syrte feciſſes? Sed quamlibet ſola hyemalium menſium nomina tremas, tam clemens eſt facies cæli, tam tepida, tam ſuda, & ſic auras mage quàm ventos habet ; vt te non valeat enixiùs retinere tempus, quàm inuitare temperies. Sed ſi epiſtolam ſpernis euocatoriam, credo vel verſibus non reluctaberis, impulſoribus blandis, & deſiderij mei, quantum ſuſpicor, ſtrenuis executoribus ; quorum in te caſtra poſt biduum commouebuntur. Ecce Leontius meus facilè primus Aquitanorum, ecce iam parum inferior parente Paulinus, ad locum quem ſuprà dixi, per Garumnæ fluenta refluentia, non modò tibi cum claſſe, verumetiam cum flumine occurrent. Hîc tuas laudes modificato celeumate, ſimul inter tranſtra remiges, gubernatores inter apluſtria canent. Hîc te ædificatus culcitis torus, hîc tabula calculis ſtrata bicoloribus, hîc teſſera frequens eboratis reſultatura pyrgorum gradibus expectat. hîc, ne tibi pendulum tinguat volubilis ſentina veſtigium, pandi carinarum ventres abiegnarum trabium textu pulpitabuntur. hîc ſuperflexa crate paradarum ſereni brumalis inſida vitabis. Quid delicatæ pigritiæ tuæ plùs poterit impendi, quàm vt te perueniſſe inuenias, cùm venire vix ſentias? Quid muſſitas? quid moraris? Ipſe tuum mihi videntur aduen-

aduentum reptiles cochleæ cum domibus natiuis anteceſſuræ. Eſt præterea tibi copioſiſſima penus, aggeratis opiparè referta deliciis, modò ſit euentilando par animus impendio. Quid multa? Veni vt aut paſcaris, aut paſcas: immò quod gratius, vt vtrumque. Veni cum mediterraneo inſtructu ad debellandos ſubiugandóſque iſtos Medulicæ ſupellectilis epulones. Hîc Aturricus piſcis Garumnicis mugilibus inſultet: hîc ad copias Lapurdenſium locuſtarum cedat vilium turba cancrorum. Tu tametſi ceteris eris in hoc genere pugnandi dimicaturus, ſiquid meo iudicio cenſes acquieſcendum, (neque enim iniuſtum eſt credere experto) ſenatorem noſtrum, hoſpitem meum, conflictui huic facies exſortem: cuius ſi conuiuio tectóque ſuccedas, dapes Cleopatricas, & loca lautia putes. Nam quamuis ſuper hoc ſtudio tam ipſe, quàm patria confligant, olim lata ſententia eſt, quòd ille tranſeat ceteros ciues, licèt & illa ceteras ciuitates. Vale.

EPIST. XIII.

Sidonius domino Papæ Nonnechio S.

MVLTA in te genera virtutum, Papa beatiſſime, munere ſuperno congeſta gaudemus. Siquidem agere narraris ſine ſuperbia nobilem, ſine inuidia potentem, ſine ſuperſtitione religioſum, ſine iactantia literatum, ſine ineptia grauem, ſine ſtudio facetum, ſine aſperitate conſtan-

tem, ſine popularitate communem. Præterea his hoc præſtantiſſimum bonis fama ſuperaggerat, quòd te aſſerit haſce tot gratias faſtigatiſſimæ caritatis arce tranſcendere. Fama, inquam, quæ de laudibus tuis cùm canat multa, plus reticet. Nam longiùs conſtitutis actionum tuarum propoſitum poteſt aſſignare, non numerum. Quarum relatione ſuccenſus, vltro primus, vt longè inferiorem decet, ad ſoluenda officia procurro; nec vereor garrulitatis aliquàndo argui, qui potui taciturnitatis hucuſque culpari. Commendo Promotum gerulum literarum, nobis quidem antè iam cognitum, ſed noſtrum nuper effectum veſtris orationibus contribulem. qui cùm ſit gente Iudæus, fide tamen prælegit cenſeri Iſraëlita, quàm ſanguine: & municipatum cæleſtis illius ciuitatis affectans, occidentémque literam ſpiritu viuificante faſtidiens, pariter hinc iuſtis præmia propoſita contemplans, hinc, niſi faceret ad Chriſtum de circumciſione transfugium, præuidens ſeſe per æterna ſæcula æquiterna ſupplicia paſſurum; patriam ſibi maluit Ieruſalem potiùs quàm Ieroſolymam computari. Quibus agnitis, aduentantem Abrahæ nunc filium veriorem maternis vlnis ſpiritalis Sara ſuſcipiat. Namque ad Agar ancillam pertinere tunc deſiit, cùm legali obſeruantiæ ſeruitutem gratiæ libertate mutauit. De cetero; quæ ipſi fuerit iſtò cauſa veniendi, præſentaneo conducibiliùs idem poterit explicare memoratu. Nobis verò propter quæ ſuprà ſcripſi cariſſimus habetur. quòd

eo ſignifico, quia is efficaciſſimè quemque commendat, quj meras cauſas iuſtæ commendationis aperuerit. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XIV.

Sidonius domino Papæ Principio S.

IAM diu nobis, Papa venerabilis, & ſi necdum veſter vultus adſpectus, tamen actus inſpectus eſt. Namque ſanctorum diffuſa laus meritorum ſtringi ſpatiis non eſt contenta finalibus. Hinc eſt quòd quia bonæ conſcientiæ modus non ponitur, nec bonæ opinioni terminus inuenitur. Quæ loquor falſa cenſete, niſi profeſſioni meæ competens adſtipulator acceſſerit, ſatis in illo quondam cœnobio Lirinenſi ſpectabile caput, Luporum concellita Maximorúmque, & parſimoniæ ſaltibus conſequi affectans Memphiticos & Palæſtinos archimandritas. Is eſt Epiſcopus Antiolius: cuius relatu, qui pater vobis, quique qualéſque vos fratres, qua morum prærogatiua pontificatu maximo ambo fungamini, ſollicitus cognoſcere ſtudui, & gaudens cognouiſſe me memini. Cui patri quondam videlicet vos habenti, vix domus Aaron pontificis antiqui meritò compararetur. quem licèt primùm in medio plebis eremitidis ſanctificationis oleo legiferi fratris dextra perfuderit, filios eius in ſimilis officij munia vocans; tamen ipſius ſuper Ithamar & Eleazaro felicitatem, Nadab & Abiu fulminibus

afflati decolorauere: quorum quamlibet interemptorum credamus abſoluendas animas, punitas tamen ſcimus eſſe perſonas. Vos verò tacturi paginam altaris, nihil vt audio offerris ignis alieni: ſed comitantibus victimis caritatis caſtitatíſque, fragrantiſſimum incenſum thuribulis cordis adoletis. Ad hoc quoties iugum legis ceruicibus ſuperbientium per vincula prædicationis adſtringitis, tunc Deo tauros ſpiritaliter immolatis. Quoties conſcientiæ luxuriantis fœtore pollutos ad ſuaueolentiam pudicitiæ ſtimulis correctionis impellitis, hircorum vos obtuliſſe virulentiam Chriſtus ſibi computat. Quoties hortantibus vobis in quocumque compuncto culpas ſuas anima pœnaliter recordata ſuſpirat; quis vos ambigat paria turturum, aut binos pullos columbarum, qui duplicem ſubſtantiam vtriuſque hominis noſtri tam numero quàm gemitu aſſignant, myſtico litaſſe ſacrificio? Quoties veſtro monitu obeſum quicumque corpus, æſtuantémque turgidi ventris aruinam, crebro ieiuniorum decoquendus igne torruerit, nulli dubium eſt vos tunc ſimilam frixam in quadam continentiæ ſartagine conſecraturos. Quoties aliquem mentis perfidæ figmenta ponentem, ſanam reſpondere doctrinam, fidem credere, viam tenere, vitam ſperare ſuadetis; quis vos dubitet in huius emendatione conuerſi, qui iam ſit liber ab hæreſi, liber ab hypocriſi, liber ab ſchiſmate, purgatiſſimum propoſitionis panem cum ſinceritatis & veritatis azymis dedicaturos? Poſtremò quis neſciat, quicquid legis die-

bus figuraliter immolabatur in corporibus, quòd totum id gratiæ tempore manifeſtè vos offeratis in moribus ? Atque ideo grates vberes Deo refero, quòd ſecundum veſtræ paginæ qualitatem, facilè agnoſco antiſtitem ſuprafatum de vobis cùm magna dixerit, maiora tacuiſſe. Quapropter nemo dubitauerit, qui bonus es cùm indicaris, & melior cùm legeris, eſſe te optimum cùm videris. Megethius clericus, veſtri gerulus eloquij, rebus ex ſententia geſtis, quia tuorum apicum detulit munera, meorum reportat obſequia : quem ſaltem iuuimus voto, quia re forſitan non valemus. per quem obſecro impensè, vt ſitim noſtram frequenter literis literatis, ambo germani, tu frequentiùs, irrigetis. Sed ſi difficultas itineris interſiti reſultat optatis, vel aliquoties pro ſupplicibus ſupplicate. Maius eſt autem, ſi nobis tribuere dignemini raris interceſſionibus ſalutem, quàm ſi crebris affatibus dignitatem. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XV.

Sidonius domino Papæ Proſpero S.

DVM laudibus ſummis ſanctum Anianum, maximum conſummatiſſimúmque pontificem, Lupo parem, Germanóque non imparem, vis celebrari, fideliúmque deſideras pectoribus infigi viri talis ac tanti mores, merita, virtutes; cui etiam illud non abſque iuſtitia gloriæ datur, quòd

te ſucceſſore deceſſit: exegeras mihi, vt promitterem tibi Attilæ bellum ſtylo me poſteris intimaturum: quo videlicet Aurelianenſis vrbis obſidio, oppugnatio, irruptio, nec direptio, & illa vulgata exauditi cælitus ſacerdotis vaticinatio continebatur. Cœperam ſcribere: ſed operis arrepti faſce perſpecto, tæduit inchoaſſe. propter hoc nullis auribus credidi, quòd primùm me cenſore damnaueram. Dabitur, vt ſpero, precatui tuo, & meritis antiſtitis ſummi, quatenus præconio ſuo ſub quacumque & quidem celeri occaſione famulemur. Ceterùm tu creditor iuſtus, laudabiliter hoc imprudentiæ temerarij debitoris indulſeris, vt quod mihi inſolubile videtur, tibi quoque videatur inrepoſcibile. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XVI.

Sidonius Conſtantio ſuo ſalutem.

SPOPONDERAM Petronio, illuſtri viro, præſens opuſculum paucis me epiſtolis expediturum: cuius auribus non peperci, dum tuis parco. Malui namque vt illum correctionis labor, te honor editionis adſpiceret, perueniretque in manus veſtras volumen iſtud alieno periculo, obſequio meo. Peracta promiſſio eſt. nam peritia tua ſi coactorum in membranas inſpiciat ſigna titulorum, iam copioſum te, ni fallor, pulſat exemplar, iam venitur ad margines vmbilicorum, iam tempus eſt,

vt Satyricus ait, Oreſtem noſtrum vel ſuper terga finiri. Non hîc ego commentitiam Terpſichorem more ſtudij veteris adſciui; nec iuxta ſcaturiginem fontis Aganippici, per roſcidas ripas & pumices muſcidos ſtylum traxi. Atque vtinam hîc nil molle, nil fluidum, nil de triuiis compitalibus mutuatum reperiretur. Siquidem maturo, vt es ipſe, lectori, non tantùm dictio exoſſis, tenera, delumbis, quantum vetuſtula, toroſa, & quaſi maſcula placet. Sed reſeruentur iſta potioribus. mihi ſufficit, ſi citò ignoſcas, quòd ſumus tardi. Præterea ſi vir illuſtris aliquid inſuper ampliuſculè ſcribi depopoſciſſet, in moras grandes incidiſſemus. Nam per armariola & zotheculas noſtras non remanſerunt digna prolatu. Vnde cognoſce, quòd & ſi tacere necdum cœpimus, certè taciturire iam deliberamus, duplici ex cauſa: vt ſi placemus, pauca lecturis incitent voluptatem; ſi refutamur, non excitent multa faſtidium: quippe in hoc ſtylo, cui non vrbanus lepos ineſt, ſed pagana ſimplicitas. Vnde enim nobis illud loquendi tetricum genus ac perantiquum? Vnde illa verba Saliaria, vel Sibyllina, vel Sabinis abuſque Curibus accita? quæ magiſtris plerumque reticentibus promptiùs Fecialis aliquis, aut Flamen, aut veternoſus legalium quæſtionum ænigmatiſta patefecerit? Nos opuſcula ſermone edidimus arido, exili, certè maxima ex parte vulgato. cuius hinc honor rarus, quòd frequens vſus: hinc difficilis gratia; quod facilis inuentio eſt. Sanè profiteor audenter, ſicut iſtic nil acre,

nil eloquens; ita nihil inditum, non abſolutum, non ab exemplo. Sed quid hæc pluribus? Dictio mea (quod mihi ſufficit) placet amicis. In quibus tamen vtrumque complector, ſiue non fallunt examine, ſeu caritate falluntur: Deúmque quod reſtat in poſterum quæſo, vt ſecuturi aut fallantur ſimiliter, aut cenſeant. Vale.

C. SOLLII
APOLLINARIS SIDONII
ARVERNORVM EPISCOPI,
EPISTOLARVM LIBER IX.

EPISTOLA I.

Sidonius Firmino ſuo ſalutem.

EXIGIS, domine fili, vt epiſtolarum priorum limite irrupto, ſtylus noſter in vlteriora procurrat, numeri ſupradicti priuilegio non contentus includi. Addis & cauſas, quibus hic liber nonus octo ſuperiorum voluminibus accreſcat: eo quòd C. Secundus, cuius nos orbitas ſequi hoc opere pronuntias, paribus itulis opus epiſtolare determinet. Quæ iubes non

ſunt improbabilia: quanquam & hoc ipſum, quod piè iniungis, arduum exiſtat, ac laudi quantulæcumque iam ſemel partæ non opportunum. Primùm quòd opuſculo prius edito præſentis augmenti ſera coniunctio eſt. deinde quòd arbitros ante quoſcumque, niſi fallimur, indecentiſſimum eſt, materiæ vnius ſimplex principium, triplices epilogos inueniri. Pariter & neſcio qualiter fieri veniabile queat, quòd coërceri noſtra garrulitas nec pòſt denuntiatum terminum ſuſtinet; niſi quia forſitan qui modus paginis, non poteſt poni ipſe amicitiis. Quapropter eſſe te in quadam tuendæ opinionis meæ quaſi ſpecula decet, curioſíſque facti huiuſce rationem manifeſtare: quídve ad hoc ſentiant optimi quique, reſcripto quàm frequentiſſimo mihi pandere. Porrò autem, ſi me garrire compulſo, ipſe reticere perſeuerabis, te quoque ſilentij noſtri talione ad vicem plecti non periniurium eſt. Itaque tu primus, tu maximè ignoſce negotio quod imponis, ac miniſterio. Nos verò, ſi quod exemplar manibus occurrerit, libri marginibus octaui celeriter addemus. & ſi Apollinaris tuus, cui ſtudium in ceteris rebus, eſt in hac certè negligentiſſimus: quippe qui perexiguum lectione teneatur, vel coactus, vel voluntarius. quantum tamen mihi videtur, qui patribus iis iungi non recuſauerim, quorum ſtudio, voto, timori, laudabile aliquid in filiis, licèt difficilè perſuadeatur, difficilius ſufficit. Vale.

EPIST. II.

Sidonius domino Papæ Euphronio S.

ALBISO antiſtes, Proculúſque leuites, ideo nobis morum magiſtri pronuntiandi, quia veſtri merentur eſſe diſcipuli, literas detulerunt, quarum me ſacroſancto donaſtis affatu: quæ tamen literæ plurimum nobis honoris, plus oneris imponunt. Vnde & ipſarum ſic benedictione lætor, quòd iniunctione confundor: quippe qui ex aſſe turbatus, vel ex parte non pareo. Iubetis enim tam diuerſa, quàm minima; explicaríque decernitis opus, quod ab extremitate mea tam difficile completur, quàm impudenter incipitur. Sed ſi amplitudinem in vobis pietatis expertæ bene metior, plus laboraſtis, vt affectus cordis veſtri, quàm noſtri operis effectus publicaretur. Neque enim cùm Hieronymus interpres, dialecticus Auguſtinus, allegoricus Origenes, grauidas tibi ſpiritualium ſenſuum ſpicas doctrinæ ſalubris meſſe parturiant, non ſcilicet tibi partibus meis arida ieiunantis linguæ ſtipula crepitabit? Hoc more tu & olorinis cantibus anſeres rauos, & modificatis luſciniarum querelis improborum paſſerum fringultientes ſuſurros iure ſociaueris. Quid quod quoque arroganter fieret, indecentérque, ſi negotij præcepti pondus aggrederer, nouus clericus, peccator antiquus, ſcientia leui, graui conſcientia? videlicet vt ſi ſcriptum quocumque miſiſſem, perſona mea nec tunc abeſ-

ſunt improbabilia: quanquam & hoc ipſum, quod pie iniungis, arduum exiſtat, ac laudi quantulæ cumque iam ſemel partæ non opportunum. Primùm quòd opuſculo prius edito præſentis augmenti ſera coniunctio eſt. deinde quòd arbitro ante quoſcumque, niſi fallimur, indecentiſſimum eſt, materiæ vnius ſimplex principium, triplices epilogos inueniri. Pariter & neſcio qualiter fieri veniabile queat, quòd coërceri noſtra garrulitas nequeat post denuntiatum terminum ſuſtinet; niſi quia forſitan qui modus paginis, non poteſt poni ipſe amicitiis. Quapropter eſſe te in quadam tuendæ opinionis meæ quaſi ſpecula decet, curioſíſque facti huiuſce rationem manifeſtare: quídve ad hoc ſentiant optimi quique, reſcripto quàm frequentiſſimo mihi pandere. Porrò autem, ſi me garrire compulſo, ipſe reticere perſeuerabis, te quoque ſilentii noſtri talione ad vicem plecti non periniurium eſt. Itaque tu primus, tu maximè ignoſce negotio quod imponis, ac miniſterio. Nos verò, ſi quod exemplar manibus occurrerit, libri marginibus octauum celeriter addemus. & ſi Apollinaris tuus, cui ſtudium in ceteris rebus, eſt in hac certè negligentiſſimus: quippe qui perexiguum lectione teneatur, vel coactus, vel voluntarius. quantum tamen mihi videtur, qui patribus iis iungi non recuſauerim, quorum ſtudio, voto, timori, laudabile aliquid in filiis, licèt difficilè perſuadeatur, difficilius ſuffici. Vale.

EPIST. II.

Sidonius domino Papæ Euphronio S.

ALBISO antiſtes, Proculúſque leuites, ideo nobis morum magiſtri pronuntiandi, quia veſtri merentur eſſe diſcipuli, literas detulerunt, quarum me ſacroſancto donaſtis affatu: quæ tamen literæ plurimum nobis honoris, plus oneris imponunt. Vnde & ipſarum ſic benedictione lætor, quòd iniunctione confundor: quippe qui ex aſſe turbatus, vel ex parte non pareo. Iubetis enim tam diuerſa, quàm minima; explicaríque decernitis opus, quod ab extremitate mea tam difficile completur, quàm impudenter incipitur. Sed ſi amplitudinem in vobis pietatis expertæ bene metior, plus laboraſtis, vt affectus cordis veſtri, quàm noſtri operis effectus publicaretur. Neque enim cùm Hieronymus interpres, dialecticus Auguſtinus, allegoricus Origenes, grauidas tibi ſpiritualium ſenſuum ſpicas doctrinæ ſalubris meſſe parturiant, non ſcilicet tibi partibus meis arida ieiunantis linguæ ſtipula crepitabit? Hoc more tu & olorinis cantibus anſeres rauos, & modificatis luſciniarum querelis improborum paſſerum fringultientes ſuſurros iure ſociaueris. Quid quod quoque arroganter fieret, indecentérque, ſi negotij præcepti pondus aggrederer, nouus clericus, peccator antiquus, ſcientia leui, graui conſcientia? videlicet vt ſi ſcriptum quocumque miſiſſem, perſona mea nec tunc abeſ-

ſet riſui iudicantum, cùm defuiſſet obtutui. Ne quæſo, domine Papa, nimis exigas verecundiam meam, qualitercumque latitantem, cœpti operis huiuſce temeritate deuenuſtari: quia tantus eſt liuor derogatorum, vt materia, quam mittis, velociùs ſortiatur inchoata probrum, quàm terminata ſuffragium. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. III.

Sidonius domino Papæ Fauſto ſalutem.

SERVAT conſuetudinem ſuam tam facundia veſtra, quàm pietas: atque ob hoc granditer, quòd diſertè ſcribitis eloquium ſuſcipimus, quòd libenter affectum. Ceterùm ad præſens, petita venia priùs impetratáque, cautiſſimum reor ac ſaluberrimum, per has maximè ciuitates, quæ multùm ſitu ſegreges agunt, dum ſunt gentium motibus itinera ſuſpecta, ſtylo frequentiori renuntiare; dilatáque tantiſper mutui ſedulitate ſermonis, curam potiùs aſſumere conticeſcendi. Quod inter obſtrictas affectu mediante perſonas aſperrimum quanquam atque acerbiſſimum eſt, non tamen cauſis efficitur qualibuſcumque, ſed plurimis, certis, & neceſſariis; quæque diuerſis proficiſcuntur ex originibus. Quarum iſta calculo primore numerabitur, quòd cuſtodias aggerum publicorum nequaquam tabellarius tranſit inrequiſitus: qui & ſi periculi nihil, vtpote crimine vacans, plurimum ſanè per-

peti ſolet difficultatis; dum ſecretum omne gerulorum peruigil explorator indagat. Quorum ſi fortè reſponſio quantulumcumque ad interrogata trepidauerit, quæ non inueniuntur ſcripta, mandata creduntur: ac per hoc ſuſtinet iniuriam plerumque qui mittitur, qui mittit inuidiam: plúſque in hoc tempore, quo æmulantum inuicem ſeſe pridem fœdera ſtatuta regnorum denuo per conditiones diſcordioſas ancipitia redduntur. Præter hoc, ipſa mens noſtra domeſticis hinc inde diſpendiis ſaucia iacet. Nam per officij imaginem, vel (quod eſt verius) neceſſitatem, ſolo patrio exactus, hoc relegatus, variis quaqua verſum fragoribus, quia patior hîc incommoda peregrini, illic damna proſcripti. Quocirca ſoluere modò literas paulo politiores aut intempeſtiuè petor, aut impudenter aggredior: quas vel ioco lepidas, vel ſtylo cultas alternare, felicium eſt. Porrò autem quidam barbariſmus eſt morum, ſermo iocundus, & animus afflictus. Quin potiùs animam malè ſibi conſciam, & per horas ad recordata pœnalis vitæ debita contremiſcentem, frequentiſſimis tuis illis & valentiſſimis orationum munerare ſuffragiis, precum peritus Inſulanarum, quas de palæſtra congregationis eremitidis, & de ſenatu Lirinenſium cellulanorum, in vrbem quoque, cuius eccleſiæ ſacra ſuperinſpicis, tranſtuliſti, nil ab abbate mutatus per ſacerdotem: quippe cùm nouæ dignitatis obtentu rigorem veteris diſciplinæ non relaxaueris. His igitur, vt ſupradixi, precatibus effica-

ciſſimis obtine, vt portio noſtra ſit Dominus : atque vt adſcripti turmis contribulium leuitarum, non remaneamus terreni, quibus terra non remanet : inchoemúſque, vt à ſæculi lucris, ſic quoque à culpis peregrinari. Tertia eſt cauſa vel maxima, exinde ſcribere tibi cur ſuperſederim : quòd immanè ſuſpicio dictandi iſtud in vobis tropologicum genus ac figuratum, limatíſque plurifariam verbis eminentiſſimum, quod veſtra, quam ſumpſimus, epiſtola oſtendit. Licèt enim prædicationes tuas, nunc repentinas, nunc ratio cùm popoſciſſet elucubratas, raucus ploſor audierim, tunc præcipuè, cùm in Lugdunenſis eccleſiæ dedicatæ feſtis hebdomadalibus, collegarum ſacroſanctorum rogatu exorareris vt perorares. Ibi te inter ſpiritales regulas, vel forenſes, medioximum quiddam concionantem, quippe vtrarumque doctiſſimum diſciplinarum, pariter erectis ſenſibus, auribúſque curuatis ambiebamus, hinc parum factitantem deſiderio noſtro, quia iudicio ſatisfeceras. His de cauſis temperaui ſtylo, temperabóque, breuiter locutus vt paream, longùm taciturus vt diſcam. Sunt de cetero tuæ partes, domine Papa, doctrinæ ſalutaris ſingularíſque victuris operibus incumbere ſatis. Neque enim quiſquis auſcultat docentem te, diſputantémque, plus loqui diſcit, quàm facere laudanda. Nunc verò, quod reſtat, donate venia paginam ruſticantem, vobis obſecundantem : cui me quoque auctore, ſi veſtris literis comparetur ſtylus infantiſſimus ineſt. Sed iſta

quorſum ſtolidus allego ? Nam nimis deprecari ineptias ipſas eſt ineptiſſimum : in quibus tu merus arbiter, ſi rem ex aſſe diſcingas, ridebis plurima, plura culpabis. Sed & illud amplector, ſi pro caritate, qua polles, non fueris vſquequaque cenſendi continentiſſimus ; id eſt, ſi ſententia tua quippiam ſuper his apicibus antiquet. Tunc enim certiùs te probaſſe reliqua gaudebo, ſi lituraſſe aliquà cognouero. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. IV.

Sidonius domino Papæ Græco ſalutem.

VIATOR noſter ac tabellarius terit orbitas itineris aſſueti, ſpatium viæ regionúmque, quod oppida noſtra diſcriminat, ſæpe relegendo. Quocirca nos quoque decet ſemel propoſitæ ſedulitatis officia ſectari. quæ cum reliquis commeantibus, tum præcipuè Amantio intercurrente, geminare cum quadam mentis intentione debemus : ne fortè videatur ipſe plus literas ex more depoſcere, quàm nos ex amore dictare. Ideo domine Papa veſtrorum plus mementote, quos inter præſumimus computari : quíque ſicut veſtris erigimur ſecundis, ita deprimimur aduerſis. Nam quòd nuper quorumpiam fratrum neceſſitate multos pertuleritis angores, flebili ad flentes relatione peruenit. Sed tu, flos ſacerdotum, gemma pontificum, ſcientia fortis, fortior conſcientia, minas vndáſque

mundialium ſperne nimborum: quia frequenter ipſe docuiſti, quòd ad promiſſa conuiuia patriarcharum, vel ad nectar cæleſtium poculorum, per amaritudinum terrenarum calices perueniretur. Velis nolis, quiſque contempti mediatoris conſequitur regnum, ſequitur exemplum. Quantaſlibet nobis anxietatum pateras vitæ præſentis propinet afflictio, parua toleramus, ſi recordamur quid biberit ad patibulum qui inuitat ad cælum. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. V.

Sidonius domino Papæ Iuliano ſalutem.

ET ſi pluſculum fortè diſcreta, quàm communis animus optabat, ſede conſiſtimus: non tamen medij itineris obiectu, quantum ad ſoluendum ſpectat officium, noſtra ſedulitas impediretur, niſi per regna diuiſi, à commercio frequentioris ſermonis, diuerſarum ſortium iure reuocaremur. quæ nunc ſaltem, poſt pacis initam pactionem, quia fidelibus animis fœderabuntur, apices noſtri incipient commeare crebri, quoniam ceſſant eſſe ſuſpecti. Proinde, domine Papa, cum ſacroſanctis fratribus veſtris pariter Chriſto ſupplicaturas iungite preces: vt dignatus proſperare quæ gerimus, noſtríque dominij temperans lites, arma compeſcens, illos muneretur innocentia, nos quiete, totos ſecuritate. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. VI.

Sidonius domino Papæ Ambroſio ſalutem.

VIGVIT pro dilectiſſimo noſtro (quid loquar, nomen, perſonam ? tu recognoſces cuncta) apud Chriſtum tua ſanctitas interceſſionis effectu: de cuius facilitate iuuenali ſæpe nunc arbitris palàm adſcitis conquerebare, nunc tacitus ingemiſcebas. Igitur hic proximè abrupto contubernio ancillæ propudioſiſſimæ, cui ſe totum conſuetudine obſcena iunctus addixerat, patrimonio, poſteris, famæ, ſubita ſui correctione conſuluit. Namque per rei familiaris damna vacuatus, vt primùm intelligere cœpit, & retractare, quantum de bonuſculis auitis, paternìſque ſumptuoſitas domeſticæ charybdis abliguriſſet; quanquam ſerò reſipiſcens, attamen tandem veluti frænos momordit, excuſsítque ceruices, atque Vlyſſeas (vt ferunt) ceras auribus figens, fugit, aduerſum vitia ſurdus, meretricij blandimenta naufragij : puellámque, provt decuit, intactam vir laudandus in matrimonium aſſumpſit, tam moribus natalibúſque ſummatem, quàm facultatis principalis. Eſſet quidem gloria, ſi voluptates ſic reliquiſſet, vt nec vxori coniugaretur. Sed & ſi fortè contingat ad bonos mores ab errore migrare, paucorum eſt incipere de maximis: & eos qui diu totum indulſerint ſibi, protinus totum & pariter incidere. Quocirca veſtrum eſt, copulatis obtinere quàm primùm prece ſedula ſpem

liberorum : & pòſt conſequens erit, vt filio vno alteróve ſuſceptis, (& nimis dixi) abſtineat de cetero licitis qui illicita præſumpſit. Namque & coniuges ipſi, quanquam nupti nuper, iis moribus agunt ac verecundia, verè vt agnoſcas, ſi ſemel videris, plurimum eſſe quod differat ille honeſtiſſimus vxorius amor, figmentis illecebríſque concubinalibus. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. VII.

Sidonius domino Papæ Remigio ſalutem.

QVIDAM ab Aruernis Belgicam petens (perſona mihi cognita eſt, cauſa ignota, nec refert) poſtquam Remos aduenerat, ſcribam tuum, ſeu bibliopolam, pretio fors fuat officióve demeritum, copioſiſſimo velis nolis declamationum tuarum ſchedio emunxit. Qui redux nobis atque oppidò gloriabundus, quippe perceptis tot voluminibus, quicquid detulerat, quanquam mercari paratis, (quod tamen vtilius, nec erat iniuſtum) pro munere ingeſſit. Curæ mihi è veſtigio fuit, iíſque qui ſtudent, cùm meritò lecturiremus, plurima tenere, cuncta tranſcribere. Omnium aſſenſu pronuntiatum, pauca nunc poſſe ſimilia dictari. Etenim rarus aut nullus eſt, cui meditaturo par aſſiſtat diſpoſitio per cauſas, poſitio per literas, compoſitio per ſyllabas. Ad hoc opportunitas in exemplis, fides in teſtimoniis, proprietas in epithetis, vrbanitas in figuris, virtus in argumentis, pondus in ſen-

ſibus, flumen in verbis, fulmen in clauſulis. Structura verò fortis & firma, coniunctionúmque perfacetarum nexa cæſuris inſolubilibus : ſed nec hinc minùs lubrica & læuis, ac modis omnibus erotundata : quæque lectoris linguam inoffenſam decenter expediat, ne ſalebroſas paſſa iuncturas, per cameram palati volutata balbutiat. Tota denique liquida prorſus & ductilis, veluti cùm cryſtallinas cruſtas, aut onychintinas non impacto digitus vngue perlabitur : quippe ſi nihil eum rimoſis obicibus exceptum tenax fractura remoretur. Quid plura ? Non extat ad præſens viui hominis oratio, quam peritia tua non ſine labore tranſgredi queat, ac ſuperuadere. Vnde & propè ſuſpicor, domine Papa, propter eloquium exundans atque ineffabile (venia ſit dicto) te ſuperbire. Sed licèt bono fulgeas vt conſcientiæ, ſic dictionis ordinatiſſimæ; nos tibi tamen minimè ſumus refugiendi, qui bene ſcripta laudamus, & ſi laudanda non ſcribimus. Quocirca deſine in poſterum noſtra declinare iudicia, quæ nihil mordax, nihílque minantur increpatorium. Alioqui ſi diſtuleris noſtram ſterilitatem facundis fœcundare colloquiis, aucupabimur nundinas inuolantum; & vltro ſcrinia tua, conniuentibus nobis ac ſubornantibus, effractorum manus arguta populabitur : inchoabíſque tunc fruſtra moueri ſpoliatus furto, ſi nunc rogatus non moueris officio. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. VIII.

Sidonius domino Papæ Principio S.

QVANQVAM nobis non opinantibus, deſiderantibus tamen, literas tuas reddidit gerulus antiquus, idoneus inuentus, cui iure repetita credantur officia, quandoquidem prima ſic detulit. Igitur affatu ſecundo, vel potiùs benedictione donatus, ipſe quoque rependo alterum ſalue, obſequia combinans numeris æquata non meritis. Et quia, domine Papa, modò viuimus iunctis, abiunctíſque regionibus; conſpectibúſque mutuis frui diſſociatæ ſitu habitationis inhibemur: orate vt optabili, religioſóque deceſſu, vitæ præſentis angoribus atque onere perfuncti, cùm iudicij dies ſanctus obfulſerit cum reſurrectione, agminibus veſtris famulaturi, vel ſub Gabaoniticæ ſeruitutis occaſione iungamur: quia ſecundùm promiſſa cæleſtia, quæ ſpoponderunt filios fidei de nationibus congregandos, ſi nos reos venia ſoletur, dum vos beatos gloria manet, & ſi per actionum differentiam, non tamen per locorum diſtantiam diuidemur. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. IX.

Sidonius domino Papæ Fauſto S.

LONGÙM tacere, vir ſacratiſſime, nos in commune dequeſtus es. cognoſco veſtræ partis

hinc ſtudium, noſtræ reatum non recognoſco. Namque iampridem iuſſus garrire non ſilui literis iſtas antecurrentibus: quibus etiam recenſendis cùm Reios aduenerant, qui tunc Aptæ fuiſtis aptiſſimè defuiſtis. Idque votiuum mihi granditer fuit, ac peroptatum, vt epiſtola iniuncta nec negaretur ſcripta amicitiæ, nec ſubderetur lecta cenſuræ. Iſta omittamus. Mitti paginam copioſam denuo iubes. Parere properanti adſunt vota, cauſæ abſunt. Nam ſalutatio, niſi negotium aliquod actiua deportet materia, ſuccincta eſt: quam qui porrigit verbis non neceſſariis, à regula Salluſtiani tramitis detortus exorbitat, qui Catilinam culpat habuiſſe ſatis eloquentiæ, ſapientiæ parum. Vnde Aue dicto, mox Vale dicimus, orate pro nobis. Sed bene eſt, bene eſt, quia chartulam iamiámque complicaturo res fortis accurrit; de qua exprobranda, ſi diutius vel lætitia ſeſe mea, vel ira cohibuerit, ipſe me accepta dignum contumelia iudicabo. Veniſti, magiſter, in manus meas, nec exulto tantùm, verùm inſulto, veniſti: & quidem talis, qualem ab hinc longo iamdiu tempore deſideria noſtra præſtolabantur. Dubito ſanè vtrum & inuitus, at certè ſimilis inuito: quippe quo prouidente, vel ſi tamen hoc nimis abnuis, adquieſcente, ſim tuis libris inſalutatus, híſque, quod multo eſt iniurioſius, territorium Aruernum cùm præterirent, non ſolum mœnia mea, verumetiam latera radentibus. An verebare ne tuis dictis inuideremus? Sed Dei indultu vitio nulli minùs addicimur: cui ſi ita vt

ceteris à mea parte ſubiaceretur, ſic quoque auferret congrediendi æmulationem deſperatio conſequendi. An ſupercilium tanquam difficilis ac rigidi ploſoris extimeſcebas? Et quænam eſt cuiquam peritiæ ceruix tanta, quíve hydrops, vt etiam tepida veſtra non feruentiſſimis laudibus proſequatur? An ideo me faſtidiendum, negligendúmque curaſti, quia contemneres iuniorem? quod parum credo. an quia indoctum? quod magis fero: ita tamen, vt qui dicere ignorem, non & audire: quia & qui Circenſibus ludis adfuerunt, ſententiam de curribus non ferunt. An aliquo caſu diſſidebamus, vt putaremur iis libellis quos edidiſſetis derogaturi? atqui præſule Deo, tenues nobis eſſe amicitias nec inimici fingere queunt. Iſta quorſum? inquis. Ecce iam pando, vel quid indagaſſe me gaudeam, vel quid te celaſſe ſuccenſeam. Legi volumina tua, quæ Riochatus antiſtes ac monachus, atque iſtius mundi bis peregrinus, Britannis tuis pro te reportat; illo iam in præſentiarum Fauſto potiùs, qui non ſeneſcit, quíque viuentibus non defuturus poſt ſepulturam, fiet per ipſa quæ ſcripſit ſibi ſuperſtes. Igitur hic ipſe venerabilis, apud oppidum noſtrum cùm moraretur, donec gentium concitatarum procella defremeret, cuius imaginis hinc & hinc turbo tunc inhorruerat, ſic reliqua dona veſtra detexit, vt perurbanè quæ præſtantiora portabat operuerit, ſpinas meas illuſtrare diſſimulans tuis floribus. Sed poſt duos aut iis ampliùs menſes, ſic quoque à nobis citò profectum, cùm quipiam prodidiſſent de

viatoribus, myſticæ gazæ clauſis inuolucris clàm ferre theſauros, pernicibus equis inſequutus abeuntem, qui facilè poſſent itineris pridiani ſpatia præuertere, oſculo in fauces occupati latronis inſilij, humano ioco, geſtu ferino; veluti ſi excuſſura quemcumque catulorum Parthi collo raptoris pede volatico tygris orbata ſuperemicet. Quid multa? capti hoſpitis genua complector, iumenta ſiſto, fræna ligo, ſarcinas ſoluo, quæſitum volumen inuenio, produco, lectito, excerpo, maxima ex magnis capita defruſtans. Tribuit & quoddam dictare celeranti ſcribarum ſequacitas ſaltuoſa compendium, qui comprehendebant ſignis, quod literis non tenebant. Quibus lacrymis ſanè maduerimus, mutuo viciſſim fletu rigati, tunc cùm ab amplexu ſæpe repetito ſepararemur, longum eſt dixiſſe, nec refert: quod triumphali ſufficit gaùdio, ſpoliis onuſtum caritatis, & ſpiritualis compotem prædæ me domum retuli. Quæris nunc quid de manubiis meis iudicem? nollem adhuc prodere, quo diuturniùs expectatione penderes: plùs me enim vlciſcerer, ſi quod ſenſi tacerem. Sed iam nec ipſe fruſtra ſuperbis; vtpote intelligens, tibi ineſſe virtutem ſic perorandi, vt lectori tuo ſeu reluctanti, ſeu voluntario, vis voluptatis excudat præconij neceſſitatem. Proinde accipe, quid ſuper ſcriptis tuis & iniuriam paſſi cenſeamus. Legimus opus operoſiſſimum, multiplex, acre, ſublime, digeſtum titulis, exemplíſque congeſtum, bipartitum ſub dialogi ſchemate, ſub cauſarum themate quadripartitum.

Scripſeras autem plurima ardenter, plura pompoſè: ſimpliciter iſta, nec argutè illa, nec callidè: grauia maturè, profunda ſollicitè, dubia conſtanter, argumentoſa diſputatoriè, quædam ſeuerè, quæpiam blandè, cuncta moraliter, lectè, potenter, eloquentiſſimè. Itaque per tanta te genera narrandi toto latiſſimæ dictationis campo ſequutus, nihil in facundia ceterorum, nil in ingeniis facilè perſpexi iuxta politum. Quæ me vera ſentire ſatis approbas, cùm nec offenſus aliter iudico. Denique abſentis oratio, quantum opinamur, plus nequit creſcere, niſi forſitan aliquid his addat coràm loquentis auctoris vox, manus, motus, pudor, artifex. Igitur his animi, literarúmque dotibus præditus, mulierem pulchram, ſed illam Deuteronomio aſtipulante nubentem, domine Papa, tibi iugaſti: quam tu adhuc iuuenis inter hoſtiles conſpicatus cateruas, atque illic in acie contrariæ partis adamatam, nihil per obſtantes repulſus præliatores, deſiderij brachio vincente rapuiſti. Philoſophiam ſcilicet, quæ violenter è numero ſacrilegarum artium exempta, raſo capillo ſuperfluæ religionis, ac ſupercilio ſcientiæ ſæcularis, amputatíſque peruetuſtarum veſtium rugis, id eſt, triſtis dialecticæ flexibus falſa morum & illicita velantibus, myſtico amplexu iam defæcata tecum membra coniunxit. Hæc ab annis veſtra iamdudum pediſſequa primoribus; hæc tuo lateri comes inſeparabilis, ſiue in palæſtris exercereris vrbanis, ſiue in abſtruſis macerarere ſolitudinibus: hæc athenæi con-

conſors, hæc monaſterij, tecum mundanas abdicat, tecum ſupernas prædicat diſciplinas. Huic copulatum te matrimonio qui laceſſiuerit, ſentiet Eccleſiæ Chriſti Platonis Academiam militare, téque nobiliùs philoſophari. Primùm ineffabilem Dei patris aſſerere cum ſancti ſpiritus æternitate ſapientiam. Tum præterea non cæſariem paſcere, neque pallio aut claua, velut ſophiſticis inſignibus, gloriari, aut affectare de veſtium diſcretione ſuperbiam, nitore pompam, ſqualore iactantiam: neque te ſatis hoc æmulari, quòd per gymnaſia pingantur Areopagitica, vel Prytaneum, curua ceruice Zeuſippus, Aratus panda, Zenon fronte contracta, Epicurus cute diſtenta, Diogenes barba comante, Socrates coma candente, Ariſtoteles brachio exerto, Xenocrates crure collecto, Heraclitus fletu oculis clauſis, Democritus riſu labris apertis, Chryſippus digitis propter numerorum indicia conſtrictis, Euclides propter menſurarum ſpatia laxatis, Cleanthes propter vtrumque corroſis. Quin potiùs experietur quiſque conflixerit, Stoicos, Cynicos, Peripateticos, hæreſiarchas, propriis armis, propriis quoque concuti machinamentis. Nam ſectatores eorum, Chriſtiano dogmati ac ſenſui ſi repugnauerint, mox te magiſtro ligati vernaculis implicaturis, in retia ſua præcipites implagabuntur, ſyllogiſmis tuæ propoſitionis vncatis volubilem tergiuerſantum linguam inhamantibus, dum ſpiris categoricis, lubricas quæſtiones tu potiùs innodas, acrium more medicorum, qui remedium contra

venena, cùm ratio compellit, & de ſerpente conficiunt. Sed hoc temporibus iſtis, ſub tuæ tantùm vel contemplatione conſcientiæ, vel virtute doctrinæ. Nam quis æquali veſtigia tua greſſu inſequatur, cui datum eſt ſoli loqui meliùs quàm didiceris, viuere meliùs quàm loquaris? Quocirca meritò te beatiſſimum boni omnes, ídque ſupra omnes tua tempeſtate concelebrabunt: cuius ita dictis vita factíſque dupliciter inclaruit, vt quandoquidem tuos annos iam dextra numerauerit, ſæculo prædicatus tuo, deſiderandus alieno, vtraque laudabilis actione decedas, te relicturus externis, tua proximis. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. X.

Sidonius domino Papæ Aprunculo S.

REDDIDIT tibi epiſtolas meas, quem mihi tuas offerre par fuerat. nam frater noſter Cæleſtius, nuper ad te reuerſus de Biterrenſi, quoddam mihi ſuper ſtatu iniurioſi noſtri vinculum ceſſionis elicuit. Quod quidem ſcripſi, non minùs tua verecundia fractus, quàm voluntate. Namque nos vltro veſtro pudori quaſi quibuſdam pedibus obſequij decuit occurrere. Quocirca me quoque volente poſſide indultum, ſed liberaliter: nec enim, vt ſuſpicor, plus aliquid hoc genere ſolatij vel ipſe quæſiſti. Quem literis iſtis non commendatoriis minùs, quàm refuſoriis, iam placatus inſinuo: ſic tamen vt tibi aſſiſtat, tibi pareat, te ſequatur: at-

que vt ſi permanſerit tecum, neutri noſtrûm iudicetur famulus: ſi fortè diſceſſerit, quæratur vtrique fugitiuus. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XI.

Sidonius domino Papæ Lupo S.

PROPTER libellum, quem non ad vos magis quàm per vos miſſum putaſtis, epiſtolam veſtram non ad me magis, quàm in me ſcriptam recepi. Ad exprobrata reſpondeo pro æquitate cauſæ, non pro æqualitate facundiæ: quanquam quis nunc ego, aut quantus, qui agere præſumam vobis imputantibus innocentem? Quocirca delicto huic, quantulumcumque eſt, inter principia confeſtim ſupplico ignoſci, diffidentiæ tantùm, non & ſuperbiæ faſſus errorem. Nam cùm mihi rigor cenſuræ tuæ in literis æquè vt moribus ſit ambifariam contremiſcendus, fateor tamen in voluminis ipſius operíſque reſeratu, illam mihi fuiſſe plùs oneri, quam prætenditis caritatem. Nec citra iuſtum iſta coniicio: quandoquidem mortalium mentibus vis hæc naturalitus ineſt, vt ſi quid perperam fiat, minùs indulgeant plùs amici. Scripſeram librum, ſicut pronuntiatis, plenum, onuſtúmque vario cauſarum, temporum, perſonarúmque congeſtu. factúrus rem videbar impudentiſſimam, ſi tantùm mihi cuncta placuiſſent, vt nulla tibi diſplicitura conſiderem. Huc item, quiſquis iudicij euentus

foret, vidi, partibus meis nequaquam pietatis ex ſolido conſtare rationem, ſi non ſaltem vobis eſſet anteriùs allatum volumen, & ſi non videretur oblatum: ſub hoc videlicet temperamento, vt ſi fortè placuiſſem, non vos arrogantia præteriiſſe; ſi ſecus, non vos improbitas expetiſſe iudicaretur. Nec ſanè multo labore me credidi deprecaturum vitatas cauſas erubeſcendi. Pariter illud noſſe vos noueram, quòd auctores in operibus edendis pudor potiùs quàm conſtantia decet: quódque tetricis puncta cenſoribus, tardiùs procacitas recitatoris, quàm trepidatio excudit. Alioquin ſi quis eſt ille, qui cum fiduciæ prærogatiua thematis antè inauditi operam prouulgat, incipit expectationi publicæ quamuis ſoluerit multa, plura redhibere. Præterea quicquid ſuper huiuſce reſcripti tenore cenſueris, malui factum confiteri ſimpliciter, quàm trebaciter diffiteri. Dixiſſet alius, Neminem tibi prætuli, nullas ad vllum peculiares literas dedi: quem prælatum ſuſpicabare, vnius epiſtolæ forma contentus abceſſit, atque ea quidem nihil ſuper præſenti negotio deferente: Tu, qui te quereris omiſſum, tribus loquaciſſimis paginis fatigatus, potiùs in nauſeam concitaris, dum frequenter inſulſæ lectionis verbis inanibus immoraris. Adde quia etiam in hoc, quod forſitan non notaſti, reuerentiæ tuæ meritorúmque ratio ſeruata eſt; quòd ſicut tu antiſtitum ceterorum cathedris, prior eſt tuus in libro titulus. illius nomen vix ſemel tantùm, & ſibi adſcripta pagina ſonat: tuo, præter tibi deputatas,

frequenter illuſtrantur alienæ. Illud his iunge, quòd ſi quid ibi vel cauſaliter placet, tu per conſilium meum lectitas, ille quandoque per beneficium tuum: qui munuſculi mei incaſſum preſſus inuidia, necdum ad facultatem legendi vt ſuſpicor venit, cùm iamdiu ipſe perueneris ad copiam transferendi. Aio tanquam non ſit holographas membranas arbitraturus; ſi tamen quod antè percurras vel exemplar acceperit. neque enim in iis quæ tractaueris, vlla culpabitur, aut diſtinctionum raritas, aut frequentia barbariſmorum. Nempe ad extremum palàm videtur etiam tibi tranſmiſſa proprietas, cui vſus abſque temporis fixi præſcriptione tranſmiſſus eſt, quíque ſupradicto tamdiu potes vti libello, vt eum non ampliùs zothecula tua, quàm memoria includat. Hæc & his plura fors aliquis. Ego verò cuncta prætereo; & malo precari veniam, quàm reatum, ſi hoc eſſe creditur, deprecari. Præſentum quoque negligentiam literarum nunc nec excuſo. primum quod & ſi cupiam, parum cultiùs ſcribere queo. dein quòd libellari opere confecto, animus tandem feriaturus, iam quæ propalare diſſimulat, excolere detrectat. At tamen cùm ſatis tibi, & quidem meritò (quídnam enim ſimile?) in omnibus cedam, quippe qui in alio genere virtutum, iam per quinquennia decem, non æquæuis ſacerdotibus tantùm, verùm & antiquis quoties collatus, antelatúſque ſis; noueris volo, quamuis aſtra queſtibus quatias, atque maiorum cineres fauilláſque in teſtimonium læſæ cari-

tatis implores, pedem me conflictui tuo, ſi mutuo ſuper amore certandum eſt, non retracturum: quia cùm in ceteris rebus, tum fœdiſſimum perquàm eſt in dilectione ſuperari. Quæ velis nolis certa profeſſio conuitiis tuis illis, cuncta ſanè blandimentorum mella vincentibus, non præter æquum reponderatur. Ecce habes literas tam garrulas ferme quàm requirebas: quanquam ſunt omnes, ſi quæ vſpiam tamen ſunt, loquaciſſimæ. Namque in audentiam ſermocinandi quem non ipſe compellas, qui omnium (de me enim taceo) literatorum, licèt oculi affectent, ſic ingenia producis, vt ſolet aquam terræ viſceribus abſconditam per atomos bibulos radius extrahere ſolaris? Cuius lucis aculeo non ſola penetratur aut arena ſubtilis, aut humus foſſilis: ſed ſi ſaxei montis oppreſſu fontium conditorum vena celetur, aperit arcanum liquentis elementi ſecretorum cæleſtium natura violentior. Ita ſi quos, vir ſacroſancte, ſtudioſorum ſenſeris, aut quietos, aut verecundos, aut in obſcuro iacentis famæ receſſu deliteſcentes; hos eloquij tui claritas, artifice confabulatu dum compellat, & publicat. Sed quorſum iſta, quid morarum eſt? redeamus ad cauſam. ſuper cuius abundante blateratu, quia pareo, precor vt errata confeſſum veniæ clementis indultu placatus impertias: licèt quæ lætitia tua ſancta, quæque communio, copioſiùs hilarere, ſi meæ culpæ defenſio potiùs tibi ſcripta feratur, quàm ſatisfactio. Memor noſtri eſſe dignare, domine Papa.

EPIST. XII.

Sidonius Oreſio ſuo ſalutem.

VENIT in noſtras à te profecta pagina manus, quæ trahit multam ſimilitudinem de ſale Hiſpano in iugis cæſo Tarraconenſibus. Nam recenſenti lucida & ſalſa eſt, nec tamen propter hoc ipſum mellea minùs: ſermo dulcis & propoſitionibus acer. ſic enim oblectat eloquio, quòd turbat imperio: quippe qui parum metiens quid ordinis agam, carmina à nobis nunc noua petat. Primùm ab exordio religioſæ profeſſionis huic principaliter exercitio renuntiaui: quia nimirum facilitati poſſet accommodari, ſi me occupaſſet leuitas verſuum, quem reſpicere cœperat grauitas actionum. Tum præterea conſtat omnem operam, ſi longa intercapedine quieſcat, ægrè reſumi. Quiſnam enim ignoret cunctis aut artificibus, aut artibus, maximum decus vſu venire? cúmque ſtudia conſueta non frequentantur, brachia in corporibus, ingenia pigreſcere in artibus? Vnde eſt & illud, quòd ſerò correptus, aut raro, plus arcus manui, iugo bos, equus fræno rebellat. Inſuper deſidiæ noſtræ verecundia comes ad hoc ſententiam inclinat, vt me, poſtquam in ſilentio decurri tres olympiadas, tam pudeat nouum poëma conficere, quàm pigeat. Hoc item nefas, etiam difficilia factu tibi negari, cuius affectum tanto minùs decipi decet, quanto conſtantiùs nil repulſam veretur. Tenebimus igitur

quippiam medium: & ſicut epigrammata recentia modò nulla dictabo, ita literas, ſi quæ iacebunt verſu refertæ, ſcilicet ante præſentis officij neceſſitatem, mittam tibi: petens, ne tu ſis eatenus iuſtitiæ præuaricator, vt me opineris nunquam ab huiuſmodi conſcriptione temperaturum. Neque enim ſuffragio tuo minus augear, ſi fortè digneris iam modeſtum potiùs, quàm facetum exiſtimare. Vale.

EPIST. XIII.

Sidonius Tonantio ſuo ſalutem.

EST quidem fateor verſibus meis ſententia tua tam plauſibilis olim, tam fauorabilis, vt poëtarum me quibuſque lectiſſimis comparandum putes, certè compluribus anteponendum. Crederem tibi, ſi non, vt multum ſapis, ita quoque multum me amares. Hinc eſt, quòd de laudibus meis caritas tua mentiri poteſt, nec poteſt fallere. Præter hoc poſcis, vt Horatiana incude formatos Aſclepiadeos tibi quoſpiam, quibus inter bibendum pronuntiandis exerceare, tranſmittam. Pareo iniunctis, licèt ſi vnquam, modò maximè proſario loquendi genere diſtrictus, occupatúſque. Denique probabis circa nos plurima ex parte metrorum ſtudia refrigeſcere. Non enim promptum eſt, vnum eundémque probè facere aliquid, & raró.

IAM *dudum teretes hendecaſyllabos,*
Attrito calamis pollice luſimus,

Quos

Quos cantare magis pro Choriambicis
Excuſſo poteras mobiliùs pede.
Sed tu per Calabri tramitis aggerem
Vis vt noſtra dehinc curſitet orbita;
Quà Flaccus lyricos Pindaricum ad melos
Frænis flexit equos plectripotentibus,
Dum metro quatitur chorda Glyconio,
Nec non Alcaico, vel Pherecratio,
Iuncto Leſbiaco, ſiue anapæſtico,
Vernans per varij carminis eclogas,
Verborum violis multicoloribus.
Iſtud (da veniam) fingere vatibus
Priſcis difficile eſt, difficile & mihi,
Vt diuerſa ſonans os epigrammata,
Nil crebras titubet propter epiſtolas,
Quas cantu ac modulis luxuriantibus
Laſciuire vetat maſcula dictio.
Iſtud vix Leo, rex Caſtalij chori,
Vix hunc qui ſequitur Lampridius queat,
Declamans gemini pondere ſub ſtyli,
Coram diſcipulis Burdegalenſibus.
Hoc me téque decet, parce precor iocis,
Quæſo pollicitam ſeruet ad extimum
Oratoris opus cura modeſtiam:
Quo nil deterius, ſi fuerit ſimul
In primis rigidus, mollis in vltimis.

Quinimmo quoties epulo menſæ lautioris hilarabere, religioſis, quod magis approbo, narrationibus vaca. his proferendis confabulatio frequens, his redicendis ſollicitus auditus inſeruiat. Certè ſi

ſaluberrimis auocamentis, vt qui adhuc iuuenis, tepidiùs inflecteris, à Platonico Madaurenſi ſaltem formulas mutuare conuiualium quæſtionum: quóque reddaris inſtructior, has ſolue propoſitas, has propone ſoluendas, híſque te ſtudiis & dum otiaris exerce. Sed quia mentio conuiuiorum ſemel incidit; túque ſic carmen nobis vel ad aliam cauſam perſonámque compoſitum ſedulò expoſcis, vt me eius edendi diutius habere non poſſis hæſitatorem; ſuſcipe libens, quod temporibus Auguſti Maioriani, cùm rogatu cuiuſdam ſodalis ad cœnam conueniremus, in Petri librum magiſtri epiſtolarum ſubitò prolatum ſubitus effudi, meis quoque contubernalibus, dum rex conuiuij circa ordinandum moras nectit oxygarum, Domnulo, Seueriano, atque Lampridio paria pangentibus, (iactanter hoc dixi, immò meliora) quos vndique vrbium adſcitos Imperator in vnam ciuitatem, inuitator in vnam cœnam fortè contraxerat. Id moræ tantum, dum genera metrorum ſorte partimur. Placuit namque pro caritate collegij, licèt omnibus eadem ſcribendi materia exiſteret, non vno tamen epigrammata ſingulorum genere proferri: ne quiſpiam noſtrûm, qui ceteris dixiſſet exiliùs, verecundia primùm, pòſt morderetur inuidia. Etenim citiùs agnoſcitur in quocumque recitante, ſi quo ceteri metro canat, an eo quoque ſcribat ingenio. Tu verò tunc opportuniùs ſubiecta laudabis, cùm totum te ſocio indulſeris. Non enim iuſtum eſt, vt cenſor incipias cum ſeueritate diſcutere, quod non potuit amicus cum ſerietate dictare.

AGE conuocata pubes,
Locus, hora, menſa, cauſa,
Iubet vt volumen iſtud,
Quod & aure & ore diſcis,
Studiis in aſtra tollas.
Petrus eſt tibi legendus,
In vtraque diſciplina
Satis inſtitutus auctor.
Celebremus ergo, fratres,
Pia feſta literarum.
Peragat diem cadentem
Dape, poculis, choreis
Genialis apparatus.
Rutilum toreuma byſſo,
Rutiláſque ferte blattas,
Recoquente quas aheno
Melibœa fucat vnda,
Opulentet vt meraco
Bibulum colore vellus.
Peregrina det ſupellex
Cteſiphontis ac Niphatis
Iuga texta, belluáſque
Rapidas vacante panno,
Acuit quibus furorem
Bene ficta plaga cocco,
Iaculóque ceu forante
Cruor incruentus exit.
Vbi toruus, & per artem
Reſupina flexus ora,
It equo, reditque telo,
Simulacra beſtiarum
Fugiens fugánſque Parthus.
Niue pulchriora lina
Gerat orbis, atque lauris,
Hederíſque, pampiníſque
Viridantibus tegatur.
Cytiſos, crocos, amellos,
Caſias, liguſtra, calthas,
Calathi ferant capaces,
Redolentibúſque ſertis
Abacum toróſque pingant.
Manus uncta ſucco amomi
Domet hiſpidos capillos,
Arabúmque meſſe pinguis
Petat alta tecta fumus.
Veniente nocte necnon
Numeroſus erigatur
Laqueàribus coruſcis
Cameræ in ſuperna lychnus;
Oleúmque neſcientes,
Adipéſque glutinoſos,
Vtero tumente fundant
Opobalſamum lucernæ.
Geruli caput plicantes
Anaglyptico metallo
Epulas ſuperbiores
Humeris ferant onuſtis.
Pateræ, ſcyphi, lebetes,
Socient falerna nardo:
Tripodáſque, cantharóſque

Roſa ſutilis coronet.
Iuuat ire per corollas
Alabaſtra ventilantes,
Iuuat & vago rotatu
Dare fracta membra ludo,
Simulare vel trementes
Pede, veſte, voce Bacchas.
Bimari remittat vrbe
Thymelem, palémque doctas
Tepidas ad officinas
Cithariſtrias Corinthus:
Digiti quibus canentes,
Pariter ſonante lingua,
Vice pectinis fatigent
Animata fila pulſu.
Date & æra fiſtulata,
Satyris amica nudis:
Date raulos choraulas,
Quibus antra per palati
Crepulis reflanda buccis
Gemit aura tibialis.
Date carminata ſocco,
Date dicta ſub cothurno,
Date quicquid aduocati,
Date quicquid & poëtæ
Vario ſtrepunt in actu,
Petrus hæc & illa tranſit.
Opus editum tenemus,
Bimetra quod arte texens,
Iter aſperum, viáſque
Labyrinthicas cucurrit.
Sed in omnibus laborans
Et ab omnibus probatus,
Rapit hinc & inde palmam,
Per & ora docta fertur.
Procul hinc & Hippocrenen,
Aganippicóſque fontes,
Et Apollinem canorum
Comitantibus Camœnis
Abigamus, & Mineruam
Quaſi præſulem canendi.
Remouete ficta fatu,
Deus iſta præſtat vnus.
Stupuit virum loquentem
Diadematis poteſtas,
Toga, miles, ordo equeſter,
Populúſque Romularis:
Et adhuc ſophos volutant
Fora, templa, rura, caſtra.
Super hæc fragorem alumno
Padus, atque ciuitatum
Dat amor Liguſticarum.
Similis fauor reſultat
Rhodanitidas per vrbes,
Imitabitúrque Gallos
Feritas Ibericorum.
Nec in hoc moratus axe,
Citò ad arua perget Euri,
Aquilonibúſque, & Auſtris,
Zephyríſque pergeretur.

Ecce dum quæro quid cantes, ipſe cantaui. Tales enim nugas in imo ſcrinij fundo muribus perforatas, poſt annos circiter viginti profero in lucem, quales pari tempore abſentans, cùm domum rediit, Vlyſſes inuenire potuiſſet. Proinde peto, vt præſentibus ludicris libenter ignoſcas. Illud verò nec verecundè, nec impudenter iniungo, vt quod ipſe de familiaris mei integro libro pronuntiaui, hoc tu quaſi ſollicitatus exempli neceſſitate de meo ſentias. Vale.

EPIST. XIV.

Sidonius Burgundioni ſuo ſalutem.

DVPLICITER excrucior, quòd noſtrûm vterque lecto tenetur. Nihil enim eſt durius, quàm cùm præſentes amici diuiduntur communione languoris. Quippe ſi accidat vt nec intra vnum conclaue decumbant, nulla ſunt verba, nulla ſunt ſolatia, nulla denique mutui oratus viciſſitudo. Itaque ſingulis mœror ingens, íſque plus de altero. nam parum poſſis, quanquam & infirmus, periclitante quem diligas, tibi timere. Sed Deus mihi, fili amantiſſime, pro te pauenti validiſſimum ſcrupulum excuſſit, quia priſtinas incipis vires recuperare. Diceris enim iam velle conſurgere, quódque plus opto, iam poſſe. Me certè taliter conſulis, & ſollicitudine propè præcoqua quæſtiunculis literarum, iam quaſi ex aſſe vegetus exerces, audire plùs ambiens, etſi adhuc æger, Socratem de moribus

quàm Hippocratem de corporibus diſputantem. Dignus omnino, quem plauſibilibus Roma foueret vlnis: quóque recitante, crepitantis Athenæi ſubſellia cuneata quaterentur. Quod proculdubio conſequebare, ſi pacis locíque conditio permitteret, vt illic ſenatoriæ iuuentutis contubernio mixtus erudirere. Cuius te gloriæ pariter ac famæ capacem de orationis tuæ qualitate conieᴅto: in qua te decentiſſimè nuper pronuntiante, quæ quidem ſcripſeras extemporaliter, admirabantur beneuoli, mirabantur ſuperbi, morabantur periti. Sed ne impudenter verecundiam tuam laudibus nimiis vltro premamus, præconia tua iuſtiùs de te, quàm tibi ſcribimus. Hoc potiùs, vnde eſt cauſa ſermonis, intromittamus. Igitur interrogas per pugillatorem, quos recurrentes afferam verſus vt celer explicem, ſed ſub exemplo. Hi nimirum ſunt recurrentes, qui metro ſtante; neque literis loco motis, vt ab exordio ad terminum, ſicà fine releguntur ad ſummum. Sic eſt illud antiquum,

Roma tibi ſubito motibus ibit amor.

& illud,

Sole medere pede, ede perede melos.

Necnon habentur pro recurrentibus, qui pedum lege ſeruata, & ſi non per ſingulos apices, per ſingula tamen verba replicantur: vt eſt vnum diſtichon meum (qualia reor equidem legi multa multorum) quod de riuulo luſi, qui repentino procellarum paſtus illapſu, publicúmque aggerem confragoſo diluuio ſupergreſſus, ſubdita viæ culta inun-

dauerat, quanquam depoſiturus inſanam mox abundantiam, quippe quam pluuiis appendicibus intumeſcentem, nil ſuperna venæ perennis pondera inflarent. Igitur iſtic (nam viator adueneram) dum magis ripam quàm vadum quæro, tali iocatus epigrammate, per turbulenti terga torrentis his ſaltem pedibus inceſſi:

Præcipiti modò quod decurrit tramite flumen,
Tempore conſumptum iam citò deficiet.

Hoc ſi recurras ita legitur:

Deficiet citò iam conſumptum tempore flumen,
Tramite decurrit quod modò præcipiti.

Ecce habes verſus, quorum ſyllabatim mirere rationem. ceterùm pompam, quam non habent, non docebunt. Sufficienter indicaſſe me ſuſpicor quod tu requirendum exiſtimaſti. Simile quiddàm facis & ipſe, ſi propoſita reſtituas; éque diuerſo quæ repeteris expedias. Namque eminet tibi thematis celeberrimi votiua redhibitio, laus videlicet peroranda, quam edideras, Cæſaris Iulij. Quæ materia tam grandis eſt, vt ſtudentum ſiquis fuerit ille copioſiſſimus, nihil amplius in ipſa debeat cauere, quàm ne quid minus dicat. Nam ſi omittantur, quæ de titulis Dictatoris inuicti ſcripta Patauinis ſunt voluminibus, quis opera Suetonij, quis Iuuentij Martialis hiſtoriam, quíſve ad extremum Balbi ephemeridem fando adæquauerit? Sed tuis ceris hæc reſeruamus. Officij magis noſtri eſt, auditoribus ſcamna componere, præparare aures fragoribus intonaturis: dúmque virtutes tu dicis alienas,

nos tuas dicere. Neque vereare me quoſpiam iudices Catonianos aduocaturum, qui modò inuidiam, modò ignorantiam ſuam fictæ ſeueritatis velamine tegant. Quanquam imperitis venia debetur: ceterum quiſquis ita malus eſt, vt intelligat bene ſcripta, nec tamen laudet; hunc boni intelligunt, nec tamen laudant. Proinde curas tuas hoc metu abſoluo. fauentes audient cuncti, cuncti fouentes; gaudiíſque, quæ facies recitaturus, vnà fruemur. Nam plerique laudabunt facundiam tuam, plurimi ingenium, toti pudorem. Non enim minus laudi feretur, adoleſcentem, vel quod eſt pulchrius, penè adhuc puerum, de palæſtra publici examinis tam morum referre ſuffragia, quàm literarum. Vale.

EPIST. XV.

Sidonius Gelaſio ſuo ſalutem.

PROBAS, neque deprecor, me deliquiſſe. deliqui quippe, qui necdum nomine tuo vllas operi meo literas iunxerim. Sed tamen ſcribis tum quod errauerim veniabile fore; ſi quod & ipſe decantes mittam ab exemplo: quia ſcilicet Tonantio meo ad parem cauſam futuras vſui literas bimetras miſerim. Præter hoc quereris paginam meam, ſi reſoluatur in luſum, ſolis hendecaſyllabis frequentari. Qua de re, trochaica garrulitate ſuſpenſa, ſenariolos aliquos plus requiris. Seruio iniunctis. tu modò placidus accipias, ſiue odam hanc ipſam mauis vocare, ſiue eclogam. Nam metrum diu infrequentatum duriùs texitur.

IVBES,

IVBES, amice, noſtra per volumina
Modis reſultet incitatioribus
Ferox Iambus, & Trochæus hactenus,
Pigráſque bigas & quaterna tempora
Spondæus addat, vt moram volucripes
Habeat parumper inſitam trimetria:
Reſonêtque mixtus ille pes celerrimus,
Bene nuncupatus quondam ab arte Pyrricha,
Loco locandus vndecumque in vltimo:
Spondam daturus & ſubinde verſui,
Modò in priore parte, nunc in extima,
Anapæſtus, ipſe quanquam & abſolutiùs
Pronuntietur, cùm ſecuta tertia
Geminæ breuíque longa adhæret ſyllaba.
Quæ temperare vix valet gregarius
Poëta, vt ipſe cernis eſſe Sollium.
In pectine errat, nec per ora concaua
Vaga lingua flexum competenter explicat.
Epos ſed iſtud aptiùs parauerit
Leo, Leonis aut ſequutus orbitas
Cantu in Latino, cùm prior ſit Attico,
Conſentiorum qui ſuperſtes eſt patri,
Fide, voce, metris, ad fluenta Pegaſi
Ceciniſſe dictus omniforme canticum;
Quotiéſque verba Graia carminauerit,
Tenuiſſe celſa iunctus aſtra Pindaro;
Montémque victor iſſe per biuerticem
Nulli ſecundus inter aſtra Delphica.
At vterque vatum, ſi lyræ poëticæ
Latiare carmen aptet abſque Dorico,

Venuſina Flacce plectra ineptus exeras,
Iapygíſque verna cycnus Aufidi,
Atacem tonare cum ſuis oloribus,
Cana & canora colla victus ingemas.
Nec iſta ſola ſunt perita pectora,
Licèt & peritis hæc peritiora ſint.
Seuerianus iſta rhetor altiùs,
Afer vaférque Domnulus politiùs,
Scholaſticúſque ſub rotundioribus
Petrus camœnis dictitaſſet acriùs:
Epiſtolaris vſquequaque nec ſtylus
Virum vetaret vt ſtupenda pangeret.
Potuiſſet iſta ſemper efficaciùs,
Humo atque gente cretus in Liguſtide
Proculus, melodis inſonare pulſibus
Limans faceta quæque ſic poëmata,
Venetam laceſſat vt fauore Mantuam:
Homericæque par & ipſe gloriæ,
Rotas Maronis arte ſectans compari.
Ego corde & ore iure deſpicabilis,
Quid inter hoſce te rogante garriam,
Loquacitatis impudentiam probans,
Animíque vota deſtituta literis?
Sed quid negabo nec pudore territus?
Amor timere neſcit, inde parui.

Ignoſce deſueta repetenti, atque ob impleta quæ iuſſeras, nihil amplius quàm raritatis indulgentiam præſtolaturo. Ceterùm mihi ſi ſimilia pòſt iuſſeris, quo queam fieri magis obſequens, curabis ad vicem carminis, aut dictare quæ cantem, aut ſaltare quæ rideam. Vale.

EPIST. XVI.

Sidonius Firmino ſuo ſalutem.

SI recordaris, domine fili, hoc mihi iniunxeras, vt hic nonus libellus, peculiariter tibi dictatus, ceteris octo copularetur, quos ad Conſtantium ſcripſi, virum ſingularis ingenij, conſilij ſalutaris, certè in tractatibus publicis ceteros eloquentes, ſeu diuerſa ſiue paria decernat, præſtantioris facundiæ dotibus antecellentem. Sponſio impleta eſt, non quidem exactè, ſed vel inſtanter. Nam peragratis fortè diœceſibus, cùm domum veni, ſi quod ſchedium temere iacens chartulis putribus ac veternoſis continebatur, raptim coactímque tranſlator feſtinus exſcripſi, tempore hiberno nil retardatus, quin actutum iuſſa complerem; licèt antiquarium moraretur inſiccabilis gelu pagina, & calamo durior gutta, quam iudicaſſes imprimentibus digitis non fluere, ſed frangi. Sic quoque tamen compotem officij priùs agere curaui, quàm duodecimum noſtrum, quem Numæ menſem vos nuncupatis, Fauonius flatu teporo pluuiíſque natalibus maritaret. Reſtat vt te arbitro non repoſcamur res omnino diſcrepantiſſimas, maturitatem celeritatémque. Nam quotiens liber quiſpiam ſcribi citò iubetur, non tantùm honorem ſpectat auctor à merito, quantùm ab obſequio. De reliquo, quia tibi nuper ad Gelaſium virum ſat benigniſſimum miſſos iambicos placuiſſe pronuntias, per hos te quoque Mitylenæi oppidi vernulas munerabor.

IAM *per alternum pelagus loquendi*
Egit audacem mea cymba curſum;

Nec bipertito timuit fluento
Flectere clauum.
Soluit antennas, legit alta vela,
Palmulam ponit manus, atque tranſtris
Littori iunctis, petit oſculandam
Saltus arenam.
Muſſitans quanquam chorus inuidorum
Prodat hirritu rabiem canino,
Nil palàm ſanè loquitur, pauétque
Publica puncta.
Verberant puppem, quatiunt carinam,
Ventilant ſpondas laterum rotundas,
Arborem circa volitant ſiniſtræ
Sibila linguæ.
Nos tamen rectam comite arte proram,
Nil tumeſcentes veriti procellas,
Siſtimus portu, geminæ potiti
Fronde coronæ:
Quam mihi indulſit populus Quirini,
Blattifer vel quam tribuit ſenatus,
Quam peritorum dedit ordo conſors
Iudiciorum.
Cùm meis poni ſtatuam perennem
Nerua Traianus titulis videret,
Inter auctores vtriuſque fixam
Bibliothecæ.
Quámque pòſt viſus propè poſt biluſtre
Tempus, accepi capiens honorem,
Qui patrum ac plebis ſimul vnus olim
Iura gubernat.
Præter heroos, ioca multa multis

Texui pannis : elegos frequenter
Subditos ſenis pedibus rotaui
Commate bino.
Nunc per vndenas equitare ſuetus
Syllabas luſi celer ; atque metro
Sapphico creber cecini, citato
Rarus iambo.
Nec recordari queo quanta quondam
Scripſerim primo iuuenis calore :
Vnde pars maior vtinam taceri
Poßit, & abdi.
Nam ſenectutis propiore meta,
Quicquid extremis ſociamur annis,
Plus pudet ſi quid leue luſit ætas
Nunc reminiſci.
Quod perhorreſcens ad epiſtolarum
Tranſtuli cultum genus omne curæ :
Ne reus cantu petulantiore,
Sim reus actu.
Neu puter ſolui per amœna dicta,
Schema ſic artis phaleráſque iungam,
Clerici ne quid maculet rigorem
Fama poëtæ.
Denique ad quoduis epigramma poſthac
Non ferar pronus, teneróque metro
Vel graui nullum citò cogar exhinc
Promere carmen.
Perſequutorum niſi quæſtiones
Forſitan dicam, meritóſque cælum
Martyras mortis pretio paraſſe
Præmia vitæ.

E quibus primum mihi pſallat hymnus
Qui Toloſatem tenuit cathedram,
De gradu ſummo capitoliorum
Præcipitatum.
Quem negatorem Iouis ac Mineruæ,
Et crucis Chriſti bona confitentem,
Vinxit ad tauri latus iniugati
Plebs furibunda:
Vt per abruptum boue concitato,
Spargeret curſus lacerum cadauer,
Cautibus tinctis calida ſoluti
Pulte cerebri.
Poſt Saturninum volo plectra cantent,
Quos patronorum reliquos probaui
Anxio duros mihi per labores
Auxiliatos.
Singulos quos nunc pia nuncupatim
Non valent verſu cohibere verba
Quos tamen chordæ nequeunt ſonare,
Corda ſonabunt.

Redeamus in finem ad oratorium ſtylum, materiam præſentem propoſito ſemel ordine terminaturi. ne ſi epilogis muſicis opus proſarium clauſerimus, ſecundùm regulas Flacci, vbi amphora cœpit inſtitui, vrceus potiùs exiſſe videatur. Vale.

C. SIDONII ARVERNORVM EPISCOPI EPISTOLARVM FINIS.

C. SOLLII APOLLINARIS SIDONII CARMINA.

PRÆFATIO IN PANEGYRICVM dictum Anthemio Auguſto bis Conſuli.

CARMEN I.

CVm iuuenem ſuper aſtra Iouem natura locaret,
Suſciperétque nouus regna vetuſta Deus,
Certauere ſuum venerari numina numen,
Diſparibúſque modis par cecinere ſophos.
Mars clangente tuba patris præconia dixit,
Laudauítque ſono fulmina fulmineo.
Arcas & Arcitenens fidibus ſtrepuere ſonoris,
Doctior hic citharæ pulſibus, ille lyræ.
Caſtalidúmque chorus vario modulamine plauſit,
Carminibus, cannis, pollice, voce, pede.

Sed poſt cœlicolas etiam mediocria fertur
Cantica ſemideûm ſuſtinuiſſe Deus.
Tunc Faunis Dryades, Satyríſque Mimallones aptæ,
Fuderunt lepidum ruſtica turba melos.
Alta cicuticines liquerunt Mænala Panes,
Póſtque chelyn placuit fiſtula rauca Ioui.
Hos inter Chiron ad plectra ſonantia ſaltans,
Flexit inepta ſui membra facetus equi:
Semifer audiri meruit, meruítque placere,
Quamuis hinnitum dum canit ille daret.
Ergo ſacrum diues & pauper lingua litabat,
Summáque tunc voti victima cantus erat.
Sic nos, ô Cæſar noſtri ſpes maxima ſecli,
Poſt magnos proceres paruula thura damus,
Audacter docto coram Victore canentes,
Aut Phœbi, aut veſtro qui ſolet ore loqui.
Qui licet æterna ſit vobis Quæſtor in aula,
Æternùm nobis ille magiſter erit.
Ergo colat variæ te, Princeps, hoſtia linguæ,
Nam noua templa tibi pectora noſtra facis.

PANEGYRICVS,
QVEM ROMÆ SIDONIVS DIXIT ANTHEMIO Auguſto bis Conſuli.

CARMEN II.

AVSPICIO *& numero faſces, Auguſte, ſecundos*
Erige, & effulgens trabealis mole metalli
Annum pande nouum conſul vetus, ac ſine faſtu
Scribere bis faſtis. quanquam diademate crinem

Faſtiga-

Faſtigatus eas, humeróſque ex more priorum
Jncludat Sarrana chlamys, te picta togarum
Purpura plus capiat: quia res eſt ſemper ab æuo
Rara frequens conſul. Túque ô cui laurea Iane
Annua debetur, religa torpore ſoluto
Quauis fronde comas, ſubita nec luce paueſcas
Principis, aut rerum credas elementa moueri.
Nil natura nouat: ſol hic quoque venit ab ortu.
Hic eſt, ô proceres, petiit quem Romula virtus,
Et quem veſter amor. cui ſe ceu victa procellis,
Atque carens rectore ratis, reſpublica fractam
Intulit, vt digno meliùs flectenda magiſtro,
Ne tempeſtates, ne te, pirata, timeret.
Te prece ruricola expetiit, te fœdere iunctus
Aſſenſu, te caſtra tubis, te curia plauſu,
Te punctis ſcripſere tribus, collegáque miſit
Te nobis, regnúmque tibi. ſuffragia tot ſunt,
Quanta legit mundus. fateor trepidauimus omnes,
Ne vellet collega pius permittere voto
Publica vota tuo. credet ventura propago,
In nos vt poſſint, Princeps, ſic cuncta licere,
De te non totum licuit tibi. Facta priorum
Exuperas, Auguſte Leo. nam regna ſuperſtat
Qui regnare iubet. meliùs reſpublica veſtra
Nunc erit vna magis, quæ ſic eſt facta duorum.
Salue ſceptrorum columen, regina orientis,
Orbis Roma tui, rerum mihi principe miſſo,
Iam non eoo ſolum veneranda Quiriti
Imperij ſedes, ſed plus pretioſa, quòd extas
Imperij genitrix. Rhodopem quæ portat & Hemum,

Thracum terra tua eſt, heroum fertilis ora.
Excipit hic natos glacies, & matris ab aluo
Artus infantum molles nix ciuica durat.
Pectore vix alitur quiſquam, ſed ab vbere tractus,
Plus potat per vulnus equum: ſic lacte relicto,
Virtutem gens tota bibit. creuere parumper,
Mox pugnam ludunt iaculis: hos ſuggerit illis
Nutrix plaga iocos. pueri venatibus apti
Luſtra feris vacuant. rapto ditata iuuentus
Iura colit gladij: conſummatámque ſenectam
Non ferro finire pudet. tali ordine vitæ
Ciues Martis agunt. At tu circumflua ponto
Europæ atque Aſiæ, commiſſam carpis vtrimque
Temperiem. nam Biſtonios Aquilonis hiatus
Proxima Calchidici ſenſim tuba temperat Euri.
Interea te Suſa tremunt, ac ſupplice cultu
Flectit Achæmenius lunatum Perſa tiaram.
Indus odorifero crinem madefactus amomo,
In tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
Vt pandum dependat ebur: ſic trunca reportat
Boſphoreis elephas inglorius ora tributis.
Porrigis ingentem ſpatioſis mœnibus vrbem,
Quam tamen anguſtam populus facit. itur in æquor
Molibus, & veteres tellus noua contrahit vndas.
Namque Dicarchea tranſlatus puluis arenæ
Intratis ſolidatur aquis, duratáque maſſa
Suſtinet aduectos peregrino in gurgite campos.
Sic te diſpoſitam, ſpectantémque vndique portus,
Vallatam pelago, terrarum commoda cingunt.
Fortunata ſatis, Romæ partita triumphos,

Et iam non querimur, valeat diuiſio regni:
Concordant lancis partes, dum pondera noſtra
Suſcipis, æquaſti. Tali tu ciuis ab vrbe
Procopio genitore micas: cui priſca propago
Auguſtis venit à proauis, quem dicere digno
Non datur eloquio, nec ſi modò ſurgat Auerno
Qui cantu flexit ſcopulos, digitiſque canoris
Compulit auritas ad plectrum currere ſyluas,
Cùm ſtarent Hebri latices, curſuque ligato
Fluminis attoniti, carmen magis vnda ſitiret.
Huic quondam iuueni reparatio credita pacis
Aſſyriæ. ſtupuit primis ſe Parthus in annis
Conſilium non ferre ſenis. conterritus hæſit
Quiſque ſedet ſub rege ſatraps. ita vinxerat omnes
Legati genius. tremuerunt Medica rura,
Quæque draconigenæ portas non clauſerat hoſti,
Tum demum Babylon nimis eſt ſibi viſa patere.
Partibus at poſtquam ſtatuit noua formula fœdus,
Procopio dictante Magis, iuratur ab illis
Ignis & vnda deus: necnon rata pacta futura,
Hic diuos teſtatur auos. Chaldæus in extis
Pontificum de more ſenex arcana peregit
Murmura: gemmantem pateram rex ipſe retentans,
Fudit thuricremis carcheſia cernuus aris.
Suſcipit hinc reducem duplicati culmen honoris,
Patricius, necnon peditúmque equitúmque magiſter,
Præficitur caſtris, vbi Tauri clauſtra coërcens,
Æthiopáſque vagos belli terrore relegans,
Gurgite pacato famulum ſpectaret Orontem.
Huic ſocer Anthemius præfectus, conſul & idem,

Iudiciis populos atque annum nomine rexit.
Purpureos fortuna viros cum murice ſemper
Proſequitur, ſolum hoc tantùm mutatur in illis,
Vt regnet qui conſul erat. ſed omittimus omnes.
Iam tu ad plectra veni, tritus cui caſside crinis
Ad diadema venit: rutilum cui Cæſaris oſtrum
Depoſito thorace datur, ſceptróque replenda
Mucrone eſt vacuata manus. cunabula veſtra
Imperij fulſere notis, & præſcia tellus
Aurea conuerſo promiſit ſæcula fœtu.
Te naſcente ferunt exorto flumina melle
Dulcatis cunctata vadis, oléique liquores
Iſſe per attonitas bacca pendente trapetas.
Protulit vndantem ſegetem ſine ſemine campus,
Et ſine ſe natis inuidit pampinus vuis.
Hibernæ rubuere roſæ, ſpretóque rigore
Lilia permixtis inſultauere pruinis.
Tale puerperium quotiens Lucina reſoluit,
Mos elementorum cedit, regníque futuri
Fit rerum nouitate fides. veniſſe beatos
Sic loquitur natura deos. cunctantis Iuli
Lambebant teneros incendia blanda capillos.
Aſtyages Cyro pellendus forte nepoti,
Inguinis expauit diffuſum vite racemum.
Præbuit intrepido mammas lupa fœta Quirino.
Iulius in lucem venit, dum laurea flagrat.
Magnus Alexander, necnon Auguſtus, habentur
Concepti ſerpente deo: Phœbúmque, Iouémque
Diuiſere ſibi. namque horum quæſiit vnus
Cinyphia ſub Syrte patrem: maculis genitricis

Alter Phœbigenam ſeſe gaudebat haberi,
Pœonij iactans Epidauria ſigna draconis.
Multos cinxerunt aquilæ, ſubitúmque per orbem
Luſit venturas famulatrix penna coronas.
Aſt hunc, egregij proceres, ad ſceptra vocari
Iam tum noſſe datum eſt, laribus cùm forte paternis
Protulit exciſus iam non ſua germina palmes.
Imperij ver illud erat: ſub imagine frondis,
Dextra per arentem florebant omina virgam.
At poſtquam primos infans exegerat annos,
Reptabat ſuper arma patris: quanquam arcta terebat
Lamina ceruicem, gemina complexus ab vlna,
Liuida laxatis intrabat ad oſcula criſtis.
Ludus erat puero raptas ex hoſte ſagittas
Feſtina tractare manu, captóſque per arcus
Flexa reluctantes in cornua trudere neruos.
Nunc tremulum tenero iaculum torquere lacerto,
Inque frementis equi dorſum cum pondere conti
Indutas chalybum ſaltu transferre catenas,
Inuentas agitare feras. & fronde latentes
Quærere, deprenſas modò claudere caſſibus arctis,
Nunc torto penetrare veru. tum ſæpe fragore
Laudari comitum, frendens cùm bellua ferrum
Ferret, & intratos exirent arma per armos.
Conde Pelethronios alacer puer & venator
Æacida titulos: quanquam ſubiecta magiſtri
Terga premens, & ob hoc ſecurus luſtra pererrans,
Tu potius regereris equo. non principe noſtro
Spicula direxit melius Pythona ſuperſtans
Pæan, cùm vacua turbatus penè pharetra,

Figeret innumeris numeroſa volumina telis.
Nec minùs hæc inter veteres audire ſophiſtas.
Mileto quòd crete Thales vadimonia culpas,
Lindie quòd Cleobule canis, modus optimus eſto,
Ex Ephyra totum meditaris quòd Periander,
Attice quódve Solon finem bene reſpicis æui,
Priennæe Bia quòd plus tibi turba malorum eſt,
Noſcere quòd tempus Leſbo ſate Pittace ſuades,
Quòd ſe noſſe omnes vis ex Lacedæmone Chilon.
Præterea didicit varias noua dogmata ſectas,
Quicquid laudauit Scythicis Anacharſis in aruis,
Quicquid legifero profecit Sparta Lycurgo,
Quicquid Erichtheis Cynicorum turba volutat
Gymnaſiis imitata tuos Epicure ſodales:
Quicquid nil verum ſtatuens Academia duplex
Perſonat, arroſo quicquid ſapit vngue Cleanthes,
Quicquid Pythagoras, Democritus, Heraclitúſque
Defleuit, riſit, tacuit: quodcumque Platonis
Ingenium, quod in arce fuit, docet ordine terno.
Quæ vel Ariſtoteles partitus membra loquendi,
Argumentoſis dat retia ſyllogiſmis:
Quicquid Anaximenes, Euclides, Archita, Zenon,
Arceſilas, Chryſippus, Anaxagoráſque dederunt,
Socraticúſque animus poſt fatum in Phædone viuus,
Deſpiciens vaſtas tenuato crure catenas,
Cùm tremeret mors ipſa reum, ferrétque venenum
Pallida ſecuro lictoris dextra magiſtro.
Præterea quicquid Latiaribus indere libris
Priſca ætas ſtuduit, totum percurrere ſuetus:
Mantua quas acies, pelagíque pericula luſit,

Smyrnæas imitata tubas: quamcumque loquendi
Arpinas dat conſul opem: ſine fine locutus
Fabro progenitus, ſpreto cui patre polita
Eloquiis plus lingua fuit: vel quicquid in æuum
Mittunt Euganeis Patauina volumina chartis:
Qua Criſpus breuitate placet, quo pondere Varro,
Quo genio Plautus, quo fulmine Quintilianus,
Qua pompa Tacitus nunquam ſine laude loquendus.
His hunc formatum ſtudiis, natalibus ortum,
Moribus imbutum, Princeps, cui mundus ab Euro
Ad Zephyrum tunc ſceptra dabat, cui nubilis atque
Vnica purpureos debebat nata nepotes,
Elegit generum. ſed non vt deſide luxu
Fortuna ſoceri contentus, & otia captans
Nil ſibi deberet: Comitis ſed iure recepto
Danubij ripas, & tractum limitis ampli
Circuit, hortatur, diſponit, diſcutit, armat.
Sic ſub patre Pius moderatus caſtra parentis,
Sic Marcus viuente Pio, pôſt iura daturi,
Innumerabilibus legionibus imperitabant.
Hinc reduci datur omnis honor, & vtrique magiſter
Militiæ, conſúlque micat: coniuncta poteſtas
Patritij, celeríque gradu priuata cucurrit
Culmina, conſcendítque ſenum puer ipſe curulem,
Sedit & emerito iuuenis veteranus in auro.
Iámque parens diuos: ſed vobis nulla cupido
Imperij. longam diademata paſſa repulſam
Inſignem legere virum, quem deinde legentem
Spernere non poſſes. ſoli tibi contulit vni
Hoc fortuna decus, quanquam te poſceret ordo,

Vt lectus Princeps mage, quàm videare relictus.
Poſt ſocerum Auguſtum regnas: ſed non tibi venit
Purpura per thalamos, & coniunx regia regno
Laus potiùs, quàm cauſa fuit: nam iuris habenis
Non generum legit reſpublica, ſed generoſum.
Fallor, bis gemino niſi cardine rem probat orbis.
Ambit te Zephyrus, rectorem deſtinat Eurus,
Ad Boream pugnas, & formidaris ad Auſtrum.
Antè tamen, quàm te ſocium collega crearet,
Perſtrinxiſſe libet, quos Illyris ora triumphos
Viderit, exciſam quæ ſe Valameris ab armis
Fortè ducis noſtri vitio deſerta gemebat.
Haud aliter, cæſus quondam cùm Cæpio robur
Dedidit Auſonium, ſubita cogente ruina,
Electura ducem poſt guttura fracta Iugurthæ,
Vltum Arpinatem Calpurnia fœdera lixam
Oppoſuit rabido reſpublica territa Cimbro.
Hîc primùm vt veſtras aquilas prouincia vidit,
Deſiit hoſtiles confeſtim horrere dracones.
Ilicet edomiti bello, prædáque carentes,
Mox ipſi tua præda iacent. ſed omittimus iſtos
Vt populatores: belli magis acta reuoluo.
Quod bellum non parua manus, nec carcere fracto
Ad gladiaturam tu Spartace vincte paraſti:
Sed Scythicæ vaga turba plagæ, feritatis abundans,
Dira, rapax, vehemens, ipſis quoque gentibus illic
Barbara barbaricis, cuius dux Hormidac atque
Ciuis erat, queis tale ſolum eſt, muríque, genúſque.
Albus Hyperboreis Tanais qua vallibus actus
Riphæa de caute cadit, iacet axe ſub vrſæ

Gens animis membríſque minax: ita vultibus ipſis
Infantum ſuus horror ineſt. conſurgit in arctum
Maſſa rotunda caput: geminis ſub fronte cauernis
Viſus adeſt oculis abſentibus: acta cerebri
In cameram vix ad refugos lux peruenit orbes,
Non tamen & clauſos. nam fornice non ſpatioſo,
Magna vident ſpatia, & maioris luminis vſum
Perſpicua in puteis compenſant puncta profundis.
Tum ne per malas excreſcat fiſtula duplex,
Obtundit teneras circumdata faſcia nares,
Vt galeis cedant. Sic propter prælia natos
Maternus deformat amor, quia tenſa genarum
Non interiecto fit latior area naſo.
Cetera pars eſt pulchra viris. ſtant pectora vaſta,
Inſignes humeri, ſuccincta ſub ilibus aluus.
Forma quidem pediti media eſt, procera ſed extat
Si cernas equites, ſic longi ſæpe putantur,
Si ſedeant. Vix matre carens vt conſtitit infans,
Mox præbet dorſum ſonipes: cognata reare
Membra viris, ita ſemper equo ceu fixus adhæret
Rector. cornipedum tergo gens altera fertur,
Hæc habitat. teretes arcus & ſpicula cordi:
Terribiles certæque manus, iaculíſque ferendæ
Mortis fixa fides, & non peccante ſub ictu,
Edoctus peccare furor. Gens iſta repente
Erumpens, ſolidúmque rotis tranſuecta per Iſtrum
Venerat, & ſectas inciderat orbita lymphas.
Hanc tu directus per Dacica rura vagantem
Contra is, aggrederis, ſuperas, includis: & vt te
Metato ſpatio caſtrorum Serdica vidit,

Obſidione premis. quæ te ſic tempore multo
In vallo poſitum ſtupuit, quòd miles in agros
Nec licitis, nec furtiuis excurſibus ibat.
Cui deeſſet cùm ſæpe Ceres, ſempérque Lyæus,
Diſciplina tamen non defuit. inde propinquo
Hoſte magis timuere ducem. ſic denique factum eſt,
Vt ſocius tum fortè tuus, mox proditor, illis
Fruſtra terga daret commiſſæ tempore pugnæ:
Qui iam cùm fugeret, flexo pede cornua nudans,
Tu ſtabas acie ſolus, te ſparſa fugaci
Expetiit ductore manus, te Marte pedeſtri
Sudantem repetebat eques: tua ſigna ſequutus
Non ſe deſertum ſenſit certamine miles.
I nunc, & veteris profer præconia Tulli
Ætas cana patrum, quòd pulchro hortamine mendax
Occuluit refugi nutantia fœdera Metti.
Nil ſimile eſt, fallíque tuum tibi nec placet hoſtem.
Tunc vicit miles, dum ſe putat eſſe iuuandum:
Hîc vicit, poſtquam ſe comperit eſſe relictum.
Dux fugit, inſequeris: renouat certamina, vincis:
Clauditur, expugnas: elabitur, obruis: atque
Sarmaticæ paci pretium ſua funera ponis.
Paretur, iuſſum ſubiit iam transfuga letum,
Atque peregrino cecidit tua victima ferro.
Ecce iterum, ſi fortè placet, conflige vetuſtas:
Hannibal ille ferox ad pœnam fortè petitus,
Et ſi non habuit ius vitæ, fine ſupremo
Certè habuit mortis: quem cæcus carcer, & vncus,
Et quem ſpectabat fracturus guttura lictor,
Hauſit Bebrycio conſtantior hoſpite virus.

Nam te qui fugit, mandata morte peremptus,
Non tam victoris periit, quàm iudicis ore.
Nunc ades, ô Pæan, lauro cui gryphas obuncos
Docta lupata ligant, quoties per frondea lora
Flectis penniferos hederis bicoloribus armos:
Huc conuerte chelyn. non eſt modò dicere tempus
Pythona extinctum, nec bis ſeptena ſonare
Vulnera Tantalidûm, quorum tibi funera ſeruat
Cantus, & æterno viuunt in carmine mortes.
Vos quoque, Caſtalides, paucis quo numine nobis
Venerit Anthemius, gemini cum fœdere regni,
Pandite. pax rerum miſit, qui bella gubernet.
Auxerat Auguſtus naturæ lege Seuerus
Diuorum numerum: quem mox Oenotria caſum
Vidit vt aërei de rupibus Apennini,
Pergit cærulei vitreas ad Tibridis ædes,
Non galea concluſa genas, nec ſutilis illi
Circulus impactis loricam texuit hamis,
Sed nudata caput. pro crine racemifer exit
Plurima per frontem conſtringens oppida palmes,
Pérque humeros teretes, rutilantes pérque lacertos
Pendula gemmiferæ mordebant ſuppara bullæ.
Segnior incedit ſenio, venerandáque membra
Viticomam retinens baculi vice flectit ad vlmum:
Sed tamen vbertas ſequitur: quacumque propinquat
Inceſſu fœcundat iter, comitatáque greſſum
Læta per impreſſas rorat vindemia plantas.
Ilicet ingreditur Tiberini gurgitis antrum:
Currebat fluuius reſidens, & arundinis altæ
Concolor in viridi fluitabat ſylua capillo.

Dat ſonitum mento vnda cadens, licèt hiſpida ſetis
Suppoſitis multum ſedaret barba fragorem.
Pectore ructabat latices, lapſúque citato,
Sulcabat madidam iam torrens alueus aluum,
Terretur veniente Dea, manibúſque remiſſis
Remus & vrna cadunt. veniæ tum verba paranti
Illa priòr, Venio viduatam Præſule noſtro
Per te ſi placeat lacrymis inflectere Romam,
Expetat auroræ partes, faſtúque remoto
Hoc vnum præſtet, iam plus dignetur amari.
Inſtrue quas quærat vires, orbíque iacenti
Quo poſcat dic orbe caput. quemcunque creauit
Axe meo natum, confeſtim fregit in illo
Imperij fortuna rotas. hinc Vandalus hoſtis
Vrget, & in noſtrum numeroſa claſſe quotannis
Militat excidium: conuerſóque ordine fati
Torrida Caucaſeos infert mihi Byrſa furores.
Præterea inuictus Ricimer, quem publica fata
Reſpiciunt, proprio ſolus vix Marte repellit
Piratam per rura vagum, qui prælia vitans,
Victorem fugitiuus agit. quis ſufferat hoſtem,
Qui pacem, pugnámque negat? nam fœdera nulla
Cum Ricimere iacit. quem cur nimis oderit, audi.
Incertum crepat ille patrem, cùm ſerua ſit illi
Certa parens: nunc vt regis ſit filius, effert
Matris adulterium. tum liuet quòd Ricimerem
In regnum duo regna vocant: nam patre Sueuus,
A genitrice Gethes. ſimul & reminiſcitur illud,
QuòdHarteſſiacis auus huius Vallia terris
Vandalicas turmas, & iuncti Martis Alanos

Strauit, & occiduam texêre cadauera Calpen.
Quid veteres narrare fugas, quid damna priorum?
Agrigentini recolit diſpendia campi.
Inde furit, quòd ſe docuit ſatis iſte nepotem
Illius eſſe viri, quo viſo Vandale ſemper
Terga dabas. nam non Siculis illuſtrior aruis
Tu Marcelle redis, per quem tellure, maríque
Noſtra Syracuſios preſſerunt arma penates:
Nec tu cui currum Curij ſuperare, Metelle,
Contigit, oſtentans nobis elephanta frequentem,
Grex niger albentes tegeret cùm mole iugales,
Auctorémque ſuum celaret pompa triumphi.
Noricus Oſtrogothum quòd continet, iſte timetur:
Gallia quòd Rheni Martem ligat, iſte pauori eſt.
Quod conſanguineo me Vandalus hoſtis Alano
Diripuit radente, ſuus hic vltus ab armis.
Sed tamen vnus homo eſt, nec tanta pericula ſolus
Tollere ſed differre poteſt. modò Principe nobis
Eſt opus armato, veterum qui more parentum,
Non mandet, ſed bella gerat: quem ſigna mouentem
Terra vel vnda tremant, vt tandem iure recepto,
Romula deſuetas moderentur claſſica claſſes,
Audiit illa pater, ſimul annuit. itur in vrbem
Continuò, videt ipſe Deam, ſummiſſus adorat,
Pectus & exertam tetigerunt cornua mammam,
Mandatas fert inde preces, quas Diua ſecuta
Apparat ire viam. laxatos torua capillos
Stringit, & incluſæ latuerunt caſside turres.
Infula laurus erat: bullis hoſtilibus aſper
Applicat à læua ſurgentem balteus enſem.

Inſeritur clypeo victrix manus. illius orbem
Martigenæ, lupa, Tibris, amor, Mars, Ilia, complent.
Fibula mordaci refugas à pectore veſtes
Dente capit. micat haſta minax, quercúſque tropæis
Curua tremit, placidóque Deam ſub faſce fatigat.
Perpetuo ſtat planta ſolo, ſed faſcia primos
Siſtitur ad digitos, retinacula bina cothurnis
Mittit in aduerſum vincto de fornice pollex,
Quæ ſtringant crepidas, & concurrentibus anſis
Vinclorum, pandas texant per crura catenas.
Ergo ſicut erat liquidam tranſuecta per æthram,
Naſcentis petiit tepidos Hyperionis ortus.
Eſt locus Oceani, longinquis proximus Indis,
Axe ſub Eoo Nabathæum tenſus in Eurum,
Ver vbi continuum eſt. interpellata nec vllis
Frigoribus palleſcit humus: ſed flore perenni
Picta peregrinos ignorant arua rigores.
Halant rura roſis, indeſcriptóſque per agros
Fragrat odor: violam, cytiſum, ſerpylla, liguſtrum,
Lilia, narciſſos, caſiam, colocaſia, calthas,
Coſtum, malobathrum, myrrhas, opobalſama, thura,
Parturiunt campi: necnon pulſante ſenecta,
Hinc rediuiua petit vicinus cinnama phœnix.
Hîc domus auroræ rutilo cruſtante metallo,
Baccarum præfert læues aſprata lapillos.
Diripiunt diuerſa oculos, & ab arte magiſtra
Hoc vincit quodcumque vides. ſed conditur omnis
Sub domina præſente decor, nimióque rubore
Gemmarum varios perdit quia poßidet ignes.
Fundebat coma pexa crocos, flexóque lacerto

Lutea depreſſus comebat tempora pecten.
Fundebant oculi radios, color igneus illis,
Non tamen ardor erat: quamuis de nocte recuſſa
Excepti ſoleant ſudorem fingere rores.
Pectora bis cingunt zonæ, paruíſque papillis
Inuidiam facit ipſe ſinus. pars extima pepli
Perfert puniceas ad crura rubentia rugas.
Sic regina ſedet ſolio. ſceptri vice dextram
Lampadis haſta replet. nox adſtat proxima Diuæ,
Iam refugos conuerſa pedes, ac pone tribunal
Promit lux ſummum vix intellecta cacumen.
Hinc Romam liquido venientem tramite cernens,
Exiluit propere, & blandis prior orſa loquelis.
Quid caput ô mundi, dixit, mea regna reuiſis?
Quidve iubes? Paulum illa ſilens, atque aſpera miſcens
Mitibus, hæc cœpit: Venio (deſiſte moueri,
Nec multum trepida) non vt mihi preſſus Araxes
Impoſito ſub ponte fluat, nec vt ordine priſco
Indicus Auſonia potetur caſſide Ganges:
Aut vt tigriferi pharetrata per arua Niphatis
Depopuletur ouans Artaxata Caſpia conſul.
Non Pori modo regna precor, nec vt hiſce lacertis
Frangat Hydaſpeas aries impactus Erythras.
Non in Bactra feror, nec committentia pugnas
Noſtra Semiramiæ ſtrident ad claſſica portæ.
Arſacias non quæro domus, nec teſſera caſtris
In Cteſiphonta datur. totum hunc tibi ceſſimus axem,
Et nec ſic mereor noſtram vt tueare ſenectam?
Omne quod Euphratem, Tigrímque interiacet, olim
Sola tenes: res empta mihi eſt de ſanguine Craſſi:

Ad Carras pretium ſcripſi, nec inulta remanſi,
Aut periit ſic emptus ager. ſi fallo, probaſti
Ventidio mactate Sapor. nec ſufficit iſtud:
Armenias Pontúmque dedi, quo Marte petitum,
Dicat Sylla tibi. forſan non creditur vni,
Conſule Lucullum. Taceo iam Cycladas omnes.
Adquiſita meo ſeruit tibi Creta Metello.
Tranſcripſi Cilicas: hos Magnus fuderat olim.
Adieci Syriæ quos nunc moderaris Iſauros:
Hos quoque ſub noſtris domuit Seruilius armis.
Conceſſi Ætolos veteres, Acheloiáque arua,
Transfudi Attalicum malè credula teſtamentum.
Epirum retines: tu ſcis cui debeat illam
Pyrrhus. in Illyricum ſpecto te mittere iura,
Ac Macetûm terras: & habes tu Paule nepotes.
Ægypti frumenta dedi: mihi vicerat olim
Leucadiis Agrippa fretis. Iudæa tenetur
Sub ditione tua, tanquam tu miſeris illuc
Inſignem cum patre Titum. Tibi Cypria merces
Fertur: pugnaces ego pauper laudo Catones,
Dorica te tellus & Achaica iura tremiſcunt,
Tendis & in bimarem felicia regna Corinthum,
Dic, Byzantinus quis rem tibi Mummius egit.
Sed ſi fortè placet veteres ſopire querelas,
Anthemium concede mihi. ſit partibus iſtis
Auguſtus, longúmque Leo: mea iura gubernet
Quem petij: patrio veſtiri murice natam
Gaudeat Euphemiam ſidus diuale parentis.
Adiice præterea priuatum ad publica fœdus.
Sit ſocer Auguſtus genero Ricimere beatus,

Nobilitate

Nobilitate micant : eſt vobis regia virgo,
Regius ille mihi. ſi concors annuis iſtud,
Mox Libyam ſperare dabis. circumſpice tædas
Antiquas, par nulla tibi ſic copula præſto eſt.
Proferat hic veterum thalamos diſcrimine partos
Græcia, ni pudor eſt. reparatis Piſa quadrigis
Suſcitet Oenomaum : natæ quem fraude cadentem
Cerea deſtituit reſolutis axibus obex.
Procedat Colchis priùs agnita virgo marito
Crimine quàm ſexu: ſpectet de carcere circi
Pallentes Atalanta procos, & poma decori
Hippomenis iam non pro ſolo colligat auro.
Deianira tuas Achelous gymnade pinguis
Illuſtret tædas, & ab Hercule preſſus anhelo
Laſſatum foueat riuis riualibus hoſtem.
Quantumuis repetam veteris connubia ſæcli,
Tranſcendunt hic heroas, heroidas illa.
Hos thalamos, Ricimer, virtus tibi pronuba poſcit,
Atque Dionæam dat Martia laurea myrtum.
Ergo age trade virum non otia pigra fouentem,
Deliciíſque grauem: ſed quem modò nauticus vrit
Æolus, Abydeníque ſinus, & Seſtias ora
Helleſpontiacis circumclamata procellis:
Quas pelagi fauces non ſic tenuiſſe vel illum
Crediderim, cui ruptus Athos, cui remige Medo
Turgida ſyluoſam currebant vela per Alpem.
Nec Lucullanis ſic hæc freta cincta carinis,
Segnis ad inſignem ſedit cùm Cyzicon hoſtis,
Qui cogente fame cognata cadauera mandens,
Vixit morte ſua. ſed quid mea vota retardo?

Trade magis. Tum pauca refert Titonia coniunx.
Duc, age, ſancta parens, quanquam mihi maximus vſus
Inuicti ſummíque ducis, dum mitior extes,
Et non diſiunctas melius moderemur habenas.
Nam ſi fortè placet veterum meminiſſe laborum,
Et qui pro patria veſtri pugnaret Iuli,
Vt nil plus dicam, prior hinc ego Memnona miſi.
Finierant. geminas iunxit concordia partes,
Electo tandem potitur quòd principe Roma.
Nunc aliquos voto ſimili, vel amore, vetuſtas
Te legiſſe crepa, nunquam non inuida ſummis
Emeritíſque viris. Brenni contra arma Camillum
Profer ab exilio: Cincinnatóque ſecures,
Expulſo Cæſone refer, flentémque parentem
A raſtris ad roſtra roga: miſeróque tumultu
Pelle prius, quos victa petas. ſi ruperit Alpes
Pœnus, ad afflictos condemnatóſque recurre.
Improbus vt rubeat Barchina clade Metaurus,
Multatus tibi conſul agat: qui millia fundens
Haſdrubalis, rutilum ſibi cùm fabricauerit enſem,
Concretum gerat ipſe caput. longè altera noſtri
Gratia iudicij eſt. ſcit ſe non læſus amari.
At mea iam nimij propellunt carbaſa flatus,
Siſte, camœna, modos tenues, portúmque petenti
Iam placido ſedeat mihi carminis anchora fundo.
At tamen, ô Princeps, quæ nunc tibi claſſis & arma
Tractentur, quàm magna geras, quàm tempore paruo,
Si mea vota Deus produxerit, ordine recto,
Aut genero bis, mox aut te ter conſule dicam.
Nam modò nos iam feſta vocant, & ad Vlpia poſcunt

Te fora, donabis quos libertate Quirites,
Quorum gaudentes exceptant verbera malæ.
Perge pater patriæ felix, atque omine fauſto
Captiuos vincture nouos, abſolue vetuſtos.

III.

Panegyrici editio ad Petrum.

QVID *faceret lætas ſegetes, quod tempus amandum*
Meſſibus & gregibus, vitibus atque apibus,
Ad Mæcenatis quondam ſunt edita nomen:
Hinc, Maro, pòſt audes arma virumque loqui,
At mihi Petrus erit Mæcenas temporis huius:
Nam famæ pelagus ſidere curro ſuo.
Si probat, emittit: ſi damnat, carmina celat,
Nec nos rhonchiſono rhinocerote notat.
I liber, hic noſtrum tutatur, crede, pudorem.
Hoc cenſore etiam diſplicuiſſe placet.

IV.

Præfatio Panegyrici dicti Maioriano Aug.

TITYRVS *vt quondam patulæ ſub tegmine fagi*
Volueret inflatos murmura per calamos,
Præſtitit afflicto ius vitæ Cæſar, & agri,
Nec ſtetit ad tenuem celſior ira reum:
Sed rus conceſſum dum largo in principe laudat,
Cælum pro terris ruſtica muſa dedit.

Nec fuit inferius Phœbeia dona referre:
Fecerat hic dominum, fecit & ille deum,
Et tibi, Flacce, acies Bruti Caſsique ſequuto,
Carminis eſt autor, qui fuit & veniæ.
Sic mihi diuerſo nuper ſub Marte cadenti,
Iuſsiſti placido victor vt eſſem animo,
Seruiat ergo tibi ſeruati lingua poëtæ,
Atque meæ vitæ laus tua ſit pretium.
Non ego mordaci fodiam modò dente Maronem,
Nec ciuem carpam, terra Sabêlla, tuum.
Res minor ingenio nobis, ſed Cæſare maior:
Vincant eloquio, dummodo nos domino.

V.

PANEGYRICVS IVLIO VALERIO MAIORIANO Aug. dictus.

CONCIPE *præteritos, reſpublica, mente triumphos:*
Imperium iam conſul habet, quem purpura non plus
Quàm lorica operit, cuius diademata frontem
Non luxu ſed lege tegunt, meritíſque laborum
Poſt palmam palmata venit: decora omnia régni
Accumulant faſces, & princeps conſule creſcit.
Perſonat ergo tuum cælo, rure, vrbibus, vndis,
Exultans Europa ſophos, quòd rector haberis,
Victor qui fueras. fateor, trepidauerat orbis,
Dum non vis viciſſe tibi, nimióque pudore
Quòd regnum mereare doles, triſtíque repulſa

Non moderanda ſubis, quæ defendenda putaſti.
Sederat exerto bellatrix pectore Roma
Criſtatum turrita caput, cui pone capaci
Caſſide prolapſus perfundit terga capillus.
Lætitiam cenſura manet, terrórque pudore
Creſcit, & inuita ſuperat virtute venuſtas.
Oſtricolor pepli textus, quem fibula torto
Mordax dente vorat. tum quicquid mamma refundit
Tegminis, hoc patulo, concludit gemma receſſu.
Hinc fulcit rutilus ſpatioſo circite læuum
Vmbo latus. videas hîc craſſo fuſa metallo
Antra Rheæ, fœtámque lupam: quam fauce retecta
Blandiri quoque terror erat, quanquam illa vorare
Martigenas & picta timet. pars proxima Tibrim
Exprimit: hic ſcabri fuſus ſub pumice tophi,
Proflabat madidum per guttura glauca ſoporem.
Pectus palla tegit, quam neuerat Ilia coniunx,
Liquenti quæ iuncta toro vult murmura lymphis
Tollere, & vndoſi ſomnum ſeruare mariti.
Iſta micant clypeo. cuſpis trabe ſurgit eburnâ,
Ebria cæde virûm. propter Bellona tropæum
Extruit, & quercum captiuo pondere curuat.
Conſurgit ſolium ſaxis, quæ cæſa rubenti
Æthiopum de monte cadunt, vbi ſole propinquo
Natiua exuſtas afflauit purpura rupes.
Iungitur hîc Sinnas, Numadum lapis additur iſthic
Antiquum mentitus ebur. pòſt caute Laconum
Marmoris herboſi radians interuiret ordo.
Ergo vt ſe mediam ſolio dedit, aduolat omnis
Terra ſimul. tum quæque ſuos prouincia fructus

Expoſuit: fert Indus ebur, Chaldæus amomum,
Aſſyrius gemmas, Ser vellera, thura Sabæus,
Atthis mel, Phœnix palmas, Lacedæmon oliuum,
Arcas equos, Epirus equas, pecuaria Gallus,
Arma Chalybs, frumenta Libys, Campanus Iacchum,
Aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaïa myrrham,
Pontus caſtorea, blattam Tyrus, æra Corinthus.
Sardinia argentum, naues Hiſpania defert,
Fulminis & lapidem: ſcopulos iaculabile fulgur
Fucat, & accenſam ſilicem fœcunda maritat
Ira deûm: quoties cælum ſe commouet illic,
Plus ibi terra valet. Subitò flens Africa nigras
Procubuit lacerata genas, & cernua frontem
Iam malè fecundas in vertice fregit ariſtas.
Et ſic orſa loqui eſt. Venio pars tertia mundi,
Infelix felice vno. famula ſatus olim
Hic prædo, & dominis extinctis, barbara dudum
Sceptra tenet tellure mea, penitúſque fugata
Nobilitate furens, quod non eſt non amat hoſpes.
O Latij ſopite vigor, tua mœnia ridet
Inſidiis ceſſiſſe ſuis. non concutis haſtam?
Non pro me vel capta doles? tua nempe putantur
Surgere fata malis, & celſior eſſe ruina.
Sed melius quòd terror abit. iam vincere reſtat
Si pugnas vt victa ſoles. Porſenna ſuperbum
Tarquinium impingens compleuit milite Thuſco
Ianiculum quondam: ſed dum perrumpere portas
Obſidione parat, totam te pertulit vno
Coclitis in clypeo: preſſerunt millia ſolum
Multa virum pendente via; nec ponte ſoluto

Cùm caderet cecidit. Rex idem denique morte
Admonitus ſcribæ, didicit ſibi bella moueri
Non ſolùm cùm bella forent. mox pace petita,
In regnum rediit, non tam feriente fugatus,
Quàm flagrante viro. ſteterat nam corde gelato
Scæuola, & appoſito dextram damnauerat igni,
Plùs felix peccante manu, cùm fortè ſatelles
Palleret conſtante reo, tormentáque capti
Js fugeret qui tortor erat. Brennum tremuiſti
Pòſt melior. quodcumque tuum eſt, quodcumque vocaris,
Iam ſolus Tarpeius erat. ſed reppulit vnus
Tum quoque totam aciem, Senones dum garrulus anſer
Nuntiat, & vigilat veſtrum ſine milite fatum.
Me quoque (da veniam, quòd bellum geſſimus olim,)
Poſt Trebiam Cannáſque domas, Romanáque tecta
Hannibal antè meus, quàm noſtra Scipio vidit.
Quid merui? fatis cogor tibi bella mouere,
Cùm volo, cùm nolo. trepidus te territat hoſtis,
Sed tutus claudente freto, velut hiſpidus alta
Sus prope teſqua iacet, clauſúſque cacuminat albis
Os nigrum telis grauidum, circumlatrat ingens
Turba canum, ſi fortè velit concurrere campo:
Ille per obiectos vepres tumet, atque ſuperbit,
Vi tenuis, fortíſque loco, dum proximus Eia
Venator de colle ſonet. vox nota magiſtri
Laſſatam reparat rabiem. tum vulnera cæcus
Faſtidit ſentire furor. Quid prælia differs?
Quid mare formidas, pro cuius ſæpe triumphis
Et cælum pugnare ſolet? Quid quòd tibi princeps
Eſt nunc eximius, quem præſcia ſæcula clamant

*Venturum excidio Libyæ , qui tertius ex me
Accipiet nomen? debent hoc fata labori
Maioriane tuo. quem cur conſcendere claſſem,
Ac portus intrare meos , vrbémque ſubire
Si iubeas cupiam , paucis ex ordine fabor.
Fertur Pannoniæ quà Martia pollet Acincus,
Illyricum rex ſſe ſolum cum tractibus Iſtri
Huius auus nam Theudoſius quo tempore Sirmi
Auguſtum ſumpſit nomen , per vtramque magiſtrum
Militiam , ad partes regni venturus eoas ,
Maiorianum habuit. Latiis ſunt condita faſtis
Facta ducis. quotiès Scythicis illata colonis
Claſſica preſſerunt Hypanim, Peucémque rigentem
Monte ſalutatis irriſit lixa pruinis.
Hunc ſocerum pater huius habet , vir clarus , & vno
Culmine militiæ ſemper contentus , vt vnum
Caſibus in dubiis iunctus ſequeretur amicum.
Non ſemel oblatis tentauit faſcibus illum
Aëtio rapere aula ſuo: ſed perſtitit ille
Maior honoratis. cœpit pretioſior eſſe,
Sic pretio non capta fides. erat ille quod olim
Quæſtor conſulibus , tractabat publica iure
Æra ſuo , tantúmque modum ſeruabat , vt illum
Narraret rumor iam rebus parcere nati.
Senſerat hoc ſed fortè Ducis iam liuida coniunx
Augeri famam pueri, ſuffuſáque bili,
Coxerat internum per barbara corda venenum.
Ilicet explorat cœlum, totámque volutus
Percurrit matheſim numeris , interrogat vmbras,
Fulmina rimatur, fibras videt , vndique gaudens*

Secre-

Secretum rapuiſſe Deo. ſic torua Pelaſgûm
Colchis in apluſtri ſteterat trepidante marito,
„Abſyrtum ſparſura patri, facturáque cæſi
Germani plus morte nefas, dum funere pugnat,
Et fratrem ſibi tela facit: vel cùm obruit ignem
Taurorum, plus ipſa calens, texítque trementem
Frigida flamma virum, quem defendente veneno
Inter flagrantes perhibent alſiſſe iuuencos.
Ergo animi dudum impatiens, poſtquam audiit iſti
Imperium & longum ſtatui, laniata lacertos
Ingreditur quà ſtrata viri, vocémque furentem
His rupit. Secure iaces oblite tuorum,
O piger, & mundo princeps (ſic ſæcula poſcunt)
Maiorianus erit. clamant hoc ſidera ſignis,
Hoc homines votis. iſti quid ſidera quæro,
Fatum aliud cui fecit amor? nil fortius illo.
Et puer eſt cupidus nunquam, ſed parcus habendi.
Pauper adhuc iam ſpargit opes, ingentia ſuadet
Conſilia, & ſequitur. totum quod cogitat altum eſt.
Vrget quod ſperat. ludum ſi fortè retexam,
Conſumpſit quicquid iaculis feciſſe putaris
Iſtius vna dies. tribus hunc tremuere ſagittis
Anguis, ceruus, aper. non ſic librauit in hoſtem
Spicula, qui nato ſerpentis corpore cincto
Plus timuit dum ſuccurrit, dum iactibus iiſdem
Interitum vitámque daret, ſtabilémque teneret
Corde tremente manum, totámque exiret in artem
Spe propiore metus, dans inter membra duorum
Vnius mortem. libeat decernere caſtu,
Ceſſit Eryx Siculus, ſimili nec floruit arte

Sparta, Therapnæa pugilem cùm gymnade pinguem
Stratus Bebryciis Amycus ſuſpexit arenis.
Qui vigor in pedibus? fruſtra ſibi natus Ophelte
Sicaniam tribuit palmam, plantáſque ſuperbas
Haud ita per ſiccam Nemeen citus extulit Arcas,
Cuius in Ætolo volitantem puluere matrem
Horruit Hippomenes, multo qui ceſpite circi
Contemptu præmiſſus erat, cùm carceris antro
Emicuit pernix populo trepidante virago,
Nil toto tactura gradu, cùm pallidus ille
Reſpiceret medium poſt ſe decreſcere campum,
Et longas ad ſigna vias, flatúque propinquo
Preſſus in hoſtili iam curreret anxius vmbra,
Donec ad anfractum metæ iam iámque relictus
Concita ter ſparſo fregit veſtigia pomo.
Qui videt hunc equitem, Ledæum ſpernit alumnum,
Ac iuuenem Sthenebœa tuum, cui terga vetuſtas
Pennati largitur equi, Lyciámque Chimæram
Quem ſuperaſſe refert, vulnus cùm ſuſtulit vnum
Tres animas. vitam tum ſi tibi fata dediſſent,
Maioriane ferox, vetuiſſes Caſtora frænos,
Pollucem cæſtus, Alconem ſpicula neſſe,
Bellerophonteis inſultaturus opimus.
Si clypeum capiat, vincit Telamone creatum,
Qui puppes inter Graias, contra Hectoris ignem,
Ipſam etiam inſidis claſſem defendit Vlyxis.
Miſsile ſi quanto iaculetur pondere quæris,
Segniùs inſertæ trepidans pro faſce Camillæ
Excuſsit telum Metabus, nec turbine tanto
Stridula Pelidæ per Troilon exiit ornus:

Nec ſic Heroum tardantem buſta Creontem
Atticus Ægides rupit Marathonide quercu:
Nec ſic intortum violatæ Phœbados vltrix
In Danaos fulmen iecit, cùm Græcia Troiæ
Noctem habuit ſimilémque facem, fixúſque Capharei
Cautibus inter aquas flammam ructabat Oileus.
Parua loquor. quid quòd quoties tibi bella geruntur,
Diſcipulus non miles adeſt? & fingit alumnum,
Æmulus econtrà ſpectat? quòd viceris odit,
Et quos vincis amat. totus dormitat ad iſtum
Magnus Alexander, patris quem gloria torſit.
Quid faciam infelix? nato quæ regna parabo,
Excluſa ſceptris Geticis, reſpublica ſi me
Præterit, & paruus ſuper hoc Gaudentius huius
Calcatur fatis? iſtum iam Gallia laudat,
Quódque per Europam eſt. rigidis hunc abluit vndis,
Rhenus, Arar, Rhodanus, Moſa, Matrona, Sequana, Ledus.
Clitis, Elaris, Atax, Vachalis, Ligerímque bipenni
Exciſum per fruſta bibit. cùm bella timentes
Defendit Turonos, aberas. pòſt tempore paruo
Pugnaſtis pariter, Francus quà Cloio patentes
Atrebatum terras peruaſerat. hîc coëuntes
Claudebant anguſta vias, arcúque ſubactum
Vicum Helenam, fluménque ſimul ſub tramite longo
Artus ſuppoſitus trabibus tranſmiſerat agger.
Illic te poſito, pugnabat ponte ſub ipſo
Maiorianus eques. fors ripæ colle propinquo,
Barbaricus reſonabat hymen, Scythicíſque choreis
Nubebat flauo ſimilis noua nupta marito.

Hos ergo, vt perhibent, ſtrauit. crepitabat ad ictus
Caßis, & oppoſitis haſtarum verbera thorax
Arcebat ſquamis, donec conuerſa fugatus
Hoſtis terga dedit. plauſtris rutilare videres
Barbarici vaga feſta tori, conuictáque paßim
Fercula, captiuáſque dapes, cirróque madente
Ferre coronatos redolentia ſerta lebetas.
Ilicet increſcit Mauors, thalamíque refringit
Plus ardens Bellona faces. rapit eſſeda victor,
Nubentémque nurum. non ſic Pholoëtica monſtra
Atque Pelethronios Lapithas Semeleius Euan
Miſcuit, Æmonias dum flammant orgia matres,
Et Venerem Martémque cient, ac prima cruentos
Conſumunt ad bella cibos, Bacchóque rotato
Pocula tela putant, cùm crudeſcente tumultu
Polluit Æmathium ſanguis Centauricus Othrym.
Nec plus nubigenum celebrentur iurgia fratrum:
Hic quoque monſtra domat, rutili quibus arce cerebri
Ad frontem coma tracta iacet, nudatáque ceruix
Setarum per damna nitet, tum lumine glauco
Albet aquoſa acies, ac vultibus vndique raſis,
Pro barba tenues perarantur pectine criſtæ.
Strictiùs aſſutæ veſtes procera coërcent
Membra virûm, patet his altato tegmine poples,
Latus & anguſtam ſuſpendit balteus aluum.
Excuſsiſſe citas vaſtum per inane bipennes,
Et plagæ præſciſſe locum, clypeóſque rotare
Ludus, & intortas præcedere ſaltibus haſtas,
Inque hoſtem veniſſe priùs. pueriliбus annis
Eſt belli maturus amor. ſi fortè premantur

Seu numero, ſeu ſorte loci, mors obruit illos,
Non timor. inuicti perſtant, animóque ſuperſunt
Iam prope poſt animam. Tales te teſte fugauit
Et laudante viros. quis nam ferat? omnia tecum,
Te ſine multa facit. pugnant pro principe multi,
Quam timeo ne iam iſte ſibi. ſi regna tenebit,
Huic vincis, quodcumque domas. nil fata relinquunt
Hîc medium. percuſſor enim ſi reſpuis eſſe,
Seruus eris. certè recto ſi tramite ſeruat
Sidera Chaldæus, nouit ſi gramina Colchus,
Fulgura ſi Thuſcus, ſi Theſſalus elicit vmbras,
Si Lyciæ ſortes ſapiunt, ſi noſtra volatu
Fata loquuntur aues, doctis balatibus Hammon
Si ſanctum ſub ſyrte gemit, ſi denique verum
Phœbe, Themis, Dodona canis, poſt tempora noſtra
Julius hic Auguſtus erit. Coniunctus amore
Præterea eſt iuueni, grandis quem ſpiritus armat
Regis aui. quo te vertas? ad culmina mundi
Hic fatum fert, ambo animum. conſurge, ſimúlque
Aggredere ignaros. neutrum mactare valebis,
Si iubeas vtrumque mori: ſed necte doloſas
Blanditias vni, ferro tamen iſte petatur.
Quid loquor incaſſum? nihil eſt quòd tanta cauemus,
Vt regnet, victurus erit. Commotus in iras
Aëtius ſic pauca refert: Compeſce furentis
Impia vota animi. mortem mandare valebo
Jnſontis, taceam noſtri? quiſquamne precatur
Vt ſine criminibus crimen fiat bene naſci?
Ad pœnam quis fata vocet? tua viſcera ferro
Maioriane petam? Phœbus ſi nocte refulget,

Luna die, duplex ponto ſi plauſtra nouatur
Parrhaſis, Atlantem Tanais, ſi Bagrada cernit
Caucaſon, Hercinij nemoris ſi ſtipite lintris
Texta Nabathæum pro Rheno ſulcat Hidaſpem,
Si bibit Hiſpanus Gangem, tepidíſque ab Erythris
Ad Tarteſiacum venit Indus aquator Iberum:
Si ſe Pollucis perfundit ſanguine Caſtor:
Theſea Pirithoi, Pyladem ſi ſtrauit Oreſte
Vel furibunda manus, raperet cùm Taurica ſacra
Matricida pius. Sed ne ſpreuiſſe dolorem
Fortè tuum videar, viuat, careátque parumper
Militia. heu nobis potuit, niſi triſte putaſſes,
Fortunam debere ſuam. Sic fatur, & illum
Rure iubet patrio ſuetos mutare labores,
Fatorum currente rota, quo diſceret agro
Quid poſſeſſorem maneat, quos denique mores
Ius ciuile paret, ne ſolam militis artem
Ferret ad imperium. Suſpenderat ilicet arma
Emeritus iuuenis, ſterilis ieiunia terræ
Vomere fœcundans. ſic quondam Conſule curuo
Vertebas campos, paulum ſi pace ſequeſtra
Claßica laxaſſes, fortis cui læua regebat
Stiuam poſt aquilas, humili dum iuncta camino
Victoris fumum biberet palmata bubulci.
Principis interea gladio lacrymabile fatum
Clauſerat Aëtius: cuius quo tutius ille
Magna Palatinis coniungeret agmina turmis,
Euocat hunc precibus. ſed non ſe pœna moratur
Sanguinis effuſi. numerum collegerat ergo,
Non animum populi. ferri mala crimina ferro

Soluit, & in noſtram plùs concidit ille ruinam.
Iam tunc imperium præſentis principis aurea
Voluebant bona fata colu: ſed publica damna
Inuidiam fugere viri. quicumque fuerunt
Nomen in Auguſtum lecti, tenuere relictum
Cæſaribus ſolium. poſtquam tu capta laboras,
Hic quod habet fecit. Traianum Nerua vocauit,
Cùm pignus iam victor erat: Germanicus eſſet
Vt titulis, meritis fuerat. res ordine currit,
Hanc ambit famam, quiſquis ſic incipit. Olim
Poſt Capreas Tiberi, poſt turpia numina Cai,
Cenſuram Claudi, citharam thalamóſque Neronis,
Poſt ſpeculi immanis pompam, quo ſe ille videbat
Hinc turpis quòd pulcher Otho, poſt quina Vitelli
Millia famoſi ventris damnata baratro,
His titulis princeps lectus, ſimilíque labori
Veſpaſianus erat. Sed ne fortaſſe latronis
Me clauſam virtute putes, conſumpſit in illo
Vim gentis vitæ vitium: Scythicam feritatem
Non vires ſed vota tenent, ſpoliíſque potitus
Immenſis, robur luxu iam perdidit omne,
Quo valuit dum pauper erat. mea viſcera pro ſe
In me nunc armat. laceror tot capta per annos
Iure ſuo, virtute mea: fœcundáque pœnis
Quos patiar pario. propriis nil conficit armis,
Gætulis, Numidis, Garamantibus, Autololíſque,
Arzuge, Marmarida, Pſyllo, Naſamone timetur
Segnis, & ingenti ferrum iam neſcit ab auro.
Ipſi autem color exanguis, quem crápula vexat,
Et pallens pinguedo tenet, ganeáque perenni

Preſſus aceſcentem ſtomachus non explicat auram.
Par eſt vita ſuis. non ſic Barchæus opimam
Hannibal ad Capuam periit, cùm fortia bello
Inter delitias mollirent corpora Baiæ,
Et ſe Lucrinas quà vergit Gaurus in vndas,
Brachia Maſſylus iactaret nigra natator.
Atque ideo hunc dominum ſaltim poſt ſæcula tanta
Vltorem mihi redde precor, ne dimicet vltra
Carthago Italiam contra. Sic fata, dolore
Ingemuit, lacrymíſque preces adiuuit obortis.
Hıs hæc Roma refert. Longas ſuccinge querelas,
O deuota mihi: vindex tibi nomine diuûm
Maiorianus erit. ſed paucis pauca retexam.
Ex quo Theudoſius communia iura fugato
Reddidit auctoris fratri, cui guttura fregit
Pòſt in ſe vertenda manus, mea Gallia rerum
Ignoratur adhuc dominis, ignaráque ſeruit.
Ex illo multum periit, quia principe clauſo,
Quicquid erat miſeri diuerſis partibus orbis,
Vaſtari ſolenne fuit. quæ vita placeret,
Cùm rector moderandus erat? contempta tot annos
Nobilitas iacuit. pretium reſpublica forti
Rettulit inuidiam. Princeps hæc omnia noſter
Corrigit, atque tuum vires ex gentibus addens
Ad bellum per bella venit. nam maximus iſſe eſt,
Non pugnaſſe labor. terimus cur tempora verbis?
Peruenit, & vincit. Tali ſermone peractum
Concilium eſt, verbíſque Deæ famulante metallo,
Aurea concordes traxerunt fila ſorores.
Hos me, quos cecini, Romæ Libyæque labores

Vota

Vota hominum docuere loqui. iam tempus ad illa
Ferre pedem, quæ fanda mihi vel Apolline muto.
Pro Muſis Mars veſter erit. Condeſcenderat Alpes,
Rætorúmque iugo per longa ſilentia ductus,
Romano exierat populato trux Alamannus,
Pérque Cani quondam dictos de nomine campos
In prædam centum nouies dimiſerat hoſtes:
Iámque Magiſter eras, Burconem dirigis illò
Exigua comitante manu: ſed ſufficit iſtud,
Cùm pugnare iubes. certa eſt victoria noſtris
Te mandaſſe acies. peragit fortuna triumphum
Non populo ſed amore tuo. nolo agmina campo
Quò mittis paucos: felix te reſpicit iſte
Euentus belli. certatum eſt iure Magiſtri,
Auguſti fato. Nuper pòſt hoſtis aperto
Errabat lentus pelago. poſtquam ordine vobis
Ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles,
Et collega ſimul. Campanam flantibus auſtris
Ingrediens terram, ſecurum milite Mauro
Agricolam aggreditur: pinguis per tranſtra ſedebat
Vandalus opperiens prædam, quam iuſſerat illuc
Captiuo capiente trahi. ſed veſtra repentè
Inter vtrumque hoſtem dederant ſeſe agmina planis,
Quæ pelagus collémque ſecant, portúmque reducto
Efficiunt flexu fluuij. Perterrita primùm,
Montes turba petis, trabibus quæ clauſa relictis
Prædæ præda fuit. tum concitus agmine toto
In pugnam pirata coit: pars lintre cauata
Iam dociles exponit equos, pars ferrea texta
Concolor induitur, teretes pars explicat arcus,

Spiculáque infuſum ferro latura venenum,
Quæ feriant bis miſſa ſemel. iam textilis anguis
Diſcurrit per vtramque aciem, cui guttur adactis
Turgeſcit zephyris: patulo mentitur hiatu
Iratam pictura famem, pannóque furorem
Aura facit, quoties craſſatur vertile tergum
Flatibus, & nimium iam non capit aluus inane.
At tuba terriſono ſtrepuit graue rauca fragore,
Reſponſat clamor lituis, virtúſque repentè
Ignauis vel parua furit. cadit vndique ferrum,
Hinc tamen in iugulos. Hunc torta falarica iactu
Præterit, ad mortem vix ceſſatura ſecundam:
Hunc conti rotat ictus equo, ruit aclide foſſus
Ille, verúque alius: iacet hic ſimul alite telo,
Abſentem paſſus dextram: pars poplite ſecto
Mortis ad inuidiam viuit: partémque cerebri
Hic galeæ cum parte rapit, fortíque lacerto
Diſsicit ancipiti miſerabile ſinciput enſe.
Vt primùm verſis dat tergum Vandalus armis,
Succedit cædes pugnæ. diſcrimine nullo
Sternuntur paſsim campis, & fortia quæque
Fecit iners trepidante fuga. mare pallidus intrat,
Et naues pertranſit eques, turpíque natatu
De pelago ad cymbam rediit. Sic tertia Pyrrhi
Quondam pugna fuit, cæſis cùm millibus illum
Dentatus premeret: laceræ vix fragmina claſsis
Traxit in Epirum, qui Chaonas atque Moloſſos,
Qui Thracum, Macetúmque manus per littora noſtra
Sparſerat, & cuius vires Oenotria pallens,
Ipſáque quæ petiit trepidauerat vncta Tarentus.

Hoſtibus expulſis, campum qui maximus extat
Jam luſtrare vacat. videas hîc ſtrage ſub illa,
Vtrorumque animos. nullus non pectore cæſus,
Quiſquis veſter erat: nullus non terga foratus,
Illorum quiſquis. clamant hoc vulnera primi
Prædonum tum fortè ducis, cui regis auari
Narratur nupſiſſe ſoror, qui puluere cæco
Clauſus, & eliſus pilis, veſtigia turpis
Geſtat adhuc probroſa fugæ. ſic agmina veſtrà
Cum ſpoliis campum retinent, & Marte fruuntur.
Interea duplici texis dum littore claſſem
Inferno ſuperóque mari, cadit omnis in æquor
Sylua tibi, nimiúmque diu per vtramque reciſus
Apennine latus, naualíque arbore diues,
Non minus in pelagus nemorum quàm mittis aquarum,
Gallia continuis quanquam ſit laſſa tributis,
Hoc cenſu placuiſſe cupit, nec pondera ſentit,
Quæ prodeſſe probat. non tantis maior Atrides
Carpathium texit ratibus, cùm Doricus hoſtis
Sigæas rapturus opes, Rhœtæia clauſit
Pergama: nec tantæ Seſton iuncturus Abydo
Xerxes claßis erat, tumidas cùm ſterneret vndas,
Et pontum ſub ponte daret, cùm ſtagna ſuperbo
Irrupit temerata gradu, turmæque frequentes
Helleſpontiaco perſultauere profundo.
Nec ſic Leucadio claßis Mareotica portu
Actiacas abſcondit aquas, in bella mariti
Dum venit à Phario dotalis turba Canopo:
Cùm patrio Cleopatra ferox circumdata ſiſtro,
Milite vel piceo fuluas onerata carinas,

Dorida diffuſam premeret Ptolemæide gaza.
Hoc tu non cultu pugnas, ſed more priorum,
Dite magis ferro, meritò cui ſubiacet aurum
Diuitis ignaui. tales ne ſperne rebelles,
Et ſi non acies, decorant tamen iſta triumphos.
Nec me Lagæam ſtirpem memoraſſe pigebit
Hoſtis ad exemplum veſtri. namque auguror iiſdem
Regnis fortunam ſimilem, cùm luxus in illa
Parte ſit æqualis, nec peior Cæſar in iſta.
Ilicet aggrederis quod nullus tempore noſtro
Auguſtus potuit: rigidum ſeptemplicis Iſtri
Agmen in arma rapis. nam quicquid languidus axis
Cardine Sithonio ſub Parrhaſe parturit vrſa,
Hoc totum tua ſigna pauet. Baſtarna, Sueuus,
Pannonius, Neurus, Chunus, Geta, Dacus, Alanus,
Bellonothus, Rugus, Burgundio, Veſus, Alites,
Biſalta, Oſtrogothus, Procruſtes, Sarmata, Moſchus,
Poſt aquilas venere tuas. tibi militat omnis
Caucaſus, & Scythicæ potor Tanaiticus vndæ.
Quid faciat fortuna viri? quaſcumque minatur
Has tremuit iam Roma manus: modò principe ſub te
Ne metuat prope parua putat, niſi ſeruiat illi
Quod timuit regnante alio. Iam caſtra mouebas,
Et te diuerſis ſtipabant millia ſignis:
Obſequium gens vna negat, quæ nuper ab Iſtro
Rettulit indomitum ſolito truculentior agmen,
Quòd dominis per bella caret, populóque ſuperbo
Tuldila plectendas in prælia ſuggerit iras.
Hîc tu vix armis poſitis iterum arma retractas.
Biſtonides veluti Ciconum cùm fortè pruinas

Ogygiis complent thyaſis, ſeu Strimonos aruis,
Seu ſe per Rhodopen, ſeu qua nimboſus in æquor
Voluit Hyperboreis in cautibus Iſmarus Hebrum,
Dat ſomno vaga turba, ſimul laſſata quieſcunt
Orgia, & ad biforem reboat nec tibia flatum.
Vix requies. iam ponte ligant, rotat enthea thyrſum
Baſſaris, & maculis Erythrææ nebridos horrens
Excitat Odryſios ad marcida tympana myſtas.
Tu tamen hanc differs pœnam, ſed ſanguinis auctor
Maioris dum parcis eras. non pertulit vltra
Hoc pro te plus cauta manus, veſtrúmque pudorem
Spreuit pro vobis. primi cadit hoſtia belli,
Quiſque rebellis erat. prædam quoque diuidis illis,
Mens deuota quibus fuerat, quæ territa ſeruit
Exemplo, gaudet pretio. Pharſalica Cæſar
Arua petens, ſubitas ferro compeſcuit iras:
Sed ſua membra ſecans, & cauſæ mole coactus,
Fleuit quos perimit. veſtris hæc proficit armis
Seditio. quodcumque iubes, niſi barbarus audit,
Hic cadit, vt miles timeat. Iam tempore brumæ
Alpes marmoreas, atque occurrentia iuncto
Saxa polo, rupéſque vitri, ſiccámque minantes
Per ſcopulos pluuiam, primus pede cárpis, & idem
Lubrica præmiſſo firmas veſtigia conto.
Cœperat ad rupis medium, quæ maxima turba eſt,
Interno ſqualere gelu, quòd colle ſupino
Arctatis concluſa viis reptare rigenti
Non poterat reuoluta ſolo. fors vnus ab illo
Agmine, canentem cuius rota triuerat Iſtrum,
Exclamat, Gladios malo, & ſolenne quieta

Quod frigus de morte venit: mea torpor inerti
Membra rigore ligat: quodam mihi corpus aduſtum
Frigoris igne perit. ſequimur ſine fine labori
Inſtantem iuuenem. quiſquis fortiſsimus ille eſt,
Aut rex, aut populus, caſtris modò clauſus, aprica
Vel ſub pelle iacet. nos anni vertimus vſum.
Quod iubet hic, lex rebus erit. non flectitur vnquam
A cœptis, damnúmque putat, ſi temporis iras
Vel per damna timet. qua dicam gente creatum,
Quem Scytha non patior? cuius lac tigridis infans
Hircana ſub rupe bibit? quæ ſuſtulit iſtum
Axe meo grauior tellus? en vertice ſummo
Algentes cogit turmas, ac frigora ridet,
Dum ſolus plus mente calet. cùm claſsica regis
Arctoi ſequerer, Romani principis arma,
Cæſareúmque larem luxu torpere perenni
Audieram. dominos nil prodeſt iſſe priores,
Si rex hic quoque fortis erat. Maiora parantem
Dicere de ſcopulo verbis accendis amaris.
Quiſquis es, oppoſiti metuis qui lubrica cliui,
Frange cutem pendentis aquæ, ſcalptóque fluento
Sit tibi lympha gradus, turpes depone querelas,
Otia frigus habent. numquid mihi membra biformis
Hylæi natura dedit? num Pegaſus alis
Adiuuit quicquid gradior? pennáſque volanti
Dat Calaïs, Zetúſque mihi, quem ninguida cernis
Calcantem iam dorſa iugi? vos frigora frangunt,
Vos Alpes. iam iam ſtudeam penſare pruinas,
Æſtatem ſub Syrte dabo. Sic agmina voce
Erigis, exemplóque leuas, primúſque labores

Aggrederis quoſcunque iubes. tum cætera paret
Turba libens, ſeruit propriis cum legibus auctor.
Qui tibi præterea comites, quantúſque Magiſter
Militiæ, veſtrum poſt vos qui compulit agmen,
Sed non inuitum? dignus cui cederet vni
Sylla acie, genio Fabius, pietate Metellus,
Appius eloquio, vi Fuluius, arte Camillus.
Si Præfecturæ quantus moderetur honorem
Vir quæras, tendit patulos quà Gallia fines:
Vix habuit mores ſimiles, cui teſte ſenatu
In ſe etiam tractum commiſerat Vlpius enſem:
Qui dictat modò iura Getis, ſub Iudice veſtro
Pellitus rauum præconem ſuſcipit hoſtis.
Quid loquar hîc illum qui ſcrinia ſacra gubernat?
Qui cùm ciuilis diſpenſet partis habenas,
Suſtinet armati curas, interprete ſub quo
Flectitur ad veſtras gens effera conditiones.
Quid laudare Petrum paruis temeraria Clio
Viribus aggrederis? cuius dignatur ab ore
Cæſar in orbe loqui. licèt & Quæſtore diſerto
Polleat, attamen hic nuper, placidiſſime princeps,
Obſide percepto, noſtræ de mœnibus vrbis
Viſceribus miſeris inſertum depulit hoſtem.
Et quia laſſatis nimium ſpes vnica rebus
Veniſti, noſtris petimus ſuccurre ruinis:
Lugdunúmque tuam, dum præteris, aſpice victor.
Otia poſt nimios poſcit te fracta labores:
Cui pacem das, redde animum. laſſata iuuenci
Ceruix depoſito meliùs pòſt ſulcat aratro
Telluris glebam ſolidæ. boue, fruge, colono,

Ciuibus exhauſta eſt. ſtantis fortuná latebat,
Dum capitur, væ quanta fuit? poſt gaudia, Princeps,
Delectat meminiſſe mali. populatibus, igni
Et ſi concidimus, veniens tamen omnia tecum
Reſtituis: fuimus veſtri quia cauſa triumphi,
Ipſa ruina placet. Cùm victor ſcandere currum
Incipies, crinémque ſacrum tibi more priorum
Nectet muralis, vallaris, ciuica laurus,
Et regum aſpicient capitolia fulua catenas.
Cùm veſtes Romam ſpoliis, cùm diuite cera
Pinges Cinyphij captiua mapalia Bocchi:
Ipſe per obſtantes populos, raucóſque fragores
Præcedam, & tenui, ſicut nunc, carmine dicam,
Te geminas Alpes, te Syrtes, te mare magnum,
Te freta, te Libycas pariter domuiſſe cateruas.
Ante tamen viciſſe mihi. Quòd lumina flectis,
Quódque ſerenato miſeros iam reſpicis ore,
Exultare libet. memini, cùm parcere velles,
Hic tibi vultus erat, mitis dat ſigna venuſtas.
Annue, ſic veſtris reſpiret Byrſa tropæis,
Sic Parthus rectùm fugiat, Maurúſque timore
Albus eat: ſic Suſa tremant, poſitíſque pharetris
Exarmata tuum circumſtent Bactra tribunal.

VI.

Præfatio Panegyrici, quem dixit Auito Aug. ſocero ſuo Romæ.

PALLADOS *armiſonæ feſtum dum cantibus ortum*
Perſonat Iſmario Thracia vate chelys,

Et

Et dum Mopſopium ſtipantur per Marathonem,
Qui ſteterant fluuij, quæque cucurrit humus:
Dulciſonum quatitur fidibus dum pectine murmur,
Has perhibent laudes laude probaſſe Deam.
Diua, Gigantei fudit quam tempore belli
Armatus partus vertice diuiduo:
Quam neque Deliacis peperit Latona ſub antris,
Fixura errantem Cyclada pignoribus.
Nec quæ Cadmæis pariens Alciden in oris,
Suſpendit triplici nocte puerperium.
Nec cuius pluuio turris madefacta metallo eſt,
Cùm matrem impleret filius aurigena.
Sed te, cùm trepidum ſpectaret Phlegra tonantem,
Impulit excuſſam vertice ruptus apex.
Cúmque Deos ſolæ traherent in prælia vires,
Confuſum valdè te ſine robur erat.
Protulit vt mox te patrius ſapientia vertex,
Tum mage vicerunt cùm te habuere Dei.
Te propter ceſſit manibus constructa tremendis,
Iam propè per rutilum machina tenſa polum.
Pindus, Othrys, Pholoë, dextris cecidere Gigantum,
Decidit & Rhœti iam grauis Oſſa manu.
Sternitur Ægæon, Briareus, Ephialta, Mimáſque,
Arctoas ſueti lambere calce rotas.
Encelădus patri iacuit, fratríque Typhoëus,
Euboïcam hic rupem ſuſtinet, hic Siculam.
Hinc ſeſe ad totam genitricem tranſtulit Orpheus,
Et docuit chordas dicere Calliopem.
Aſſurrexerunt Muſæ ſub laude ſororis,
Et placuit diuæ carmine plus pietas.

Quòd ſi maternas laudes cantaſſe fauori eſt,
Nec valeo priſcas æquiparare fides:
Publicus hic pater eſt, voui cui carmen, Auitus,
Materia eſt maior, ſi mihi Muſa minor.

VII.

PANEGYRICVS

AVITO AVGVSTO SOCERO DICTVS.

PHOEBE, *peragrato tandem viſurus in orbe,*
Quem poſsis perferre parem, da lumina cœlo,
Sufficit hic terris: nec ſe iam ſignifer aſtris
Iactet, Marmaricus quem vertice conterit Atlas.
Sidera ſunt iſti, quæ ſicut merſa niteſcunt,
Aduerſis ſic Roma micat. cui fixus ab ortu
Ordo fuit creuiſſe malis, modò Principe ſurget
Conſule. Nempe, patres, collatos cernere faſces
Vos iuuat, & ſociam ſceptris mandaſſe curulem.
Credite plùs dabitis currus. iam necte bifrontes
Anceps Iane comas, duplicíque accingere lauro.
Principis anterior, iam Conſulis iſte coruſcat
Annus, & emerita trabeis diademata creſcunt.
Incaſſum iam Muſa paues, quòd propulit Auſter
Vela ratis noſtræ, pelago quia currere famæ
Cœpimus, en ſidus quod nos per cærula ſeruet.
Fortè pater ſuperûm proſpexit ab æthere terras,
Ecce viget quodcumque videt: mundum reparaſſe
Aſpexiſſe fuit, ſolus fouet omnia nutus.
Iámque vt conueniant ſuperi, Tegeaticus Arcas

Nunc plantis, nunc fronte volat. vix contigit arua,
Et toto deſcendit auo. mare, terra, vel aër,
Indigenas miſere Deos. Germane tonantis
Prime venis, viridi qui Dorida findere curru
Suetus, in attonita ſpargis citò terga ſerenum.
Humentes Nymphas Phorcus comitatur: ibíque
Glaucus Glauce venis: vatum & certiſſime Proteu
Certus eras. longo veniunt pòſt ordine Diui,
Pampineus Liber, Mars trux, Tirynthius hirtus,
Nuda Venus, fœcunda Ceres, pharetrata Diana,
Juno grauis, prudens Pallas, turrita Cybele,
Saturnus profugus, vaga Cynthia, Phœbus ephebus,
Pan pauidus, Fauni rigidi, Satyri petulantes.
Conuenere etiam cœlum virtute tenentes,
Caſtor equo, Pollux cæſtu, Perſeius harpe,
Fulmine Vulcanus, Typhis rate, gente Quirinus.
Quis canat hic aulam cœli, rutilantia cuius
Ipſa pauimentum ſunt ſidera? Iam pater aureo
Tranquillus ſeſe ſolio locat. inde priores
Conſedere Dei. fluuiis quoque contigit illo
Sed ſenibus reſidere loco. tibi maximè fluctu
Eridane, & flauis in pocula fracte Sicambris
Rhene tumens, Scythiæque vagis equitate cateruis
Jſter, & ignotum plus notus Nile per ortum.
Cùm procul erecta cœli de parte trahebat
Pigros Roma gradus, curuato cernua collo
Ora ferens. pendent crines de vertice tecti
Puluere, non galea: clypeúſque impingitur ægris
Greſſibus, & pondus non terror fertur in haſta.
Vtque pij genibus primùm eſt affuſa tonantis,

Teſtor, ſancte parens, inquit, te, numen & illud
Quicquid Roma fui, ſummo ſatis obruta fato
Inuideo abiectus. pondus non ſuſtinet ampli
Culminis arta domus, nec fulmen vallibus inſtat.
Quid rogo bis ſeno mihi vulture Thuſcus aruſpex
Portendit? iaciens primæ cur mœnia genti
Ominibus iam celſa fui, dum collis Hetruſci
Fundamenta iugis aperis mihi Romule pauper?
Plùs gladio ſecura fui, cùm turbine iuncto
Me Rutulus, Veiens, paritérque Auruncus, & Æquus,
Hernicus, & Volſcus premerent. ſat magna videbar
Et tibi, dum rumpit vitiatum fœmina ferro
Corpus, & ad caſtum remeas pudor erute vulnus,
Iam cùm vallatam ſocio me clauſit Hetruſco
Tarquinius. prò Muti ignes! prò Coclitis vndæ!
Prò dolor! hic quónam eſt, qui ſub mea iura redegit
Samnitem Gurges? Volſci qui terga cecîdit
Martius, & Senones fundens Dictator & exul?
Fabritij vitam vellem, mortes Deciorum.
Vel ſic vincentem, vel ſic victos. mea redde
Principia. heu quò nunc pompæ, ditéſque triumphi,
Et pauper conſul? Libycum mea terruit axem
Cuſpis, & inſido poſui iuga tertia Pœno.
Indorum Ganges, Colchorum Phaſis, Araxes
Armeniæ, Gir Æthiopum, Tanaíſque Getarum,
Tibrinum tremuere meum. Me Teutone iuncto
Quondam fracte ſubis Cimber, gladíiſque grauatas
Antè manus ſolas iuſſi portare catenas.
Væ mihi qualis eram, cùm per mea iuſſa iuberent,
Sylla, Aſiagenes, Curius, Paulus, Pompeius,

Tigrani, Antiocho, Pyrrho, Perſæ, Mithridati,
Pacem, regna, fugam, vectigal, vincla, venenum?
Sauromatem taceo, ac Moſchum, ſolitóſque cruentum
Lac potare Getas, ac pocula tinguere venis,
Vel cùm diffugiunt fugiendos tum mage Perſas.
Nec terras dixiſſe ſat eſt: fulgentibus armis
Tot maria intraui, duce te, longéque remotas
Sole ſub occiduo gentes. victricia Cæſar
Signa Caledonios tranſuexit aduſque Britannos.
Fuderit & quanquam Scotum, & cum Saxone Pictum,
Hoſtes quæſiuit, quem iam natura vetabat
Quærere plùs homines. vidit te frangere Leucas,
Trux Auguſte, Pharon: dum claſsicus Actia miles
Stagna quatit, profugíſque bibax Antonius armis
Inceſtam vacuat patrio Ptolemaida regno.
Cúmque priùs ſtricto quererer de cardine mundi,
Sum limes nunc ipſa mihi. Plùs, ſumme Deorum,
Sum iuſto tibi viſa potens, quòd Parthicus vltro
Reſtituit mea ſigna pauor, poſitóque tiara
Funera Craſſorum fleuit, dum purgat. & hinc iam,
Prò dolor! excuſſo populi iure atque ſenatus,
Quod timui incurri. ſum tota in Principe, tota
Principis, & fio lacerum de Cæſare regnum,
Quæ quondam regina fui. Capreáſque Tiberi,
Et caligas Caij, Claudi cenſura ſecuta eſt,
Et vir morte Nero. triſti Piſone verendum
Galbam ſternis Otho, ſpeculo qui pulcher haberi
Dum captas, ego turpis eram. mihi fœda Vitelli
Intulit ingluuies ventrem, qui tempore paruo
Regnans ſerò perit. laſſam pòſt inclytus armis

Veſpaſianus habet. Titus hinc, poſt hunc quoque frater.
Poſt quem tranquillus vix me mihi reddere Nerua
Cœpit, adoptiuo factus de Cæſare maior.
Vlpius inde venit, quo formidata Sicambris
Agrippina fuit, fortis, pius, integer, acer.
Talem capta precor. Traianum neſcio ſi quis
Æquiparet, ni fors iterum tu Gallia mittas
Qui vincat. Lacrymæ vocem clauſere precantis,
Et quicquid ſupereſt luctus rogat. Vndique cæli
Aſſurgunt proceres, Mars, Cypris, Romulus, & qui
Auctores tibi Roma Dei. iam mitior ipſa
Flectitur, atque iras veteres Saturnia donat.
Iupiter iſta refert. Fatum, quo cuncta reguntur,
Quoque ego, non licuit frangi. ſat celſa laborant
Semper, & elatas noſtro de munere vires
Inuidit fortuna ſibi. ſed concipe magnos
Quanquam fracta animos. Si te Porſenna ſoluto
Plus timuit de ponte fremens, ſi mœnia capta
Mox Brenni videre fugam, ſi denique dirum
Hannibalem, iuncto terræ cælique tumultu,
Reppulimus, cùm caſtra tuis iam proxima muris
Starent, Collina fulmen pro turre cucurrit,
Atque illic iterum timuit natura pauentem
Poſt Phlegram pugnare Iouem. torpentia tolle
Lumina deterſam mentem caligo relinquat.
Te mirum eſt vinci. incipies cùm vincere, mirum
Non erit. vtque tibi pateat quo ſurgere tandem
Feſſa modo poſſis. paucis cognoſce, docebo.
Eſt mihi, quæ Latio ſe ſanguine tollit alumnam,
Tellus clara viris, cui non dedit optima quondam

Rerum opifex natura parem. fœcundus ab vrbe
Pollet ager, primo qui vix proſciſſus aratro,
Semina tarda ſitit, vel luxuriante iuuenco
Arcana exponit piceam pinguedine glebam.
Aſſurrexit huic coxit quod torridus Auſter,
Niliacum, Libycúmque ſolum: collatáque ſemper
Arida Mygdoniæ damnarunt Gargara falces.
Appulus & Calaber ceſſit. ſpes vnica rerum,
Hanc Aruerne colens; nulli pede cedis in armis,
Quoſuis vincis equo. teſtis mihi Cæſaris eſto
Hîc nimium fortuna pauens, cùm colle repulſus
Gergouiæ caſtris miles vix reſtitit ipſis.
Hos ego tam fortes volui, ſed cedere Auitum
Dum tibi Roma paro: rutilat cui maxima dudum
Stemmata complexum germen: palmata cucurrit
Per proauos gentíſque ſuæ, te teſte Philagri,
Patricius reſplendet apex. Sed portio quanta eſt
Hæc laudum laudare patres quos quippe curules
Et præfecturas conſtat debere nepoti?
Sunt alij, per quos ſe poſtuma iactet origo,
Et priſcum titulis numeret genus alter, Auite,
Nobilitas tu ſolus auos. Libet edere tanti
Geſta viri, & primam paucis percurrere vitam.
Soluerat in partum generoſa puerpera caſti
Ventris onus: manifeſta dedit mox ſigna futuri
Principis, ac totam fauſto trepidi patris aulam
Impleui augurio: licèt idem grandia nati
Culparet fata, & pueri iam regna videret.
Sed ſibi commiſſum tanto ſub pignore cernens
Mundi depoſitum, ne quid tibi Roma periret,

Iuuit fortunam ſtudio. lactentia primùm
Membra dedit niuibus, glaciémque irrumpere plantis
Iuſſit, & attritas paruum ridere pruinas.
Surgentes anni Muſis formantur, & illo
Quo Cicerone tonas. didicit quoque facta tuorum
Antè ducum: didicit pugnas, libróque relegit
Quæ gereret campo. primus vix cœperat eſſe
Ex infante puer, rabidam cùm fortè cruentis
Rictibus, atque eſcas ieiuna fauce parantem,
Plùs catulis, ſtrauit (fuerant nam fragmina propter)
Arrepta de caute lupam, fractúſque molari
Diſſiluit vertex, & ſaxum vulnere ſedit.
Sic meus Alcides, Nemeæ dum ſaltibus errat,
Occurrit monſtro vacuus, non robora portans,
Non pharetras: ſtetit ira tremens, atque hoſte propinquo
Conſuluit ſolos virtus decepta lacertos.
Parua quidem, dicenda tamen. quis promptior iſto
Tenſa catenati ſummittere colla moloſſi?
Et luſtris recubare feras interprete nare
Diſcere, non viſas & in aëre quærere plantas?
Iam ſi fortè ſuem latratibus improbus Vmber
Terruit, albentes nigro ſub gutture lunas
Frangere ludus erat, colluctantíque lacerto
Vaſta per aduerſas venabula cogere prædas.
Quàm pulchrum, cùm fortè domum poſt luſtra reuertens
Horrore ſplenderet apri, virtúſque repugnans
Proderet inuitum per fortia facta pudorem?
Sic Pandioniis caſtæ Tritonidos aruis,
Hippolytus roſeo ſudum radiabat ab ore,
Sed ſimul à gemino flagrans tùm Creſſa furore

Tranſiit

Tranſiit affectu matres, & fraude nouercas.
Quid volucrum ſtudium, dat quas natura rapaces,
In vulgus propè cognatum? quis doctior iſto
Inſtituit varias per nubila iungere lites?
Alite vincit aues, celeríque per æthera plauſu
Hoc nulli melius pugnator militat vnguis.
Nec minus hæc inter ciuilia iura ſecutus,
Eligitur primus, iuuenis, ſolus, mala fractæ
Alliget vt patriæ, poſcátque informe recidi
Vectigal. procerum tum fortè potentior illic,
Pòſt etiam princeps, Conſtantius omnia præſtat,
Indole defixus tanta, & miratus in annis
Paruis grande bonum, vel in ore precantis ephebi
Verba ſenis. Ducis hinc pugnas, & fœdera regum
Pandere Roma libet. Variis incuſſa procellis
Bellorum, regi Getico tua Gallia pacis
Pignora iuſſa dare eſt: inter quæ nobilis obſes
Tu Theodore venis, quem pro pietate propinqui
Expetis in media pelliti principis aula
Tutus Auite fide. probat hoc iam Theudoris altum
Exemplum officij. res mira & digna relatu,
Quòd fueris blandus regi placuiſſe feroci.
Hinc te paulatim prælibat ſenſibus imis,
Atque animis vult eſſe ſuum. ſed ſpernis amicum
Plùs quàm Romanum gerere. ſtupet ille repulſam,
Et plùs inde places. rigidum ſic Pyrrhe videbas
Fabritium, ingeſtas animo cùm diuite fugit
Pauper opes, regem temnens, dum ſupplice cenſu
Pignus amicitiæ vili mendicat ab auro.
Aëtium interea, Scythico quia ſæpe duello

*Edoctus, ſequeris: qui quanquam celſus in armis
Nil ſine te geſſit, cùm plurima tu ſine illo.
Nam poſt Iuthungos, & Norica bella, ſubacto
Victor Vindelico, Belgam, Burgundio quem trux
Preſſerat, abſoluit iunctus tibi. vincitur illic
Curſu Herulus, Chunus iaculis, Francúſque natatu,
Sauromata clypeo, Salius pede, falce Gelonus,
Vulnere vel ſi quis plangit, cui fleſſe periſſe eſt,
Ac ferro peraraſſe genas, vultúque minaci
Rubra cicatricum veſtigia defodiſſe.
Illuſtri iam tum donatur celſus honore,
Squameus & rutilis etiam num liuida criſtis
Ora gerens. Vix arma domum ſordentia caſtris
Retulerat: noua bella iterum, pugnámque ſub ipſis
Iam patriæ muris periturus commouet hoſtis.
Litorius Scythicos equites tum fortè, ſubacto
Celſus Aremorico, Geticum rapiebat in agmen
Per terras Aruerne tuas: qui proxima quæque
Diſcurſu, flammis, ferro, feritate, rapinis
Delebant, pacis fallentes nomen inane,
Huius tum famulum quidam truculentior horum
Mox feriende feris. ruit ille, & triſtia fata
Commendat domino abſenti, partémque futuram
Vindictæ moriens Stygium ſpe portat ad amnem.
Et iam fama viro turres portáſque tuenti
Intuitu pauidæ plebis perfert ſcelus actum.
Excutitur, reſtat, pallet, rubet, alget, & ardet,
Ac ſibimet multas vultum variata per vnum
Ira facit facies. vel qui mos ſæpe dolenti,
Plus amat extinctum. tandem prorumpit, & arma*

Arma fremit : pinguíſque etiamnum ſanguine fertur
Lorica, obtuſus per barbara vulnera contus,
Atque ſub aßiduis dentatus cædibus enſis.
Includit ſuras ocreis, capitíque micantem
Imponit galeam, fuluus cui creſcit in altum
Conus, & iratam iaculatur vertice lucem.
Et iam ſcandit equum, vulſiſque à cardine portis
Emicat, aßiſtunt ſocio virtúſque, dolórque,
Et pudor. armatas pilo petit impiger alas,
Pugnando pugnam quærens, pauidúmque per agmen
Multorum interitu compenſat, quòd latet vnus.
Sic Phrygium Æmathia victorem cuſpide poſcens
Æacides cæſo luctum frænauit amico,
Per mortes tot Troia tuas, iam vilia per ſe
Agmina contentus rnere, ſtrictúmque per amplos
Exerere gladium populos. natat obruta tellus
Sanguine, dúmque hebetat turba graue cædua telum,
Abſens in cuncto ſibi vulnere iam cadit Hector.
Proditus vt tandem tanti qui cauſa tumultus,
Inquit Auitus, Age, Scythica nutrite ſub arcto,
Qui furis, & cæſo tantum qui fidis inermi,
Congredere armato. multum tibi præſtitit ira
Iam mea, conceßi pugnam, iubeóque reſiſtas:
Certantem mactaſſe iuuat. Sic fatur, & æquor
Proſilit in medium: nec non ferus aduenit hoſtis.
Vt primùm pectus vel cominus ora tulere,
Hic ira tremit, ille metu. iam cætera turba
Diuerſis trepidat votis, varióſque per ictus
Pendet ab euentu. ſed poſtquam prima, ſecunda,
Tertiáque acta rota eſt, venit ecce, & celſa cruentum

Perforat haſta virum, poſt & confinia dorſi
Cedit transfoſſo ruptus bis pectore thorax:
Et dum per duplicem ſanguis ſingultat hiatum,
Diuidua ancipitem carpſerunt vulnera vitam.
Hæc poſt geſta viri, temet Styx liuida teſtor,
Intemerata mihi Præfectus iura regebat:
Et caput hoc ſibimet ſolitis defeſſa ruinis
Gallia ſuſcipiens, Getica pallebat ab ira.
Nil prece, nil pretio, nil milite fractus agebat
Aëtius. capto terrarum damna patebant
Litorio. in Rhodanum proprios producere fines
Theudoridæ fixum, nec erat pugnare neceſſe,
Sed migrare Getis. rabidam trux aſperat iram
Victor, quòd ſenſit Scythicum pro mœnibus hoſtem.
Imputat, & nihil eſt grauius, ſi forſitan vnquam
Vincere contingat, trepido. Poſtquam vndique nullum
Præſidium, ducibúſque tuis nil Roma relictum eſt,
Fœdus Auite nouas. ſæuum tua pagina regem
Lecta domat. iuſsiſſe ſat eſt te quod rogat orbis.
Credent hoc vnquam gentes, populíque futuri?
Litera Romani caſſat, quod Barbare vincis.
Iura igitur rexit. namque hoc quoque par fuit, vt tum
Aſſertor fieret legum qui nunc erit auctor:
Ne dandus populis princeps, caput, induperator,
Cæſar, & Auguſtus, ſolùm fera prælia noſſet.
Iam Præfecturæ perfunctus culmine tandem
Se dederat ruri. nunquam tamen otia, nunquam
Deſidia imbellis: ſtudiúmque & cura quieto
Armorum ſemper: ſubito cùm rupta tumultu
Barbaries totas in te transfuderat arctos,

Gallia. pugnacem Rugum comitante Gelono,
Gepida trux ſequitur, Scyrum Burgundio cogit:
Chunus, Bellonotus, Neurus, Baſterna, Toringus,
Bructerus, vluoſa quem vel Nicer abluit vnda,
Prorumpit Francus. cecidit citò ſecta bipenni
Hercinia in lintres, & Rhenum texuit alno.
Et iam terrificis diffuderat Attila turmis
In campos ſe Belga tuos. vix liquerat Alpes
Aëtius, tenue & rarum ſine milite ducens
Robur, in auxiliis Geticum malè credulus agmen
Incaſſum propriis præſumens adfore caſtris.
Nuntius at poſtquam ductorem perculit, Hunnos
Jam prope contemptum propriis in ſedibus hoſtem
Expectare Getas, verſat vagus omnia ſecum
Conſilia, & mentem curarum fluctibus vrget.
Tandem cunctanti ſedit ſententia, celſum
Exorare virum, collectiſque omnibus vnà
Principibus, coram ſupplex ſic talibus infit.
Orbis Auite ſalus, cui non noua gloria nunc eſt,
Quòd rogat Aëtius: voluiſti, & non nocet hoſtis:
Vis? prodeſt. incluſa tenes tot milia nutu,
Et populis Geticis ſola eſt tua gratia limes.
Infenſi ſemper nobis pacem tibi præſtant.
Victrices i prome aquilas. fac optime Chunos,
Quorum fortè prior fuga nos concuſſerat olim,
Bis victos prodeſſe mihi. ſic fatur, & ille
Pollicitus votum fecit ſpem. Protinus inde
Aduolat, & famulas in prælia concitat iras.
Ibant pellitæ poſt claſsica Romula turmæ,
Ad nomen currente Geta. timet ære vocari

Dirutus, opprobrium non damnum barbarus horrens.
Hos ad bella trahit iam tum ſpes orbis Auitus,
Vel iam priuatus, vel adhuc. Sic cinnama buſto,
Collis Erythræi portans Phœbeius ales,
Concitat omne auium vulgus: famulantia currunt
Agmina, & anguſtus pennas non explicat aër.
Iam propè fata tui biſſenas vulturis alas
Complebant, (ſcis namque tuos ſcis Roma labores)
Aëtium Placidus mactauit ſemiuir amens,
Vixque tuo impoſitum capiti diadema Petroni:
Illico barbaries, necnon ſibi capta videri
Roma Getis, tellúſque ſuo ceſſura furori.
Raptores ceu fortè lupi, quîs nâre ſagaci
Monſtrat odor pinguem clauſis ab ouilibus auram,
Irritant acuúntque famem, portántque rapinæ
In vultu ſpeciem, patulo ieiunia rictu
Fallentes: iam iámque tener ſpe frangitur agnus,
Atque abſens auido crepitat iam præda palato.
Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
Sperabat, cui pelle ſalum ſulcare Britannum
Ludus, & aſſuto glaucum mare findere lembo.
Francus Germanum primum Belgámque ſecundum
Sternebat, Rhenúmque ferox Alamanne bibebas
Romanis ripis, & vtroque ſuperbus in agro
Vel ciuis vel victor eras. Sed perdita cernens
Terrarum ſpatia princeps iam Maximus, vnum
Quod fuit in rebus, peditúmque equitúmque Magiſtrum
Te ſibi Auite legit. collati rumor honoris
Inuenit agricolam, flexi dum fortè ligonis
Exercet dentes, vel pando pronus aratro

Vertit inexcoctam per pinguia iugera glebam.
Sic quondam ad patriæ res fractas pauper arator
Cincinnate venis, veterem cùm te induit vxor,
Ante boues trabeam, dictatorémque ſalignæ
Excepere fores, atque ad ſua tecta ferentem
Quod non perſeuit, turpíque è faſce grauata
Vile triumphalis portauit purpura ſemen.
Vt primùm ingeſti pondus ſuſcepit honoris,
Legas qui veniam poſcant Alamanne furoris.
Saxonis incurſus ceſſat, Chattúmque paluſtri
Alligat Albis aqua. víxque hoc ter menſtrua totum
Luna videt. Iámque ad populos & rura feroci
Tenta Getæ protendit iter, quà pulſus ab æſtu
Oceanus, refluum ſpargit per culta Garumnam
In flumen currente mari: tranſcendit amarus
Blanda fluenta latex, fluuiíque impacta per alueum
Salſa peregrinum ſibi nauigat vnda profundum.
Hic iam diſpoſito laxantes fræna duello
Veſorum proceres raptim ſuſpendit ab ira
Rumor, ſuccincto referens diplomate Auitum
Iam Geticas intrare domos, poſitáque parumper
Mole magiſterij legati iura ſubiſſe.
Obſtupuere duces pariter Scythicúſque ſenatus,
Et timuere ſuam pacem ne fortè negaret.
Sic rutilus Phaëthonta leuem cùm carperet axis,
Iam pallente die, flagrantíque excita mundo
Pax elementorum fureret, vel ſicca propinquus
Sæuiret per ſtagna vapor, limúſque ſitiret
Puluereo ponti fundo, tunc vnica Phœbi
Inſuetum clemens extinxit flamma calorem.

Hic aliquis tum fortè Getes, dum falce recocta
Ictibus informat, ſaxóque cacuminat enſem,
Iam promptus caluiſſe tubis, iam iámque frequenti
Cæde ſepulturus terram, non hoſte ſepulto,
Claruit vt primùm nomen venientis Auiti,
Exclamat, Periit bellum, date rurſus aratra.
Otia ſi replico priſcæ bene nota quietis,
Non ſemel iſte mihi ferrum tulit. ô pudor! ô Dij!
Tantum poſſe fidem! quid fœdera lenta minaris,
In damnum mihi fide meum? compendia pacis
Et præſtare iubes nos, & debere. quis vnquam
Crederet? en Getici reges parere volentes
Inferius regnaſſe putant. nec dicere ſaltim
Deſidiæ obtentu poſſum te prælia nolle.
Pacem fortis amas. iam parteis ſternit Auitus:
Inſuper & Geticas præmiſſus continet iras
Meßianus. adhuc mandaſti, & ponimus arma.
Quid reſtat quod poſſe velis? quòd non ſumus hoſtes,
Parua reor. priſco tu ſi mihi notus in actu es,
Auxiliaris ero: vel ſic pugnare licebit.
Hæc ſecum rigido Veſus dum corde volutat,
Ventum in conſpectum fuerat. rex atque Magiſter,
Propter conſtiterant. hic vultu erectus, at ille
Lætitia erubuit, veniámque rubore popoſcit.
Poſt hinc germano regis, hinc rege retento,
Palladiam implicitis manibus ſubiere Toloſam.
Haud ſecus inſertis ad puluinaria palmis
Romulus & Tatius fœdus iecere, parentum
Cùm ferro, & rabidis cognáto in Marte maritis
Herſilia inſeruit Pallantis colle Sabinas.

Interea incautam furtiuis Vandalus armis
Te capit, infidóque tibi Burgundio ductu
Extorquet trepidas mactandi principis iras,
Heu facinus! in bella iterum, quartóſque labores
Perfida Eliſſeæ crudeſcunt claſsica Byrſæ.
Nutritis quod fata malum? Conſcenderat arces
Euandri Maſſyla phalanx, montéſque Quirini
Marmarici preſſere pedes, rurſúſque reuexit
Quæ captiua dedit quondam ſtipendia Barche.
Exilium patrum, plebis mala, principe cæſo
Captiuum imperium ad Geticas rumor tulit aures.
Luce noua veterum cœtus de more Getarum
Contrahitur. ſtat priſca annis, viridíſque ſenectus
Conſiliis: ſqualent veſtes, ac ſordida macro
Lintea pingueſcunt tergo, nec tangere poſſunt
Altatæ ſuram pelles, ac poplite nudo
Peronem pauper nodus ſuſpendit equinum.
Poſtquam in concilium ſeniorum venit honora
Pauperies, pacíſque ſimul rex verba popoſcit:
Dux ait, Optaſſem patriis ſecurus in aruis
Emeritam fateor ſemper fouiſſe quietem,
Ex quo militiæ poſt munia trina, ſuperbum
Præfecturæ apicem quarto iam culmine rexi.
Sed dum me noſtri princeps modò Maximus orbis
Ignarum, abſentem, procerum poſt mille repulſas,
Ad lituos poſt iura vocat, voluítque ſonoris
Præconem mutare tubis, promptiſsimus iſtud
Arripui officium, vos quo legatus adirem.
Fœdera priſca precor, quæ nunc meus ille teneret,
Iuſsiſſem ſi fortè, ſenex, cui ſemper Auitum

Sectari creuiſſe fuit. tractare ſolebam
Res Geticas olim : ſcis te neſciſſe frequenter
Quæ ſuaſi, niſi facta. Tamen fortuna priorem
Abripuit genium. periit quodcumque merebar,
Cum genitore tuo. Narbonem tabe ſolutum
Ambierat, (tu paruus eras) trepidantia cingens
Millia, in infames iam iámque coëgerat eſcas:
Iam triſtis propriæ credebat defore prædæ,
Si clauſus fortaſſe perit:·cùm noſtra probauit
Conſilia, & refugo laxauit mœnia bello.
Téque ipſum (ſunt ecce ſenes) hoc pectore fotum
Hæ flentem tenuere manus, ſi forſitan altrix
Te mihi, cùm nolles, lactandum tolleret. Ecce
Aduenio, & priſci repeto modò pignus amoris.
Si tibi nulla fides, nulla eſt reuerentia patris,
I durus, pacémque nega. Prorumpit ab omni
Murmur concilio fremitúſque, & prælia damnans
Seditioſa ciet concordem turba tumultum.
Tum rex effatur: Dudum, Dux inclyte, culpo
Poſcere te pacem noſtram, cùm cogere poßis
Seruitium, trahere ac populos in bella ſequaces.
Ne quæſo inuidiam patrio mihi nomine inuras:
Quid mereor ſi nulla iubes? ſuadere ſub illo
Quod poteras, modò velle ſat eſt, ſolúmque moratur
Quod cupias neſciſſe Getas. mihi Romula dudum
Per te iura placent: paruúmque ediſcere iuſsit
Ad tua verba pater, docili quo priſca Maronis
Carmine molliret Scythicos mihi pagina mores.
Iam pacem tum velle doces. ſed percipe quæ ſit
Conditio obſequij, forſan rata pacta probabis.

Teſtor Roma tuum nobis venerabile numen,
Et ſocium de Marte genus, vel quicquid ab æuo,
(Nil te mundus habet melius, nil ipſa ſenatu,)
Me pacem ſeruare tibi, vel velle abolere
Quæ noſter peccauit auus, quem fuſcat id vnum,
Quod te, Roma, capit. ſed Dij ſi vota ſecundant,
Excidij veteris crimen purgare valebit
Vltio præſentis, ſi tu, Dux inclyte, ſolùm
Auguſti ſubeas nomen: quid lumina flectis?
Inuitum plus eſſe decet. non cogimus iſtud,
Sed conteſtamur. Romæ ſum te duce amicus,
Principe te miles. regnum non præripis vlli,
Nec quiſquam Latias Auguſtus poſsidet arces:
Qua vacat aula tua eſt. teſtor, non ſufficit iſtud
Ne noceam, atque tuo hoc vtinam diademate fiat
Vt proſim. ſuadere meum eſt. nam Gallia ſi te
Compulerit quæ iure poteſt, tibi pareat orbis
Ne pereat. Dixit, paritérque in verba petita
Dat ſanctam cum fratre fidem. Diſcedis, Auite,
Mæſtus, qui Gallos ſcires non poſſe latere
Quid poſsint ſeruire Getæ te Principe. namque
Ciuibus vt patuit trepidis te fœdera ferre,
Occurrunt alacres, ignaróque ante tribunal
Sternunt. vtque ſatis ſibimet numeroſa coiſſe
Nobilitas viſa eſt, quam ſaxa niualia Cotti
Deſpectant, variis necnon quam partibus ambit
Tyrrheni, Rheníque liquor, vel longa Pyrenei
Quam iuga ab Hiſpano ſecluſam iure coërcent,
Aggreditur nimio curarum pondere triſtem
Gaudens turba virum. procerum tum maximus vnus,

Dignus qui patriæ perſonam ſumeret, inſit.
Quam nos per varios dudum fortuna labores
Principe ſub puero laceris terat aſpera rebus,
Fors longum Dux magne queri, cùm quippe dolentum
Maxima pars fueris, patriæ dum vulnera lugens
Sollicitudinibus vehementibus exagitaris.
Has nobis inter clades, ac funera mundi,
Mors vixiſſe fuit. ſed dum per verba parentum
Ignauas colimus leges, ſanctúmque putamus
Rem veterem per damna ſequi. portauimus vmbram
Imperij, generis contenti ferre vetuſti
Et vitia, ac ſolitam veſtiri murice gentem
More magis quàm iure pati. promptiſſima nuper
Fulſit conditio, proprias qua Gallia vires
Exereret, trepidam dum Maximus occupat vrbem.
Imò orbem potuit, ſi te ſibi tota Magiſtro
Regna reformaſſet. Quis noſtrûm Belgica rura,
Littus Aremorici, Geticas quis mouerit iras,
Non latet. his tantis tibi ceſſimus, inclyte, bellis.
Nunc iam ſumma vocant. dubio ſub tempore regnum
Non regit ignauus. poſtponitur ambitus omnis,
Vltima cùm claros quærunt. poſt damna Ticini,
Ac Trebiæ, trepidans raptim reſpublica venit
Ad Fabium. Cannas celebres Varrone fugato,
Scipiadúmque etiam turgentem funere Pœnum
Liuius electus fregit. captiuus, vt aiunt,
Orbis in Vrbe iacet, princeps perit, hîc caput omne
Nunc habet imperium. petimus, conſcende tribunal,
Erige collapſos. non hoc modò tempora poſcunt,
Vt Romam plus alter amet. ne fortè reare

Te regno non eſſe parem. cùm Brennicá ſigna
Tarpeium premerent, ſcis tum reſpublica noſtra
Tota Camillus erat, patriæ qui debitus vltor
Texit fumantes hoſtili ſtrage fauillas.
Non tibi centurias aurum populare parauit,
Nec modò venales numeroſóque aſſe redemptæ
Concurrunt ad puncta tribus: ſuffragia mundi
Nullus emit: pauper legeris, quod ſufficit vnum,
Es meritis diues. patriæ cur vota moraris,
Quæ iubet vt iubeas? hæc eſt ſententia cunctis,
Si dominus ſis liber ero. Fragor atria complet
Vgerni, quo fortè loco pia turba, ſenatus
Detulerat vim, vota, preces. Locus, hora, diéſque
Dicitur imperio felix: ac protinus illic
Nobilium excubias gaudens ſolertia mandat.
Tertia lux refugis Hyperiona fuderat aſtris:
Concurrunt proceres, ac milite circumfuſo
Aggere compoſito ſtatuunt, ac torque coronant
Caſtrenſi mœſtum, donántque inſignia regni.
Iam priùs induerat ſolas de principe curas.
Haud alio quondam vultu Tirynthius heros
Pondera ſuſcepit cœli, ſimul atque nouercæ,
Cùm Libyca ſe rupe Gigas ſubduceret, & cùm
Tutior Herculeo ſediſſet machina dorſo.
Hunc tibi Roma dedi, patulis dum Gallia campis
Intonat Auguſtum plauſu, fauſtúmque fragorem
Portat in exanguem Boreas iam fortior Auſtrum.
Hic tibi reſtituet Libyen per vincula quarta.
Et cuius ſolum amiſſas poſt ſæcula multa
Pannonias reuocauit iter, iam credere promptum eſt,

Quid faciet bellis. ô quas tibi ſæpe iugabit
Inflictis gentes aquilis! qui maxima regni
Omina priuatus fugit, cùm fortè vianti
Excuteret præpes plebeium motus amictum,
Lætior at tanto modò Principe, priſca Deorum
Roma parens, attolle genas, ac turpe veternum
Depone. en princeps faciet iuueneſcere maior,
Quam pueri fecere ſenem. Finem pater ore
Vix dederat, plauſere Dij, fremitúſque cucurrit
Concilio. felix tempus neuere ſorores
Imperiis Auguſte tuis, & Conſulis anno
Fulua volubilibus duxerunt ſæcula penſis.

VIII.

Editio Panegyrici ad Priſcum Valerianum virum Præfectorium.

PRISCE *decus ſemper noſtrum, cui principe Auito*
Cognatum ſociat purpura celſa genus.
Ad tua cùm noſtræ currant examina nugæ,
Dico, ſtate vagæ, quò properatis? amat.
Diſtrictus ſemper cenſor qui diligit extat,
Dura fronte legit mollis amicitia.
Nil vatum prodeſt adiectum laudibus illud,
Vlpiá quòd rutilat porticus ære meo:
Vel quòd adhuc populo ſimul & plaudente ſenatu,
Ad noſtrum reboat concaua Roma ſophos.
Reſpondent illæ, Properabimus, ibimus, & nos
Non retines. tanto iudice culpa placet.

Cognitor hoc nullus melior, bene carminà penſat,
Contemptu tardo, iudicio celeri,
Et quia non potui temeraria ſiſtere verba,
Hæc rogo ne dubites lecta dicare rogo.

IX.

EXCVSATORIVM
AD V. C. FELICEM.

Largam Sollius hanc Apollinaris
Felici domino, pióque fratri,
Dicit Sidonius ſuus ſalutem.

DIC *dic quod peto, Magne, dic amabo,*
Felix nomine, mente, honore, fama,
Natis, coniuge, fratribus, parente.
Germanis genitoris atque matris,
Et ſummo patruelium Camillo,
Quid nugas temerarias amici,
Sparſit quas teneræ iocus iuuentæ,
In formam redigi iubes libelli,
Ingentem ſimul & repentè faſcem
Conflari inuidiæ, & perire chartam?
Mandatis famulor, ſed antè teſtor,
Lector quas patieris hîc ſalebras.
Non nos currimus aggerem vetuſtum,
Nec quicquam inuenies, vbi priorum
Antiquas terat orbitas Thalia.
Non hîc antipodas, ſalúmque rubrum,

Non hîc Memnonios canemus Indos,
Auroræ face ciuica peruſtos:
Non Artaxata, Suſa, Bactra, Carrhas,
Non coctam Babylona perſonabo,
Quæ largùm fluuio patens alumno,
Incluſum bibit hinc & inde Tigrim.
Non hîc Aſſyriis Ninum priorem,
Non Medis caput Arbacem profabor:
Nec quàm diuite, cùm refugit hoſtem,
Arſit Sardanapalus in fauilla.
Non Cyrum Aſtyagis loquar nepotem,
Nutritum vbere quem ferunt canino,
Cuius non valuit rapacitatem
Vel Lydi ſatiare gaza Crœſi:
Cuius nec feritas ſubacta tunc eſt,
Cæſis millibus antè cùm ducentis
In vallis Scythicæ coactus artum,
Orbatæ ad Tomyris veniret vtrem.
Non hîc Cecropios leges triumphos,
Vel ſi quo Marathon rubet duello:
Aut cum millia mille concitarent
Inflatum numeroſitate Xerxem:
Atque hunc fluminibus ſatis profundis
Confeſtim ebibitis adhuc ſitiſſe:
Necnon Thermopylas, & Hellis vndas,
Spretis obicibus ſoli ſalique
Inſanis equitaſſe cum cateruis:
Admiſſóque in Athon tumente ponto
Iuxta frondiferæ cacumen alpis
Scalptas claſſibus iſſe per cauernas.

Non

Non prolem Garamantici tonantis,
Regnis principibúſque principantem,
Porrectas Aſiæ loquar paterno
Actam fulmine peruolaſſe terras.
Et primùm Darij tumultuantes
Præfectos ſatrapáſque percuſſe:
Mox ipſum ſolio patrum ſuperbum,
Cognatóſque ſibi Deos crepantem,
Captis coniuge, liberis, parente,
In caſus hominis redire iuſſum.
Qui cùm maxima bella concitaſſet,
Tota & Perſidis vndique gregatæ
Vno conſtituiſſet arma campo,
Hoc ſolùm perhibetur aſſecutus,
Dormire vt meliùs liberet hoſti.
Non vectos Minyas loquente ſylua
Dicam Phaſiaco ſtetiſſe portu,
Forma percita cùm ducis Pelaſgi
Molliret rabidos virago tauros,
Nec tum territa, cùm ſuus colonus,
Poſt anguis domiti ſatos molares,
Armatas tremebundus inter herbas,
Florere in ſegetem ſtuperet hoſtem,
Et pugnantibus hinc & hinc ariſtis,
Supra belliferas madere glebas,
Culmoſos viridi cruore fratres.
Non hîc terrigenam loquar cohortem,
Admixto mage viuidam veneno,
Cui præter ſpeciem modo carentem,
Angues corporibus voluminoſis

Altè ſquamea crura porrigentes,
In veſtigia fauce deſinebant.
Sic formæ triplicis procax iuuentus,
Tellurem pede proterens voraci,
Currebat capitum ſtupenda greſſu:
Et cùm claſſica numinum ſonabant,
Mox contra tonitrus reſibilante
Audebat ſuperos ciere planta.
Nec Phlegræ legis ampliata rura,
Miſſi dum volitant per aſtra montes
Pindus, Pelion, Oſſa, Olympus, Othrys,
Cum ſyluis, gregibus, feris, pruinis,
Saxis, fontibus, oppidis, leuati
Vibrantum ſpatioſiore dextra.
Non hîc Herculis excolam labores,
Cui ſus, cerua, leo, gigas, Amazon,
Hoſpes, taurus, Eryx, aues, Lycus, fur,
Neſſus, Libs, iuga, poma, virgo, ſerpens,
Geta, Thraces equi, boues Iberæ,
Luctator fluuius, canis triformis,
Portatúſque polus polum dederunt.
Non hîc Elida nobilem quadrigis,
Nec notam minus amnis ex amore
Verſu proſequar, vt per ima ponti
Alpheus fluat, atque tranſmarina
In fluctus cadat vnda coniugales.
Non hîc Tantaleam domum retexam,
Qua mixtum Pelopea per parentem eſt
Prolis facta ſoror, nouóque monſtro
Infamem genuit pater nepotem.

Nil mæſtum hîc canitur: nec eſculentam
Fletus pangimus ad dapem Thyeſtæ,
Fratris crimine qui miſer voratis
Viuum pignoribus fuit ſepulchrum:
Cùm poſt has epulas repentè flexis
Titan curribus occidens ad ortum,
Conuiuam fugeret, diem fugaret.
Nec Phryx paſtor erit tibi legendus,
Decreſcens cui Dindymon reciſo
Fertur vertice texuiſſe claſſem:
Cùm iuſſu Veneris patrocinantis
Terras Oebalias, & hoſpitales
Raptor depopulatus eſt Amyclas,
Prædam trans pelagus petens ſequacem.
Sed nec Pergama, nec decenne bellum,
Nec ſæuas Agamemnonis phalangas:
Nec periuria perſequar Sinonis,
Arx quo Palladio dicata ſigno,
Pellaci reſerata proditore,
Portantem pedites equum recepit.
Non hîc Mæoniæ ſtylo camœnæ,
Ciuis Dulichiíque Theſſalíque
Virtutem ſapientiámque narro.
Quorum hic Peliaco putatur antro.
Venatû, fidibus, palæſtra, & herbis,
Sub Saturnigena ſene inſtitutus.
Dum nunc luſtra terens puer ferarum,
Paſſim per Pholoën iacet niuoſam,
Nunc præſepibus accubans amatis,
Dormit molliùs in iuba magiſtri.

Inde Scyriadum datus parenti,
Falſæ nomina prætuliſſe Pyrrhæ,
Atque inter tetricæ choros Mineruæ
Occultos Veneri rotaſſe thyrſos.
Poſtremò ad Phrygiæ ſonum rapinæ
Tractus laudibus Hectoris trahendi.
Aſt illum, cui contigit paternam
Quartum poſt Ithacam redire luſtrum,
Nec Smyrnæ ſatis explicat volumen.
Nam quis continuare poſſit illos
Quos terra & pelago tulit labores?
Raptum Palladium, repertum Achillem,
Captum præpetibus Dolona plantis,
Et Rhœſi niueas priùs quadrigas,
Xanthi quàm biberent fluenta, tractas?
Ereptam quoque quam Deus patronus,
Philocteta tibi dedit pharetram?
Aiacem Telamonium furentem,
Quòd ſeſe ante rates agente cauſam
Pugnacis tulit eloquens coronam?
Vitatum hinc Polyphemon, atque Circen,
Et Læſtrygonij famem tyranni?
Tum pomaria diuitis Calypſo, &
Sirenas pereuntibus placentes,
Vitatas tenebras facémque Naupli,
Et Scyllæ rapidum voracis inguen,
Vel Taurominitana quos Charybdis
Ructato ſcopulos cauat profundo?
Non Diuos ſpecialibus fauentes
Agris, vrbibus, inſuliſque canto,

Saturnum Latio, Iouémque Cretæ,
Iunonémque Samo, Rhodóque Solem,
Hennæ Perſephonem, Mineruam Hymetto,
Vulcanum Liparæ, Papho Dionem,
Argis Perſea, Lampſaco Priapum,
Thebis Euhion, Ilióque Veſtam.
Tymbræ Delion, Arcadem Lycæo.
Martem Thracibus, ac Scythis Dianam,
Quos fecere Deos dicata templa,
Thus, ſal, far, mola, vel ſuperfluarum
Conſecratio cerimoniarum.
Non cum Triptolemo verendam Eleuſin,
Qui primas populis dedere ariſtas
Paſtu Chaonium per ilicetum.
Non Apin Mareoticum ſonabo
Ad Memphitica ſiſtra concitari.
Non dicam Lacedæmonis iuuentam
Vnctas Tyndaridis dicaſſe luctas,
Doctos quos patriis palem Therapnis
Gymnas Bebrycij tremit theatri.
Non ſortes Lyciáſque, Cæritúmque,
Reſponſa aut Themidis priora Delphis.
Nec quæ fulmine Thuſcus expiato,
Septum numina quærit ad bidental.
Nec quos Euganeum bibens Timauum
Colle Antenoreo videbat augur
Diuos Theſſalicam mouere pugnam.
Nec quos Amphiaraus, & Melampus,
Ex ipſis rapuit Deos fauillis,
Per templum malè fluctuante flamma,

Gaudens lumine perdito Metellus.
Non hîc Cinyphius canetur Ammon,
Mitratum caput eleuans arenis,
Vix ſe poſt hecatombion litatum
Suetus promere Syrtium barathro.
Non hîc Dindyma, nec crepante buxo
Curetas Berecynthiam ſonantes,
Non Bacchum trieterica exerentem
Deſcribam, & tremulas furore feſto
Ire in Baſſaridas, vel infulatos
Aram ad thuricremam rotare myſtas.
Non hîc Heſiodea pinguis Aſcræ
Spectes carmina, Pindarique chordas.
Non hîc ſocciferi iocos Menandri,
Non læſi Archilochi feros iambos,
Vel plùs Steſichori graues camœnas,
Aut quod compoſuit puella Leſbi.
Non quod Mantua contumax Homero,
Adiecit Latiaribus loquelis,
Æquari ſibimet ſubinde liuens
Buſto Parthenopem Maroniano.
Non quod per ſatyras epiſtolarum,
Sermonúmque ſales, nouúmque epodon,
Libros carminis, ac poëticam artem,
Phœbi laudibus & vagæ Dianæ
Conſcriptis voluit ſonare Flaccus.
Non quod Papinius tuus, meúſque,
Inter Labdacios ſonat furores:
Aut cùm fortè pedum minore rhythmo
Pingit gemmea prata ſiluularum.

Non quod Corduba prӕpotens alumnis
Facundum ciet, hîc putes legendum.
Quorum vnus colit hiſpidum Platona,
Incaſſúmque ſuum monet Neronem.
Orcheſtram quatit alter Euripidis,
Pictum fӕcibus Æſchylon ſecutus,
Aut plauſtris ſolitum ſonare Theſpin,
Qui poſt pulpita trita ſub cothurno
Ducebant olidӕ marem capellӕ.
Pugnam tertius ille Gallicani
Dixit Cӕſaris, vt gener ſocérque
Cognata impulerint in arma Romam.
Tantùm dans lacrymas ſuis Philippis,
Vt credat Cremerӕ leuem ruinam,
Infra & cenſeat Alliam dolendam,
Ac B enni in trutina Iouem redemptum:
Poſtponat Trebiam, grauéſque Cannas,
Stragem nec Thraſimenicam loquatur:
Fratres Scipiadas putet ſilendos,
Quos Tarteſiacus retentat orbis:
Euphratem taceat malè appetitum,
Craſſorum & madidas cruore Carrhas,
Vel quos Spartace Conſulum ſolebas
Victrici gladios fugare ſica.
Ipſum nec fleat ille plus duellum,
Quod poſt Cimbrica turbidus tropӕa,
Et vinctum Naſamonium Iugurtham,
Dum quӕrit Mithridaticum triumphum,
Arpinas voluit mouere Syllӕ.
Non Gӕtulicus hîc tibi legetur,

Non Marſus, Pedo, Silius, Tibullus.
Non quod Sulpiciæ iocus Thaliæ
Scripſit blandiloquum ſuo Celeno.
Non Perſi rigor, aut lepos Properti,
Sed nec centimeter Terentianus.
Non Lucilius hîc, Lucretiúſque eſt.
Non Turnus, Memor, Ennius, Catullus,
Stella, & Septimius, Petroniúſque,
Aut mordax ſine fine Martialis.
Non qui tempore Cæſaris ſecundi
Æterno incoluit Tomos reatu.
Nec qui conſimili deinde caſu,
Ad vulgi tenuem ſtrepentis auram,
Irati fuit hiſtrionis exul.
Non Peluſiaco ſatus Canopo
Qui ferruginei thoros mariti,
Et muſa canit inferos ſuperna.
Nec qui iam patribus fuere noſtris
Primo tempore maximi ſodales.
Quorum vnus Bonifacium ſequutus,
Nec non præcipitem Sebaſtianum,
Natales puer horruit Cadurcos,
Plùs Pandionias amans Athenas.
Cuius ſi varium legas poëma,
Tum Phœbum, vel Hyantias puellas
Potato madidas ab Hippocrene,
Tunc Amphiona, filiúmque Maiæ,
Tunc vatem Rhodopeium ſonare
Collato modulamine arbitreris.
Non tu hîc nunc legeris tuúmque fulmen,

O di-

O digniſsime Quintianus alter,
Spernens qui Ligurum ſolum, & penates,
Mutato lare Gallias amaſti,
Inter claſsica ſigna, pila, turmas,
Laudans Aëtium, vacánſque libro.
In caſtris hedera ter aureatus.
Sed nec tertius ille nunc legetur,
Bætin qui patrium ſemel relinquens,
Vndoſæ petiit ſitim Rauennæ:
Ploſores cui fulgidam Quirites,
Et carus popularitate princeps,
Traiano ſtatuam foro locarunt.
  Sed ne tu mihi comparare tentes,
Quos multo minor ipſe plùs adoro,
Paulinum, Ampeliúmque, Symmachúmque,
Meſſalam ingenij ſatis profundi,
Et nulli modo Martium ſecundum,
Dicendi arte noua parem vetuſtis,
Petrum & cùm loquitur nimis ſtupendum,
Vel quem municipalibus poëtis
Præponit bene Villicum ſenatus.
Noſtrum aut quos retinet ſolum diſertos
Dulcem Anthedion, & mihi magiſtri
Muſas ſat venerabiles Hoëni:
Acrem Lampridium, catum Leonem,
Præſtantémque tuba Seuerianum,
Et ſic ſcribere non minùs valentem,
Marcus Quintilianus vt ſolebat.
  Nos valdè ſterilis modos camœnæ
Raræ credimus hos breuíque chartæ,

Quæ ſcombros meritò pipérque portet.
Nam quiſnam Deus hoc dabit reiectæ,
Vt vel ſuſcipiens bonos odores,
Nardum ac pinguia nicerotianis
Quæ flagrant alabaſtra tincta ſuccis,
Indo cinnamon ex rogo petitum,
Quo Phœnix iuueneſcit occidendo,
Coſtum, malobatrum, roſas, amomum,
Myrrham, thus, opobalſamúmque ſeruet?
Quapropter facinus meum tuere,
Et condiſcipuli tibi obſequentis,
Incautum precor aſſeras pudorem.
Germanum tamen antè ſed memento
Doctrinæ columen Probum aduocare:
Iſti qui valet exarationi
Diſtrictum bonus applicare theta.
Noui ſed bene, non refello culpam,
Nec doctis placet impudens poëta.
Sed nec turgida contumelioſi
Lectoris nimium verebor ora,
Si tanquam grauior ſeuerió rque
Noſtræ Terpſichores iocum refutans,
Rugato Cato tertius labello
Narem rhinoceroticam minetur.
Non te terreat hic nimis peritus:
Verum ſi cupias probare, tanta
Nullus ſcit, mihi crede, quanta neſcit.

X.

Præfatio Epithalamij Ruricio & Iberiæ dicti.

FLVCTICOLÆ *cùm feſta nurus Pagaſæa per antra*
Rupe ſub Æmathia Pelion explicuit;
Anguſtabat humum ſuperûm ſatis ampla ſupellex,
Certabant gazis, hinc polus, hinc pelagus.
Ducebátque choros, viridi propè tectus amictu,
Cœruleæ pallæ concolor ipſe ſocer.
Nympha quoque in thalamos veniens de gurgite nuda,
Veſtiti cœpit membra timere viri.
Tum Diuûm quicumque aderat, terrore remoto,
Quo quis pollebat luſit in officio.
Iupiter emiſit tepidum ſine pondere fulmen,
Et dixit, meliùs nunc Cytherea calet.
Pollux tum cæſtu laudatus, Caſtor habenis,
Pallas tum criſtis, Delia tum pharetris.
Alcides claua, Mauors tum luſit in haſta,
Arcas tum virga, nebride tum Bromius.
Hîc & Pimpliadas induxerat optimus Orpheus,
Chordis, voce, manu, carminibus, calamis.
Ambitioſus Hymen totas ibi contulit artes:
Qui non ingenio, fors placuit genio.
Feſcennina tamen non ſunt admiſſa, priuſquam
Jntonuit ſolita noſter Apollo lyra.

XI.

EPITHALAMIVM RVRICIO ET IBERIÆ DICTVM.

INTER *Cyaneas Ephyræa cacumina cautes,*
Quà ſuper Idalium leuat Orithion in æthram
Exceſi ſale montis apex, vbi fortè vagantem
Dum fugit, & fixit trepidus Symplegada Tiphis,
Atque recurrentem ructatum ad rauca Maleam,
Exit in Iſthmiacum pelagus claudentibus alis
Saxorum de rupe ſinus; quo ſæpe receſſu,
Sic tanquam toto coëat de lumine cæli,
Arctatur collecta dies, tremuláſque per vndas
Inſequitur ſecreta vadi: tranſmittitur alto
Perfuſus ſplendore latex, miróque relatu
Lympha bibit ſolem, tenuíque inſerta fluento
Perforat arenti radio lux ſicca liquorem.
Profecit ſtudio ſpatium. nam Lemnius illic
Ceu templum luſit Veneri, fulménque relinquens,
Hîc ferrugineus fumauit ſæpe Pyracmon.
Hîc lapis eſt de quinque locis dans quinque colores,
Æthiops, Phrygius, Parius, Pœnus, Lacedæmon,
Purpureus, viridis, maculoſus, eburnus & albus.
Poſtes chryſolithi fuluus diffulgurat ardor,
Myrrhina, ſardonyches, amethyſtus, Iberus, iaſpis,
Indus, Calchidicus, Scythicus, berillus, achates,
Attollunt duplices argenti cardine valuas,
Per quas incluſi lucem vomit vmbra ſmaragdi.

Limina craſſus onyx cruſtat, proptérque hyacinthi
Cærula concordem faciunt in ſtagna colorem.
Exterior non compta ſilex, ſed prominet altè
Aſper ab aßiduo lympharum verbere pumex.
Interiore loco ſimulauit Mulciber auro
Extantes latè ſcopulos, atque arte magiſtra
Ingenti cultu naturæ inculta fefellit,
Huic operi inſiſtens, quod necdum nouerat illa,
Quæ pòſt Lemniacis damnauit furta catenis.
Squameus huc Triton, duplicis confinia dorſi
Quà coëunt, ſupra ſinuamina tortilis alui,
Inter aquas calido portabat corde Dionem.
Sed premit adiecto radiantis pondere conchæ
Semiferi Galatea latus, quod pollice fixo
Vellit, & occulto ſpondet connubia tactu.
Tum gaudens torquente ioco; ſubridet amator
Vulnere, iámque ſuam parcenti piſtre flagellat.
Ponè ſubit turmis flagrantibus agmen Amorum.
Hic cohibet delphina roſis, viridíque iuuenco
Hic vectus, ſpretis pendet per cornua frænis.
Hi ſtantes motu titubant, plantáque madenti
Labuntur, firmántque pedum veſtigia pinnis.
Illa recuruato demiſerat ora lacerto
Mollia. marcebant violæ, grauiórque ſopore
Cœperat attritu florum deſcendere ceruix.
Solus de numero fratrum, qui pulchriór ille eſt,
Deerat Amor, dum feſta parat celeberrima Gallis,
Quæ ſocer Ommatius, magnorum maior auorum,
Patritiæque nepos gentis, natæ, generóque
Excolit auſpiciis fauſtis. ſed fulſit vt ille

Fortè dies, matrem celeri petit ipſe volatu.
Cuius fax, arcus, corytus pendebat. at ille
Cernuus, & læuæ pendens in margine palmæ,
Libratos per inane pedes aduerberat alis,
Oſcula ſic matris carpens, ſomnóque refuſæ
Semiſopora leui ſcalpebat lumina penna.
Tum prior his alacer cœpit. Noua gaudia porto
Felicis prædæ, genitrix. calet ille ſuperbus
Ruricius noſtris facibus, dulcíque veneno
Tactus, votiuum ſuſpirat corde dolorem.
Eſſet ſi præſens ætas, impenderet illi
Lemnias imperium, Creſſa ſtamen labyrinthi,
Alceſte vitam, Circe herbas, poma Calypſo,
Scylla comas, Atalanta pedes, Medea furores,
Hippodame ceras, cycno Ioue nata coronam.
Huic Dido in ferrum, ſimul in ſuſpendia Phyllis,
Euadne in flammas, & Seſtias iſſet in vndas.
His hæc illa refert. Gaudemus nate, rebellem
Quòd vincis laudáſque virum: ſed forma puellæ eſt,
Quam ſi ſpectaſſet quondam Sthenebœius heros,
Non pro contemptu domuiſſet monſtra Chimæræ:
Thermodoontiaca vel qui genitrice ſuperbus
Spreuit Gnoſiacæ temeraria vota nouercæ,
Hac viſa occiderat, fateor, ſed crimine vero.
Et ſi iudicio forſan mihi quarta fuiſſet,
Me quoque Rhœtea damnaſſet paſtor in Ida,
Vincere vel ſi optas, iſtam da malo puellam
Dixerat, hanc dederam formam pro munere formæ:
Tantus honor, geniúſque genis. collata rubori
Pallida blatta latet, depreſſáque lumine vultus

Nigreſcunt vincto baccarum fulgura collo.
Te quoque multimodis ambiſſet Iberia ludis,
Axe Pelops, curſu Hippomenes, luctáque Achelous,
Æneas bellis, ſpectatus Gorgone Perſeus.
Nec minor hæc ſpecies, toties cui Iuppiter eſſet
Delia, taurus, olor, ſatyrus, draco, fulmen, & aurum.
Quare age, iungantur. nam cenſus, forma, genúſque
Conueniunt. nil hic diſpar tua fixit harundo.
Sed quid vota moror? Dixit, currúmque popoſcit,
Cui dederant cryſtalla iugum, quæ frigore primo
Orbis adhuc teneri, glacies vbi Caucaſon auget,
Strinxit Hyperboreis Tanaitica cruſta pruinis,
Naturam ſumens gemmæ, quia perdidit vndæ.
Perforat hanc fuluo formatus temo metallo:
Miſerat hoc fluuius, cuius ſub gurgite Nymphæ
Mygdonium fouere Midam, qui pauper in auro
Ditauit verſis Pactoli flumina votis.
Splendet perſpicuo radios rota margine cingens
Marmaricæ de fauce feræ, dum bellua curuis
Dentibus excuſſis gemit exarmarier ora.
Miſit & hoc munus, tepidas qui nudus Erythras
Concolor Æthiopi, vel crinem pinguis amomo
Fluxus odoratis vexat venatibus Indus.
Illa tamen paſci ſuetos per Cypron olores
Vittata ſtringit myrto, queis cætera tenſis
Lactea puniceo ſinuantur colla corallo.
Ergo iter aggreſſi. pendens rota ſulcat inanem
Aëra, & in liquido non ſoluitur orbita tractu.
Hîc triplex vno comitatur gratia nexu,
Hîc redolet patulo fortunæ copia cornu,

Hîc ſpargit calathis ſed flores Flora perennes,
Hîc Cererem Siculam Pharius comitatur Oſiris,
Hîc grauidos Pomona ſinus pro tempore portat,
Hîc Pallas madidis venit inter præla trapetis.
Hîc diſtincta latus maculoſa nebride Thyas
Indica Echionio Bromij rotat orgia thyrſo.
Hîc & Sigæis ſpecubus qui Dindyma ludit,
Iam ſectus recalet Corybas, cui gutture rauo
Ignem per bifores regemunt caua buxa cauernas.
Sic ventum ad thalamos. thus, nardus, balſama, myrrhæ
Hîc ſunt, hîc phœnix buſti dat cinnama viui.
Proxima quin etiam feſtorum afflata calore,
Iam minùs alget hyems, ſpeciémque tenentia vernam
Hoc dant vota loco, quod non dant tempora mundo.
Tum iuuenis dextram Paphie, dextrámque puellæ
Complectens, paucis cecinit ſolennia dictis,
Ne facerent vel verba moram: Feliciter æuum
Ducite concordes. ſint nati, ſintque nepotes,
Cernat & in proauo ſibimet quod pronepos optet.

XII.

Ad V. C. Catullinum, quòd propter hoſtilitatem barbarorum Epithalamium ſcribere non valeret.

QVID *me, & ſi valeam, parare carmen*
Feſcenninicolæ iubes Diones,
Inter crinigeras ſitum cateruas,
Et Germanica verba ſuſtinentem,
Laudantem tetrico ſubinde vultu,

Quod

Quod Burgundio cantat eſculentus,
Infundens acido comam butyro?
Vis dicam tibi, quid poëma frangat?
Ex hoc barbaricis abacta plectris
Spernit ſenipedem ſtylum Thalia,
Ex quo ſeptipedes videt patronos.
Felices oculos tuos & aures,
Felicémque libet vocare naſum,
Cui non allia, ſordidæque cepæ,
Ructant mane nouo decem apparatus.
Quem non vt vetulum patris parentem,
Nutricíſque virum, die nec orto,
Tot tantíque petunt ſimul Gigantes,
Quot vix Alcinoi culina ferret.
Sed iam Muſa tacet, tenétque habenas
Paucis hendecaſyllabis iocata,
Ne quiſquam ſatyram vel hos vocaret.

XIII.

Epigramma quo ab Imperatore Maioriano trium capitum remedium poſtulauit.

AMPHITRIONIADEM *perhibet veneranda vetuſtas,*
Dum releuat terras, promeruiſſe polos.
Et licèt in nuda toruus confregerit vlna
Ille Cleoneæ guttura rauca feræ.
Et quanquam ardenti gladio vix ſtrauerit hydram,
Cùm duplices pareret vulnere mors animas:

Captiuúmque ferens ſylua ex Erymanthide monſtrum,
Exarmata feri riſerit ora ſuis.
Colláque flammigenæ dirumpens fumida furis,
Tandem directas iuſſerit ire boues:
Taurus, cerua, gigas, hoſpes, luctator, Amazon,
Cres, canis, Heſperides ſint monimenta viri.
Nulla tamen fuſo prior eſt Geryone pugna,
Vni tergeminum cui tulit ille caput.
Hæc quondam Alcides. at tu Tirynthius alter,
Sed princeps magni maxima cura Dei,
Quem draco, ceruus, aper, paribus ſenſere ſagittis,
Cùm dens, cùm virus, cùm fuga nil valuit.
Geryones nos eſſe puta, monſtrúmque tributum:
Hic capita, vt viuam, tu mihi tolle tria.

HAs *ſupplex famulus preces dicauit,*
Reſponſum opperiens pium ac ſalubre,
Vt reddas patriam, ſimúlque vitam,
Lugdunum exonerans ſuis ruinis.
Hoc te Sidonius tuus precatur.
Sic te Sidonio recocta fuco
Multos purpura veſtiat per annos.
Sic luſtro imperij perennis acto,
Quinquennalia faſcibus dicentur.
Sic ripæ duplicis tumore fracto,
Detonſus Vachalim bibat Sicamber.
Quod ſi contuleris tuo poëtæ,
Mandem perpetuis legenda faſtis,
Quacumque egregiis geris triumphis.
Nam nunc Muſa loquax tacet tributo;

Quæ pro Virgilio Terentióque,
Sextantes legit vnciáſque fiſci,
Marſyæque timet manum ac rudentem,
Qui Phœbi ex odio vetuſtiore
Nunc ſuſpendia vatibus minatur.

SIDONIVS POLEMIO SVO S.

DVm poſt profectionem tuam, mi Polemi frater amantiſſime, mecum granditer reputo, quatinus in votis tuis philoſophi feſcennina cantarem, obrepſit materia, qua decurſa facilè dignoſci valeret, magis me doctrinæ, quàm cauſæ tuæ habuiſſe rationem. Omiſſa itaque epithalamij teneritudine, per aſperrimas philoſophiæ, & ſalebroſiſſimas regulas ſtylum traxi. Quarum talis ordo eſt, vt ſine plurimis nouis verbis, quæ, præfata pace plurimorum eloquentum, ſpecialiter tibi & complatonicis tuis nota ſunt, nugæ ipſæ non valuerint expediri. Videris vtrum aures quorumdam per imperitiam temere mentionem centri, proportionis, diaſtematum, climatum, vel mirarum, epithalamio conducibilem non putent. Illud certè conſulari viro verè Magno, quæſtorio viro Domnulo, ſpectabili viro Leone ducibus audacter affirmo, muſicam & aſtrologiam, quæ ſunt infra arithmeticam conſequentia membra philoſophiæ, nullatenus poſſe ſine hiſce nominibus indicari. Quæ ſi quiſpiam vt Græca, ſicut ſunt, & peregrina verba contempſerit, no-

uerit ſibi aut ſuper eiuſcemodi artis mentione ſuperſedendum, aut nihil omnino ſe, aut certè non ad aſſem, Latiari lingua hinc poſſe diſſerere. Quòd ſi aliquis ſecus atque aſſero, rem ſe habere cenſuerit, do quidem abſens obtrectatoribus manus: ſed nouerint ſententiam meam diſcrepantia ſentientes ſine Marco Varrone, ſine Sereno, non Septimio, ſed Sammonico, ſine Cenſorino, qui de die natali volumen illuſtre confecit, non poſſe damnari. Lecturus es hîc etiam nouum verbum, id eſt, eſſentiam: ſed ſcias hoc ipſum dixiſſe Ciceronem. Nam eſſentiam, necnon & indoloriam nominauit, addens, *Licet enim nouis rebus noua nomina imponere.* & rectè dixit. Nam ſicut ab eo quod eſt, verbi gratia, ſapere & intelligere, ſapientiam & intelligentiam nominamus, regulariter & ab eo quod eſt eſſe eſſentiam non tacemus. Igitur quoniam tui amoris ſtudio inductus homo Gallus, ſcholæ ſophiſticæ intromiſi materiam, vel te potiſſimum facti mei deprecatorem requiro. Illi Venus, vel Amorum commentitia pigmenta tribuantur, cui defuerit ſic poſſe laudari. Vale.

XIV.

Præfatio Epithalamij Polemio & Araneolæ dicti.

PROSPER *connubio dies coruſcat,*
Quem Clotho niueis benigna penſis,
Albus quem picei lapillus Indi,
Quem pacis ſimul arbor & iuuentæ,

Æternúmque virens oliua ſignet.
Eia Calliope, nitente palma,
Da ſacri laticis loquacitatem,
Quem fodit pede Pegaſus volanti,
Cognato madidus iubam veneno.
Non hîc impietas; nec hanc puellam
Donat mortibus ambitus procorum.
Non hîc Oenomai cruenta circo
Audit pacta Pelops, nec inſequentem
Pallens Hippomenes ad ima metæ
Tardat Schœnida ter cadente pomo.
Non hîc Herculeas videt palæſtras
Ætola Calydon ſtupens ab arce,
Cùm cornu fluuij ſuperbientis
Alcides premeret, ſubinde feſſum
Vndoſo refouens ab hoſte pectus.
Sed doctus iuuenis, decénſque virgo,
Ortu culmina Galliæ tenentes:
Iunguntur. citò Diua necte chordas:
Nec quòd detonuit camœna maior,
Noſtram pauperiem ſilere cogas.
Ad tædas Thetidis, probante Phœbo,
Et Chiron cecinit minore plectro:
Nec riſit pia turba ruſticantem,
Quamuis ſæpe ſenex biformis illic
Carmen rumperet hinniente cantu.

XV.

EPITHALAMIVM POLEMIO ET ARANEOLÆ DICTVM.

FORTE' *proceloſi remeans ex arce Capharei,*
Phœbados Iliacæ raptum ſatis vlta pudorem
Pallas, Erichthæo Xanthum mutabat Hymetto:
Aurato micat ære caput, maiúſque ſerenum
De terrore capit. poſito nam fulmine necdum
Cinyphio Tritone truces hilarauerat artus.
Gorgo tenet pectus medium, factura videnti
Et truncata moras. nitet inſidioſa ſuperbum
Effigies, viuitque anima pereunte venuſtas.
Alta ceraſtarum ſpiris caput aſperat atrum
Congeries: torquet maculoſa volumina mordax
Crinis, & irati dant ſibila tetra capilli.
Squammeus ad mediam thorax non peruenit aluum,
Poſt chalybem pendente peplo. tegit extima limo
Circite palla pedes, qui cùm ſub veſte mouentur,
Criſpato rigidæ crepitant in ſyrmate rugæ.
Læuam parma tegit Phlegræi plena tumultus.
Hîc rotat excuſſum vibrans in ſidera Pindum
Enceladus, rapido fit miſſilis Oſſa Typhœo.
Porphyrion Pangæa rapit, Rhodopénque Adamaſtor
Strymonio cum fonte leuat, veniénſque ſupernè
Intorto calidum reſtinguit flumine fulmen.
Hîc Pallas Pallanta petit, cui Gorgone viſa
Inuenit ſolidum iam lancea tarda cadauer.

Hîc Lemnon pro fratre Mimas contra ægida torquet,
Impulſúmque quatit iaculabilis inſula cælum.
Plurimus hîc Briareus populoſo corpore pugnat,
Cognatam portans aciem, cui vertice ab vno
Cernas ramoſis palmas fruticare lacertis.
Nec ſpecies ſolas monſtris, dedit arte furorem
Mulciber, atque ipſas timuit quas finxerat iras.
Haſtam dextra tenet, nuper quam valle Aracynthi
Ipſa ſibi poſitâ Pallas protraxit oliuâ.
Hoc ſteterat genio, ſuper vt veſtigia Diuæ
Labentes teneat Marathonia bacca trapetas.
 Hîc duo templa micant, quorum ſupereminet vnus
Vt meritis ſic ſede locus, qui continet alta
Scrutantes ratione viros, quid machina cæli,
Quid tellus, quid foſſa maris, quid turbidus aër,
Quid noctis lucíſque vices, quid menſtrua lunæ
Incrementa parent, totidem cur damna ſequantur.
Ilicet hîc ſummi reſident ſeptem ſapientes,
Innumerabilium primordia philoſophorum.
Thales Mileto genitus vadimonia damnat,
Lyndie tu Cleobule iubes modus optimus vt ſit,
Tu meditans totum decoras Periandre Corinthon,
Atticus inde Solon nequid nimis approbat vnum,
Prienæe Bia, plureis ais eſſe malignos,
Tu Mitylene ſatus cognoſcis Pittace tempus,
Noſcere ſeſeipſum Chilon Spartane docebas.
Aſſerit hîc Samius poſt docta ſilentia luſtri
Pythagoras, ſolidum princeps quòd muſica mundum
Temperet, & certis concentum reddat ab aſtris,
Signáque, Zodiacus quæ circulus axe ſupremo

Terna quater retinet, proprio non currere motu,
Æquis inter ſe ſpatiis tamen eſſe locata.
Fixáque ſignifero pariter quoque cernua ferri.
Præcipuúmque etiam ſeptem vaga ſidera cantum
Hinc dare, perfectus numerus quòd vterque habeatur.
Hoc numero affirmans, hoc ordine cuncta rotari.
Falciferi Cronon ire ſenis per ſumma polorum,
Martis contiguum, medio Ioue, pergere ſidus,
Poſt hos iam quarto ſe flectere tramite Solem,
Sic placidam Paphien ſeruare diaſtema quintum,
Arcadium ſexto, Lunam ſic orbe ſupremo
Terdenas tropico propè currere climate miras.
Si quos ergo chelys, ſi quos lyra, tibia ſi quos
Ediderint cum voce modos, exemplar ad iſtud
Ponderibus poſitis, quantum proportio ſuadet,
Interualla ſequi ſepteni ſideris edit.
Harmoniam dicens etiam, quòd quatuor iſtis
Sic ſedeant elementa modis, vt pondere magnis
Sit locus inferior. media tellure quod autem
Perfectè medium eſt, imum patet eſſe rotundi.
Hinc fieri vt terram leuior ſuperemicet vnda:
Altior his quoque ſit qui purior eminet aër:
Omnia concludat cælum leuitate ſuprema,
Pendeat & totum ſimul hoc ab origine centri.
Thales hîc etiam numeris perquirit & aſtris,
Defectum vt Phœbi, necnon lunæque laborem
Nuntiet anteriùs. ſed rebus inutile ponit
Principium, dum credit aquis ſubſiſtere mundum.
Huius diſcipuli verſa eſt ſententia, dicens
Principiis propriis ſemper res quaſque creari.

Singu-

Singula qui quoſdam fontes decernit habere
Æternùm irriguos, ac rerum ſemine plenos.
Hunc etiam ſequitur qui gignere cuncta putabat
Hunc aërem, paritérque Deos ſic autumat ortos.
Quartus Anaxagoras Thaletica dogmata ſeruat,
Sed diuinum animum ſentit qui fecerit orbem.
Iunior huic iunctus reſidet collega, ſed idem
Materiam cunctis creaturis aëra credens,
Iudicat inde Deum, faceret quo cuncta, tuliſſe.
Poſt hos Arceſilas diuina mente paratam
Coniicit hanc molem, confectam partibus illis,
Quas atomos vocat ipſe leues. Socratica poſt hunc
Secta micat, quæ de naturæ pondere migrans
Ad mores hominum limandos tranſtulit vſum.
Hanc ſectam perhibent ſummum excoluiſſe Platona,
Sed triplici formaſſe modo, dum primus & vnus
Phyſica vel logico, logicum vel iungit ad ethos.
Inuenit hic princeps quid prima eſſentia diſtet
A ſummo, ſextóque bono. cùm denique ſaxa
Sint tantùm, penitúſque nihil niſi eſſe probentur:
Proxima ſuccedant, quibus eſſe & viuere promptum eſt,
Addere quîs poſſis nil amplius arbore & herba:
Tertia ſit pecorum, quorum eſſe & viuere motu
Non caret & ſenſu: mortales quarta deinde
Reſpiciat factura ſuos, quibus eſſe, moueri,
Viuere, cum ſenſu datur, & ſupereminet illud,
Quòd ſapiunt, veróque valent diſcernere falſum:
Quinta creaturas ſuperas ſubſtantia prodat,
Quas quidam dixere deos, quia corpora ſumant
Contemplanda homini, paulopoſt ipſa relinquant,

Inque ſuam redeant, ſi qua eſt tenuiſſima, formam:
Sic fieri vt pateat ſubſtantia ſumma creator,
Sexta tamen, ſupráque nihil, ſed cuncta ſub ipſo.
Hoc in gymnaſio Polemi ſapientia vitam
Excolit, adiunctámque ſuo fouet ipſa Platoni.
Obuiet & quanquam totis Academia ſectis,
Atque neget verum, veris hunc laudibus ornat.
Stoica poſt iſtos, ſed concordantibus ipſis,
Chryſippus Zenónque docent præcepta tenere.
Excluſi propè iam Cynici, ſed limine reſtant,
Aſt Epicureos eliminat vndique virtus.
At parte ex alia textrino primæ Mineruæ
Palla Iouis rutilat, cuius bis coctus aheno
Serica Sidonius fucabát ſtamina murex.
Ebria nec ſolùm ſpirat conchylia ſandix:
Inſertum nam fulgur habet, filóque rigenti
Ardebat grauidum de fragmine fulminis oſtrum.
Hîc viridis patrio Glaucus pendebat amictu:
Vndabant hîc arte ſinus, fictóque tumore
Merſabat pandas tempeſtas texta carinas.
Amphitryoniadi ſurgebat tertia veſtis:
Paruulus hîc gemino cinctus ſerpente nouercæ,
Inſcius arridet monſtris, ludúmque putando
Inſidias dum neſcit amat, vultúque dolentis
Extingui deflet, quos ipſe interficit angues.
Præterea ſparſis ſunt hæc ſubiecta figuris,
Sus, leo, cerua, gigás, taurus, iuga, Cerberus, hydra,
Hoſpes, Neſſus, Eryx, volucres, Thrax, Cacus, Amazon,
Cres, fluuius, Libs, poma, Lycus, virgo, polus, Oete.
Hoc opus, & ſi quid ſupereſt, quod nomina neſcit,

Virgineæ poſuere manus. ſed in agmine toto
Inter Cecropias Ephyreiadáſque puellas
Araneola micat. proprias conferre laborat
Ipſa Minerua manus, calathíſque euicta recedens,
Cùm tenet hæc telas, vult hæc plùs tela tenere.
Hîc igitur proaui trabeas imitata rigentes,
Palmatam parat ipſa patri, qua conſul & idem
Agricolam contingat auum, doceátque nepotes
Non abaui ſolùm, ſed aui quoque iungere faſces.
Texuerat tamen & chlamydes, quibus ille Magiſter
Per Marteſſiacas conſpectus ſplenduit vrbes,
Et quibus ingeſtæ ſub tempore Præfecturæ
Conſpicuus, ſanctas reddit ſe præſule leges.
Attamen in trabea ſegmento luſerat alto,
Quod priſcis illuſtre toris. Ithaceſia primùm
Fabula, Dulichiíque lares formantur, & ipſam
Penelopen tardas texit diſtexere telas.
Tænaron hîc fruſtra bis rapta coniuge pulſat
Thrax fidibus, legem poſtquam temerauit Auerni,
Et prodeſſe putans, iterum non reſpicit vmbram.
Hîc vouet Alceſte prælato coniuge vitam
Rumpere: quam cernas Parcarum vellere in ipſo
Nondum pernetam, fato præſtante ſalutem.
Hîc nox natarum Danai lucebat in auro,
Quinquaginta enſes genitor quibus impius aptat,
Et dat concordem diſcordia iuſſa furorem.
Solus Hypermneſtræ ſeruatus munere Lynceus
Effugit. aſpicias illam ſibi parua pauentem,
Et pro dimiſſo tantùm pallere marito.
Iámque Iouem in formas mutat, quibus ille tenere

Mnemoſynem, Europam, Semelen, Ledam, Cynoſuram,
Serpens, bos, fulmen, cygnus, Dictynna ſolebat.
Iámque opus in turrem Danaæ, pluuiámque metalli
Ibat, & hîc alio ſtillabat Iuppiter auro.
Cùm virgo aſpiciens vidit Tritonida verſo
Lumine doctiſonas ſpectare libentiùs artes:
Commutat commota manus, ac pollice docto
Pingere philoſophi victricem Laida cœpit,
Quæ Cynici per menta feri, rugoſáque colla,
Rupit odoratam redolenti forpice barbam.
Subriſit Pallas, caſtóque hæc addidit ore:
Non noſtra vlteriùs ridebis dogmata, virgo
Philoſopho nuptura meo: mage flammea ſumens,
Hoc mater ſine texat opus. Conſurge ſophorum
Egregium Polemi decus, ac nunc ſtoica tandem
Pone ſupercilia, & Cynicos imitatus amantes,
Incipias iterum paruum mihi ferre Platona.
Hærentem tali compellat voce magiſter:
Perge libens, neu tu damnes fortaſſe iugari
Quod noſter iubet ille ſenex, qui non piger hauſit
Numina condemnans Anyto pallente venenum.
Dixerat. ille ſimul ſurgit, vultúque modeſto
Tetrica nodoſæ commendat pallia clauæ.
Amborum tum Diua comas viridantis oliuæ
Pace ligat, nectit dextras, ac fœdera mandat,
Nymphidius quæ cernat auus. probat Atropos omen,
Fuluáque concordes iunxerunt fila ſorores.

XVI.

EVCHARISTICVM AD FAVSTVM REIENSEM EPISCOPVM.

PHOEBVM & ter ternas decima cum Pallade Muſas,
Orpheáque, & laticem ſimulatum fontis equini,
Ogygiámque chelyn, quæ ſaxa ſequacia flectens
Cantibus, auritos erexit carmine muros,
Sperne fidis. magis ille veni nunc ſpiritus oro
Pontificem dicture tuum, qui pectora priſcæ
Intraſti Mariæ, rapiens cùm tympana ſiccus
Iſraël appenſi per concaua gurgitis iret,
Aggeribus vallatus aquæ, mediáſque per vndas
Pulueruleuta tuum clamaret turba triumphum.
Quique manum Iudith ferientem colla Holofernis
Iuuiſti, exciſo iacuit cùm gutture truncus,
Et fragilis valido latuit bene ſexus in ictu.
Expreſſo vel qui complens de vellere pellem,
Inficiénſque dehinc non tacto vellere terram,
Formaſti Gedeona, tubis inſerte canoris
Spiritus, & ſolo venit victoria cantu.
Quique etiam adſumptum pecoroſi de grege Ieſſe
Afflaſti regem, plauſtro cùm fœderis arcam
Imponens hoſtis, nullo moderante bubulco,
Prederet obſcœnum turgenti podice morbum.
Quique trium quondam puerorum in fauce ſonaſti,
Quos in Chaldæi poſitos fornace tyranni,
Roſcida combuſto madefecit flamma camino.

Quíque volubilibus ſpatiantem tractibus alui
Compleſti Jonam, reſonant dum viſcera monſtri
Jntrorſum pſallente cibo, vel pondera ventris
Ieiuni, plenique tamen vate intemerato,
Ructat cruda fames: quem ſingultantibus extis
Eſuriens vomuit ſuſpenſo bellua morſu.
Quique duplex quondam veniſti in pectus Eliſei,
Theſbiten cùm fortè ſenem iam flammeus axis
Tolleret, & ſciſſam linquens pro munere pellem,
Hiſpidus ardentes auriga intraret habenas.
Quíque etiam Eliam terris miſſure ſecundum,
Zachariæ iuſti linguam placate ligaſti,
Dum faceret ſerum rugoſa puerpera patrem,
Edita ſignificans iuſſo reticere propheta,
Gratia cùm fulſit noſſet ſe vt lex tacituram.
Quíque etiam naſcens ex virgine ſemine nullo,
Ante vllum tempus Deus, atque in tempore Chriſtus,
Ad corpus quantum ſpectat tu te ipſe creaſti.
Qui viſum cæcis, greſſum quoque reddere claudis,
Auditum ſurdis, mutis laxare loquelam
Suetus, ad hoc etiam veniſti, vt mortua membra
Lecto, ſandapila, tumulo conſurgere poſsint.
Quíque etiam pœnas ſuſcepta in carne tuliſti,
Suſtentans alapas, ludibria, verbera, vepres,
Sortem, vincla, crucem, clauos, fel, miſsile, acetum.
Poſtremò mortem, ſed ſurrecturus, adiſti,
Eripiens quicquid veteris migrauerat hoſtis
In ius per noſtrum facinus, cùm femina prima
Præceptum ſoluens culpa nos perpete vinxit.
Qui cùm te interitu petiit, nec reperit in te

Quod poſſet proprium conuincere, perdidit omne
Quod lapſu dedit Eua ſuo. chirographon illud
Quo peruaſus homo eſt hæc compenſatio rupit.
Expers peccati pro peccatoribus amplum
Fis pretium, veterémque nouus vice fœnoris Adam
Dum moreris de morte rapis. ſic mortua mors eſt,
Sic ſeſe inſidiis quas fecerat ipſa fefellit.
Nam dum indiſcretè petit inſontémque reóſque,
Egit vt abſolui poſſent & crimine nexi.
Quíque etiam iuſtos ad tempus ſurgere tecum
Iuſsiſti cineres, cùm tectis tempore longo
Irrupit feſtina ſalus, infuſáque raptim
Excuſsit tumulis ſolidatas vita fauillas.
Da Fauſtum laudare tuum, da ſoluere grates
Quas & pòſt debere iuuat. Te magne ſacerdos,
Barbitus hic noſter plectro licèt impare cantat.
Hæc igitur prima eſt vel cauſa vel actio laudum,
Quòd mihi germani dum lubrica voluitur ætas,
Seruatus tecum domini per dona probatur
Nec fama titubante pudor. te reſpicit iſtud
Quantumcumque bonum, merces debebitur illi,
Ille tibi. ſit laus ſi labi noluit eius,
Nam quòd nec potuit totum ad te iure redundat.
Præterea, quòd me pridem Reios veniente,
Cùm Procyon fureret, cùm ſolis torridus ignis
Flexilibus rimis ſitientes ſcriberet agros,
Hoſpite te noſtros excepit protinus æſtus
Pax, domus, vmbra, latex, benedictio, menſa, cubile.
Omnibus attamen his ſat præſtat, quòd voluiſti
Vt ſanctæ matris ſanctum quoque limen adirem.

Dirigui fateor mihi conſcius, atque repentè
Tinxit adorantem pauido reuerentia vultum.
Nec ſecus intremui, quàm ſi me fortè Rebeccæ
Iſraël, aut Samuël crinitus duceret Annæ.
Quapropter te vel votis ſine fine colentes,
Affectum magnum per carmina parua fatemur.
Seu te flammatæ Syrtes, & inhoſpita teſqua,
Seu cœno viridante palus, ſeu nigra receſſu
Incultum mage ſaxa tenent, vbi ſole remoto
Concaua longæuas aſſeruant antra tenebras.
Seu te præruptis porrecta in rupibus Alpis
Succinctos gelido libantem ceſpite ſomnos
Anachoreta tremit, quæ quanquam frigora portet,
Conceptum Chriſti nunquam domat illa calorem.
Quà nunc Elias, nunc te iubet ire Ioannes,
Nunc duo Macarij, & nunc Paphnutius heros,
Nunc Or, nunc Ammon, nunc Sarmata, nunc Hilarion,
Nunc vocat in tunica nudus te Antonius illa,
Quam fecit palmæ foliis manus alma magiſtri.
Seu te Lirinus priſcum complexa parentem eſt,
Quà tu iam fractus pro magna ſæpe quiete
Diſcipulis ſeruire venis, víxque otia ſomni
Vix coctos capture cibos, abſtemius æuum
Ducis, & inſertis pingis ieiunia pſalmis.
Fratribus inſinuans quantos illa inſula plana
Miſerit in cælum montes. quæ ſancta Capraſi
Vita ſenis, iuueníſque Lupi: quæ gratia patrem
Manſit Honoratum: fuerit quis Maximus ille
Vrbem tu cuius monachóque antiſtes & abbas
Bis ſucceſſor agis: celebrans quoque laudibus illis

Euche-

Eucherij venientis iter, redeuntis Hilari.
Seu te commiſſus populus tenet, & minor audet
Te medio tumidos maiorum temnere mores.
Seu tu ſolicitus curas, quâ languidus eſca,
Quâve peregrinus viuat, quid paſcat & illum,
Lubrica crura cui tenuat ſub compede carcer.
Seu mage funeribus mentem diſtractus humandis,
Liuida defuncti ſi pauperis oſſa vireſcant,
Infaſtiditum fers ipſe ad buſta cadauer.
Seu te conſpicuis gradibus venerabilis aræ
Concionaturum plebs ſedula circumſiſtit,
Expoſitæ legis bibat auribus vt medicinam.
Quiquid agis, quocumque loci es, ſemper mihi Fauſtus,
Semper Honoratus, ſemper quoque Maximus eſto.

XVII.

Inuitat Ommatium V.C. ad natalem diem ſuorum.

QVATVOR *ante dies, quàm lux Sextilis aduſti*
Prima ſpiciferum proferat orbe caput,
Natalis noſtris decimus ſextúſque coletur,
Aduentu felix qui petit eſſe tuo.
Non tibi gemmatis ponentur prandia menſis,
Aſſyrius murex nec tibi ſigma dabit.
Nec per multiplices abaco ſplendente cauernas
Argenti nigri pondera defodiam.
Nec ſcyphus hîc dabitur, rutilo cui fortè metallo
Cruſtatum ſtringat tortilis anſa latus.
Fercula ſunt nobis mediocria, non ita facta,

Menſuræ vt grandis ſuppleat ars pretium.
Non panes Libyca ſolitos flaueſcere Syrte
Accipiet Galli ruſtica menſa tui.
Vina mihi non ſunt Gazetica, Chia, Falerna,
Quæque Sareptano palmite miſſa bibas.
Pocula non hîc ſunt illuſtria nomine pagi,
Quod poſuit noſtris ipſe Triumuir agris.
Tu tamen vt venias, petimus. dabit omnia Chriſtus,
Hîc mihi qui patriam fecit amore tuo.

XVIII.

De Balneis villæ ſuæ ſupra lacum poſitæ.

SI quis Auitacum dignaris viſere noſtram,
Non tibi diſpliceat: ſic quod habes placeat.
Æmula Baiano tolluntur culmina cono,
Párque cothurnato vertice fulget apex.
Garrula Gauranis plus murmurat vnda fluentis,
Contigui collis lapſa ſupercilio.
Lucrinum diues ſtagnum Campania nollet,
Æquora ſi noſtri cerneret illa lacus.
Jllud puniceis ornatur littus echinis,
Piſcibus in noſtris hoſpes vtrumque vides.
Si libet, & placido partiris gaudia corde,
Quiſquis ades, Baias tu facis hîc animo.

XIX.

Tetraſtichum ſupra piſcinam.

INTRATE *algentes poſt balnea torrida fluctus,*
Vt ſolidet calidam frigore lympha cutem.
Et licèt hoc ſolo mergatis membra liquore,
Per ſtagnum noſtrum lumina veſtra natant.

XX.

Ad ſororium ſuum Ecdicium.

NATALIS *noſter nonas inſtare Nouembres*
Admonet, occurras non rogo, ſed iubeo,
Sit tecum coniunx. duo nunc properate: ſed illud
Poſt annum optamus tertius, vt venias.

XXI.

De piſcibus nocte captis.

QVATVOR *hæc primùm piſces nox inſuit hamis,*
Inde duos tenui, tu quoque ſume duos.
Quos miſi ſunt maiores: rectiſſimus ordo eſt.
Namque animæ noſtræ portio maior eras.

SOLLIVS APOLLINARIS SIDONIVS PONTIO LEONTIO S.

DVM apud Narbonem quondam Martium dictum, ſed nuper factum, moras necto, ſubiit animum quoſpiam ſecundùm amorem tuum hexametros concinnare, quibus lectis oppidò ſcires, etſi vtrique noſtrûm diſparatis æquo pluſculûm locis lar familiaris incolitur, non idcirco tam nobis animum diffidere, quàm patriam. Habes igitur hîc Dionyſium inter triumphi Indici oblectamenta marcentem: habes & Phœbum, quem tibi iure poëtico inquilinum factum conſtat ex numine, illum ſcilicet Phœbum Anthedij mei perfamiliarem: cuius collegio vir præfectus, non modò muſicos quoſque, verùm etiam geometras, arithmeticos, & aſtrologos differendi arte ſuperuenit. Si quidem nullum hoc exactiùs compertum habere cenſuerim, quid ſidera zodiaci obliqua, quid planetarum vaga, quid exotica ſparſa præualeant. Nam ita his vt ſic dixerim, membris philoſophiæ claret, vt videatur mihi Iulium Firmicum, Sammonicum, Iulianum Vertacum, Fullonium Saturninum, in libris matheſeos peritiſſimos conditores abſque interprete, ingenio tantùm ſuffragante didiciſſe. Nos veſtigia doctrinæ ipſius adorantes, coram canoro cycno rauum anſerem profitemur. Quid te ampliùs moror? Burgum tuam, quo iure amicum decuit, meam feci: probè

ſciens, vel materiam tibi eſſe placituram, etiam ſi ex ſolido poëma diſpliceat.

XXII.

BVRGVS PONTII LEONTII.

BISTONII ſtabulum regis, Buſiridis aras,
Antiphatæ menſas, & Taurica regna Thoantis,
Atque Ithaci ingenio fraudatum luce Cyclopem,
Portantem frontis campo per concaua montis
Par propè transfoßi tenebroſum luminis antrum;
Hoſpes adi, ſiquis Burgum taciturus adiſti.
Et licèt in carmen non paßim laxet habenas
Phœbus, & hic totis non pandat carbaſa fandi,
Quiſque tamen tantos non laudans ore penates
Inſpicis, inſpiceris. reſonat ſine voce voluntas:
Nam tua te tacitum liuere ſilentia clamant.
Ergo age, Pierias Erato mihi percute chordas:
Reſponſent Satyri, digitúmque pedémque mouentes,
Ludant, & tremulo non rumpant cantica ſaltu.
Quicquid forte Dryas, vel quicquid Hamadryas vnquam
Connexis ſibimet feſtum plauſere Napæis,
Dependant modò Burge tibi, vel Naidas iſtic
Nereidum chorus alme doce, cùm fortè Garumna
Huc redeunte venis, pontúmque in flumine ſulcas.
Pande igitur cauſas Erato, laribúſque ſit ede
Quis genius. tantum non eſt ſine præſule culmen.
Fortè ſagittiferas Euan populatus Erythras,
Vite capiſtratas cogebat ad eſſeda tigres:
Intrabat duplicem quà temo racemifer arcum,

*Marcidus ipſe ſedet curru: madet ardua ceruix
Sudati de rore meri: caput aurea rumpunt
Cornua, & indigenam iaculantur fulminis ignem.
Sumpſerat hoc primùm naſcens, cùm tranſiit olim
In patrium de matre femur. fert tempus vtrumque
Veris opes, rutilóſque ligat vindemia flores.
Cantharus & thyrſus dextra læuáque feruntur:
Nec tegit exertos, ſed tangit palla lacertos.
Dulcè natant oculi, quos ſi fors vertat in hoſtem,
Attonitos ſolùm dum cernit inebriat Indos.
Tum ſalebris ſaliens quoties ſe concutit axis,
Paßim deciduo perfunditur orbita muſto.
Baſſaridas, Satyros, Panas, Faunóſque docebat
Ludere Silenus iam numine plenus alumno,
Sed comptus tamen ille caput: nam vertice nudo
Amiſſos ſertis ſtudet excuſare capillos.
Corniger inde noui Ganges fit pompa triumphi
Cernuus impexam faciem, ſtetit ore madenti, &
Arentes vitreis adiuuit fletibus vndas.
Coniectas in vincla manus poſt terga reuinxit
Pampinus. hîc ſenſim captiuo humore refuſus
Sponte refrondeſcit per brachia roſcida palmes.
Necnon & rapti coniunx ibi vincla mariti
It croceas demiſſa genas, vetitáque recondi
Lampade cum ſolis radiis aurora rubebat.
Affuit hîc etiam poſt perdita cinnama phœnix,
Formidans mortem ſibi non ſupereſſe ſecundam.
Succedit captiua cohors, quæ fercula gazis
Fert onerata ſuis. ebur hîc, hebenúſque, vel aurum,
Et niueæ piceo raptæ de pectore baccæ.*

Geſtantur. quicumque nihil ſuſtentat, odoros
Mittitur in nexus. videas hîc ipſa placere
Supplicia, & virides violis halare catenas.
Vltima nigrantes incedunt præda elephanti.
Informis cui forma gregi: riget hiſpida dorſo
Vix ferrum paſſura cutis: quippe improba cratem
Natiuam nec tela forant, contracta viciſſim
Tenſáque terga feris crepitant, vſúque cauendi
Pellunt excuſſis impactum miſſile rugis.
Iámque iter ad Thebas per magnum victor agebat
Aëra, & ad ſummas erexerat orgia nubes:
Cùm videt Aonia venientem Delion arce.
Grypas & ipſe tenet. vultus his laurea curuos
Fronde lupata ligant, hederis quoque circumplexis
Pendula lorã virent: ſenſim fera ſubuolat ales
Aërias terræque vias, ne fortè citato
Alarum ſtrepitu lignoſas frangat habenas.
Æternùm nitet ipſe genas: creuere corymbis
Tempora, & auratum verrit coma concolor axem.
Læua parte tenet vaſta dulcedine raucam
Cælato Pythone lyram, pars dextra ſagittas
Continet, atque alio reſonantes murmure neruos.
Ibant Pimpliades pariter, mediúmque noueno
Circumſiſtentes vmbrabant ſyrmate currum.
Pendet per teretes tripodas Epidaurius anguis,
Diffuſus ſanctum per colla ſalubria virus:
Hîc & criniſatas iungebat Pegaſus alas;
Portans doctiloquo facundum crure Creontem.
Vt ſeſe iunxere chori, conſurgit vterque
Fratris in amplexus: ſed paulo ſegnior Euan,

Dum pudet inſtabiles ſi ſurgat prodere plantas.
Tum Phœbus, Quo pergis? ait. num forte nocentes
Bacche petis Thebas? te cretus Echione nempe
Abnegat eſſe Deum. linque his rogo mœnia, linque:
Et mecum mage flecte rotas. deſpexit Agaue
Te colere, & noſmet Niobe. riget inde ſuperbùm
Vulnera tot patiens, quot ſpectat pignora ventris,
Optantémque mori grauius clementia fixit.
Parcere ſæpe malum eſt, ſenſúmque inferre dolori.
Ipſa autem nato occiſo Pentheia mater
Ampliùs vt furiat, nunquid veſana futura eſt?
Ergo nec Aonios colles habitare valemus,
Cùm patris extincti thalamis potietur adulter,
Frater natorum, coniunx genitricis habendus,
Vitricus ipſe ſuus. Cordi eſt ſi iungere greſſum,
Dicam qua pariter ſedem tellure locemus.
Eſt locus, irrigua quà rupe Garumna rotate,
Et tu qui ſimili feſtinus in æquora lapſu
Exis curuata Durani muſcoſe ſaburra,
Iam pigreſcentes ſenſim confunditis amnes.
Currit in aduerſum hîc pontus, multóque recurſu
Flumina quas voluunt & ſpernit & expedit vndas.
At cùm ſummotus lunaribus incrementis
Ipſe Garumna ſuos in dorſa recolligit æſtus,
Præcipiti fluctu raptim redit, atque videtur
In fontem iam non refluus ſed defluus ire.
Tum recipit laticem, quamuis minor ille minore
Stagnanti de fratre ſuum, turgeſcit & ipſe
Oceano, propriáſque facit ſibi littora ripas.
Hos inter fluuios, vni mage proximus vndæ eſt

Æthe-

Æthera mons rumpens, alta ſpectabilis arce,
Plùs celſos habiturus heros, vernámque ſenatum.
Quem generis princeps Paulinus Pontius olim,
Cùm Latius patriæ dominabitur, ambiet altis
Mœnibus, & celſæ tranſmittent aëra turres.
Quarum culminibus ſedeant communè micantes
Pompa, vel auxilium. non illos machina muros,
Non aries, non alta ſtrues, vel proximus agger,
Non quæ ſtridentes torquet catapulta molares,
Sed nec teſtudo, nec vinea, nec rota currens,
Iam poſitis ſcalis vnquam quaſſare valebunt.
Cernere iam videor quæ ſint tibi, Burge, futura.
Diceris ſic. namque domus de flumine ſurgunt,
Splendentéſque ſedent per propugnacula thermæ.
Hîc cùm verſatur piceis aquilonibus æſtus,
Scrupeus aſprata latrare crepidine pumex
Incipit: ac fractis ſaliens è cautibus altùm
Excutitur torrens, ipſíſque aſpergine tectis
Impluit, ac tollit nautas, & ſæpe iocoſo
Ludit naufragio. nam tempeſtate peracta
Deſtituit refluens miſſas in balnea claſſes.
Ipſa autem quantis quibus aut ſunt fulta columnis?
Cedat puniceo pretioſus liuor in antro
Synnados, & Numadum qui portat eburnea ſaxa
Collis, & herboſis quæ vernant marmora venis.
Candentem iam nolo Paron, iam nolo Caryſton.
Vilior eſt rubro quæ pendet purpura ſaxo.
Et ne poſteritas dubitet, quis conditor extet,
Fixus in introitu lapis eſt. hic nomina ſignat
Auctorum. ſed proptèr aqua, & veſtigia preſſa

Quæ rapit, & fuſo detergit gurgite cœnum.
Sectilibus paries tabulis cruſtatus ad aurea
Tecta venit, fuluo nimis abſcondenda metallo.
Nam locuples fortuna domus non paſſa latere
Diuitias prodit, cùm ſic ſua culmina celat.
Hæc poſt aſſurgit, duplicémque ſuperuenit ædem,
Porticus ipſa duplex, duplici non cognita plauſtro:
Quarum vnam molli ſubductam vertice curuæ
Obuerſis paulùm reſpectant cornibus alæ.
Ipſa diem natum cernit ſinuamine dextro,
Fronte videns medium, læuo viſura cadentem.
Non perdit quicquam trino de cardine cæli,
Et totum ſolem lunata per atria ſeruat.
Sacra tridentiferi Iouis hîc armenta profundo
Pharnacis immergit genitor. percuſſa ſecuri
Corpora cornipedum, certáſque rubeſcere plagas
Sanguineo de rore putes. ſtat vulneris horror
Verus, & occiſis viuit pictura quadrigis.
Ponticus hinc rector numeroſis Cyzicon armis
Claudit. at hinc ſociis conſul Lucullus opem fert,
Compulſúſque famis diſcrimina ſumma ſubire,
Inuidet obſeſſo miles Mithridaticus hoſti.
Enatat hîc pelagus Romani militis ardor,
Et chartam madido tranſportat corpore ſiccam.
Deſuper in longum porrectis horrea tectis
Creſcunt, atque amplis anguſtant fructibus ædes.
Huc veniet calidis quantum metit Africa terris,
Quantum vel Calaber, quantum colit Apulus acer,
Quanta Leontino turgeſcit meſſis aceruo,
Quantum Mygdonio committunt Gargara ſulco,

Quantum quæ tacitis Cererem venerata choreis
Attica Triptolemo ciui condebat Eleuſin,
Cùm populis hominum glandem linquentibus olim
Fulua fruge data iam ſæcula fulua perirent.
Porticus ad gelidos patet hinc æſtiua triones.
Hinc calor innocuus thermis hyemalibus exit,
Atque locum tempus mollit. quippe illa rigori
Pars eſt apta magis: nam quòd fugit ora leonis,
Inde Lycaoniæ rabiem malè ſuſtinet vrſæ.
Arcis at in thermas longè venit altior amnis,
Et cadit in montem, patuliſque canalibus actus,
Circumfert clauſum caua per diuortia flumen.
Occiduum ad ſolem poſt horrea ſurgit opaca
Quæ dominis hiberna domus. ſtrepit hîc bona flamma
Appoſitas depaſta trabes. ſinuata camino
Ardentis perit vnda globi, fractóque flagello
Spargit lentatum per culmina tota vaporem.
Continuata dehinc videas quæ conditor auſus
Æmula Palladiis textrina educere templis.
Hac celſi quondam coniunx veneranda Leonti,
Qua non vlla magis nurus vnquam Pontia gaudet
Illuſtris pro ſorte viri, celebrabitur æde
Vel Syrias vacuaſſe colus, vel ſerica fila
Per cannas torſiſſe leues, vel ſtamine fuluo
Prægnantis fuſi mollitum neſſe metallum.
Parietibus poſt hinc rutilat quæ machina iunctis,
Fert recutitorum primordia Iudæorum.
Perpetuùm pictura micat: nec tempore longo
Depretiata ſuas turpant pigmenta figuras.
Flecteris ad læuam? te porticus accipit ampla

Directis curuata viis: vbi margine ſummo
Pendet, & arctatis ſtat ſaxea ſylua columnis.
Alta volubilibus patet hinc cœnatio valuis.
Fuſilis euripus proptèr. cadit vnda ſupernè
Ante fores pendente lacu, venámque ſecuti
Vndoſa inueniunt nantes cœnacula piſces.
Cominus erigitur vel prima vel extima turris.
Mos erit hîc dominis hibernum ſigma locare.
Huius conſpicuo reſidens in culmine, ſæpe
Dilectum noſtris muſis ſimul atque capellis
Aſpiciam montem lauri. ſpatiabor in iſtis
Frondibus, hîc trepidam credam mihi credere Daphnem.
Iam ſi fortè gradus geminam conuertis ad Arcton,
Vt venias in templa Dei qui maximus ille eſt:
Deliciis redolent iunctis apotheca penúſque.
Hîc multus tu frater eris. Iam diuide ſedem,
Ceſſurus mihi fonte meo, quem monte fluentem
Vmbrat multicauus ſpatioſo circite fornix.
Non eget hic cultu, dedit huic natura decorem.
Nil fictum placuiſſe placet, non pompa per artem
Vlla, reſultanti non comet malleus ictu
Saxa, nec exeſum ſupplebunt marmora tophum.
Hic fons Caſtaliæ nobis vice ſufficit vndæ.
Cætera diues habe: colles tua iura tremiſcant.
Captiuos hîc ſolue tuos, & per iuga Burgi
Læta relaxatæ fiant vineta catenæ.
Confirmat vocem iamiam prope ſobrius iſtam
Silenus, paritérque chori cecinere fauentes.
Nyſa vale Bromio, Phœbo Parnaſſe biuertex.
Non illum Naxus, non iſtum Cyrrha requirat:

Sed mage perpetuò Burgus placitura petatur.

ECCE quoties tibi libuerit pateris capacioribus hilarare conuiuium, miſi quod inter ſcyphos, & amyſtidas tuas legas. Subueneris verecundiæ meæ, ſi in ſobrias aures iſta non venerint. nec iniuria hoc ac ſecus atque æquum eſt flagito: quandoquidem Baccho meo iudicium decemuirale paſſuro, tempeſtiuiùs quàm conuenit tribunal erigitur. Si quis autem carmen prolixius eatenus duxerit eſſe culpandum, quòd epigrammatis exceſſerit paucitatem: iſtum liquidò patet, neque balneas Etruſci, neque Herculem Surrentinum, neque comas Flauij Earini, neque Tybur Vopiſci, neque omnino quicquam de Papinij noſtri ſyluulis lectitaſſe. quas omnes deſcriptiones vir ille præiudicatiſſimus, non diſtichorum aut tetraſtichorum ſtringit anguſtiis, ſed potiùs, vt lyricus Flaccus in artis poëticæ volumine præcipit, multis, iiſdémque purpureis locorum communium pannis ſemel inchoatas materias decenter extendit. Hæc me ad defenſionis exemplum poſuiſſe ſufficiat, ne hæc ipſa longitudinis deprecatio longa videatur. Vale.

XXIII.

NARBO.

Ad Conſentium V. C. ciuem Narbonenſem.

CVM *iam pro meritis tuis pararem*
Conſenti columen decúſque morum,

Veſtræ laudibus hoſpitalitatis
Cantum impendere pauperis cicutæ:
Vltro in carmina tu tubam recludens,
Conuerſo ordine, verſibus citaſti
Suetum ludere ſic magis ſodalem.
Paret muſa tibi: ſed impudentem
Multo cautiùs hinc ſtylum mouebit.
Nam cùm carmina poſtules diſertè,
Suades ſcribere, ſed facis tacere.
Nuper quadrupedante cùm citato
Ires Phocida, Sextiáſque Baias
Illuſtres titulíſque prælíſque
Vrbes, per duo conſulum tropæa:
(Nam Martem tulit iſta Iulianum,
Et Bruto duce nauticum furorem:
Aſt hæc Teutonicas cruenta pugnas,
Erectum & Marium cadente Cimbro)
Miſiſti mihi multiplex poëma,
Doctum, nobile, forte, delicatum.
Ibant hexametri ſuperbientes,
Et veſtigia iuncta, ſed minora,
Per quinos elegi pedes ferebant.
Miſiſti & triplicis metrum trochæi,
Spondæo comitante, dactylóque,
Dulces hendecaſyllabos, tuúmque
Blando fœnore Sollium ligaſti.
Vſuram petimúrque, reddimúſque.
Nam quod carmine pro tuo rependo,
Hoc centeſima laudium tuarum eſt.
Quid primum venerer colámque pro te?

Ni fallor, patriam, patrémque iuxtà.
Qui quanquam ſibi vindicare ſummum
Poßit iure locum, tamen neceſſe eſt
Illam vincere, quæ parit parentes.

SALVE *Narbo potens ſalubritate,*
Vrbe & rure ſimul bonus videri,
Muris, ciuibus, ambitu, tabernis
Portis, porticibus, foro, theatro,
Delubris, capitoliis, monetis,
Thermis, arcubus, horreis, macellis,
Pratis, fontibus, inſulis, ſalinis,
Stagnis, flumine, merce, ponte, ponto.
Vnus qui venerere iure diuos,
Lenæum, Cererem, Palem, Mineruam,
Spicis, palmite, paſcuis, trapetis.
Solis ſiſe viris, nec expetito
Naturæ auxilio, procul relictis
Promens montibus altius cacumen.
Non te foſſa patens, nec hiſpidarum
Obiectu ſudium coronat agger.
Non tu marmora, bracteam, vitrúmque
Non teſtudinis Indicæ nitorem,
Non ſi quas eboris trabes refractis
Roſtris Marmarici dedere barri,
Figis mœnibus, aureáſque portas
Exornas aſaroticis lapillis,
Sed per ſemirutas ſuperbus arces,
Oſtendens veteris decus duelli,
Quaſſatos geris ictibus molares,

Laudandis pretioſior ruinis.
Sint vrbes aliæ ſitu minaces,
Quas vires humiles per alta condunt,
Et per præcipites locata criſtas
Nunquam mœnia cæſa glorientur.
Tu pulſate places, fidémque fortem
Oppugnatio paſſa publicauit.
Hinc te Martius ille rector, atque
Magno patre prior, decus Getarum,
Romanæ columen ſalúſque gentis,
Theodoricus amat, ſibíque fidum
Aduerſos probat antè per tumultus.
Sed non hinc videare fortè turpis,
Quòd te machina crebra perforauit.
Namque in corpore fortium virorum
Laus eſt amplior amplior cicatrix.
In caſtris Marathoniis merentem
Vulnus non habuiſſe, grande probrum eſt.
Inter publicolas manu feroces,
Trunco Mutius eminet lacerto.
Vallum Cæſaris opprimente Magno,
Inter tot facies ab hoſte tutas,
Luſcus Scæua fuit magis decorus.
Laus eſt ardua dura ſuſtinere.
Ignauis, timidis, & improbatis
Multum fingitur otioſa virtus.
Quid quòd Cæſaribus ferax creandis,
Felix prole virûm, ſimul dediſti
Natos cum genitore principantes?
Nam quis Perſidis expeditionem,

Aut

Aut victricia caſtra præteribit
Cari principis, & perambulatum
Romanis legionibus Niphatem.
Tum cùm fulmine captus Imperator
Vitam fulminibus parem peregit?
His tu ciuibus, vrbe, rure pollens,
Conſenti mihi gignis alme patrem,
Illum, cui nitidi ſales, rigórque
Romanus fuit Attico in lepore.
Hunc Mileſius & Thales ſtupere
Auditum potuit, ſimúlque Lindi eſt
Notus qui Cleobulus inter arces,
Et tu qui Periandre de Corintho es,
Et tu quem dederat Bias Priene,
Et tu Pittace Leſbius ſophiſtes,
Et tu qui tetricis potens Athenis
Vincis Socraticas Solon palæſtras,
Et tu Tyndareis ſatus Therapnis
Chilon, legifero prior Lycurgo.
Non hic ſi voluit, vacante cura,
Quis ſit ſideribus notare curſus,
Diuerſas Arato vias cucurrit.
Non hunc, cùm geometricas ad artes
Mentem compoſuit, ſequi valebat
Euclides ſpatium ſciens olympi.
Non hunc, ſi voluit rotare rhythmos,
Quidquam propoſito virum morari
Chryſippus potuiſſet ex aceruo.
Hic cùm Amphioniæ ſtudebat arti,
Plectro, pollice, voce, tibiáque,

Thrax vates, deus Arcas, atque Phœbus,
Omni carmine poſt erant, & ipſas
Muſas non ita muſicas putares.
Hic ſi ſyrmate cultus & cothurno,
Intraſſet ſemel Atticum theatrum,
Ceßiſſent Sophocles & Euripides.
Et ſi pulpita perſonare ſocco
Comœdus voluiſſet, huic leuato
Palmam tu digito dares, Menander.
Hîc cùm ſenipedem ſtylum polibat,
Smyrnææ vice doctus officinæ,
Aut cùm ſe hiſtoriæ dabat ſeueræ,
Primos vix poterant locos tueri
Torrens Herodotus, tonans Homerus.
Non iſto potior fuiſſet olim,
Qui Pandioniam mouebat arte
Orator caueam tumultuoſus,
Seu luſcum raperetur in Philippum,
Cauſam ſeu Cteſiphontis actitaret,
Vir ſemper popularitate creſcens,
Et iuſtè reſidens in arce fandi,
Qui fabro genitore procreatus,
Oris maluit expolire limam.
Quid vos eloquij canam Latini
Arpinas, Patauine, Mantuane?
Et te comica qui doces, Terenti?
Et te tempore qui ſatus ſeuero,
Graios Plaute ſales lepore tranſis?
Et te multimoda ſatis verendum
Scriptorum numeroſitate Varro?

Et te qui breuitate Criſpe polles?
Et qui pro ingenio fluente nulli
Corneli Tacite es tacendus ori?
Et te Maßilienſium per hortos
Sacri ſtipitis, Arbiter, colonum
Helleſpontiaco parem Priapo?
Et te carmina per libidinoſa
Notum Naſo tener, Tomóſque miſſum,
Quondam Cæſareæ nimis puellæ
Ficto nomine ſubditum Corinnæ.
Quid celſos Senecas loquar, vel illum
Quem dat Bilbilis alta Martialem,
Terrarum indigenas Hibericarum?
Quid quos duplicibus iugata tædis
Argentaria Polla dat poëtas?
Quid multos varij ſtyli retexam,
Arguti, teneri, graues, dicaces?
Si Conſentius affuit, latebant.
Huic ſummi ingenij viro, ſimúlque
Summæ nobilitatis atque formæ,
Iuncta eſt femina, quæ domum ad mariti
Priſci inſignia transferens Iouini,
Impleuit trabeis larem ſophiſtæ.
Sic intra proprios tibi penates,
Conſenti, patriæ decus ſuperbum,
Faſtis viuit auus, patérque libris.
 Hæc per ſtemmata te ſatis potentem,
Morum culmine ſed potentiorem,
Non poßim merita ſonare laude:
Nec ſi me Odryſio canens in antro,

Quà latè trepidantibus fluentis
Cautes per Ciconum reſultat Hebrus,
Princeps inſtituiſſet ille vatum,
Cùm dulces animata ſaxa chordæ
Ferrént per Rhodopen trahente cantu,
Et verſa vice fontibus ligatis,
Terras currere cogerent anhelas.
Nec non Iſmara ſolibus paterent,
Aurita chelyn expetente ſilua,
Et nulli reſolubiles calori
Curuata ruerent niues ab Oſſa,
Stantem aut Strymona Biſtones viderent,
Cùm carmen rapidus latex ſitiret.
Nec ſi Peliaco datus bimembri
Ad Centaurica plectra conſtitiſſem,
Hinnitum duplicis timens magiſtri.
Nec ſi me docuiſſet ille fari,
Juſſus paſcere qui gregem eſt clientis
Amphryſi ad fluuium Deus bubulcus,
Quòd ferrugineos Cyclopas arcu
Strauit ſub Liparenſibus caminis,
Vibrans plùs graue fulmen in ſagitta.
Iam primo tenero calentem ab ortu,
Excepere ſinu nouem ſorores,
Et te de genitrice vagientem
Texerunt vitreæ vado Hippocrenes.
Tunc hac merſus aqua loqnacis vndæ,
Pro fluctu mage literas bibiſti.
Tunc tu iam puer aptior magiſtro,
Quicquid rhetoricæ inſtitutionis,

Quicquid grammaticalis aut palæſtra eſt,
Sicut iam tener hauſeras, voraſti.
Et iam te aula tulit, piúſque Princeps
Inter conſpicuos ſtatim locauit,
Conſiſtoria quos habent, tribunos,
Namque & purpureus in arce regni
Præeſſe officiis tuis ſolebat,
Mores nobilitate quod merebant.
Tantum culminis & decus ſtupendum
Scripti annalibus indicant honores.
Hinc tu militiam ſecutus amplam,
Caſtrenſem licet ampliare cenſum
Per ſuffragia iuſta debuiſſes,
Solennis tamen abſtinens lucelli,
Fama plùs locuples domum rediſti,
Solum quod dederas tuum putando.
Tum ſi fortè fuit quòd Imperator
Eoas ſoceri venire in aures
Fido interprete vellet & perito,
Te commercia duplicis loquelæ
Doctum ſoluere protinus legebat.
O, ſodes, quoties tibi loquenti
Byzantina ſophos dedere regna?
Et te ſeu latiariter ſonantem,
Tanquam Romulea ſatum ſuburra,
Seu linguæ Argolicæ rotunditate
Vndantem, Marathone ceu creatum,
Plaudentes ſtupuere Boſphorani,
Mirati minùs Atticos alumnos?
Hinc ſi fœdera ſoluerentur orbis,

Pacem te medio darent feroces
Chunus, Sauromates, Getes, Gelonus.
Tu Tuncrum, & Vachalim, Viſurgin, Albin,
Francorum & penitiſſimas paludes
Intrares, venerantibus Sicambris,
Solis moribus inter arma tutus.
Tu Mæotida, Caſpiáſque portas,
Tu fluxis equitata Bactra Parthis
Conſtans intrepidúſque ſic adires,
Vt faſtu poſito tumentis aulæ,
Qui ſupra ſatrapas ſedet tyrannus,
Ructans ſemideûm propinquitates,
Lunatum tibi flecteret tiaram.
Tu ſi publica fata non vetarent
Vt Byrſam peteres, vel Africanæ
Telluris Tanaiticum rebellem,
Confeſtim poſito furore Martis,
Poſt piratica damna deſtinaret
Plenas mercibus inſtitor carinas:
Et per te bene pace reſtituta,
Non vltra mihi bella nauigarent.
Iam ſi ſeria fortè terminantem
Te ſpectacula ceperant theatri,
Pallebat chorus omnis hiſtrionum,
Tanquam ſi Arcitenens nouémque Muſæ
Propter pulpita iudices ſederent.
Coram te Caramalus, aut Phabaton
Clauſis faucibus, & loquente geſtu,
Nutu, crure, genu, manu, rotatu,
Toto in ſchemate vel ſemel latebit.

Siue Æetias, & ſuus Iaſon
Inducuntur ibi, ferúſque Phaſis,
Qui iactos ſuper arua Colcha dentes
Expauit, fruticante cùm duello
Spicis ſpicula mixta fluctuarent.
Siue prandia quis refert Thyeſtæ,
Seu veſtros Philomela torua planctus,
Diſcerptum aut puerum, cibúmque factum
Iam iam coniugis innocentioris.
Seu raptus Tyrios, Iouémque taurum
Spreto fulmine fronte plus timendum.
Seu turris Danaë refertur illic,
Cùm multum pluuio rigata cenſu eſt,
Dans plus aurea furta, quàm metalla.
Seu Ledam quis agit, Phrygémque ephebum
Aptans ad cyathos, facit tonanti
Succo nectaris eſſe dulciorem.
Seu Martem ſimulat modò in catenas
Miſſum Lemniacas, modò aut repulſo
Formam imponit apri, capútque ſetis
Et tergum aſperat, hiſpidíſque malis
Læue incuruat ebur, vel ille fingit
Hirtam dorſa feram, repanda tela
Attritu aßiduo cacuminantem.
Seu Perſeia virgo vindicata
Illic luditur harpe coniugali:
Seu quod carminis atque fabularum
Clauſa ad Pergama dat biluſtre bellum.
Quid dicam cithariſtrias, choraules,
Mimos, ſchœnobatas, gelaſianos,

Cannas, plectra, iocos, palem, rudentem,
Coram te trepidanter explicare?
Nam Circenſibus ipſe quanta ludis
Victor geſſeris intonante Roma,
Lætam par fuit exarare Muſam,
Ianus fortè ſuas bifrons calendas,
Anni tempora circinante Phœbo,
Sumendas referebat ad curules.
Mos eſt Cæſaris hic die bis vno
(Priuatos vocitant) parare ludos.
Tunc cœtus iuuenum, ſed aulicorum,
Elei ſimulacra torua campi
Exercet ſpatiantibus quadrigis.
Et iam te vrna petit, ciétque raucæ
Acclamatio ſibilans coronæ.
Tum qua eſt ianua, conſulúmque ſedes,
Ambit quam paries vtrimque ſenis
Cryptis, carceribúſque fornicatus,
Vno è quatuor axe fortè lecto,
Curuas ingrederis premens habenas.
Id collega tuus, ſimúlque vobis
Pars aduerſa facit. micant colores,
Albus, vel Venetus, virens, rubénſque:
Veſtra inſignia, continent miniſtri
Ora & lora manus, iubáſque tortas
Cogunt flexilibus latere nodis,
Hortantúrque obiter, iuuántque blandis
Vltro plauſibus, & voluptuoſum
Dictant quadrupedantibus furorem.
Illi ad clauſtra fremunt, repaguliſque

Jncumbunt ſimul, ac per obſeratas
Transfumant tabulas, & ante curſum
Campus flatibus occupatur abſens.
Impellunt, trepidant, trahunt, repugnant,
Ardeſcunt, ſaliunt, timent, timentur,
Nec greſſum cohibent, ſed inquieto
Duratum pede ſtipitem flagellant.
Tandem murmure buccinæ ſtrepentis,
Suſpenſas tubicen vocans quadrigas,
Effundit celeres in arua currus.
Non ſic fulminis impetus triſulci,
Non pulſa Scythico ſagitta neruo,
Non ſulcus rapidè cadentis aſtri,
Non fundis balearibus rotata
Vnquam ſic liquidos poli meatus
Rupit plumbea glandium procella.
Cedit terra rotis, & orbitarum
Moto puluere ſordidatur aër.
Inſtant verberibus ſimul regentes,
Iámque & pectora prona de couinno
Extenſi rapiuntur, & iugales
Trans armos feriunt, vacante tergo:
Nec cernas cuò, cernuos magiſtros
Temones mage ſufferant, an axes.
Iam vos ex oculis velut volantes,
Conſumpto ſpatio patentiore,
Campus clauſerat arctus arte factus,
Per quem longam, humilem, duplámque muro
Euripus ſibi machinam tetendit.
Vt meta vlterior remiſit omnes,

Fit collega tuus prior duobus,
Qui te tranſierant. ita ipſe quartus
Gyri conditione tum fuiſti.
Curæ eſt id mediis, vt ille primus
Preſſus dexteriore concitatu,
Partem ſi patefecerit ſiniſtram,
Totas ad podium ferens habenas,
Curru prætereatur intus acto.
Tu conamine duplicatus ipſo
Stringis quadriiugos, & arte ſumma
In gyrum bene ſeptimum reſeruas.
Inſtabant alij manu, atque voce,
Paßim & deciduis in arua guttis
Rectorum, alipedúmque ſudor ibat.
Raucus corda ferit fragor fauentum,
Atque ipſis pariter viris, equíſque
Fit curſu calor, & timore frigus.
Itur ſic ſemel, itur & ſecundò,
Eſt ſic tertius, atque quartus orbis.
Quinto circite, non valens ſequentum
Pondus ferre prior, retorquet axem,
Quòd velocibus imperans quadrigis,
Exhauſtos ſibi ſenſerat iugales.
Iam ſexto reditu perexplicato,
Iámque & præmia flagitante vulgo,
Pars contraria nil timens tuam vim
Securas prior orbitas terebat;
Tenſis cùm ſubitò ſinu lupatis,
Tenſis pectoribus, pede antè fixo,
Quantum auriga ſuos ſolebat ille

Raptans Oenomaum tremente Piſa,
Tantum tu rapidos teris iugales.
Hîc compendia flexuoſa metæ
Vnus dum premit, incitatus à te
Elatas ſemel impetu quadrigas
Iuncto non valuit plicare gyro.
Quem tu, quòd ſine lege præteriret,
Tranſiſti remanens, ab arte reſtans.
Alter dum popularitate gaudet,
Dexter ſub cuneis nimis cucurrit.
Hunc, dum obliquat iter, diúque lentus
Sero cornipedes citat flagello,
Tortum tramite tranſis ipſe recto.
Hîc te incautiùs aſſecutus hoſtis,
Sperans anticipaſſe iam priorem,
Tranſuerſum venit impudens in axem.
Incuruantur equi, proterua crurum
Intrat turba rotas, quatérque terni
Arctantur radij, repleta donec
Interualla crepent, volubiliſque
Frangat margo pedes. ibi ipſe quintus
Curru præcipitatus obruente,
Montem multiplici facit ruina,
Turpans prociduam cruore frontem.
Miſcet cuncta fragor reſuſcitatus,
Quantum non cypariſſifer Lycæus,
Quantum non nemoroſa tollit Oſſa,
Crebras inrequieta per procellas:
Quantum nec reboant volutæ ab auſtro
Doris, Trinacris, aut voraginoſo

Quæ vallat ſale Boſphorum Propontis.
Hîc mox præcipit æquus Imperator,
Palmis ſerica, torquibus coronas
Coniungi, & meritum remunerari,
Victis ire iubens, ſatis pudendis,
Villis verſicoloribus tapetas.
Iam verò iuuenalibus peractis
Quem te præbueris ſequente in æuo,
Intra aulam ſoceri mei expetitus
Curam cùm moderatus es palati,
Chartis poſterioribus loquemur,
Si plùs temporibus vacat futuris.
Nunc quam diximus hoſpitalitatem,
Paucis perſonet obſequens Thalia.
O dulcis domus, ô pij penates!
Quos res difficilis, ſibíque diſcors,
Libertas ſimul excolit, pudórque.
O conuiuia, fabulæ, libelli,
Riſus, ſerietas, dicacitates,
Occurſus, comitatus vnus idem!
Seu delubra Dei colenda nobis,
Siue ad pontificem gradus ferendi,
Siue ad culmina Marcij Myronis,
Tecta illuſtria ſeu videnda Liui.
Siue ad doctiloqui Leonis ædes,
Quo bis ſex tabulas docente iuris,
Vltro Claudius Appius taceret
Claro obſcurior in decemuiratu.
At ſi dicat epos, metrúmque rhythmis
Flectat commaticis, tonante plectro,

Mordacem faciat ſilere Flaccum;
Quamuis poſt ſatyras lyrámque tendat
Ille ad Pindaricum volare cycnum.
Seu nos, Magne, tuus fauor tenebat,
Multis prædite dotibus virorum,
Forma, nobilitate, mente, cenſu.
Cuius ſi varios eam per actus,
Centum & ferrea laſſet ora laude.
Conſtans, ingenioſus, efficáxque,
Prudens arbiter, optimus propinquus,
Nil fraudans genij ſibi, vel vlli,
Perſonas, loca, tempus intuendo.
Seu nos atria veſtra continebant,
Marcelline meus, perite legum.
Qui verax nimis, & nimis ſeuerus,
Aſper crederis eſſe neſcienti.
At ſi te bene quiſpiam probauit,
Noſcit quid velit ipſe iudicare.
Nam nunquam metuis loqui quod æquum eſt.
Si te Sylla premat, ferúſque Carbo,
Si triſtes Marij, trucéſque Cinnæ,
Et ſi fortè tuum caput, latúſque
Circumſtent gladij triumuirales.
Seu nos Limpidij lares habebant,
Ciuis magnifici, viríque ſummi,
Fraternam bene regulam ſequentis.
Seu nos eximij ſimul tenebat
Nectens officioſitas Marini,
Cuius ſedulitas, ſodalitáſque
Æterna mihi laude ſunt colendæ.

Seu quoſcumque alios videre fratres
Cordi vtrique fuit, quibus vacaſſe
Laudandam reor occupationem.
Horum nomina cùm referre verſu
Affectus cupiat, metrum recuſat.
Hinc nos ad propriam domum vocabas,
Cùm mane exierat nouum, & caleſcens
Horam ſol dabat alteram ſecundam.
Hîc promens teretes pilas, trochóſque,
Hîc talos crepitantibus fritillis,
Nos ad verbera tractuum ſtruentes,
Tanquam Naupliades repertor artis,
Gaudebas hilarem ciere rixam.
Hinc ad balnea non Neroniana,
Nec quæ Agrippa dedit, vel ille cuius
Buſtum Dalmaticæ vident Salonæ:
Ad thermas tamen ire ſed libebat,
Priuato bene præbitas pudori.
Poſt quas nos tua pocula, & tuarum
Muſarum medius torus tenebat:
Quales nec ſtatuas, imaginéſque,
Ære, aut marmoribus, coloribúſque
Mentor, Praxiteles, Scopas dederunt:
Quantas nec Polycletus ipſe finxit,
Nec ſit Phidiaco figura cælo.
Sed iam te veniam loquacitati
Quingenti hendecaſyllabi precantur.
Tantum, & ſi placeat, poëma longum eſt.
Iam iam ſufficit, ipſe & impediris,
Multum in carmine perlegens amicum,
Dormitantibus otioſiorem.

XXIV.

PROPEMPTICON AD LIBELLVM.

EGRESSVS *foribus meis, libelle,*
Hanc ſeruare viam precor memento,
Quæ noſtros bene ducit ad ſodales,
Quorum nomina ſedulus notaui.
Antiquus tibi nec teratur agger,
Cuius per ſpatium ſatis vetuſtis
Nomen Cæſareum viret columnis.
Sed ſenſim gradere, vt moras habendo
Affectum veterem noues amicis.
Ac primùm Domiti larem ſeueri
Intrabis, trepidantibus camœnis:
Tam cenſorius haud fuit vel ille,
Quem riſiſſe ſemel ferunt in æuo.
Sed gaudere potes rigore docto:
Hic ſi te probat, omnibus placebis.
Hinc te ſuſcipiet benigna Briuas,
Sancti quæ fouet oſſa Iuliani:
Quæ dum mortua mortuis putantur,
Viuens è tumulo micat poteſtas.
Hinc iam dexteriora carpis arua,
Emenſúſque iugum die ſub vno,
Flauum craſtinus aſpicis Triobrem.
Tum terram Gabalum ſatis niuoſam,
Et quantum indigenæ volunt putari,

Sublimem in puteo videbis vrbem.
Hinc te temporis ad mei Laconas
Iuſtinum rapies, ſuúmque fratrem,
Quorum notus amor per orbis ora
Calcat Pirithoúmque, Theſeúmque,
Et fidum rabidi ſodalem Oreſtæ.
Horum cùm fueris ſinu receptus,
Ibis Treuidon, & calumnioſis
Vicinum nimis heu iugum Rutenis.
Hîc docti inuenies patrem Tonanti,
Rectorem columénque Galliarum,
Priſci Ferreolum parem Syagri:
Coniunx Papianilla quem pudico
Curas participans iuuat labore,
Qualis nec Tanaquil fuit, nec illa
Quam tu Tricipitine procreaſti,
Qualis nec Phrygiæ dicata Veſtæ,
Quæ contra ſatis Albulam tumentem
Duxit virgineo ratem capillo.
Hinc te Leſora Caucaſum Scytharum
Vincens aſpiciet, citúſque Tarnis,
Limoſum & ſolido ſapore preſſum
Piſcem perſpicua gerens in vnda.
Hîc Zeti & Calais tibi adde pennas,
Nimboſúmque iugum fugax caueto,
Namque eſt aſſiduæ ferax procellæ.
Sed quamuis rapido ferare curſu,
Laſſum te Voroangus obtinebit.
Noſtrum hîc inuenies Apollinarem,
Seu contra rabidi leonis æſtus

Veſtit

Veſtit frigore marmorum penates:
Siue hortis ſpatiatur in repoſtis,
Quales mellifera virent in Hybla,
Quales Coricium ſenem beantes
Fuſcabat picei latex Galeſi.
Siue inter violas, thymum, liguſtrum,
Serpyllum, caſiam, crocum, atque caltham
Narciſſos, hyacinthinóſque flores
Spernit, quam pretij petitor ampli
Glebam thurifer aduehit Sabæus.
Seu ficto potiùs ſpecu quieſcit,
Collis margine quà nemus reflexum
Natiuam dare porticum laborans,
Non lucum arboribus facit, ſed antrum.
Quis pomaria priſca regis Indi
Hic nunc comparet, aureáſque vites,
Electro viridante pampinatas,
Cùm Porus poſuit crepante gaza
Fuluo ex palmite vineam metalli,
Gemmarum fluitantibus racemis?
Hinc tu Cottion ibis, atque Anito
Noſtro dicis aue, dehinc valeto.
Debes obſequium viro perenne:
Nam dent hinc veniam mei propinqui,
Non nobis prior eſt parens amico.
Hinc te iam Fidulus decus bonorum,
Et nec Tetradio ſatis ſecundus,
Morum dotibus, aut tenore recti,
Sancta ſuſcipit hoſpitalitate.
Exin tende gradum, Tribúſque villis

Thaumaſtum expete, quemlibet duorum:
Quorum iunior eſt mihi ſodalis,
Et collega ſimul, gradúque frater.
Quod ſi fors ſenior tibi inuenitur,
Hunc pronus prope patruum ſaluta.
Hinc ad conſulis ampla tecta Magni,
Felicémque tuum veni libelle.
Et te bibliotheca quæ paterna eſt,
Qualis nec tetrici fuit Philagri,
Admitti faciet Probus probatum.
Hîc ſæpè Eulaliæ meæ legeris,
Cuius Cecropiæ pares Mineruæ
Mores, & rigidi ſenes, & ipſe
Quondam purpureus ſocer timebant.
Sed iam ſufficit, ecce linque portum,
Ne te pondere plus premam ſaburræ.
His in verſibus ancoram leuato.

C. SOLLII APOLLINARIS SIDONII
CARMINVM
FINIS.

INDEX.

A

Aronis myſtica ſacrificia 244
Ablauij diſtichum in Conſtantinum 140
Abrahæ abb. epitaphium 208
Abſolutionis in ſpe adhuc eſt, qui poteſt conuerti 166
Abſyrti fabula 313
Accentus hyemis 95. ludi 150. plauſuum 199
Achillis educatio & latebræ 356
Acincus Pannoniæ op. 312
Actiacum bellum 323. 333
Addua cæruleus 10
Adelphij teneritudo 140
Aduocatio conſulta 160
Aduocatorum cùm finiuntur actiones; incipiunt dignitates 27. primores 220
Ædua ciuitas 151. Æduus 116
Ægyptus allegorica 182
Æſchines blanditur 90
Æthiopum gymnoſophiſtæ 216
Æthiopicum marmor purpureum 309 365
Aëtius Ligeris liberator 199. 312. 337. 340. 361. eius oratio ad Auitum 340. mors 318. 342
Affectus propinq. 160. 226
Afranius Syagrius Coſ. 16
Africæ proſopop. 310
Agricola Coſ. præfectus & magiſter milit. 379
Agrippina Germanici 327
Agrippina Col. formidata Sicambris 334
Agrippinus presbyter 158
Agrœcij diſciplina 140
Alamanni 321. 342. 343
Alani Caucaſigenæ 86. Vandalis iuncti 300. 301. in caſtris Maioriani 324
Albenſis vrbs 169
Albis fl. 343. 406
Albiſo antiſtes 251
Alceſtes fab. 379
Alcimus 232. eius fortitudo 140
Alcon ſagitt. 314
Aleæ ludus 6. aleatores 149. aleatorium 39
Alethius 45
Alexander ſerpente genitus 292. patris gloria torquetur 315. parentat manibus Achillis 78. eius victoriæ 352
Alingonis portus 239
Alites pop. 324
Allectorum menſuræ 135
Alpes 9. 321. 323. Alpinæ rupes 109. Alpis tranſmiſſa 146. porrecta in prærnptis rupibus 384
Alpheus & Arethuſa 354
Amantius lector 186. 198. 255
Ambroſius perſeuerat 90. duorum Martyrum repertor 173
Amicis vti vt florib. 108. amicorum idem iudicium 62. 85
Ampelius 357
Amphion nouus in citharis 133

Amyclis taciturnior 221
Amyſtides 397
Anachoreſis 191
Anaxagoræ dogma 377
Anianus epiſc. 245
Annus bonus de magnis non tam fructibus quàm poreſtaribus æſtimandus 71
Anthedius 232. 361. 388
Anthemius Præf. & Coſ. 291
Anthemius Aug. 146. Græcus Imperator 16. iterum Coſ. 23. 288. Procopij filius 290. à Leone collega lectus 289. 296. Marciani gener 295. Magiſter mil. Conſul & Patricius ab eo creatus *ibidem*
Antiolius epiſc. 243
Apellem peniculo munerari 177
Apicij epulones 96. Apiciani plauſus 126
Apis Mareoticus 357
Apollinaris Sidonij auus PP. Galliarum, eiúſque epitaphium 77. 138. filius 79. 139. 142. 222. 250
Apollinaris 47. 105. 179. 416
Apollinis icon & pompa 391
Apollonius Pythagor. 214
Apoſtolica ſedes Epiſcopi 156. Apoſtolatus 160. 162
Apoſtolorum limina 12
Appius diſſuadet 90. 327
Apuleius 54. Platonicus Madaurenſis 274. Phædonem vertit. 49. eius conuiuales quæſtiones 274. Apuleianum pondus 88
Aquitania 170. Aquitani 180. Aquitanica prima 180. Aquitanica fulmenta 53
Arabs guttam 310. Arabum meſſes 275
Araneola Polemij 378
Arar 168. 315. Araricus bibitor
Arauſionenſes 169
Arcariorum pondera 135
Arceſilæ dogma 377
Archimagirus 49
Archimandritæ Memphitici & Palæſtini 243
Architectorica concin. 217
Arelate, Arelatenſes 25. 27. 153. 169. 199
Aremoricus 338. tractus 342
Argentaria Polla 54. 403
Argonautæ Minyæ 353
Ariſtoteles implicat 90. brachio exerto 264. dat retia ſyllogiſmis 294
Arpinas lixa Marius 296. 359
Arpinas varicoſus Cicero 133. 144. 219. 234. 295
Arſaces Parthicus 230. Arſaciæ domus 303
Artium propria 85. 129
Aruandi Præfecti iudicium 15
Aruerna vrbs 76. regio 160. 186. 198 legatio 23. ſcrinia 212
Aruerniæ laus 119. 334. 335. Aruerni 26. 32 44. 65. 117. litterarum ſtudio dediti 134 171. 175. Romanorum fratres 185. 258. bellicoſi 335. obſeſſi à Gothis 64 66
Aruernum 26. municipiolum 62. oppidum 171. 180. territorium 261
Aruernus populus 63. 172
Arzuges 319
As, ex aſſe, ad aſſem 27. 68. 83. 112. 372, &c.
Aſarotici lapilli 399
Aſellus Comes S. L. 16
Aſiagenes Scipio 353

Aſiaticus lib. 135
Aſterius Coſ. 220
Aſtrorum varij aſpectus 237
Atabulus Calaber 11
Atalanta 305. 373
Atax fl. 282. 315
Athenæ Atticæ 91. Athenis loquacior 221
Athenæum 48. 98. 264. 278
Athenius 29
Atrebates 315
Attalicum teſtamentum 304
Attila Rheni hoſtis 199. 246. eius copiæ 341
Aturres 33
Aturricus piſcis 241
Auctor 78. 200. auctorum veterum propria 89. 90
Auguſtinus 48. adſtruit 90. dialecticus 251
Auguſtus Phœbigena 292. 333
Auennicus 169
Auienus Conſularis 22
Auitacus 34. 418
Auiti Aug. Conſulatus 330. ortus & educatio 335. cum Hunno certamen 339. Præfectura *ibid.* legatio ad Theodericum 340. 342 Magiſterium *ibid.* inauguratio 349
Auitus alter 417
Aurelianenſis obſidio 246
Auriga coronatus de podio ſpectans 230
Auroræ domus, & icon 301. 303. 306
Auſcenſes 183
Auſonius poëta 108
Auſpicia Frontonis 117
Auſpicius Epiſc. 112
Autololæ 319
Auxanius 17. Abbas 209

B

Babylon 291. cocta 291 352
Babylonici tres pueri 181
Babylonis figurata fornax 182
Bacchi icon, & pompa triumphi 389. 390
Bactra 303. 328. 352. 406
Bagrada 318
Baiæ 144. 320. 386
Baiocaſſina prædia 112
Balbi ephemeris 279
Balneum Sidonij 35. 386
Baptiſterij dedicatio 109
Barbariſmus morum 253
Barri 380. barrinæ aures 80
Baſilius corripit 90
Baſilius Conſularis 22
Baſterna pop. 220. 341
Belga 341. Belgica 258. Belgicæ terræ 111
Bellonotus pop. 324. 341
Beneficij collati vel accepti vitia 79
Bigerricus turbo 239
Bigerrus pr. 26
Biſalta pop. 324
Birerrenſes 217. 266
Bituricæ 179. Biturigæ 196. Biturix populus 187. 189. 196.
Blatta 310. blattifer ſenatus 284
Bonifacius Comes 360
Bonouiratus 195
Bracmanes Indorum 216
Brennus 306. 311. 334. Brennica ſigna 350
Britanni Caledonij 333. ſuper Ligerim 16. 74. 262
Briuas 350
Brixillum 10
Bructerus 341
Burco pr. 321

Burdegala 227. 233. 239. Burdegalenſes 273
Burgundiones 16. 68. 133. 229. 324. victi 338. 341. 345. eorum mores & forma 369
Burgus caſtr. 389. 393. 397.
Byzantini chironomontes 96. fragores 209. regna 405
Byzantinus Mummius 304

C

CABILLONVM 125
Cadurci 360
Cæleſtinus 371
Cæſar Hectori parentat 78. diſſimulat 90. literas cum armis tractat. 219. eius rerum ſcriptores 279. in ortu laurus flagrat 292. in Britanniam traiicit 333. Gergouiam obſidet 335. in eius caſtris ſeditio 325
Cæſena op. 20
Caij Imp. numina 319. caligæ 333. Caius periculoſus 137
Calchidicus 290. 364
Caienſes Baiæ 144
Calpurnia Plinij 54
Calumniatorum mores 135
Camerinum municipium 34
Camilla 314
Camillus 226. 306. 327. 349
Camillus V. I. 29. Felicis patruelis 351
Campana terra 321. vini ferax 310
Canicularis inclementia 34
Canini campi 321
Canon glebæ 166
Cantillenſis Eccleſia 106
Capitolium 16. Toloſæ 286. Capitolina area 17. tabula 26
Capraſius 384
Caramalus pantom. 408
Carminare 23. 276. 281
Carræ op. 304. 352.
Carus Imp. Narbonenſis 401
Carus lib. 135
Caſtorea Pontica 310
Caſtorinatus 136
Cataſtrophæ ſphæriſtarum 48. 150
Cataplus 164. 185
Cathedræ literarum aut altarium 196. cathedrarius orator 91
Catilina 261. ſæculi noſtri 93
Cato ſuadet 90. Catonianum ſupercilium 227. Catoniani iudices 280. Cato tertius 362. Cyprum ſubegit 304. exercitum ducit in Africa 240
Catullinus V. I. 26
Catullus 360
Celennia amnicum 53. 340
Celticus ſermo 65
Cenſorini de die natali volumen illuſtre 372
Cenſuales penulati 220
Centrum cæli 237. 371. 376
Ceſennia Gætulici 54
Cethegus æſtuat 90
Chaldæus 291. ſidera ſeruat 317. amomum fert 310
Chalybs pop. 310
Chattus 332
Chilpericus Mag. militum 134
Chiron cent. 288. 373. Chironica ars 56
Chironomontes 95
Choraulæ 6. 276. 407
CHRISTI ortus & geſta 382
Chryſippi numeri 89. 265. 294. 401
Chunus 324. 341. 406. iaculis pugnat 338
Cibyratæ iuniores 137

Cicero 336. 372. Ciceronis filius 204
Cilicum vela 50. 123
Cincinnatus 226. 306. 343
Cinctus, diſcinctus 33. 136. cinctutus 24
Circenſes ludi 28. 262. deſcribuntur 408. &c.
Circite 309. 331. 410
Claſſes numeroſæ 323
Claudianus poëta 360. preſbyter Viennenſis, cuius libri de ſtatu animæ, & hymnus laudantur 88. 90. 129. eiuſdem mors & epitaphium 101
Claudius Imp. ſocors 137. eius cenſura 319. 333
Clauſeria 143
Cleopatra 323. Ptolemæis inceſta 333. Cleopatricæ dapes 241
Clepſydra 49. 58
Clitis fl. 315
Cloio Francus 315
Cocles Horat. 311. 332
Coctiæ Alpes 347
Codicelli 27. 146
Colchis Medea 305. 313. 386. Colchus gramina 317
Colonaria perſona 152
Columella 222
Columnæ milliares 415. monubiles 37. purpura ædificiorum 37
Coluria rotundata 37
Comes 30. 295. ciuitatis 175. 176
Commonitorium 233
Concio pro gradibus aræ 385
Conditorium 149
Confeſſio ſacra 108
Conſentius 281. 397. 401. 403
Conſtans lector 105
Conſtantinopolis laus 289
Conſtantinus Imp. 139. Tyrannus 138
Conſtantius Comes 337. poëta 52. 283
Conſulatu Princeps ornatur 311 330
Contra legere 145
Conuenæ op. 183
Corinna Naſonis 54. 403
Corinthus 304. æra ferr 310. citharistrias 276
Corona ſponſi 12. clericorum 160. 187
Corpora ordinum varia 149
Correctio feſtinata vicinatur innocentiæ 165
Coruinorum familia 22
Cothurni forma 233. 302
Cortios 417
Couinnus 409
Craſſus ſimulat 90. à Parthis occiſus 305. 333
Cremona 10
Criſpus veneno ſublatus à patre 138
Crocus epiſc. 184
Crœſus 352
Cronos Saturni 376
Cteſiphon op. 275. 303
Cura palatij 412
Curctum ſacra 358
Curio 28. incitat 90
Curius 301. 333. denratus 322
Curſoria 9. curſus public. 9
Curules elaboratæ 226
Cuticiacenſe prædium 62
Cyclas pronubæ 13
Cynici 265. 294
Cyrus 352
Cyzici obſidio 305. 394

D

Dacus 324. Dacica rura 297
Damnum indemne 110
Damoclis Syrac. hiſtoria 58
Danaidum fab. 379. 380
Danubius 295. Danubinus limes 239
Dapes Cleopatricæ 241. Thyeſtæ 355
Dardanus PP. 139
Darius victus 353
Dauid ante arcam 581
Decemuirales ſententiæ 45
Decemuiri in iudicio ſenatus 18
Deciana familia 22
Decocta 38
Deformiſſimi idea 80
Delphica inſtrumenta 228. aſtra 281
Delphidij abundantia 140
Democritus 265. 294
Demoſthenes 295. 402. iraſcitur 90. paritur æmulos 212
Deorum propria inſignia & epithera 331. 363. tutelæ locorum 357
Dextra numerat annos 266
Dicharchæa arena 290
Diæta ſiue cœnatiuncula 38
Diaſtema zodiacum 237. 371
Diogenes barba com. 265
Domi habet vnde diſcat 195
Domitianus truculentior 137
Domitius 415
Domnicius 149
Domnulus Afer poëta 274. vir Quæſtorius 371
Dorica tellus 304 hoſtis 324
Dracones ſigna mil. 296 322
Drepanitanus agon 40
Drepanius 232
Duranius fl. 392

E

Eborolacenſe prædium 69
Ecdicius Sidonij ſororius 39. 146. 387
Echoici elegi 236
Elaris fl. 315
Eleemoſynæ vtilitas 218
Elephantes in triumpho Curij & Metelli 301. item Bacchi 392
Eleuſis Ceres 357
Eleuſina ſuperſtitio 169
Eliſæus in Eliæ raptu 382
Eluſani 186
Eminentius pr. 111
Epicurus cute diſtenta 265. eius dogmata 14. 294
Epigrammatis idea 236. epigrammatiſta 85
Epiphanius ſcriba 151
Epirus 304. equas fert 310
Epiſcopi electio 125. 190
Epiſcopus Epiſcoporũ Lupus 155
Epiſtola euocatoria 239
Epiſtolæ affectum conciliant non minorem interdum quàm præſentia 202
Epitaphiſtarum næniæ 23
Equitis exarmati deſcriptio 66
Erythræ Hydaſpeæ 303
Eſſentia vocab. Ciceron. 372. 377
Ethica dictio 236
Euan Semeleius, Bacchus 316
Euanthius 143
Euarix rex Gothorum 182. Eoricus 229
Eucherius ſollicitat 90. Lirinum petit 385
Eucherius v. i. 193
Euclidis menſuræ 89. 265. 294. 401
Euectio 153
Euhyos, Bacchus 357

Eulalia

Eulalia Probi 418
Euphemia Martiani F. 305
Euphrates fl. 208. 209. 303
Euphratis ripa 230
Euphratis horoſcopium 89
Euphronius Epiſc. 126. 127
Euripus aquæ 396. 411
Euſebiani lares 85
Euſebius chronographus 224. narrat. 90
Euſtachius Epiſc. Maſſiliæ 175. 177
Eutropia matrona 158
Exemplatus libellus 110
Exotica ſidera. 388

F

Fabaris fl. aqua pura 12
Fabius Mag. equitum 41. 327. 348
Fabritius 332. 337
Fabula Mileſia vel Attica 177
Factura morum 195
Facundia Quirinalis 111
Falco nouus de hilario vetere 133
Faſti dati 220. purpuriſſati 226
Faſtigatiſſimi conſulares 22
Faſtigatiſſima felicitas 42. caritas 242 242
Fatigationum ſales 20
Fauſta Conſtantini 138
Fauſtinus antiſtes 92. 93
Fauſtus Reienſis Epiſc. 184. 262. 383
Febris deſcriptio 11
Felix V. C. 351. condiſcipulus Sidonij 362. 417. Magnus Felix 351
Felix non eſt, qui non ſemper 15
Feriæ inhonoratorum 8
Ferreolus PP. Galliarum 416. legatus contra Aruandum 16. 18. hoſpes & affinis Sidonij 47. 48. 199
Ferreolus martyr 175
Ferularum fractor 80
Feſcennina 363. 371
Feſcenninicola Dione 368
Fidulus 417
Filij cum patre reconciliatio 121
Firmicus 388
Fiſci ſextantes & vnciæ 370
Flaminia 11
Flamonia municipum 135
Fœderati 21. 58
Formæ aquarum 11
Formata 164. 174
Fortunalis pr. 218
Fragor ingens 411
Francorum deſcriptio 316. 317. natatus 138. paludes 405 Belgicam inuadūt 342. in caſtris Attilæ 341
Francus Cloio 315
Fringultire 189. 251
Frontina 117
Fronto 117. orator 215. eius in Pelopem actio 231. Frontoniana grauitas 88
Frontoniani 2
Fucinus 12
Fulminis lapis 310
Fulgentius Quæſtorius 58

G

Gabalitani 143. 183
Gabales 350
Gabaonitica ſeruitus 160
Gaditani 239
Gætulicus 54. 359
Galba auarior 137. 333.
Gallia 320. laſſa tributis 323. pecuaria Gallus 310. 327. 334. 340. 347. 349. 373. Gallicana tribunalia 220. abundantia in epulis 5
Gallicinus epiſc. Burdeg. 234

Gallionis grauitas 140
Gallus V. H. 164
Ganges 305. 318. 332. captiuus 390
Garrulo non reſpondere conuitium eſt 71
Garumna 230. 234. 240. 343. 389. 392. Garumnici mugiles 241
Gaudentius Vicarius 7
Gaudentius venerab. 77
Gaudentius Aëtij F. 315
Gedeon 381
Gelaſiani 407
Gelaſius 283
Geloni equimulgæ 86. falce pugnant 338. in caſtris Attilæ 341. 406
Gemmarum ſpecies variæ 364
Geneſius 95
Geniture ſanguinariæ ſchema 236
Genſericus pirata 301. prædo 310
Gepida trux 341
Gergouia 335
Germanicus 42. 137
Germanicus V. S. 106
Germanus epiſc. 245
Gerontius 139
Geryonis pugna 370
Geſtatio 47
Geſtatoriæ bracteatæ 226
Getæ 300. 325. 332. ſanguinem potant 333. Getica ſceptra 315. Gethides anus 215
Gigantomachia 329. 353
Gir Æthiopum 332
Gorgonis caput 374
Gothi 62. 66. 67. criniti 67. 69. 171. 184. 185. Gothorum rex 16. 182. 183. Gothica ſors 184
Gozolas Iudæus 68. 93
Græca elegantia 5
Græcus epiſc. 184
Gratianenſis pr. 29
Gratianopolis 82
Gregorius conſolatur 90
Grinincenſes patres 209
Gryphes in curru Apollinis 406. 407
Gymnas 305. 313. 357
Gymnaſiarchorum virga 36
Gymnoſophiſtæ Æthiopum 216

H

HANNIBAL 309. 334. Barchæus 320. eius mors 298
Harpalice 295
Haſdrubal 306
Hecatombion 358
Helciarij 55
Helena vicus 315
Helenæ raptus 354. 355
Heliodorus 100
Hemicyclium ſolij 35
Helleſpontiacæ procellæ 305. profundum 323
Heptateuchi liber 145
Heraclitus 265. 294
Hercinium nemus 318
Herculis cum Acheloo pugna 305. ortus 329. labores 354. 370. 378. Item 239. 337. 349. 373
Herma ſtolidiſſimus 105
Herodotus torrens 402
Herulus glaucis genis 229. curſu præſtat 338
Heſiodea carmina 358
Heſperius 118
Hieronymus inſtruit 90. interpres 251
Hilario ex vetere nouus falco 133.
Hilarion anachor. 191. 384
Hilarius attollitur 90. Arelaten-

ſis 384.
Himerius Antiſtes 200. 202
Hippocrates 278
Hippolytus 177
Hippomenes 305. 314. 367. 373
Hirundineus vel ciconinus aduentus 60
Hiſpania naues 310
Hiſtoriæ ſcribendæ inſtrumenta 120. à clerico ſuſcipi non debet. *ibid.*
Hoenius Sidonij magiſter 361
Holographæ membranæ 269
Homerus 148. 282. 295. 402
Hominis cum belluis comparatio 203. 204
Honoratus Arel. 384
Honorius Aug. 139
Hora ſecunda, 4. quinta prandij 49. duæ ſecundæ 97. altera faciendæ 414. tertia rei diuinæ ſecundæ 148
Horatius 49. 234. 236. 281. 308. 413. citatur 25. 227. 286. Horatiana incude formati Aſclepiadei 269. opera 358
Hormidac dux Hunnorum 295
Hortenſius 54. vernat 90
Horti nobiles 416
Hunnorum deſcriptio 296 297
Hyantiæ puellæ, 360. Camænæ 228
Hydraulica organa 6
Hypanis 312
Hyperbolica inſtrumenta 176. 177
Hypodromus 37

I

IANI laurea 289 330
Iberia Ruticij 367
Ibericæ regiones 218. Iberorum feritas 276
Idiotarum eſt facilè conuinci, difficilè compeſci 202
Ilia Rhea 302. 309
Illyricum 304. 312
Illyris ora 296
India fert ebur 310. Indi 290. 318. 332. 352. 367. Indorum Bracmanes 216
Indoloria vox Cicer. 372
Innocentius V. S. 165
Inquilinatus originalis 152
Inſula ſerpentis Epidaurij 19
Ioannes Elias ſecundus 382
Ioannes ſummittitur 90
Ioannes epiſc. Cabilloni 126
Ioannes Sidonij famil. 45
Ionas in ventre ceti 382
Ioſeph Patriarcha 169
Iouinus Conſ. 403
Iouini tyr. facilitas 139
Iſter 312. 325. 331. ſeptemplex 325
Italiæ icon 299. Itala celeritas 5
Itinerarium Lugduno Romam vſque 9. 10. 11
Iudæa 304. Indæorum cauſæ 166
Iudæus conuerſus 242. recutitus 395
Iudicium comperendinatum 19
bene iudicatum indicium 45
Iudith 381
Iulianarum legionum hiberna 60
Iulianus martyr 173. 415
Iupiter in cælum receptus 287. 288. Deorum concilium vocat 331. Creta tutela 357. Iouis palla 378. amores & metamorphoſes 367. 379. 407. Ammonis oraculum 357
Iurenſia monaſteria 126
Iuuenalis 246. 360
Iuuentius Martialis 279

Iuſta iniuſtè perſoluta 46
Iuſtus medicus 56
S. Iuſti ſepulcrum 148
Iuſtinus 416
Iuthungi 338

L

LABYRINTHVS negotij 43
Labyrinthica inſolubilitas 102
Labyrinthicæ viæ 276
Laconicum marmor 310. 364. 365. oliuum 310
Lactantius deſtruit 90
Lacus deſcriptio 39
Lagæa ſtirps 324
Lais Philoſophi victrix 380
Lambrus vluoſus 10
Lampridius Rhetor Burdeg. 228. 232. 273. 274. 276
Lapurdenſes locuſtæ 241
Latonæ partus 329
Lector 126. 174. 176
Ledus fl. 315
Legati prou. Galliæ 26. munuſcula legatis 136
Leges Atticæ 131. Theodoſianæ & Theodoricianæ 33
Legulæ aurium 3
Lemma epigrammatis 227
Lemouices 183
Lemures 208
Leo Aug. 389. 304
Leo V. S. 273. 281. 361. 371. 411
Leontina ſeges 59
Leontius epiſc. 184. primus Aquitanorum 234. 240. Pontius 388. 395
Leonum capita in canalibus 37
Leſora mons 416
Leucas 333. Leucadia freta 304. portus 323
Leuitica dignitas 129. ordo 165
Liber trium voluminum 129
Libitina 46
Libys frumenta 310
Licinianus Quæſtor 72. 146
Licinus lib. 135
Ligeris fl. 63. 171. 199. 315
Ligures 361. Liguſticæ ciuitates 276. montes 10
Limpidius Narbon. 413
Lingua index conſcientiæ 82
Lirinus 384
Lirinenſis militia 156. patres 209. cœnobium 243. cellulani 253
Literæ illiteratiſſimæ 91. literatæ 111. 245
Literis abutitur qui legit vt carpat 83
Literis expers turba, ſolitudo 205
Litorius comes. 338. 340
Liuia pr. 234
Liuiana mœnia 214
Liuius 295. alter Narbonenſis 412. Salinator 348
Loca lautia 241
Lucanus 54. 358
Lucilius 360
Lucretius 360
Lucrinæ vndæ 320
Lucullus 304. 305
Lugdunum 200. 327. 370
Lugdunenſis Eccleſiæ dedicatio 254
Lugdunenſium nebulæ 20
Lugdunenſis Germania 137. Prouincia ſecunda 113
Lupus Epiſc. 112. princeps Pontificum Gallicanorum 200. 243. 245. 384
Luxus ſabbatarius 5
Lyciæ ſortes 317

M

MACETÆ 304. 322
Machaonica ars 56
Magi 291
Magiſter epiſtolarum 274. ſcrinia ſacra gubernat 307
Magiſter vtriuſque militiæ 291. 294. 312. 321. 327. 342. 344. 348 379
Magiſterium 343
Magiſteria Palatina 7
Magni rigor 140
Magnus ex Præfecto & Conſule 28. 404. 412. 417
Maieſtatis reus etiam qui non affectat purpuram 19
Maiorianus Mag. militum 312
Maiorianus Aug. 25. eius epulum & Circenſes 28. 274. Panegyricus 307. 312. 313. 314. 315. 317. 320
Iulius 317. Mag. militum 321
Mamertus Epiſcopus 144
Mantua Veneta 282
Marcelliana coniuratio 27
Marcellinus rogatus 56. Narb. 413
Marcellus lib. 135
Maria ſoror Moſis 381
Marinus pr. 413
Marmarida 319
Marmorum varia genera 36. 309. 310. 364. 393
Maroniana lectio 133
Maronianus ſtylus 234
Marſus poëta 360
Martia Hortenſij 54
Martialis 360. 403
Martis pompa 116. tuba 285. geſta 407. Thracum tutela 357. aſtrum 237
Martius pr. 361
Martius Myro 412
Marſyas 371
Maſſa lib. 135
Maſſagetæ incurſaces 239
Maſſilia 185. Phocis 398
Maſſilienſes 174
Materna origo 116
Matheſis vetita 237. 314. 388
Matrona fl. 315
Maurus timore albus 328
Maximus epiſc. 243. 384. Palarinus 123
Mechanemata 21
Medea 353. Æetias 407. Colchis 305. 313. 407
Medici languidos officioſiſſimè occidunt 56
Mediolano de ſue nomen 209
Medioximum 254
Medulica ſupellex 241
Megethius clericus 245
Memor poëta 360
Menander ſoccifer 358. epitrepon eius fabula 105
Menſtruanus pr. 44
Meſochorus 6
Meſſala profundi ingenij 361
Meſſianus 344
Metatoria pagina 233
Metaurus fl. 11. 306
Metelli Numidici triumphus 301
Metellus Creticus 304. Pius 327
Metius 298
Mida cupidior 137
Mileſia fabula 177
Militia palatina 13. clericalis & palat. 175
Mimallones cum Satyris 288
Mincius piger 10
Minyæ Argon. 353
Miræ 371. 376
Mithridates 333. Pharnacis genitor 394
Modoharius Gothus Arianus 181

Monachus ſub paludamento 99
Mora ſæpè melior 44
Mortui eluuntur & veſtiuntur 67
Morum pulchritudine optimus quiſque præſtantius placet 140
Moſa 315
Moſchus 324. 333
Moſella 111
Municipalis orator 91
Municipaliter natus 26
Muſæ muſicæ 91
Muſteus liber 215
Myoparones 223

N

NÆVVS niger in candido corpore placet 113
Nar fl. 12
Narbo Martius 388. laudatur 399. *& ſeqq.* obſeſſus à Gothis 346. 400
Narbonenſes 217
Narciſſus lib. 135
Nati cum prodigiis 292
Naumachiæ 12
Nebris Erythræa 325
Nemauſus 47
Nepos Aug. 146
Nero impurior 137. citharœdus 319. vir morte 333
Nerua 319. 334
Neurus 324. 341
Nicer fl. 341
Nicerotiani fucei 362
Nicetius 219. 220
Nicetianum conſilium 221
Nicetiana hæreditas 62
Nicomachus ſenior 214
Nilotis aqua 240
Nilus ortu ignotus 331
Niphates 275
Nitiobroges 232
Nobilitatis indicium literas noſſe 214
Noricus 301
Norica bella 338
Numerarij 27. 135
Numidæ 319. Numidicum marmor 309. Pœnum 364
Nuptam nouam pulchrior pronuba non decet 52
Nuptiæ occaſionem ſtudentibus tribuunt 54
Nymphidius 380

O

OCTAVIANVS ager 216
Odryſius vates 233
Odryſij myſtæ 325
Oenomaus 305. 373. 411
Olarionenſes lepuſculi 222
Olorini cantus 228. 251
Ommatius 265. 385
Onychintinæ cruſtæ 259
Opera noſtra non opuſcula poſt mortem penſanda 217
Opertorium 76
Opica tranſlatio 214
Optantius 42
Oratorum aliquot propria 90. 140
Ordinis ſecundi ſacerdos 126. antiſtes ordine in ſecundo 103
Oreſtes vel poſt terga finitus 247
Orgiorum deſcriptio 325 358
Origenes Adamantius 49. allegoricus 251
Oroſius affluit 90
Orphei plectrum 89. carmen de ortu Palladis 328. de matris laudibus 329. deſcenſus ad inferos 379
Oſtrea viuariis opimata 239
Oſtrogothus 229. 301. 324

Otho audacior 137
Othonis ſpeculum 319. 333
Otium fuliginoſum 60
Ouidius 54. 403
Oxygarum 274

P

PADANVS culex 20
Pæonius 26. Præfecturam Galliarum vſurpat 27. in epulo Maioriani 28. 29
Pagana ſimplicitas 247
Pale 276. 357. 408
Palæmonis diuiſio 141
Palladij pompa 141
Palladiorum ſtirps 196
Pallas lib. 135
Palladis ortus 328. icon 374.
Palmata conſularis 12. 221. 226. poſt palmam 308
Paludatorum ſalatia 135
Pannonia 312. 350
Pannonius 324
Pannychius V. I. 194
Pantomimorum chori 228
Papa beatiſſimus, Epiſcopus 167. 177. 254. &c.
Papianila Ferreoli 416
Papinij opera 358. 397
Papiriana ſuperbia 41
Paradæ 240
Paries caſtrenſis 37
Pars armata 22. ciuilis 327
Parſimonia ſtomachum farcit 51
Parthenius lib. 135. Parthi 263. 275. 328. 333. 406
Paterninus 110
Patres filiorum non tam ſpectant vota, quàm commoda 196
Patiens epiſc. Lugduni Eccleſiam conſtruit 52. epiſcopum creat Cabilloni 125. 127. frumenta graſſante fame largitur 167
Patricius apex 41. 335. honor 146. infulæ 199. 292. 295
Patruelium caritas ſæpè maior, quàm fratrum 84
Paulinus prouocat 90. 361. 393. alter 232. Leontij F. 234
Paulus Præfectorius 21. alter 45. iunior epiſc. Cabilloni 125. anachoreta 191. Æmilius 304. 333
Pedo Poëta 360
Penelopes tela 378
Perdicis circinus 89
Peregrinatio ciues magis amicos facit 26
Perpetuus Epiſcopus baſilicæ S. Martini conditor 113. 114
Pero ſeroſus 115
Perſæ dum fugiunt timendi 333
Perſephone Ennæ 356
Perſij rigor 360
Petrocorij 183
Petronius Maximus Imper. 57. 342. 348
Petronius V. I. 246. legatus Galliæ 16
Petronius Arbiter 360
Petrus Magiſt. epiſtolarum 274. 275. 276. Scholaſticus 282. 307. 327. 361
Petrus Tribunitius 197
Peuce 312
Phabaton pantom. 406
Phaëton 343
Phaërontiades 10
Phidiam cælo munerari 177
Philagrius 204. 205
Philagriani lares 41
Philematiæ epitaph. 45
Philematius 149
Philiſtion 368

Philoſophorum inſignia 101. 265. ſectæ 294. 375. 376. 377
Philoſtratus 214
Phocis Maſſilia 398
Phœbas Caſſandra 315
Phœnix 302. 362. 390
Phonaſcus 6. 103
Photiniani 168
Picti pop. 333
Pimpliades Muſæ 391
Pindarus 281
Pindaricus cycnus 236. 413
Piſcatio 38. 55
Placidus Valentinianus 342
Planetæ ſeptem 271
Plaranon 229
Plato 265. 294. 377. explicat 90.
Platonici 70. 101
Plauti genius 402. 295
Plinij duo 88. iunioris diſciplina & maturitas 1. 54. 119. 231
Plotinus 70
Podium 230
Poëtarum ingenia mœroribus irretiũtur 217. genera varia 233. 235
Polemij epithalamium 371. 378. 380
Pollinctor 80
Polycletum malleo munerari 177
Polymneſtoris fides 136
Polyphemi ſpecus 205
Pompeij popularitas 42. 333
Pontes crypticis arcubus fornicati 10
Pontificales ſententiæ 45
Pori regna 417. 303
Porſenna 310. 334
Præcipui titulo 168
Præfectura 327. 335. 340. 379
Præfectus annonæ 24. ſenatui 23. prætorio 107. 291. 340
Pręfectoriis ius ſedēdi in ſenatu 18
Præſcriptionis tricennij lex 221
Prætorianorum ſportulæ 135
Pragmatius illuſtris 140
Principes ſpectabiles 194
Priſcus Valerianus PP. Galliarum 140. 350
Probus Felicis frater 366. 417
Procopius Anthemij pater 291. Magiſter milit. *ibid.*
Proculus leuites 251. poëta Ligur 282
Proiectus pr. 42
Promotus pr. 242
Propertij lepos 360. Cynthia 54
Proquiritata lex 221
Prouinciæ Rom. per quos redactæ 303. 304. ſingulæ quibus abundent 310
Prudens pr. 161
Prudentius 49
Pruſianus prædium Ferreoli 49
Pudentilla Apuleij 54
Pugillator 278
Purpuratus princeps 19. 22. 29. 30. 59. 195
Purpuræ ædificiorum 36. nobilium ſermonum 51
Pygmalionis pietas 136
Pyrgus 65. 149. 240
Pyrrhus 304. 322. 333. 337
Pythagoras ſentit 90. 294. in cœlo muſicam ſtatuit 270. 271
Python 293. 299

Q

QVADRATARIVS 77
Quadruplatorum portoria 135
Quæſtor S. P. 288. 327
Quæſtor Conſulis 420
Quinquennalia 370
Quintianus poëta 361
Quintiliani acrimonia 141. flumen 295.

295. moratur 361
Quiris Eous 289

R

RACILIA Cincinnati 226
Ræti pop. 321
Ragnahildis regina 97
Rauenna 10.20.146.209.361
Receptorium, crypta 151
Reciproci & recurrentes verſus 236.278.279
Redhibere 147.268
Redhibitio 130.279
Refuſoriæ literæ 266
Reij 261.383. Reienſes 169
Reges pelliti Gothi 194. tiarati Perſæ 215
Regibus dominandi deſideria dominantur 57. regum conſuetudo flammæ ſimilis 68
Regni inuidia 3
Religioſus minus præſtantior maximè honorato 200
Rhenus 199.301
Rhenanæ terræ 111
Rhenones 116
Rhodanus 63.168.171.315
Rhodanuſia 9. Rhodanitides vrbes 276
Ricimer patricius 12.21.29.300
Riochatus antiſtes 262
Rogationes à Mamerto inſtitutæ 144.172
Roma totius mundi ciuitas 14. capta à Vandalis 345. à Gothis 346. Romæ icon 302.309.332. Romanæ prouinciæ 303.332.333. clades bellicæ 359
Romuli & Tatij fœdus 344
Roſcia Sidonij F. 147
Rubico 11
Rufinus Origenis interpres 49 ſtringitur 90
Rugus 324. pugnax 341
Ruricius 366
Ruſticiana Symmachi 54
Ruſticus 138.234. Ruſticus nepos 139
Ruteni 109.183.416

S

SABBATARIVS luxus 5
Sabini & Sabiniani familia 71
Salares rapaciſſimi 38
Saliaria verba 247
Saluſtius 261. breuitate placet 295
Salius pede 338
Sammonicus 372
Sanctorum inuocatio 12
Sandapilarij 46
Santoni 222
Sapientum ſeptem ſententiæ 292 293.375.
Sappho puella Leſbi 358
Sardanapalus 352. Sardanapalicæ dapes 59
Sardinia argentum 310
Sarmata 324. Sarmatica pax 298
Sarrani ſucci 221
Satias 118
S. Saturninus epiſc. 286
Fullonius Saturninus 237.388
Satyra Sidonio tributa 25.264
Sauromata clypeo 333.338.406
Saxones piratæ 223.229.342.343
Scæua luſcus 400
Scæuola Mutius 311.332.400
Scenæ mœnium 172
Schema 102.189.236.263.285.406
Schœnobatæ 407
Scholaſtici 149.282
Scientiæ pompa hoc pretioſior quo rarior 54
Scipio 311. Aſiagenes 333. Numantius 238. Scipiadæ 348
Scotus 333

I i i

Scrinia ſacra 327
Scyllæ obloquiorum 191
Scyrus 341
Scytha in foro 136
Sebaſtianus præceps 360
Secundinus poëta 52
Secundus numero & auſpicio 288
Securitates 144
Segmenta crepitantia 221
Senatorius mos prandendi 49
Senatuſconſultum Tiberianum 19
Senecæ duo 359
Senones 311. Senonia 180
Senſus in belluis acriores quàm in homine 204
Septimania 63
Septimius 360
Sequana 315. Sequani 25
Serdica 297
Sept. Serenus 372
Seronatus 32. 143. 185
Serui cathedrarij 28
Seueriana Sidonij F. 56
Seuerianus rhetor 274. 282. 361
Seuerinus Conſul 28
Seuerus Libius Aug. 299
Sextiæ Baiæ 398
Sibyllina verba 247
Sidonius 26. 29. 193. Sollius 23. 150. 281. 398. Sollius Apollinaris Sidonius 351. 370
Sidonij patria 9. 20. iter Romanũ 9. Comitiua 30. Præfectura vrbi 23. 284. patriciatus 147. ſtatua in foro Traiano 350. verſus feliciter editi 2. conteſtatiunculæ 176. cum Theodorico rege familiaritas 6. item cum Maioriano 30. vxor Papianilla Auiti Aug. F. 146. 412. 418. epiſcopatus 156. 159. 193. exilium 100. 119. 228. 253. febris 11. 131. extemporales ſcriptiones 30. 189. 274. 278
Sicambri paludicolæ 86. 229. 331. 334. 406
Sidera zodiaci, planetarum, exotica 388
Sigiſmer regius iuuenis 115
Sigma 385. 396. ſolij 35
Silius 360
Simplicius epiſc. 184
Simplicius V. S. 187. creatur epiſcopus Bituric. 194
Simplicius pr. 105
Sinnadicum marmor 309. Phrygium 364
Sirmium 312
Socrat. diuidit 90. 277. 294. 377. 380
Solon nouus in legibus condendis 133. 294. 375
Sophos 23. 220. 276. 287. 308. 350. 405
Sortes Ceritum 357
Spartacus 82. 396
Sphæræ ludus 150. ſphæriſtæ contra ſtantes 48
Sponſæ & proci veteres 366. 367. 373. 379
Sportula conſularis 220
Stadia nauticæ menſuræ 40
Stella 360
Sthenebœa 314
Stibadium 28. 29. 38
Strangulati 237
Suburbanitas 176. 206
Suburra 405
Suetonius 279
Sueuus 300. 324
Sulpitia 360
Suſa 328. 352
Suſis aula 230. ora 208
Syagrius Coſ. 16. 149. 199
Sylla Felix 57. 304. 327. 335
Syllanus morbus 80

Symmachi rotunditas 1. 54. 361.
Symmachianum dictum 231
Syri fœneratores 20
Syrma 233
Sytris Leptitana 240
Syrticus ager 239

T

TABVLÆ ludus 5. 149. 240
Tabularij 135
Taciti pompa 294. 295. 119. Conſulatus 107
Taionnacus 226
Talorum ludus 414
Tanais 296. 318. 332
Tanaiticus 324. 406
Tanaquil 137
Tantaleum exemplum 59
Tantalidū vulnera bis ſeptena 299
Tarmis vallis 143
Tarnis fl. 416
Tarpeius pr. 311. 349
Tarquinius ſuperb. 137. 310. 332
Tarraconenſes 271
Tarteſſiaci campi 300. 318
Terenria Ciceronis 54
Terentianus 360
Terentiana Hecyra 104
Terentius 322. 402
Tetradius 417
Tetrarcha 134
Texrrinum 378. 395
Thalaſſio feſcenninus 12
Thales 58. 294. 375. 376
Thaumaſtus 16. 134. 417
Thema geniturӕ 237
Themidis oraculum 317. 357
Theodoricus rex Gothorum 2. 400. Theudoris 337. Theudorida 340. Theodorus 74. 337
Therapnӕ 314. 357
Theſſalus elicit vmbras 317
Theta applicare 362
Thetidis nuptiӕ 362. 371
Theudoſius 312. 320
Thoriſmodus 199
Thracum mores 290
Thraſybulus mathemat. 237
Thymele 276
Thyeſtӕ dapes 355
Tiara lunatus 290. 405
Tiberij Capreӕ 319. 333. calliditas 137. Tiberiana inuidia 42
Tiberis 12. 111. eius icon 299. Tibrinus 332. Tiberina oſtia 25
Tibullus 54. 360
Ticini damna 348
Tigris fl. 303. 352
Tirianus orator 2
Tirus Imp. 304. 334
Togatus 56. 160
Toloſa 96. 122. 143. Palladia 344. vrbs Toloſatium 118. Toloſas cathedra 285
Tonantius 49. 180. 416
Toreuma 5. 59. 275
Toringus 341
Torque caſtrenſi coron. Imp. 349
Tractator 49. 103
Tractatorium 18
Traharij 156
Traianus Nerua 284. 319. 334. Traianum forum 361
Trapezirarum inuolucra 18
Trebaciſſimus 29
Trebaciter 268
Trebia 311. 348
Tres villӕ 406
Treuidos 416
Tribuni notarij 139. conſiſtor. 405
Tribunitius 7. 122. 197
Tributarius faſcis 153. iugum 200
Tricaſſes 161. 200
Tricaſtina vrbs 169
Trigetius 239

Triobris fl. 413
Tripodes ſellæ 123
Triton Venerem vehens 365
M. Tullius 1. 49. 54. perſuadet 90. 110. 133. patitur æmulos 113. 231. filius diſſimilis 204
Tunicata quies 60
Tunicatorum otia 135
Turoni 315
Turpio vir Tribunitius 122. 123
Turnus poëta 360
Tuſciæ litus procelloſum 16. regio peſtilens 11. Tuſcus fulgura elicit 317
Tyaneus 216
Tyrannopolitæ 138

V

VACHALIS 215. 315. 370. 406
Valamer 296
Valentina vrbs 169
Valentinianus 139. 200
Vallia 300
Vandalus 301. 321. 345. Vandalicæ turmæ 300
Vargi 160
Varro 48. logiſtoricus 224. Atacinus & Terentius 88. Varronis pondus 295. 372. 403
Vaſates 183. 239
Vaſionenſe oppidum 134. 179
Vectius V. I. 98
Venatio 293. 294. 336. venatu non venatione vti 99
Veneris pompa 116. icon & currus 364 365
Veredi 234. Veredariorum viatica 136
Vertacus 237. Iulian. Vertacus 388
Veſicarum ruptor 80
Veſpaſianus 319. 334
Veſpillones 28. 46
Veſunnici 232
Veſus 324. 343. 344
Veternoſus 2. 247. 283
Vgernum 349
Vialoſcenſis pagus Martialis 60
Viatico leui nihil grauius 175
Victor Quæſtor Anthemij 288
Vicarianus apex 7
Victorij dulcedo 140
Victorianus 214
Victorius Comes 207. poëta 154
Vienna 134. 206
Viennenſes 173
Villicus poëta Rom. 361
Vindelicus 338
Vindicius leuita 128. 178
Virgilius 108. 116. 122. 144. 148. 282. 294. 307. 308. 346. 358. 402
Viſurgis 406
Vitellius ſumptuoſior 137. Vitellij quina millia 319. ingluuies 333
Vitruuius 89. 222
Vlpius Traianus 231. 327. 334
Vlpia porticus 350. fora 306
Vlyſſis errores 277. 356. 357. argutiæ 136. Vlyſſeæ ceræ 257
Voluſianus 112. 113
Voroangus prædium 49. 416
Vrbium ſtatus non tam murorum ambitu, quàm ciuium claritate taxandus 196
Vſura centeſima 122. 398
Wardo fl. 50

X

XANTHVS fl. 356. 374
Xenocrates crure collecto 265
Xerxis copiæ 323. 352

Z

ZENO fronte cõtracta 265. 294
Zeti pondera 90. 327. 416
Zeuſippus curua ceruice 265
Zotheculæ 247. 269

IAC. SIRMONDI
SOCIETATIS IESV PRESBYTERI

NOTÆ AD C. SOLLIVM APOLLINAREM SIDONIVM.

LECTORI.

VICESIMVS *quartus hic annus eſt, amice Lector, cùm ego Romam proficiſcens harumce Notarum exemplar cum Sidonij antigrapho, quod multorum codicum collatione non indiligenter emendaram, P. Pithœo V. C. reliqui. Neque enim ferebat publica eius temporis perturbatio, vt editionem meditari tum liceret. Interea pacatis rebus prodiit in lucem doctiſſimi Sauaronis liber Commentarius. Quem cùm auidè à multis, nec immeritò ſanè, legi probaríque animaduerterem, atque ea obſeruationum copia conſcriptum eſſe, vt reliqui nobis nihil factum videretur; nunquam aliud Notis meis euenturum putaui, quàm vt ſilentio ſuo latebriſque deinceps impunè fruerentur. Sed cedendum tandem fuit amicorum ſeu indicio, ſeu voluntati: qui nec interire aiebant oportere, quæ in Sidonij epiſtolis, carminibúſque meliora quàm in editis haberemus: & de Notis rurſum, quas tum fama ipſa, tum euulgatis aliorum teſtimoniis publico deberi contenderent, fruſtra nos aut indulgentiam, aut longiores inducias ſperare poſſe affirmabant. Itaque illorum hortatu ad has recognoſcendas refingendáſque operam nuper contuli. In qua quidem ita verſatus ſum, vt ſi adiecta interdum quædam excipias, quæ tempus exinde, ac Romana maximè commoratio ſuppeditarat, priſtinam de cetero earum formam quam minimum interpolarim: ac ne omnia quidem detrahenda exiſtimarim, in quibus Sauaroniana cum noſtris conſentire & conſpirare ſentiebam. quæ fuerant ſanè plurima, reſtántque etiam nunc non pauca: nec mirum. Nam & ſorores Muſæ finguntur, & difficile eſt trita ab aliis via ſic ingredi, vt in eorum veſtigia nunquam incurras. Sed huius, inquam, generis vniuerſa expungenda non duxi, qui memineram me non tam noua cudere, quàm vetera recenſere. Tu verò, Lector, benignè omnia interpretare, & faue.*

IAC. SIRMONDI
SOCIETATIS IESV PRESBYTERI
NOTÆ AD SIDONIVM.

PRÆFATIO.

De propriis nominibus mediæ ætatis, vnde ſumi ſolita, & quid à priſco Romanorum vſu diſcreparint.

DE nominibus mediæ ætatis iam præfati ad Ennodium ſumus, & Romæ poſt euerſam Rempublicam, & in prouinciis morem obtinuiſſe, vt cùm multis fere nominibus nobiliores vterentur, proprium tamen vnum cuique nomen eſſet, quod poſtremum ſemper collocarent. Qua de re iterum nobis, quia Sidonij quoque nomen admonet, fidémque obſtrictam meminimus, paulo vberiùs hoc loco diſſerendum. Neque enim obſcurum eſt, Sidonij nomen ex hac lege poſt reliqua eius omnia poſitum fuiſſe, vt proprium. Semper enim proprium nomen poſterior ætas ceteris omnibus poſtpoſuit. In quo ſanè à veterum Romanorum vſu & conſuetudine deflexit. Romanis enim ſtante Republica proprium id nomen fuit quod primum, id eſt prænomen : quo nimirum fratres ipſi, cùm cetera nomina communia haberent, inter ſe diſtinguebantur. vt P.

Cornelius Scipio, & L. Cornelius Scipio fratres, itémque M. Tullius Cicero, & Q. Tullius Cicero fratres. Poſtea verò non primis, ſed vltimis nominibus vt propriis vti ac diſtingui cœpere. vt Saluius Otho, & Saluius Titianus, item Flauius Veſpaſianus, & Flauius Sabinus fratres apud Suetoniū. Q iò ſpectans Suetonius idem, in Vitelliis fratribus tanquam peculiare notat, ſolis eos prænominibus diſtinctos fuiſſe. quod certè Reipublicæ temporibus nouū non fuiſſet: tum quippe fratres, vt dixi, non aliter diſtinguebantur. Hinc & illa Plutarchi cum Poſidonio diſceptatio. Quod enim initio vitæ Marij Poſidonium reprehendit Plutarchus, qui proprium Romanis primum nomen fuiſſe docuerat, cùm ipſe tertium diei mallet; ita prorſus accipiendum eſt, vt Poſidonium accommodatè ad florentis Reipublicæ tempora locutum intelligamus; Plutarchum ad ſua, hoc eſt ad Cæſariana, quibus non iam primum, vt olim, ſed vltimum nomen cuique proprium erat. Proprium, inquam, & quo vno (quod ad Ennodium quoque monuimus) ſi quando pluribus abſtinere placuiſſet, vnumquemque deſignabant: quódq; vnicum ſæpe in faſtis, in nummis, in marmoribus, in librorum titulis adnotabant. In faſtis enim, vt hoc exemplo vtamur, collega Domitiani Aug. in nono eius conſulatu, nunc Rufus tantùm, nunc omnibus nominibus, vt ex lapide Romano didicimus, Q. Petilius Rufus ſcribebatur. Item Philippi collega ſub Honorio, nunc Baſſus, nunc Anicius Auchenius Baſſus. Et Poſtumi Auguſti nummi, alij ſolum hoc eius nomen exhibent, alij M. Caſſium Latienum Poſtumum vocant. In lapidum denique, librorúmque inſcriptionibus, ceteríſque antiquis monimentis eadem eſt obſeruare. Quanquam de librorum titulis diſſimulandum non eſt, nõnihil videri in quibuſdam aberratum. Etenim Palladium rei ruſticæ ſcriptorem tanquam proprio nomine appellamus, qui veriùs Æmilianus, quo modo eum Caſſiodorus Diuinarum lectionum II. & Iſidorus Originum XVII. nominat, appellandus eſſet; quia vltimum hoc eius nomen eſt, cùm omnia exprimuntur, hoc modo, Palladius Rutilius Taurus Æmilianus. Rurſum quem Macrobium dicimus, Auienus in epiſtola, quam Æſopicis ſuis fabulis præfixit, & Boëtius Theodoſium vocant: nec dubium, quin hoc verum eius nomen fuerit, quod poſtremum eſt, cùm adiectis ceteris Macrobius Ambroſius Aurelius Theodoſius nuncupatur. Quare quod Variarum auctori accidiſſe conſtat, vt Caſſiodorus pro Senatore ab iis primùm vocaretur, qui Senatoris nomen non proprium, ſed epithetum eſſe ſuſpicabantur: id ipſum his duobus, & aliis nonnullis, librariorum oſcitantia eueniſſe credendum eſt, vt cùm vnicum illorum nomen breuitatis ſtudio ipſorum libris adſcribere inſtituiſſent, pro vltimo quod proprium erat, id potiùs quod primo loco occurrebat, imperitè deligerent. Sed exploratæ

certæque rationi paucorum hic error fraudi eſſe non debet. Maneat ergo, inferioris æui hominibus proprium nomen id fuiſſe quod vltimum. quod illi proinde, vt ex hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptoribus videre eſt, nunc verum, nunc proprium nomen appellabant: interdum etiam (quod Valeriani Aug. de Probo apud Vopiſcum epiſtola declarat) nomen abſolutè: cùm cetera quæ præibant, vel prænomina, vel cognomina, promiſcuè & ſine diſcrimine vocitarent. Reliquum eſt, vt vndenam peti atque imponi ab illis nomina ſolerent, & quid hac etiam in parte ab antiquis diſcreparent, inueſtigemus. In quo rurſum indicio nobis erunt nomina & exempla Sidoniana. Ex his enim docemur, poſterioribus ſæculis imponendorum nominum hunc pariter morem fuiſſe, vt tum propria cuiuſque, tum adiuncta ſeu cognomina, ſeu prænomina (quæ omnia in ſingulis propè capitibus variabant) à parentibus vt plurimùm cognatiſque, patribus, patruis, auis, proauis, reliquíſque affectibus mutuarentur. Quod ſanè verum eſt. Verbi gratia, Fulgentij epiſcopi nomina fuerunt Fabius Claudius Gordianus Fulgentius, ex quibus, Claudius patri, Gordianus auo proprium nomen fuerat. Et Symmachi, Oratoris filij, nomina fuere Q. Fabius Memmius Symmachus, ex quibus Fabij cognomen incertum à quo, Memmij ab auo materno Memmio Orfito ſortitus eſt. Ita & Apollinaris nomen, quod Sidonij auo proprium fuerat, Sidonio ipſi inter cetera eſt prænomen. Itémque apud Sidonium, Magno Felici prænomen eſt, quod Magno patri proprium nomen fuerat: & contrà Tonantio nomen, quod Tonantio Ferreolo eius patri prænomen. Rurſum Maiorianus & Anthemius materni vterque aui nomen gerit, Himerius verò paterni. Denique non alia in poſterioris æui nominibus norma quærenda eſt. Neque enim certa & ſtata, vt olim, generis ac familiæ vocabula in vſu tunc fuerunt, quæ & fratribus communia eſſent, & ad poſteros tranſirent: vt cùm Cornelij aut Iulij omnes dicebantur, qui è gente Cornelia aut Iulia nati eſſent: & Scipiones item aut Cicerones, qui in domo & familia Scipionum aut Ciceronum. Sed omnia mox cum occaſu Reipublicæ mutari ſenſim ac labi cœperunt. Vt quanquam initio antiqui moris aliqua hæſerint veſtigia in gentilitiis nominibus, quæ à nonnullis familiis retinebantur, ſicut in Saluiis, Flauiíſque docent exempla quæ protulimus: poſtmodum tamen hoc ipſum quoque neglectum ſit. adeo vt nullum tandem familiæ, nullum gentis certum nomen fuerit; filij etiam à patribus & fratribus inter ſe omnibus ſæpe nominibus aut ferè omnibus diſcreparint. Quod videre eſt, vt paucorum exemplo de ceteris fiat coniectura, in Flauio Auito Mariniano, Aſclepiodoti collega in conſulatu; cuius filius Rufius Prætexratus

Poſtumianus appellatus eſt, conſul & ipſe, Sidonio puero, cum Zenone. Item in Q. Clodio Hermogeniano Olybrio, & Faltonio Probo Alypio, qui Theodoſij æuo fratres fuerunt. eodémque modo in aliis. Ceterùm in hac ipſa diuerſi nominum vſus varietate, hoc nihilominus quod dixi obſeruabant, vt ea ferè omnia, aut pleraque à conſanguineis cognatiſque deſumerent. nonnulla etiam tanquam familiæ vſitatiora crebriùs iterarent. Quo ſenſu Trebellius Pollio Cenſorini tyranni familiam Cenſorini nomine frequentatam ſcribit, & Caſſiodori vocabulum familiæ ſuæ proprium aſſerit Senator I. Variarum II. non quòd extra has familias Cenſorini aut Caſſiodori nulli vocarentur: ſed quòd in his duabus hæc nomina frequentiùs vſurparent. Vt rem paucis concludam, mediæ ætatis nominum duplex quodammodo lex fuit. Vna, vt proprium cuiuſque nomen vltimum in locum conijcerent. altera, vt tum proprium hoc nomen, tum cetera, interdum quidem aliunde pro arbitrio, vt plurimùm verò à propinquis affectibus deducta imponerent.

AD LIBRVM I. EPISTOLARVM.

C. SOLLII APOL. SIDONII] Quidam codices Modeſti quoque nomen addunt, hoc modo, C. Sollij Apollinaris Modeſti Sidonij. nec inſolens fuit ea ætate, vt quinque vnius eſſent vocabula. ceterùm huius prænominis nulla vſquam eſt mentio apud Sidonium: niſi eò forſan alludere videatur, cùm ad Oreſium ſcribens ſignificat, malle ſe modeſtum quàm facetum exiſtimari, lib. IX. epiſt. XII. Sidonij verò nomen vltimo loco poſitum, vt verum & proprium. Quare qui ordine inuerſo Sidonium Apollinarem vocant, Angelum Politianum, & alios quoſdam ſecuti, qui ante centum ferè annos ita primi appellarunt, præter morem faciunt ſæculi Sidoniani. Eodémque in errore verſantur qui Proſperum Tironem ſcribunt, cùm Tiro Proſper dicendus ſit, atque ita in antiquis exemplaribus inſcribatur.

EP. I. CONSTANTIO] Lugdunenſi, poſtea preſbytero: cuius extant libri duo de vita S. Germani Autiſiodorenſis. Hunc eundem multis ſæpe laudibus ornat Sidonius, tum in ceteris quas ad ipſum alióſve ſcribit, tum maximè in poſtrema omnium epiſtola ad Firminum. Apud Iſidorum de viris illuſtribus in mentione Paulini epiſcopus appellatur, ſed perperam ni fallor.

DE M. TVLLIO SILERE ME] Non quòd Ciceronis ſtylum in epiſtolis non probet, vt Petrarcha & Politianus cenſuerunt: ſed

quòd ſuperbum ducat Ciceronis imitationem ſibi polliceri, quam ne Titianus quidem pro dignitate expreſſerit.

IVLIVS TITIANVS] Senior, pater Titiani alterius, quo magiſtro vſus eſt filius Maximini Aug. Capitolinus: *Oratore vſus eſt Titiano filio Titiani ſenioris, qui Prouinciarum libros pulcherrimos ſcripſit, & qui dictus eſt ſimia ſui temporis, quòd cuncta imitatus eſſet.* Iulium Titianum vtroque nomine vocat etiam Auſonius ad Probum epiſt. XVI. Iulium oratorem Caſſiodorus lib. I. diuinarum Inſtitutionum XXV. Cuius quidem varia fuerunt opera, quæ ab antiquis ſcriptoribus commemorantur: vt libri Prouinciarum, ſeu Coſmographiæ, à Capitolino, Seruio, & Caſſiodoro: fabulæ Æſopiæ ab Auſonio; libri de agricultura à Diomede, artis rhetoricæ præcepta ab Iſidoro, themata Virgiliana à Seruio eodem. Sidonius hoc loco epiſtolas etiam à Titiano editas ſignificat; non veras, ſed fictas nominibus illuſtrium feminarum, quales ſunt Ouidij quæ Heroïdum nuncupantur.

FRONTONIANORVM] Sectatorum Cornelij Frontonis, qui princeps fuit oratorum ſui ſæculi, τὰ πρῶτα, vt eſt in Dionis epitome, τῶν τότε Ῥωμαίων ἐν δίκαις φερόμενος. Diuerſæ enim per ſingulas ætates fuerunt philoſophorum, poëtarum, oratorum ſectæ & familiæ. Vt igitur poëtæ alij Virgiliani, alij Ouidiani, & iuriſconſulti alij Caſſiani, alij Proculiani; ſic oratores ea ætate Frontoniani dicti, qui Frontonis imitationem profitebantur. & Feſtiani fortaſſe, qui Poſtumij Feſti. Vetus inſcriptio, *Poſtumio Titiano oratori pronepoti & ſectatori M. Poſtumij Feſti oratoris.*

QVIBVS OMNIBVS] Non ſolùm Ciceroni, verùm etiam Plinio & Symmacho. Ad illos enim redit, poſt ea quæ de Frontonianis inſeruit. Etſi ſentio, inquit, quàm impar illis omnibus ſim, qui epiſtolas ſuas ſuperioribus ſæculis ediderunt, tibi tamen parui, & has meas vel famæ periculo emiſi.

VERSVVM EDITORVM] Hinc apparet poëmata Sidonij haud paulò ante epiſtolas in lucem exiiſſe.

AGRICOLÆ] Sidonij ſororio, Papianillæ vxoris fratri, vt docebit epiſtola XII. lib. II. II.

THEODORICI REGIS] Iunioris. Duo enim huius nominis Veſogothorum in Gallia reges fuerunt. prior Valliæ ſucceſſor, qui in pugna Catalaunica occubuit: alter eius filius, poſt Thoriſmodi fratris cædem, anno à pugna tertio regnum adeptus. Huius ergo adhuc ſuperſtitis formam, mores, actiones omnes graphicè deſcribit.

NIHIL REGNI DEFRAVDET INVIDIA] Hoc addit, quia rarum eſt, vt principes ſuis inuiſi non ſint. Seneca Thyeſte; *Simul iſta mundi conditor poſuit Deus, odium atque regnum.* Cicero pro Flacco,

Fecem ciuitatum quid eſt negotij concitare ? in eum præſertim, qui nuper ſummo cum imperio fuerit, ſummo autem in amore eſſe propter nomen ipſum imperij non potuerit ?

AVRIVM LEGVLÆ] Notæ ſunt ligulæ in menſæ vaſculis inſtar cochlearium. Aliud eſt cochlear, aliud ligula: ſed nos hodie cochlearia vocamus, quæ ligulæ ſunt veriùs. Ab harum ſimilitudine aurium legulas dixit, quia cutuæ & cauæ ſunt: lolliginum item ligulas eandem ob cauſam Apuleius. vt contrà, lienis regulam alibi Sidonius & Alcimus Auitus dixerunt, patuli & recti. Nec minùs eleganter Seuerianus Gabalenſis, qui cymbalum auribus tribuit Homilia v. in Hexameron. ἡ ἀκοὴ ἔχει τὴν χώνην· ἔχει τὴν ὄψιν. τὸ γὰρ ἐπηχούμενον κύμβαλον κεσμῆ τῷ ζώῳ. Legulam autem pro ligula agnoſcunt etiam Gloſſaria, quæ μίστρον interpretantur.

CRINIVM FLAGELLIS] Gothicæ gentis mos fuit cæſariem diſcriminare, atque implexa crinium flagella in aures & terga demittere. Iſidorus Originum XIX. *Nonnullæ gentes non ſolùm in veſtibus, ſed & in corpore aliqua ſibi propria quaſi inſignia vendicant, vt videmus cirros Germanorum, granos & cinnabar Gothorum.* Vbi cirros intelligo in nodum coactos: quod proprium Sueuorum, qui maiorem Germaniæ partem obtinebant, inſigne facit Tacitus. granos verò hæc ipſa crinium flagella: de quibus & Synodus Bracatenſis, cùm de Lectoribus cauet, *ne granos gentili ritu dimittant.* Sic enim legendum rectè monuit Garſias Loayſa: ſed perperam expoſuit de veſte laica & oblonga, cùm ex ipſis Iſidori verbis liqueat granos ad veſtes minimè pertinere. Crinium porrò flagella Francis etiam, regia præſertim ſtirpe natis, in vſu fuiſſe docent Agathias lib. v. & Gregorius Turonenſis lib. VI. c. XXIV. & aliis locis.

SACERDOTVM SVORVM] Suos dixit, Arrianos denotans, quales erant omnes Gothi.

EXCLVSA VELIS, INCLVSA CANCEL.] Sic & Corippus lib. III. Iuſtini minoris conſiſtorium deſcribens, protectores extra velum collocat his verſibus,

Nobilitas medios ſedes Auguſta penates,
Quatuor eximiis circumuallata columnis. & poſt alia.
Vela tegunt poſtes: cuſtodes ardua ſeruant
Limina, & indignis intrare volentibus obſtant,
Condenſi numeris faſtu nutuque tremendi.

Conſiſtorij regij fores velis prætendebantur: proxima huic ſtatio cancellis ſepta & clauſa erat. Intra velum, hoc eſt in conſiſtorium ipſum, admiſſi comites & participes conſilij: ſatellites inter cancellos & vela ſubſtitêre. De his cancellis, quibus Iudicum item omnium ſecretaria vallabantur, Caſſiodorus Senator XI. Variarum

VII.

VII. & Gloſſæ antiquæ : *Caula, cancelli ante Iudicem. Extra caula, foris verſus atria.* Græci κιγκλίδας vocant, hoc eſt, θύραι δικτυωταὶ τῶν ἀρχείων, ἢ δικαστηρίων, Suida teſte.

TOREVMATVM CONCHYL. SVPELL.] Libro II. epiſtola ad Serranum, *ſericatum toreuma*, & lib. IX. in Carmine Anacreontico, *rutilum toreuma byſſo.* Quibus omnibus locis toreumata pro toralibus poſuit, & voce abuſus eſt, Prudentij exemplo in Pſychomachia,

— — vda vbi multo
Fulcra mero, veterique toreumata rore rigantur.

Et Saluiani lib. IV. ad Eccleſiam. Toreumata enim propriè ſunt Thericlea vaſa cælata, quibus nihil commune cum purpura & byſſo. At toralia, ſtragulæ veſtes lectorum tricliniarium : quæ vulgò ex pellibus erant, pro facultatum luxúſque modo purpurea fiebant & ſerica, Cicero Philippica II. *Conchyliatis Cn. Pompeij periſtromatis ſeruorum in cellis lectos ſtratos videres.* Martialis lib. III.

Cubitis trudit hinc & inde conuiuas,
Effultus oſtro, ſericiſque puluinis.

FERCVLA NITORE, NON PONDERE] Plerique *pondere* legunt : alij *ſplendore*, vt Pithœi codex, quod non minus arridet. Eadem enim coniunxit Plinius de Carmaniæ murrhinis agens lib. XXXVII. cap. II. *Splendor his ſine viribus, nitórque veriùs, quàm ſplendor.*

ABVNDANTIAM GALLICANAM] Quam in dialogis non ſemel ſugillat Sulpitius Seuerus : & Francis familiarem teſtatur Luitprandus Ticinenſis lib. I. cap. VI. *Metenſis*, ait, *epiſcopus cibaria ei multa ſecundùm Francorum conſuetudinem miniſtraret.*

LVXV SABBATARIO] Feſtorum dierum, per quos publicis priuatíſque conuiuiis maior luxus : adeo quidem vt Cynico dente Antiſthenes ἑορτὴν γαστριμαργίας ἀφορμὴν vocitaret. Quin dies feſtos intelligat; dubium eſſe non poteſt. Hos enim profeſtis opponit, quorum conuiuia ſine luxu fuiſſe dixit. Sacrarum nempe litterarum more locutus eſt, quæ feſta omnia, quoſcumque in dies incidant, ſabbata vocant. σάββατον πᾶσαν ἑορτὴν καλοῦσιν, ait Iſidorus Peluſiotes lib. III. CX. Conſtat quidem Orientales olim in Eccleſia etiam ſabbatis, perinde ac Dominicis, feriari ſolitos, conuentúſque ſacros agere. quam ob cauſam Aſterius, Amaſeæ Ponti epiſcopus, in Homilia de repudio, καλὴν τὴν συνωρίδα τοῦ σαββάτου καὶ τῆς κυριακῆς, & Gregorius Nyſſenus in oratione quadam dies illos fratres vocat, luxúmque adeo & delicias ſabbatarias reprehendit. cùm Occidentales contrà Dominico contenti, ſabbati ferias, vt Iudæorum proprias, neglexerint. Vnde & Tertullianus in Apologetico : *Secundo*

loco ab iis ſumus, qui diem ſabbati otio & luxui decernunt. id eſt Dominico feriamur, vt illi ſabbato. Licèt ergo potuerint fortaſſe Gothi, vt Græcorum diſciplinæ alumni, ſabbatis quoque Græcorum ritu feriari: aptius tamen eſt quod diximus, ſabbati nomine hoc loco dies feſtos omnes intelligi.

MESOCHORVS] Pertinet ad pantominos cordaciſtas, qui cordacem αἰσχρῶς ϗ ἀπρεπῶς ὀρχεῖσθαι ſaltabant. His enim qui crotalis vel manuum plauſu ſigna dabat, quia in medio choro erat, meſochorus dicebatur, vt docuit nos vetus ſcholiaſtes Iuuenalis ad ſatyram XI. Quò ſpectans Plinius iunior lib. II. epiſtola ad Maximum, meſochorum non ineptè dixit eum, qui in auditorum corona ceteris ad laudandum oratorem conductis plaudendi ſignum dabat.

III. PHILIMATIO] Lugdunenſi cauſidico, de quo lib. V. epiſt. XVII. ad Eriphium eius generum.

SENATV MOVE] Lege Calpurnia ſancitum olim fuerat ambitus damnatos μήτε ἄρχειν, μήτε βουλεύειν, ita vt aditu curiæ honorúmque perpetuò arcerentur. Lex Iulia pœnam mitigauit, eámque redegit ad quinquennium. auctor Dio lib. XXXVI. & LVI. Verùm lex Iulia, vt Modeſtinus docet, in vrbe ceſſauit, poſtquam magiſtratus à principe creari cœpti. & pœnæ in eos qui apud principem ambirent aliæ poſtea decretæ, vt L. I. Cod. Theod. ad legem Iuliam de ambitu. Quare Sidonius, cùm ſenatu mouere leges ambitus dixit, non ad ſui, ſed ad ſuperiorum temporum morem reſpexit.

CVIVS PATER, AVVS, SOCER, PROAVVS] De proauo Sidonij, ciúſque honoribus nihil lectum memini. Apollinaris auus Præfectus prætorio Galliarum fuerat principe Honorio, pater imperante Valentiniano. Auitus denique ſocer, & Præfectus item, & Magiſter vtriuſque militiæ, vt ſuis locis oſtendetur.

MAGISTERIIS PALATINIS] Officiorum. quæ palatij Magiſteria Eumenio rhetori pro ſcholis Æduorum. Magiſter Officiorum totam palatij diſciplinam, omnéſque ſcholarum ordines & officia regebat. Inde nomen illi, vel ab officiis, vel ab aula ipſa & palatio. Rutilius Numatianus:

Officiis regerem cùm regia tecta Magiſter,
Armigeráſque pij Principis excubias.

Græci quoque nunc ἡγούμενον τῶν βασιλείων, vt Theodoretus lib. V. nunc ἡγεμόνα τῶν ἐν αὐλῇ τάξεων, vt Zoſimus lib. II. Gloſſæ noſtræ, Μάγιστρος ὀφφικίων ὄνομα ἐστὶν δῆλον τοῦ ἡγουμένου τῶν αὐλικῶν καταλόγων διασημαίνων.

VICARIANO APICE] Vicariæ Præfecturæ. qui Vicarianus honor, & Vicariana dignitas paſſim, aut etiam Vicaria abſolutè, vt de Magiſteria dicebamus. Vicarij ergo erant, qui pro Præfectis

prætorio ſibi creditas aliquot prouinciarum diœceſes adminiſtrabant. vt Præfecti prætorio Italiæ Vicarij tres fuerunt, vrbis Romæ, Italiæ, & Africæ: totidem Præfecti præt. Galliarum Vicarij, vnus Hiſpaniarum, alter Britanniarum, tertius ſeptem prouinciarum per Gallias, de quo hîc agi cenſeo. Non enim audiendi ſunt, qui tres Vicarios in vna Gallia ponunt, cùm rectè in Notitia ſcriptum ſit, Vicarios in Occidente ſex tantùm fuiſſe; hos nimirum quos enumerauimus. Quia igitur Vicarij proximo gradu erant à Præfectis, Auſonius in Moſella Vicariam ſecundam Præfecturam vocat, Vicarióſque Italiæ, & Britanniarum deſignat his verbis:

Aut Italûm populos, Aquilonigenáſque Britannos
Præfecturarum titulo tenuêre ſecundo.

VNDE TE ETIAM PAR FVERIT] Suadet vt Præfecturæ adſeſſionem ſibi oblatam recipiat, atque huius muneris priuilegio antiquati honoris, alterius fortaſſe adſeſſionis, quam apud Vicarium geſſerat, iacturam reſarciat. Adſeſſores conſiliarij Præfectorum peracta militia multis priuilegiis ornabantur, ac Vicariis denique ipſis æquabantur. Cod. Theod. de Comitibus qui inluſtr. adſederunt. Qua prærogatiua carebant, qui Vicariis tantùm, aut aliis minoribus Iudicibus adſederant. Ideo verendum ait Philemario, ne ſi extra Præfectorianæ adſeſſionis prærogatiuam in concilium venerit, ſeipſa ſentiat ſe nullum fructum ex Vicariorum adſeſſione cepiſſe.

GAVDENTIO] Vicario v7. Prouinciarum, eius honoris apices codicillóſque tunc adepto. IV.

APVD PRINCIPIS DOMVM] Anthemij Aug. Vicarij à Principe ipſo creabantur, non à Præfectis. Caſſiodorus Senator in Formula Vicarij vrbis, *Propria eſt iuriſdictio, quæ datura Principe.* Proinde Maximinus ferox ille Præfectus prætorij, de quo Marcellinus lib. XXVIII. cùm Vicariam Doryphoſiano delatam cuperet, non eam detulit ipſe, ſed à Principe impetrauit. Secus Rectores prouinciarum, qui à Præfectis ipſis mittebantur, remouebantúrque ſine ſpeciali auctoritate Principis, vt patet ex L. III. de officio PP. Orientis & Illyrici, & L. IX. de aduocatis diuerſ. Iudicum. Propterea vice tantùm Præfectoria iudicare dicebantur: Vicarij autem vice ſacra, vt qui à Principe iuriſdictionem haberent. Senator idem, *vice ſacra ſententiam dicis,* & L. I. cod. de officio Vicarij, *Vicaria dignitas ſacræ cognitionis habet poteſtatem, & iudicationis noſtræ ſolet repræſentare reuerentiam.*

HERONIO] Lugdunum ab vrbe miſſa, vt duæ præcedentes, ac reliquæ huius libri omnes præter vltimam. Hæc verò elegan- V.

tiſſimam continet totius itineris Romani deſcriptionem.

RHODANVSIÆ NOSTRÆ] Lugduni, patriæ vtrique communis. Vt Rhodanuſia Sidonio, ſic Araria interdum aliis, quod ad vtriuſque fluminis confluentes poſita ſit. Alias quoque vrbes ad Rhodanum ſitas Rhodanitidas dixit in Carmine Anacreontico. Irenæus verò regionem ipſam tractúmque circa Rhodanum ῥοδανουσίαν Rhodanuſiam appellauit.

VT POTE SACRIS APICIB. ACCITO] Alioqui priuato veredis publicis vti non licuiſſet, cùm lex Honorij hoc excepto capite interdicat. *Ne quis*, ait, *ſibi deinceps curſum publicum priuatus vſurpet, niſi cùm aut à nobis euocatur, aut à clementiæ noſtræ veneratione diſcedit.* Moris autem fuiſſe, vt quos ad ſe accirent Principes, euectionem illis concederent, indicant litteræ Conſtantij Aug. S. Athanaſium euocantis apud Theodoretum lib. 11. & Iuliani ad Euſtochium his verbis, ἵνα μὴ δίξων ὑπατείας. ἄξει δέ σε δημόσιος δρόμος ὀχήματι χρώμενον ἑνὶ, καὶ παρίππῳ.

TICINI CVRSORIAM] Oſtendit hic locus, curſum publicum non equis tantùm vehiculíſque ſtetiſſe, ſed nauigiis etiam ac dromonibus per flumina, lacus, ſinus, vt res tulit, diſtributis. Quod ſanè verum eſt. Nam id ſatis quoque apparet ex Tabula Itineraria, quæ iter Verona Rauennam per Hoſtilias deſignans, Hoſtiliis Rauennam per Padum iter faciendum notat: & ex Senatore, apud quem Theodoricus rex dromonariis Hoſtilienſibus in hunc modum ſcribit lib. 11. Variarum. *Et ideo Comiti ſacrarum largitionum noſtra præcepit auctoritas, vt in Hoſtilienſi loco conſtitui debeatis. quatenus fiſcali humanitate recreati, excurſus cum veredariis per alueum Padi more ſolito faciatis: vt diuiſo labore equis publicis debeat ſubueniri, quando curſus veſter non atteritur, qui per vias liquidas expeditur.* Dromonarij remiges erant dromonum. dromones autem δρόμωνες, curſoriæ, expediti curſus nauigia huic rei deſtinata.

ÆMILIANO NAVTÆ DECEDIT VENETVS R.] Quemadmodum in viis militaribus ſtatæ mutationes erant vehiculorum equorúmque qui curſui publico ſeruiebant; ſic in fluuiis dromonum. De Ticinenſi & Hoſtilienſi vidimus: nunc de Brixillenſi docemur. Significat enim Brixilli, quod oppidum in dextra Padi ripa Æmiliæ fuit prouinciæ, mutationem remigum fuiſſe, ac Venetis Æmilianos ſucceſſiſſe. ita videlicet, vt ſupra Brixillum ſupernates dromonarij Veneti fuerint; deinceps verò infernates Æmiliani.

MEDIA VIA CÆSARIS] Quæ & ipſa tertij oppidi ſpeciem geſſit. Triplex enim Rauenna Iornandi in Geticis. Prima Rauenna, vltima Claſſis, media Cæſarea. Itaque *vrbs vetus* Sidonij, eſt Rauenna, πόλις ἀρχαία Zoſimo. *Nouus portus*, Claſſis, nomen hoc

à claſſe, nacta, quam Auguſtus ibi collocauit. *via Caſaris*, Cæſarea ipſa, media inrer vrbem & mare. Quod ſequitur *oppidum duplex*, non ad rria hæc membra, ſed ad vererem tantùm Rauennam referendum, quam Padi pars influens duplicem faciebat.

Italis veterib. terminvs] Olim Rubico finis Italiæ. Cicero in Antonium Philip. vi. *vt exercitum citra flumen Rubiconem, qui finis eſt Gallia, educeret.* Italiam enim à Gallia Ciſalpina dirimebat. Poſt Auguſtum, qui Ciſalpinam Italiæ adiecit, Italiæ finis Alpes fuêre, non Rubico. Strabo lib. v. Μετὰ δὲ τὴν ὑπώρειαν τῶν ἄλπεων, ἀρχὴ τῆς νῦν Ἰταλίας. *Poſt Alpium*, inquit, *radices initium nunc Italia.*

Non solvm formas] Aquæ ductus. Caſſiodorus in Comitiua Formarum vrbis: *In formis Romanis vtrumque pracipuum eſt, vt fabrica ſit mirabilis, & aquarum ſalubritas ſingularis.* Cùm tribus generibus ductus aquæ fiant, auctore Vitruuio, riuis per canales ſtructiles, aut fiſtulis plumbeis, ſeu tubulis fictilibus; qui ſtructiles fiunt riuorum canales, Formæ propriè nuncupantur. Nomen inde, vt apparet, quod ſubditis formis inſtruebantur. Qua ratione formacei quoque Afrorum, Hiſpanorúmque ex terra parieres dicti, quoniam in forma circumdatis duabus tabulis inferciantur, vt docet Plinius lib. xxxv. cap. xiv.

Privsq. pomeria contingerem] Extra pomerium tunc erat D. Petri baſilica. nec clauſa fuit ante Leonis Papæ IV. tempora, qui nouam nominis ſui vrbem mœnibus cinxit, quæ baſilicæ præſidio eſſet aduerſus Sarracenos.

Nvptiis patr. Ricimeris] Harum etiam meminit epiſt. ix. & in Panegyrico Anthemij: *Sit ſocer Auguſtus genero Ricimere beatus.* Infauſtæ nuptiæ. quas ingrato genero exprobrat Anthemius apud Ennodium in vita Epiphanij. *Quis*, inquit, *hoc veterum retro Principum fecit vnquam, vt inter munera, qua pellito Geta dari neceſſe erat, pro quiete communi filia poneretur? Neſcimus parcere ſanguini noſtro, dum ſeruamus alienum.* Anthemij filiæ nomen Aſcilam non fuiſſe, vt quidam cenſuerunt, monuimus in Notis ad Ennodium, ſimúlque erroris fontem indicauimus ex verbis Gregorij Turonenſis. Et quidem animaduerti potuerat barbarum Aſcilæ nomen Græcæ puellæ non conuenire, cùm Græcorum mos fuerit patriis & ſignificantibus nominum vocabulis vti.

Talassio fescenninvs] Sic libri optimæ notæ. alij *thalaſſia*, quod ad rem nihil facit. Talaſſionis autem & vox & carmen notum in nuptiis.

Corona sponsvs] Primi Chriſtiani corona in nuptiis vſi non ſunt. Nam cùm in numinis alicuius tutela coronæ omnes eſſent, ideo abſtinebant, ne profanæ religionis participes viderentur. Ter-

tulſianus de corona militis : *Coronant & nuptiæ ſponſos. & ideo non nubimus Ethnicis, ne nos ad idololatriam vſque deducant, à qua apud illos nuptiæ incipiunt.* Poſtquam deſiit hoc periculum, priſtinum morem amplexi ſunt: quem antiquiſſimum apud Hebræos fuiſſe teſtis eſt Eſaias, qui ſponſum corona decoratum deſcribit cap. LXI. Baſilius Seleuciæ in Thecla. *χορεύσω γὰρ ἐπὶ τῷ σῷ γάμῳ. κἀγὼ δὲ προσᾴσω μέν σοι, προσθήσω δὲ τῷ νυμφίῳ τῷ σῷ τὸν πολύευκτον στέφανον.* Theophanes Chronici auctor in Copronymo. *ἔζευξεν Εἰρήνην Λέοντι τῷ υἱῷ αὐτοῦ, στέψας αὐτοὺς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῷ τῆς βασιλείας καὶ τῷ γάμου. Irenem Leoni filio copulauit, coronans illos in S. Stephani templo imperij ſimul ac nuptiarum corona.*

AD MARITI DOMVM] Ducendæ ad maritum ſponſæ primum exemplum, legémque à Deo manaſſe, qui Euam ad Adamum deduxit, probat Seuerianus Homilia v. in Hexameron. *Καὶ ὅρα τὸν νόμον. πᾶσα γὰρ θεοῦ φωνὴ ἀρχαία κανών ἐστι τῆς φύσεως. ἤγαγεν ὁ θεὸς τὴν γυναῖκα πρὸς τὸν Ἀδάμ. καὶ ἔμεινεν τοῦτο νόμος ἕως σήμερον, τὴν γυναῖκα ἄγεσθαι τῷ ἀνδρὶ, οὐ τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν γυναῖκα. Legem inſpice. omnis quippe antiqua vox Dei regula eſt naturæ. Duxit Deus vxorem ad Adam. & manet hodiéque lex illa, vt ducatur vxor ad virum, non vir ad vxorem.*

VI. EVTROPIO] Viro nobili, adhuc quidem priuato, poſtea Præfecto prætorio Galliarum, lib. III. epiſt. VI.

MILITIÆ PALATINÆ] Non veræ militiæ, ſed quo ſenſu militare palatio dicti omnes qui in aula verſantur, etiamſi arma non tractent, vt notarij, ſcriniarij, largitionales, & ceteri, de quibus Titulus de priuilegiis eorum qui ſacro palatio militant. Quin immo militiam palatinam veræ & armatæ leges opponunt. Tria enim omnino militiæ genera diſtinguunt. Armatam ſeu militarem, quæ ita vocari cœpit, poſtquam militiæ nomen ad alia tranſlatum. Palatinam eorum qui intra palatium merebant. Tertiam reliquorum omnium, qui diuerſis Iudicibus poteſtatibúſque apparebant, qualis quæ militia Proconſularis aut Præfectiana dicebatur. Honorius Imp. de diuerſis officiis & appar. *Cuiuſlibet Iudicis apparitores, inter quos etiam Præfectianos locamus, ad quamcumque aliam militiam vel palatinam vel militarem tranſierint, retrahendi hos copiam illis quos deſeruere tribuimus.*

TOTIVS ORBIS CIVITATE] Orbis ſcilicet Romani, poſt Antoninum Pium, qui quod Auguſto, ſi Dioni fides, ſuadebat Mecenas, re perfecit, vt ius Romanæ ciuitatis commune fieret omnibus ſubiectis. Nouella LXXVIII. Iuſtiniani. Quo factum vt Roma vna omnium patria & ciuitas eſſet: in qua ſoli, quod ait Sidonius, peregrini cenſerentur, aut ſerui, in quos ius illud cadere non poterat, aut barbari, qui non parebant imperio.

CASVS ARVANDI] Aruandi huius Præfecti præt. Galliarum, & iudicij quo maieſtatis Romæ damnatus eſt ab Anthemio, meminere veteres plerique Chronographi, ſed nomine interpolato. Caſſiodorus, eúmque ſecuti Marianus & Hermannus Arauundum vocant. Paulus Diaconus Seruandum : quo etiam modo Sigebertus, Otho, Conradus abbas, & alij. verum nomen cum integra hiſtoria Sidonio debetur. VII.

FL. ASELLO COMITE S. L.] Qui in antiqua Inſcriptione Fl. Eugenius Aſellus. Hoc tempore Comes erat Largitionum: poſtmodum Præfectus vrbi fuit, in eóque magiſtratu in Baſilica S. Pauli aræ maximæ tholum cum quadrato circum aram exedræ ambitu reparauit. Vidimus ipſi, cùm opus adhuc reſtaret (nunc enim euerſum eſt) ſubiectas porphyreticis columnis baſes marmoreas, atque in his binas ad vtrumque aditum his verbis inſcriptas.

FL. EVGENIVS ASELLVS
V. C. PRÆF. VRBI
V. S. I. REPARAVIT

TONANT. FERREOLVS PRÆF.] Præfectus fuerat prætorij Galliarum. In Carmine Propemptico.

Hic docti inuenies patrem Tonanti,
Rectorem columénque Galliarum,
Priſci Ferreolum parem Syagri.

Sed de Ferreolo Sidonij affine plura ad epiſtolam XII. lib. VII. Nunc ſatis ſit monere, falli eos qui hoc loco Tonantium à Ferreolo diſtinguunt, quaſi duo ſint, cùm vnicus ſit Ferreolus prænomine Tonantius : ſicut Afranius Syagrius non duorum, ſed vnius eſt appellatio. Alioqui quatuor ab vna prouincia legati eſſent, cùm plures quàm ternos mitti leges vetent.

AFRANII SYAGRII CONS.] Syagrij Conſulatum, quem Gratiano imperante cum Antonio geſſit, faſti omnes loquuntur, Afranij prænomen vnus habet Sidonius. Quòd verò Poſtumum Syagrium in Commentariis ſuis appellat Onufrius, ſuo nimirum more facit, quo ſolet vir diligentiſſimus, nomina quæ ſemel in vno quopiam coniuncta meminerit, in omnibus copulare quos eorum aliquo affectos videt. Sic enim poſt aliquot annos Atticum, qui collega fuit Cæſarij, Pontium cognominat, quia Pontium Atticum per ea tempora virum clariſſimum legerat : cùm tamen ex lapide ſepulcrali, qui Romæ viſitur, certum ſit Attici huius conſulis cognomen Nonium fuiſſe, non Pontium. Sic & Mariniani, Aſclepiodoti collegæ, nomina concinnans, Rufium Prætextatum Marinianum finxit pro Fl. Auito Mariniano, vt in alio marmore appellatur. & pro Petronio Maximo Sidonij noſtri, Anicium Maximum. Eodémque modo in aliis com-

pluribus, quos hic perſequi conſilium non eſt. De Syagrio autem dicetur ad librum v.

THAVMASTVS QVOQ. ET PETRONIVS] Thaumaſto Apollinaris fratri ſcribit lib. v. epiſt. v i. Petronio Arelatenſi, vt reor, Iuriſconſulto lib. i i. v. & v i i i.

CVM GESTIS DECRETALIBVS] Quæ Prouincialium decretum de Aruandi accuſatione continebant. quod infra prouinciale mandatum, pagina decretalis dicitur in concione Bituricenſi. Legatis enim ſine ciuitatis aut prouinciæ, à qua miſſi fuerunt, decreti tabulis non audiebantur, L. i i. Cod. Theod. de legatis.

REGEM GOTHORVM] Euricum, qui Theodorico fratri, de quo epiſt. i i. dictum, ſucceſſerat ante biennium. Græcus autem Imperator, quocum pacem fieri nolebat Aruandus, non eſt Leo, qui procul à Gothis in oriente regnabat, ſed Anthemius qui Romam è Græcia venerat, ideóque ab Aruando Græcus Imp. per ludibrium vocatur, vt à Ricimere Galata & Græculus apud Ennodium in Epiphanio.

BRITANNOS SVPRA LIGERIM] Armoricos. Ne quis de Britannia Inſula cogitaret, notam adiecit qua Britones Gallicos deſignauit. Horum, cùm ſcriberet Sidonius, rex fuit Riothimus, is quem Euricus, vt Iornandes in Geticis narrat, Anthemio Aug. ſuppetias ferentem ad Bituricas profligauit.

CVM BVRGVNDIONIBVS] Vt Britanni in Armoricis, ſic Burgundiones in Sequanis & finitimis Galliæ populis ſedes fixerant. Rex autem illorum hoc tempore Gundeucus, opinor, ſeu Gunduicius, Gundobaldi & fratrum parens.

AVXANIVM] Præfectorio patre natum Aruandi verbis mox docebit. Sed Auxanios in Gallia præter hunc inſignes duos eadem ætas habuit. vnum Epiſcopum, qui cum Fauſto Reienſi Romam de Hermetis Narbonenſis cauſa legatus Hilari Papæ Synodo interfuit, vt Hilari epiſtolæ reſtantur. Alterum Abbatem, Sidoniani Abrahæ apud Aruernos ſucceſſorem. de quo lib. v i i. epiſtola ad Voluſianum.

TOTAM PERIMACHIAM] Totum ſuſceptæ accuſationis ordinem & apparatum. Legati enim, cùm duplici actione Aruandum aggredi liceret, maieſtatis ob litteras ad Euricum datas, & repetundarum ob notas poſterioris Præfecturæ populationes; ſolam hanc præſeferebant, de maieſtate ſtudio diſſimulabant, vt incautum in iudicio imparatúmque opprimerent.

A DECEMVIRIS] Quidam legendum coniiciunt à *Quinque viris*: quia ſcilicet de capite ſenatoris cum Præfecto vrbis iudicabant quinque ſenatores ſorte ducti, ex lege vltima Cod. Theod. de Iu-

Iuriſdictione. & L. XIII. de accuſationibus. Quod ſanè poſt Sidonij etiam tempora obſeruatum, prodit iudicium Baſilij & Prætextati apud Caſſiodorum IV. Variarum. Sed in Decemuiris hoc loco libri omnes conſentiunt.

INSVLAM SERP. EPIDAVRII] Æſculapi. Triplex itaque in hoc iudicio Aruandi cuſtodia. Primùm enim liberæ cuſtodiæ traditur hoſpiti Aſello. quod hominis dignitati tributum eſt iudicio nondum conſtituto, ex L. I. D. de cuſtodia reorum. Reos enim dignitate conſpicuos, vt ſenatores, ante probationes carceri non addicebant. Quò alludens Hieronymus aduerſus Vigilantium, *Senatoriæ videlicet dignitatis ſunt*, inquit, *vt non inter homicidas teterrimo carcere, ſed in libera honeſtáque cuſtodia, in fortunatorum Inſulis, & in campis Elyſiis recludantur.* Poſt hæc comperto iam crimine publico carceri addicitur. Venuleius D. eod. L. V. *Si confeſſus fuerit reus, donec de eo pronuntietur, in vincula publica coniiciendus eſt.* Nunc denique iudicum ſententiis damnatus in Inſulam Tiberinam coniicitur, donec ad Principem referatur.

EX SENATVSC. TIBERIANO] Quod Tiberij Augusti iuſſu factum eſt, vt pœnæ damnatorum à Senatu in decimum ſemper diem differrentur; vt narrant Tacitus III. Annal. & Dio lib. LVII. Verùm Aruando pœna non X. ſed XXX. dierum ſpatio dilata. Quare Iuſtus Lipſius Sidonium memoria lapſum cenſuit, qui Senatuſconſulto Tiberiano tribuat quod proprium erat legis Theodoſianæ, Si vindicari cod. de pœnis, quæ dies XXX. pœnam ſuſpendi iuſſit. Sed nos politiſſimo viro aſſentiri res ipſa vetat. Etenim lex Theodoſij, vt verba declarant, ſolius Principis ſententias coërcuit, Senatuſconſultum ſola Senatus iudicia, vt Dio notat. Aruandi verò iudicium ſenatorium fuit, ac proinde ex Senatuſconſulto non ex lege moderandum. Quod igitur XXX. dies Senatuſconſulto adſcribit, argumento eſt, ad dies X. veteris Senatuſconſulti acceſſiſſe poſtea (quo tempore incertum) dies alios XX. & tamen eidem Senatuſconſulto tributos fuiſſe, quo more Legibus Iuliis, aliiſque multa, quæ illis poſtea adiecta fuerunt, tribui ſolere Iuris interpretes obſeruarunt.

EXILIO MVNERETVR] Hoc Sidonij precibus conceſſiſſe videtur Anthemius. Nam Caſſiodorus, Paulus Diaconus, & alij, Aruandum iuſſu Anthemij non morte ſed exilio multatum ſcribunt.

CANDIDIANO] Fuit is Cæſenas patria, ſed domo Rauennas. VIII.
Rauennam enim migrarat. Huic verò cognominis, & qui per ætatem auus eſſe potuit, Candidianus alter, qui contra Ioannem tyrannum ad Rauennam multa fortiter geſſit. de quo inter alios Olympiodorus in excerptis Photij.

FOENERANTVR CLERICI, SYRI PSALLVNT] Procul erant à fœnoris quæſtu clerici, quos quoquomodo fœnerentur ordine moueri, καθαιρεῖσθαι τοῦ κλήρου, canones iubent. At Syrorum ars propria fœnerari. Quare Syrorum nomine fœneratorum genus omne complexus eſt, vt Saluianus lib. IV. de Prouidentia : *Conſideremus ſolas negotiatorum & Syricorum omnium turbas, quæ maiorem ferme ciuitatum vniuerſarum partem occuparunt.*

NEGOTIATORES MILITANT, MILITES NEGOT.] Non ſolùm armata, ſed omni prorſus militia negotiatores prohibiti. Cod. negotiatores ne militent. Militibus rurſum non ſola mercatura, ſed alia quoque priuati vſus negotia interdicta. Ambroſius lib. I. de Officiis : *Etenim ſi is qui Imperatori militat à ſuſceptionibus litium, actu negotiorum forenſium, venditione mercium prohibetur humanis legibus; quanto magis qui fidei exercet militiam ab omni vſu negotiationis abſtinere debet?*

ARMIS EVNVCHI, LITERIS FOEDERATI] Militare eunuchos iure non potuiſſe arguit lex IV. D. de re militari. & Claudianus in Eutropium, *Arma relinque viris.* Fœderati autem, quos iterum nominat lib. II. epiſtola XIII. militum genus erant è barbaris gentibus, quæ pro Romanis Principibus militabant. In quibus facilè principes Gothi, qui à Conſtantino primùm conducti Fœderatorum inde nomen ſortiti ſunt. γότθοι φοιδεράτοι in epitome Nouellæ Græcæ XI. Sed fœderatos ex aliis etiam gentibus dictos docet Olympiodorus in excerptis Photij, & Nouella XXXI. Theodoſij, quæ Sarracenos fœderatos commemorat. Item Procopius I. belli Perſici.

FACILIVS TERRITORIVM QVAM TERRAM] Propter circumfuſas paludes, quæ terræ partem occupant, eiúſque vſum negant. Eſt enim propriè terra quæ aratur & colitur : territorium quoquo ciuitatis fines & iura tenduntur.

IX. HERONIO] Ad quem ſcripſit epiſtolam V. cuius hæc quodam modo ſuccidanea eſt, reliqua perſequens Romanæ narrationis, cùm Præfecturam vrbis adeptus iam eſſet.

PAVLI PRÆFECTORII] De hoc Sidonij hoſpite Paulo, quem tantopere laudat nihil compertum.

GENNADIVS AVIENVS] Collega Valentiniani Aug. ſeptimo eius Conſulatu, anno Chriſti CDL. Vetus Inſcriptio Romæ in Baſilica D. Pauli.

FL. CELERINVS V. D. SCRINIARIVS INL. PATRICIÆ SEDIS DEP. ID. NOVEMB. D. N. FL. VALENTINIANO AVG. VII. ET AVIENO V. C. COSS.

Idem biennio à conſulatu honorifica cum Leone Magno ad Attilam

regem legatione functus eſt, vt ex Proſperi chronico didici. cuius verba hoc loco propterea ſubiiciam, quòd memorabilis & hactenus inauditæ rei notitiam continent, cùm in vulgatis Proſperi editionibus deſiderentur. Sic autem habent in antiquo exemplari.

HERCVLANO ET SPORATIO COSS. Attila redintegratis « viribus quas in Gallia amiſerat, Italiam ingredi per Pannonias inten- « dit: nihil duce noſtro Aëtio ſecundùm prioris belli opera proſpicien- « te. ita vt ne cluſuris quidem Alpium quibus hoſtes prohiberi pote- « rant vteretur. hoc ſolum ſpei ſuis ſupereſſe exiſtimans, ſi ab omni Ita- « lia cum Imperatore diſcederet. Sed cùm hoc plenum dedecoris & « periculi videretur, continuit verecundia metum, & tot nobilium « prouinciarum latiſſima euerſione credita eſt ſæuitia & cupiditas ho- « ſtilis expleta. Nihilque inter omnia conſilia Principis ac ſenatus po- « pulique Romani ſalubrius viſum eſt, quàm vt per legatos pax tru- « culentiſſimi regis expeteretur. Suſcepit hoc negotium cum viro « Conſulari AVIENO, & viro Præfectorio TRIGETIO beatiſſi- « mus Papa LEO auxilio Dei fretus, quem ſciret nunquam piorum « laboribus defuiſſe. Nec aliud ſecutum quàm præſumpſerat fides. « Nam tota legatione dignanter accepta, ita ſummi ſacerdotis præſen- « tia rex gauiſus eſt, vt & bello abſtineri præciperet, & vltra Danu- « bium promiſſa diſcederet. «

CÆCINA BASILIVS] Quinto ante hæc anno Conſul cum Viuiano. Fuerat idem & Præfectus præt. Italiæ per aliquot annos, & Patricius, vt teſtantur Nouellæ Maioriani & Seueri. Poſt hunc autem Baſilium, duo alij eius nominis Conſules fuère. vnus vltimo anno Odoacris, qui ad huius noſtri diſcrimen Baſilius iunior dicitur à Caſſiodoro, qui & ipſe Præfectus prætorio Italiæ ac Patricius fuit. alter anno XV. Iuſtiniani, ordinariorum Conſulum poſtremus.

PRÆROG. PARTIS ARMATÆ] Pars armata eſt, cui opponitur ciuilis. In Panegyrico Maioriani, de Petro Magiſtro epiſtolarum eius:

Qui cùm ciuilis diſpenſet partis habenas,
Suſtinet armati curas. Vegetius item Renatus lib. I. *Plures militiam ſequebantur armatam. necdum enim pars ciuilis florentiorem abduxerat iuuentutem.* In illa cenſentur qui arma tractant; in hac qui leges & reliqua ſtudia pacis. Vt ergo duplicem hoc loco ſenatum diſtinguit Sidonius, ſic duplicem Maximi Imp. aulam Paulinus lib. III. de vita S. Martini.

Adduntur lecti proceres, quos regia iuxta
Culmina vicini ſplendor connectit honoris,
Inſignes trabeis, legum armorúmque tenentes
Arbitrium, vel iura fori, vel claſſica belli.

AVGVSTI CONSVLIS MOX FVTVRI] Anthemij, qui iam antea Conſul fuerat in Oriente, ſed priuatus; nunc iterum ſuſcepto imperio futurus, vt nouis Principibus mos erat. Solebant enim noui Imperatores proximis poſt imperij auſpicia Calendis Ianuarij Conſulatum edere. quod Faſti omnes oſtendunt, & Sidonius de Auito Carmine VII:

Principis anterior, nunc Conſulis iſte coruſcat
Annus, & emerita trabeis diademata creſcunt.

Plinius quoque iunior Traiani moderationem laudat, quòd hunc annum, qui eius faſcibus de more debebatur, priuatis Conſulibus cedere maluerit: cùm ab aliis Principibus tanta auiditate ambiretur, vt illum plerique deſtinatis Conſulibus præreptum in ſe transferrent. Hinc eſt quòd poſt tempora Iuſtiniani, cùm ſublatis Conſulibus ordinariis, in publicis monimentis imperij ſimul & Conſulatus Principum notæ iungerentur, anno vno poſterior erat æra Conſulatus, hoc modo, *Data Calendis Maij C P. imperante Auguſto Fl. Heraclio anno* IX. *& poſt Conſulatum eiuſdem anno* VIII. quia imperium Heraclius Martio menſe inierat, ſequenti deinde Ianuario Conſulatum. At in Synodo VI. actione I. Conſtantini Imp. annus XXVII. cum anno poſt eius Conſulatum XII. comparatur, magno numeri vtriuſque interuallo, propterea quòd in annis imperij omnes ij computantur, quibus cum patre ſuperſtite ante Conſulatum ſuum regnarat.

EIA INQVIT SOLLI] De Panegyrico Anthemij, quem Baſilij hortatu dictum ait, dicetur ſuo loco. de more autem nouos Conſules per Panegyricos ſalutandi, lib. VIII. epiſt. VI.

PRÆFECTVM SENATVI SVO] Hinc liquet Sidonium Præfectura vrbis donatum ab Anthemio II. Conſule, hoc eſt anno CDLXVIII. Præfectum vrbis Præfectum ſenatus vocat, quia ſenatus princeps erat, patres conſulebat, de illis iudicabat, illorúmque iura tuebatur. Senator in Formula, Symmachus lib. X. epiſt. Numatianus ex Præfecto vrbi

Si non diſplicui regerem cùm Quirini,
Si colui ſanctos conſuluique patres.

Et Sidonius ipſe ſuam hanc Præfecturam in Sapphico ſic deſcribit.

——— capiens honorem,
Qui patrum ac plebis ſimul vnus olim
Iura gubernat.

OPVSCVLI IPSIVS] Panegyrici Anthemiani, quem cum his litteris mittebat.

PRO POTESTATE CINGVLI] Mea nimirum Præfectoria.

Cinctuti, hoc eſt cincti erant Præfecti, & alij omnes Magiſtratus, quibus gladij ius erat, quorum inſigne cingulum. οἳ ἀρχὴν ἄρχουσι μετὰ ξίφους καὶ τελαμῶνος, vt loquitur Gregorius Nazianzenus epiſtola ad Africanum. qui honor cinguli in Iure paſſim. Hinc illa ſuperiùs, *cinctus Anienus, Baſilius diſcinctus*. & lib. v. Epiſt. VII. *cinctis iura, diſcinctis priuilegia.*

CAMPANIANO] Sic veteres libri, non *Campanio*. quomodo & Iulius Ferox Campanianus V. C. Præfectus vrbi temporibus Diocletiani in antiquæ baſis Inſcriptione. & Campanianus vir diſertiſſimus apud Caſſiodorum lib. IX. Variar. IV. X.

PER PRÆFECTVM ANNONÆ] Erat is ſub Præfecti vrbis poteſtate. Quare paulò pòſt ad portum Oſtienſem mittitur à Sidonio, vt frumentum, quod naues Brundusinæ aduexerant, per caudicarios in vrbem ſubuehendum curet. Etſi enim augere vrbis copias propria erat cura Præfecti annonæ, eadem tamen ad Præfectum quoque vrbis tanquam ad ſuperiorem poteſtatem pertinebat, L. I. Cod. de officio Præfecti vrbi. Itaque & Sidonius hoc loco, & Symmachus lib. X. epiſt. XLVIII. Præfectura vrbica fungentes communem cum Præfecto annonæ commeatus curam gerunt.

FAMEM THEATRALIS FRAGOR] Querelæ panis, per quas populus ingruente fame tumultuabatur, Præfecti vrbis capiti ſæpe imminebant, vt Tertulli exemplum docet apud Marcellinum lib. XIX. Hæ autem in theatris maximè circíſque audiebantur, vbi & populus frequens, & maior licentia. Tacitus v. Annal. in Domitij & Scribonis Conſulatu : *Iiſdem Conſulibus grauitate annonæ iuxta ſeditionem ventum : multáque & plures per dies in theatro licentiùs efflagitata.* De circenſi alio tumultu, qui Conſtantinopoli accidit, Eunapius in Sopatro. de Romano Zoſimus lib. v. quando Heracliano Comite Africæ occupatos portus tenente feralis illa vox in Circo audita, *Pone pretium carni humanæ.*

MONTIO] Sequano, vt prima ſtatim verba indicant. Scripta eſt epiſtola temporibus Anthemij, ſed ea narrat quæ Maioriano regnante acciderant, anno, vt Seuerini Conſulatus oſtendit, CDLXI. XI.

CATVLLINVS ILLVSTRIS] In Epigraphe Carminis XII. non ampliùs quàm clariſſimus appellatur. Honore igitur aut priuilegio quopiam ornatus poſtea fuerat, quo fieret illuſtris.

TABVLA ROSTRALIS AVT CAPITOLI] Digna, inquit, ſatyra, quæ in æs inciſa pro roſtris vel in capitolio inter legum ac publicorum monumentorum tabulas collocetur.

MVNICIPALITER NATVS] Cuius nimirum maiores publicam nullam dignitatem attigerant, ſed intra municipiorum ſuorum honores ac iura conſenuerant. Quomodo & Auguſti auum munici-

palibus magiſteriis contentum vixiſſe narrat Suetonius cap. 11. Cicero pro Sylla : *Eſt enim ipſe à materno genere municipalis.* Eodémque ſenſu, quia in municipiis humiliora & obſcuriora ſunt omnia, *municipalem ſcholam* Auſonius ad Gratianum, & Sidonius lib. IV. III. *municipales oratores*, in Carmine ad Felicem *municipales poëtas* dixit ignobiles & obſcuros.

CONIVRATIO MARCELLIANA] Marcelliani Patricij, Aëtij quondam familiaris. quem auctor eſt Procopius I. Vandalici, cæſo Aëtio rebus nouis in Dalmatia ſtuduiſſe, potentiámque ſibi comparaſſe vtrique imperio formidabilem. Quod Priſci etiam Rhetoris excerpta confirmant. Interregnum verò, cuius occaſionem nactus Pæonius Præfecturam Gallicanam arripuit, non poſt Maximi cædem, cui Auitus mox ſucceſſit, ſed ante Maioriani auſpicia, poſt ereptum Auito imperium. Nam decem ampliùs menſium fuit interuallum, & turbata Ricimeris factionibus reſpublica.

NVMERARIORVM MORE, SEV P. ADVOCAT.] Numerariorum munus dignitas non eſt, ſed officium dignitatis. Principes tamen numerariis, qui in officio Præfecti prӕt. militiam deponerent, honoris prærogatiuam decreuerunt. Ac Sidonij quidem ætate Tribuni prætoriani fiebant : poſtea verò Anaſtaſius Aug. eos honore Comitiuæ dignitatis ornauit, L. vltima Cod. de Numerariis. Idem iudicium de Aduocatis Præfecturæ vtriuſque, qui poſt officium expletum dimittebantur cum Comitiua Conſiſtoriana, L. VIII. de Aduocatis diuerſ. iudicum. Cum his ergo Pæonium comparat, qui Præfecturæ, quam vſurparat, codicillos circa finem tantùm adminiſtrationis acceperat.

FVGERE POST STATVAS, OC. P. COLVMNAS] Quibus videlicet refertum erat forum Arelatenſe, vt aliarum ferè ciuitatum. Ioannes Maxentius in Apologia : *In publicum vſque prodiere, circa regum etiam ſtatuas inclamantes.* Ad hunc verò morem occultandi ſe poſt columnas alludit Baſilius de fœneratoribus agens, quorum occurſum declinant debitores : *Οὐδεὶς πύκτης οὕτω τὰς πληγὰς τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ὑποφεύγει, ὡς ὁ δανειζόμενος τοῦ χρήστου τὰς συντυχίας πρὸς κίονας καὶ τοίχους ὑποσκιάζων τὴν κεφαλήν.* Et Ambroſius Baſilij imitatione lib. de Tobia c. VII. *Ille greſſus delatoris ſingulos numerat, aucupatur deflexus: iſte continuò poſt columnas caput obumbrat.*

PRIMVS IN CORNV SINISTRO] Operæ pretium eſt quo quiſque loco iaceat obſeruare, vt hoc exemplo doceamur, qui olim accumbendi ordo fuerit in ſigmate, hoc eſt in ſtibadio ſeu lecto ſemirotundo. In ſigmate enim fuit epulum Maioriani. Sigmatis porrò duo erant extrema velut cornua. Cùm igitur in dextro ſtibadij cornu collocet Maiorianum, in ſiniſtro Conſulem Seuerinum, dubium

non eſt, quia primus ille locus habitus ſit, quem occupat Imperator, proximus quem Conſul. Neque in his opinor eſt, quod miremur. Hi duo etiam apud nos primi & eximij accubitus. ſumma cornua Iuuenco lib. III.

Si vos quiſque vocat cœna conniuia ponens,
Cornibus in ſummis deuitat ponere membra
Quiſque ſapit.

Id nouum potiùs videri queat, & ab vſu noſtro remotius, quòd tertius, quartus, ac reliqui deinceps illum ordine ſubſequantur qui primus eſt in cornu ſiniſtro. Nam poſt Seuerinum Conſulem ſequitur Magnus ex Conſule, tum Camillus, Pæonius, Athenius, Gratianenſis, vltimúſque Sidonius ad dextrum cornu vergens, in quo iacebat Maiorianus. Itaque in pleno ſtibadio vltimus primo proximus erat, à primo eodem remotiſſimus exaduerſo ſecundus. Nec alius ordo fuit in Maximi conuiuio, cui interfuit S. Martinus, apud Sulpitium Seuerum, & alios. In dextro enim cornu Maximus Aug. in ſiniſtro Conſul Euodius, dein Comites Maximi frater ac patruus, & reliqui ordine proceres deſcribuntur, atque inter hos medius Preſbyter Martini. extra ſtibadium verò, in ſella Martinus ad dextram Maximi. Paulinus lib. III. de vita Martini, cùm proceres commemoraſſet,

Hos inter medius, quà ſigma flectitur orbe,
Preſbyter accubuit: dextra læuáque potentum
Ordo ducum, membris ſuper aurea fulcra locatis
Preſſit ſubiectum pretioſi velleris oſtrum.
Ad dextram regis ſancto venerabilis ore
Conſedit ſenior. Qui profectò ad dextram Maximi ſedere non poterat, niſi Maximus in dextro cornu accumberet. Honoratiſſimus ergo ſtibadij locus cornu dextrum, vt diximus, proximus ſiniſtrum. Quare apud Gregorium Turon. I. Mirac. XXC. Arrianus ille, qui dextræ partis cornu occupat, & Catholicum ſacerdotem hoſpitem ſuum in ſiniſtro ſtatuit, ludibrio illum hac etiam in re vt in ceteris habet. Sed admonet nos ſtibadij mentio & ordo accumbentium, vt de Chriſti quoque Domini ſuprema cœna diſquiramus, quam in ſtibadio itidem ſtrato celebratam conſtat. ἐπὶ στιβάδος, vt loquitur Chryſoſtomus Homilia XXVII. in I. ad Corinthios, ſiue in lectulo, vt Tertullianus de Corona. *Agnoſcam*, inquit, *neceſſe eſt & recumbentem in lectulo Chriſtum.* Recubuiſſe autem in ea Chriſtum, non in medio ſtipantibus latera hinc inde Apoſtolis, vt noſtri vulgò pictores repræſentant, ſed dextro in cornu, quo loco Maximum, Maiorianúmque iacentes vidimus, tum alia in libris tabuliſque antiquis monimenta oſtendunt, tum muſiuum Capuæ opus,

à Deſiderio Caſinenſi Abbate, qui Victor II. poſtea fuit, dedicatum. Quæ quidem ſi ad veram imaginem expreſſa ſunt, (nec certè apparet cur videri non debeant) haud difficile fuerit intelligere, cur aut Ioannes, qui per ætatem fortaſſe vltimus erat, Chriſto proximus in eius ſinu accubuerit, aut Petrus qui remotior innuiſſe Ioanni dicatur, vt Chriſtum de proditore interrogaret.

TREBACISSIMVS SENEX] Exercitatiſſimus. Suprà de eodem, *homo litium temporúmque varietatibus exercitatus.* Vox Græcæ originis ab eo quod eſt τρίβαξ. qua ratione Demoſthenes Æſchinem *περίτριμμα τῆς ἀγορᾶς* appellauit, qui in foro verſatus, vſúque tritus eſſet.. Quo ſenſu & Martialis lib. VII. de Pompeio Auito: *Iure madens, variòque togæ limatus in vſu.* Neque alia eſt notio τοῦ trebaciter lib. IX. epiſt. XI. *malui factum confiteri ſimpliciter, quàm trebaciter diffiteri,* hoc eſt callidè & aſtutè. Vt ergo legula ſuperiùs pro ligula, ſic trebaciſſimus nunc item pro tribaciſſimus. facilis enim harum litterarum permutatio.

CERVICE CONVERSA] Reflexa. Ambroſius in Lucam cap. XV. *Nónne tibi videtur Chriſtum cecidiſſe in collum Ioannis, quando erat Ioannes in ſinu Ieſu ceruice recumbens reflexa?*

COMES SIDONI] Ex eo genere Comitum, vt opinor, qui honorarij tantùm & ſine adminiſtratione fuerunt, Conſtantini Aug. vetere inſtituto, vt docet Euſebius de Vita eius libro IV.

AD LIBRVM II.

I. ECDICIO] Sororio ſuo. ſic enim appellat Carmine XX. Papianillæ ſcilicet vxoris fratrem, Auiti Aug. filium. qui primùm ſub Anthemio Comes & Magiſter militum fuit in Gallia, deinde Patricius creatus eſt à Nepote. Verum eius nomen Ecdicius. quo modo in Codice, & in Epiſtolis Iuliani, ἐκδικίῳ ἐπάρχῳ Αἰγύπτου. Sic & Alcimus Ecdicius Auitus Epiſcopus Viennenſis. Quin rectè quoque Ecdicius hic ipſe appellatur & ſcribitur apud Gregorium Turonenſem lib. II. c. XXIV. truncata voce Decius apud Iornandem.

SERONATI] Huius patriæ peſtis ſolus omnium meminit Sidonius. ex quo tamen non facilè deprehendas quemnam geſſerit magiſtratum. Publicis tributis præfuiſſe conſtat, iiſque indicendis vel exigendis in prouincialium viſcera ſæuiiſſe. Quo nomine aliiſque delatus ab Aruernis, Romæ tandem capitis damnatus eſt, vt ſcribit lib. VII. epiſt. VII. Contrarium Seronato nomen eſt Citonatus apud Gregorium Magnum.

ATVR-

ATVRRIBVS] Rectè ex manuſcriptis hanc lectionem aſſeruit Ioannes Sauaro V. C. nos enim fugerat emendatio. Sunt autem, vt idem docuit, Aturres in Nouempopulis ad Aturrum fluuium qui Adures poſtea dici cœperunt. quo etiam modo Aduris legitur in verbis Aniani poſt auctoritatem Alarici, quæ Codici Theodoſiano præfixa eſt. Ceterùm Aturres, ſeu Adures, nomen primum fuit populi, non oppidi. Oppidi enim Aturrenſium nomen Vicus Iulius, cuius mentio apud Gregorium Turonenſem lib. IX. cap. VII. & XX. & de gloria Confeſſorum c. LII. Quare Ruſticus Vicoiulienſis Epiſcopus, qui Concilio Matiſconenſi II. ſubſcribit, Epiſcopus eſt Adurenſis. idémque iudicium in vita S. Philiberti, cùm à Vici Iulij ciuibus expetitus dicitur. Sed vt in eadem Nouempopulania, quæ Coſſio Vaſſatum olim erat, Vaſates poſtea de gentis nomine nuncupata eſt: ſic Vicus Iulius Aturres. Erant autem Aturres hoc tempore cum tota vetere Aquitania in poteſtate & imperio Gothorum. Itaque à Gothis redibat Seronatus.

LEGES THEODOSIANAS CALCANS] Theodoſianæ leges ſunt Romanæ, redactæ in Codicem Theodoſianum, qui tum vigebat: Theodoricianæ Gothicæ, à Theodoricis regibus Gothorum. Quanquam enim Anthemij temporibus, cùm hæc ſcriberet Sidonius, Gothis in Gallia præfuit Euricus Theodorici fratris ſucceſſor, Theodoricianas tamen dicere maluit ob paronomaſiam cum Theodoſianis. Ex his porrò coniectura eſt, cùm Euricus in Iſidori chronico legum inſtituta Gothis primus tradidiſſe dicitur, non ſic eſſe accipiendum, quaſi ante Euricum leges Gothicæ nullæ fuerint: ſed quòd earum corpus & codicem primus collegerit Euricus. quod perſpicuè docent verba Iſidori eiuſdem in Leuuigildo.

SEV PATRIAM DIMITTERE, SEV CAPILLOS] Aut ſpontaneum exilium ſubire, aut clericatum. Hoc malebat videlicet Aruerna nobilitas, quàm Gothorum partibus, ſi in illorum poteſtatem veniret, militare. Clerici enim à militia immunes. Porrò qui clerici fiebant, tondebantur, vt notum eſt. Interdum verò dimittere capillos dicebant non tondere, ſed demittere & prolixos nutrire, vt Gregorius Turon. non ſemel. Quo more ſi loqui placeat Sidonium, ita quoque deditionem Gothicam intelliget, quia Gothi criniti.

DOMITIO] Grammatico doctori. de cuius doctrina & cenſoria II.
ſeueritate in Carmine Propemptico: *Ac primum Domiti larem ſeueri Intrabis trepidantibus Camenis, &c.*

PER LINEAS SOL ALTATVS EXTREMAS] Cùm vergit ad Tropicum ſolſtitij æſtiui. quò ſpectant etiam illa Plutarchi ad Principem indoctum: ἥλιος ὅταν ὕψωμα λάβῃ μέγιστον, ἐξαφθεὶς ἐν τοῖς βορείοις.

d

MVNICIPII CAMERINI] Abeſt à nonnullis codicibus vox Camerini. in quibuſdam aliis expungitur: vt addita videri poſſit; tanquam gloſſema municipij. Sunt in quibus legatur *Amerini*, vt iam ſuſpicari liceat, à gloſſographo ſcriptum fuiſſe municipij Aruerni. De Aruerno quippe oppido agi videtur.

AVITACI] Ita ſcribunt antiqui libri ferè omnes. Nomen ab Auito ductum, Papianillæ prædij dominæ patre: vt apud Auſonium Pauliacus, & Lucaniacus à Paulo & Lucano. Eodémque modo ex antiquis exemplaribus reſtituimus Carmine XVIII.

Si quis Auitacum dignaris viſere noſtram.

Huius autem prædij, quod elegantiſſimè copioſiſſiméque deſcribitur à Sidonio, reliquiæ aliquando creditæ ſunt exſtare ad Serlieuam lacum, qui à municipio Aruernorum modico ſpatio aberat. Verùm is paucos ante annos deriuatis quæ illic ſtagnabant aquis penitus exhauſtus, opinionis huius vanitatem oſtendit. Sunt qui Papianillæ lacum de Cambonenſi accipiant. Veriſimilius aliquanto. Sed ne huic quidem mea ſententia ſatis congruit Sidoniana deſcriptio.

QVOT SOLII SIGMA PERSONAS] Ita prorſus legendum, non *quot ſolet*, vt in vulgatis hactenus. Cyprianus Epiſtola LXXVI. ad Magnum. *Et ſolio & piſcina opus ſit, quibus ablui & mundari corpuſculum poſſit.* Sermo enim eſt, non de ſigmate ſeu ſtibadio, ſed de ſolio cellæ caldariæ, quod paulo antè ſolij hemicyclium dixit, nunc eodem ſenſu ſolij ſigma à figura ſemirotunda: à qua & tori accubitales ſeu ſtibadia ſigmata nuncupantur. quemadmodum porticus Conſtantinopolitana Iuliani apud Zoſimum lib. III. ſigma quoque dicta eſt à ſemicirculi figura. In balneis qui lauabant, à cella caldaria, eiúſque ſolio tranſibant ad frigidariam, ibíque in ſellis conſidebant. Tot igitur in frigidaria ſellas eſſe opòrtebat, quot perſonis locus erat in caldaria.

PHILISTIONIS] Poëtæ mimographi γελωτοποιοῦ, ridiculi, ipſo in riſu mortui, vt refert Suidas. Euſebius in Chronico ſub Tiberio. *Philiſtio mimographus natione Magneſianus Romæ clarus habetur.* Mimorum inuentorem facit Caſſiodorus lib. IV. Variarum vltima. Epiphanius de Manichæis. τὰ δὲ ἄλλα εἰπεῖν τίς ἂν αἰ γελάσειεν. ὡς τάχα τὰ τοῦ φιλιστίωνος εἶναι ἀξιοπιστότερα, ἢ τὰ τῆς τούτου μυθολογίας. *Cetera ſine riſu quis commemoret? cùm veriſimiliora quodammodo videantur, quæ Philiſtion, quam quæ hic fabulis ſuis commentus eſt.*

GYMNASIARCHORVM VIRGA] Βάτων γυμνασίαρχος in marmore Anconitano. De virga autem Seruius in I. Æneidos: *Hodiéque tam athletarum, quàm gladiatorum certamina virga dirimuntur.* Sed laniſtarum virga, qua gladiatoribus modum adhibebant, rudis propriè dicta. Gloſſæ veteres: *Rudis* ῥάβδος, ἡ τῶν ἐπιστατῶν τῶν μονομάχων.

PAVCI TAMEN VERSICVLI] Tetraſtichum nempe huius piſcinæ foribus impoſitum, quod inter Sidonij carmina exſtat tit. XIX. *Intrate algentes poſt balnea torrida fluctus*, &c.

PROCONISSOS] Res exigit vt Proconneſos ſcribatur, *Προκόννησος*. Inſula maris Ægæi, candidi marmoris fodina celebris, vt auctor eſt Strabo lib. XIII.

ÆDIFICIORVM PVRPVRAS] Ornamenta. Sicut enim veſti affert lumen clauus purpuræ, vt Fabij verbis vtar, ſic ædibus columnæ. Purpuræ nomen ſcriptores ad omnia transferunt, quæ ornatum, decorémque ſignificant. Sidonius infrà epiſt. x. *Omnes nobilium ſermonum purpuræ*. Cicero in Oratore, *Quos numeros cum quibus tanquam purpuram miſceri oporteat*. Lucianus in Hippia de membris balnei. *ὁ δὲ ἔνδον οἶκος κάλλιστος, φαιδρὸς τοῦ πολλοῦ αἰθέριος, καὶ ὡς πορφύρᾳ διηνθισμένος*. In onyche demum gemma, quam Baronij Cardinalis optimi beneficentiæ debemus, artificis manu ſcalpta hæc leguntur, ΕΥΤΥΧΕΙ ΜΑΚΕΔΟΝ, Η ΠΟΡΦΥΡΑ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ. Sis felix Macedo, purpura, hoc eſt decus & gemma fratrum.

ROTVNDATIS FVLTA COLLYRIIS] Collyria quid ſint hoc loco, non capio. Scriptum crediderim à Sidonio *coluriis*. Intelligit enim pilas ex pluribus ſaxis in orbem acciſis extructas: quas ideo columnis opponit, vt paulò ſuperiùs, *nec pilæ ſunt mediæ, ſed columnæ*; quia columnæ ex vnico fiunt lapide, pilæ è multis. Saxa autem in orbem cæſa non poterant aptiùs appellari, quàm rotundata coluria. Colura enim dicuntur, quæ extrema ſui parte truncantur. & *κολουραίαν πέτραν* interpretatur Suidas è Callimacho *κολλὴν κεκομμένην ἢ στρογγύλην*. & *κολουραίαν* Heſychius *ἀποτομάδα*. Par pilarum, columnarúmque, ſed conuerſa antitheſis Natali x. Paulini:

Nam ſteterant vaſto deformibus agmine pilis,
Nunc meliore datis eadem vice fulta columnis
Et ſpatij cepere & luminis incrementum.

COLVMNIS INVID. MONVBILIBVS] Inſignibus, quales adhiberi ſolent in monimentis. Cyprianus Diaconus in vita S. Cæſarij libro I. ſub finem. *Et vt conferret ſacris virginibus quas congregauerat curam neceſſariam ſepulturæ, monubiles arcas corporibus humandis de ſaxis ingentibus nouiter fecit excidi.*

SI NON HYPODROMVS] Certa emendatio, quam libri omnes ſcripti aſſerunt, pro quo mendosè vulgati exhibent hippodromum, id eſt Circum. Non enim Circum intelligit, qui quorſum in ædium veſtibulo, aut quid habet cum cryptoporticu commune? ſed tectam vt dixit, longitudinem, & clauſum vndiquaque deambulacrum: qualia ſunt in veſtibulis magnatum, aut qualia quæ ſtadia opaca vocat Tertullia-

nus in libello ad Martyres. Hypodromus autem ex eo dictus, quòd ſub eo incedatur, ſicut peridromis in xyſto hypæthra ambulario à circumitu, & diadromis à tranſitu: balnei membrum in Hippia Luciani. Non latuit ea vox Angelum Decembrium qui libro v. Hypodromum diſtinguit ab Hippodromo. nec ſæculi ſui eruditiſſimum Aldelmum, apud quem in libro de virginitate Babylas Martyr *ad palatinas ducitur zetas, & imperialis veſtibuli hypodromum.* In quibus verbis imaginem vides porticus Sidonianæ. & ſi ſuam Sidonius, quia nihil proſpectabat, cryptoporticum appellare malit. Plinius verò iunior, à quo vocem hanc haud dubiè mutuatus eſt, in deſcriptione Tuſcanicæ villæ ſuæ lib. v. epiſtola vi. hypodromum vocat natiuam porticum, conſertis inter ſe ac reflexis arborum fruticúmque ramis contextam: quales quæ in hortis natura vel arte fieri ſolent; & qualem in Voroango Apollinaris ſui prædio depingit Sidonius in Propemptico. Talis & vitea porticus Cypriano in epiſtola ad Donatum. *Dant*, inquit, *ſeceſſum vicina ſecreta. vbi dum erratici palmitum lapſus nexibus pendulis per arundines baiulas repunt, viteam porticum frondea tecta fecerunt.* Plinij verba interpretatione non egent. adſcribam tamen, vt ex iis ſtatim liqueat, iure illi per Sidonium reddendam eſſe vocem, quam ex eius ſcrinio deprompſerat. Nam apud Plinium quoque hippodromus ineptè legitur pro hypodromo. Sic igitur habent. *Hanc diſpoſitionem amœnitatémque tectorum longè latéque præcedit hypodromus. Medius pateſcit, ſtatimque intrantium oculis totus offertur. Platanis circuitur: illæ hedera veſtiuntur, vtique ſummæ ſuis, ita ima alienis frondibus virent. Hedera truncum & ramos pererrat, vicináſque platanos tranſitu ſuo copulat. Has buxus interiacet: exteriores buxos circumuenit laurus, vmbræque platanorum ſuam confert. Rectus hic hypodromi limes. In extrema parte hemicyclo frangitur, mutátque faciem: cupreſſis ambitur & tegitur, denſiore vmbra opacior, nigriórque.* Porrò autem vt hippodromus in his locis pro hypodromo, ſic apud Plinium alterum lib. v. cap. xxxii. *Hippius mons*, & apud Ptolemæũ in deſcriptione Bithyniæ Ἵππιος ποταμὸς *Hippius fluuius* peruersè legitur pro *Hypius*. De Pruſa enim vrbe agunt, quæ duplex erat in Bithynia, vna ſub Olympo monte, altera ad Hypium fluuium. Sic enim ſcribendum hoc nomen docet inſcriptio veterum nummorum L. Veri & Diadumeniani ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΥΠΙΩ, & vetus quoque lapis Romæ, in quo diſtinguuntur ΠΡΟΥΣΑΕΙΣ ΑΠΟ ΟΛΥΜΠΟΥ & ΠΡΟΥΣΑΕΙΣ ΑΠΟ ΥΠΙΟΥ.

SALARES] Huius piſcis meminit Auſonius in Moſella: *Purpureiſque ſalar diſtinctus tergora guttis.* Quo indicio purpurearum notarum, & quia ex ſalare farionem, ex farione ſalmonem fieri docet, ſalares tructas eſſe multi coniiciunt, quæ ſalmonatæ vocantur,

& in ſalmonem tranſire creduntur. Alanus ab Inſulis de planctu naturæ: *Illic tructula ſinus marinos ingrediens in æquore baptizata ſalmonis nomine cenſebatur.*

PROCNEM MINVRIENTEM] Minuriunt hirundines Sidonio, Spartiano in Geta palumbes. Scirè vtrumque. nam minuritio & minorum auium cantum omnem ſignificat, & flebilem, qualis eſt gemitus palumbium. Ita Grammatici Græci μινυρίζειν exponunt τὸ ἠρέμα καὶ λεπτὸν ᾄδειν, ἢ θρηνεῖν. Cicero I. de Oratore, *Hoc nos*, inquit, *ſi facere velimus, antè condemnentur ij, quorum cauſas receperimus, quàm toties quoties præſcribitur paana aut minuritionem citarimus.* duo genera coniunxit, pæana qui concitatioris vocis eſt cantus, & minuritionem, quæ remiſſioris. Plutarchus de diſcrimine adulatoris & amici. οἱ πολλοὶ βαυκαλῶν καὶ ἀπόλλυσι μετὰ μινυρίσματι, ὀλόνεσι δ' αὖ μυθῳδοῦντι, ἐγκαλεῖς δ' αὖ παλαίουσι.

AGONEM DREPANITANVM] Ludicram naumachiam, qua Æneas ad Drepanum Siciliæ patri parentauit. de qua Æneid. V.

FELICI] Magno Felici, Magni Exconſulis filio. Hos enim à Philagrio patricio oriundos diſertè ſcribit in Propemptico, vt Auitum quoque Auguſtum in Panegyrico. Sed de Felice plura Carmine IX. quod totum illi dicatum eſt. Ampliſſima porro dignitas, quam Felici gratulatur, non eſt Conſulatus, ad quem Felix nunquam peruenit, ſed Patriciatus, cuius præterea reſtis eſt Gennadius in Fauſto. III.

VT TRANSIREMVR INVITI] Fuit tamen poſtea Patricius & ipſe Sidonius, vt patet ex epiſtola ad Papianillam lib. V. & ex Mamerti Claudiani dedicatoria ad Sidonium.

MATRONA FILIMATIA] Pro Philematia, priſcum & verum nomen erat Philematium. quomodo à Luciano ſcribitur in dialogo Charmidis & Tryphænæ, quem claudit his verbis, φιλημάτιον ἢ πολλὰ χαιρέτω. Dicta enim Philematium ὑποκοριστικῶς ab oſculo: quod innuit Lucretius illo verſu libri IV. VIII.

Simula σιλὴνη ac Satyra eſt, labioſa φίλημα.

eadem forma qua Chelidonium, Euſtochium, Glycerium, Muſarium, Cymbalium, & alia ſeu vera ſeu ficta nomina mulierum. quæ poſterior ætas aliter inflexit, vt Philematia, Chelidonia, eodémque modo ceteræ appellarentur. Sed pro Philematia Filimatia, & pro Philematio Filimatius tandem ſcribi cœpit, retento Græcæ vocis ſono, non orthographia & quantitate. Ita enim Filimatius in codice Theodoſiano legitur Comes ſacrarum largitionum ſub Gratiano. item apud Sidonium lib. I. epiſt. III. & lib. V. epiſt. XVII. vbi Filimatij mentio eſt huiuſce, opinor, Filimatiæ noſtræ patris. Iam verò non ſolùm Philematium apud veteres femina dicebatur, verùm etiam Philematio. Sicut enim Venuleia Philematium, ſic Ælia

Philematio in antiquis lapidibus reperitur, & Titia Philematio in hoc Vcecienſi.

TITIA
PHILEMATIO
VIVA SIBI
ET SVIS FECIT

Vtriuſque autem exemplum extat in altero lapide peruetuſto, noſtra memoria in vrbe ad portam Salariam effoſſo. in quo exſculpti ſunt duo coniuges colliberti, & ſub vtraque effigie ſingula epitaphia rudi opere inciſa. Muliebris autem hoc eſt initium,

AVRELIA L. L. PHILEMATIO
Viua Philematium ſum Aurelia nominitata,
Caſta, pudens, volgei neſcia, feida viro.

INIVSTE TIBI IVSTA PERSOL.] Communis hæc querimonia in morte immatura ſublatis. Hinc illa in antiquis monumentis, *Malè iudicantibus fatis*, &c, *Sublata eſt oculis fato dictante iniquo.* Elegans eſt in hoc genere Abgari regij iuuenis Epitaphium, quod Romæ paucis ab hinc annis ad D. Pauli baſilicam erutum meminimus, dignúmque videtur, quod huic loco intexatur. Eſt ergo huiuſmodi,

Ἕκτον ἐπ' εἰκοσιῷ πλήσας ἔτος Ἄβγαρος ἐνθάδ'
Ταρχύθη, μοιρῶν ὡς ἐπέκλωσε μίτος.
Ὧι φθόνος ὡς ἄδικός τις ἀπέσβεσεν ἀρχόμενον φῶς.
Λυπήσας τὸ γένος καὶ φιλίους ἑτάρους.
Τύμβον δ' Ἀντωνῖνος ἑῷ θέτο τοῦτον ἀδελφῷ,
Οἷσιν ὁ πρὶν βασιλεὺς Ἄβγαρος ἦν γενέτης.

Hoc eſt.

Qui ſex, biſque decem compleuerat Abgarus annos,
Parcarum duro eſt hic ſuus imperio.
Primeuam extinxit lucem cui liuor iniquus,
Mœrore afficiens & genus, & ſocios.
Germano hunc tumulum fratri dedit Antoninus,
Abgarus olim rex queis genitor fuerat.

IX. DONIDIO] Viro ſpectabili, ciuique Aruerno, vt coniectura eſt ex epiſtola v. lib. III. Hæc autem ſcripta eſt in agro Nemauſenſi, è villis Apollinaris & Ferreoli, quas deſcribit.

INTERIECTA GESTATIO] Nunc locus & ſpatium in quo geſtari licet: ſicut in Romana Inſcriptione, IN HOC POMARIO GESTATIONIS PER CIRCVITVM QVINQVIENS EFFICIT PASSVS MILLE. Aliàs geſtatio eſt ipſa exercitatio, qua geſtamur aut vehimur, equo, lectica, vel quouis genere vehiculi. Sed Sidonius præterea transfert etiam ad ambulationem, cùm alij diſtin-

guant. Seneca epiſtola LV. *Agestatione cùm maximè redeo, non minus fatigatus, quam ſi tantum ambulaſſem, quantum ſedi. labor enim eſt, diu ferri.* & Plinius lib. XXVII. *In primis verò prodeſt ambulàtio, geſtatio, & ea pluribus modis.*

ATHENÆI CVNEOS] Lib. IX. epiſt. XIV. *Athenai ſubſellia cuneata.* Fuit autem Athenæum publicum vrbis gymnaſium litterarum, quod Hadrianus Aug. vt Aurelius Victor tradit, Græco ritu conſtituit. Qua in vrbis parte non indicat. fortaſſe in Regione VIII. Fori Romani. Nam eo ſanè loco ludos litterarios collocat P. Victor. & manet illo in tractu ad radices Auentini Scholæ Græcorum nomen in Æde S. Mariæ: vbi & B. Auguſtinum docuiſſe ferunt, quem in Athenæo Romano rhetoricam profeſſum fuiſſe obſcurum non eſt. Athenæi autem meminit inter ceteros Dio apud Xiphilinum de Didio Iuliano. συναγαγὼν ἡμᾶς εἰς τὸ Ἀθήναιον καλούμενον ἀπὸ τῆς ἐν αὐτῷ παιδευομένων ἀσκήσεως. *Nos Conſul*, inquit, *in Atheneum conuocat. cui loco nomen eſt ab exercitatione eorum, qui in ipſo erudiuntur.*

AD VERBVM SENTENTIAMQVE TRANSLATVS] Origenis plurima interpretatus eſt Rufinus. Cuius verſionem mirum eſt tantopere à Sidonio laudari; cùm Hieronymus de libris περὶ ἀρχῶν teſtetur multa ab illo interpolata, detracta, addita, infamémque eam interpretationem appellet in Epitaphio Marcellæ. Sed mirari deſino, cùm redit in mentem noſtros ferè Gallos, & Occidentales omnes in Rufinum propenſiores fuiſſe.

PER SPATIA CLEPSYDRÆ] Geminum antiqui moris veſtigium, clepſydra & horæ inæquales. Horarium ex aqua, id eſt clepſydram Romanis primus fecit Naſica Cenſor, vt notat Cenſorinus. nominat iterum Sidonius epiſt. XIII. ad Serranum. Caſſiodorus in ea quam pro Theodorico rege ſcripſit ad Gundobaldum. *Horologium aliud*, inquit, *vbi Solis meatus ſine Sole cognoſcitur, & aquis guttantibus horarum ſpatia terminantur.* Aquatile vocat in diuinis Inſtitutionibus. Græci ὑδρεῖα ὡροσκοπεῖα, vt Hero Alexandrinus πνευματικῶν I. ἀκόλουθον εἶναι νομίσαντες τῇ περὶ ὑδρείων ὡροσκοπείων ἕξει, ἃ τις ἡμῖν ἐν τέτταρσι βιβλίοις προσαναγέγραπται.

QVINTA DIGREDIENS] Hoc eſt vndecima noſtra. Horarum apud veteres vſus erat inæqualium: quæ duodenæ in dies ſingulos ab exortu Solis ad occaſum numerabantur, totidem in ſingulas noctes. Quo fiebat vt pro dierum modo vel noctium inæquales eſſent, nunc breuiores, nunc longiores. Quod ſpectans Auguſtinus de vera religione, *Hora*, inquit, *brumalis æſtiuæ comparata minor eſt.* Ceterum quia ſexta illorum hora in meridiem terminabatur, eo fiebat vt quinta vndecimæ affinis ſemper eſſet. Hanc igitur eandem denotat Perſius ſat. III. *quinta dum linea tangitur vmbra*, in ſolario

ſcilicet heliotropio ſcioterico, in quo eiuſmodi horæ notabantur. Quinta autem, hora prandij. Martialis lib. VIII.

Horas quinque puer nondum tibi nuntiat, & tu
Iam conuiua mihi, Caciliane, venis.

Auſonius in Ephemeride:

Soſia, prandendum eſt: quartam iam totus in horam
Sol calet, ad quintam flectitur vmbra notam.

SI VOROANGI] Prædium id Apollinaris. In Propemptico: *Iuſſum te Voroangus obtinebit. Noſtrum hic inuenies Apollinarem.* Pruſianus erat Tonantij Ferreoli. ..raque villa ad Wardonem fluuium, qui per Volcas Atecomicos euo.. .ur in Rhodanum, vetuſto ponte & aquæductu ſtructuræ Romanæ nobilis. quorum adhuc reliqua ſunt veſtigia.

TORPORE MERIDIANO] Suprà lib. I. epiſt. II. de Theodorico. *Dapibus expleto ſomnus meridianus ſemper exiguus, ſæpe nullus.* Meridiationem appellant. de qua intelligendus eſt Iuliani locus ad Libanium. *Ἀνέγνων χθὲς τὸν λόγον πρὸ ἀρίστου σχεδόν· ἀριστήσας δὲ, πρὶν ἀναπαύσασθαι, τὸ λοιπὸν ἀπέδωκα. Heſterno*, inquit, *die orationem legi ante prandium prope integram. poſt prandium verò, ante ſomnum quod deerat abſolui.*

X. HESPERIO] Is videtur quem libri IV. epiſtola XXII. virum magnificum appellat, gemmam amicorum, litterarúmque. Huic ergo Hendecaſyllabos mittit, quos de Baſilica Lugduni extructa condiderat.

ECCLESIA LVGDVNI EXTRVCTA] Quænam illa fuerit incertum eſt. Nam quo minus S. Irenæi baſilica videatur, facit quod ab Arari procul abſit, parúmque ei conueniat ſitus Eccleſiæ Sidonianæ. Papirius Maſſonus de S. Stephani Eccleſia, quæ Metropolitana ſedes olim fuit, interpretatur. Quæ cùm inter Ararim, aggerémque publicum poſita ſit, Sidonij deſcriptionem facilè recipiet, ſi extructam conſtet à Patiente. à quo ſanè multas plurimis locis fundatas, reſtitutáſque teſtis eſt epiſtola vltima lib. VI.

CONSTANTII ET SECVNDINI] Conſtantius notus eſt ex epiſtola I. & aliis paſſim. Secundini vt poëtæ meminit iterum lib. V. epiſt. VIII.

ORTVM PROSP. ÆQVINOCTIALEM] Chriſtianorum ædes ſacræ ab exordio in Orientem conuerti ſolitæ. Clemens lib. II. Conſtitutionum. *ὁ οἶκος ἔστω ἐπιμήκης, κατ' ἀνατολὰς τετραμμένος.* Paulinus epiſtola XII. ad Seuerum: *Proſpectus Baſilicæ non, vt vſitatior mos eſt, Orientem ſpectat.* Quòd ſi quid interpellaret, altare ſaltem eò dirigebant: quo ſitu Romæ plurima viſuntur. Ideo notati quondam *ὡς ἰδιότροποι* Antiocheni, quòd ab vſitato ritu diſcederent.

Socrates

Socrates lib. v. cap. XXI. ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ τῆς Συρίας ἡ ἐκκλησία ἀντίστροφον ἔχει τὴν θέσιν. οὐ γὰρ πρὸς ἀνατολὰς τὸ θυσιαστήριον, ἀλλὰ πρὸς δύσιν ὁρᾷ. Iudæorum verò templum ad obeuntem cæli plagam ſpectabat: quod diuinæ litteræ docent, obſeruátque inter alios Theodoretus. Nec repugnant Ariſteas & Ioſephus qui ναὸν πρὸς τὴν ἕω καὶ τὴν ἀνατολὴν τετράφθαι, ad auroram & Orientem conuerſum fuiſſe ſcribunt. quia de veſtibuli non de frontis proſpectu loquuntur.

FVLMENTIS AQVITANICIS] Columnis è marmore Aquitanico in Pyrenæi iugis cæſo. quarum etiam mentio in vita Hilari Papæ, in qua nominantur columnæ Aquitanicæ, Tripolitæ, & porphyreticæ. Aliud eſt ſcriptoribus Græcis marmor Ἀκυτανόν, vt Theophani & Cedreno de funere Anaſtaſij Aug. ab Acyto Sporadum vna.

RESPONSANTIB. ALLELVIA RIPIS] Dum nautæ, inquit, Alleluia decantant, id ipſum Echo in ripa reſonat. Et cantici ergo lemma expreſſit, & voce vſus eſt propria. Eſt enim propriè celeuma carmen nauticum. quod proinde qui canunt nautæ κελεύοντες Longo dicuntur lib. III. Ποιμενικῶν. vbi & celeuſma elegantiſſimè deſcribit, & Echo in proxima valle, vt Sidonius in ripis, celeuſmati reſponſantem. Sed celeumatis Sidoniani argumentum, Alleluia & Dei laudes erant. Quo more veteres Chriſtiani modulos ſuos & cantica in Chriſti, Sanctorúmque honorem ſæpe vertebant. Ac ne à nautis diſcedamus, Paulinus de reditu Nicetæ:

Nauita læti ſolitum celeuſma
Concinent verſis modulis in hymnos,
Et piis ducent comites in æquor Vocibus auras.

Item Aſterius Amaſeæ Epiſcopus in Phocam Martyrem. ναῦται δὲ καὶ πλωτῆρες οἱ πανταχοῦ, τὰ συνήθη κελεύσματα, οἷς τὸν τοῦ πλοῦ πόνον προσαναπαύουσιν, εἰς κοινὴν τοῦ μάρτυρος μετέβαλον εὐφημίαν. καὶ διὰ γλώσσης ἐστὶν ὅλως ὁ Φωκᾶς αὐτοῖς ἐπᾳδόμενος. *Nautæ*, inquit, *& remiges vbique gentium conſueta celeuſmata, quibus nauigationis tædium conſolantur, ad communem Martyris laudem transferunt. vnóque prorſus omnium ore Phocas decantatur.* Auguſtinus de cantico nouo. *Adſit noſtra tutela Chriſti gratia, celeuma noſtrum dulce cantemus Alleluia, vt læti ac ſecuri ingrediamur ſempiternam ac feliciſſimam patriam.*

RVSTICO] Burdegalenſi. Lib. VIII. epiſt. XI. Sed alij prætetea eius nominis in Gallia paulo ante Sidonium illuſtres vixerunt, vt Decimius Ruſticus, de quo lib. v. epiſt. IX. & Ruſticus Epiſcopus Narbonenſis, ad quem Leo Papa ſcribit. Quorum vtri, an alij potiùs cuipiam Ruſtico tribuenda ſit epiſtola ad Eucherium, quæ in codice Corbeienſi poſt eius Quæſtiones in ſcripturam ſubiicitur epiſtolis Saluiani & Hilarij ad Eucherium eundem, neſcio. Hoc ta- XI.

men loco, ne diutius lateat, non ingratum vt ſpero lectori embolum producendam putaui.

EPISTOLA RVSTICI AD EVCHERIVM.

» DOMINO verè ſancto Papæ Eucherio Ruſticus. Tranſcriptis exultanter ac raptim, quæ deprecante me exemplanda miſiſti, ilico ad beatitudinem veſtram volumen vtrumque direxi. Vnica verò illa ac ſine comparatione doctrina, quæ ex vtroque Teſtamento magnorum ænigmatum abſolutiſſimè aperiens quæſtiones, amoto velamine oculis cordis verum ſpiritalis intelligentiæ lumen infundit, quàm admirationi mihi fuerit, manifeſtiùs declaraſſe non potui, quàm vt eam à me fatear non dignè poſſe laudari. Quanquam quid ego ad attollendum quæ edidiſti ſolum me eſſe imparem dicam? Pace dictum ſit omnium, qui ſunt optimè his quæ liberalia appellant ſtudia inſtituti, nec ab his quidem mira librorum tuorum præconia ſatis dignè excoli poſſe exiſtimo. Quia licèt facilius eſſe decernam iudicare quàm dicere: mihi tamen adeo perſuaſum eſt non eſſe hoc facile, vt meritò definiam, quòd nemo rectiùs tam præclari operis prædicator exiſteret, quàm eius inuentor & cognitor. quia quod nemo ſic potuit inuenire, vtique nemo ſic laudare. Sed dum hæc tacitus mecum reuoluo, occurrit mihi quod in Bibliotheca ſtudioſi ſæcularium litterarum puer quondam, vt ſe ætatis illius curioſitas habet, prætereundo legiſſem. Nam cùm ſuprà memoratæ ædis ordinator ac dominus, inter expreſſas lapillis aut ceris diſcoloribus, formatáſque effigies vel Oratorum, vel etiam Poëtarum, ſpecialia ſingulorum autotypis epigrammata ſubdidiſſet; vbi ad præiudicati eloquij venit Poëtam, hoc modo orſus eſt:

» *Virgilium vatem melius ſua carmina laudant,*
» *In freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ*
» *Luſtrabunt conuexa, polus dum ſidera paſcet,*
» *Semper honos, noménque tuum, laudéſque manebunt.*

» Et verè, dummodo orationibus tuis culpa non teneat, quòd inter ſacros apices commemorationéſque ſanctorum mundialium à me ſcripturarum ponuntur exempla, meritò mihi dominum Eucherium mente recolenti memoratum in memoriam opus recurrit. Nam dum erunt ſuperiùs comprehenſa, omnium Chriſtianorum ore & amore celebraberis, prædicandus in poſterum dum doces poſteros. Ora pro me, verè ſancte atque amice Dei, & mihi in Chriſto omni cultu ſuſcipiende Papa.

XII. AGRICOLÆ] Ad quem libri I. epiſtola II. Papianillæ fratrem coniicere licet ex his verbis, *ego vel tua ſoror*, quibus intelligit Papianillam. Seueriana verò Sidonij filia. de qua, aut altera cognomine, Alcimus Auitus ad Fuſcinam ſororem.

IVSTVS ADHIBEBITVR] Admonet Iuſti huius medici commemoratio perantiqui & elegantis epitaphij L. Primigenij medici ἐπιδήμου hoc eſt circumforanei, quod Iguuij apud Vmbros ante biennium hoc effoſſum eſt. Eius porrò exemplum, quod ex Vrbe ad nos miſit Petrus Marionus, præſtanti iuuenis ingenio & doctrina, ſic habet.

L. SABINVS L. L.
PRIMIGENIVS
ORTVS AB IGVVIO MEDICVS FORA MVLTA SECVTVS
ARTE FEROR NOTA NOBILIORE FIDE,
ME CONSVRGENTEM VALIDA FORTVNA IVVENTA
DESTITVIT RAPIDIS IMPOSVITQVE ROGIS.
CLVSINO CINERES FLAMMÆ CESSERE SEPVLCHRO
PATRONVS PATRIO CONDIDIT OSSA SOLO.

CHIRONICA MAGIS QVAM MACHAONICA] Vterque inſignis, ac Chiron quidem adeò præſtans medicus, quod Iunius Philargyrius obſeruat, vt Æſculapium ipſum docuiſſe dicatur. Quare Sidonius de Chironis arte nihil detrahit: ſed vt imperitiam Iuſti medici noter, iocum captat ex altera notione vocis χείρων, qua deteriorem ſignificat, & multis ſæpe ſimiles argutias præbuit. Ita enim Diogenes Cynicus, auctore Laërtio, ἰδὼν ποτὲ δύο κενταύρους κάκιστα ἐζωγραφημένους, ἔφη, πότερος τούτων χείρων; *Conſpicatus aliquando duos Centauros peſſimè pictos, vter inquit horum eſt Chiron?* hoc eſt peior & ineptior. non Centauri nomen, ſed picturæ vitium deſignans. Par etiam, & Sidoniano proprior Ariſtidis rhetoris iocus Oratione in Aſclepiadas, quos ait à patre Æſculapio medicinam edoctos. Nec enim opus fuiſſe, vt in Chironis diſciplinam traderentur, cùm domi magiſtrum haberent, quo Chiron iuxta nomen ſuum longè inferior erat. Sed Ariſtidem ipſum audiamus: Γενομένους δ' αὐτοὺς τρέφει ὁ πατὴρ ἐν ὑγιείας κήποις. καὶ ἐπειδὴ ἐδέχετο ἡ ἡλικία, οὐκ ἐδιδάξατο τὴν τέχνην ἰατρικὴν ἀλλ' ἐδίδαξεν αὐτός. οὐ γὰρ ἔτι ἐν χείρωνος ἔδει βαδίζειν ἔχοντας οἴκοι τὸν πατέρα τὴν, οὗ πολὺ δὴ κατ' ἐπωνυμίαν χείρων ἤδη ἦν δήπερ.

MARCELLINVS TOGATVS.] Cauſidicus, aduocatus. vt lib. VI. epiſt. III. de aduocatis Arelatenſibus: *Togatorum illic perorantium peritiam conſulere perrexit.* In antiquo marmore, quod ad Ennodium produximus, *Petilius Proceſſius V. S. Togatus inluſtris Præfecti pretorio.* & Togati Prætorianæ atque Vrbicariæ præfecturæ in Codice paſſim. Quomodo & toga ipſa pro aduocatione & cauſidicina. Conſtantius in vita Germani: *Tribunalia Præfecturæ profeſſione aduocationis ornauit. Togæ preconis præminentem protinus reſpublica ad honorum præſumpſit inſignia.* Fuit autem Marcellino XII.

patria Narbo Martius. Quare inter claros Narbonenſes laudatur Carmine XXIII.

PETRONII MAXIMI] Qui cæſo Placido Valentiniano imperij ſedem inuaſit anno Chriſti CDLV. Res nota ex omnibus Hiſtoricis. Sed quod vulgatis hactenus ſcriptoribus intactum, filium quoque Cæſarem habuit Maximus nomine Palladium. Quod vni debemus Idacio noſtro integro. Nam quod Idacij titulo excuſum eſt Chronicum, Idaciani Chronici tantùm eſt Breuiarium. In noſtro igitur exemplari, poſt Valentiniani Aug. cædem hæc leguntur. *Poſt quem mox Maximus ex Conſulibus XLIII. Romæ Auguſtus appellatur. Qui cùm Imperator factus relictam Valentiniani ſibi duxiſſet vxorem, & filio ſuo ex priori coniuge Palladio, quem Cæſarem fecerat, Valentiniani filiam in coniugium tradidiſſet, magnorum motuum, quos verebatur, perturbatione diſtortus, & quia in occiſorum per Valentinianum, & in ipſius interitum Valentiniani, ambitu regni conſilia ſceleſta patrata contulerat, cùm imperium deſerere vellet, & Romam, vix quatuor regni ſui menſibus expletis, in ipſa vrbe tumultu populi, & ſeditione occiditur militari.*

HOC NOMEN VT SVLLA PRÆSVMVNT] Iuſſit enim ſe Felicem appellari. Plutarchus, ἐκέλευσεν ἑαυτὸν εὐτυχῆ προσαγορεύεσθαι. τοῦτο γὰρ ὁ Φῆλιξ μάλιστα βούλεται δηλοῦν. Quo nomine Sullam exagitarunt multi : ſed ad Sidonij mentem Paterculus lib. II. *Felicis nomen aſſumpſit : quod quidem vſurpaſſet iuſtiſſimè, ſi eundem & vincendi & viuendi finem habuiſſet.* Non enim eſt felix, qui non ſemper felix. Boëtius de Conſolatione I.

Quid me felicem toties iactaſtis, amici?
Qui cecidit ſtabili non erat ille gradu.

IN ARCEM PRÆFECTORIAM] Præfecturæ Vrbicariæ, quam pæne adhuc adoleſcens anno & ſex menſibus Honorio regnante geſſit, teſtis eſt, præter ſtatuæ Petronianæ Inſcriptionem, hæc altera breuior, quæ Romæ in Baſilica S. Mariæ maioris extat, ſed à paucis obſeruatur.

PETRONIVS
MAXIMVS V. C
PRÆF. VRBI
CVRAVIT

Prætorianam, quam ſub Valentiniano Principe iterauit, & Patriciatum indicat Nouella Valentiniani eiuſdem XXXI. quæ inſcribitur Maximo II. Præfecto Præt. & Patricio. Conſulatuum denique indices ſunt Faſti ad annos Chriſti CDXXXIII. & CDXLIII. Itaque in Tironis Proſperi Chronico Pithœano Maximus vir dicitur gemini Conſulatus, & patriciæ dignitatis. Præter hæc omnia, nouum &

priuatis inuſitatum honoris genus Petronio Maximo tributum à Valentiniano vidimus in nummo æreo prægrandi, in quo antica facies Valentiniani vultum exhibet cum ſolita inſcriptione, D. N. PLA. VALENTINIANVS P. F. AVG. altera Maximum ſenatorio habitu in ſella ſedentem, & volumen in eius dextera, in læua ſcipionem cum aquila, nomine hinc inde adſcripto, PETRONIVS MAXIMVS V. C. CONS.

PAVLO AMPLIVS QVAM BIMESTRIS] Pæne trimeſtris. Chronicum anonymum Cuſpiniani: *Poſt interitum Valentiniani Imp. leuatus eſt Maximus Imp.* XVI. *Kal. Aprilis. & occiſus eſt prid. Idus Iunias.* Tres ergo pæne menſes. rectéque Marcellinus Comes tertio tyrannidis menſe membratim diſcerptum ſcribit. malè Caſſiodorus, qui intra duos menſes, & Idacius, qui quarto expleto.

FVLGENTIVS QVÆSTORIVS] Qui ſacri palatij Quæſtor fuerat. Quæſtura autem, quia litteratos poſtulat, dignitas dicta eſt litterarum, à Senatore I. Variar. XII.

PAGO VIALOSCENSI] Ita libri omnes, quos vidimus. Ceterum vici huius nomen hodiernum adhuc incertum. Cùm autem ſignificet antiquum illius nomen fuiſſe Vialoſcum, poſtea ob hiberna Iulij Cæſaris dictum fuiſſe Martialem, non aſpernanda eſt Sauaronis coniectura, qui Martiacum eſſe putat, vicum agri Ricomagenſis, Voluico finitimum. XIV.

AD LIBRVM III.

AVITO] Conſobrino, vt videtur: cui gratias agit de Cuticiacenſi prædio ſuburbano, quod ille Aruernorum Eccleſiæ, cuius Epiſcopus iam erat Sidonius, ex ſororia hereditate donauerat. I.

ARVERNI MVNICIPIOLI] Quæ *vrbs Aruerna* epiſt. XII. *oppidum Aruernum* lib. VI. epiſt. vltima. & lib. VII. epiſt. V. Sic etiam Gregorius Turon. *vrbem Aruernicam* vocat, Iornandes *vrbem Aruernatem, & ciuitatem Aruernam,* omnes cum adiecto. Aruernam abſolutè, vt Romam, quomodo nunc à quibuſdam vſurpari cœpit, veterum opinor nemo dixit, ſed Aruernos integro gentis vocabulo, vt Pariſios, Petrocorios, Remos, poſtquam vſus inualuit, vt princeps cuiuſque populi & ciuitatis oppidum communi eius nomine ornaretur. Ita enim Plinius, Marcellinus, Oroſius, Paulinus, Notitia Occidentis, & alij Aruernorum vrbem, quam Clarum montem dicimus, Aruernos appellant, Aruernam nunquam.

GOTHIS CREDITE] Quæ de Veſogothorum in Gallia motibus

ſparſim à Sidonio ſequentibus libris commemorantur, ea ferè pertinent ad Iulij Nepotis imperium, hoc eſt ad annum Chriſti CDLXXIV. quo tempore Aruerni ab Eurico rege obſeſſi. Euricus enim, vt Iornandes narrat, cùm paucis annis crebras Principum Romanorum mutationes videret, rei bene gerendæ ſpem adeptus, continuò in eorum fines irrupit. Miſſus eſt à Nepote Aug. legatus Epiphanius Epiſcopus Ticinenſis, qui pactione cum Eurico feliciter, vt videbatur, inita rediit ad Nepotem. Acta legationis perſequitur Ennodius in vita Epiphanij. Verùm Euricus rupto mox fœdere, cùm imperium in Rhodanum, Ligerímque promouere ſtatuiſſet, interiectas gentes armis aggreſſus, earum Epiſcopos odio Catholicæ partis homo barbarus & Arrianus partim exilio, partim ferro multat. Aruernos, qui reliqui erant in Romanorum fide, obſidet, fortiter propugnante Ecdicio Comite & Magiſtro militum, Sidonij ſororio. Soluta iam obſidione hoſtes in hiberna diſceſſerant, cùm Licinianus Quæſtor ad Gothos Roma miſſus, Aruernos ex pacto dedi iubet, Sidonio fruſtra reclamante, qui ſolum vertere coactus aliquandiu abfuit à ſuis. Ecdicius ad Burgundionum reges ſe contulit. Euricus Victorium Comitem Aruernis impoſuit. Hæc Sidonius epiſtola I. III. IV. VII. huius libri, & lib. VII. epiſt. I. VI. VII. XVII. lib. VIII. epiſt. IX. lib. IX. epiſt. II.

SEPTIMANIAM SVAM] Imperij ſui fines. Gothorum in Gallia primæ ſedes in Septimania. Quo nomine primùm dictus eſt pagus & ager Biterrenſis. Nam vt Arelate Sextanorum, & Forum Iulium Octauanorum cognomen tulerunt à militaribus coloniis ſextæ vel octauæ legionis; ſic Biterræ ſeu Bætiræ Septimanorum, Plinio teſte, & ſubditus vrbi ager Septimaniæ. Atque hoc ſenſu Aphrodiſium Biterrenſium in Septimania primum Epiſcopum memorant antiqua Martyrologia, & vita Ludouici Pij Vadalam monaſterium in Septimania. Porrò Gothos in eo primùm Prouinciæ Narbonenſis tractu conſediſſe, nec deſunt qui ſcribant, & fidem faciunt quæ de illis narrat Olympiodorus Thebæus apud Photium. Quare hæc primum fuit Septimania Gothorum. poſtea nomen ad totam primam Narbonenſem transfuſum eſt, quam hodiéque Linguadociam à Gothis dici volunt, quaſi Landgothiam. In Teſtamento Karoli Magni: *Partem Burgundiæ cum Prouincia, & Septimania ſiue Gothia, vſque ad Hiſpaniam Pippinus accipiet.* Ita & Gregorius Turonicus, Ionas Aurelian. Nithardus, Ioannes VIII. epiſt. CII. & alij, Septimaniam perpetuò ſumunt pro prima Narbonenſi.

II. CONSTANTIO] Lugdunenſi, vt adnotatum eſt lib. I. epiſt. I. Scripta poſt obſidionem vrbis Aruernæ, cùm eò Conſtantius Lugduno veniſſet. Quare iter aſperum, quod deſcribit, illud eſt quod

Lugdunum & Aruernos interiacet. quod quidem in Tabula Peutingeriana, ſed longiore, vt in viis militaribus mos eſt, anfractu deſignatur hoc modo, *Lugduno, Foro Seguſianorum* XVI. *Mediolano* XV. *Raidomna* XXI. *Ariolica* XII. *Vorogio* XIV. *Aquis calidis* VIII. *Auguſtonemeto* XXII.

ECDICIO] Aruerno, Auiti Imp. filio, vt dictum eſt lib. II. epiſt. I. Is Comes hoc tempore Magiſtérque militum Aiuernorum vrbem à Gothis obſeſſam propugnarat, multáque aduerſus Gothos fortiter geſſerat, quæ à Sidonio laudantur. III.

DVODEVIGINTI EQVITVM] Apud Gregorium Turon. decem tantùm numerantur. Sic enim de hac ipſa Gothorum fuga ſcribit lib. II. cap. XXIV. *Quem Ecdicium mira velocitatis fuiſſe multi commemorant. Nam quadam vice multitudinem Gothorum cum decem viris fugaſſe perſcribitur.*

REGVM FAMIL.] Burgundionum, quibus familiaris erat Ecdicius. Itaque in Burgundiam poſtea, vrbe Gothis dedita ſeceſſit, in eáque habitauit, vt oſtendunt quæ de eo narrat Gregorius loco ſupraſcripto.

GOZOLAS] Per quem Felici eidem ſcribit lib. IV. epiſt. V. Narbonenſis ergo patria fuit, vt Magnus Felix. IV.

PROPVGNANTVM] Burgundionum item. qui Romanorum in fide ſteterant poſt pacem ab Aëtio duce datam. Itaque Aëtio adfuerant in pugna Catalaunica; & nuper ſub Anthemio Riothimum regem Reipublicæ fœderatum, à Gothis acie fuſum fugatúmque exceperant. vt hoc etiam bello Aruernis auxilio fuiſſe mirum non ſit. Propterea Euricus gentibus ad Rhodanum vſque potitus, mox Burgundiones quoque armis appetiit, teſte Iornande.

EBOROLACENSIS PRÆDII] Ebrolium hodie oppidulum Aruernorum ad Sicaulam fluuium, vetuſto Benedictinorum cœnobio notum. Hinc oriundus erat Donidius, tunc clericus, & incola vrbis Aruernæ. Ideo Sidonius Epiſcopus loco ciuem, profeſſione filium dicit. V.

EVTROPIO] Viro nobili, & philoſophiæ ſtudiis dedito, nunc Præfecto Præt. Galliarum. Hanc enim illi dignitatem gratulatur. Et quia eundem ipſum ad militiam palatinam & honores capeſſendos hortatus antea fuerat lib. I. epiſt. VI. eius hîc epiſtolæ meminit, & exhortationis tractatum appellat. VI.

QVÆSTOR LICINIANVS] Quem à Nepote Auguſto legatum ad Euricum regem ſuprà monuimus. Ex hac autem epiſtola tum veniſſe liquet, cùm Gothi ab obſidione Aruernorum in hiberna conceſſiſſent. De Liciniano iterum ſcribet lib. V. epiſtola ad Papianillam. VII.

VIII. EVCHERIO] Virum illuſtrem vocat in Concione Bituricenſi, ſenatorem Gregorius Turon. Hunc enim eſſe coniicio Eucherium ſenatorem, quem à Victorio Duce fictis calumniis oppreſſum, necatúmque narrat lib. II. cap. XX.

IX. RIOTHAMO] Britonum regi, vt opinor. quem Euricus Anthemio cum XII. millibus ſuppetias ferentem in pago Biturico, vt Iornandes in rebus Geticis refert, collatis ſignis profligauit. Nec verò mirum eſt, regem non appellari Riothamum, ſiue vt Iornandes ſcribit Riothimum, cùm nec Gunduicium Hilarus Papa, nec Chilpericum Sidonius reges vocent; quorum tamen vterque rex fuit Burgundionum.

XI. SIMPLICIO] Illi ipſi fortaſſe, qui paucis pòſt annis Sidonio deſignante creatus eſt Epiſcopus Bituricenſis. Iuuat coniecturam quod de Simplicij huius filiis ait, *Vos filij tranſierunt*: de Simplicij Epiſcopi filiis in Concione, *Quibus comparatus pater felicior inde incipit eſſe quòd vincitur.*

XII. SECVNDO] Fratris filio. ad quem mittit Apollinaris aui ſui epitaphium, quod nocte proxima exararat; mandatque, vt in marmore inciſum eius tumulo imponat. atque hæc ſe quoque abſente, id eſt, ante reditum ſuum, vt curet hortatur. Cùm igitur ad vrbem Aruernam pergens ex itinere hæc ſcribat, conſequens eſt tumulum Apollinaris aui non Aruernorum vrbi vicinum fuiſſe; ſed Lugduno: vnde digreſſus in ſepulcri violatores ipſo itineris initio inciderat. Non enim procul Lugduno abfuiſſe tumulum hinc patet, quòd cùm de multatis reis ad Epiſcopum retuliſſet, ilico reſponſum in ipſo itinere accepit. Sacerdotem itaque ſuum appellat Patientem Epiſcopum Lugdunenſem, & in epitaphio Apollinaris patriam Lugdunum.

QVADRATARIO] Lapidicidæ. Cod. de excuſat. artif. L. I. *Quadratarij, quos Græco vocabulo λιθοξόους appellant.* & *ſaxorum quadratarij*, Caſſiodoro in pſalmos. Ars quadrataria in Agone SS. Coronatorum, & in fragmento vetuſti lapidis Romæ in æde S. Hagnes.

PRÆFECTVS APOLLINARIS] De Præfectura Apollinaris aui, & de Tyrannis quos eo tempore paſſa eſt Gallia, dicendum lib. V. epiſtola ad Aquilinum.

MEMBRA FONTE PVRGANS] In baptiſmo, quem primus è familia ſua ſuſcepit. vnde patet error Beati Rhenani, qui Sidonio noſtro tribuit, quod eius auo debebatur. Huc autem facit antiquum vrbis epigramma, quod reliquis è Bibliotheca Palatina vulgatis addi licet ex codice S. Mariæ Virdunenſis.

Ad

Ad Eccleſiam S. Laurentij in Damaſo, quæ alio nomine appellatur in Praſino. Ad Fontem.

Iſte ſalutares fons continet inclitus vndas,
Et ſolet humanam purificare luem.
Munia ſacrati quæ ſint vis ſcire liquoris?
Dant regnatricem flumina ſancta fidem.
Ablue fonte ſacro veteris contagia vitæ,
O nimium felix viue renatus aqua.
Hunc fontem quicumque petit, terrena relinquit,
Subiicit & pedibus cæca miniſteria.

APOLLINARI] Quidam codices adſcribunt FILIO. Patris enim eſt ad filium parænesis, & Apollinarem Sidonij filio nomen fuiſſe, docet tum epiſt. IX. lib. V. tum I. lib. IX. & Ruricius lib. II. epiſt. XXV. Apollinaris autem hic videtur, quem Mediolani S. Victoris ope cuſtodia ſolutum narrat Gregorius Turon. I. Mirac. XLV. Vocladenſi dein prælio cum Aruernis interfuiſſe lib. II. Hiſtor. XXXVII. non tamen occubuiſſe, quod de ſuo quidam addunt. Nam eundem poſtea in Epiſcopali Aruernorum cathedra mortuum, idem alibi, vt cenſeo, teſtis eſt Gregorius. Apollinaris porrò ex Placidina vxore filius Arcadius, de quo ſcribit idem lib. III. cap. IX. XII. XVIII. Arcadij filia Placidina, vxor quondam Leontij iunioris Burdigalenſium Epiſcopi. Ex quibus lucem accipiet Fortunatus, qui Placidinæ huius originem refert ad Auitum Auguſtum, lib. I. Carmine. XIV. XIII.

Cogor amore etiam Placidinæ pauca referre,
Quæ tibi tunc coniunx, eſt modò cara ſoror.
Lumen ab Arcadio veniens genitore refulget,
Quo manet Auguſtum germen, Auite, tuum.
Imperij faſtus toto qui rexit in orbe,
Cuius adhuc pollens iura Senatus habet.
Humani generis ſi culmina prima requiras,
Nomine Cæſareo nil ſuper eſſe poteſt.

Verè prorſus. Nam abneptis fuit Auiti ex Papianilla filia & Sidonio. Itaque apud Gregorium corruptus eſt locus I. Mirac. LXV. in hunc modum reſtituendus, *Alcima ſoror & Placidina coniux Apollinaris Epiſcopi.* quod perſpicuum eſt ex lib. III. c. II. & XII.

GRATIANOPOLIS] Nomen inditum à Gratiano. Vetus enim & proprium fuit Cularo. Vnde muri Cularonenſes hodiéque leguntur in antiqua Inſcriptione portæ Ciuitatis. Nominatur item in Tabula Itineraria Peutingeri, & in Notitia imperij, quæ Tribunum cohortis primæ Flauiæ Cularone ſtationem habuiſſe docet. In epiſtola L. Planci ad Ciceronem, quæ eſt XXIII. libri X. ad Fa- XIV.

f

miliares, legendum iam olim cenſuimus in vltimis verbis, *Cularone in finibus Allobrogum*, non *Cinarone*, vt vulgò edi ſolet. Fines Allobrogum facit Gratianopolim, quia ad Iſaram poſita eſt, qui Allobroges claudit, ſeparátque à Vocontiis.

AD LIBRVM IV.

I. PROBO] Magni Felicis fratri, præſtantis doctrinæ ac iudicij viro. Sic enim Felicem alloquitur in Carmine IX.

Germanum tamen antè ſed memento
Doctrinæ columen Probum aduocare.

Probi verò vxor Eulalia, Carmine XXIV. ſub finem. Quare Eulalia Sidonij ſoror hoc loco, ſed ſoror patruelis. Nam vt frater interdum dicitur non ſolùm germanus, verùm etiam patruelis: ſic ſoror tum germana, tum patruelis, aut etiam conſobrina.

II. CLAVDIANVS] Mamertus Claudianus Viennenſis Eccleſiæ preſbyter, Mamerti Epiſcopi frater. Diſcernendi enim ſunt germani duo Mamertus Epiſcopus, & Mamertus Claudianus preſbyter, cuius eſt hæc epiſtola. Vtrique commune vocabulum Mamertus: ſed Epiſcopo proprium id nomen fuit, preſbytero cognomen. nam proprium & verum huius nomen Claudianus.

LIBELLOS ILLOS] Tres libros de ſtatu animæ, quos Claudianus preſbyter Sidonio dedicauit, præfixa hoc titulo epiſtola, *Præfectorio Patricio doctiſſimo viro & optimo C. Sollio Sidonio Claudianus ſalutem.* De his Gennadius in Claudiano.

INVSVS INOPVM] Sidonij in pauperes munificentiam præclari exempli teſtimonio confirmat Gregorius Turon. lib. II. cap. XXII. *Cùm eſſet*, inquit, *magnificæ ſanctitatis, atque vt diximus ex ſenatoribus primis, plerumque neſciente coniuge vaſa argentea auferebat à domo, & pauperibus erogabat. Quod illa cùm cognoſceret, ſcandalizabatur in eum: ſed tamen dato egenis pretio ſpecies domi reſtituebat.*

III. VOLVMEN ILLVD] Librorum de ſtatu animæ. Hoc enim eſt opus, quod tantis ornât laudibus, de quo & lib. V. epiſt. II.

QVEM CONTRA LOQVITVR] Is eſt Fauſtus Epiſcopus Reienſis. qui, vt auctor eſt Gennadius, libellum ſcripſerat aduerſus eos qui dicunt eſſe in creaturis aliquid incorporeum, confirmans nihil credendum eiuſmodi præter Deum. Quem errorem confutat in libris de ſtatu animæ Claudianus: quibus propterea præmitti ſolet Fauſti libellus, ſed tacito nomine auctoris. Quanquam Fauſtus hanc

ſuam ſententiam minimè diſſimulabat, quam adſperſit etiam epiſtolæ ad Paulinum. Eadem enim multorum olim fuit hæreſis, vt Tertulliani, qui animæ corpus ſed tenuiſſimum deputat in libro de anima : *Siquidem pra ipſa*, inquit, *tenuitatis ſubtilitate de fide corporalitatis periclitatur.*

DE HYMNO TVO] Adnotarat hoc loco Scholiaſtes quidam Hymnum ſignificari, cuius initium eſt, *Pange lingua glorioſi prælium certaminis.* Et quidem ſtylum redolet cultiorem, quàm Fortunati eſſe ſoleat, cui tamen illum tribuunt antiqui etiam ſcriptores, & codices. In eum prætereà ſcitè cadunt omnia quæ laudantur à Sidonio. Scriptus eſt verſibus trochaicis, quibus inſerti aliquando pyrrichij numeri. commaticus eſt, crebris, aptíſque commatiis inciſus, ſententiis non interruptis, ſed molliter cum verſu cadentibus. Denique Claudiano carmen hoc vindicat non ſolùm vetus ſcholiaſtes, quem dixi : verùm etiam Gennadius, non quidem vt editus eſt, ſed provt in codice cœnobij S. Michaëlis de Tumba vulgatis auctior in Claudiani mentione legitur his verbis : *Scripſit & alia nonnulla : inter quæ & hymnum de paſſione Domini, cuius principium eſt, Pange lingua glorioſi. Fuit autem frater Mamerti Viennenſis Epiſcopi.*

MVNICIPALES ET CATHEDRARIOS ORATORES] Municipales oratores Sidonio eſſe ignobiles & obſcuros, ſuprà monui ad epiſtolam vltimam lib. I. Non diſſimili ſenſu cathedrarios nunc dicit, Senecæ imitatione, qui cathedrarios philoſophos veris opponit in libro de breuitate vitæ : *Solebat*, inquit, *dicere Fabianus, non ex his cathedrariis philoſophis, ſed ex veris & antiquis.*

SIMPLICIO ET APOLLINARI] Hos iterum coniungit epiſt. IV.
XII. ad ſingulos etiam ſeorſim alias ſcribit. Videntur fratres fuiſſe, cum Sidonio neceſſitudinis vinculo colligati. quod quidem de Apollinari liquet ex epiſtola IX. lib. II.

APOLLINARI] Eidem. Inuitati ad Martyris apud Aruernos VI.
ſollennitatem Simplicius & Apollinaris, ab inſtituto itinere metu hoſtium deſtiterant. Factum laudat Sidonius, gaudétque domum, id eſt familiam, nullis ad id tempus aduerſis turbatam, hoſtium incurſibus non fuiſſe expoſitam. Caue igitur ad arcem Poliniacam cum viro docto referas : aut de arce illa tibi perſuadeas, vel Apollinarium olim fuiſſe, vel nomen ab Apolline deriuaſſe. quod Gabriel Simeonius, homo Hetruſcus ingenioſo commento ſibi viſus eſt diuinaſſe. Nam vetus nomen arcis Podomniacus. quód paſſim legere eſt tum in aliis antiquis monumentis, tum in litteris Vrbani V. Papæ ad Carolum regem pro Armando Vicecomite, loci domino.

MAXIMO HYEMIS ACCENTV] Id Græcis ϑέρει ϗ χειμῶνος ἀκμῇ. Noua vocis notio : quam iterum vſurpat lib. V. epiſtola

XVII. *ab accentu ludi*, & lib. VII. *plauſuum maximo accentu.*

VIII. EVODIO] Quidam libri *Ennodio.* alij *Euhodio*, more antiquo. Huic mittit epigramma: quod eius rogatu ſcripſerat in argentea concha incidendum, quam reginæ Gothorum Ragnahildæ Eurici coniugi oblaturus erat.

DVÆ SECVNDÆ PROCESS.] Horæ quatuor ab ortu Solis. Alteram ſecundam dixit in Narbone: *Cùm mane exierat nonum, & caleſcens Horam ſol dabat alteram ſecundam.* Ea eſt hora noſtra per æſtatem paulò ampliùs quàm nona.

SENIS CAV. STRIATVRIS] Striatam fieri concham oportuit, vt natiuam referret. Sunt enim conchæ marinæ quædam ſtriatæ Plinio & Apuleio. Striæ porrò & ſtriges in columnis ac vaſculis quid ſint, notum ex Vitruuio. Hic *ventres pandi* ſunt ſtriges, id eſt canaliculi, quaſi ſulcus in arato; *curua capita* ſtriæ, partes eminulæ, velut porcæ inter ſulcos.

REGINÆ RAGNAHILDÆ] Eurici vxori. Huius enim vt potiùs exiſtimem quàm Theodorici, facit ratio temporum quibus hæ ſcriptæ ſunt epiſtolæ, & quod ſub huius finem ſuadet occuli auctorem epigrammatis, ne videlicet muneris gratiam deterat ſi prodatur. quod quidem ſuperſtite Theodorico, cui gratus & familiaris erat, non diceret Sidonius. Reginæ igitur nomen vni Sidonio debemus. cui cognominem alteram, Sigiualdi noſtratis vxorem, memorat Gregorius Turon. in vita Æmiliani.

IN FORO TALI VEL ATHENÆO] Alludit ad Romanæ vrbis loca, in quibus recitari poëmata & orationes ſolebant. De Athenæo teſtis Lampridius in Alexandro: *Ad Athenæum*, inquit, *audiendorum & Græcorum & Latinorum rhetorum vel poëtarum cauſſa frequenter proceſſit.* Capitolinus item in Pertinace & Gordiano. ac Sidonius ipſe lib. IX. epiſt. ad Burgundionem: *Dignus omnino, quem Roma plauſibilibus foueret vlnis: quòque recitante crepitantis Athenæi ſubſellia cuneata quaterentur.* Symmachus denique lib. IX. XXCIV. De Foro Traiano Fortunatus ad Berthcramnum Epiſcopum Cenomannenſem:

Vix modò tam nitido pompoſa poëmata cultu
Audit Traiano Roma verenda foro.

De Foro Martis, index vetus adnotatio in codice Apuleiano Bibliothecæ Vaticanæ his verbis: *Ego Saluſtius legi & emendaui Romæ feliciter, Olybrio & Probino Coſſ. in foro Martis controuerſiam declamans oratori Endelechio. Rurſus Conſtantinopoli recognoui Cæſario & Attico Coſſ.* Quo ex loco præterea docemur, quo tempore cathedram Romæ tenuerit Endelechius Rhetor, hoc eſt vt interpretor Seuerus Sanctus Endelechius, orator & poëta Chriſtianus, cuius extat bre-

ue carmen de mortibus boum. quanquam ætatis alterum erat argumentum ex Paulino, qui Endelechij, vt amici ſui, meminit in epiſt. IX. ad Seuerum.

PLVS CHARTA VESTRA] Concha argentea, in qua exarandi erant verſus Sidonij.

MONACHVM COMPLET NON SVB PALLIO] Monachorum inſigne fuit pallium, vt philoſophorum. Nam & ipſam monachorum vitam καὶ ἄσκησιν Græci patres philoſophiam nominarunt. Vnde agmina palliata monachorum in funere S. Martini apud Sulpitium Seuerum. Atque vt philoſophos Græci meritò ridebant, qui pallio & barba tenus philoſopharentur: ſic noſtri monachos, qui habitu ſæculo imponerent, vt ait Sidonius, quibúſque φιλοσοφία ἦν τὸ τριβώνιον. Iſidorus Peluſiotes epiſt. XXII. οὐκ ἔστιν, ἀδελφοὶ, ἀσκήσεως πληροφορία τρίβωνος καὶ ὑπήνης ἐπίδειξις. *Monachi vitam, fratres, non complet pallij & barbæ oſtentatio.* IX.

POST TERMINATVM LIBELLVM] Infrà epiſtola XXII. *Vt epiſtolarum curam terminatis libris earum conuerteremus ad ſtylum hiſtoriæ.* Vterque locus indicat, Sidonij epiſtolarum primam editionem non fuiſſe, quam Conſtantio nuncupauit: ſed earum aliquot libellos ante Conſtantianam collectionem in lucem emiſſos. X.

VSVALI SERMONE CONTEXO] Latino quidem, ſed rudi & impolito, qualis tunc in vſu vulgo Galliæ. Olim ſanè Gallis ſermo peculiaris & diuerſus à Latino. Vnde Varro, Hieronymo teſte, Maſſilienſes trilingues vocabat, quod Græcè, Latinè, & Gallicè ſcirent. Poſtea fecit aſſidua cum Romanis conſuetudo, vt Latinum vſurparent, ſed vt exteris gentibus euenire ſolet rudem & incultum, qui proinde magiſtri ſtudio & induſtria perpoliri deberet. Ideo laudat Ecdicium Sidonius lib. III. epiſt. III. quòd eius exemplo nobilitas Gallicana Celtici ſermonis ſquama depoſita Latinam linguam in ſcholis accuratè perdiſceret. Eodémque ſpectat libri VIII. epiſt. II. ad Ioannem.

REDVX PATRONVS] Victorius Comes Aruernorum, quem ſuum iure ſæculari patronum dicit lib. VII. epiſt. ad Voluſianum.

PETREIO] Filio ſororis Mamerti & Claudiani. ad quem mittit Claudiani auunculi nuper vita functi Epitaphium. X.

PALLIVM ET CLAVAM] Clauam itidem inter philoſophorum inſignia cum pallio iungit lib. IX. epiſtola IX. & Carmine XV. XI.

> *Tetrica nodoſa commendat pallia claua.*

Prudentius in Hamartigenia:

> *Hinc gerit Herculeam vilis ſapientia clauam,*
> *Oſtentátque ſues vicatim Gymnoſophiſtas.*

E Græcis Lucianus in Paraſito. ξύλα μὲν ἔχειν καὶ εἰς βαλανεῖον ἀπιόντας, καὶ ἐπ᾽ ἄριστον. Libanius Andronico epiſt. CXXXVI. τῶν δ᾽ αὖ φιλοσοφούντων χαίρειν ἐᾶν πώγωνα καὶ τρίβωνα καὶ βακτήριον. *Philoſophantium*, inquit, *valedicere barba & pallio, & baculo.* & quod propius ad clauam, Chryſoſtomus de ſtatuis XVII. Ποῦ νῦν εἰσιν οἱ τοὺς τρίβωνας ἀναβεβλημένοι, καὶ βαθὺ γένειον ἐπιδεικνῦντες, καὶ ῥόπαλα τῇ δεξιᾷ φέροντες οἱ τῶν ἔξωθεν φιλόσοφοι; *Vbi nunc ſunt qui palliis amiciuntur, & promiſſam barbam oſtentant, & clauas dextra geſtant externi philoſophi?*

TRACTATOR] Paulo ſuperiùs dixit, *In expoſitionibus interpretem.* quod eodem referri poteſt. Tractatores enim dicti, ſacrarum litterarum interpretes & doctores. Idcirco authenticis opponit Sidonius lib. VII. epiſt. IX. & Claudianus ipſe de ſtatu animæ lib. I. *Sed video Prophetas, Euangeliſtas, Apoſtolos* (hi authentici) *poſt etiam authenticorum plurimos tractatores ſua propriis voluminibus nomina prænotaſſe.* Similia etiam ſcribit lib. II. vbi Hieronymum laudat potiſſimum tractatorum: & Seuerus dialogo I. Origenem tractatorem ſacrarum litterarum peritiſſimum. Vox crebra illius maximè ſæculi ſcriptoribus: quo natum videtur innuere Vincentius Lirinenſis in Commonitorio: *Doctores*, inquit, *qui Tractatores nunc appellantur. quos hic idem Apoſtolus etiam Prophetas interdum nuncupat, eo quòd per eos Prophetarum myſteria populis aperiuntur.*

ANTISTES FVIT ORDINE IN SECVNDO] Epiſcopus, in ordine & gradu Preſbyteri. Mamertum, inquit, fratrem Epiſcopum plurimis in rebus ita ſubleuabat, vt quamuis Preſbyter tantùm eſſet, Epiſcopus ipſe quodammodo videretur. Clericorum primo in ordine ſunt Epiſcopi, in ſecundo Preſbyteri, in tertio Diaconi, atque ita deinceps. Optatus Mileuitanus lib. I. *Quid commemorem laicos, qui tunc in Eccleſia nulla fuerant dignitate ſuffulti? quid miniſtros plurimos? quid diacones in tertio? quid Preſbyteros in ſecundo ſacerdotio conſtitutos? Ipſi apices & principes omnium Epiſcopi, &c.* Ordo igitur ſecundus Sidonio eſt ordo Preſbyterorum. Odo Dorobernicus de S. Wilfrido, quando factus eſt preſbyter:

Tandem colla iugo ſubdens deiecta petito
Ordinis aptatur celebs in honore ſecundi.

Poſſent eius generis teſtimonia innumera proferri. Sed omnium inſtar erit lex noua Impp. Theodoſij & Valentiniani, in qua Preſbyteri ſecundi ſacerdotes nuncupantur. Ea autem in codice peruetuſto legitur his verbis.

» THEODOSIVS ET VALENTINIANVS AVGVSTI
» AD VERVM PRÆFECTVM PRÆTORII.
» Audemus quidem ſermonem facere, ſolito plus timore capti, de
» ſanctis & venerabilibus ſacerdotibus, & ſecundis ſacerdotibus,

vel etiam leuitis, & eos cum omni timore nominare, quibus omnis terra caput inclinat. *Et poſt alia.* De obnoxiis verò, ſi qui ambulauerint cum Epiſcopo, vel cum Preſbytero, aut etiam cum Diacono, ſiue in platea, ſiue in agro, ſiue in quolibet loco, nullo pacto eos retineri vel adduci iubemus, quoniam in ſacerdotibus Eccleſia conſtat. Data XV. Kalendas Ianuarias, Theodoſio XIII. & Valentiniano III. Coſſ.

Ex his opinor nemo non videt, preſbyteros interdum dictos fuiſſe ſecundos ſacerdotes, aut ſecundi ordinis ſacerdotes. qua nimirum nota diſtinguebantur ab Epiſcopis, qui primi ordinis erant ſacerdotes, & ſummi ſacerdotes appellabantur. Quod verò doctiſſimo Sauaroni venit in mentem, preſbyteros olim etiam Epiſcopos fuiſſe nuncupatos, atque ita Claudianum hoc loco Epiſcopum dici à Sidonio, id, vt paucis dicam, à Sidonij mente & veterum more alieniſſimum eſt. Nec mirari ſatis poſſum, inanem fabellam de primi & ſecundi ordinis Epiſcopis in quorundam animis tantum fidei obtinuiſſe, vt in ore ſcriptíſque ſuis nihil frequentius habeant, quàm duos olim, ſi Deo placet, in ſingulis cathedris Epiſcopos fuiſſe. Mera eſt fabula, vt dixi. neque ad eam adſtruendam ab illis quicquam adfertur, quod non ſua ſponte diſſiliat. Etenim Gennadij locum, vbi Claudianum Epiſcopum appellare videtur, corruptum eſſe iam alij monuerunt. Quorſum enim ſecum ipſe pugnaret, vt Epiſcopum hîc diceret, quem Preſbyterum poſteà vocat? Iuſtus verò, qui in arca ſepulcrali, quæ in S. Illidij baſilica viſitur, Aruernæ vrbis Epiſcopus inſcribitur, non eſt Iuſtus ille Archidiaconus S. Illidij Epiſcopi; ſed Iuſtus alter, qui reipſa fuit Epiſcopus Aruernorum poſt Auolum, ante Cæſarium. cuius ſanè nomen apud Gregorium Turonicum in Epiſcoporum elencho quæri non debet, quia poſt Gregorium vixit. De Ioanne denique Archidiacono Cabillonenſi par eſt allucinatio, quam prodet Epiſtola XXV.

EPITREPONTEM MENANDRI] Epitrepontem Menandri XII.
fabulam citat Stobæus Sermone XXCVII. ex eáque profert hos verſus,

> Ἐλευθέρῳ τὸ καταγελᾶσθαι πολὺ
> Αἴσχιον ἐστὶ τὸ δ' ὀδυνᾶσθ' ἀνθρώπινον.

Idem aliis locis ἐπιτρέποντες, ϗ ἐπιτρόποι. Alciphron item ἐπιτρέποντας inter fabulas Menandri numerat epiſtola vltima. & Athenæus libro XIV. Meminit & tacito auctoris nomine Quintilianus, Epitrepontas perfectam oratorij iudicij ideam continere docens, lib. X. cap. I.

VECTIO] Viro illuſtri, cuius ſuprà mentio epiſtola IX. Can- XIII.
tillenſem Eccleſiam dicit, à Cantilla vetere caſtello Aruernorum,

cuius mentio in Tabula Itineraria Peutingeri. Annales rerum à Pippino geſtarum anno DCCLXII. *Aquitaniam ingreſſus quædam oppida & caſtella manu cepit. in quibus præcipua fuere Burbonium, Cantilla, Clarus mons.*

DVODECIM LVSTRA] Annos LX. vt Iuuenalis, quem æmulatur, Satyra VIII.

——ſtupet hæc qui iam poſt terga reliquit
Sexaginta annos, Fonteio Conſule natus.

CRINIS IN ROTÆ SPEC. BARBA] Vtrumque inter priſci cultus delicias, lege cautum Leuitici XIX. οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν. οὐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν. hoc eſt interprete Hieronymo, *Non in rotundum attondebitis comam, nec radetis barbam.* quemadmodum, inquit Heſychius lib. VI. in Leuiticum, hi facere conſueuerunt, qui barbaticas ſtudent comas.

XIV. POLEMIO] Præfecto Prætorio Galliarum. cuius & Araneolæ ſponſæ luſerat epithalamium Carmine XV. in quo quidem, atque in epiſtola nuncupatoria, de Polemij doctrina philoſophandíque ſtudio permulta.

CVM VESPASIANO MIHI] Verba ſunt Claudij Ciuilis Batauorum principis apud Tacitum lib. V. Hiſtoriarum, ſed paulo aliter à Tacito concepta. *Erga Veſpaſianum*, inquit, *vetus mihi obſeruantia, & cùm priuatus eſſet amici vocabamur.*

ET NOS ALIQVOD NOMEN Q.] Fuerat enim Præfectus Vrbi. cuius dignitatis, ac magiſteriæ militum, par erat prærogatiua prætorianæ, L. I. Cod. Theod. de Præfectis Prætorio, ſiue Vrbis, & Magiſtris militum.

XV. ELAPHIO] Quidam *Eriphio.* Rogatus ab Elaphio Sidonius, vt ad dedicandam Eccleſiam veniret, quam ille in quodam caſtello Ruthenicæ diœceſis extruxerat, operam ſpondet. quia nimirum Epiſcopus Ruthenis eo tempore nullus erat, vt docet epiſtola VI. lib. VII. Ad Elaphium eſt Ruricij epiſtola VII. lib. II.

TVLLIANVM ILLVD] Libro IV. in Verrem. *Praxiteles Cupidinem fecit illum, qui eſt Theſpiis. propter quem Theſpiæ viſuntur. Nam alia viſendi cauſa nulla eſt.* Idem tradit Strabo lib. IX. Αἱ δὲ Θεσπιαὶ πρότερον μὲν ἐγνωρίζοντο διὰ τὸν Ἔρωτα Πραξιτέλους, ὃν ἔγλυψε μὲν ἐκεῖνος, ἀνέθηκε δ' ἡ ἑταίρα Θεσπιεῦσι. πρότερον μὲν οὖν ἐξάγινοί τινες τὸν Ἔρωτα ἀνέβαινον ἐπὶ τὴν θέαν, ἄλλως οὐκ οὖσαν ἀξιοθέατον.

XVI. RVRICIO] Cuius & Iberiæ coniugis epithalamium cecinit Carmine XI. Epiſcopo poſtea Lemouicenſi. Is enim eſt, cuius paucis ab hinc annis ex S. Galli bibliotheca editi ſunt duo libri Epiſtolarum, quas partim Epiſcopus, partim ante Epiſcopatum ſcripſit. In illis ſunt aliquot ad Sidonium, atque in his octaua, cui Sidonius hoc loco

loco reſpondet. Eidem & alias ſcribit lib. v. & VIII. nondum Epiſcopo.

ARVOGASTI] Ex Sidonij verbis docemur Arbogaſtem ſtylum inter arma tractaſſe, domo Belgam fuiſſe, habitaſséque ad Moſellam, non procul ab Auſpicio, Tullenſium videlicet Leucorum epiſcopo: cuius nuperrimè ad Arbogaſtem edita eſt epiſtola, quæ hæc omnia confirmat. Docet enim Arigij filium fuiſſe, Comitem Treuerorum, è ſtirpe Arbogaſtis alterius Franci, qui Comes fuit Valentiniani iunioris. Barbaros ergo, quibuſcum verſabatur, Francos interpretor, qui iam tum in Belgica prima dominabantur, Antiſtitem ciuitatis epiſcopum Treuirenſem, Lupum verò Tricaſſinum; ad quem non ſemel Sidonius. XVII.

VOLVSIANVS] Frater Sidonij, ad quem lib. VIII. epiſtola XVII. XVIII.

LVGDVNENSEM SECVNDAM] Lugdunenſes Prouinciæ Sidonij æuo quatuor erant, totidémque in Notitia Imperij deſcribuntur: quæ ad noſtram hanc ætatem antiquas retinent Metropoles. Primæ caput Lugdunum, de qua lib. v. epiſt. VII. Secundæ Rotomagus, cui ſubeſt ciuitas Baiocaſſium hoc loco. Tertiæ Turoni, quæ nominatur in epiſtola Leonis Bituricenſis, aliorúmque epiſcoporum, *Ne clerici expetant ſecularia iudicia, ad epiſcopos Prouinciæ Tertiæ.* Sic enim ex antiquis exemplaribus ibi legendum eſt, non *Thraciæ*, vt vulgò legitur inter epiſtolas Leonis Papæ, quibus hæc parum cautè inſerta eſt, cùm eius non ſit. Quartæ Metropolis Senones, vnde Senonia appellatur libro VII. epiſtola v. & in Notitia de Tractu Armoricano. Ceterùm Lugdunenſes Prouinciæ, cùm primùm diuidi cœperunt, duæ tantùm fuère: pòſt quatuor factæ, à Theodoſio, vt coniicio. Nam à Rufio Feſto duæ tantùm numerantur, nec plures ab Ammiano Marcellino, qui Turones in ſecunda Lugdunenſi collocat, Senones in prima. vt ſatis appareat tertiam ex ſecunda, quartam ex prima natam eſſe.

BASILICAM S. PONTIFICIS] De hac S. Martini Baſilica, quam Perpetuus Turonum epiſcopus condidit, remota vetere paruula, quam Briccius ædificarat, agit Gregorius Turon. lib. II. cap. XIV. & lib. x. in elencho Epiſcoporum. Eius parietibus Perpetui rogatu varia diuerſorum poëtarum inſcripta fuerunt epigrammata. quæ olim collecta, nunc etiam in pleriſque Sulpitij Seueri codicibus ad vitæ S. Martini calcem adiecta reperiuntur: atque inter alia Sidonianum hoc, quod nobiliſſimo Baſilicæ loco, id eſt in abſide inciſum notant, in quam S. Martini corpus fuerat tranſlatum: deinde alterum Paulini Petrocorij *ſupra oſtium baſilicæ à parte Ligeris:* quod verſibus conſtat XXV. hoc modo: *Quiſque ſolo adclinis ma-* X

ſiſti in puluere vultum, & qui ſequuntur. Editi enim ſunt ſub finem librorum VI. de vita Martini, ſed ſine titulo. de quibus & Paulinus ipſe ſcribit in epiſtola ad Perpetuum. Sunt præterea ibidem Martini Dumienſis verſiculi: ij ſcilicet, quos *ſuper oſtium à parte Meridiana* adiectos poſtea fuiſſe, auctor eſt idem Gregorius lib. V. cap. XXXVII.

SEXTVS AB IPSO] Sextum à Martino Perpetuum dixit, quia Iuſtinianum, opinor, & Armentium numerat, qui Briccio pulſo ſedem eius tenuerunt. quos in epiſcoporum Indiculo præterit Gregorius: proinde quartum illic à Martino ſtatuit Perpetuum. At lib. II. alium calculum ſecutus quintum facit.

ÆDES IN SPATIIS] Hanc ſæpe cauſam adſcribunt, qui antiquis ædificiis noua ſubſtituunt. quod videre eſt in Chriſtianis monumentis antiquarum Inſcriptionum. Nolæ autem in ſuburbana S. Felicis Eccleſia, quam Paulinus Epiſcopus condidit, reſtant hodiéque verſus, quos Paulini ipſius eſſe plerique iudicant, renouata ab eo, vt eſt in Natali X. Baſilica compoſitos.

Paruus erat locus antè, ſacris anguſtus agendis,
Supplicibúſque negans pandere poſſe manus.
Nunc populo ſpatioſa ſacris altaria praebet
Officiis, medij Martyris in gremio.
Cuncta Deo renouata placent, nouat omnia ſemper
Chriſtus, & in cumulum luminis amplificat.
Sic & dilecti ſolium Felicis honorans,
Et ſplendore ſimul protulit, & ſpatio.

XX. SIGISMEREM REGIVM IVVENEM] Gothúmne, Francum, an Burgundionem, non ſatis exploratum. Illud certum eſt, Sigiſmerem hunc, contrà quàm viro docto viſum ſit, diuerſum eſſe à Sigiſmere Comite Athalarici regis Italiæ, cuius mentio apud Senatorem lib. VIII. epiſt. II. tum quia loca & tempora diſcrepant, tum quia Comitem illum regio ſanguine ortum fuiſſe nihil eſt quod ſuadeat.

XXI. ÆDVVS PATER TIBI, MATER ARVERNA] Ædui Aruernis vt ſedibus vicini, ita multis ſæpe priuatis publicíſque fœderibus coniuncti. Fidem faciat vetus ara marmorea, quæ Genio Aruernorum à Suaui quondam Æduo poſita, in Ricomagi noſtræ ſuburbano Mauſiacenſi cœnobio reſtat his verbis:

GENIO ARVERNORVM
SEX. ORCIVS SVAVIS
ÆDVVS.

AVVS FRONTO] Hic idem videri poteſt, quod non facilè affirmarim, Fronto Comes, gemina legatione functus ad Sueuos in Hiſpaniam, ſub Valentiniano, deinde ſub Auito. Vtriuſque memi-

nit Idacius noſter. prioris anno II. Martiani, poſterioris triennio poſt, his verbis. *Per Auitum Auguſtum Fronto Comes legatus mittitur ad Suenos. ſimiliter & à rege Gothorum Theuderico, quia fidus Romano eſſet imperio. vt quia vno eſſent pacis fœdere copulati, iura fœderis promiſſa ſeruarent.*

TERRITORII IVCVNDITATEM] Inferioris Aruerniæ noſtræ, quæ peculiari vocabulo Lemane dicta. Huius vbertatem multis etiam verſibus ornat in Panegyrico Auiti. Certat enim Lemanici agri amœnitas cum fœcunditate. Sed amœnitatis famam, teſtantur Childeberti regis verba, quæ recitat Gregorius, & ipſe Aruernus lib. III. cap. IX. *Dicere*, inquit, *erat ſolitus rex Velim vnquam Aruernam Lemanem, quæ tanta iocunditatis gratia refulgere dicitur, oculis cernere.*

LEONI] Conſiliatio Eurici regis Gothorum, & velut Quæſtori. hoc enim ſignificant, quæ ad eundem ſcribit lib. VIII. epiſt. III. Quantus præterea vir fuerit eloquentiæ ac poëticæ ſtudiis, iuriſque ciuilis eximia cognitione, multis paſſim locis prædicat Sidonius. Item Ennodius in vita Epiphanij, de huius agens legatione ad Euricum. *Erat*, inquit, *ea tempeſtate conſiliorum Principis, & moderator, & arbiter, Leo nomine, quem per eloquentiæ meritum non vna iam declamationum palma ſuſceperat. qui cum ſummo gaudio aduentum Pontificis indicauit notitia publica.* Sed & ſuperſtes Eurico Leo: idem quoque munus obiit in aula Alarici filij. cuius item conſiliarius à Gregorio dicitur lib. I. Miraculorum cap. XCII. XXII.

PROCVLO] Eiuſdem eſt argumenti cum epiſtola Plinij XXI. libri III. niſi quòd Plinius pro liberto Sabinianum patronum, Sidonius pro filio patrem exorat. XXIII.

A MAXIMO PALATINO] Ex eorum genere, opinor, qui ſacris aut priuatis largitionibus militabant, & in prouincias à Comitibus dirigi ſolebant, L. I. Cod. Theod. De Palatinis ſacrarum largitionum & rerum priuatarum. XXIV.

MODVM SORTIS AD DVPLVM] Vſura centeſima duodecim nummos ſingulis annis peragit in centenos. Fuerint ergo centum aurei Turpioni hac lege dati à Maximo: vſura in decennium producta cum capite conficiet ducentos vicenos. quæ ſumma duplum ſortis non æquat modò, ſed ſuperat. Verùm Sidonius, vt viri docti obſeruarunt, excurrentis ſupra duplum ſummæ rationem non habuit, quia ſciebat vſuras communes ſupra duplum nec deberi, nec exigi poſſe, L. XXVI. D. de condit. indeb. & L. IV. D. de fœnore nautico. Cuius legis meminit Plutarchus, ſed priuatæ, Aſianis à Lucullo impoſitæ. τὸν μακρότερον, inquit, τῶ ἀρχαίου τόκους ἀπέκοψεν. Meminit & Diodorus lib. II. Antiquit. Ægyptus olim la-

tæ à Bocchoride : *τοὺς μετ᾽ συγγραφῆς δανείσαντας ἐκώλυε διὰ τοῦ τόκου πλεῖον ποιεῖν ἢ διπλάσιον. Eos qui ex ſyngrapha fœnerarent vetuit amplius quàm duplum ſortis vſura conficere.*

COMA BREVIS BARBA PROLIXA] Obſeruare licet in his verbis veterem cultum cleri Gallicani, ac totius Eccleſiæ occidentalis. vbi comam fluentem ſtatim ponebant, qui ſe militiæ ſacræ accinxerant. Prudentius de S. Cypriano:

Deflua cæſaries compeſcitur ad breues capillos.

Et manent huius moris veſtigia in ſacro ritu quo fiunt Clerici. Epiſcopus enim quos cooptat, iis capillorum cinnos hinc inde delibat. quæ prima tonſura nominatur, & Tonſi olim eius gradus clerici. Olim enim reuera tondebantur, nec poſtea integrum erat comam alere. Synodus Agathenſis can. XV. *Clerici qui comam nutriunt, ab Archidiacono etiamſi noluerint inuiti detondeantur.* Inde Concilij IV. Carthaginenſis canon XLIV. *Clericus nec comam nutriat, nec barbam radat*, vel vt alij veteres libri legunt, *tondeat.* Barbam igitur alebant, vt hodiéque Græci, & Latini non pauci. vt prorſus non capiam, quod ſcribit Gregorius VII. ad Iudicem Caralitanum lib. IX. epiſt. X. *Totius occidentalis Eccleſiæ clerum ab ipſis Eccleſiæ Chriſti primordiis barbam radendi morem tenuiſſe.* Latini tamen poſtea barbam plerique raſitarunt. Idque diſcrimen Græci, Latiníque cleri. quod religioni noſtræ nihil officere accuratè diſſerit Synodus Lemouicina : in cuius actis diei ſecundæ recitantur canones Synodi Bituricenſis, quorum ſeptimus clericos omnes tonſuram Eccleſiaſticam habere iubet, hoc eſt barbam raſam, & coronam in capite. Adeo variæ hac etiam in parte vices temporum fuerunt.

MONACHVM AGER AN CLERICVM POENITENTEMNE] Facit Sidonij dubitatio, vt intelligamus, breuem comam, barbam prolixam, monachis ac pœnitentibus fuiſſe cum clericis communem. De monachis docet Hilarius Arelatenſis in vita Honorati: *Rediguntur ad breues capillos luxuriantes comæ, transfertur ad nitorem mentis veſtium ſplendor, ceruicis lacteæ decus palliis rigentibus occupatur.* quibus verbis monachum deſignat. Item Saluianus lib. VIII. *Intra Carthaginis muros palliatum, & pallidum, & reciſis comarum fluentium iubis vſque ad cutem tonſum videre populus vix poterat.* id eſt monachum. De pœnitentibus autem, comam itidem tondere ſolitos, conſtat ex canone XV. Synodi Agathenſis, & can. XII. Synodi III. Toletanæ, lib. V. Capitularium LII. Gregorio Turon. lib. VI. cap. LVII. *Caput*, inquit, *totondit, atque pœnitentiam accipiens ſpiritum exhalauit.* Inde eſt quod in Onirocriticis legitur, *ἐάν τις ἴδῃ ὅτι ἐκούρευσαν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὡς ἐν τύπῳ μοναχοῦ, μετανοήσει οὗτος, ἢ ἀποβαλεῖ θλῖψιν.*

DOMNVLO] Afro, viro docto, & ob litteras Quæſtorio. quorum alterum docent epiſt. XIII. & XV. lib. IX. alterum epiſtola ad Polemium, quæ præcedit eius Epithalamium. Domnulum etiam inter eos, qui ſcriptis ſuis claruere, numerat auctor vitæ Hilarij Arelatenſis. Vox eſt ὑποκοριστικὴ, à domno ſeu domino. Saluianus epiſtola ad Hypatium: *Illa ego veſtra Palladia, veſtra gracula, veſtra domnula. cum qua his tot vocabulis quondam indulgentiſſima pietate luſiſtis.* XXV.

CABILONVM PROF.] Vetus Eccleſiæ mos erat in Epiſcopis conſtituendis, vt quem clerus Eccleſiæ & vtriuſque ordinis populus delegiſſet, hunc ſibi collegiſque Prouincialibus, qui conuenerant, probatum Metropolitanus Epiſcopum renuntiaret. Leo Epiſcopis Galliæ de electione Rauennij. *Quod ergo*, inquit, *in Arelatenſi ciuitate defuncto beatæ memoriæ Hilario, virum etiam nobis probatum, fratrem Rauennium, ſecundum deſideria cleri, honoratorum & plebis vnanimiter conſecraſtis, bonum fraternitatis veſtræ opus noſtro iudicio roboramus.* Idem ad Epiſcopos Viennenſis prouinciæ. *Per pacem & quietem qui præfuturi ſunt poſtulentur. Teneatur ſubſcriptio clericorum, honoratorum teſtimonium, ordinis conſenſus & plebis. qui præfuturus eſt omnibus, ab omnibus deligatur.* Conuenerant ergo Patiens Metropolitanus Lugdunenſis, Euphronius Epiſcopus Auguſtodunenſis, aliíque Prouinciales, vt ritè ex more agerent. Qui cùm diuerſa nacti eſſent ciuium ſtudia, ipſi Epiſcopum inter ſe delegerunt, quem populus renuntiatum ſuſciperet.

IAM SECVNDI ORD. SACERDOTEM] Hoc eſt presbyterum, qui ſecundi ordinis & proximi poſt Epiſcopum eſt gradus, vt dictum eſt ad epiſtolam XI. de Claudiano. Ioannes, inquit, cùm diu in Archidiaconi gradu detentus fuiſſet propter induſtriam, iam tamen aucta dignitate presbyter erat, cùm electus eſt in Epiſcopum. Archidiaconorum ordo & gradus olim alius non erat, quàm Diaconorum. Quare cùm presbyteri fiebant, Archidiaconatu defungebantur. quod ex antiquis omnibus hiſtoriis perſpicuum eſt. Ideo Canones, qui ordines ſacros Archidiaconis indicunt, non alium quàm diaconatum præſcribunt. Synodus Aruernica Vrbani II. can. III. *Vt nullus fiat Decanus in Eccleſia niſi presbyter, nullus Archidiaconus niſi Leuita.* Laxata exinde diſciplina vſus obtinuit, vt Archidiaconatus etiam presbyteris deferretur.

IVRENSIA MONASTERIA] Quæ in Iura monte crebra. Gregorius Turon. in vita Lucipicini & Romani: *Illa Iurenſis deſerti ſecreta, quæ inter Burgundiam, Alamanniámque ſita Auenticæ adiacent ciuitati.* Horum facilè princeps Monaſterium S. Eugendi, quod S. Claudij poſtea nuncupatum. Vt autem hæc Iurenſia, ſic Iurenſes

reges Flodoardo in Chronico dicti Rodulphus & Conradus, qui in illo Burgundiæ tractu imperabant.

CIVITATI NOSTRÆ] Lugduno, cuius caput Patiens, quia Epiſcopus: per ciuitatem verò, quia Lugdunum Metropolis eſt prouinciæ, idem quoque caput totius prouinciæ primæ Lugdunenſis. Lugdunum porrò ciuitas & patria Sidonij: eius Epiſcopus, cùm hæc ſcriberet, Patiens, quem propterea initio epiſtolæ ſuum in Christo patrem vocat.

AD LIBRVM V.

I. PETRONIO] Arelatenſis fori togato, quem Romam cum aliis legatum vidimus in cauſa Aruandi lib. 1. epiſt. VII. Huic ergo vt Iuriſconſulto commendat Vindicium Eccleſiæ ſuæ Diaconum, cuius iterum meminit lib. VII. epiſt. IV.

II. LIBRVM DE STATV ANIMÆ] De quo, eiúſque auctore Claudiano, multa epiſtola II. & III. lib. IV.

III. ANTE DOCERE QVAM DISCERE] Ambroſius in re pari, hoc eſt in auſpiciis impacti Epiſcopatus, lib. 1. de officiis miniſtrorum. *Cùm iam effugere non poſſimus officium docendi, quod nobis refugientibus impoſuit ſacerdotij neceſſitudo.* & poſt alia. *Ego enim raptus de tribunalibus atque adminiſtrationis infulis ad ſacerdotium, docere vos cœpi quod ipſe non didici. Itaque factum eſt, vt priùs docere inciperem, quàm diſcere.*

V. SYAGRIO] Afranij Syagrij olim Conſulis pronepoti, à quo etiam, ſed genere materno, ex filia ortus Tonantius, lib. 1. epiſt. VII. ad hunc verò iterum ſcribit lib. VIII. epiſt. VIII. Syagrij Lugdunenſes fuêre. Nam Syagrij Conſulis ſepulcrum Lugduni, epiſtola XVII. huius libri: & ex eadem gente Syagria, quam Eccleſiæ theſaurum appellat Ennodius in Epiphanio, Lugduni florebat ſub Gundobado rege Burgundionum. apud quos & hic Syagrius in pretio. Itaque quod Symmachus libro 1. Epiſtolarum Syagrium Conſulem trans Alpes habitaſſe ſignificat, de Lugduno intelligendum eſt.

DE HILARIO VETERE NOVVS FALCO] Sic libri plerique: alij variè *harilao* vel *harilio*, vt difficile ſit ſtatuere quid potiſſimum ſcripſerit Sidonius. Senſus eſt, Vt videaris mihi ex aui patria in exoticam mutatus, ex Gallica in Germanicam. Pari elegantia Ruricius lib. 1. epiſtola III. ad Heſperium, ex Arione in Orpheum repentè mutari dixit, pro eo quod eſt, doctum ſubitò fieri ex ruſtico.

Scilicet, inquit, *tam conſuetudinis meæ immemor, quàm ruſticitatis oblitus, quaſi ex Arione in Orpheum repentè mutatus, velim diſertiſſimis auribus tuis ore garrulo non tam officioſus quàm iniurioſus exiſtere.*

APOLLINARI] Thaumaſti fratri, Sidonij conſanguineo. VI.

MAG. MIL. CHILPERICO] Burgundionum regi, Clotildis noſtræ, vt reor, patri. Quatuor hoc tempore Burgundionibus reges imperabant, Gundobaldus, Gundegiſclus, Chilpericus, & Gundomarus, Gundeuci, vt Gregorius lib. II. c. XXVIII. docet, filij, eius qui poſt Gundicarium ab Aëtio cæſum regnum obtinuit cum altero Chilperico fratre. quorum meminit Iornandes in rebus Geticis. Itaque ambigi poſſet de vtro Chilperico agat Sidonius, niſi epiſtola ſequenti Tetrarcham appellaret, quatuor fratres deſignans qui ſimul regnabant. Iam quòd Chilpericum hunc non regem, ſed Magiſtrum militum vocat, eo more facit, quo Sigiſmundum Gundobaldi filium Alcimus Auitus Patricium, Hilarus Papa Gunduicium ſeu Gundeucum, aut, vt eſt apud Iornandem, Gundiacum horum quatuor patrem, Magiſtrum item militum appellat, in epiſtola ad Leontium Epiſcopum Arelatenſem.

OPP. VASIONENSE] Quod Vaſio Vocontiorum Pomponio Melæ & Plinio, οὐασίων Ptolemæo. Poſterior ætas Vaſenſe dixit pro Vaſionenſi. Sed Vocontiorum fines olim in prouincia Viennenſi latiſſimè patuerunt. Plinij verba ſunt lib. III. c. IV. *Vocontiorum ciuitatis fœderatæ duo capita, Vaſio & Lucus Auguſti. oppida verò ignobilia* XIX. At Luci hodie nomen obſcurum & iam olim à Fabij Valentis exercitu incendio deformatum narrat Tacitus lib. I. Hiſtoriæ. Clarior fama vrbis Deenſis, quæ Colonia Dea Auguſta Vocontiorum dicitur in lapide Arelatenſi. Fuit & Mons Seleucus inter oppida Vocontiorum, Magnentiana clade nobilis : ſed cuius nomen apud omnes fermè deprauatum eſt. Nam apud Socratem μιλτοσέλευκος legitur, apud Sozomenum μοντοσέλευκος. alibi μοῦσεις σέλευκος. vera appellatio, quam Hiſtoria tripartita retinet, Mons Seleuci, Lucum inter & fines Vocontiorum, ac Vapincum, vt ex Itinerariis Æthici ac Burdigalenſi videre eſt. Tridui plus minus itinere abeſt Lugduno. Quare ad Montem Seleuci referendum eſt, quod Murſæ hac in parte tribuit Socrates lib. II. c. XXVII.

PARTIBVS NOVI PRINCIPIS] Non dubium, quin nouum Principem appellet, qui Romæ cœperat imperare. ſed quemnam intelligat, in tanta Principum, quæ tum paucis annis accidit, mutatione & varietate non liquet.

TETRARCHAM NOSTRVM] Chilpericum. qui Lugduni rerum potiebatur, diuiſo tunc in quatuor regna Burgundionum imperio. VII.

NARCISSVS, ASIAT.] Cæſariani omnes liberti, prauo ingenio, delationúmque infamia clari: Narciſſus, Pallas, & Licinius Claudij Auguſti, Maſſa, Marcellus, & Carus Neronis, Aſiaticus Vitellij, Parthenius Domitiani. de quibus Seneca, Perſius, Iuuenalis, Martialis, Tacitus, Plinius vterque, Suetonius, & Dio.

FLAMONIA MVNICIPIBVS] Flaminia, flaminum ſacerdotia. Flamonij vocem pro flaminio agnoſcunt veteres gloſſæ, & Inſcriptio Albæ Iuliæ.

L. FL. VALENS
OB HONOREM
FLAMONII
B. P. D.

Id flaminicum munus dicitur in alia Inſcriptione antiqua. Flamines autem in municipiis fuiſſe conſtat, & peculiariter municipiis tributos, vt prouinciis ſacerdotes. Drepanius Pacatus in Panegyrico, *reuerendos municipali purpura flamines, inſignes apicibus ſacerdotes*. Nouella Martiani IV. *Ne flamini municipali, ſacerdoti prouinciæ liceret habere vxorem ancillam.*

CASTORINATI] Caſtorina, ſeu fibrina veſte amicti. Iſidorus originum XIX. *Fibrinum*, inquit, *lana caſtorum, & fibrina veſtis, tramam de fibri lana habens, caſtorina.* Ambroſius de dignitate ſacerdotij. *Caſtorinas quærimus & ſericas veſtes: & ille ſe inter Epiſcopos credit altiorem, qui veſtem induerit clariorem.* Eódem ſpectant lutrinæ pelles in Carolo Eginarthi.

LVCVMONEM TANAQVIL.] Chilpericum regem vxor. Quia Lucumonis, hoc eſt Tarquinij Priſci, vxor fuit Tanaquil, figuratè hæc nomina transfert ad Chilpericum & vxorem: vt paulo inferiùs, Germanici & Agrippinæ nominibus eoſdem deſignat, quia Agrippina vxor fuit Germanici patris Caligulæ.

IVNIORVM CIBYRATARVM] Qui moribus referant fratres illos Tlepolemum & Hieronem è Cibyris Ciliciæ, quorum opera vſus Verres in deprædanda Sicilia. De his Cicero VI. Verrina. Vrbis verò nomen corrumpunt, qui aliter ſcribunt vel enuntiant. Sic enim Cibyratarum ipſorum nummus antiquus, in quo ſcriptum eſt ΚΙΒΥΡΑΤΩΝ. & Cibyratica ciuitas rectè apud Tacitum IV. Annalium.

LVGDVNENSEM GERMANIAM] Sic appellat Lugdunenſem regionem, in qua Burgundiones Germani dominabantur. Nihil Sidonio familiarius, quàm in Germanorum nomine ludere, cùm de Burgundionibus eſt ſermo, qui ex Germania, vt dixi, prodierant. Suprà epiſt. V. *curua Germanorum ſenectus.* Carmine XII. *& Germanica verba ſuſtinentem.* Germaniam ſanè partem illam Galliæ, quam Burgun-

gundiones occuparant, quæ proprio dehinc nomine Burgundia nuncupata eſt, eo modo dici licuit, quo Britanniam Inſulam ſcimus Saxoniam Tranſmarinam à nonnullis ſcriptoribus interdum vocitatam, ab Anglis, qui è Saxonia eò traiecerant.

SECVNDINO] Lugdunenſi, cuius vt poëtæ iam mentio fuit lib. VIII.
II. epiſtola x.

CONSVL ABLAVIVS] Nondum Conſul fuerat, ſed quinto pòſt anno Conſulatum cum Baſſo geſſit, anno imperij Conſtantini XXV. Criſpum autem à patre necatum anno xx. Græci ferè ac Latini auctores conſentiunt. Ablauij porrò verſuum in Conſtantinum vnus omnium veterum meminit Sidonius.

CONIVGEM FAVSTAM, FILIVM CRISPVM] Ordo præpoſterus. Nam Criſpum priùs occidit, deinde Fauſtam. Veneni autem Criſpo dati ſolus auctor eſt Sidonius, & poſt Sidonium Gregorius Turonicus. Cetera fusè, ſed quod ſolet odio Conſtantini, Zoſimus lib. II. Hiſtoria Hippolyti & Phædræ fabulis ſimillima. De qua cùm multi varia narrent, haud ſcio quàm exploratum videri poſſit, quod in collectaneis antiquis θεαμάτων vrbis Conſtantinopolitanæ, quæ in multis Bibliothecis occurrunt, memini me legere, Conſtantinum Criſpo filio à ſe interfecto, cùm facti errorîſque dolore ictus eſſet, ſtatuam argenteam auro ſuperfuſam, capite aureo, cum hoc titulo poſuiſſe, ΗΔΙΚΗΜΕΝΟΣ ΥΙΟΣ ΜΟΥ, *Filius meus iniuria læſus*. Cuius rei vindices laudant Herodotum, atque Hippolytum Chronographos.

NOSTROR. TYRANNOPOLITARVM] Burgundionum. Diſtrinxerat Secundinus (ſic enim noſtra eſt coniectura) ſatyricum dentem in Tetrarchas illos fratres, de quibus antè dictum eſt. Nota autem ſunt omnibus tragica funera regiæ domus, in qua Gundobaldus duorum fratrum ſanguine manus imbuit, Chilperici & Gundomari, quorum ipſe armis regni parte antea fuerat eiectus: Chilperici etiam coniugem Sidonio ſuprà laudatam aquis obruit. Hoc igitur eſt argumentum, quod comparat cum Conſtantiniano. Scimus ad hæc ex Ennodij Epiphanio, Gundobaldum poſt hæc facinora Lugduni, Gundegiſclum fratrem Genauæ regni ſolium habuiſſe.

APOLLINARIS ET RVSTICVS] De Apollinaris Sidonij aui IX.
Præfectura prætorio Galliarum, docuit nos eius epitaphium lib. III. epiſt. XII. Ruſticus autem Aquilini auus, eſt Decimius Ruſticus is, quem ſcripſerat Renatus Frigeridus, ex Magiſtro officiorum Præfectum item ab iiſdem Tyrannis creatum fuiſſe poſt Apollinarem. Ita par vtriuſque dignitas. De morte, idem Frigeridus apud Gregorium Turon. lib. II. cap. IX. *Iiſdem*, inquit, *diebus Præfectus Tyrannorum Decimius Ruſticus, Agræcius ex primicerio notariorum Iouini, multique*

h

nobiles, apud Aruernos capti à ducibus Honorianis, & crudeliter interempti ſunt. poſt debellatam Conſtantini tyrannidem. Idem prætere-ea Rusticus videtur, quem teſtatur Olympiodorus apud Photium, in nuptiis Placidiæ & Ataulfi epithalamium cum Attalo & Phæbadio ceciniſſe.

IN CONSTANTINO] Qui è Britannia tyrannidem in Gallias tranſtulit, ſedémque fixit Arelate. Inde ad occupandas Hiſpanias Conſtantem filium miſit cum Gerontio Magiſtro militum, & Apollinare auo Præfecto prætorij. Zoſimus lib. VI. ἐπὶ τούτοις ὁ Κώνστας εἰς τὴν Ἰβηρίαν δίεισι, στρατηγὸν μὲν Τερέντιον ἔχων, Ἀπολλινάριον δὲ αὐλῆς ὕπαρχον. Idem Zoſimus Apollinarem poſt hæc à Conſtantino præfectura ſpoliatum tradit. quæ fortaſſe eſt inconſtantia, quam notat Sidonius. Huius porrò Conſtantini Conſulatus indicium eſt in lapide Treuirenſi, cuius Græcam Inſcriptionem protulit Ioſephus Scaliger lib. V. de Emendatione temporum, hoc modo.

ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ ΕΥCΕΒΙΑ ΕΝ ΕΙ
ΡΗΝΗ ΟΥCΑ ΙΕΡΟΚΩΜΗΤΙC ΑΠΟ
ΚΩΜΗC ΑΔΔΑΝΩΝ ΖΗCΑCΑ ΜΙ
ΚΡΟΝ ΠΡΟC ΕΤΩΝ ΙΕ. ΥΠΑΤΕΙΑ
ΟΝΩΡΙΟΥ ΤΟ Η. ΚΑΙ ΚΩΝCΤΑΝ
ΤΙΝΟΥ ΤΟ Α. ΜΗΝΙ ΠΑΝΕΜΟΥ
ΙΒ. ΗΜΕΡΑ ΚΙ. Β. ΕΝ ΕΙΡΗΝΗ

Quærit Scaliger, & ignorare ſe fatetur, quis ſit iſte Conſtantinus Honorij collega in VIII. Conſulatu. Mihi dubium non eſt, quin hic ſit Conſtantinus Tyrannus, qui biennio antè venerat in Gallias, atque his in poteſtatem redactis, conſulatum ediderat, anno Chriſti CDIX. collegam ſe Honorio Auguſto Conſuli adſcribens, cum quo, vt Olympiodorus Thebæus ſcribit, concordiam imperiíque ſocietatem affectarat.

IN IOVINO] Qui & ipſe purpuram induit, quo tempore Conſtantinus Arelate obſeſſus ab Honorij ducibus tenebatur. à quibus itidem cum Sebaſtiano fratre, quem tyrannidis participem fecerat armis oppreſſi. Narbone tandem, vt Idacius noſter narrat, interfecti ſunt.

IN GERONTIO PERFIDIAM] Aduerſus Conſtantinum & Conſtantem. Nam cùm Gerontio Conſtans Hiſpaniam commiſiſſet, ille ſubitò mutata voluntate barbaros concitauit, Maximúmque clientem ſuum regiis inſignibus ornatum in Hiſpania relinquens, traiecto in Galliam exercitu, Conſtantem Viennæ captum interfecit. Oroſius lib. VII. Sozomenus lib. IX. cap. XIII.

IN DARDANO] Claudio Poſtumo Dardano, Præfecto prætorio Galliarum. cuius maximè induſtria Iouinus Tyrannus auerſo ab

eius ſocietate Ataulfo rege oppreſſus eſt, vt Tito Proſper in Chronico tradit. quod etiam confirmat Olympiodorus. Dardani præfecturæ teſtis eſt Honorij lex cxvii. Cod. Theod. de Decurionibus: & vetus Inſcriptio, quæ haud procul Siſtarico Prouinciæ ii. Narbonenſis cernitur in rupe opere humano diuiſa, quam vulgò Petram ſciſſam vocant.

CL. POSTVMVS DARDANVS V. INL. ET PATRICIÆ DIGNITATIS. EXCONSVLARI PROVINCIÆ VIENNENSIS. EXMAGISTRO SCRINI LIB. EX QVÆST. EX PRÆF. PRÆT. GALL. ET NEVIA GALLA CLAR. ET INL. FEM. MATERFAM EIVS LOCO CVI NOMEN THEOPOLI EST VIARVM VSVM CÆSIS VTRIMQVE MONTIVM LATERIB. PRÆSTITERVNT. MVROS ET PORTAS DEDERVNT. QVOD IN AGRO PROPRIO CONSTITVTVM TVETIONI OMNIVM VOLVERVNT ESSE COMMVNE. ADNITENTE ETIAM V. INL. COM. AC FRATRE MEMORATI VIRI CL. LEPIDO EXCONSVLARI GERMANIÆ PRIMÆ. EXMAG. MEMORIÆ EXCOM. RERVM PRIVAT. VT ERGA OMNIVM SALVTEM EORVM STVDIVM ET DEVOTIONIS PVBL : : TITVLVS POSS : : OSTENDI.

Egregium inſignis operis monumentum. ex quo non ſolùm Dardani & Neuiæ Gallæ vxoris nomina didicimus, ſed varias præterea eiuſdem & Claudij Lepidi fratris dignitates. Dardano item ſcribunt Hieronymus & Auguſtinus, ſed Auguſtinus honorum eius non meminit, Hieronymus duplicem eius præfecturam commemorat.

TRIBVNI NOTARIIQVE] Principis ſecretarij: qui aditus honorum nobili adoleſcentiæ. Caſſiod. Senator lib. i. Variar. *Pater candidati ſub Valentiniano Principe geſsit Tribuni & Notarij laudabiliter dignitatem. honor qui tunc dabatur egregiis, dum ad imperiale ſecretum tales conſtet eligi, in quibus reprehenſionis vitium nequeat inueniri.*

VNVS PARTI, ALTER SOLIDITATI] Conſularem aut Præſidem in aliqua prouincia Galliæ fuiſſe oportet patrem Aquilini. Nam Sidonij pater Præfectus prætorio toti Galliæ præfuit, lib. viii. ep. vi.

PRISCVS VALERIANVS] Vir Præfectorius. Præfectus enim prætorio Galliarum fuerat, in eóque magiſtratu adſeſſore vſus genero ſuo Pragmatio. Et iam Præfectorius erat Auiti Aug. principatu, vt docet titulus Carminis viii. X.

PALÆMONIS] Horum omnium nihil hodie ſupereſt præter declamationes Quintiliani. Palæmonis tamen Hadriani temporum rhetoris meminit Euſebius in Chronico. Gallionis fratris ſui Seneca in præfatione Quæſtionum naturalium. Atticum Tironem Delphidium laudat Auſonius Carmine v. Profeſſorum. Idem etiam Cenſorium Atticum Agræcium Carmine xv. Atticum Hieronymus in Chronico. Adelphij memoria obſcurior. Magni oratoris Romani clarior ex epiſtola xciv. Hieronymi, & ex Apologia I. in Rufinum. Victorius fortaſſe rhetor eſt Maſſilienſis, cuius extant poëmata. Palladius is videtur, de quo Symmachus tum aliis locis, tum epiſtola ix. lib. I. *Mouet*, inquit, *nouus Athenæi hoſpes Latiare concilium, diuiſionis arte, inuentionum copia, ſenſuum grauitate, luce verborum.*

XIII. PANNYCHIO] Bituricenſi, viro illuſtri, vt eſt in Concione lib. vii.

SERONATVM TOLOSA] De quo ſuperiùs lib. II. epiſt. I. Tunc Aturribus redibat, nunc Toloſa: vtrobique ex aula regis Gothorum, quorum partibus fauebat.

CONTRA TRIBVTA SECVRITATIBVS] Securitates ſunt apochæ. documenta illationum appellat Symmachus lib. x. epiſt. XLIII. ſyngraphas nimirum, quas qui tributa ſoluunt à ſuſceptoribus accipiunt fiduciæ cauſa. Caſſiodorus Canonicario Venetiarum: *Validas contra te apochas inuenerunt, inuictas ſecuritates illis dedit calamitas ſua. violenter abſtulit quod quærebas.* Hinc, Primiſcrinius ſecuritatum in officio Comitis Priuat.

XIV. CALENSES BAIÆ] Scripti aliquot libri *Caienſes*, alij *Calentes* legunt. Baiæ ſunt aquæ calidæ. Et ſunt hodie in Aruernis, quæ id nomen vico dederunt. nam Calidas Aquas patria lingua vocant. In Tabula etiam Peutingeri, vt ſuprà dictum eſt, nominantur Aquæ Calidæ in itinere quod ab Auguſtonemeto Lugdunum ducit.

ROGATIONVM] De inſtitutis à Mamerto Viennenſi Epiſcopo rogationibus extat homilia Alcimi Auiti eiuſdem Eccleſiæ Antiſtitis, & conſentiunt antiqui omnes ſcriptores. Quare fruſtra laborant, qui propterea quòd litanias ſupplicationéſque ante Mamertum in Eccleſia extitiſſe legunt, ideo illum rogationum non primum auctorem, ſed reſtaurarorem dici volunt. Fruſtrà inquam. Neque enim quæſtio eſt, an primus litaniarum vſum in Eccleſiam inuexerit, quem conſtat multo antiquiorem fuiſſe: ſed an eas inſtituerit, quæ ante Aſcenſionem Domini celebrantur, Rogationéſque propria iam voce nuncupantur. In quo, vt dixi, conſentiunt omnes, & Sidonij verba *inuenit, inſtituit, inuexit*, dubitari non ſinunt, Rogationum ergo primus auctor Mamertus. Nec ſolùm inſtituit, vt ſtatæ ac ſolemnes illis diebus ſupplicationes eſſent: ſed ſupplicationum formam vſitata ſanctiorem, auguſtiorémque præſcripſit.

LIBRVM HEPTATEVCHI] Vt Pentateuchum veteres appellarunt quinque libros Moſis, ita & Triteuchum tres qui proximè ſequuntur, Ioſue, Iudices, & Ruth. Sic enim Athanaſius ad Marcellinum. vtroſque verò ſimul iunctos, Octateuchum. Ita Caſſiodorus cap. I. diuinarum Inſtitutionum, & Græci omnes quorum ſcripta leguntur εἰς τὴν ὀκτάτευχον. Quia autem Hebræi, vt Epiphanius & Hieronymus obſeruant, hiſtoriam Ruth vnum in librum cum Iudicibus compingunt, inde factum eſt, vt Heptateuchum plerique dixerint pro Octateucho. vt Hieronymus epiſt. VII. & XXVIII. & Sidonius hoc loco. XV.

ILLO CONTRA LEGENTE] Vetus adnotatio in codice Martiani Capellæ, quam integram protuli ad Ennodium lib. I. epiſt. XIX. *Felix Rhetor emendabam contrà legente Deuterio Scholaſtico diſcipulo meo.* Qui libros ex collatione meliorum codicum emendat, ſocium adhibet qui legat, dum ipſe codicem vnum inſpicit. Is contrà legere dicebatur. In alio codice Macrobij Theodoſij emendator hæc adnotarat, *Aurelius Memmius Symmachus V.C. emendabam Rauennæ cum Macrobio Plotino Eudoxio.* quibus verbis contrà legiſſe Eudoxium ſignificat.

PAPIANILLÆ] Auiti Auguſti filiæ, Sidonij vxori ante ſacerdotium, nunc ſorori, ex canonum præſcripto, & perpetua conſuetudine priſcæ Eccleſiæ: in qua qui ex coniugio ad ſacerdotium adſciſcebantur, ab vxorum toro ſeparati, non aliter deinceps cum illis, quàm cum ſororibus verſabantur. Hieronymus epiſt. I. ad Pammachium: *Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè poſt ſacerdotium in æternum pudici.* Fauſtus Reienſis in epiſtola non edita: *Perdit gratiam conſecrati, qui adhuc officium vult exercere mariti.* Qua de re vt canones omittam, qui paſſim occurrunt, præclara extat Lupi Tricaſſini & Euphronij Auguſtodunenſis Epiſcoporum epiſtola, quæ morem hunc teſtatur. ſed huic edendæ alius erit locus, Deo adiuuante. Nunc ſatis ſit exemplum Paulini Nolani, cui Teraſia de coniuge facta ſoror, vt in Chronico loquitur Idacius. Germani Autiſiodorenſis, de quo in eius vita Conſtantius presbyter, *Vxorem in ſororem ex coniuge mutatur.* & Leontij Epiſcopi Burdegalenſis, de cuius Placidina idem ſcribit Fortnnatus. denique Vrbici Aruernorum Epiſcopi quem narrat Gregorius lib. I. cap. XLIV. multis lacrymis eluiſſe, quòd conſuetudinem Eccleſiaſticam temerè aliquando violaſſet. Quod ergo lege ac more ſancitum, prædeceſſoriſque ſui facto teſtatum meminerat Sidonius, id aut ignorare, aut impune contemnere qui potuit? Et tamen ſunt, qui ex Papianillæ mentione hoc loco fucum fieri poſſe confidant: & quia libro IV. epiſt. XII. cum Apollinare filio Terentium, Menandrúmque legit Sidonius Epiſcopus, inde fi- XVI.

lium iam ephebum, iam Græcæ Latinæque linguæ auctoribus initiatum, à patre iam Epiſcopo ſuſceptum contendant: quem res ipſa docet epiſtolas omnes Conſtantianæ collectionis, hoc eſt librorum VII. priorum, quas Epiſcopus dictauit, in ipſis pæne Pontificatus auſpiciis dictaſſe. Sed quid facias hominibus, qui cùm veri nihil dicant, ſibi tamen clauſis oculis credi volunt?

QVÆSTOR LICINIANVS] De huius altero in Galliam aduentu iam ſuprà ſcripſit lib. III. epiſt. VII. Nunc de codicillis patriciatus, quos Ecdicio Comiti attulit à Nepote Auguſto.

FACIANT CONSVLAREM] Rectus ordo dignitatum. Nam patriciatus honor medius eſt inter Præfecturam & Conſulatum, vt docet Caſſiodorus in Formula Patriciatus. At Conſulatus omnium dignitatum apex, *κορυφὴ καὶ κεφαλὴ*, vt verbis vtar Chryſoſtomi ex Oratione *εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν πράξεων*. *Ἐν τοῖς βιωτικοῖς*, inquit, *πράγμασιν εἰσὶν ἀρχαὶ πολλαί· οὐ πᾶσαι δὲ τῆς αὐτῆς ἀξίας. ἀλλ' αἱ μὲν μείζους, αἱ δὲ ἐλάττους· οἷον ἵνα ἀπὸ τῆς κατωτέρας τὸν ἀριθμὸν ποιησώμεθα, ἔστιν ὁ τῆς πόλεως ἔκδικος· ἔστιν ἀνώτερος ἐκείνου, ὁ τοῦ ἔθνους ἡγεμών. ἔστι μετ' ἐκεῖνον ἑτέρας ἀρχὴν μείζων. ἔστι πάλιν ὁ στρατηλάτης. ἔστιν ὁ ὕπαρχος. ἔστιν ἀνωτέρα τούτων ἀρχή, ἡ τῶν ὑπάτων ἀρχή.* & poſt alia. *ἡ τῶν ὑπάτων ἀρχὴ καθάπερ κορυφὴ καὶ κεφαλὴ πάσαις ἐπίκειται.*

XVII. ERIPHIO] Lugdunenſi, genero Philematij. ad quem mittit Tetraſtichum, quod in ſoceri eius gratiam ſcripſerat, cùm ad ſancti Iuſti baſilicam vnà conueniſſent. Incidit autem S. Iuſti Epiſcopi Lugdunenſis anniuerſaria ſolennitas in IV. Nonas Septembres. hoc eſt in autumni principium, vt innuit Sidonius.

CONDITORIVM SYAGRII] Sepulcrum & monimentum. Petronius: *In conditorium etiam proſecuta eſt defunctum.* Suetonius Auguſti XVIII. *Conditorium & corpus Alexandri magni corona aurea impoſita ac floribus adſperſis veneratus eſt.* & in epitaphio Karoli Magni: *Sub hoc conditorio ſitum eſt corpus Karoli, magni atque orthodoxi Imperatoris.* in antiquis Inſcriptionibus, *requietorium.*

XVIII. ATTALO] Comiti Auguſtodunenſi. hoc enim opinor, eſt quod ait Æduæ ciuitati præſidere cœpiſſe. Comitatum Æduenſem ante cathedram Epiſcopalem rexit Gregorius Lingonicus annis XL. vt Turonenſis in eius vita refert. Huic nepos fuit Attalus, de quo auctor idem lib. III. cap. XV. Ante hos verò Attalus hic alter.

XIX. PRO DOMINO IAM PATRONVS] Duplex illa diſtinctio agricolarum, in cenſitos ſeu tributarios, ſeruos, & colonos liberos, qui & inquilini, Cod. de Agricolis, perpetua & conſtans non eſt, ne apud ipſos quidem Iuriſconſultos. Quare ferri hoc loco poteſt Sidonius, qui eundem Pudentis agricolam ſeruum, originarium inquilinum, & colonum facit: & manumitti vult, vt fiant ex domino pa-

tronus, ex ſeruo cliens. Sic enim & l. 11. Cod. in quibus cauſis coloni dominos accuſare poſſunt, agricolarum domini & patroni diſtinguuntur.

FASCICVM TRIBVTARIO] Sic legendum, non *faſcium tributario.* Etiam, inquit, cùm expenſam itineris in ſe ipſos recipiunt, tributorúmque oneribus eorum cauſa nihil accedit. Legatis enim decerni ſolet viaticum. Arcadius libro de muneribus ciuilibus, D. de muneribus & honoribus, *Legati quoque, qui ad ſacrarium Principis mittuntur, viaticum, quod legatiuum dicitur, interdum ſolent accipere.* XX.

VICTORIVS PATRVVS VESTER] Quæri poteſt, cùm tempora non diſcrepent, an hic ſit Victorius Aquitanus, qui Cyclum Paſchalem Hilari Archidiaconi, Romani poſtea Pontificis, rogatu compoſuit, Conſtantino & Ruſo Coſſ. vt ex eius ad Hilarum epiſtola patet. Victorij autem ex fratre nepotum Iuſtini & fratris, tacito nomine iterum meminit in Propemptico.

AD LIBRVM VI.

PAPÆ LVPO] Epiſcopo Tricaſſino. In hunc librum & ſequentem congeſtæ ſunt epiſtolæ ad Epiſcopos ſcriptæ. Gallicanorum autem eius æui Pontificum Sidonij iudicio facilè princeps Lupus, cum ceteris rebus, tum Britannica legatione, & pacati ciuibus ſuis Attilæ gloria clarus. I.

MILITIÆ LIRINENSIS] Inſulanam Angelicæ congregationis militiam dixit Fauſtus Reienſis epiſtola v. ad Ruricium, de Lirino eadem loquens, quæ commune tunc erat ſæculum abdicantibus gymnaſium. In ea verſatum fuiſſe Lupum, non ſolùm hìc locus oſtendit, & libri VIII. epiſtola XIV. ſed Eucherius quoque ad Hilarium de laude eremi: *Hæc habuit*, inquit, *reuerendi nominis Lupum, qui nobis illum ex tribu Beniamin Lupum retulit. hæc habuit germanum eius Vincentium, interno gemmam ſplendore perſpicuam.* Lupi fratrem dicit Vincentium preſbyterum, clariſſimi nominis ſcriptorem. Quin horum potiſſimum meminiſſe apud Hilarium Arelatenſem videtur, quòd Hilarij ſororem Pimeniolam Lupus in matrimonio quondam habuerat.

NOVEM QVINQVENNIA] Annos XLV. Quibus ex verbis Cardinalis Baronius æra ſubducta colligit Sidonium, qui non multo poſt adeptum Epiſcopatum hanc epiſtolam ſcribebat, in Epiſcopali cathedra ſedere cœpiſſe anno Chriſti CDLXXII. Is enim Lupi erat in Epiſcopatu XLV.

II. PRAGMATIO] Cuius ſedis fuerit Epiſcopus, non liquet. Qui enim Auguſtodunenſem fuiſſe coniiciunt, Euphronij ſucceſſorem, qui interfuit Synodo Epaunenſi, manifeſto argumento reuincuntur; quòd Æduorum hoc tempore Antiſtes fuerit Euphronius: cuius nomen vnà cum Pragmatio ſubſcriptum cùm legatur in epiſtola Fauſti ad Lucidum, ſequitur vt Pragmatius hic diuerſus ſit ab Æduenſi.

EVTROPIA] Vidua Aruerna, cuius filius Agrippini filiam duxerat. Hanc etiam leui coniectura S. Eutropiam eſſe putant, cuius nomen in Martyrologium relatum eſt XVII. Kalendas Octobris. Liceat autem cum ſingularis exempli femina alteram componere, cuius egregias, ſexuíque decentiſſimas virtutes prædicat epitaphium, quod in vetere S. Petri Baſilica Romæ viſebatur. Eſt autem huiuſmodi.

GABINIA GAVDENTIA H. F. IN QVA
FVIT INIMITABILIS CASTITAS IN
PROBISSIMA VERECVNDIA INCOM
PARABILIS INNOCENTIA PERPETVA
QVIESCIT IN PACE QVÆ VIXIT ANN. XVIII.
M XI. D. XXI. VARIVS VICTOR CONIVGI
B. M. D. XII. KAL. AVGVST.

III. LEONTIO] Epiſcopo Arelatenſi. Multa ſunt in verbis Sidonij, quæ Arelatem deſignent, vt quod ait de priuilegio loci, & de togatis illic perorantibus. Arelatenſium autem Epiſcopum his temporibus fuiſſe Leontium, nulla eſt dubitatio. Hoc enim oſtendunt Hilari Papæ epiſtolæ: ex quibus etiam docemur, Leontium ſedem iniiſſe anno CDLXII. hoc eſt decem plus minus annis ante Sidonium. Synodus præterea Arelatenſis, cuius meminit Fauſtus, cui præfuit idem Leontius: & Ruricij epiſtola XV. ad Æonium, in qua Leontio tunc vita functo Æonium ſucceſſiſſe ſignificat. Leontius Foroiulienſis, de quo vir doctus ſuſpicatur, Sidonio anterior fuit, Burdegalenſis poſterior.

AVCTORITAS CORONÆ TVÆ] Ennodius Symmacho Papæ lib. IV. epiſt. XXII. *erigat paruulos implorata corona veſtræ miſeratio.* Id eſt auctoritas tua, miſeratio veſtra. Vt purpuram interdum pro Principe dicimus, ſic coronam pro clerico: quia hæc inſigne eſt clerici, vt illa Principis. Auguſtinus Proculiano epiſt. CXLVII. *Per coronam noſtram nos adiurant veſtri: per coronam veſtram vos adiurant noſtri.* Tonſura clericalis ita olim fiebat, vt circulus rantummodo capillorum emineret, inſtar coronæ. Sic enim deſcribit Gregorius Turon. de Nicetio Treuirorum Epiſcopo: *S. Nicetius*, inquit, *ab ortu ſuo clericus eſt deſignatus. nam cùm partu fuiſſet effuſus, omne caput eius, vt eſt conſuetudo puerorum, à capillis nudum quidem cernebatur: in circuitu verò mediorum capillorum ordo apparuit, vt putares ab iiſdem coronam clerici fuiſſe ſignatam.* Hodie apud nos antiquam coronæ formam

mam ſoli fere monachi retinent, & pueri vocales ſymphoniaci. Nam breuis ille orbis in vertice, quo cleri pars magna vtitur, inſolens olim atque inuſitatus in Eccleſia fuit, vt docet canon XL. Concilij IV. Toletani.

FEMINAM DE AFFECTIBVS] De familia propinquam. Paulinus auctor Euchariſtici: IV.

Cùm mihi plena domus caris affectibus eſſet.

& poſt alia, *--- iamdudum cunctis affectibus expers*

Prima ſocru, ac matre, dehinc & coniuge functa.

VARGORVM] Sidonius ipſe interpretatur indigenas latrunculos. Propriè tamen Vargi dicebantur extorres, & patria expulſi. vt in Lege Ripuaria XXCVII. & in Salica LVII. *Si quis corpus iam ſepultum exfodierit, & exſpoliauerit, Wargus ſit, hoc eſt expulſus de eodem pago.* Nimirum ex profugis exulibus indigenæ fiunt latrones. Non diſſimili ſenſu aliquando dicti ſunt & Bagaudæ. Aurelius Victor in Diocletiano: *Excita manu agreſtium ac latronum, quos Bagaudas incolæ vocant.* Item Scamari, Legum Longobardarum Titulo I. & apud Iornandem in Geticis. Eugippius in vita S. Seuerini: *Iſtri fluenta pretermeans latrones properanter inſequitur, quos vulgus Scamaros appellabat.*

THEOPLASTO] Huius nomen inter Epiſcopos, qui Synodo V.
Arelatenſi, de qua Fauſtus, ſubſcripſere.

EVTROPIO] Ad hunc inter alios Galliæ Epiſcopos ſcripta extat VI.
epiſtola Hilari Papæ ann. CDLXIV. Interfuit etiam Synodo Arelatenſi ſupraſcriptæ. Sunt qui putent Arauſicanum Epiſcopum eſſe, cuius mentio in Martyrologiis VI. Kal. Iunias.

FONTEIO] Epiſcopo Vaſionenſi. Hoc enim docet epiſtola IV. VII.
lib. VII. ad eundem. Quare idem quoque Fonteius videtur, ad quem & collegas Epiſcopos ſunt Leonis Magni, & Hilari Papæ epiſtolæ. Ex Lucidi etiam preſbyteri profeſſione liquet, Fonteium Synodo Arelatenſi cum ceteris adfuiſſe.

GRÆCO] Epiſcopo Maſſilienſi, quod docebit epiſtola II. lib. VIII.
VII. & aliæ quas eidem poſtea ſcribit pro eodem Amantio, Hoc enim nomen Lectori, quem commendat. Subſcripſit item Synodo Arelatenſi. Et quia nouus erat Epiſcopus, cùm hæc ſcriberet Sidonius, non futilis fuerit coniectura, ſi hunc eſſe Græcum Diaconum credamus, ad quem eſt Fauſti Reienſis epiſtola contra Neſtorium.

CATAPLI RECENTIS] Nauium, quæ ad portum Maſſilienſem appulerant. Propriè enim καταπλεῖν dicuntur quæ importantur. Quare in veteribus Gloſſis, *Cataplus eſt aduentus nauium.* Vtitur iterum ea voce lib. VII. epiſt. VII. Sic *cataplus Puteolanus* Ciceroni pro Rabirio Poſtumo, *Niliacus* Martiali: & alio genere, *Lalagea cataplus* Marcello, ſiue vt aliis placet, Vindiciano in Carmine de Medicina.

Contrà, cùm è portu ſoluitur, ἀνάλυσις dicitur: quo nomine portus erat Conſtantinopoli.

CIVI EPISTOLAM, CLERICO FORMATAM] Epiſtolam dicit hancce, quam dictabat: priuatas ſcilicet litteras, quibus Amantium, vt ciuem commendaturus erat, etiam ſi clericus non fuiſſet. Formatam, canonicas litteras: quas ideo Lectori, vt Epiſcopus debebat, quia ſine his peregrinari clericis non licuit, vt Concilia omnia paſſim oſtendunt. Sed Formatarum, vt de his paulò liberiùs euagemur, duo genera fuerunt. Nam clerici aut in aliam diœceſim tranſibant, vt in ea manerent, & Dimiſſoriæ dabantur, quas Synodus in Trullo XVII. ἀπολυτικὰς propriè vocat; ſine quibus inter Eccleſiæ alterius clericos non cooptabantur. μηδένα τῶν ἁπανταχοῦ κληρικῶν ἄνευ τῆς τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἐγγράφου ἀπολυτικῆς ἐν ἑτέρᾳ κατατάττεσθαι ἐκκλησίᾳ. Eiúſque generis ſunt formatæ omnes, quæ apud Burchardum, Iuonem, & Gratianum leguntur. Aut non penitus migrabant, ſed ad tempus, priuati ſeu publici negotij cauſa, vt hîc Amantius, & qui ad comitatum ibant. atque his commendatitiæ tantùm dabantur, quas Græci promiſcuè nunc συστατικὰς nominant, nunc εἰρηνικὰς, id eſt pacificas. Etſi enim pacificas à commendatitiis aliquando diſtinctas doceat canon XI. Synodi Calchedonenſis, conſtat tamen neglectum ab aliis diſcrimen id fuiſſe. Quare Græci ipſi, cùm harum litterarum formulas tradunt, de binis tantùm quærere ſolent, πῶς χαράττουσιν οἱ ἀρχιερεῖς συστατικὸν, καὶ πῶς ἀπολυτικὸν γράμμα. Latini verò vtrumque genus Formatarum nomine complexi ſunt. ita vt Formatæ litteræ vniuerſim reſpondeant Canonicis, κανονικαῖς ἐπιστολαῖς, (quo etiam modo appellantur in Synodo Meldenſi can. L. & ab Hincmaro in Formata ad Æneam Epiſcopum Pariſienſem) diuidantúrque in Dimiſſorias & Commendatitias, ſicut illæ εἰς ἀπολυτικὰς καὶ συστατικάς. quanquam Dimiſſorias, quia ſine commendatione aliqua, pacíſque ſymbolo non fiebant, commendatitias quoque interdum & pacificas appellabant: at non contra Dimiſſorias, quæ commendatitiæ tantùm eſſent. Ex quo patet, rectiùs feciſſe Græcum interpretem Synodi Carthaginienſis, cùm formatam can. XXIII. vim verbi ſecutus τετυπωμένην vertit, quàm cùm ἀπολυτικὴν expoſuit. quia de dimiſſoriis ibi ſermo non erat, ſed de puris commendatitiis. De Formatis ergo plena ſunt Concilia, vt dixi; & nota eſt ratio numerorum formatis addendorum, quam ex Synodi Nicænæ præſcripto edidit Atticus Conſtantinopolitanus, ex Attico Gratianus, ceteríque canonum collectores, qui formatarum etiam exempla ſubiiciunt. Nec difficile eſt cuiuis, qui modò litteras Græcas, & numeros, quos ſingulæ ſignificant, non penitus ignoret, totum illarum artificium collatis præſertim exemplis perſpicere. Sed quia corrupta ferè antiquariorum vitio ac mutila ſunt exempla quæ profe-

runt, emendari, reſtituíque ante omnia debent. Sit ergo nobis exemplum, quod à Gratiano D. LXXIII. poſteriore loco producitur. Ea eſt formata, non A. vt habent libri vulgari, ſed Wolfeonis Epiſcopi Conſtantienſis ad Bernaltum Argentarienſem, (vtraque olim ciuitas Maximæ Sequanorum prouinciæ) non pro Hermanno, ſed pro Annone ſcripta. Quare ſic legitur in vetere MS.

Π. Υ. Α. Π. Sanctiſſimo in Chriſto fratri, ſummáque dulcedine caritatis amplectendo Bernalto Argentarienſis ciuitatis Epiſcopo, Wolfeon Conſtantienſis Eccleſiæ Præſul perpetuæ beatitudinis optat in Chriſto ſalutem. Υ. Ε. Ν. Σ. De cetero nouerit ſancta fraternitas veſtra, quòd iſte clericus nomine Anno, noſtra in parœcia inſtructus ac detonſus, paruitatem noſtram rogauit, quatenus illi commendatitias litteras conſcriberemus. *Deinde poſt alia.* Sancta Trinitas veſtram beatitudinem ad regimen ſanctæ ſuæ Eccleſiæ perpetualiter benevalere concedat. ϟϑ. Indictione X. Continet hæc formata epiſtola ſummam numeri M. CCC. XXV.

Summa numeri adnotata eſt M. CCC. XXV. rectè. Ea enim eſt, quæ ex omnibus, iuxta Attici formulam, Græcis literis & notis, tum communibus, tum propriis in vnum collectis conficitur. Communes voco, quæ in omnibus formatis reperiuntur: proprias, quæ variant in ſingulis, hoc modo:

Communes litteræ.		Propriæ.	
Π. prima Patris.	LXXX.	Υ. prima Wolfeonis qui ſcribit.	CCCC.
Υ. prima Filij.	CCCC.	Ε. ſecunda Bernalti, cui ſcribitur.	V.
Α. prima Spiritus S.	I.	Ν. tertia Annonis, qui accipit.	L.
Π. prima Petri.	LXXX.	Σ. quarta Conſtantiæ, vnde ſcribitur.	CC.
ϟϑ. nota numeri.	XCIX.	Χ. nota Indictionis X. quæ tunc erat, cùm ſcripta eſt Formata.	
cui reſpondet ΑΜΗΝ, id eſt I. XL. VIII. L.		Summa DCLXV.	
Summa DCLX.			

Summa vtriuſque M. CCC. XXV.

Ad hunc modum cuiuſuis Formatæ ſummam ſtatim erues, ſi ad DCLX. quem numerum omnibus communem eſſe vides, alterum adiicias, qui ex propriis cuiuſque literis & indictione prodierit. Sunt porrò, qui ab his numeris, & quòd certa quadam formula texerentur, inde nomen Formatis factum putent. Verius eſt quod alibi obſeruauimus, Formatam à ſigilli forma dictam, qua muniebatur. Sic enim veteres Gloſſæ Vaticanæ, *Formatam epiſtolam, ſigillatam* interpretantur. ídque haud dubiè ſenſit, qui formatam in Concilio Carthaginienſi Græcè vertit τετυπωμένην. Eſt enim τυποῦν ὅπερ ἐστὶ, obſigna-

re. & certum eſt ſigillum apponi ſolitum formatis. Concilium Cabilonenſe II. can. XLI. *litteris in quibus ſint nomina Epiſcopi & ciuitatis plumbo impreſſa.* Ratbodus Epiſcopus Treuirenſis in formata ſua apud Iuonem: *Hanc epiſtolam Græcis litteris hinc inde munire decreuimus, & anulo Eccleſiæ noſtræ bullare cenſuimus.* Bullarè illius ſæculi verbo vſus dixit, vt βουλλώσειν & βούλλας ἐπιβάλλειν Nicetas Choniates, bullam, id eſt ſigillum, ac τύπον ſeu formam imprimere. Bernardus epiſtola CCXXX. *Extant litteræ integræ, & bullatæ.* Denique ſicut Imperatorum conſtitutiones inferioribus ſæculis non ſolùm τυπικαὶ quaſi formales, ſed etiam θεῖοι τύποι, ſacræ formæ, vtraque lingua vocitatæ ſunt, ac pòſt etiam Cæſarum & Pontificum diplomata bullæ vulgò à ſigillis nuncupatæ: ſic formatam epiſtolam à forma dixiſſe videntur, velut à bulla bullatam.

FONTEM MERCATORIS] Quidam *mediatoris*, alij *medicatoris*.

X. CENSORIO] Epiſcopo Autiſiodorenſi, ad quem Ruricij epiſtola L. libri II. & Conſtantij Preſbyteri altera, in fronte librorum de vita ſancti Germani. Sed vterque Cenſurium vocat.

GLEBÆ CANONEM NON PETATVR] Ita libri fere omnes, non *petatis.* vt carmine XXIII. *Vſuram petimúrque, reddimúſque.* Canonem propriè dixit penſionem, quæ debetur ex prædio emphyteutico. ἐμφυτευτικὸν munus, onúſque τὴν γῆν γεωργεῖν, καὶ τέλος παρέχειν. Inde Canonicarij, qui canonem publicum exigunt.

XI. ELEVTHERIO] Incertæ ſedis Epiſcopo. Nam Tornacenſis Eleutherius, de quo quibuſdam venit in mentem, Sidonio videtur aliquanto fuiſſe poſterior.

XII. PATIENTI] Epiſcopo Lugdunenſi, de quo epiſtola x. libri II. & vltima libri IV. Is eſt, ad quem vitam ſancti Germani ſcripſit Conſtantius, cuiúſque nomen inter alios Epiſcopos in epiſtolis Fauſti ac Lucidi, & in Martyrologio. Nam à Lugdunenſibus ſuis anniuerſario die colitur III. Idus Septembres. Huius verò Sidonij epiſtolæ, Patientíſque Epiſcopi munificentiæ, meminit Gregorius Turonenſis libri II. c. XXIV. Vbi cùm famem in Burgundia graſſatam ſcribit, confirmat regem à Sidonio Burgundionum intelligi: Gundobaldum ſcilicet, quem Lugduni ſedem habuiſſe iam antè monuimus.

PHOTINIANORVM] Arrianorum. Hoc enim erant Burgundiones, in quibus ad rectam fidem traducendis laborabat Patiens. Paulianiſtæ, Photiniani, Bonoſiaci, etſi aliquatenus diuerſos, cognatos tamen cum Arrianis errores ſectati ſunt, æternam Chriſto generationem detrahentes.

PRÆCIPVI TITVLO] Hæc propria & præcipua laus tua, cum

ceteris minimè communis. Qui teſtamentum ita condit, vt rem certam cuipiam extra ſortem præleget, per præceptionem legare dicitur; res verò ipſa prælegatum & præcipuum. Gloſſæ Iuris noſtræ. Præceptio, τὸ ἐξαίρετον λεγάτον· εἴπωμ τὸ ἔξωθεν τῆς κληρονομίας, ὡς ἐν διαθήκῃ καταλιμπανόμενον τῷ μερικῷ κληρονόμῳ. οἷον ὅταν οὕτως εἴπω. πρὸς τῷ μέρει τῆς κληρονομίας, ἧς κατέλιπον τῷ δεῖνι, βούλομαι αὐτὸν καὶ τόδε τὸ πρᾶγμα ἔχειν ἐν ἐξαιρέτῳ.

Reienses] Aliquot *Regenſes.* quo etiam modo Gregorius Turon. Confeſſorum xciii. Alij *Regium* vocant, vt legitur apud Gennadium de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Fauſto. Nota eſt ciuitas Prouinciæ ii. Narbonenſis, cuius cathedram Maximus & Fauſtus nobilitarunt. Vera & antiqua appellatio fuit, quam Sidonius vſurpat in Euchariſtico, cùm Reios appellat. Hanc enim aſſerit vetus inſcriptio in eadem Prouincia, ex qua ſimul diſcimus, Reios Apollinares fuiſſe cognominatos. quod etiam docet Tabula itineraria Peutingeri. vt dubium eſſe non debeat, quin ad hunc quoque modum emendandus ſit corruptus Plinij locus lib. iii. cap. iv. de Gallia Narbonenſi: *Oppida*, inquit, *Latina Aquæ Sextiæ Salluuiorum, Auenio Cauarum, Apta Iulia Vulgentium, Alebece Reiorum Apollinarium, Alba Heluorum, Auguſta Tricaſtinorum.* vbi malè vulgò, *Alebeciorum Apollinarium.* Sed recta eſt codicis Vaticani lectio, quam exhibui. Inſcriptio autem illa ſic habet.

M. SEVERIVS M. F.
FABVLATOR FLAM
ROM. ET. AVG. IIIIVIR. PONT
COL. REIOR. APOLLINAR
SIBI ET CAREIÆ CAREI FIL
PATERCLÆ OPTIM. VXORI

Eſt & alia Nemauſi, quæ continet epitaphium POMPEI MATERNI CIVIS REI, & huc etiam referenda eſt.

Albensis] Viuarienſis. In Notitia ciuitatum Galliæ, *Ciuitas Albenſium, nunc Viuarium.* Qui nunc Viuarienſes à noſtris appellantur, dicti olim Heluij fuerunt, & præcipua eorum vrbs, Plinio teſte, Alba Heluiorum. vnde & ipſi quoque Albenſes nuncupati. In litteris Paſchalis II. Papæ ad Guidonem Archiepiſcopum Viennenſem: *Alba, quæ & Viuarium dicitur.* Iam enim exploſus eſt error eorum, qui Marlianum ſecuti Heluios cum Albigenſibus confundebant. Heluij quippe, eodem auctore Plinio, & omnibus Geographis, in Gallia erant Narbonenſi, ab Aruernis, ſeu Vellaunis, qui Aruernis tum attribuebantur, Cebenna tantùm monte diſcluſi, vt tradit Cæſar. Rhodano etiam alluebantur, quod notat Strabo. Quæ quidem omnia Viuarienſibus aptè conueniunt, non Albigenſibus, qui in Aquitania, procul à Rhodano, Aruerniſque ſiti ſunt. Gregorius Turon. lib. x. xxiv.

Viuarienſem, Auennicámque vrbem grauiter lues inguinaria deuaſtauit. Sidonius Albenſem vrbem dixiſſet.

VALENTINÆ] De Valentia notiſſima, atque, vt Tiro Proſper in Chronico ſcribit, nobiliſſima Galliarum ciuitate, hoc animaduertendum eſt, leui errore duci eos, qui Cauarum vrbem faciunt. ſi Plinium auctorem habere ſe putent, qui Valentiam in agro Cauarum locare videatur lib. III. cap. IV. Plinij enim verba ex emendatis codicibus diſtingui ſic debent, vt in agro Cauarum non Valentia, ſed Arauſio ſita intelligatur. quod verum eſt. Arauſio quippe, vt Auenio, Cauarum erat. Valentia autem non Cauarum, ſed Segolaunorum vrbs fuit, vt docet Ptolemæus, qui Segolaunos cum Plinio ſupra Cauaras, inter illos & Allobrogas ſtatuit.

TRICASTINÆ] Tricaſtini Ptolemæo Segalaunis proximi ſunt ad orientem, ex T. Liuio noti, & Ammiano Marcellino, cùm Annibalis iter ex Allobrogibus ad Alpes Cottias deſcribunt per Tricaſtinos, Vocontios, atque Tricorios. ex Notitia item ciuitatum, & Conciliis, in quibus ciuitas Tricaſtinorum, & Epiſcopi Tricaſtini ſuis locis nominantur. Horum vrbes memorant Plinius Auguſtam, Ptolemæus Neomagum: cuius nominis veſtigia oppidulum in eo tractu retinet, quod Niomum vocant. Hodie verò Tricaſtinorum caput à S. Paulo nomen habet, vbi ſedes Epiſcoporum, cum Tricaſtinorum cognomento.

AD LIBRVM VII.

I.

MAMERTO] Epiſcopo Viennenſi, de quo ſuprà. Mamertus etiam dicitur ab Hilaro Papa, & Lucido, Auito, Gregorió Turon. & aliis. Qui Mamercum ſcribunt, à libris antiquis diſcedunt, & à vocis origine. Nam à Mamerte Mamertus dicitur, & à Mamerto Mamertinus, non Mamercinus. Cum hac autem epiſtola comparanda eſt Alcimi Auiti Homilia de Rogationibus, cuius mentio facta eſt ad epiſtolam XIV. lib. V. Sunt enim vt argumento, ſic tota narrationis ſerie ſimillimæ.

POPVLVS ARVERNVS] Mamerti Rogationes, quæ Domini Aſcenſionem antecedunt, imitati ſunt non ſolùm vicini populi Galliæ, vt hic locus oſtendit, & Concilium I. Aurelianenſe: verùm etiam ceteræ nationes, atque ipſa tandem Roma, Leonis III. auctoritate, vt docent ritualium librorum auctores. Ideo litaniam Gallicanam appellarunt, quia eius inſtitutio è Gallia, & litaniam minorem, vt à maiore diſtinguerent, quæ VII. Kalendas Maij celebratur.

SCENÆ MOENIVM] Facies exterior. ductum à ſcena theatri. Sic ſcenam corporis dixit Tertullianus libro de anima. ſcenam triumphi Eumenius in Panegyrico de ſcholis: *Alium quidem tubarum ſonus, & ſtrepitus armorum, alium quædam triumphi ſcena deterreat.* quanquam ea vox temerè omiſſa eſt in vulgatis.

AMBROSIVM DVORVM MARTYRVM REP.] De reliquiis SS. Geruaſij & Protaſij ab Ambroſio Mediolani repertis, Ambroſius ipſe epiſtola XV. & Sermone XCI. Auguſtinus IX. Confeſſionum, & XXII. de Ciuitate. Gregorius Turon. de Gloria Martyrum. lib. I. XLVII.

FERREOLI SOL. TRANSLATIO] Ferreoli corpus integrum cum capite Iuliani, quod ab Aruernis Viennam fuerat allatum, humiliore primùm ad Rhodani ripam baſilica condiderant Viennenſes. Mamertus in ampliorem Eccleſiam à ſe ibidem conſtructam tranſtulit, cum hac inſcriptione.

Heroas Chriſti geminos hæc continet aula,
Iulianum capite, corpore Ferreolum.

Hæc Gregorius Turon. hunc quoque Sidonij locum citans, de Gloria Martyrum lib. II. c. II. Eadem Martyrum lipſana poſt Saracenicam direptionem Wilicarius, Viennenſium itidem Epiſcopus, proprio intra vrbem templo locauit, vt refert Ado in Chronico.

CALLIDVS VIATOR] Amantius. Ita enim vocat epiſtola VII. II.
& XI. huiuſce; & ſuprà indicauimus ad lib. VI. VIII. Porrò non diſſimilem, at contrario euentu, hiſtoriam de Andarchio Maſſilienſi, qui Vrſi ciuis Aruerni filiam vxorem callida fraude appetiit, habet Gregorius Turon. lib. IV. XLVI.

S. EVSTACHII] Maſſilienſem cathedram ordine rexerunt Venerius, Euſtathius, & Græcus Epiſcopi. Deceſſit ergo Græco Euſtathius, ſiue vt alij ſcribunt, Euſtaſius. Sic enim legitur in epiſtola Hilari Papæ anno CDLXIV. Euſtathius apud Gennadium de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in Muſæo.

PRO HYPERBOLICIS INSTRVMENTIS] Alij *perhyperbolicis*. Iac. Cuiacius, vir magni, & exacti iudicij, legendum cenſet *hypobolicis*. quod valde probarem, ſi alicuius antiqui libri ſuffragio niteretur. De his enim eſt ſermo. Verùm vtrouis modo legas, idem eſt ſenſus. Nam aut hypobolica dicit inſtrumenta ſponſalitiæ, vt mox vocat, donationis propter nuptias, quam hypobolum à Græcis appellari docent iuris interpretes, aut hyperbolica illa eadem inſtrumenta, in quibus Amantius multa prædia, non ſua ſed aliena, hypoboli nomine hyperbolicè largitus fuerat: quæ nunc ab ipſo fruſtra ſcilicet repoſcebantur. Cęterum admonet ſponſalitiæ donationis mentio, vt vocem hanc Ennodio noſtro reſtituamus in vita Epiphanij, cuius oratio de-

ſcribitur ad Gundobaldum regem: *Sit*, inquit, *filij tui ſponſalitia largitas, abſolutio captiuorum. offerat pacta ſuæ munus, quod & Chriſtus accipiat.*

MILESIÆ VEL ATTICÆ] Nunquam dubitaui, quin ita ſcriptum eſſet à Sidonio, non *militia*, cuius hoc loco aliena eſt ſignificatio. Mileſiorum verò fabulæ, amatoriæ erant, & ἀκόλαστοι. Quare Mileſiæ dicuntur omnes eius generis & argumenti; in quo excelluit Ariſtides. Plutarchus in Craſſo, de Surena Seleuciæ triumphante: τὴν δὲ γερουσίαν τῶν Σελευκέων ἀθροίσας εἰσήνεγκεν ἀκόλαστα βιβλία τῶν Ἀριστείδου Μιλησιακῶν. Meminit & Lucianus in Dialogo cui titulus Ἔρωτες. Hinc & Mileſiæ Punicæ Apuleij dictæ à Seuero Imp. in epiſtola, quia Mileſiarum genio ſcriptæ ab auctore Pœno. De his & Hieronymus Apologia I. in Rufinum: *Quaſi non cirratorum turba Mileſiorum in ſchola figmenta decantet.*

III. MEGETHIO] Epiſcopo Bellicenſi, numeratur inter Epiſcopos, qui Synodo Arelatenſi interfuerunt.

V. AGROECIO] Senoniæ, hoc eſt Prouinciæ quartæ Lugdunenſis Metropolitano: cuius inter ſanctos Antiſtites ſuos feſtum diem agunt Senonenſes Idibus Iuniis. Caue cum Agrœcio altero confundas, cuius nomen in Synodo Agathenſi legitur, & ad quem ſcripta extat epiſtola Synodi Carpentoratenſis. Hic enim multo poſterior, & alterius ſedis fuit Epiſcopus. Antipolitanæ nimirum, in Alpium maritimarum Prouincia. De Bituricenſis Epiſcopi electione, cuius gratia Bituricas venerat Sidonius, aget poſtea epiſtola IX. Ex hac autem, & octaua ad Euphronium, quæ in nonnullis exemplaribus huic proximè ſubiungitur, obſeruare eſt, moris olim fuiſſe in conſtituendis Epiſcopis, vt ſi quando Prouincialium Epiſcoporum legitimus numerus deficeret, ex finitimis Prouinciis alios aduocarent. Quos quidem, & ſi numerus alioqui non deeſſet, pro arbitrio tamen Prouincialium Epiſcoporum adhibere ex Synodi Nicænæ decretis licuiſſe, docet epiſtola Synodi Conſtantinopolitanæ, quam recitat Theodoretus lib. V. cap. VIII. Περὶ δὲ τῶν κατὰ μέρος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παλαιός τε, ὡς ἴστε, θεσμὸς κεκράτηκε, καὶ τῶν ἁγίων ἐν τῇ Νικαίᾳ πατέρων ὅρος, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τοὺς τῆς ἐπαρχίας, καὶ εἴπερ ἐκεῖνοι βούλοιντο, σὺν αὐτοῖς τοὺς ὁμόρους, πρὸς τὸ συμφέρον ποιεῖσθαι τὰς χειροτονίας.

SENONIÆ CAPVT ES] Prouinciæ quartæ Lugdunenſis, vt obſeruatum eſt ad epiſt. XVIII. lib. IV.

AQVITANIÆ PRIMÆ] Vt libro IV. epiſtola XVIII. *Lugdunenſem ſecundam.* Prouinciæ olim, cùm ſimplices eſſent, pleræque poſtea Principum nutu in plures diuidi cœperunt. Hinc orta cognomina, vt aliæ primæ dicerentur, aliæ ſecundæ, tertiæ, & ita deinceps pro numero Prouinciarum. Aquitaniæ igitur duæ fuerunt. Prima, cuius caput Bituriges: Secunda, cuius caput Burdegala. Semper autem

diuiſis

diuiſis Prouinciis pars illa primæ nomen obtinuit, cui Metropolis obtigit, quæ totius Prouinciæ ante diuiſionem caput erat. vt Narbonenſis prima dicta eſt, in qua Narbo, Lugdunenſis prima in qua Lugdunum, Aquitania prima in qua Bituriges. Inde & primatum origo. Nam primarum Prouinciarum Metropolitani Primates erant reliquarum eiuſdem nominis Prouinciarum. Sicut enim Lugdunenſis Epiſcopus, vt liquet ex Gregorij VII. epiſtola xxxv. & xxxvi. lib. vi. Primas eſt quatuor Lugdunenſium: ſic Bituricenſis vtriuſque Aquitaniæ. Atque ita fermè in aliis Prouinciis, cùm ex vna plures fiebant, idem mos fuit, vt in ea primas eſſet, quę prima & antiquiſſima inter Metropoles erat.

BASILIO] Aquarum Sextiarum, vt reor, Epiſcopo. Vt ita coniiciam facit, quòd ſub finem Epiſtolæ Baſilium vrbe medium eſſe dicat inter Leontium Arelatenſem, Fauſtum Reiorum, & Græcum Maſſiliæ Epiſcopos: inter has autem vrbes medio propè ſpatio ſita eſt Metropolis Aquenſium. Baſilij autem huius, tunc adhuc presbyteri, prudens conſilium factúmque in funere Hilarij Epiſcopi Arelatenſis narrat auctor vitæ Hilarij. VI.

EVARIX REX GOTHORVM] Euricus, qui & Eoticus, lib. VIII. epiſtola IX. Sic Deudorix apud Strabonem, & Theuderis, ac Theodoricus, vnicum eſt nomen. Huius verò Euricianæ in Catholicos perſecutionis, Sidoniíque epiſtolæ meminit Gregorius Turon. lib. II. c. XXV. *Sidonij*, inquit, *tempore Euarix rex Gothorum, excedens Hiſpanum limitem, grauem in Galliis ſuper Chriſtianos intulit perſecutionem. Truncabat paſsim peruerſitati ſuæ non conſentientes, clericos carceribus ſubigebat. ſacerdotes verò alios dabat exilio, alios gladio trucidabat. Nam & ipſos ſacrorum templorum aditus ſpinis iuſſerat obſerari. ſcilicet vt raritas ingrediendi obliuionem faceret fidei. Maximè tunc Nouempopulana, geminaque Aquitaniæ vrbes ab hac tempeſtate depopulata ſunt. Extáſque hodie & pro hac cauſa ad Baſilium Epiſcopum nobilis Sidonij ipſius epiſtola.* Hæc ille, Sidonij hærens veſtigiis. Nam in Nouempopulis ſunt Eluſani, Vaſates, Conuenæ, Auſcenſes: reliqui in duabus Aquitaniis. Sed apud Gregorium mendosè legitur, *geminaque Germaniæ.*

ELVSANI, VASATES] Nulla eſt iniuria, quòd Eluſanos præponat ceteris Nouempopulanis. Fuit enim cùm Eluſa Metropolis eſſet totius Prouinciæ, & ſub ea cum reliquis ciuitas Auſciorum, quæ nunc Metropolis: vt teſtantur non modò veteres Notitiæ Prouinciarum, in quibus Nouempopulanæ ciuitates hoc modo deſcribuntur, *Metropolis Ciuitas Eluſatium, Ciuitas Aquenſium,* & poſt alias poſtrema, *Ciuitas Auſciorum.* verùm etiam ſubſcriptiones antiquarum Synodorum. Agathenſi etenim Concilio ſubſcripſerunt Clarus Eluſæ Metropolitanus, & Nicetius Auſciorum Epiſcopus: Aure-

k

lianenſi primo Leontius, non Toloſanæ, vt perperam excuſum eſt, ſed Eloſanæ Metropolis, & Nicerius idem Auſciorum Epiſcopus. Remenſi denique apud Flodoardum lib. II. cap. v. ſubſcripſere itidem Senocus Eloſanenſis, & Audericus Auſcenſis. eodémque exemplo in aliis, quamdiu Metropolis fuit Eluſa. Nunc enim quæ rerum vices, ſine Epiſcopo in vicum pæne redacta eſt. Euſam ab incolis, ſiue Eoſam dici, rectè docuit Scaliger ad Auſonium. Errant verò, & Ammiano Marcellino errorem affingunt, qui in his eius verbis libri xv. *In Narbonenſi cluſa eſt Narbona & Toloſa*, pro cluſa Eluſam legi volunt. Eluſa enim in Nouempopulis eſt, non in Narbonenſi. Nec minus falluntur, qui Eluſonem Paulini epiſtola vi. ſiue Eluſionem, vt eſt in Itinerario Burdegalenſi, eandem cum Eluſa faciunt: cùm Eluſio inter Toloſam & Narbonem ſita fuerit in Narbonenſi, Eluſa inter Auſcios & Burdegalam, in Nouempopulana, vt dictum eſt. Ad eam quoque pertinet vetus Inſcriptio Nemauſi, quæ continet epitaphium L. Taurini Aurelij ciuis Eluſenſis.

CONVENÆ] Qui nunc Comingenſes, Narbonenſibus proximi ad fontes Garumnæ. Horum olim ciuitas Lugdunum, Λούγδουνον κονουενῶν dicta Straboni & Ptolemæo. At Comingenſium hodie caput, & ſedes Epiſcoporum, Ciuitas S. Bertrandi. quam ipſam Lugdunum eſſe perſuadet ſitus, ab eo nihil diſcrepans, quem vrbis Conuenicæ deſcribit Gregorius Turon. lib. VII. cap. XXXIV. Poſita enim eſt in colle. Lugdunum autem vetere Gallorum lingua eſt clarus mons. Æthici quidem Itinerarium, cùm ab Aquis Tarbellicis Toloſam iter adſignat per Lugdunum; item cùm ab Agenno Lugdunum millia paſſuum numerat LXV. de Lugduno Conuenarum accipi debet.

NEC VLLIS DEINCEPS EPISCOPIS] Hoc ipſum in perſecutione Vandalica defler Victor Vricenſis, de Epiſcopis agens in exilium pulſis ab Hunerico: *Quibus*, inquit, *in exilio poſitis dum obitus obueniſſet, non licebat in eorum ciuitatibus alios ordinare*. Epiſcopis ergo morte ſublatis cùm alij non ſubrogarentur, per quos Preſbyteri, Diacones, ceteríque inferiorum ordinum clerici deſignarentur, ſummam in Eccleſiis omnibus vaſtitatem ſequi neceſſe erat.

CROCVM, SIMPLICIVMQVE] Croco Epiſcopo inter alios inſcripta eſt epiſtola Lucidi preſbyteri. Ex quo liquet illum interfuiſſe Synodo Arelatenſi. Epiſcopus fuit Nemauſenſis. de Simplicio autem, non liquet.

VII. GRÆCO] Epiſcopo Maſſilienſi, de quo ſuprà. Scripta eo tempore, quo ex fœdere pacis à Nepote initæ cum Eurico, Aruerni Gothis, à quibus vi capi non potuerant, dediiuſſi ſunt, vt dictum eſt ad epiſtolam I. lib. III Propterea Sidonius non immeritò queritur, Aruernorum meliorem fuiſſe ſub bello quàm ſub pace conditionem.

SERONATVM] De quo lib. II. epiſt. I. & lib. V. epiſtola XIII.

NON PRIMI COMPROV. SED VLTIMI] Epiſcoporum Prouinciæ Arelatenſis. Maſſilia olim Prouinciæ fuerat Viennenſis. at Sidonij æuo Arelatenſi attribuebatur. Iam enim Leonis Magni decreto diuiſa in duas fuerat Prouincia Viennenſis, ita vt pars Viennæ cederet Metropoli, pars Arelato. Inter Arelatenſis autem Prouinciæ ciuitates prima erat Maſſilia: tum Auenio, Arauſio, Carpentorate, Vaſio, & aliæ. Primi ergo comprouincialium Epiſcopi Maſſilienſes. At nunc, ait Sidonius, reliquis ferè ciuitatibus in Gothorum vel Burgundionum poteſtatem redactis, iam non primi in ea prouincia cœperant eſſe, ſed vltimi.

EVPHRONIO] Auguſtodunenſi Epiſcopo. ad quem eſt epiſtola II. libri IX. & de quo epiſtola vltima libri IV. Colitur inter Sanctos III. Nonas Auguſti. Subſcripſit epiſtolæ Fauſti, & Synodo Arelatenſi. Ante Epiſcopatum verò Baſilicam ſancti Symphoriani in vrbe ſua condidit, vt auctor eſt Gregorius Turon. lib. II. cap. XV. Huius & Lupi Tricaſſini habemus epiſtolam, cuius antè mentio facta eſt, de bigamis clericis, & iis qui vxores duxerunt: alteram deſideramus, quam Idacio teſte ad Agrippinum Comitem ſcripſerat, de prodigiis, quæ in Gallia ſub Attilæ aduentum viſa ſunt. VIII.

QVAM TERRITORIA VICINA] Aruerni Æduos contingunt. Itaque inter vtriuſque populi diœceſes & territoria nihil interiectum. At inter vrbes ipſas longa dierum aliquot interpoſita ſpatia.

SIMPLICIVM S. V.] De quo in Concione, poſt epiſtolam ſequentem.

PERPETVO] Turonum Epiſcopo, Tertiæ Lugdunenſis Metropolitano. cuius Prouinciæ duabus ſynodis præfuit, Veneticæ & Turonenſi. Huic ergo mittit Sidonius Concionem, quam ad plebem Bituricam in Simplicij Epiſcopi electione habuerat. De Perpetuo, & Baſilica S. Martini ab eo ſtructa, iam dictum eſt lib. IV. epiſt. XVIII. Meminit eiuſdem cum laude aliquot locis Paulinus libro VI. de vita S. Martini, & in verſibus de Nepotulo. IX.

FRINGVLTIENTIBVS] Paſſerum more garrientibus. Nam paſſerum eſt fringultire, ſeu fringutire. Vnde Sidonius lib. IX. epiſt. II. *fringultientes paſſerum ſuſurros* propriè dixit. & paſſerum genus eſt, fringillus. Gloſſæ, *σπῖνος ὁ στρουθός. fringillus.*

PONTIFICIS ELIGENDI] Quæ de populi ſuffragiis in Epiſcopis eligendis ad epiſtolam vltimam lib. IV. notauimus, eadem valebant in creandi Metropolitani comitiis: quibus nimirum præerat, qui prærogatiua collegis Prouincialibus anteibat. Leo Magnus ad Anaſtaſium epiſt. XXCII. *Metropolitano*, inquit, *defuncto, Prouinciales Epiſcopi ad ciuitatem Metropolitanam conuenire debebunt, vt om-*

nium clericorum, atque omnium ciuium voluntate diſcuſſa, ex Preſbyteris eius Eccleſiæ, vel Diaconis optimus eligatur. Feciſſent ergo Bituriges ex vetere inſtituto. Sed Prouincialibus ab Eurico ſublatis, vicinarum Prouinciarum euocandi fuerunt Epiſcopi: & populus, cùm è magno candidatorum numero incertus eſſet quem expeteret, communi decreto ſuffragia ſua in vnius Sidonij Aruernorum Epiſcopi arbitrio & voluntate conſtituit. Sidonius Simplicium virum ſpectabilem delegit.

DIGNISSIMO PAPA] Agrœcio Senonenſi, quem epiſtola v. inuitarat. Coram hoc ergo Metropolitano verba facturus erat de Metropolitani Bituricenſis electione, ipſe Prouincialis tantùm Epiſcopus. quanquam inter comprouinciales Aquitaniæ primæ Epiſcopos principem locum obtinet Epiſcopus Aruernorum.

QVAM PLAVSIBVS] Deprecatur inanem plauſum, qui frequens olim ab auditorum corona excitari ſolebat, etiam in ſacris concionibus. Ita & Chryſoſtomus. Ἀνδριάντων II. τί μοι τῶν κρότων ὄφελος τούτων; τί δὲ τῶν ἐπαίνων, καὶ τῶν θορύβων; ἔπαινος ἐμὸς, τὸ διὰ τῶν ἔργων ὑμᾶς ἐπιδεῖξαι τὰ λεγόμενα πάντα. *Quis mihi fructus plauſuum iſtorum? aut quis laudum & ſtrepituum? laus mea eſt, vt ea quæ dicuntur, rebus factiſque ipſis omnes exhibeatis.* Quem morem Bernardi etiam temporibus perduraſſe, nonnullæ eius homiliæ declarant.

BENEDICTVS SIMPLICIVS] Non eſt cognomen hoc loco Benedictus, ſed epithetum, quo Chriſtianos viros plerique ornabant. Paulinus epiſtola IX. ad Seuerum: *Alius libellus ex his eſt, quos ad benedictum, id eſt Chriſtianum virum, amicum meum Endelechium ſcripſiſſe videor.* Endelechij enim nomina erant, Sanctus Seuerus Endelechius, vt alibi obſeruatum. Sic benedictus Paſcaſius Paulino eidem in epiſtola ad Victricium. benedictus Eleutherus, Tertulliano de præſcriptionibus. benedictus Papa Cyprianus, in epiſtola cleri Romani ad clerum Carthaginenſem. benedictus Paulinus Fauſto Reienſi, benedictus Tetradius, & benedictus Agricola Gregorio Turonenſi, Confeſſorum XXCVI. & lib. III. Hiſtor. XVI.

INTER SPECT. PRINCIPES] Principes municipij, principales. Gloſſarium, *Princeps* πρωτοπολίτης. Iam ſuprà Simplicium virum ſpectabilem dixit, epiſt. VIII. Ad Eucherium verò & Pannychium ſcripſit lib. III. & lib. V.

AD SECVNDAS NVPTIAS] Bigami enim Epiſcopi eſſe per canones non poſſunt: ac ne clerici quidem vllius gradus, ex canone primo Synodi Valentinæ, & aliis paſſim. quanquam variant in inferioris gradus ordinibus, prout diuerſus locorum ac temporum mos fuit.

TAM SOCERO, QVAM PATRE] Hinc patet, Palladium &

Eulodium, qui proximi fuerant Epiſcopi Bituricenſes, hunc patrem, illum ſocerum Simplicij fuiſſe. Palladij ergo filia, vxor Simplicij. Infra, *Vxor illi de Palladiorum ſtirpe deſcendit.*

MORVM FACTVRA QVÆ TACERET] Ita fuit moribus compoſitus, vt Eccleſiam à ſe conditam, laudem virans, ſilentio premeret. Vtitur eadem voce Ruricius epiſt. xiv. *Equum qualem iuſſeras deſtinaui, manſuetudine placidum, membris validum, firmum robore, forma præſtantem, factura compoſitum, animis temperatum.*

AVSPICIO] Tullenſi Leucorum Epiſcopo. Scripta quo tempore Gothi cum Romanis bellum gerebant, & Burgundiones Aruernis, vt dictum eſt, auxilio erant aduerſus Gothos. X.

FERREOLO] Tonantium Ferreolum, Syagrij Conſulis ex filia nepotem, Præfectum Prætorio Galliarum fuiſſe, intelligi licuit ex epiſt. vii lib. i. Ex hac verò docemur eo magiſtratu functum eſſe poſt annum Chriſti CDL. fortaſſe poſt Sidonij patrem. In hæc enim tempora res Attilæ inciderunt, quocum pro Romanis conflixere Aëtius, quem ob liberatos obſidione Aurelianos Ligeris liberatorem vocat, & Thoriſmodus Gothus, Theudorici regis in acie cæſi filius. XII.

TRIPLICES PRÆFECTVRAS] Afranij Syagrij Præfecturam commemorat Ambroſius in Concilio Aquileienſi. De Syagrio enim accipi debent illa eius verba de Epiſcopis orientalibus: *Denique etiam Præfectus Italiæ litteras dedit, vt ſi vellent conuenire, in poteſtate haberent.* Meminit & Ammianus Marcellinus lib. xxviii. At Sidonius triplicem vocat, quia tribus annis eam continuauit, anno videlicet CCCXXC. vt docent leges codicis Theodoſiani ad Syagrium P. P. Italiæ lib. vii xviii & lib. xi. xxx. Tum anno cccxxci lib. viii. v. & vii. Anno item cccxxcii. quo anno Conſul etiam fuit, lib. xi. xvi. & lib. xii i. Ante Præfecturam verò: Magiſter officiorum fuerat anno CCCLXXIX. Ad Syagrium eundem complures ſunt epiſtolæ Symmachi lib. i. Auſonij quoque epigramma operis initio præfixum, quod ſummam vtriuſque beneuolentiam & neceſſitudinem declarat.

REGEM GOTHIÆ] Thoriſmodum, qui regnum adeptus Romanis infeſtior eſſe cœpit: eáque de cauſa à fratribus ſuis, qui pacem optabant, necatus eſt. Proſper auctior in Chronico OPILIONE V. C. » CONSVLE. Apud Gothos intra Gallias conſiſtentes, inter filios » Theodori regis, quorum Thoriſmodus maximus natu patri ſucceſſerat, orta diſſenſio eſt: & cùm rex ea moliretur, quæ & Romanæ paci, » & Gothicæ aduerſarentur quieti, à germanis ſuis, quòd noxiis diſpoſitionibus irreuocabiliter inſtaret, occiſus eſt Thoriſmodi cædem alij » quoque narrant: cædis cauſam hic vnus prodidit.

AB ARELATENSIVM PORTIS] Arelatenſem vrbem Gothi, priuſquam ea potirentur, non ſemel fruſtra tentarunt. Nam tri-

plicem obſeruaſſe videor obſidionem. Primam à Theuderico magno rege, qui Aëtij virtute repulſus eſt, vt Proſper in Chronico docet, Theodoſio Aug. XI. & Valentiniano Cæſ. Conſulibus, hoc eſt anno Chriſti CDXXV. multo ante Ferreoli Præfecturam. proinde ad hunc locum obſidio illa non pertinet. Altera fuit Thoriſmodi, cuius hîc meminit Sidonius, depulſi periculi laudem Ferreolo tribuens: quem ait plus hoſtem demulcendo potuiſſe, quàm armis præſtiturus erat Aëtius, ſi adfuiſſet. Sic enim ad ſuperiorem obſidionem alludit. Tertiam commemorat Paulinus lib. VI. de vita S. Martini, narrans Ægidium Comitem, ab hoſtili exercitu vallatum, facta eruptione hoſtem fugaſſe, non ſine cæleſti ope S. Martini. Arelatum & ſi non nominat, apertè tamen deſignat his verbis:

Haud alio penitúſque ipſo rerum ordine venit
Nuntius, illam vrbem tanta obſidione ſolutam,
Præcipitem Rhodanum molli quæ ponte ſubegit
Et iunxit geminas connexo tramite ripas.

Hanc porrò ad Theodorici iunioris tempora referendam puto, poſt mortem Auiti, priuſquam ille cum Maioriano fœdus renouaret. Nam Ægidius Magiſter militiæ tunc erat. ad Eurici verò tempora non peruenit, à quo tandem occupatam cum Maſſilia Arelatem ſcribunt Iſidorus & Iornandes.

PONTIFICVM, QVAM SENATORVM] Non quòd Pontifex iam factus eſſet Ferreolus: ſed quia Epiſcopis illum Sidonius admiſcebat, qui epiſtolam ad ipſum miſſam iis inſereret, quæ toto hoc libro ad Epiſcopos ſcriptæ ſunt. Epiſcopus certè Arelatenſis, quod viro docto viſum eſt, Ferreolus eſſe non potuit, cùm Leontio, qui hoc tempore ſedebat, ſucceſſerit in ea cathedra Æonius, & Æonio Cæſarius.

XIII. HIMERIVS ANTISTES] Sulpicij, ad quem ſcripta eſt epiſtola, filius, Himerij nepos. A S. Lupo inſtitutum, & promotum conſtat: cuius autem loci Antiſtes fuerit, incertum. Nam quòd hunc eundem nonnulli faciunt cum Cameliano S. Lupi ſucceſſore, probari nobis non poteſt, & multis modis refellitur. Abbatem potiùs fuiſſe ſuſpicor, quàm Epiſcopum. Antiſtites enim Sidonio etiam Abbates dicuntur, vt Abraham epiſt. XVII.

XV. SALONIO] Vienneſi. non tamen Epiſcopo: quod augurati ſunt nonnulli ex mentione fratris. Hinc enim coniecerunt de Salonio & Verano fratribus, filiis Eucherij, ante Epiſcopatum genitis. Arqui Eucherij filios conſtat, ex Saluiani verbis in epiſtola ad Eucherium, patre ſuperſtite, hoc eſt Sidonio vix dum puero, magiſtros Eccleſiarum, & Epiſcopos eſſe cœpiſſe. Hos autem fratres Sidonius Epiſcopos fuiſſe non ſignificat. Alij ergo videntur. Ad Eucherij verò filios refe-

renda potiùs epiſtola Ceretij, Salonij, & Verani Epiſcoporum ad Leonem Papam ſcripta, quæ extat inter epiſtolas Leonis. Fuit poſtea & Salonius alter, Epiſcopus Genauenſis, qui Lugdunenſi Concilio Guntramni regis temporibus ſubſcripſit, centum circiter annis poſt Sidoniū.

VOLVSIANO FRATRI] Fratris nomen addunt libri fere omnes. & fratrem appellat Sidonius Voluſianum non ſolùm in hac epiſtola, verùm etiam in XVIII. lib. IV. Huic autem mittit epitaphium S. Abrahæ, Perſæ quidem ortu, ſed qui S. Cyrici Abbas fuerat in ſuburbano Aruernorum Monaſterio, vt auctor eſt in eius vita Gregorius Turon. & lib. II. Hiſt. XXI. XVII.

VICTORII COMITIS] Quem Sidonius Comitem, Gregorius Turonenſis Ducem vocat Victorium, qui ab Eurico rege impoſitus Aruernos regebat. Sidonius ergo vnius Aruernicæ, Gregorius multarum, quibus præerat, ciuitatum rationem habuit. Sic enim ſcribit lib. II. cap. XX. *Euricus Gothorum rex Victorium ducem ſuper ſeptem ciuitates præpoſuit. qui protinus Aruernos adueniens, ciuitatem addere voluit.* Nam diſcrimen hoc certum Gregorij æuo, & inferiore, Comitum atque Ducum, quòd Comes vnius, Dux multarum ciuitatum rector erat, quæ ſingulæ ſuos Comites haberent. Idem auctor lib. VIII. cap. XVIII. *Nicetius à Comitatu Aruerno ſummotus Ducatum à rege Childeberto expetiit: & ſic in vrbe Aruerna, Ruthena, atque Vcetica Dux ordinatus eſt.* & lib. IX. c. VII. *Ennodius cùm ducatum vrbium Turonicæ atque Pictauæ, miniſtraret adhuc & Vici Iulienſis atque Benarnæ vrbium principatum accepit. ſed euntibus Comitibus Turonicæ atque Pictauæ vrbis ad regem Childebertum, obtinuerunt eum à ſe remoueri.* Gradus igitur quidem à Comitatu ad Ducatum. Fortunatus Sigoaldo Comiti:

Rex Childebertus creſcens te creſcere cogat,
Qui modo dat Comitis, det tibi iura Ducis.

Inde eſt quòd in legibus Veſogothicis Dux Prouinciæ dicitur, Comes ciuitatis: & quòd à diuinorum officiorum ſcriptoribus comparantur cum Comitibus Epiſcopi, cum Ducibus Archiepiſcopi. quia Epiſcopi ſingularum erant Ciuitatum, Archiepiſcopi totius Prouinciæ.

QVI SATIS DOCVIT] De Victorio multa paſſim ſcribit Gregorius, quæ docent illum non ſemper ſui ſimilem fuiſſe quippe qui propter libidinem ab Aruernis profugus, Romæ tandem ob eadem flagitia lapidibus obrutus vitam finiit. Hoc enim de eo narrat loco ſupraſcripto. At libro de gloria Confeſſorum c. XXXIII. Victorium ait, cùm apud Ricomagum noſtram ad S. Amabilis lipſana preces fundere detrectaret, diuino miraculo compulſum obtemperaſſe.

REGI SVSIDIS ORÆ] Regi Perſarum. De regum Perſarum in Chriſtianos perſecutione, quam exorſi ſunt Iſdigertes & Vararanes, ſcribit inter ceteros Theodoretus lib. V. Hiſtor. cap. XXXVIII.

AD FONTEM FLVMINIS TVI] Euphratis. Abraham enim Petſa erat, natus ad Euphratem. Beatorum autem ſedes ſignificat, alludens ad paradiſum Edem, ex quo fluere Euphratem produnt ſacræ litteræ. Ceterum Abrahæ huius epitaphio alterum adtexam, nondum opinor editum, Auguſti Preſbyteri, quod in S. Hagnes baſilica Romæ olim deſcriptum retinet Codex S. Mariæ Virdunenſis.

EPITAPHIVM AVGVSTI PRESBYTERI.

Hoc, Auguſte, quidem tumulo tua membra teguntur:
Sed nunquam meritum paruula claudit humus.
Corpus habet tellus, animam caleſtia regna,
Sic ſedes proprias ſingula rite tenent.
Deuotus Domino vixiſti corde fideli,
Preſbyteri officium ſub pietate gerens.
Largus pauperibus, diues tibi, carus amicis,
Diuina legis iuſſa verenda colens.
Es felix tanto laudum cumulatus honore,
Perpetuis meritò iam fruiture bonis.

STATVTA LIR. VEL GRININCENSIVM] Ita veteres pleriqne, quod rectius eſt, quàm *Grinnicenſium.* Alcimus Auitus epiſtola LXV. ad Maximum Epiſcopum. *Nam monaſteriis Grinincenſibus occupatus aliquandiu iam habitaculo ciuitatis abfueram.* Erant enim Grinincenſes monachi in Viennenſium diœceſi. quorum mentio in vita B. Clari Abbatis Viennenſis: etſi vulgata exemplaria Grimanenſes mendosè appellant, pto *Griniacenſes.* Primis autem illis ſæculis, ante receptam S. Benedicti regulam, ſingulorum fermè cœnobiorum propriæ erant leges & ſtatuta.

TV VERO ET SVPRA ABBATEM] Non vt primarius Abbas ſit ipſe, ſed vt curet Auxanio Abbati ab omnibus pareri. Quod enim hîc rurſum vir doctus Abbatum duos gradus facit, vt alij ſint primarij, alij ſecundarij, non minus abſurdum eſt, quàm quod ſuprà de primi & ſecundi ordinis Epiſcopis tefutanimus. Erat quidem in Monaſteriis ſub Abbate inferioris gradus Præpoſitus: ſed Sidonius Auxanium monachis Abbatem præfectum vult intelligi, non Præpoſitũ.

XVIII. A TE PRINCIPIVM TIBI DESINET.] Prima omnium epiſtola, qua opus dedicauit, fuit ad Conſtantium: hæc item ad eundem. Finis hîc igitur editionis Conſtantianæ, quæ ſeptem tantùm libros complexa eſt. reliqui duo, qui ſequuntur, ſeorſim poſtea ſinguli ſunt adiecti.

VELVTI VVLTVS IN SPECVLO] Affine eſt illud Democriti. ἐν μὲν τοῖς κατόπτροις ὁ τῆς ὄψεως, ἐν δὲ ταῖς ὁμιλίαις ὁ τῆς ψυχῆς χαρακτὴρ βλέπεται. *Speculum cordis hominum verba ſunt*, ait Caſſiodorus Senator lib. VI. Variar. IX.

AD LIBRVM VIII.

PETRONIO] Viro illuſtri, Arelatenſi togato, vt dictum eſt ad epiſtol. i. lib. v. Eius rogatu liber hic poſt ſuperiores editus eſt. I.

IOANNI] Doctori, vt videtur, Grammatico in aliqua vrbe Galliæ. qualis & Euſebius, ſed philoſophiæ profeſſor, lib. iii. epiſt. i. & Lampridius rhetor Burdegalenſis lib. ix. epiſt. xiii. II.

LEONI] Eurici regis conſiliario. de quo ad epiſt. xxii. lib. iv. III.
Petierat is à Sidonio, exſcribi ſibi volumen Philoſtrati de vita Apollonij Tyanei. Mittit Sidonius, ſimúlque indicat vnde exſcriptum ſit: nimirùm è codice, quem Victorianus recognorat. & hoc ampliùs addit, Victorianum è Nicomachi antigrapho & emendatione, Nicomachum à Philoſtrati ipſius autographo exſcripſiſſe. Nicomachus ergo & Victorianus nomina ſunt, non auctorum, qui Apollonij vitam ſcripſerint, neque ſcribarum antiquariorum, ſed clariſſimorum virorum, qui ab antiquariis mendoſè ſcripta per otium & animi gratia caſtigabant. Cuiuſmodi operæ teſtimonia in antiquis veterum auctorum codicibus obuia ſunt. ſed quod ad coniecturam noſtram firmandam, Sidoniíque locum facere videtur, plurima extant T. Liuij exemplaria, in quibus Nicomachum & Victorianum eandem operam T. Liuio impendiſſe annotatum eſt, his verbis: *Nicomachus Dexter V. C. emendaui ad exemplum parentis mei Clementiani ab vrbe condita. Victorianus V. C. emendabam domnis Symmachis.* & alio loco, *Emendaui Nicomachus Flauianus V. C. Præfectus vrbi apud Hennam, ab vrbe condita. Victorianus V. C. emendabam domnis Symmachis.* Duo igitur Nicomachi cùm fuiſſent, ideo fortaſſe Sidonius, ne ambigi poſſet, ſenioris notam adiecit. Victorianus autem pro Symmachis Liuium emendarat, vt Sidonius pro Leone Philoſtratum hoc loco, & pro Ruricio Heptateuchum lib. v. epiſt. xv. & Q. Symmachus Liuium eundem pro Valeriano lib. ix. epiſt. xiii. *Munus*, inquit, *totius Liuiani operis quod ſpopondi, etiamnunc diligentia emendationis moratur.* Non enim exiſtimabant viri docti ſe officio perfunctos, cùm ex codicibus ſuis librum amico exſcribendum curarent, niſi eum opera ſua quàm emendatiſſimum redderent.

PRÆCEPS ET OP. TRANSLATIO] Exſcriptio. Sic lib. ix. epiſt. xvi. de exemplaribus epiſtolarum ſuarum. *raptim, coactimque tranſlator feſtinus exſcripſi.* lib. ix. epiſt. xi. *copia transferendi.* & Ruricius epiſt. viii. ad Sidonium noſtrum. *Codicem namque, quem de fratre meo Leontio me recipere iuſſeratis, tranſtuliſſe me fateor,* hoc eſt vt ipſe pòſt loquitur, *exemplaſſe.* Vel hic porrò locus, & alter epiſto-

l

læ XII. libri IV. de Menandri Epitreponte quem legebat, Sidonium linguæ Græcæ peritum fuiſſe probant, eóſque redarguunt, qui contrà ſentiunt.

MOENIVM LIVIANORVM] Liuia, caſtellum in finibus Prouinciæ Narbonenſis, haud procul Carcaſſione, vt ex Aimoino colligitur lib. II. Tranſlationis S. Vincentij cap. IV. Idem etiam docet Tabula itineraria Peutingeri, quæ Carcaſſionem inter ac Narbonem locat, ſed Liuianam nominat, duodecimo à Carcaſſione milliario. Ad caſtrum hoc poſt Aruernorum deditionem relegatus à Gothis Sidonius, Leonis potiſſimum opera liberatum ſe profitetur.

TANQVAM MVSTEVM LIBRVM] Recentem & incoctum, inſtar muſti. Plinij iunioris exemplo, qui muſteum quoque librum dixerat, lib. VIII. epiſt. XXI. muſtaceum Velius Longus. Sic muſteum caſeum Plinius alter, lib. II. Hiſtor. XLII. & muſtea pyra, muſteum ſuccinum, aliis locis.

ORIS REGII VICE CONFICIS] Leo enim velut Quæſtor erat Eurici. Quæſtor autem os Principis. Gentes Tranſmarinæ hoc loco ſunt Vandali, qui in Africa mari tantùm à Gothorum Septimania diuiſi. Barbari ad Vachalim, Franci noſtri. vt Carmine XII. *Detonſus Vachalim bibat Sicamber.* Promotæ ſortis limes ad imperij Romani fines referendus eſt, in quos peruaſerat Euricus, vt ſuprà dictum ex Ennodio.

IV. CONSENTIO] Narbonenſi, viro genere & litteris clariſſimo, Conſentij ſenioris filio, vt reor. Nam duo eius nominis fuerunt, vt eſt in epiſtola ad Gelaſium lib. IX. De eodem plura etiam in Narbone.

V. NAMMATIO] Non liquet an hic ſit Namatius, conſocer Ruricij, ad quem & Cerauniam eius coniugem extant aliquot epiſtolæ Ruricij eiuſdem.

FL. NICETIVS] Lugdunenſis, ex aduocato ſedis Prætorianæ & aſſeſſore, vir ſpectabilis. Tres autem honoratorum gradus in vno diſtinxit, clariſſimatum, ſpectabilitatem, illuſtratum. de quibus Caſſiodorus Variarum lib. VI. & VII. Ita in edicto Hunerici regis apud Victorem Vticenſem lib. III. deſignantur *illuſtres, ſpectabiles, & ſenatores,* hoc eſt clariſſimi. Et è triplici Iudicum gradu prouinciales Rectores clariſſimi, erant, Vicarij maiorum diœceſum ſpectabiles, Præfecti prætorio, illuſtres. Nicetium itaque clariſſimum fecerat ortus ſenatorius: ſpectabilem diuturnæ aduocationis prætorianæ priuilegium, ex Nouella Valentiniani de poſtulando, quæ aduocatis poſt XV. annos ius concedit Vicariæ dignitatis. Illuſtrem denique merita reddebant.

PATER MEVS PRÆFECTVS PRÆT.] Patris ſui nomen Sidonius nuſquam prodit. Præfectum prætorio Galliarum fuiſſe anno

CDXLVIII. declarat Aſterij Conſulatus, qui nomen dedit anno CDXLIX. Ob hanc ergo Præfecturam Præfectorio patre natus ab Aruando dictus Sidonius, lib. I. epiſt. VII. & paret Sidonij Galliarum ſoliditati præfuiſſe, lib. V. epiſt. ad Aquilinum. Hinc præterea ducitur epocha ætatis Sidonij, qui ſe per id tempus adoleſcentiam ingreſſum ſignificat.

CONSVL ASTERIVS] Turcius Rufius Aſterius, cum Protogene Conſul anno, vt iam dixi, CDXLIX. De eo nonnulla obſeruauimus ad Ennodium. Nunc addendum eſt, Aſterium, teſte Idacio, Magiſtrum vtriuſque militiæ ante Conſulatum fuiſſe. Sic enim de illo ſcribit ſub annum CDXL. *Aſturius Dux vtriuſque militiæ ad Hiſpanias miſſus Tarraconenſium cadit multitudinem Bacaudarum.*

CENSVALIVM PENVLATORVM] Cenſuales enim penulis vti iuſſi, vt ceteri officiales. Cod. Theodoſ. de habitu quo vti oportet intra vrbem.

PERACTA SPORTVLA] Solennia munera, quæ ſpargi, aut mitti ſolebant in auſpiciis Conſulatus, & aliorum magiſtratuum. Trebellius Pollio de ſportula Gallieni: *Matronas ad Conſulatum ſuum rogauit, iiſdémque manum ſibi oſculantibus quaternos aureos ſui nominis dedit.* Symmachus lib. IX. epiſt. vltima: *Sportulam Conſulatus mei & amicitiæ noſtræ & honori tuo debeo. Hanc in ſolido miſi, orans vt benigno animo ſolemnia officij mei libamenta ſuſcipias.* De Iuſtini quoque Auguſti Conſulatu Corippus lib. IV.

Dona Kalendarum quorum eſt ea cura parabant
Officia, & turmis implent felicibus aulam.
Conuectant rutilum ſportiſque capacibus aurum.

Ab his enim ſportis nomen. Gloſſæ noſtræ. *Sportula, τὰ ἐν ϲπυρίδι διδόμενα ξένια.*

DATI Q. FASTI] Tabellæ opinor eburneæ, Conſulis nominibus inſculptæ. quas in auſpiciis Conſulatus dari ſolitas indicat Claudianus lib. III. de laudibus Stiliconis.

Tum virides pardos, & cetera colligit Auſtri
Prodigia, immanéſque ſimul Latonia dentes,
Qui ſecti ferro in tabulas, auróque micantes,
Inſcripti rutilum cælato Conſule nomen,
Per proceres & vulgus eant.

Ad proceres nimirum & amicos mittebantur, in vulgus ſpargebantur. Vt faſti autem cum ſportula hoc loco, ſic L. I. Cod. Theodoſ. De expenſis ludorum, diptycha cum ſportulis coniunguntur. itémque apud Symmachum eburnei pugillares aut diptychum eburneum, cum apophoretis vel caniſtellis argenteis, id eſt ſportulis, lib. II. epiſt. XXCI. & lib. IX. epiſt. CIX. & aliis locis. Quare eodem ſpecta-

re crediderim: atque in diptychis illis inſculpta fuiſſe nomina Conſulum, aliorúmve Magiſtratuum, qui ſolemnes ſportulas dabant. Nam Diptychum huius generis eburneum inſigne videre eſt in Monaſterio Compendienſi, cum inſcriptione quæ Senatui oblatum docet olim fuiſſe à Philoxeno conſule Orientali A. DXXV. Sic enim ſe habet.

FL. THEODORVS FILOXENVS SOTERICVS FILOXENVS VIR ILLVST. CŌM. DOMEST. EX MAGISTRO M. PER THRACIA ET CONSVL ORDINAR.

τουτὶ τὸ δῶρον τῇ σοφῇ γερουσίᾳ	*Dcclo catóque munus hoc Senatui*
ὕπατος ὑπάρχων προσφέρω φιλόξενος.	*Conſul creatus offero Philoxenus.*

Ex hoc etiam genere calculi eburnei, in quibus conſcripta Proconſulum Africæ nomina fuiſſe docet Proſper, aut quiſquis auctor eſt librorum de promiſſionibus & prædictionibus Dei: cuius in peroratione operis hæc ſunt verba: *In calculis*, inquit, *eburneis nomina Proconſulum conſcripta Carthagine in foro coram populo à præſenti Iudice ſub certis vocabulis citabantur; & erat ſolemnis dies albi citatio. Hi qui auaritiam ſuperantes remp. fideliter egerant abſque flagitiis facinoribúſque, etiam abſentes honorabantur. Eos verò, quos rapacitas vicerat, populus conuitiis ſibiliſque notabat.* Mos memorabilis, & qui facere videtur ad legem, III. Cod. de officio Rectoris Prouinciæ.

LAVDE HONESTARENT] Huius moris publicè laudandorum Conſulum Kalendis Ianuarij, quibus magiſtratum inibant, teſtes ſunt Panegyrici Conſulares vtraque lingua tum verſa, tum ſoluta oratione dicti à Mamertino, Libanio, Themiſtio, Claudiano, Sidonio. Dixit & Auguſtinus in Conſulatu Bautonis, vt narrat ipſe lib. III. contra Petilianum XXV. *Cùm ego Mediolanum ante Bautonem Conſulem venerim, eique Kalendis Ianuariis laudem, in conuentu conſpectúque hominum, pro mea tunc rhetorica profeſſione recitauerim.*

LEX DE PRÆSCRIPTIONE TRICENNII] Ea eſt Nouella Valentiniani, de XXX. annorum præſcriptione omnibus cauſis opponenda, quæ adſcriptam habet huius anni notam. In qua præiiſſe ſibi dicit legem Theodoſij patris ſui, hoc eſt, vt doctiſſimus Cuiacius Obſeruationum lib. XVIII. c. XXVI. interpretatur, Theodoſij ſenioris: vt ego ſentio, iunioris. Nam quòd exiſtimauit Cuiacius, patrem à Valentiniano dici Theodoſium minorem non poſſe, id friuolum certè eſt: cùm eundem ipſum ſine controuerſia patrem etiam vocet, tum Nouella XII. *De epiſcopali iudicio*: tum altera, *De reddito iure armorum*, quæ perperam nec ſola edita eſt inter Theodoſianas: ſocerum videlicet, auctorémque imperij ſui: vt viciſſim Theodoſius idem Valentinianum filium appellat Nouella I. & II. Rurſum, Dominum appellat Theodoſium, non Diuum, quemadmodum Diuum Honorium: quia Theodoſius iunior è viuis nondum exceſſerat. At Nouella XII. vbi ait exemptam illa Theodoſij lege ætatem pupillarem, diuæ memoriæ Theodoſium indigetat; quippe biennio iam antè defunctum. Porrò lex illa Theodoſij minoris in vtroque codice deſcripta eſt. L. *vnica Cod. Theod. De actionibus certo temp. fin.* & L. III. *Cod. de praeſcript.* XXX. *annorum*. In qua & eadem eſt pupillaris ætatis exceptio, & omnibus prorſus actionibus oppoſita præſcriptio, ſingula denique cum Valentiniani Nouella conſentiunt: licèt vox OMNIA deſideretur, quæ, ni fallor, ſi Nouellæ tantùm verba ſpectentur, requirenda non eſt: & tamen in Theodoſiana lege integra eſſe potuit, cuius exigua eſt portio quæ reſtat. Theodoſij verò Magni de præſcri-

ptione xxx. annorum lex nulla memoratur. & nullam fuiſſe, ſatis probat ipſa Theodoſij iunioris conſtitutio, in qua ſe primum (quod tanti viri acumen fugiſſe mirum eſt) huius præſcriptionis auctorem apertè ſignificat.

ANTE NESCITAM] Non enim ſimul hanc legem tulerunt Theodoſius & Valentinianus. Theodoſius Conſtantinopoli tulit, cùm interregnum eſſet in Occidente ob Ioannis tyrannidem, Victore Conſule. à quo ad Aſterium, cuius anno lex data eſt Gallis à Valentiniano, anni fluxerant xxv. Non ergo fruſtra eſt, quod ait, intra Gallias antè neſcitam.

PROQVIRITATA] Promulgata. Mamertus Claudianus Sidonio. *Opuſculum illud ſine auctore proditum, & vſquequaque proquiritatum.* Vox ducta à Quiritibus.

OLARIONENSIBVS] Quæ hîc Olario, Vliarus eſt Plinio, Inſula in ſinu Aquitanico, è regione Santonum, apud quos Nammatius.

SVPERANDOS COPVLIS] Sic omnino legendum. non vt in vulgatis, *ſuperando ſcopulis.* Intelligit enim copulas canum venaticorum. In Capitulis Karoli Magni, voce iam corrupta: *Vt Epiſcopi & Abbates & Abbatiſſa cuplas canum non habeant, nec falcones, nec accipitres.* Copula eſt ἀλυσίδιον. id eſt, interprete Suida, πλοκὴ τῆς περὶ τὸν τράχηλον. vincula colli. Ouidius: *Copula detrahitur canibus.* Hîc canes copulis iuncti.

SAXONVM P. MYOPARONES] Hegeſippus lib. v. de Saxonibus iiſdem: *Validum genus hominum & praſtans ceteris, piraticis tantum myoparonibus non viribus nititur.* Saxones ſanè vicinas Rheno & mari gentes aſſiduis incurſationibus infeſtas olim habuere poſt tempora Diocletiani. Et nomen inde littori Saxonico natum in Belgica II. quam etiam prætervecti, per Neruicanum item & Armoricanum tractum eadem licentia prædas egerunt. Quod præter hanc epiſtolam indicat altera ad Lampridium, & Panegyricus Auiti. Nunc quia Aquitaniæ II. imminebant, res illis cum Gothis, quem victorem populum appellat.

VII. AVDACI] Præfecto vrbi ſub Nepote. quod docuit nos Inſcriptio Romana vrbani ponderis marmorei, parte vtraque notati, hoc modo.

SALVO D. N.	AVDAX V. C
IVLIO NEPOTE	PRÆFECTVS
PP. AVG. N	VRB. FECIT

Hæc itaque eſt Præfectura, quam Sidonius illi gratulatur. Eiuſdem porro teſtis & altera inſcriptio, quæ Audacis quoque reliqua nomina prodit, & neſcio quid operis ab eo Romæ poſt barbaricam incurſio-

nem perfectum indicat his verbis:

CASTALIVS INNO
CENTIVS AVDAX V. C
PRÆFECTVS VRBIS
VICE SACRA IVDICANS
BARBARICA INCVRSIONE
SVBLATA RESTITVIT

Hanc ex Ioannis de Matca noua collectaneis depromſimus. qui Romæ olim, (nunc enim non extat) ad ædem S. Mariæ nouæ poſitam fuiſſe monet.

SVB IVSTO PRINCIPE] Iulio Nepote, vt dictum eſt ſuprà lib. v. epiſt. XVI. *Hoc tamen ſanctè Iulius Nepos, armis pariter ſummus Auguſtus, & moribus.*

SYAGRIO] Ad quem epiſtola v. libri v. quod faſtorum ſub finem commemoratio confirmat. alludit enim ad Syagrium Conſulem huius proauum. VIII.

TAIONNACVS] Vide an referri huc poſſit Taionnus, quam Tabula itinetaria in Æduis locat, haud procul Auguſtoduno.

DVC ANTE RACILIAM] Ita reſtitui veteris libri veſtigia ſecutus, in quo legebatur *ducant Erciliam.* Racilia enim nomen vxori L. Cincinnati apud Liuium lib. III.

LAMPRIDIO] Rhetori Burdegalenſi, eximio poëtæ, vt eſt in epiſtola XI. ad Lupum, & XIII. lib. IX. ad Tonantium. Sidonio fuit in intimis. quod præcipuè declarant, quæ de illius morte ad Lupum ſeribit. Aberat is hoc tempore Burdegala. quò cùm Sidonius ad Eurieum regem exilij finem flagitaturus veniſſet, ſequens poëma condidit, oppidò elegans, atque adcontuendam aulæ Gothicæ amplitudinem aptiſſimum. IX.

CHORI PANTOMIMORVM] Habebant enim chorum ſuum Pantomimi, cuius carmen apto & compoſito geſtu corporis exponebant. Manilius lib. v. Aſtronom. *Omnes fortunæ vultus per membra reducet, Æquabitque chores cantu.* Caſſiodorus Senator lib. IV. Variar. vltima: *Pantomimo, cùm primùm in ſcenam aduenerit, aſſiſtunt conſoni chori, diuerſis organis eruditi.* Ariſtænetus epiſt. XXVI. πρὸς ἐγχειρίδια. Καὶ οἷά τις ὁ ξένος πορπωθεὶς, ἄλλοτε πρὸς ἄλλα μεταβέβληται δοκεῖ πρὸς τὴν ἁρμονίαν τῶν ὑποσχημάτων ᾠδήν. Auguſtinus item lib. II. de Symbolo ad catechumenos II. & vetus Poëta lib. IV. Epigrammatum collectionis Pithœanæ, de Pantomimo.

Ingreſſus ſcenam populum ſaltator adorat,
Solerti pendet prodere verba manu.
Nam cùm grata chorus diffundit cantica dulcis,
Quæ reſonat cantor, motibus ipſe probat.

EORICI] Sic libri omnes quos vidi, vno atque altero demptis, quorum lectio deprauata. Nec dubium eſt, quin de Eurico rege ſit ſermo, non de Theoderico. Sub Eurico enim exul fuit Sidonius. Falſum autem eſt, vt opinor, Euricum Theoderici etiam nomine à quoquam ſine vitio appellatum. Quare certa eſt emendatio.

PARTHICVS ARSACES] Rex Perſarum. non quòd proprium id eius nomen fuerit. regnabat enim hoc tempore Perozes. ſed quod Arſacæ omnes à primo appellati ſint. Strabo lib. XV. Ἀρσάκαι καλοῦνται πάντες. ἰδίᾳ δὲ ὁ μὲν Ὀρώδης, ὁ δὲ Φραάτης, ὁ δ' ἄλλο τι. *Arſaca*, inquit, *vocantur omnes. priuatim autem hic Orodes, ille Phraates, alij alio modo.*

X. RVRICIO] Lemouicum poſtea Epiſcopo, vt dictum eſt ad epiſt. XVI. libri IV. Ruricij ad Sidonium inter alias eſt epiſtola IX. lib. I. qua eum mirificè laudat: vt videri ea poſſit, cui Sidonius hoc loco reſpondet.

SYMMACHIANVM ILLVD] Non extat in operibus Symmachi. Fuit tamen in ore multorum. Citatur enim à Cæſario Arelatenſi Homilia XXV. & à Pelagio Papa epiſt. ad Sapaudum: *Ea autem*, inquit, *quæ in noſtris laudibus facundia oris veſtri diſſeruit, quanquam vos congruentem vobis rem feciſſe manifeſtum ſit: nos tamen nihil noſtrum ex omnibus quæ dicta ſunt agnoſcentes, verecundiam magis incurrimus, illud doctiſſimi viri ad animum referentes, Sicut vera laus ornat, ſic falſa caſtigat.* Non diſſimile eſt illud Theophylacti Simocatæ in Hiſtoria œcumenica, ἐπίπλειστ ἔπαινος ἀτιμότερος ψόγου.

PRO A. CLVENTIO] *M. Tullij oratio optima fertur, quæ maxima,* ait Plinius iunior de Cluentiana. qui alibi quoque ſuam pro Variola præcipuam inter omnes habitam ſcribit. Verùm hæc, vt Cornelij Frontonis actio in Pelopem, intercidit, cum ceteris eiuſdem, quæ laudantur à Chariſio, Fulgentio, & Conſtantij Panegyriſte, cum hoc elogio. *Fronto Romanæ eloquentiæ non ſecundum, ſed alterum decus.*

XI. QVID VESVNNICI] Hunc locum olim, cùm *quidve Sonnici* legeretur, ex coniectura correximus, partim vnius codicis ope adiuti, partim ex vtriuſque populi vicinia. Proximi enim ſunt Nitiobrigibus Veſunnici. Ptolemæus: ὑπὸ τοὺς Καδούρκους Πετροκόριοι, καὶ πόλις Οὐέσουννα. ὑπὸ τοὺς Πετροκορίους παρήκουσι Νιτιόβριγες, καὶ πόλις Ἄγιννον. *Sub Cadurcis*, inquit, *ſunt Petrocorij, & vrbs Veſunna. ſub Petrocoriis ſui ſunt Nitiobriges, & vrbs Aginnum.* Quam emendationem cùm ad doctiſſimum Petrum Pithœum, vt mos erat, retuliſſemus, ita probauit, vt mercede muneraretur, antiqua Inſcriptione nondum tunc edita, quæ Veſunnæ hactenus conſeruatur, his verbis.

TVTELÆ AVG

VESVNNÆ

SECVN-

SECVNDVS
SOTER L. D. S. D

Vt ergo Veſunnæ nomen malè antea diuulſum reſtituimus, ita reſtitui debet in Poſtumi Aug. nummo inſcriptio, in qua HERCVLES DEVSONIENSIS à Deuſone veterum Francorum trans Rhenum vrbe nuncupatur, ad quam cæſos olim Valentiniano regnante à Francis Saxones, auctor eſt in chronico Hieronymus. Malè enim ab Huberto Golizio diuulſa voce lectum atque in Theſauro exaratum eſt, DEVS ONIENSIS.

DREPANIVM, ANTHEDIVM] Latini Pacati Drepanij extat Panegyricus Theodoſio Romæ dictus, in quo Tranſalpinum ſe, Aquitanicumque non obſcurè profitetur. Eundem poëtam eximium prædicat Auſonius Idyllio VII. Anthedium quoque poëtis adnumerat Sidonius in Carmine ad Felicem, & in epiſtola ad Leontium, quæ Burgum antecedit.

PAVLINVM, ALCIMVM] Alcimus rhetor is videtur, quem cum Delphidio in Aquitania florentiſſimè docuiſſe ſcribit idem Hieronymus. *Fortitudo Alcimi*, lib. V. epiſt. X. De Paulino, quemnam dicat, minus exploratum. Nam præter Nolanum, plures alij ſcriptis etiam ſuis noti ſæculo Sidoniano. vt Paulinus Epiſcopus Biterrenſis, cuius epiſtolam ſub annum Chriſti CDXX. commemorat Idacius. Paulinus auctor Carminis Euchariſtici, quem Auſonij ex filio Heſperio nepotem videor ex eius verſibus deprehendiſſe, Paulinus denique, cuius ſunt libri VI. de vita S. Martini, metro item ſcripti. quem cùm vetera exemplaria, Vaticanum & Corbeienſe, Paulinum Petricordium nominent, Petrocorium fortaſſe, hoc eſt Veſunnicum liceat ſuſpicari. Sed Paulinus Sidonij rhetoricæ artis nomine laudatur, non poëticæ.

METATORIAM PAGINAM] Epiſtolam quam aduentus ſui nuntiam præmiſerat, quaſi diuerſorium καὶ καταγωγὴν deſignaturam, id enim munus metatorum. Plinius πρόδρομον, & *præcurſoriam* dixit lib. IV. epiſt. IX. & XIII. Symmachus *præſulem*, à præſulibus Saliorum. alibi, *prænuntias litteras*, vt Sidonius præuias in epiſt. ad Papianillam lib. V. *Licinianus litteras aduentus ſui præuias miſit.* Quo epiſtolarum genere inter amicos nihil vſitatius. At contrà, quæ venientibus amicis obuiam mittebantur, aduentoriæ dictæ, καὶ ἀπαντητικαί, Martiali lib. XII. in prœmio, & Auſonio ad Paulum Santonos aduentantem epiſtola XVIII.

DILECTÆ NIMIS] Diſtichum hoc à reliquo poëmate ſeiungi debere, tanquam titulum & ἐπιγραφὴν, iam monui ad Ennodium lib. II. epiſt. I. Huius etiam generis ſunt tres primi verſus Carminis IX. ad Felicem: & primi rurſum in aliquot Epiſtolis Auſonij.

m

Item apud Ruricium in Hendecaſyllabis ad Sedatum Epiſcopum Nemauſenſem.

Sancto Ruricius cliens patrono
Sedato monitis parens paternis
Grates concinit, & refert ſalutem.

Commonitorium Gloſſæ noſtræ interpretantur ἐπιστολὴν προστακτικὴν, epiſtolam qua aliquid præcipitur. qualis Alarici in fronte codicis Theodoſiani, *Commonitorium Timotheo V. S. Comiti.* In Concilio Carthaginienſi VI. c. III. *Commonitorium fratri Fauſtino, & filiis Philippo & Aſello Preſbyteris, Zoſimus Epiſcopus.* Ita enim legi locus hic debet.

ᵃ ORPHEVM VISERE] Lampridium. In his enim verſibus figuratè, vt præfatus eſt, Phœbus, eſt Sidonius; Orpheus ſeu Odryſius vates, Lampridius.

LYRISTES] Vltimam corripit, illorum temporum normam ſecutus, de qua Martianus Capella lib. III. *Es in Græcis nominibus breuis eſt, vt Anchiſes.* eodémque modo Alciden quoque poſtrema breui extulit Carmine VI.

LEONTIOQVE] Pontio Leontio Liuiæ filio, Burdegalenſi, ad quem eſt Carmen XXII. cum epiſtola. de quo etiam aget epiſt. XII. Ad Ruſticum item fuit epiſtola XI. lib. II. Gallicini verò epiſcopi Burdegalenſis conſeruatam memoriam huic vni loco debemus.

ELEGOS NVNC ECHOICOS] Plerique manuſcripti habent *Eſchoicos*, vel aliud quid ſimile. pro quo, donec aptius quidpiam occurrat, litterula exempta feci *Echoicos*. Echoicos autem elegos ab Echo dicere videtur eos, quorum principij ac finis idem eſt hemiſtichium. ἐπαυτοὺς καὶ κύκλους diceret Hermogenes. Tale eſt Pentadij de aduentu veris integrum epigramma, in eóque de Echo ipſa hoc diſtichum:

Per caua ſaxa ſonat pecudum mugitibus Echo,
Vóxque repulſa iugis per caua ſaxa ſonat.

Scio in Seruij Centimetro echoicum verſum definiri, cuius vltima ſyllaba penultimæ congruit, vt eſt hic:

Exercet mentes fraternas gratia rara.

Sed hoc genus ad Sidonium non facit, qui artificia tractat, quæ in elegis cernuntur. Mirum verò non debet videri, echoicos dici elegos Pentadij, & ceteros eiuſmodi, cùm Cæſtius rhetor ſimiles in oratione ſoluta repetitiones Echo ſolitus fuerit appellare. Seneca pater l. VII. controuer. VII. *Apud Ceſtium quidam auditor hoc modo cœpit, Vt verbis ducis veſtri ſcilicet Iudices incipiam, Cauete proditionem. ſic finiuit declamationem, vt diceret, In quibus vitam finit Imperator, Cauete proditionem. Hoc ſententiæ genus Caſtius ἠχὼ vocabat, & dicenti diſci-*

pulo ſtatim exclamabat, μὰ τὴν νίκην. vt in illa ſuaſoria, in qua deliberat Alexander, an oceanum nauiget, cùm exaudita vox eſſet, Quouſque inuicte? ab ipſa voce quidam cœpit declamare, & in hac deſiit. Ait illi Ceſtius deſinenti, ἐν σοὶ μὲν λήξω, σέο δ' ἄρξομαι.

RECVRRENTES] Non qui per ſingulas litteras redeunt, de quibus lib. IX. epiſtola XIV. ſed qui per ſingula verba, quos reciprocos Grammatici vocant. Sed reciproci, vt docet Victorinus, vel per ſingulos verſus redeunt, qui ad hunc locum non faciunt, vel per elegum totum: de quo ſolo genere hîc agit Sidonius. Tale eſt Sidonij ipſius diſtichum, quo luſit in torrentem, in eadem epiſtola libri IX. & hoc Optatiani Porphyrij:

Perpetuis bene ſic partiri munera ſaclis
Sidera dant patria & patris imperium.

quod ſi recurras, ita legitur:

Imperium patris & patria dant ſidera ſaclis
Munera partiri ſic bene perpetuis.

PER ANADIPLOSIM] Per anadiploſim fiunt, vt Diomedes, & alij ſcribunt, cùm vltima prioris verſus dictio in initio ſequentis iteratur, vt, *Sequitur pulcherrimus Aſtur, Aſtur eque fidens.* Quo ex genere conſtat totum Carmen primum Technopægnij Auſoniani: niſi quòd omnia ibi ſunt hexametra. Sed ſi idem fiat in elegis, ſpecimen erit operis Lampridiani. Vetus epitaphium Eutychetis aurigæ.

Inuidere meis annis crudelia fata,
Fata quibus nequeas oppoſuiſſe manus.

Poſſent etiam ad anadiploſim referri, quos ſuprà echoicorum loco protulimus.

ETHICAM DICTIONEM] Malè antea *& hic additionem.* Emendationis iam commonefecimus in Notis ad Ennodium. Ethicam dictionem ἠθικὸν λόγον rhetores vocant, τὸν ἐπιτήδειον ἑκάστῳ ἤθει. Sidònius perſonæ, loco, tempori congruentem. Morata oratio dicitur à Latinis, quòd mores exprimat. Quo in genere, Varronis iudicio, inter Comicos excelluit Terentius. Sic enim de illo ſcribit apud Nonium: *In argumentis Cacilius poſcit palmam, in etheſin Terentius, in ſermonibus Plautus.* & inter pictores Ariſtides, de quo Plinius libri XXXV. cap. X. *Æqualis,* inquit, *Apellis Ariſtides Thebanus. Is omnium primus animum pinxit, & ſenſus omnes, quos vocant Graci ethe. item perturbationes.* Hæc ethica pictura dici poſſet. Ethicas quoque controuerſias dixit Seneca pater lib. II. controu. II.

SVPER DIAMETRO MERCVRIVS] Aſtrorum aſpectus metiuntur Aſtrologi ex interuallo ſeu diaſtemate ipſorum inter ſe. Διάμετρον oppoſitum vocant, qui fit in ſigno, quod eſt ſeptimum à primo. τρίγωνον triquetrum in quinto. τετράγωνον quadratum in quarto.

m ij

ἑξάγωνον ſextilem in tertio. quæ nulla eiuſmodi radiatione iunguntur, ea Græcis ἄβλεπτα καὶ ἀσύνδετα dicuntur. Iam centra, cæli cardines ſunt quatuor. ὡροσκόπος ortus, μεσουράνημα meridies, δύσις occaſus, ὑπόγειον imum cæli. quæ omnia perſtringit Sidonius, ſed centrum propriè nominat τὸ μεσουράνημα, quia is caput & princeps cardinum.

FALSA, IDEOQVE FALLENTIA] Propterea diuinis & humanis legibus vetita matheſeos, vt vaniſſimæ occupationis, περιεργία. Tertullianus de Idololatria. *Nihil ſcis, Mathematice, ſi neſciebas te futurum Chriſtianum. Sin ſciebas, hoc quoque ſcire debueras, nihil tibi futurum cum iſta profeſſione. Ipſa te de periculo ſuo inſtrueret, quæ aliorum climacterica præcauit. Non eſt tibi pars, neque ſors in iſta ratione. non poteſt regna cælorum ſperare, cuius digitus aut radius abutitur cælo.*

VERTACVM, THRASYBVLVM, SATVRNINVM] Iulianum Vertacum inter Mathematicos nominat in epiſtola ad Polemium Carmine XXII. itémque Fullonium Saturninum. De Thraſybuli ætate docuit nos Lampridius in Alexandro. *Thraſybulus,* inquit, *Mathematicus illi amiciſſimus fuit. qui cùm ei dixiſſet, neceſſitatem eſſe, vt gladio barbarico periret, primò lætatus eſt, quòd ſibi mortem bellicam & imperatoriam crederet imminere,* &c.

XII. TRIGETIO] Illi ipſi, opinor, quem Proſperi fragmentum, quod lib. I. epiſt. IX. produximus, Præfectorium vocat, legatúmque ad Attilam cum S. Leone & Auieno miſſum teſtatur. Præfectus ergo fuerat. Militarem quoque adminiſtrationem geſſerat, vt ex Sidonij verbis colligitur. Proſper idem quarto Valentiniani Conſulatu, pacem cum Vandalis per Trigetium factam docet: quòd Pauli quoque Diaconi confirmat hiſtoria.

PORTVM ALINGONIS] Nomen oppido manet ad Garumnam in Vaſatum diœceſi. Lengonem hodie vocitant: à quo Burdegalam ſecundo flumine breuis eſt curſus. Meminit huius loci Paulinus epiſt. II. ad Delphidium. iterum ad Amandum epiſtola II. Supra Alingonem ergo, in Nouempopulis eſt Coſſio Vaſatium. remotiores ad ſaltum Pireneum Bigerii, nunc Bigorrenſes, à quibus ſpirans ventus Vaſatum arenas Syrtium more miſcet.

CATONIS IN SYRTE] Strabo lib. XVII. de Berenice. ἐκ ταύτης τῆς πόλεως τεσσαρακοσταῖος πεζῇ διεξιὼν τὴν σύρτιν Μάρκος Κάτων, ἡγούμενος στρατοῦ πλεόνων ἢ μυρίων ἀνδρῶν. *Ex hac vrbe M. Cato Syrtem intra diem triceſimum peragrauit, exercitum ductans hominum amplius decem millium.* Rem prodigij ſimilem habitam multi celebrarunt. Ipſum etiam Catonis epitaphium,

Auius incerto peragrauit tramite Syrtes.

EPISTOLAM EVOCATORIAM] Euocatoriæ Principum

epiſtolæ, ad quas alludit, eæ dicebantur, quibus aut abſentes ad Comitatum euocabant, aut Principis ambientibus aſpectum veniendi fiduciam dabant. Nam ſine euocatoria ad Comitatum venire omnibus non licebat, L. III. C. Theod. de Decurionibus & ſilent. Vtriuſque generis formulam proponit Senator lib. VII. Variarum. prioris exemplum eſt apud Iornandem in euocatoria Zenonis, qua Theodoricum Conſtantinopolim venire iuſſit.

LEONTIVS] Pontij Leontij matrem Liuiam didicimus ex epiſtola XI. ex hac filium eius Paulinum. ex Carmine XXII. generis principem Pontium Paulinum.

CRATE PARADARVM] Paradæ ſunt integumenta nauigiorum, ad arcendum ſolem, frigus, & reliquas cæli iniurias. Auſonius Theoni epiſtola VI.

Puppe citus propera, ſinuoſáque lintea veli
Pande, Medullini te feret aura Noti,
Expoſitum ſubter paradas, lectóque iacentem,
Corporis vt tanti non moueatur onus.

LAPVRDENSIVM LOCVSTARVM] Baionenſium. Quæ enim hodie Baiona eſt ciuitas in Nouempopulis, olim erat caſtrum Lapurdum, in quo ſtationem habuit Tribunus cohortis Nouempopulanæ, vt eſt in Notitia occidentis. Baionenſes item Epiſcopi in tabulis antiquis Lapurdenſes appellantur. Denique tractus ipſe agri Baionenſis patria indigenarum lingua integrum Lapurdi nomen retinet. Lapurdenſes ergo locuſtas, carabos dicit, qui Baionæ ad Aturri oſtia capiebantur.

LOCA LAVTIA] Sic potiùs à Sidonio ſcriptum cenſeo, quàm *loca Laria.* atque ita prorſus habuit vetuſtiſſimum & probatiſſimæ notæ exemplar: in quo tamen recentior manus lautia in Laria mutarat. Loca lautia, quæ legaris decerni ſolita: rectum ſcilicet, epulæque lautiores. Inde ad alia quoque transferebant. vt Apuleius lib. III. *hoſpitium mihi & loca lautia præbiturum.* Symmachus lib. IV. epiſtola XVI. *Muſis in Palatio loca lautia tu dediſti.*

NONNECHIO] Nunechius, Νυνέχιος, emendatiùs ſcribitur in Concilio Venetico, cui ſubſcripſit. Fuit alter poſtea eiuſdem nominis Guntramni regis temporibus Nonnechius Epiſcopus Namnetenſis, Felicis epiſcopi conſobrinus & ſucceſſor, de quo Gregorius Turon. lib. VI. & VIII. XIII.

PRINCIPIO] Sueſſionum Epiſcopo, fratri Remigij Epiſcopi Remenſis: quem etiam, patrémque Æmilium tacito nomine laudat. De iiſdem omnibus Flodoardus lib. I. cap. X. Anriolius autem, quem olim cum Lupo Tricaſſino & Maximo Reienſi Lirinenſem eremum habitaſſe ſignificat, cuiuſnam ſedis fuerit Epiſcopus, incertum. XIV.

XV. PROSPERO] Epiſcopo Aurelianenſi. cuius extra hunc locum, & Bedæ Martyrologium ɪv. Kalend. Auguſti, mentio apud antiquos vix occurrit. Proſper enim Epiſcopus, qui Carpentoratenſi & Vaſionenſi Concilio interfuit, ab hoc diuerſus eſt, vtpote poſterior. Nam Synodorum iſtarum tempore Aurelianorum Epiſcopus erat non Proſper, ſed Euſebius, vel Leontius. Huic verò ætate propior, ac planè ſuppar fuit Proſper Aquitanus, quem alij Reienſem in Gallia, alij Regienſem in Italia Epiſcopum faciunt. Sed is mea quidem ſententia Epiſcopus nunquam fuit. Reienſi ſanè (quod multis, magníſque viris placuiſſe video) in Prouincia ɪɪ. Eccleſiæ præeſſe non potuit. cùm certum ſit, vel Sidonio auctore, in ea cathedra poſt Maximum ſediſſe Fauſtum: quorum ille Hilarij Arelatenſis temporibus (vt ex Reienſi, Arauſicanóque Concilio, atque ex Hilarij ipſius vita conſtat) Epiſcopus iam erat, ac proinde ſuperſtite adhuc Proſpero, qui vltra Hilarij ætatem, hoc eſt ad vrbem vſque à Vandalis captam ſua Chronica perduxit. Fauſtus verò Maximi ſucceſſor, vt ex Sidonij epiſtolis liquet, Proſperi annos exceſſit, quem omnes conſentiunt ad Anthemij Aug. tempora non perueniſſe. Vnde ſequitur, Proſperum Aquitanum neque ante Maximum, neque poſt Fauſtum, Reienſem cathedram regere potuiſſe. Sed vt Epiſcopum prorſus non fuiſſe ſentiam, facit veterum omnium auctoritas, Victorij de cyclo Paſchali ad Hilarum, Gennadij Scriptorum Eccleſiaſticorum cap. ʟxxxɪv. Gelaſij Papæ de libris apocryphis, Fulgentij ad Monimum lib. ɪ. cap. xxx. Marcellini Comitis in chronico ſincero & non vitiato, aliorúmque: qui cùm de Proſpero alia omnia narrent, de Epiſcopali eius honore mentionem nullam faciunt. Quare Proſperum, qui inter Regij Lepidi Antiſtites numeratur, alium ab Aquitano fuiſſe crediderim, fallíque eos qui cum Trithemio, & Flaminio vtrumque confundunt.

XVI. SPOPONDERAM PETRONIO] Cui peculiaris hic liber dicatus eſt. epiſtola ɪ. *Vt epiſtolarum*, inquit, *ſeriem parui adhuc numeri ſumma protendat.*

ARMARIOLA ET ZOTHECVLAS] Per ſcrinia & muſeola. Plinius iunior in deſcriptione villæ ſuæ Laurentinæ, lib. ɪɪ. epiſtola xvɪɪ. *Contra parietem medium Zotheca perquam eleganter recedit. quæ ſpecularibus & velis obductis reductíſve, modò adiicitur cubiculo, modò aufertur. lectum & duas cathedras capit.* Item lib. v. epiſt. vɪ. in deſcriptione Tuſcanicæ. *Mox Zothecula refugit quaſi in cubiculum idem atque aliud. lectulus hic & vndique feneſtræ.* Dubium non eſt, quin vocem hanc mutuatus ſit à Plinio. Nunc tamen vulgata Plinij exemplaria, correctorum vitio, quia in toto vtriuſque epiſtolæ textu diætarum, zætarúmve mentio crebra recurrit, his etiam duobus in locis diætam & diætulam exhibent. ſed certa eſt veterum codicum lectio,

quam repræſentaui. Ex Plinij autem verbis non difficile eſt cognoſcere, Zothecas propriè dictas ſecretiores œcos & habitatiunculas domus cubiculis adiunctas, in quibus domini diuerſabantur, priuatiſque ſtudiis operam dabant, qualia ſunt, quæ vulgò Studia aut Cabineta dicimus. Vtitur iterum eadem voce Sidonius lib. IX. XI. extátque in Tiburtina Inſcriptione, quam Sauaro protulit, & in hac Reatina nondum hactenus edita.

TI. CLAVDIO AVG. L. FELICI
SCAPVLANO D. III. Q. III. QVINQVENNALI
INMVNI TRIPLICARIO BENEMERENTI
EX CONSENSV DECVRIÆ VNIVERSÆ
HONORIS CAVSA ZOTHECAM
PVBLICE DEDERVNT
ATIMETVS L. SVA PECVNIA ADORNAVIT.

VERBA SALIARIA] Symmachus lib. III. ad Siburium. *Si tibi vetuſtatis tantus eſt amor, pari ſtudio in verba priſca redeamus, quibus Salij canunt, Augures autem conſulunt, & Decemuiri tabulas condiderunt.*

AD LIBRVM IX.

FIRMINO] Arelatenſi, viro genere ac pietate illuſtri. Hunc I. enim eſſe coniicio, quem in B. Cæſarij vita laudat Cyprianus, & à quo ſuſceptum Cæſarium, opibúſque adiutum teſtatur. Ad eundem ſunt epiſtolæ duæ Ennodij.

C. SECVNDVS] Plinij Epiſtolarum libros habemus decem. ſed decimum, qui totus eſt ad Traianum è prouincia ſcriptus, ceteris non adnumerat. Eodem modo Symmachi epiſtolarum libri propriè ſunt nouem, qui ad priuatos. decimus relationes continet ad Principes in Præfectura vrbi miſſas. Hunc ipſum porrò numerum librorum alij etiam poſt Sidonium affectarunt, vt Auitus Viennenſis, teſte Gregorio Turon. lib. II. XXXIII. Idem lib. VI. VII. auctor eſt Ferreolum quoque Vcecenſem Epiſcopum libros aliquot epiſtolarum, quaſi Sidonium imitando compoſuiſſe. ſed librorum numerum non deſignat.

CVI STVDIVM IN CET.] Alij codices diuerſo ſenſu, *cuius animus cùm in ceteris rebus, tum eſt in hac certè negligentiſſimus.*

EVPHRONIO] Auguſtodunenſi Epiſcopo. ad quem VIII. lib. II. VII. Rogatus ab eo Sidonius, vt aliquam ſacrarum litterarum partem exponeret, modeſtiſſimè deprecatur.

III. Fausto] Reienſi in Prouincia. Epiſcopo ex Abbate Lirinenſi. quo muneree vtroque poſt Maximum functus eſt. ideo Maximi bis ſucceſſor dicitur in Carmine Euchariſtico ſub finem, Hunc adhuc Abbatem quanti fecerit Hilarius Arelatenſis, declarat eius vitæ auctor his verbis: *In eodem loco tunc temporis S. Fauſtum, preſbyterum pariter & Abbatem, ita futurorum præſcius honorauit, vt inter ſe & ſanctos ſacerdotes Theodorum & Maximum medium compelleret reſidere.* Sed de Fauſto pluribus aliàs. Nunc ſatis ſit monere, præter hunc ſeniorem, alterum quoque Fauſtum in eadem Reienſis Eccleſiæ cathedra xxc. circiter poſt annos ſediſſe. Quod ne penitus ignoraremus, docuerunt nos integræ ſubſcriptiones Synodi V. Aurelianenſis. vbi inter cęteros, qui pro Epiſcopis abſentibus ſubſcripſere, Claudianus legitur diaconus directus à Fauſto Epiſcopo Eccleſiæ Reienſis. is nimirum, qui eiuſdem poſtea ſedis fuit Antiſtes, Pariſiacenſique Concilio, in quo actum eſt de cauſa Promoti Epiſcopi Dunenſis, interfuit, vt Concilij huius quæ nacti ſumus acta teſtantur.

Per has maxime civitates] Aſſentior Sauaroni, ſcriptam videri hanc epiſtolam Burdegalæ, cùm in ea vrbe apud Euricum, vt eſt in epiſtola IX. lib. VIII. exul ageret Sidonius, poſt deditos Aruernos, pace cum Romanis iterum turbata.

Barbarismvs est morvm]. Pari elegantia ſolœciſmi vocem ad alia ſæpe transferunt optimi auctores. Cicero lib. II. ad Atticum XI. *Ludos Antij ſpectare non placet. eſt enim* ὑποσόλοικον, *cùm velim vitare omnem deliciarum ſuſpicionem.* Hieronymus in Heluidium: *Apud Chriſtianos ſolœciſmus eſt magnus & vitium, turpe quid vel narrare, vel facere.* Sic & Lucianus περὶ ὀρχήσεως, Herculem in ſcena μονῳδῶν, σολοικίαν ait videri, cùm in Andromache & Hecuba ferri poſſit. & Polemo ſophiſt. de hiſtrione, qui ὦ Ζεῦ dicens, ad terram, & ὦ γῆ cùm diceret, manum ad cælum protenderet, οὗτος, inquit, τῇ χειρὶ ἐσολοίκισε. quod narrat in eius vita Philoſtratus.

Novæ dignitatis] Sunt quibus ex hoc loco elici poſſe videatur, Fauſtum ad Epiſcopatum non multò antè prouectum fuiſſe, quàm hæc ſcriberet Sidonius. Verùm nouam dignitatem appellat, non tunc temporis adeptam, ſed quæ antiquæ Abbatis dignitati ſucceſſerat. Veteranum enim, hoc eſt annorum ſupra XI. Epiſcopum fuiſſe Fauſtum, cùm hæc ſcripſit Sidonius, docent Hilari Papæ epiſtolæ, quæ Fauſti iam Epiſcopi cum Auxanio Romanam legationem anno CDLXII. peractam commemorant.

Lvgdvnensis Ecclesiæ] A Patiente conſtructæ & dedicatæ. lib. II. epiſt. X. Sacratum Fauſti concionum meminit iterum Sidonius in Euchariſtico. Hodie quidem quæ Fauſti nomen gerant, Homiliæ non extant. occurrunt tamen interdum aliquæ in antiquis Bibliothe-

bliothecis, citantúrque à Sedulio Scoto in Collectaneis in Matthæum. ac niſi coniectura fallit, inter eas quæ Euſebij Emiſſeni nomine circumferuntur, Fauſti huius ſunt nonnullæ.

IVLIANO] Epiſcopo, non Carpentoratenſi, qui aliquanto poſterior interfuit Concilio Epaunenſi, & per idem ferè tempus Lugdunenſi nondum edito de cauſa Stephani & Palladiæ, ſub Sigiſmundo rege Burgundionum. non huic, inquam, quem conſtat ad Arauſicani etiam II. tempora perueniſſe: ſed Iuliano alterius ignotæ ſedis Epiſcopo, qui & Fauſti epiſtolæ ſubſcribit, & à Lucido inter eos numeratur, qui ad Synodum Arelatenſem conuenerant. Diuerſus autem, & vtroque anterior videtur Iulianus, ad quem cum aliis Galliæ Epiſcopis ſcribit Leo Magnus anno CDLII. V.

AMBROSIO] Epiſcopo, ad quem Ruricius lib. II. epiſt. XLIII. VI.

REMIGIO] Remorum, quæ Belgicæ II. Metropolis, Antiſtiti, regis Clodouei, Francorúmque Apoſtolo. Hanc verò epiſtolam cum Sidonij elogio Hiſtoriæ ſuæ intexuit Flodoardus lib. I. cap. XII. Sed declamationes Remigij, quarum eloquentiam Sidonius tantopere commendat, nullæ ad nos peruenerunt. nec recens hæc iactura: cùm Hincmarus ipſe, ac Flodoardus, eas penitus ignoraſſe videantur. VII.

PRINCIPIO] Epiſcopo Sueſſionenſi, vt dictum lib. VIII. epiſt. XIV. in qua & Megethium clericum nominat, per quem litteras acceperat, reddebátque. quem propterea gerulum antiquum nunc vocat. VIII.

QVIA TVNC APTÆ FVISTIS] Non difficilis fuit huius loci emendatio, pro eo quod legebatur, *qui tunc aptè fuiſtis*. Qui enim antiquos codices manibus terunt, ſciunt ab antiquariis, qui diphthongos negligunt, rarò iſta diſtingui. Significat ergo, Fauſtum Aptæ in vicina vrbe tum fuiſſe, cùm Sidonij litteræ Reios perlatæ ſunt. aptiſſimè autem opportuniſſiméque ait Reis abfuiſſe, ne litteræ illæ tam citò ſub eius cenſuram venirent. Sita eſt Apta Iulia Vlgentium (ſic enim à Plinio lib. III. c. IV. appellatur) medio fere ſpatio Reios inter & Auenionem. quod etiam videre eſt ex Itinerario Æthici, & Tabula Peutingeri. Coloniam fuiſſe oſtendit antiqui lapidis hæc Inſcriptio Arelate. IX.

IVL. C. F. TERTVLIN
FLAM. COL. APTA
L. VALLIVS ATILAN
NEPOS.

AVEQVE DICTO MOX VALE] Hinc patet, ſolitos veteres initio epiſtolæ AVE aut SALVE ſcribere, vt in fine Vale. Auſonius Paulino:

n

Quid prohibet Salue atque Vale breuitate parata
Scribere, felicéſque notas mandare libellis?

Cuius moris veſtigia reſtant in nonnullis Principum reſcriptis, *Haue Felix cariſsime nobis, Salue Cynegi K. N.* Ductum id à more vſus quotidiani. Nam iiſdem formulis in quotidiano congreſſu, digreſſúque vtebantur. Græcis χαῖρε καὶ ὑγίαινε, vt eſt in Hadriano Dionis. Plutarchus περὶ ἀδολεσχίας de Auguſto, qui Fuluio, cùm temerè neſcio quid effutiiſſet, venienti poſtridie ac dicenti, Aue Cæſar, Vale Fului reſpondit. ἐλθόντος ἕωθεν, ὡς εἰώθει τοῦ Φουλβίου πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντος, χαῖρε Καῖσαρ, ὑγίαινε εἶπε Φούλβιε.

LEGIMVS OPVS OPEROSISSIMVM] Duos libros vt Cardinali Baronio viſum eſt, de gratia Dei, & humanæ mentis libero arbitrio. De his enim loqui hoc loco Sidonium multis adſtruit Tomo VI. Annalium Eccleſiaſticorũ. Mihi verò cùm opus hoc Fauſti *bipartitum ſub dialogi ſchemate, ſub cauſarum themate quadripertitum* fuiſſe adfirmet Sidonius, quod neque his duobus, neque vlli cuiquam ex aliis qui reſtant Fauſti libris conueniat, reliquum videtur, vt opus hoc, de quo agitur, vel interiiſſe, vel adhuc vſpiam latere ſentiamus.

ANNOS IAM DEXTRA NVMERA V.] Iuuenalis Satyra X. de Neſtore.

--- atque ſuos iam dextra computat annos.

Dictum ex conſuetudine veterum, qui vario flexu digitorum numeros indicabant. quos ſupputatorios digitorum geſticulos appellat Tertullianus. Totam artem inter Bedæ opera complectitur libellus, qui inſcribitur de loquela digitorum. Læuæ ergo digitis vſque ad centum numerabant. in centeſimo ad dextram tranſibant. Hieronymus in Iouinianum I. *Centeſimus numerus à ſiniſtra transfertur ad dexteram.* Fauſtum igitur grandæuum innuit fuiſſe. non quòd reuera centeſimum annum attigiſſet. eſt enim hyperbole. ſed multò verecundior, quàm illa Nicarchi Poëtæ in Cotyttarim anum, quam ait annos ſuos iterum manu ſiniſtra numerare cœpiſſe. quod tum fiebat, cùm ad decem millia peruenerant. Sic enim canit,

Ἡ φάος ἀθρήσασα ἐλάφου πλέον, ἡ χερὶ λαιῇ
Γρηῢς ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη.

Quæ ſoles vidit plures quàm ceruus, & annos
Iam læua rurſum computat articulis.

X. APRVNCVLO] Andemantuni Lingonum Epiſcopo. cui poſtea, cùm Aruernos relicta Burgundionum odio priſtina ſede migraſſet, cathedram ſuam Sidonius moriens reliquit.

DE BITERRENSI] Ita etiam id nomen ſcriptum lib. VIII. epiſt. IV. Græcis Βαίτηραι. quod propiùs accedit ad antiquam Inſcriptionem Narbonenſem, in qua Septimani Bæterrenſes hoc modo leguntur.

M. IVLIO PHILIPPO
NOBILISSIMO CÆS
PRINCIPI IVVENTVTIS
SEP. BÆTERR.

LVPO] Epiſcopo Tricaſſino. ad quem cùm præcedentium libro- XI.
rum volumen miſiſſet ea lege Sidonius, vt ad alium poſtea quendam Epiſcopum perferretur, queſtúſque hoc nomine Lupus eſſet, facti culpam hac epiſtola deprecatur.

HOLOGRAPHAS MEMBRANAS] Autographum exemplar, quod ad te miſi. Holographa enim dicuntur, quæ auctoris ſui manu ſcripta, idiographa, archetypa. vt *holographum teſtamentum*, quod teſtator ipſe perſcripſit: *holographa epiſtola* Hieronymo in Rufinum, auctoris manu exarata. Holographa etiam manu ſcribere, eſt ſua ipſius manu ſcribere. In veteri codice Canonum Nicænorum: *Atticus Epiſcopus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ edidi Canones ſanctorum Patrum, holographa manu à me ſubſcriptos*. Itaque quod in Principum reſcriptis, atque in priuatorum item epiſtolis, ſub finem adiici ſolet, *& manu diuina*, vel *& alia manu*, id perinde ſonat atque holographa manu. quia in huiuſmodi epiſtolis hæ ſolùm clauſulæ auctoris manu perſcriptæ, reliqua à notariis. At holographa epiſtola, tota ab auctore. Obuia ſunt exempla. Vt Nouella Valentiniani de Epiſcoporum ordinatione, *Et manu diuina: Diuinitas te ſeruet per multos annos, Parens cariſſime*. Auguſtinus epiſtola XLV. ad Armentarium & Ripatium: *Et alia manu: Gaudeamus de vobis in abundanti gratia Chriſti, Domini eximij, meritóque honorabiles ac deſiderabiles filij*. Sic enim eſt in optimis manuſcriptis. Sed in vulgatis exemplaribus, illa diuerſæ manus adnotatio, & hoc loco, & in aliis paſſim apud Auguſtinum, & alios, librariorum temeritate omiſſa eſt.

ORESIO] Homini Hiſpano, vt altera lib. VIII. ad Fortunalem. XII.
Hanc verò ſcripſit, cùm in Epiſcopi munere tres iam Olympiadas, hoc eſt annos duodecim decurriſſet. Anno ergo Chriſti, iuxta Baronij calculum, CDXXCIV.

TONANTIO] Tonantij Ferreoli filio, epiſt. IX. lib. II. qui do- XIII.
ctus Tonantius appellatur in Propemptico. vbi & matrem eius Papianillam laudat.

PLATONICO MADAVRENSI] Apuleio. qui Quæſtiones conuiuales ſcripſerat, teſte Macrobio lib. VII. cap. III. *Quæſtiones*, inquit, *conuiuales proponas, vel ipſe diſſoluas. Quod genus veteres ita ludicrum non putarunt, vt & Ariſtoteles de ipſis aliqua conſcripſerit, & Plutarchus, & veſter Apuleius*. Frontonem addit Ioannes Sareſberienſis, qui Macrobij verba repetit Polycratici VIII. X.

PETRI MAG. EPISTOLARVM] Maioriani Auguſti. qua

legato & interprete Maiorianus præſidium militum Lugduno impoſitum vrbe depulit, vt eſt in Panegyrico Maioriani ſub finem. Eidem præterea Panegyricum ipſum obtulit Carmine III.

DOMNVLO, SEVERIANO, LAMPRIDIO] De Domnulo dictum lib. IV. epiſt. vltima. Seuerianum iterum laudat epiſtola XV. & Carmine XV. vbi præſtantem tuba, hoc eſt grandiloquum vocat. Iulium opinor Seuerianum cuius artis Rhetoricæ præcepta ſyntomata leguntur. Lampridium verò rhetorem, cuius obitum luxit epiſt. XI. lib. VIII. cathedram Burdegalæ tenuiſſe hic locus oſtendit.

IVGA TEXTA BELLVASQ.] Quæ belluata tapetia in Plauti Pſeudolo, *Ζωωτὰ* Græcis & *Ζωδιωτὰ*. Nec abs re Cteſiphontis ac Niphatis mentionem iniecit, vt Babylonica deſignaret. Babylon enim, auctore Plinio, colores diuerſos veſtium picturæ intexere maximè celebrauit, & nomen impoſuit. Babylonicæ verò picturæ argumentum, bella aut venatio. Ammianus Marcellinus rerum geſtarum libro XXIV. Iuliani Aug. manſionem in agro Cteſiphontino deſcribens: *Diuerſorium*, inquit, *opacum & amanum, gentiles picturas per omnes ædium parietes oſtendens, regis beſtias venatione multiplici trucidantis. Nec enim apud eos pingitur vel fingitur aliud, præter varias cædes & bella.*

ARABVMQVE MESSE] Statius Papinius lacrymis Hetruſci:

--- tu meſſes Cilicûmque Arabûmque
Merge rogis.

Tibullus item lib. IV. in laude Sulpitij, *Cultor odoratæ diues Arabs ſegetis.* Arabum meſſis & ſeges, omnis generis odoramenta, quæ in Arabia naſcuntur. Hinc prompta emendatio verſus Orientij, qui viros doctos exercuit, ſi *Arabum* legas, non *arvum*. Sic enim ſcribit, de cadaueribus quæ aromatibus condiuntur:

Non modò quæ tumulis bene condita ſaxa reſeruant,
Aut Arabum ſolidans puluis odórque tenet.

Arabum puluis & odor, nota figura, pro puluere odorato Arabiæ.

RAVVLOS CHORAVLAS] Qui tibias in choro inflant. quos pulcherrimè itidem deſcribit Cyprianus de Spectaculis: *Alter cum choro, & cum hominis canora voce contendens ſpiritu ſuo, quem de viſceribus ſuis ſuperioribus nitens hauſerat, tibiarum foramina modulans, nunc effuſo, & nunc intus recluſo ac repreſſo, nunc certis foraminibus emiſſo, atque in aërem profuſo. item in articulorum ſonum frangens, loqui digitis laborat, ingratus artifici, qui linguam dedit.*

XIV. BVRGVNDIONI] Adoleſcenti ſcholaſtico. Huic per litteras interroganti qui dicantur verſus recurrentes, duo eorum genera proponit. Nam aut recurrunt per ſingulas litteras, cuius generis eſt Leonis Sapientis quaſi diſtichum, lib. VI. Anthologiæ epigrammatum Græcorum hoc modo,

Σοφὸς ἔγωγε ἤδη ὢν σῶ, χερῶ δ' ἦν σῶν, γελῶ τὸ
Κάτω. λέγων, εἰ ὁ παραχθεὶς σῶ, ἤδη ἔγωγε σοφός.

Hoc enim ſi retroacto curſu à fine relegatur, non motis loco litteris idem redit. Aut per ſingula tantùm verba. quod genus Diomedes & Victorinus; qui prioris generis non meminerunt, reciprocos vocant. Sed horum rurſus duæ ſunt ſpecies. Nam reciproci (vt ad epiſtolam XI. lib. VIII. obſeruari cœptum) aut per ſingulos verſus redeunt, tum generis eiuſdem, vt hic pentameter Porphyrianus,

Auſoniæ decus, & lux pia Romulidum,

in pentametrum alterum,

Romulidum pia lux, & decus Auſoniæ.

tum diuerſi, vt hic heroïcus Porphyrij eiuſdem,

Omne genus metri tibi pangens, optime Baſſe,

in Sotadicum,

Baſſe optime pangens tibi metri genus omne.

Aut per totum elegum. quale eſt diſtichum Sidonij de torrente, & hoc Nicodemi Heracleotæ eodem libro VI. Anthologiæ.

Πλωτελόπι τόδε σοι φᾶρος καὶ χλαῖναν ὀδοντὶς
Ηνεῦκαν, δολιχὴν ἐξανύσας ἄτραπον.

quod ita recurrit,

Ἄτραπον ἐξανύσας δολιχὴν, ἤνεγκαν ὀδοντὶς
Χλαῖναν καὶ φᾶρος σοὶ τόδε πλωτελόπι.

PATAVINIS VOLVMINIBVS] Nondum enim perierat pars illa operis Liuiani. de qua & Symmachus lib. IV. epiſt. XVII. *Priſcas Gallorum memorias deferri in manus tuas poſtulas. reuolue Patauini ſcriptoris extrema, quibus res C. Cæſaris explicantur.*

IVVENTII MARTIALIS] Quidam *Viuentij*. Idem fortaſſe qui Gargilius Martialis, quem inter auctores, qui Cæſarum vitas in litteras miſerunt, numerauit Vopiſcus in Probo; & Lampridius in Alexandro, cuius ætate vixit. Quamquam hic Gargilius quoque Martialis nuncupatur ab Æmiliano, Seruio, & Caſſiodoro, qui eius etiam de cura hortorum libros commemorant.

BALBI EPHEMERIDEM] Iulij Cæſaris de rebus ſuis Ephemeridem citant Plutarchus, & Seruius ad XI. Æneidos. Ad Balbum item eſt Hirtij liber octauus, quem ad reliquos VII. Commentariorum Cæſaris adiecit. Balbi autem Ephemeridis, quæ C. Cæſaris geſta explicaret, mentio nobis extra hunc locum apud veteres non occurrit.

ATACEM SONARE] Qui fluuius Narbonem alluit, patriam Leonis & Conſentij. Fortunatus: XV.

Excipit hinc Narbo, qua littora plana remordens
Mitis Atax Rhodani molliter intrat aquas.

Id eſt eaſdem quas Rhodanus. Cycno ſe poſt Pindarum comparauit Horatius lib. II. Carminum. Sidonius ergo Atacem cum Aufido Apuliæ componit, Narbonenſes hos poëtas cum Horatio.

IN LIGVSTIDE PROCVLVS] De hoc, vt monui, Ennodius libro I. Carminum, in præfatione Proculi nepotibus dicta:

Horum Pindareus fulmina vincit auus.
Docta Camenali cecinit qui carmina plectro,
Cuius Apollinei nil tacuere chori.

VOTA DESTITVTA LITTERIS] Malè hactenus, *vota diſtent vt à litteris.* Certa & neceſſaria emendatio. in qua tamen diuinandum fuit, cùm manuſcripti nihil iuuarent. Senſus eſt apertus. Deſtituta enim litteris vota dicuntur, eius, qui velit quidem, ſed ob imperitiam non poſſit.

XVI. PERAGRATIS DIOECESIBVS] Hîc diœceſes poſuit pro parochiis. diſtinxerat lib. VII. epiſt. VI. *nulla in deſolatis cura diœceſibus, parochiiſque.* Ibi enim diœceſim ea notione dixit, qua hodie ſumitur, pro tota Epiſcopi iuriſdictione. Interdum verò latiùs porrigitur ad integram prouinciam Archiepiſcopi; vt Remenſis ac Senonenſis diœceſis in chronico Frodoardi anno DCCCCLXII. Immo etiam ad Primatis adminiſtrationem, quæ multas prouincias complectitur, vt lib. VI. Capitularium, & in epiſtola Nicolai Papæ ad Michaëlem Imp. Nonnunquam etiam contrahitur ad curias, ſeu parochias, quæ multæ in vna diœceſi, vt hoc loco, & apud Gregorium Turon. *Briuatenſis diœceſis* lib. IV. XIII. & diœceſes Ruthenicæ Eccleſiæ l. VII. XXXVIII. Sic viciſſim parochia ſæpe pro integra diœceſi, vt Viuarienſis parochia Adoni Viennenſi, & Sueſſionenſis Rothaldo in epiſtola ad Nicolaum. Capitularium libro eodem, *Vnuſquiſque Epiſcoporum habeat ſuæ parochiæ poteſtatem.* Hincmarus Nicolao: Quia *non ſolùm diœceſis, verum etiam parochia mea inter duo regna ſub duobus regibus habetur diuiſa.* id eſt non ſolùm Prouincia, verùm etiam Epiſcopatus Remenſis.

GEMINÆ CORONÆ] Statuæ æreæ, & Præfecturæ vrbanæ. Has enim coronas vocat, vt ſequentia declarant.

STATVAM PERENNEM] Statuam Sidonio poſitam fuiſſe ſub Auito Aug. argumento eſt, quòd ſtatuæ huius meminit in epigrammate ad Priſcum Valerianum, quod ſuperſtite Auito, & calente adhuc Panegyrici memoria, ſcriptum patet. idque miror viros doctos non animaduertiſſe, qui ſub Maioriano poſitam volunt. Præfecturam autem ab Anthemio II. Conſule adeptus eſt, cùm Romam iterum veniſſet, poſt annos circiter decem, quod eſt Sidonio, tempus prope poſt biluſtre. Rurſum dupliciſtatua donatum Sidonium, vna in Græca, altera in Latina Bibliotheca, cenſuit elegantiſſimus Lipſius

cap. x. de Bibliothecis. Mihi auctor eſt Sidonius, non ſolùm hoc loco, ſed in eodem etiam Carmine ad Valerianum, vnicam fuiſſe: in porticu nimirum, qua iter ad vtramque Bibliothecam. Sic enim ait:

Nil vatum prodeſt adiectum laudibus illud,
Vlpia quòd rutilat porticus ære meo.

COMMATE BINO] Alioqui vitioſum eſt pentametrum, niſi duplici commate conſtet, quorum parti ſit, vt loquitur Terentianus, finis vtrique ſuus. Ideo hunc improbat: *Inter noſtros gentilis oberrat equus*, quia cola diuiſa non habet. & Hephæſtion illum Callimachi, *Ἱερὴ νῦν ἢ Διονυσιάδεω φωνή.*

QVI TOLOSATEM] Saturninum primum Toloſatum Antiſtitem. Saturnini nomen reſpuebat metri ratio, ſed carminis legem ſpreuit, ne ſancti viri memoriam præteriret. Quod ipſum in huiuſmodi nominibus cauſati paſſim poëtæ. vt in alio eiuſdem nominis Saturnino Prudentius in Martyres Cæſaraugustanos, in Earino Martialis lib. IX. XII. in Pariambo Terentianus. Vetus Epitaphium Romæ duplici licentia.

Θ K
Φιλήτῳ τόδε σῆμα κατοιχομένῳ συνομεύνῳ
Ἀβασκαντὶς γαμετὴ μνημοσύνης ἕνεκεν.

Hoc eſt,

Phileto hunc tumulum defuncto morte marito
Abaſcantis coniunx grati animi officio.

Nam ectaſi vſus eſt auctor in Phileto, in Abaſcantide pleonaſmo. Religioſior in Itinerario ſuo Numatianus, qui cùm Venerij Rufij Voluſiani verum nomen, hoc eſt vltimum, ſaluis metri legibus verſu complecti non poſſet, ſatis habuit deſiderium ſuum teſtari:

Hic Præfecturam ſacræ cognoſcimus vrbis
Delatam meritis, dulcis amice, tuis.
Optarem verum complecti carmine nomen:
Sed quoſdam refugit regula dura pedes.
Cognomen verſu Veneri cariſsime Rufi,
Illo te dudum pagina noſtra canit.

Alloquitur enim, vt dixi, Voluſianum, Albini filium; cuius proprium nomen Voluſianus, cognomina Venerius Rufius. Idem paulo ſuperiùs:

Rufius Albini gloria magna patris,
Qui Voluſi antiquo deriuat ſtemmate nomen.

Vrbanæ verò Voluſiani Præfecturæ, quam ei delatam gratulatur, teſtis eſt Voluſiani ipſius P. V. Edictum aduerſus Cæleſtium hæreticum. Itaque Numatiani Itinerario, noſtra quidem coniectura, redintegrandus eſt titulus, AD RVFIVM VENERIVM VOLVSIANVM.

NOTÆ AD CARMINA.

AD PANEGYRICVM ANTHEMII.

PANEGYRICORVM Sidonij præpoſterus eſt ordo. Recta ſeries erat, vt primo loco appareret Panegyricus Auiti, tum deinde Maioriani, poſtremò Anthemij. qui Maioriano poſt Seuerum ſucceſſit, ἀνὴρ, vt Theophanes in Chronico ſcribit, χριστιανικώτατος, καὶ εὐσεβῶς τὴν βασιλείαν ἰθύνων. *vir Chriſtianiſſimus, & qui cum pietate imperium rexit.* Ex quo Damaſcij vanitatem redarguas, qui in vita Iſidori Ægyptij Anthemium finxit impium, atque ἑλληνόφρονα, & qui occulta de renouando idolorum cultu conſilia mente agitaret. Quæ autem occaſio & cauſa Sidonio fuerit Panegyrici Anthemiani, docuit nos epiſtola IX. lib. I. Ex ea enim Romæ dictum conſtat Kalendis Ianuariis, cùm Anthemius Auguſt. imperium nuper adeptus, Conſulatum alterum (priorem quippe adhuc priuatus Conſtantinopoli egerat) ſolenni Principum more auſpicaretur, anno Chriſti CDLXVIII. Quare ab hac iteratorum faſcium gratulatione laudationis ducit exordium.

I. CORAM VICTORE] Alij *doctore*, vt vulgati. Sed cùm in plerisque *victore* legeretur, non dubitaui, quin id eius nomen eſſet, qui
v. 25. ſacri palatij Quæſtor fuit Anthemio.

II. PETIIT QVEM ROMVLA VIRTVS] Legationis, qua Romani mortuo Seuero principem à Leone poſtularunt, meminit Euagrius
v. 13. lib. II. cap. XVI. ἐκ πρεσβείας δὲ τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων Ἀνθέμιος βασιλεὺς τῆς Ῥωμαίων ἐκπέμπεται. Theophanes τῆς συγκλήτου πρεσβείας, Senatus legationem vocat. Delatum autem à Leone imperium Anthemio teſtantur omnes, & Leo ipſe in Nouella *De bonis vacantibus.* vbi & filium ſuum

ſuum ea cauſa, quòd purpuræ auctor illi fuiſſet, nominat Anthemium. Hinc illa vtriuſque Principis concordia, quam toto poëmate prædicat: cuiúſque index aureus nummus, in quo Leo & Anthemius conſertis inter ſe manibus, & pacis nomen adſcriptum.

NE TE, PIRATA] De Genſerico Vandalorum rege, quem piratam, prædonem, latronem appellare ſolet. 18.

ORBIS ROMA TVI] Conſtantinus, cùm vrbem à ſe conditam 31. omnibus ornamentis Romæ æquaſſet, quod reliquum erat, lata lege adiecit, vt Conſtantinopolis noua Roma diceretur, vt narrat Socrates lib. I. Hiſt. c. XII. Certant exinde ſcriptores in vtriuſque Romæ comparatione. Gregorius Nazianzenus in Carmine de vita ſua, adeo æquales facit, vt ſitu tantùm ac loco diſcrepare dicat. Iulianus verò Auguſtus in Encomio Conſtantij nouam veteri longè poſtponit. Πόλιν τε, inquit, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέστησεν ἐν οὐδὲ ὅλοις ἔτεσι δέκα, τοσούτῳ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μείζονα, ὅσῳ τῆς ῥώμης ἐλαττοῦσθαι δοκεῖ. ἧς τὸ δευτέραν τετάχθαι μακρῷ βέλτιον ἔμοιγε φαίνεται, ἢ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μείζονα καὶ πρώτην νομίζεσθαι.

EOOS, V. QVIRITI.] Hæc vetus & vera lectio. nec aliam pati- 32. tur ſenſus, aut ſtructura orationis. Nam ſi *Quirini* legas, quod viro docto placuit, ſententia corrumpitur, & τὸ *Eoo* ἀσυνάρτητον manet. Eoos ergo Quirites vocat ciues Conſtantinopolitanos. Sequitur enim, ſi Conſtantinopolis noua eſt Roma, vt incolæ Quirites dicantur.

CALCHIDICI EVRI] Byzantiis Eurus ſpirat è proxima Cal- 49. chedone. Calchidicum ergo dixit pro Calchedonio, vt Paulinus Natali XI.

Et quæ Calchidicis Euphemia martyr in oris
Signat virgineo ſacratum ſanguine littus.

Nam Calchedone paſſam eſſe S. Euphemiam nemo neſcit. Sic Apollonium Stoïcum philoſophum, Marci & Lucij Cæſarum magiſtrum, alij Calchedonium appellant, vt Capitolinus in Marco, & Eutropius lib. VIII. alij Calchidicum, vt Euſebij interpres Hieronymus in chronico, & Caſſiodorus in Faſtis. Et Capitolinus idem in Antonino Pio Apollonium Calchide accitum ait, quod alij dicerent Calchedone. Aliud eſt Chalcidicus à Chalcide Eubœæ: aliud Calchidicus à Calchide ſeu Calchedone Bithyniæ. Quam quidem Chalcedonem hodie ſcribunt omnes, & Græci χαλκηδόνα, quo etiam modo ſcribendam cenſuit Stephanus in voce Καλχηδών. Sed qui antiqua monumenta tractant, aliam in omnibus ſcripturam obſeruant. Quarta denique ipſa Synodus œcumenica in vetuſtiſſimis exemplaribus non Chalcedonenſis, ſed Calchedonenſis nuncupatur. Et quod fidem præcipuè facit, nunquam aliter veteres nummi. Vidimus ſanè complures, tum

Oo

Cæſarianos, tum antiquiores alios: atque in his vnum, in quo parte aduerſa caput eſt Apollinis, cuius templum in ea vrbe fuiſſe teſtis eſt in Pſeudomante Lucianus, in auerſa tripus cum inſcriptione ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ, quæ ipſa eadem eſt in omnibus aliis.

57. ITVR IN ÆQVOR MOLIBVS] De amplitudine ac frequentia vrbis Conſtantinopolitanæ, eiúſque ædificiis mari impoſitis, Zoſimus lib. II. Hiſtoriæ. Sidonius moles illas puluere Puteolano congeſtas fuiſſe ſignificat, quem ad ſtructuras, quæ in aqua fiebant, transferri ſolitum docet Vitruuius lib. v. cap. XII. è regionibus quæ ſunt à Cumis continuatæ ad promontorium Mineruæ. Eſt autem puluis Puteolanus ſimilis arenæ. Ideo ἄμμον appellat Strabo, & iuncta voce ἀμμοκονίαν. Noſter arenam Dicarchæam, id eſt Puteolanam. Puteolorum enim vetus nomen, Plinio teſte, Diceærchia, Δικαιαρχεία. quod poëtis eſt Dicarchia, Dicarchis Petronio.

67. TALI TV CIVIS AB VRBE] Conſtantinopolitanum domo fuiſſe Anthemium, docemur etiam ex libello περὶ κτισμάτων ΚΠ. de ædificiis Conſtantinopolitanis. in quo legimus Anthemium ædes ſuas Conſtantinopoli, cùm inde diſcederet, conſecraſſe, in iíſque templum, gerocomium, & lauacrum condidiſſe. Sic enim habet: τὰ ἀνθεμίου, οἶκος ἦν ἀνθεμίου μαγίστρου ἐν τοῖς χρόνοις μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως. ὃν ἔστεψεν ἡ πόλις, καὶ ἀπέστειλεν εἰς ῥώμην βασιλέα. ὁ αὐτὸς δὲ ἀνθέμιος ἐποίει τὸν οἶκον αὐτοῦ ναὸν, καὶ γηροκομεῖον ἀνήγειρε, καὶ λοῦμα.

68. PROCOPIO GENITORE] Patriæ laudibus patris auíque materni laudes ſubiungit. Pater fuit Procopius, regio ſanguine oriundus, à Procopio nimirum Cilice, cui de purpura & imperio cum Valente contentio. quem Iuliani Auguſti propinquum, cognatúmque Conſtantij fuiſſe, auctor eſt Marcellinus libro XXVI. At Idacius noſter Procopij fratrem non filium appellat Anthemium: *De Conſtantinopoli*, inquit, *à Leone Auguſto Anthemius frater Procopij cum Marcellino, aliiſque Comitibus viris electis, & cum ingenti multitudine exercitus copioſi ad Italiam Deo ordinante directus aſcendit.*

75. HVIC QVONDAM IVVENI] A Procopio Anthemij patre pacem cum Perſis renouatam ait: eundem mox Magiſtrum militum per Orientem creatum, atque Patricium. Pacis deſcriptio tota eſt è Claudiano I. in Stiliconem. Idem enim argumentum. Pacis fœdus cum Perſis ſanxerat Stilico, ſanxit & Procopius. Nam pax per illa tempora bis facta cum Perſis. Primùm à Theodoſio Magno cum Artaxerxe, ſiue alius rex fuit, Richomere & Clearcho Conſulibus, anno Chriſti CCCXXCIV. Legationis Perſicæ, qua pacem à Theodoſio poſtularunt, meminere Pacatus in Panegyrico, Socrates lib. v. & Marcellinus Comes Conſulibus ſupraſcriptis, & alij. Appendix ad Victorem: *Cum Perſis quoque petitus pacem pepigit.* Illa eſt, quam Stilico legatus compo-

fuit, elegantérque & copioſè deſcribit Claudianus. Iterum à Theodoſio minore cum Vararane rege, poſt acre ac multiplex bellum, icta eſt, Honorio XIII. Theodoſio X. Coſſ. anno CDXX. vt annotant iidem Socrates, & Marcellinus. De hac loqui Sidonium nulla eſt controuerſia, cùm Theophanes & Cedrenus Procopio auctore factam confirment.

PROCOPIO DICTANTE MAGIS.] Vulgati hactenus, *Procopio dictante. magis iuratur*, &c. nullo ſenſu. Locum interpunctione correximus, nomine Magis reddito. Claudianus de pace Stiliconis. 83.

Thuris odorati cumulis, & meſſe Sabæa
Pacem conciliant aræ, ritúque iuuencos
Chaldæo ſtrauere Magi. rex ipſe micantem
Inclinat dextra pateram, ſecretáque Beli
Et vaga teſtatur voluentem ſidera Mithram.

Magi enim Perſarum erant Theologi & ſacerdotes, diuinatum rerum periti & adminiſtri. quod vocem ipſam ſonare docet Porphyrius περὶ ἀποχῆς τῶν ζώων libro III. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς Πέρσαις οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ, καὶ αὐτοῦ θεράποντες, μάγοι μὲν ὀνομάζονται. τοῦτο γὰρ κατὰ τὴν ἐπιχώριον διάλεκτον σημαίνει ὁ μάγος. In penultimo verſu Claudiani *Beli* reſtitui, pro *belli*. Belum enim intelligit; quem vt Deum municipem colebant Chaldæi, vt obſeruant Minutius Felix in Octauio, & Sulpitius Seuerus Hiſtoriæ II.

IGNIS ET VNDA DEVS] Hos enim pro Diis habuiſſe Perſas compertum eſt. Herodotus Thalia: Πέρσαι θεὸν νομίζουσιν εἶναι τὸ πῦρ. Idem etiam eodem libro de aqua teſtatur, & Strabo lib. XV. Diogenes Laërtius in prooemio operis ſui. Sed præcipua ignis veneratio. Chryſoſtomus ἀνδριάντων IV. Θεὸς παρὰ τοῖς Πέρσαις νομίζεται τὸ πῦρ. καὶ τιμῶσιν αὐτὸ μετὰ πολλῆς θεραπείας οἱ βάρβαροι. Inde ſacra illorum πυρεῖα. & apud Socratem & Euagrium, in caſtris Iſdigerdæ & Choſroæ regum σεβαστὸν πῦρ. Nam ignem in ſacris foculis perpetuum circumferebant. Religionis originem Ethnici ſcriptores Perſæ adſcribunt: noſtri Nembrotho Cham nepoti, vt Marius Victor lib. III. in Geneſim. 84.

SVSCIPIT HVNC REDVCEM] Procopius poſt fœdus Perſicum Magiſter vtriuſque militiæ, ac Patricius factus eſt à Theodoſio. quod teſtatur Theodoſij ipſius lex XXXVI. Cod. Theod. De erogatione annonæ militaris, cum inſcriptione *Procopio Magiſtro militum per Orientem*, Victore Conſule data, hoc eſt biennio poſt pacem. Magiſtri militum in Orientali imperio per diœceſes à Theodoſio magno diuiſi tres fuere, per Orientem, per Thracias, per Illyricum. Diœceſeos Orientis caput Antiochia ad Orontem. limes verò, vt Marcellinus lib. XIV. docet, à Tauri montis iugo, ripíſque Euphratis ad Nilum vſque porrigebatur. Quare Æthiopum quoque fines attinge- 89.

bat. Ita nec breuiùs, nec aptiùs à Sidonio comprehendi potuit tota adminiſtratio Magiſtri militum per Orientem.

94. Hvic socer Anthemivs] Matetnus Anthemij Auguſti auus fuit Anthemius, Præfectus & Conſul ſub A·adio. is nimirum, qui poſt mortem Arcadij totam imperij molem pro Theodoſio adhuc impubete ſuis humeris ſuſtinuit. *μέγας Ανθέμιος* Synesio, *τῶν τότε ἀνθρώπων φρονιμώτατος* Socrati, multis & eximiis laudibus ornatus à Chryſoſtomo epiſtola cxlvii. Conſulatum cum Stilicone geſſit anno cdv. Præfecturam per annos xiii. continuauit.

120. Dvm lavrea flagrat] De hoc prodigio in Iulij Cæſaris ortu, qui præter Sidonium ſcribat, haud facilè repetias. Neque tamen idcirco fidem minuam. Quàm multa enim apud Sidonium ſunt, quæ alibi hodie non leguntur?

124. Macvlis genitricis] Hæc verba diuelli à ſuperioribus debent, vt cum ſequentibus cohæreant, & ad Auguſtum referantur, non ad Alexandrum. De Olympiade enim Alexandri matre nemo ſcribit, in corpore eius relictam fuiſſe maculam à ſerpente ex quo conceperat. De Attia Auguſti matte ſcripſerat Aſclepiades Mendeſius, ex quo narrat Tranquillus cap. xciv.

167. Cynicorvm tvrba] Si vtriuſque ſectæ originem ſpectes, antiquior Epicuro Antiſthenes Cynicorum parens: ſi dogmata, longè diſſimillima, præcipuè circa finem bonorum. Quomodo ergo Cynici Epicureos ſectati? Docet Auguſtinus xix. de Ciuitate, fuiſſe qui cùm voluptatem cum Epicureis ſummum bonum prædicarent, Cynici tamen, quòd eorum habitu & conſuetudine vterentur, appellari ſolerent. De his loqui videtur Sidonius, de quibus & Origenes lib. iv. in Exodum.

194. Princeps cvi mvndvs] Marcianus Auguſtus. Is enim filiam Anthemio deſponderat. Euagrius lib. ii. *ᾧ Μαρκιανὸς ὁ πρόσθεν βεβασιλευκὼς τὴν οἰκείαν κατηγγύησε παῖδα.* Ita fere omnes, cùm de Anthemij creatione agunt, Marciani generum dicunr. Sidonius Euphemiam infrà vocat, eámque vnicam patri filiam fuiſſe docet, quod alij ſcriptotes non ptodunt.

199. Comitis sed ivre recepto] Anthemium ait Comitiuæ inſignibus ornatum fuiſſe, cùm ad tuendum Danubij limitem miſſus eſt. Quod quidem non eſt intelligendum de Comitiua Orientis, cui nihil eſt cum Danubij tractu commune. Sed qualis erat Comitum rei militaris, qui cum primi ordinis Comitiua militaribus copiis præfici à Principe ſolebant, & Prouinciarum Ducibus æquabantur? Theodoſius iunior Cod. de Comitibus rei militaris: *Eos, inquit, qui ſub Comitiua primi ordinis dignitate peculiariter ad quamlibet prouinciam, vel prouincias defendendas milite credito auctoritate noſtri numinis deſti-*

nantur, Ducibus adæquamus. Erat is quaſi gradus ad militum Magiſteriam, ad quam poſtea prouehebantur. Marcellinus lib. xxvi. *Equitius Illyriciano præponitur exercitui, nondum Magiſter, ſed Comes.* & poſt alia: *Valentinianus Equitio aucto Magiſterij dignitate repedare ad Illyricum deſtinabat.* Quomodo & Conſtantium, Bonifacium, Aëtium priùs Comites, deinde Magiſtros fuiſſe legimus. & Anthemius noſter poſt hanc expeditionem continuò vtriuſque militiæ Magiſter creatus eſt.

VTRIQVE MAGISTER MILITIÆ] Ἀρχαϊκῶς dictum, pro vtriuſque. Nam vetuſtiſſimi, teſte Priſciano, omnem genitiuum in IVS deſinentem I etiam littera terminabant. Cæcilius Comicus, *Nulli alij rei, niſi amicitiæ eorum cauſa.* Afranius in Suſcepta. *Adeo vt te ſatias caperet toti familiæ.* Poterat & *vtraque* dici, antiqua etiam conſuetudine, quam ſecutus eſt Fortunatus ad Bodegiſilum, *De bonitate tua lis eſt regionis vtraque.* 205.

IAMQVE PARENS DIVOS] Sic optima exemplaria. Nec dubitandum, quin ita ſcriptum ſit à Sidonio. Nam vulgata editio, *paris Diuos*, ridicula eſt & nulli rei. Diuos parens Marcianus poſt mortem dicitur, vt Diuos Iulius, & Diuos Auguſtus in nummis, & Diuos Traianus in hoc antiquæ Inſcriptionis fragmento, quod paucis ab hinc annis erutum eſt in agro Ricinenſi. 210.

DIVOS TRAIANVS,
AVGVSTVS
CONCESSA TVSCILI
NOMINATI HEREDITATE
REIPVB. RICINENSI
BALNEVM ET PLATIAS
....

Sic infrà de Marciano eodem,

patrio veſtiri murice natam
Gaudeat Euphemiam ſidus diuale parentis.

Iam, inquit, defuncto ſine maſcula prole Marciano, imperium tibi ob coniugem eius filiam debebatur. Sed tu regnandi minimè cupidus, Leonem tibi præferri paſſus es, à quo ipſe poſtea non generis, ſed virtutis prærogatiua, in regni ſocietatem vocarere. Hactenus ergo geſta ſuperſtite Marciano. Quæ ſequuntur, ad Leonis tempora pertinent, vt duplex bellum Anthemij, Gothicum & Hunnicum.

VALAMERIS AB ARMIS] Belli Gothici auctor fuit Valamer Oſtrogothorum rex, is qui cum Theodemire & Vindemire fratribus Attilam bello Gallico ſecutus, poſt eius interitum ſedes in Pannonia cum annuis muneribus obtinuit à Marciano. Quæ cùm lentiùs deinde præſtarentur à Leone, Illyricum pæne totum, vt Iornandes in Geticis narrat, populando vaſtauit. Ideo populatores à Sidonio vocan- 225.

bat. Itanec breuiùs, nec aptiùs à Sidonio comprehendi potuit tot administratio Magiſtri militum per Orientem.

94. HVIC SOCER ANTHEMIVS] Maternus Anthemij Auguſti auus fuit Anthemius, Præfectus & Conſul ſub Arcadio. is nimirum qui poſt mortem Arcadij totam imperij molem pro Theodoſio adhuc impubere ſuis humeris ſuſtinuit. μέγας Ἀνθέμιος Synesio, τῷ τότε ἀνθρώπων φρονιμωτάτῳ Socrati, multis & eximiis laudibus ornatus à Chryſoſtomo epiſtola CXLVII. Conſulatum cum Stilicone geſſit anno CDV. Præfecturam per annos XIII. continuauit.

120. DVM LAVREA FLAGRAT] De hoc prodigio in Iulij Cæſaris ortu, qui præter Sidonium ſcribat, haud facilè reperias. Neque tamen idcirco fidem minuam. Quàm multa enim apud Sidonium ſunt quæ alibi hodie non leguntur?

124. MACVLIS GENITRICIS] Hæc verba diuelli à ſuperioribus debent, vt cum ſequentibus cohæreant, & ad Auguſtum referantur non ad Alexandrum. De Olympiade enim Alexandri matre nemo ſcribit, in corpore eius relictam fuiſſe maculam à ſerpente ex quo conceperat. De Attia Auguſti matre ſcripſerat Aſclepiades Mendeſius, ex quo narrat Tranquillus cap. XCIV.

167. CYNICORVM TVRBA] Si vtriuſque ſectæ originem ſpectes, antiquior Epicuro Antiſthenes Cynicorum parens: ſi dogmata, longè diſſimillima, præcipuè circa finem bonorum. Quomodo ergo Cynici Epicureos ſectati? Docet Auguſtinus XIX. de Ciuitate, fuiſſe qui cùm voluptatem cum Epicureis ſummum bonum prædicarent, Cynici tamen, quòd eorum habitu & conſuetudine vterentur, appellari ſolerent. De his loqui videtur Sidonius, de quibus & Origenes lib. IV. in Exodum.

194. PRINCEPS CVI MVNDVS] Marcianus Auguſtus. Is enim filiam Anthemio deſponderat. Euagrius lib. II. ᾧ Μαρκιανὸς ὁ πρόσθεν βασιλεὺς τὴν οἰκείαν κατηγγύησε παῖδα. Ita fere omnes, cùm de Anthemij creatione agunt, Marciani generum dicunt. Sidonius Euphemiam infrà vocat, eámque vnicam patri filiam fuiſſe docet, quod alij ſcriptores non produnt.

199. COMITIS SED IVRE RECEPTO] Anthemium ait Comitiuæ inſignibus ornatum fuiſſe, cùm ad tuendum Danubij limitem miſſus eſt. Quod quidem non eſt intelligendum de Comitiua Orientis, cui nihil eſt cum Danubij tractu commune. Sed qualis erat Comitum rei militaris, qui cum primi ordinis Comitiua militaribus copiis præfici à Principe ſolebant, & Prouinciarum Ducibus æquabantur? Theodoſius iunior Cod. de Comitibus rei militaris: *Eos, inquit, qui ſub Comitiuæ primi ordinis dignitate peculiariter ad quamlibet prouinciam, vel prouincias defendendas milite credito auctoritate noſtri numinis deſti-*

nantur, Ducibus adequamus. Erat is quaſi gradus ad militum Magiſteriam, ad quam poſtea prouehebantur. Marcellinus lib. xxvi. *Equitius Illyriciano præponitur exercitui, nondum Magiſter, ſed Comes.* & poſt alia: *Valentinianus Equitio aucto Magiſterij dignitate repedare ad Illyricum deſtinabat.* Quomodo & Conſtantium, Bonifacium, Aëtium priùs Comites, deinde Magiſtros fuiſſe legimus. & Anthemius noſter poſt hanc expeditionem continuò vtriuſque militiæ Magiſter creatus eſt.

VTRIQVE MAGISTER MILITIÆ] Ἀρχαϊκῶς dictum, pro vtriuſque. Nam vetuſtiſſimi, teſte Priſciano, omnem genitiuum in IVS deſinentem I etiam littera terminabant. Cæcilius Comicus, *Nulli alij rei, niſi amicitia eorum cauſa.* Afranius in Suſcepta. *Adeo vt te ſatias caperet toti familiæ.* Poterat & *vtraque* dici, antiqua etiam conſuetudine, quam ſecutus eſt Fortunatus ad Bodegiſilum, *De bonitate tua lis eſt regionis vtraque.*

IAMQVE PARENS DIVOS] Sic optima exemplaria. Nec dubitandum, quin ita ſcriptum ſit à Sidonio. Nam vulgata editio, *paris Diuos*, ridicula eſt & nulli rei. Diuos parens Marcianus poſt mortem dicitur, vt Diuos Iulius, & Diuos Auguſtus in nummis, & Diuos Traianus in hoc antiquæ Inſcriptionis fragmento, quod paucis ab hinc annis erutum eſt in agro Ricinenſi.

DIVOS TRAIANVS,
AVGVSTVS
CONCESSA TVSCILI
NOMINATI HEREDITATE
REIPVB. RICINENSI
BALNEVM ET PLATIAS
....

Sic infrà de Marciano eodem,
patrio veſtiri murice natam
Gaudeat Euphemiam ſidus diuale parentis.

Iam, inquit, defuncto ſine maſcula prole Marciano, imperium tibi ob coniugem eius filiam debebatur. Sed tu regnandi minimè cupidus, Leonem tibi præferri paſſus es, à quo ipſe poſtea non generis, ſed virtutis prærogatiua, in regni ſocietatem vocarere. Hactenus ergo geſta ſuperſtite Marciano. Quæ ſequuntur, ad Leonis tempora pertinent, vt duplex bellum Anthemij, Gothicum & Hunnicum.

VALAMERIS AB ARMIS] Belli Gothici auctor fuit Valamer Oſtrogothorum rex, is qui cum Theodemire & Vindemire fratribus Attilam bello Gallico ſecutus, poſt eius interitum ſedes in Pannonia cum annuis muneribus obtinuit à Marciano. Quæ cùm lentiùs deinde præſtarentur à Leone, Illyricum pæne totum, vt Iornandes in Geticis narrat, populando vaſtauit. Ideo populatores à Sidonio vocan-

tur, repreſſique Anthemij viribus dicuntur. Coactus tamen Impera tor conſueta munera largiri, pacis obſide Theodemiri filio Theode rico, qui Italiæ poſtea rex fuit, à Gothis dato, ſub annum, vt e Theoderici ætate, quam Iornandes notat, coniicio, CDLXII.

233. HOSTILES C. H. DRACONES] Non quòd dracones inte Romana ſigna non fuerint: ſed quòd eorum proprium ac princeps a quila. Nam vt primum ſignum, Vegetio Renato teſte, totius legio nis aquila: ſic dracones ſingularum cohortium. Atque vt in caſtri aquilifer, qui aquilam portabat, ſic draconarij, qui dracones. The miſtius oratione VI. ὁ χρυσοῦς ἀετὸς, οὐδὲ δράκοντες λεπτῶν ὑφασμάτων. 8 Prudentius de militibus qui Chriſtiani fiebant:

Cæſaris vexilla linquunt, eligunt ſignum crucis,
Próque ventoſis draconum quæ gerebant palliis,
Proferunt inſigne lignum quod draconem ſubdidit.

Sidonius ipſe in Panegyrico Maioriani

--- iam textilis anguis
Diſcurrit per vtramque aciem, Romanam & Vandalicam.

236. BELLI MAGIS ACTA REVOLVO] Hunnici belli, quod Anthemio duce aduerſus Hormidacem ad Serdicam in Dacia geſtum eſt, memoria omnis apud alios auctores interiit. Falluntur enim, qu cum Carolo Sigonio bellum hoc eſſe putant, in quò Arnegiſlus Ma giſter militum cum Attila pugnans in Dacia ripenſe occiſus eſt, v Marcellinus Comes, & Iornandes narrant. Quis non videt de bello hîc agi, in quo dux hoſtium Hormidac non Attila, Magiſter militum Anthemius, non Arnegiſlus? Diſcrepant etiam tempora. Nam Arne giſlus Theodoſio viuente occubuit, Callepio & Ardabure Conſuli bus: Anthemius verò Leone, vt dictum eſt, regnante hæc geſſit.

243. ALBVS HYPERBOREIS] Comparanda hæc Hunnorum pro ſopographia cum iis quæ de illius gentis origine, forma, moribúſque ſcribunt Marcellinus lib. XXX. Zoſimus lib. IV. & omnium accuratiſ ſimè Iornandes ex Priſco rhetore, Theodoſij ad Attilam legato. Ple raque enim ſunt Sidonij verbis ſimillima.

265. CORN. TERGO GENS ALT. FERTVR, HÆC HABITAT.] Peſſimè antea vulgati. Sed de huius loci emendatione iam monui ad e pigramma XCIV. Ennodij. Aliæ, inquit, gentes equis ſubinde vti ſo lent, hæc in illis habitat. Adeo enim in equis aſſidui erant Hunni, vt pedites nunquam cernerentur. Zoſimus ſuprà: ἐπὶ τῶν ἵππων καὶ διαιτώμενοι καὶ καθεύδοντες. Marcellinus: *Equis propè affixi funguntur mune ribus conſuetis. In ipſis quiuis in hac natione pernox & perdius emit & vendit, cibúmque ſumit & potum: & inclinatus ceruici anguſtæ iumen ti in altum ſoporem ad vſque varietatem effunditur ſomniorum.*

272. PER DACICA RVRA] Belli aream in Dacia fuiſſe oſtendit ad

Serdicam vrbem, quam à Barbaris occupatam obſidione cinxit Anthemius. Serdicam Euſebius in Chronico, Itineraria, & Synodi Nicænæ ſubſcriptiones, Daciæ vrbem cum Sidonio faciunt: Socrates, & Hermias Sozomeni, vbi de Synodo Serdicenſi agunt, Illyrici. Ptolemæus Thraciæ. quò etiam ſpectat & vetus inſcriptio, in qua Diogenes miles natione Thrax, ciuitate Serdica. Quæ quidem vera ſunt omnia. quia Dacia magni Illyrici pars fuit, vt dicetur ad Panegyricum Maioriani. vnde & Serdicam Theodoretus μητρόπολιν vocat Δακίας ἐν Ἰλλυρικοῖς. Daciæ rurſum attributa fuit ora Thraciæ, qua Serdica olim continebatur. Duplex enim fuit Dacia Prouincia. Vetus Traiani, trans Iſtrum: altera Aureliani, quam priore amiſſa reuocatis cis Iſtrum militibus, in vtriuſque Mœſiæ & Thraciæ finibus conſtituit. quæ ſola deinceps appellata eſt Dacia. Sed hanc porrò in duas diuiſam ex Imperij Notitia liquet. Ripenſem, quæ per Præſidem regebatur: & Mediterraneam, in qua Serdica, quæ per Conſularem. Paulinus de obitu Nicetæ: *Et Geta currunt, & vterque Dacus. Qui colit terræ medio, vel ille Diuitis multo bone pelleatus Accola ripæ.*

Socivs mox proditor] De transfuga ſocio Anthemij, qui ad Hunnos in ipſa pugna defecit, in tanta illius ætatis ſcriptorum paucitate nihil habemus. Ex Sidonio conſtat, ab ipſis Barbaris ex pacis fœdere cæſum fuiſſe. Ideo enim cum Annibale confert, qui Romanis à Pruſia rege dedendus erat, niſi veneno ſupplicium anteuertiſſet. 281

Nvnc ades ô Pæan] Pars altera Panegyrici, quæ imperij auſpicia continet, quam poëtico genio pertractat. Fingit enim, mortuo Seuero Italiam, cùm Principe careret, ad Tiberis fontes veniſſe, ac rogaſſe vti Romæ perſuadeat, vt ad Auroram pergat, Principémque ab ea petat. Auroram verò Anthemium Romæ precibus conceſſiſſe. Itaque horum omnium perſonas & congreſſus poëtico more deſcribit. 307

Natvræ lege Severvs] Libius Seuerus (ſic enim vocant veteres nummi) poſt cædem Maioriani, Ricimeris opera imperium tenuit ex A. D. XIII. Kalend. Decemb. CDLXI. deinde quartò pòſt anno eiuſdem, vt fama erat, Ricimeris dolo extinctus eſt XVIII. Kalend. Septemb. Caſſiodorus: *Herminerico & Baſiliſco Coſſ. His Conſulibus, vt dicitur, Ricimeris fraude Seuerus Romæ in palatio veneno peremptus eſt.* Alij ſua morte functum tradunt, vt Paulus Diaconus lib. VI. Quod Sidonius quoque intelligi voluit, cùm naturæ lege mortuum ait. ſiue quòd ita crederet, ſiue vt Ricimerem Anthemij generum ab ea nota vindicaret. Incidimus in breuem Indiculum, Iuſtiniani temporibus ſcriptum, in quo Principes omnes ab Auguſto quot annis regnarint, vbi, & quo genere lethi perierint, paucis ex- 317

plicatur. De Seuero autem ſic habet : *Seuerus Romæ imperauit annis* 1
ibique religioſè viuens deceſsit.

347. AXE MEO NATVM] Duplex cauſa, cur Principem ab Orient
poſci velit. Vna, quòd breui atque inauſpicato regno vſi ſint indigen
omnes, qui ſuperioribus annis regnarant, Maximus, Auitus, Maio
rianus, & Seuerus. Altera, quòd Ricimer, qui poſt Seueri obitur
per interregnum Rempub. moderabatur, Genſerico ſolus reſiſter
non poſſit. Quare maturandum, vt illinc Imperator renuntietur, qu
diu & feliciter regnet Vandalóſque coërceat.

348. HINC VANDALVS HOSTIS] Genſericus ex quo Carthagi
nem cepit, ſed poſt exceſſum præcipuè Valentiniani, vtriuſque impe
rij prouincias adſiduis incurſionibus populari non deſiit, tanta ſu
fiducia, vt interrogante aliquando nauclero, ecquò vela dari iube-
ret, reſpondiſſe feratur, QVO DEVS IMPVLERIT. Ex quo ni-
mirum patet, cur *pirata vagus* Sidonio dicatur, & *hoſtis repentinu*
Theodorico regi apud Senatorem I. Variar. IV. & *repentinus eius in-
curſus, & fortuita depradatio, cunctis littoribus formidanda*, Nouella
Valentiniani, quæ eſt XX. inter Theodoſianas. Quia igitur præter
morem eſt, vt ab Africa irruant Scythæ, hoc eſt Vandali & Alani,
quos alibi Caucaſigenas vocat, hinc eſt quod ait.

--- conuerſóque ordine fati
Torrida Caucaſeos infers mihi Byrſa furores.

Et Carmine XXIII. eadem antitheſi, Genſericum ipſum dixit.

--- Africanæ
Telluris Tanaiticum rebellem.

352. INVICTVS RICIMER] Quòd Ricimerem laudat Sidonius,
Anthemij, qui generum illum adſciuerat, gratiæ imputandum eſt.
Alioqui parum cauſæ habuit, cur hominem amaret, à quo Auitum
ſocerum purpura exutum meminerat. Erat is Patricius & Magiſter
militum. vir, vt Iornandes ſcribit, egregius, & in re bellica tum pro-
pè ſingularis. ſed qui nimia potentia barbaro ingenio abuſus eſt. Nam
non ſolùm Auitum imperio deiecit; ſed Maiorianum occidit, & Se-
uerum, ſi vera fuit fama, clam ſuſtulit. Anthemium quoque ſocerum
ipſum bello adortus Roma capta necauit. nondum ſcilicet à Princi-
pum ſanguine deſtiturus, niſi quadrageſimo ipſe poſt ſoceri necem
die interiſſet. Mixtum illi genus, ſed regium vtrinque, patre Sueuo,
matre Gotha, Valliæ regis filia : eóque nobilior quàm Genſericus,
qui Gundegiſclo quidem rege, ſed matre ſerua ſpurius natus eſt.

363. AVVS HVIVS VALLIA] Valliæ regis de Vandalis, Alaníſque
ad Tarteſſum & Calpen victoriæ ab Idacio & Iſidoro repetendæ ſunt.
Narrant enim Valliam ſub annum Chriſti CDXVIII. Vandalos Silingos
in Bætica deleuiſſe : Alanos verò ſic attriuiſſe, vt cum Vandalis, qui
in

in Gallæcia Gunderico regi parebant, vnum poſtea in regnum coalue-runt. Nec dubium quin de his bellis loquatur Sidonius.

AGRIGENTINI R. DISPENDIA CAMPI] Cladis Siculæ, 367.
qua Genſericus ipſe à Ricimere in Agrigentino littore profligatus, illum Valliæ Vandalorum quondam victoris nepotem eſſe ſenſit, Auito vt reor imperante. Miſſum enim ab Auito aduerſus Vandalos cum exercitu Ricimerem, auctor eſt Priſcus in excerptis legationum. Cæſam etiam Ricimeris Comitis circumuentione Vandalorum multitudinem, quæ Carthagine cum LX. nauibus ſoluerat, inter Auiti res geſtas adnotat Idacius.

CVI CVRRVM CVRII] Quidam *Curium curru.* quod eandem habet ſententiam. Primus elephantos de Pyrrho triumphans du- 373.
xerat Curius Dentatus anno V. C. CDLXXVII. ſed paucos, quatuor duntaxat, vt docet Eutropius. At L. Metellus in triumpho, quem de victis in Sicilia Pœnis egit anno V. C. DIII. centum duxit & viginti, Liuio auctore, vt in Epitome XIX. & Seneca de breuitate vitæ cap. XIV. *Idem, inquit, narrabat Metellum victis in Sicilia Pœnis triumphantem vnum omnium Romanorum ante currum* C. *&* XX. *captiuos elephantos duxiſſe.* Vicit ergo Curij currum Metellus. nec Curij modò, ſed aliorum, quotquot poſtea triumpharunt.

NORICVS OSTROGOTHVM] Barbarorum terror eſt Rici- 377.
mer. Quòd enim Oſtrogothi per Noricos in Italiam, Franci, aliæque gentes Germanicæ per Rhenum in Gallias non irrumpunt, eius metu continentur.

CONSANGVINEO ALANO] Alanos vnam in gentem cum 379.
Vandalis in Hiſpania coaluiſſe iam dictum eſt. Quare vnà in Africam traiecerunt, quod notat Poſſidius in vita ſancti Auguſtini. & Genſericus, ac poſteri, Vandalorum ſimul Alanorúmque reges appellati. vt apud Victorem Vticenſem, in præcepto Hunerici ad Epiſcopos orthodoxos, cuius hæc eſt inſcriptio, *Rex Hunericus Vandalorum & Alanorum vniuerſis Epiſcopis Homouſianis.* itémque in edicto quod legitur lib. III. Inde ergo videre eſt, cur conſanguineos & iuncti Martis Alanos cum Vandalis, Romanæque direptionis ſocios dicat.

PERPETVO STAT PLANTA SOLO] Solea. Genus id co- 400.
thurnorum deſcribit, quod in antiquis ſtatuis videre eſt. in quo, vt Gellij verbis vtar, plantarum calces tantùm infimè teguntur, cetera nuda, & teretibus habenis vincta ſunt. Solum ergo pro ſoleâ poſuit, vt Plautus, Martialis, aliíque. Fornicem verò, pro parte deuexa, & cauo pedis oppoſita, quam lib. VIII. epiſt. XI. cameram dixit, faſceata pariter calceamenta deſcribens, in quibus *vinculorum Concurrentibus anſulis, reflexa Ad crus per cameram catena ſurgit.* Sunt tamen codices, qui non *fornice,* ſed *fomite* legant.

433. DEXTRAM LAMPADIS HASTA REPLET] Auroræ facem ſceptri vice tribuit. quod ex vetere conſuetudine ductum eſt. Nam cum face pingebatur. vnde λαμπαδηφόρος quoque appellata, eóque habitu paſſim cernitur in antiquis monumentis. Ouidius v. Faſtorum :

Poſtera cùm roſeam pulſis Hyperionis aſtris
In matutinis lampada tollet equis.

Et Sidonius ipſe Carmine IX. Indos dixit

Aurora face ciuica peruſtos.

446. NON PORI MODO REGNA P.] Sic legendum cenſui, non *Pharij*, vt in vulgatis. Regnum Pori vltra Hydaſpem erat: in cuius ripa, vt Curtius lib. VIII. narrat, victus eſt, prohibere tranſitu fruſtra conatus Alexandrum. Verùm Erythras Ionicas, Bœoticas, Ætolicas legimus, Hydaſpæas hoc eſt Indicas nuſquam. Erythræos enim Bacchi triumphos Martialis, Erythræas gemmas & ſmaragdos Claudianus, & alia alij, non ab vrbe aliqua, ſed ab Erythræo mari, quod Indiam alluit, nuncuparunt. At Sidonius vrbis nomen eſſe exiſtimauit, eáſque Hydaſpæas, ſagittiferas, tepidas Erythras appellare ſolet, vt à ceteris diſtinguat,

456. VENTIDIO MACTATE SAPOR] Ita libri omnes. Atqu[i] Parthorum regi, quem occidit Ventidius, non Sapori ſed Pacoro nomen fuit. Sed Sapor Sidonio dici potuit quiuis rex Parthorum, vt Arſaces. Ita enim in Panegyrico Auiti legitur in optimis MSS. *Parthicu[s] vltro reſtituit mea ſigna Sapor*, cùm reſtituerit Phraates. Pacorus O[ro]dis F. illo ipſo die, quo ante annos XV. Craſſum ad Carras per Su[re]nam occiderat, à Ventidio ipſe cæſus eſt. Quare Craſſianam cæde[m] Pacori cæde penſatam ait Florus lib. IV. IX.

477. SED SI FORTE PLACET] Pro tot, inquit, Romani iuri[s] prouinciis, quas imperio Conſtantinopolitano tranſcripſi, Princi[-] pem mihi Anthemium concede: Euphemiam filiam, eius vxore[m,] Auguſtam videat Diuus Martianus. adde & Ricimeris nuptias cu[m] filia Anthemij. Quæ omnia ex aliis Sidonij locis nota, præter nome[n] Euphemiæ, quod huic vni loco debemus. De hac tamen Hub. Golt[-] zius antiqui nummi profert inſcriptionem, in qua Fl. Marciana Au[-] guſta vocitatur. quod ſi verum eſt, Fl. Euphemiam Marcianam ap[-] pellatam oportuit. Ceterùm ex Anthemio & Euphemia nati ſunt præter incerti nominis filiam, quæ Ricimeri nupſit, tres filij Marcia[-] nus, Romulus, & Procopius. de quibus multa Theodorus lector i[n] Collectaneis, Malchus Sophiſta in Byzantiacis, & Candidus Iſauru[s] lib. II. Hiſtoriæ.

505. QVEM MODO NAVTICVS VRIT ÆSTVS] Significat An[-] themium, quo tempore ad imperium accitus eſt, Helleſpontiac[o]

claſſi præfuiſſe, quam in eius freti portubus habere ſolebant Imperatores Orientis. Erant enim & claſſes aliæ toto illo mari ad varios vſus diſperſæ, vt Carpathia, Seleucena, Alexandrina, quarum mentio in legibus Auguſtis.

NVNC ALIQVOS VOTO SIMILI] Hoc nomine Anthe- 524
mium opponit, & præfert aliquot Romanis ducibus antiquis, quòd nulla priùs, vt illi, læſus iniuria ad imperium euectus ſit. Nam L. Cincinnatus in mœrore ob Cæſonis filij exilium verſabatur, quando ad Dictaturam, bellúmque contra Æquos gerendum vocatus eſt. M. Camillus Ardeæ exulabat ipſe, cùm aduerſus Brennum Dictator II. creatus eſt. M. Liuius Salinator (is enim eſt, qui Conſul. II. Haſdrubalem Pœnorum ducem ad Metaurum vicit & interfecit) ex priore Conſulatu reus publico iudicio damnatus, multatúſque fuerat. Quæ ſingula exponit Liuius lib. III. V. & XXVII.

QVÆ NVNC TIBI CLASSIS] Aduerſus Vandalos. vt auxilio 540
eſſet Baſiliſco, quem Leo cum ampliſſima claſſe in Africam miſerat contra Genſericum. Quin Anthemium hoc maximè conſilio Imperatorem deſignatum, deſtinatúmque Romam, auctor eſt Procopius in Vandalicis lib. I vbi de hac Baſiliſci expeditione multa. De Anthemianæ verò ſucceſſu Idacius noſter his verbis: *Expeditio ad Africam aduerſus Vandalos ordinata metabularum commutatione & nauigationis importunitate reuocatur.*

AVT GENERO BIS MOX] Alterum conſulatum optat Ricime- 543
ri, qui priorem iam geſſerat anno CDLIX. tertium Anthemio, qui ſecundum tunc inibat.

NOS IAM FESTA VOCANT] Sollemnia publicæ manumiſ- 544
ſionis, quæ à Conſulibus magiſtratum ineuntibus celebrabatur, quam propterea ſollemnitatem Conſulatus appellat Honorius Imp. L. XIII. Cod. Theod. de infirmandis iis quæ ſub tyrannis geſta ſunt. & Caſſiodorus in formula Conſulatus inter alia Conſulum munia recenſet, *ſoluere famulos iugo ſeruili.* Vt igitur Anthemium hoc loco Sidonius, ſic Iulianum Libanius, Mamertinum Marcellinus, Honorium atque Eutropium Claudianus, Heraclianum Honorius lege citata, initio Conſulatus ſeruos manumiſiſſe teſtantur. Marcellinus lib. XXII. *Mamertino Conſule Kalendis Ianuariis ludos edente, manumittendis ex more inductis per admiſſionum proximum.* Claudianus in Eutropium I. *libertatémque daturus, Quam nondum meruit, ſcandit ſublime tribunal.*

AD PANEGYRICVM MAIORIANI.

AVITO Aug. poſt aliquot menſium interregnum ſucceſſit Maiorianus, anno Chriſti CDLVII. Proximo dehinc anno Conſulatum de more geſſit, Alpibúſque aſpera hyeme cum ingenti exercitu ſuperatis, Lugdunum venit, quam vrbem paulo antè in poteſtatem ſuam receperat. Aduentantem Sidonius hoc Panegyrico excepit, cùm veniam ab eo, vt eſt in præfatione, hoſtilis ſocietatis iam impetraſſet. Hoc igitur eſt diſcrimen huius Panegyrici & reliquorum, quòd alij duo Kalendis Ianuariis ad celebranda Conſulatus auſpicia dicti: hic verò alia occaſione, & ſub anni finem: cùm adhuc tamen Conſul eſſet Maiorianus: vt excuſari nequeat Carolus Sigonius, qui biennio pòſt dictum ſcripſit ad annum CDLX. Nam clarè Sidonius, *Imperium*, ait, *iam Conſul habet.*

III. EDITIO AD PETRVM] Carmen hoc malè hactenus Anthemij Panegyrico adnectebatur, quaſi ad illum pertineret; cùm pertineat ad Panegyricum Maioriani, cuius Magiſtro epiſtolarum Petro eius editionem nuncupat. Quare illi præmittitur, ſicut Carmen ad Priſcum Valerianum in antiquis libris præponitur Panegyrico Auiti, cuius eſt editio. Panegyricus Anthemij editionis epigrammate caret, ſicut omnes Claudiani.

V. PRINCEPS CONSVLE CRESCIT] In Panegyrico Auiti.

v. 6. *--- emerita trabeis diademata creſcunt.*

Imperatores enim, cùm ceteras dignitates infra ſe ducerent, Conſulatus tamen infulas non ſolùm fortunæ ſuæ congruere, ſed nomini quoque Auguſto, vt Valentinianus in Nouella ad Sporatium loquitur, decus addere exiſtimarunt. Ideo hunc ſolum ex omnibus adſumebant. Claudianus in Eutropium I.

-- hunc accipit vnum
Aula magiſtratum. vobis, patribúſque recurrit
Hic alternus honos. -----

Libanius Rhetor in Iulianum: μόνη γὰρ ἥδε τιμὴ καὶ βασιλεῦσιν ἥκουσι τύχῃ. Iulianus ipſe in encomio Euſebiæ Auguſtæ. ὅτι ἰδιώτης, οὔτε βασιλεὺς ἔτι ἦν γέγονεν, ὅς οὐ ζηλωτὸν ἐνόμιζεν ὕπατος ὀνομασθῆναι. Claudianus idem in Stiliconem II.

-- titulúmne leuem, paruique decoris
Credimus, Auguſti quo ſe decorare fatentur?

13. SEDERAT EXERTO] Romæ proſopographia, elegans in pri-

mis, & quæ Claudianiæ in Conſulatu Olybrij & Probini, ad cuius exemplum efficta videtur, parum debeat. Porrò Panegyrici huius partes præcipuæ ſunt duæ, quarum alteram fere occupat Africæ oratio Romam exorantis, vt Maiorianus aduerſus Genſericum vltor veniat: alteram poëta ipſeſuapte ex perſona loquens. In illa Maioriani laudes ex iis ducit quæ imperium anteceſſerunt: in hac reliqua perſequitur ad aduentum vſque Lugdunenſem.

ARCAS EQVOS] Vulgati *Argos*. ſed veterum librorum conſen- 45.
ſus Sidonium *Arcas* ſcripſiſſe perſuadet. Alioqui laudantur etiam equi Argolici, vt Arcadici. Strabo lib. VIII. *ἔστι δὲ καὶ τὸ γένος τῶν ἵππων κράτιστον τὸ ἀρκαδικὸν, καθάπερ καὶ τὸ ἀργολικόν.* Et Homero *ἄργος ἱππόβοτον* dicitur, *ἵππιον ἄργος* Euripidi, aptum equis Argos Horatio.

FVLMINIS ET LAPIDEM] Ceraunium gemmam. Claudia- 50.
nus in laude Serenæ,

--- Pireneique ſub antris
Ignea fulmineis legere ceraunia Nymphæ.

Solinus Polyhiſtoris cap. XXXVI. & Iſidorus originum XVI. non in Pirenei iugis, ſed in Luſitania legi tradunt. Duo enim faciunt genera cerauniorum. vnum quod Carmania mittit, cryſtallo ſimile, quod ſplendet tamen cæruleo, & ſub dio poſitum ſplendorem rapit ſiderum: alterum è Luſitanis Hiſpaniæ littoribus, cui color eſt propè rubentis. Alludit Ruricius lib. II. epiſt. XIV. Ceraunię. *Vt poſsis*, inquit, *ſecundùm nomen tuum cum illa beatorum turba vera ſplendere ceraunia, & vocabuli tui auctor exiſtere.* Nomen inde, quòd alibi, quàm in locis κεραυνῷ, id eſt fulmine tactis, non inueniatur.

SVBITO FLENS AFRICA] Africæ icon & oratio, quæ non 53.
parum etiàm habet è Claudiani Gildoniacis. Ibi queritur illa ſe à Gildone oppreſſam, hîc à Genſerico, qui Vandalis in Africa imperans, barbara, vt ait, ſceptra tenebat; nobilibus, honoratiſque, quod Proſper & Victor obſeruant, præcipuè infeſtus, Romam etiam triennio ante hæc captam ſuis opibus ſpoliarat.

PORSENNA SVPERBVM] Quod Porſennæ, Brenno, An- 66.
nibali quondam accidit, vt à Romanis poſt maximas clades terroréſque profligarentur: idem nunc Genſerico euenturum ſpondet, ſi Maiorianus in eum arma conuertat. quaſi in fatis ſit illum, quod ait, venturum excidio Libyæ, tertiúmque ex ea poſt Scipiones cognomen relaturum.

MARTIA POLLET ACINCVS] Vrbs eſt Pannoniæ II. in qua 107.
& Sirmium prouinciæ caput. Acincus eadem, non *Acinthus*, ſcribitur etiam apud Marcellinum, & in Itinerariis, atque in Notitia, in qua & Acincenſes milites ſub Magiſtro equitum per Gallias. Iam hoc quoque certum eſt, Illyrici nomen poſterioribus ſæculis Imperij,

non vnius in Hadriatici maris ora prouinciæ finibus, vt olim, clau-
ſum fuiſſe : ſed ad plurimas circumquaque prouincias pertinuiſſ-
quod magnum Illyricum eſt Auſonio epigrammate I. Feſti Rufi æu
XVII. prouincias complectebatur ; pòſt etiam XIX. quarum aliæ po-
Imperij diuiſionem, quæ in Notitia deſcribitur, hoc eſt poſt Arca-
dij & Honorij tempora, Illyrico Occidentali attributæ ſunt, vt No-
ricum, Pannoniæ, Dalmatia : aliæ Orientali, vt Mœſia ſuperior
Dacia, Macedonia, Epirus, & aliæ, quas in eadem Notitia vider-
eſt. Non malè ergo Sidonius Pannoniam in Illyrico locat. Sed Maio-
riani Magiſtri militum poteſtas extra Illyrici etiam fines porrigebatu-
Hypanis etenim fluuius Scythiæ, & Peuce Inſula Iſtri oſtiis in Mœſi-
inferiore adiacens, ad Thraciæ diœceſeos prouincias pertinent, no-
ad Illyricianas. Nondum videlicet Magiſtri militum à Theodoſio di-
uiſa fuerat poteſtas. qui primus, Zoſimo teſte, libro IV. hanc ita diſ-
tinxit, vt alius in Illyrico, alius in Thracia militum Magiſter eſſet
cùm vnus antea omnibus præeſſet.

126. DVCIS TAM LIVIDA CONIVX] Aëtij vxor. Nec temer-
conficta, quæ de illius in Maiorianum iuuenem odio dicuntur, quaſ-
timeret ne is præterito filio principatum conſequeretur. Reuera enim
Gaudentio filio imperium parabat Aëtius.

154. ANGVIS, CERVVS, APER] Hæc iterum commemorat Car-
mine XIII. extátque de eadem re vetus diſtichum lib. I.V. epigram-
matum, quod Pithœus Sidonij ipſius eſſe coniectabat.

Ceruus, aper, coluber, non curſu, dente, veneno
Vitarunt ictus, Maioriane, tuos.

NON SIC LIBRAVIT IN HOSTEM] Alcon hic Cretenſis
de quo & Phalero filio Manilius v. Aſtronomicôn, & Valerius Flac-
cus Argonauticôn I. Nec minùs eleganter Græcus poëta Anthologia
lib. VI. XI.

Παῖδα πατὴρ Ἄλκων ὀλοῷ σφιγχθέντα δράκοντι
Ἀθρήσας, δειλῇ τόξον ἔκαμψε χερί.
Θηρὸς δ' οὐκ ἀφάμαρτε. διὰ στόματος γὰρ ὀϊστὸς
Ἤιξεν, τυτθοῦ βαιὸν ὕπερθε βρέφους.
Παυσάμενος δὲ φόνου, παρὰ δρυῒ τῇδε φαρέτραν
Σῆμα καὶ εὐτυχίης θῆκε, καὶ εὐστοχίης.

163. STRATVS BEB. AMYCVS] Contrario ſenſu vulgati, *ſtratum*
Amycum. Amycus enim is eſt, qui pugilis Therapnæi, ſeu Lacedæ-
monij Pollucis vires ſuſpexit, cùm ab eo proſtratus eſſet, qui cete-
ros vincere ſolebat.

166. CITVS EXTVLIT ARCAS] Parthenopæus Atalantæ, de qua
mox, filius ex Milanione. *Arcada Parthenopæum* vocat etiam Statius,
curſúque in Nemea ſylua victorem facit libro VI. Thebaidos. &

Apollodorus lib. III. belli Thebani duces enumerans, Παρθενοπαῖος Μελανίωνος Ἀρκάς. *Parthenopaus Milanionis filius, Arcas.* De quo iterum poſt alia ἐγέννησε δὲ ἐκ Μελανίωνος Ἀταλάντη Παρθενοπαῖον, ὃς ἐπὶ Θήβας ἐστρατεύσατο. *Genuit ex Milanione Atalanta Parthenopaeum, qui Thebanam expeditionem ſecutus eſt.*

VOLITANTEM MATREM] Atalantam. Antea *Martem* legebatur nullo ſenſu. Itaque certa eſt, & neceſſaria licèt vnius tantùm & alterius nec optimorum codicum emendatio. Filij occaſione matrem commemorat, vt & Statius eodem loco, 167.

Nota parens curſu. quis Mænalia Atalanta
Neſciat egregium decus, & veſtigia cunctis
Indeprehenſa procis?

PARVVS GAVDENTIVS] Filiorum Aëtij, quorum quidem memoria extat, alter de aui materni nomine Carpilio appellatus eſt. Aëtij namque vxor incerti nominis, filia fuit Carpilionis ex Comite Domeſticorum, vt auctor eſt apud Gregorium Turon. Frigeridus. Sidonius Gothicam illi, regiíque ſanguinis ſtirpem fuiſſe ſignificat. alioqui excluſam ſe à ſceptris Geticis non quereretur. Alter Gaudentius, de quo hîc ſermo, auo item ſed paterno cognominis. Aëtio enim pater fuit Gaudentius, Comes & Magiſter equitum, quem Proſper in Galliis à militibus occiſum notat. Hunnicæ legationis, qua functus eſt Carpilio filius, teſtis eſt Priſcus in excerptis legationum, & Senator I. Variar. IV. Gaudentium verò hunc vrbe capta in Africam cum Valentiniani filiabus abductum à Genſerico narrat Idacius. 205.

LEDVS, CLITIS, ELARIS] In hoc elencho fluuiorum Galliæ, quos Maioriani expeditionibus luſtratos ait, pauci ſunt qui non ſtatim agnoſcantur. Nam Elaris ſine dubio noſter eſt Elauer, Cæſaris commentariis notiſſimus, qui per Aruernorum plana decurrens, collectis vtrinque aliquot amnibus, in Ligerim paulo infra Niuernum euoluitur. Ledus in Septimania è Cemmenis montibus per Volcas Arecomicos, & Montem peſſulum in mare Gallicum decurrit. De Cliti vnica eſt controuerſia. in qua plerique Papyrio Maſſono aſſentiuntur, qui Clanum Pictonum eſſe docuit. Olitis certè Theodulfi Aurelianenſis, de quo aliis placuit, in hunc locum, niſi luxato verſu, recipi non poteſt. 209.

BELLA TIMENTES D. TVRONOS] Timebant, opinor, à vicinis Armoricis qui ad libertatem iamdudum, vt ex Zoſimi lib. VI. patet, adſpirantes, aut Romanos armis appetebant ipſi, aut appetebantur. vt quo tempore bellum aduerſus illos, Aëtio abſente, Hunnis auxiliantibus geſſit Litorius, vt eſt in Panegyrico Auiti, ſub annum vt oſtendemus CDXXXVIII. 211.

FRANCVS QVA CLOIO] Ita liber vnus. quod certè aptius vi- 212.

detur, quàm quod in aliis, *Pugnaſtis pariter Francis, qua Cloi* Francicum autem hoc bellum, in quo ab Aëtio & Maioriano cur Clodione rege pugnatum eſt, plerique omnes ad Felicem & Taurun Conſules, Chriſtíque annum CDXXVIII. referri volunt. quòd eo anno Proſper & Caſſiodorus partem Galliarum propinquam Rheno quam Franci occuparant, Aëtij Comitis armis receptam tradant. Verùm quî potuit Maiorianus tunc adeſſe, & tam acriter dimicare, qu xxx. poſt annos in hoc ſuo conſulatu iuuenis erat? Deinde prior ill expeditio ad Rhenum, hæc noſtra ad Atrebates & Helenam vicum cuius nunc quoque in pago Atrebatenſi ad Caucium amnem veſtigi reſtant. nam Hedinum vetus vocant. Certius ergo, hæc geſta vider poſt annum Chriſti CDXLV. quo tempore narrant cum Gregorio & Sigeberto Annales noſtri, Clodionem è Thoringorum finibus egreſ ſum, protritis Romanis qui cis Rhenum erant, in Carbonariam ſyl uam veniſſe, Tornacum & Cameracum vrbes, aliáque mox omni ad Somonam vſque fluuium occupaſſe. Conſtat enim vrbes illas Atrebatum agris proximas eſſe. Quare cùm in hos quoque poſtea peruaderent Franci, ab Aëtio inhibitos, & hac quam Sidonius laudat victoria repreſſos coniicio.

238. RVTILI QVIBVS ARCE CEREBRI] Graphica veterum Francorum deſcriptio; qua non ſolùm oris habitum, cultúmque omnem perſequitur, procera corpora, rutilos crines, cæſios oculos, pronas in frontem tonſo occipiti comas, tenues raſo vultu barbas, veſtes ſtrictas & ſingulos artus exprimentes, nudos poplites, latos baltheos: ſed propria etiam eorum arma, pugnandíque modum, & infractos bellis animos commemorat. Armorum genera Francis eadem tribuit Agathias lib. II. ſecures ſcilicet, & breues haſtas, quas anconas vocabant. Dictæ & ſecures ipſæ ab eorum vſu Franciſcæ, vt notat Iſidorus, & Gallici Annales in Clodouæi rebus oſtendunt. Bellicam verò Francorum virtutem aſſerit & Iulianus Imper. qui bellicoſiſſimos Germanorum Francos & Saxones facit in Encomio Conſtantij, de Magnentio loquens, in cuius caſtris vtrique militabant. *ἐκαλοῦντο δ' αὐτῷ κατὰ τὸ ξυγγενὲς σύμμαχοι πολεμικώτατοι Φράγκοι καὶ Σάξονες, τῶν ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον καὶ τὴν ἑσπερίαν θάλατταν ἐθνῶν τὰ μαχιμώτατα.*

255. PVGNANT PRO PRINCIPE CVNCTI] Locus antea obſcurus vitio interpunctionum. Pugnant, inquit, omnes pro principe. pro ſe iam pugnat Maiorianus, vt pote princeps futurus. Quod ſi princeps futurus eſt, iam illi ſeruiunt omnes victoriæ tuæ.

267. IVVENI QVEM SPIRITVS ARMAT] Ricimeri, Valliæ, vt in Anthemiano dictum eſt, regis Gothorum ex filia nepoti.

275. AETIVS SIC PAVCA REFERT] Quem occidi ſuadebat vxor, ſatis habuit Aëtius Maiorianum militia priuare, domúmq; remittere.

vnde

vnde in aulam poſtea, mortuo Aëtio euocatus eſt à Valentiniano. Ita ſaluti illi fuit, quod eius exitio parabatur.

PRINCIPIS INTEREA GLADIO] Cæſus eſt à Valentiniano Aëtius anno CDLIV. ſequenti anno Valentinianus ipſe ab Aëtij familiaribus. Iam tum ergo regnare, inquit, poterat Maiorianus. Sed felicitatis fuit tantiſper differri, ne illo regnante à Vandalis Roma caperetur. Fuit & gloriæ, imperium à Maioriano priùs reſtitui, quàm ſuſcipi. Nam Cæſares plerique relictum ſibi ab aliis ſolium occupant: hic nouum quodammodo poſt varias clades fecit, vt olim Veſpaſianus. 305.

SED NE FORTE LATRONIS] Genſerici. quem ampliùs metuendum negat: vt qui luxu cum ſuis, tanquam Annibal ad Capuam, iam fractus & eneruatus, ſola Afrorum militum virtute nitatur. Hoc enim eſt quod queritur Africa, in ſe armari viſcera ſua, ſe parere quos patiatur. Aliter aliis viſum ſentio, qui hæc ad Bonifatij proditionem referunt, & ad filios Genſerici, quorum iugum aliquando paſſura ſit. Sed de quibus loquatur, oſtendit Libycarum gentium enumeratio, quæ ſequitur. 327.

ARZVGE] Arzugum regionem Oroſius eandem ait fuiſſe cum Tripoli prouincia, in qua Leptis eſt magna: *quamuis*, inquit, *Arzuges per longum Africæ limitem generaliter dicantur.* Quod ſanè verius puto: cùm Arzuges à Tripolitanis perpetuò diſtingui videam, vt in Synodo Africana can. XVI. & XIX. & ab Auguſtino epiſtola XLVIII. qui interiores ad meridiem eſſe docet, hoc eſt in limite ipſo Africæ. Publicola Auguſtino epiſt. CLIII. *In Arzugibus, vt audiui, Decurioni qui limiti præeſt, vel Tribuno ſolent iurare barbari, iurantes per dæmones ſuos, qui ad deducendas baſtagas pacti fuerint.* In Aurelij verò Epiſcopi Carthaginienſis epiſtola contra Cæleſtium & Pelagium Azuritana prouincia legitur pro Arzugitana. 337.

HIS HÆC ROMA REFERT] Africæ precibus Roma ita reſpondet, vt venturum ad ipſam liberandam Maiorianum ſpondeat, ſed viſendam ei priùs Galliam eſſe, quæ ab interitu Valentiniani iunioris per annos LXVI. legitimum Principem nullum viderat. vbi tacitè Honorij, & Plac. Valentiniani ſocordiam inſimulat, qui Rauennæ fere mœnibus incluſi, barbaris prouincias lacerantibus omnia peſſum dederunt: cùm alter ob inertiam, alter ob ætatem moderatoribus egerent. 351.

EX QVO THEVDOSIVS] Ita & ſuperiùs, & Claudianus paſſim metri cauſa. vetus Inſcriptio Conſtantinopoli ſupra auream portam: 354.

Hæc loca Theudoſius decorat poſt fata tyranni.
Aurea ſæcla gerit qui portam conſtruit auro.

Theodoſij auctor eſt Gratianus, à quo imperium acceperat. auctori frater Valentinianus, cui gulam qui fregit Arbogaſtes, idem ſib poſtea, cum Eugenio tyranno victus à Theodoſio, mortem conſci uit, ſeptimo fere pòſt anno quàm Valentinianus à Maximo fugatu imperio per Theodoſium reſtitutus fuerat. Auctores ergo dicti, qu vel generis, vel opum, & honoris parentes aliis fuiſſent. Sic Hadria ni auctorem Traianum appellat Spartianus, Iuliani Conſtantium Se natus apud Marcellinum lib. XXI. per quos ad imperium euecti fue rant. Sidonius ipſe Apollinarem auum auctorem ſuum vocat in epi ſtola quæ eius epitaphium continet. Panegyriſtes vetus in Genethlia co Maximiani. *Itidémque, Maximiane, Hercules tuus auctor, cùn inter homines eſſet, terras omnes & monſtra pacauit.* Ita enim legi de bet. Auctorem Maximiani Herculem facit, vt paulo antè Diocletia ni Iouem, quòd ab illis orti videri voluerint. Symmachus deniqu lib. X. epiſt. XXII. & LVII. cùm Theodoſij eiuſdem auctorem comme morat, eius patrem intelligit Theodoſium Comitem. quem Africa num & Britannicum ducem nominat, ob bellicas lauros, quas a vtraque gente retulerat. Verùm hic generis auctor Theodoſio, im perij Gratianus.

371. IAM TEMPVS AD ILLA] Hæc pars altera Panegyrici, i qua redit ad partes ſuas poëta, & reliqua Maioriani geſta, poſtquar emerſit ex priuata fortuna, exequitur. ac primùm duplicem eius vi ctoriam. Vnam de Alamannis, qui per Alpes Rætias delapſi nongen tos è ſuis ad prædam immiſerant. Hos Maiorianus nondum Impera tor, ſed iam Magiſter militum, directo in eos Burcone profligaui Res itaque peracta menſe Martio anni CDLVII. Nam ex incerti chro nici auctore patet, Conſtantino ac Rufo Coſſ. pridie Kalendas Ma tias Magiſtrum militum factum fuiſſe: purpuram deinde Kalendis A prilibus ſuſcepiſſe.

376. PERQVE CANI CAMPOS] Campi Canini in ea Rætiæ o fuerunt, quæ Liguriæ contermina eſt. Situm docet item Marcellin lib. XV. *Ad quem procinctum Imperator egreſſus, in Rætias, campó que venit Caninos.* Et ne ambigi queat, indicio eſt Bilitio, vetus ca ſtrum in his campis poſitum, hodiéque non obſcurum. Gregorius X Hiſtor. III. *Olo dux ad Bilitionem caſtrum in campis ſitum Canin importunè accedens, iaculo ſauciatus cecidit & mortuus eſt.*

385. NVPER POST HOSTIS] Altera Maioriani palma de Vandali Mauríſque, quos ex Africa in Campaniam aduectos Maiorianus ia Imperator, non ſolùm præda, quam collegerant ſpoliauit, ſed gra attritos clade in fugam egit. Pugnæ locum ita deſignat, vt perſpicu Sinueſſani tractus planities indicari videatur, quæ à Lyris oſtiis Wlturnum porrecta, hinc mari, illinc Maſſici montis iugo clauditu

Mauros ergo, quia à Vandalis ſubacti fuerant, captiuos vocat, & prædam quæ per illos agebatur captiuo capiente capi argutè dixit, ac paulo pòſt, prædæ prædam fuiſſe, cùm Mauri à Maioriani copiis fugati & nauium aditu excluſi, à Campanis ipſis quos ceperant capti ſunt.

IAM TEXTILIS ANGVIS] Gregorius Nazianzenus orat. I. 407.
in Iulianum. ὅσα τε συνθήματα δρακόντων φοβεροῖς χάσμασιν ἐμπνεόμενα ἐπ' ἄκρων δοράτων αἰωρουμένων· καὶ διὰ τῆς ὁλκῆς ῥιπιζόμενα φολίσιν ὑφανταῖς κατα-ςίκτων, ἥδιστον τὸ ὁμοῦ καὶ φρικτὸν θέαμα προσπίπτει τῇ ὄψει.

HINC TAMEN IN IVGVLOS] A parte Maioriani. Vtrinque 416.
ait tela iaciebantur, ſed quæ ab hac parte, iugulos petebant, & lethales ictus infligebant. non item quæ à Vandalis.

PRÆDONVM TVM FORTE DVCIS] Serſaonis, vt conie- 436.
cit Sauaro, ex Victore Vticenſi, qui eum Genſerici regis cognatum vocat.

INTEREA DVPLICI TEXIS] De claſſico in Africam Maio- 441.
riani apparatu, quem Sidonius ſic extollit, vt cum Agamemnonis, Xerxis, Antonij, & Cleopatræ naualibus copiis conferre non dubitet, ſcribunt Procopius, Idacius, & Caſſiodorus. Procopius ſanè maximum exercitum fuiſſe teſtatur. At tanti conatus irritus fuit euentus. quia per proditores commoniti Vandali, naues in portubus Hiſpaniæ, priuſquam ſoluerent, diripuerunt. Ita fruſtratus belli Vandalici ſpe Maiorianus. Nec tamen omnino fruſtratus: quia Genſeriens, vt auctor eſt Idacius, pacem ab eo poſtea petiit, & impetrauit.

IISDEM REGNIS FORTVNAM S.] Romano & Africano. Spe- 467.
rabat futurum Sidonius, vt qui exitus poſt Actiacam pugnam Cleopatræ regnóque eius fuerat, idem nunc eſſet Genſerici. hoc eſt, vt eo victo cæſóque, Africa in Maioriani poteſtatem veniret. Inter eadem enim regna, Romanis ſcilicet Afríſque certamen. par Genſerici luxus & Cleopatræ: nec minor Maioriani virtus, quàm Auguſti.

ILICET AGGREDERIS] Quod ſuprà obſcurè poſuit, *vires* 470.
ex gentibus addens, quid ſit explicat barbararum gentium quæ ſub Maioriani ſignis erant enumeratio. In his Baſtarnæ ſupra Daciam ſedes habuerunt, non procul à Roxolanis, quibus in Tiburtina Æliani inſcriptione copulantur: & apud Capitolinum item in Marco. Horum coloniam centum millium in Thraciam in Romano ſolo tranſlatam à Probo memorant Vopiſcus, & Zoſimus lib. I. Supra hos Neuti, Boryſthenis fonte & fabuloſa in lupos metamorphoſi nobiles. Licentius in Carmine ad Auguſtinum, *Solſtitio Neuros, bruma ſectaberis Iſtrum.* Alitæ videntur, quos Plinius Alutas in Illyrico nominat. Bellonotos etiam in caſtris Attilæ numerat in Panegyrico Auiti. Valerio Flacco Ballonoti lib. VI. apud quem & Biſaltæ Scythiæ populi ſupra Heniochos. Procuſtes Attici latronis nomen fuit, ſeu potiùs cogno-

men, à re ductum, vt narrat Diodorus lib. v. rerum antiquarum. Si donius gentis nomen facit.

485. Obseqvivm gens vna negat] Hunnorum, opinor, quo triplici nota deſignat. quòd ab Iſtro profecti, quòd in Italiam redean quòd dominis per bella careant. quæ omnia Hunnis conueniun qui in Italiam paucis antè annis cum Attila venerant, & poſt Attil mortem, vt Iornandes in Geticis refert, orta inter Attilæ filios con tentione, dum imperare cupiunt omnes, ſimul imperium perdidere pulſíque à Gepidis è Pannonia, iuxta littus Pontici maris ad Iſtri oſti conſederunt. Horum ergo ſeditionem rebellium cæde compreſſam diſſimilem eius ait fuiſſe, quæ in caſtris Cæſaris accidit, deſcribitúr que à Lucano lib. v. Pharſalici. quia Cæſariana militum erat Roma norum, quorum interitu eius vires minuebantur. hæc barbarorum quos obſequium detrectantes ad militum terrorem plecti iuuabat. It Hunnos, tametſi in Maioriani exercitu merebant, milites non voca quia milites propriè ſunt Romani, & à barbaris auxiliaribus fœdera tiſque diſtinguuntur. vt Nouella Valentiniani de reddito iure armo rum: *Magiſter militum Sigiſuultus tam militum, quàm fœderatoru tuitionem vrbibus ac littoribus non deſinet ordinare.* & Sidonius ip paſſim in epiſtolis.

510. Iam tempore brvmæ] Hinc cognoſci poteſt, quod in tio præfati ſumus, Maiorianum Conſulem anno iam vertente in Gal liam veniſſe. Et verò ex eius Nouellis conſtat, illum Rauenna no ante Idus Nouembres diſceſſiſſe. Quæ autem ſequitur Scythæ milit ob Ciniſij montis (de hoc enim ſermo) aſperum gelu conquerent increpatio, ſeu geſta res eſt, ſeu ficta in gratiam Maioriani, eò ſpe ctat, vt eximiam in illo imperatoriæ virtutis indolem demonſtre Quare cum Attila, quem Arctoum regem vocat, aliíſque Scythic olim ducibus ſuis, aduerſus frigora & labores duratis, à Scytha com paratur. At Maiorianus delicati barbari ignauiam ridens, poſt hibe nas Alpium pruinas, æſtiuos Syrtium, quò tendebat ardores, hoc e poſt ſumma frigora ſummos calores prædicit.

553. Qvi tibi præterea comites] Principis laudibus triu eius Comitum laudes adiungit, Magiſtri militum, Præfecti prætori Galliarum, & Petri Magiſtri epiſtolarum. quem ſolum nominat, d aliis quinam fuerint diuinandum. De Magiſtro enim militum quæ poteſt, an Ricimerem intelligat, quem Magiſtrum militum in Ital fuiſſe docent Nouellæ Maioriani: an Nepotianum, qui Magiſter m litum hoc item anno in Gallia dicitur ab Idacio noſtro.

558. Si præfectvræ qvantvs] Qui Baſilium Præfectum pra torio ſignificari putant, non animaduertunt Baſilium Italiæ Præfe ctum fuiſſe; hîc verò agi de Præfecto Galliarum. Certior fortaſſe co

iectura fuerit de Magno Narbonenſi, cuius præfecturæ iam exactæ meminit lib. I. epiſt. XI. in epulo Maioriani, hoc eſt triennio poſt hunc Panegyricum. Gothorum verò rex, qui Præfectum hunc reuerebatur, Theodoricus iunior, de quo epiſtola II.

QVI SCRINIA SACRA] Petrum Magiſtrum epiſtolarum 564.
Maioriani quanti fecerit Sidonius, docuit editio Panegyrici, & epiſtola XIII. lib. IX. Scrinia ſacra, ſunt ſcrinia Principis, & in Gloſſis noſtris *σκρινιάριοι, οἱ χαρτοφύλακες τῶν βασιλικῶν χαρτίων.* ſcrinia Auguſta Symmacho lib. IV. epiſt. LIII. Alia enim erant ſcrinia Prætoriana, L. XIII. Cod. Theod. De indulgentiis debitorum. alia patriciæ ſedis, vt in antiqua Inſcriptione, quam protulimus ad epiſt. IX.

NOSTRÆ DE MOENIBVS VRBIS] Ex hoc loco intelligi li- 572.
cet, Lugdunenſes, cùm imperium Maioriani detrectarent, eius armis ſubactos, captóſque fuiſſe: præſidium etiam militare, quod captæ vrbi, vt eam in fide contineret fuerat impoſitum, Petri interuentus acceptis obſidibus remotum. Et quia multis incommodis attriti hoc bello fuerant Lugdunenſes, tributorum laxationem per Sidonium poſtulant. qui & ipſe paulò antè veniam participatæ defectionis impetrarat. De hac itaque venia paulò inferiùs capiendum eſt quod ait, *memini, cùm parcere velles, Hic tibi vultus erat,* & illa in præfatione Panegyrici,

Sic mihi diuerſo nuper ſub Marte cadenti
Inſiſti placido victor vt eſſem animo.

CVM VESTES ROMAM SPOLIIS] Sic aliquot MSS. alij 590.
veſtes. Quare aut metri legem neglexit, aut coniugationem mutauit, vt euenat Ennius apud Nonium, & fodent pro fodient, Fortunatus lib. IX. Verſu proximo Cyniphium Bocchum figuratè dixit Genſericum, qui Mauritaniam quoque Bocchi regnum tenebat.

SIC PARTHVS RECTVM FVGIAT] Alij *certum.* Illud potiùs 601.
à Sidonio ſcriptum videtur. hoc eſt rectâ, & irretorto greſſu, *ἀνεπιστρέπτως.* vt verè fugiant, qui fugam ſimulare ſolent & fugiendo iaculari. Panegyrico Auiti, *Aut cùm diffugiunt fugiendos tum mage Perſas.* Ceterùm caſſa hæc vota Sidonij, quibus exitus non reſpondit. Maiorianus enim biennio partim in Gallia, partim in Hiſpania conſumpto, claſſéque à Vandalis, vt dictum eſt, diſſipata, in Italiam reuerſus, à Ricimere imperio ſpoliatus, ac necatus eſt VII. Idus Auguſtas anno CDLXI. Humili conditum ſepulcro teſtatur epitaphium, quod inter Ennodij opera legitur in hunc modum.

Cùm perſtat grauior, buſtum fortuna petitum
Contulit exuuiis, Maioriane, tuis.
Nunc indignis Pyramidum ſors proſpice mole:
Vilia Principibus linque ſepulcra piis.

AD PANEGYRICVM AVITI.

PANEGYRICVS Auiti Romæ, vt legenti ſtatim liquet, dictus eſt in auſpiciis Conſulatus: hoc eſt Kalendis Ianuariis, quæ imperij eius exordium ſecutæ ſunt anno Chriſti CDLVI. Illas enim faſcibus ſuis dicauit. Retinent hactenus Auiti Conſulis memoriam non ſolùm faſti Idaciani, quos commodùm nuper nacti ſumus; ſed duo etiam Romæ lapides antiqui. quorum vnus in Baſilica Lateranenſi, his verbis:

DEP. TIMOTHEA
IN PACE D. KAL. NOV
CONS. D. N. AVITI

Alter in æde S. Agnes via Numentana ſic habet.

LOCVS GERONTI PRESB
DEPOSITVS XIIII. KAL. IVL
CONS. EPARCHI AVITI

Neque enim de poſteriore, quamuis imperij notam non habeat, ambigi debet, quin is ſit Auitus Imp. Nam ſi hunc neges, quis ille alter Eparchius Auitus? vt omittam quod character æuo congruit, & Eparchij nomen Gallis in vſu fuiſſe docent, tum Eparchius Epiſcopus Aruernorum Sidonij deceſſor, tum Eparchius Engoliſmenſium Abbas, quorum meminit Gregorius Turonenſis. Quid ergo cauſæ eſſe dicemus cur, Auiti Conſulatus apud alios nulla ſit mentio, cùm in Faſtis Græcorum, & apud Marcellinum Comitem, Caſſiodorum, omnéſque antiquos, non Auitus, ſed Varatis & Ioannes huius anni Conſules deſcribantur? Sauaro inde factum putat, quaſi Auito poſt abdicatum imperium ſuffectus ſit Varates. Sed hoc refellunt, vt aliud nihil dicam, & lapides iidem, qui Conſulem Auitum poſt relictam purpuram notant: & Martiani Aug. Conſtitutio Cod. de Epiſcopali audientia, in qua Varates cum Ioanne Martio menſe, hoc eſt ante Auiti abdicationem, Conſul appellatur. Vnde conſtat non alios in Oriente toto anno Conſules fuiſſe, quàm Vararim & Ioannem, quos Martianus crearat: nec alium in Occidente, quàm Auitum. At Conſularium Chronicorum auctores Conſulatus Auiti, vt ambigui Principis, rationem non habuerunt. Nec alia quærenda ratio cur prætermittatur, cùm eodem modo alios omnes incertorum Principum Conſulatus omittant. Omnes enim qui purpuram affectarant, & ſuos ipſi Conſulatus inibant, & alios ſuarum partium Conſules creabant. Quod videre eſt in libello de Præfectis vrbis, quem in

lucem protulit Cuſpinianus, in quo Magnentij Conſules eduntur, itémque Maxentij. vtrique tamen à Caſſiodoro, aliíſque pari ſilentio teguntur. Rurſum extat in D. Pauli Baſilica Datinæ & Baſiliæ ſororum epitaphium, in quo depoſitæ dicuntur CONSVLATV IOANNIS AVG. quem nemo inficiabitur illum eſſe, qui mortuo Honorio Rauennæ inuaſit imperium anno Chriſti CDXXV. tum deinde anno proximo, vt Principum mos erat, Conſulatum. Et tamen Ioannem hunc inter Conſules nulli Faſti recipiunt. Quin eodem ex fonte paria Conſulum interpolari nonnunquam, & vni Conſuli collegam hîc vnum, alibi alium copulari videas. Verbi gratia, in Titulo Equitij Romæ Eutychij cuiuſdam eſt epitaphium, in quo Conſules comparantur THEODOSIVS AVG. III. ET EVG. P. N. id eſt, vt interpretor, *Eugenius Princeps noſter.* is nimirum qui occupato Arbogaſtis factione principatu, in Italia eo anno dominabatur, editóque Conſulatu, collegam ſe Theodoſio Aug. dixerat, cùm à Theodoſio in Oriente dictus eſſet Abundantius, quem Conſulem Faſti omnes agnoſcunt, de Eugenio tacent. Et in Græca epigraphe Treuirenſi, quam ad epiſtolam IX. lib. V. expoſuimus, Honorio VIII. Conſuli collega tribuitur, non Theodoſius III. ſed Conſtantinus Tyrannus, qui in Galliis tum regnabat, & Conſulatum eo anno gerebat. Vnde in publicis actis, monimentiſque, in Gallia Conſules adſcribebantur Honorius VIII. & Conſtantinus: in reliquis verò prouinciis, quæ Conſtantino non parebant, non Conſtantinus, ſed Theodoſius III. Conſul cum Honorio componebatur.

AVITO SOCERO SVO] Filiam Auiti Imp. in matrimonio ſibi ſociaſſe Sidonium, auctor eſt Gregorius Turon. lib. II. c. XXI. Inde Sidonius ipſe aulam ſoceri ſui nominat Carmine XXIII. & purpureum ſocerum in Propemptico, Auitum deſignans. Tot igitur indiciis teſtatum habemus, non ſolùm Auiti filiam fuiſſe Papianillam vxorem Sidonij, ſed nuptias has eo anno quo Auitus regnauit copulatas videri.

VERTICE CONTERIT ATLAS] Euripides in Ione I. 4.

Ατλας ὁ χαλκέοισι νώτοις ὐρανὸν
Θεῶν παλαιὸν οἶκον ἐκτρίβων.

NEMPE PATRES] Significat Auito delatum à Senatu cum imperio fuiſſe Conſulatum. Auitus enim, vt Sidonius ipſe narrabit, poſt mortem Petronij Maximi, vacante aula, Imperator à Gallis primùm leuatus eſt deinde, quod ab Idacij Chronico docemur, à Romanis euocatus & ſuſceptus, cum Martiano etiam, ipſo annuente, ſocietatem iunxit imperij Idacius: *In Galliis Auitus Gallus ciuis ab exercitu Gallicano, & ab honoratis, primùm Toloſæ, dehinc apud Arelatum Auguſtus appellatus, Romam pergit & ſuſcipitur.* & poſt pauca: 8.

Per Auitum, qui à Romanis & euocatus & ſuſceptus fuerat Imperator legati ad Martianum pro vnanimitate mittuntur imperij. rurſum po alia: *Martianus & Auitus concordes principatu Romani vtuntur imperij.*

17. Forte pater svpervm] Multa ſunt in poëmatis Sidoni ad exemplum effiēta Claudiani, ad cuius imitationem argumentorum ſimilitudine ducebatur. Huius generis eſt proſopopœia vrbis Roma hoc loco. Nam vterque Romam neglecto atque incompto corpori cultu ſupplicem Ioui facit. Sed poſtulationis apud Claudianum, ſumma, vt reprimat Gildonem: apud Sidonium, vt Principem concedat

54. Nec fvlmen vallibvs instat] Vulgati *flumen*, malè quid enim flumini magis inſitum, quàm vt in valles decurrat? At fulmen montes ferit, non valles. Seneca choro IV. Hippolyti: *Humida vallis raros patitur fulminis ictus.*

75. Gir Æthiopvm] Ita olim reſtituimus, MS. vnius veſtigia ſecuti, & Claudianum in Stiliconem I. *Et Gir,* inquit, *notiſsimus amnis Æthiopum, ſimili mentitus gurgite Nilum.* Alij cum vulgatis Tagum habent, cui nihil cum Æthiopia commune. Gir verò, γεὶς Ptolemæo, Libyæ interioris, Æthiopúmque fluuius. Item Gira Metropolis; à qua Giræi, ſeu Girræi populi Claudiano in Idyllio de Nilo.

Hunc bibit effrenis Garamas, domitórque ferarum
Girræus, qui vaſta colit ſub rupibus antra:
Qui ramos ebeni, qui dentes vellit eburnos.

Malè enim vulgò *Cirtæus*. nec melius quod ſubſtituebat Scopas, *Candæus*, cùm vtraque gens ab his locis procul abſit.

80. Asiagenes] Hæc conſtans veterum librorum lectio. Et quidem Aſiagenes, ἀσιαγενὴς, vox Græca & proba. Sed quid cauſæ habuit cur L. Scipionem ſic appellare mallet, cùm verſus nihilo minus claudicet, quàm ſi Aſiaticum ſcripſiſſet? Antonius Auguſtinus De familiis Romanorum in Cornelia, ex indiciis primæ editionis Sidonianæ, in qua *Aſiæ gentes* legebatur, ſcriptum coniecit Aſiagetes. quòd ita primùm in Græcia dictum exiſtimet L. Scipionem: eiúſque cognominis extare etiam ait veſtigia in nummis, & in antiquis exemplaribus Liuianis. Mihi verò in Liuij libris aliud hactenus videre non contigit, quàm Aſiaticus: nummorum verò hac in re leuiſſima ſemper viſa eſt coniectura. vnde enim in nummo Romano & Græcum & inſolens vocabulum? deinde cùm in his Fuluio Vrſino teſte aut L. SCIP. ASIA. G. excuſum ſit, aut ſine interpunctione ASIAG. prius illud ad rem nihil facit, poſterius nihil habet, vnde Aſiagetes potiùs legas, quàm Aſiagenes. Potuit tamen, vt viro doctiſſimo viſum eſt, à Sidonio ſcribi hoc loco Aſiagetes, potuit & Aſiagenetes: quod ea forma pro Aſiagenes.

genes diceretur, quo Eugeneres pro Eugene, apud Ennodium & Senatorem: & ἱεροθυτίτης pro ἱεροθύτης, apud Apolinarium.

ET CVM SAXONE PICTVM] Manifeſta prolepſis hoc loco. 90.
Sic enim loquitur quaſi Picti, Saxones, & Scoti Britanniam iam tum incolerent, fusíque à Cæſare forent, cùm Britanniæ bellum intulit. At certum eſt Britannis vicinas quidem has gentes tum fuiſſe, ſed illis ſemper infeſtas. Quod innuens vetus Panegyriſtes Conſtantij, Britannos ait ante Cæſaris aduentum, Pictis modò, & Hibernis, id eſt Scotis hoſtibus aſſuetos. Hiberniam enim olim habitabant Scoti, vt Picti Thulem, Saxones Orcadas. Vnde illa Claudiani de quarto Conſulatu Honorij:

--- maduerunt Saxone fuſo
Orcades, incaluit Pictorum ſanguine Thule.
Scotorum cumulos fleuit glacialis Hiberne.

Serò tandem nec vno tempore, ſedes in Britanniam tranſtulerunt, primùm Picti, tum Saxones, poſtremò Scoti.

RESTITVIT MEA SIGNA PAVOR] Quidam, vt antè mo- 99.
nui, *Sapor*, vt pro quouis Parthorum rege ponatur. Reſtituit enim Phraates. Morem verò ponendæ tiaræ in ſupplice cultu regum tiaratorum, expreſſit etiam Cicero pro Sextio, & Plutarchus in Pompeio de Tigrane. ἢ τέλος ὡς πρὸς αὐτὸν ἦλθε πομπήϊον, ἀφελόμενος τὴν κίταριν ὥρμησε πρὸ τῶν ποδῶν θεῖναι.

IVPPITER ISTA REFERT] Reliquum poëma in Iouis oratio- 123.
ne conſumitur. qua Iupiter ipſe deſignati à ſe Principis laudes exequitur, eiúſque patriam, genus, inſtitutionem, res pace bellóque geſtas, imperij denique à Gallis delati ſolennia deſcribit.

INVIDIT FORTVNA SIBI] Alij *natura*. ſed illud rectius pu- 129.
to. Elegans dictum. Magnarum opum euerſio alienæ vulgò inuidiæ tribui ſolet. Apollodorus Comicus:

Πρὸς γὰρ τὸ λαμπρὸν ὁ φθόνος βιάζεται,
Σφάλλει δ᾽ ἐκείνους οὓς ἂν ὑψώσῃ τύχη.

Sidonius fortunam ipſam ſibi inuidere, ſuíſque muneribus infeſtam eſſe ait. Inuidiæ ergo imputat, quod P. Syrus leuitati: *Leuis*, inquit, *eſt fortuna: citò repoſcit quod dedit.*

EST MIHI QVÆ LATIO] Auiti patria, Aruerni. Gregorius 139.
Turon. lib. II. XI. *Auitus vnus ex Senatoribus, & vt valde manifeſtum eſt, ciuis Aruernus.* In Aruernia duo laudat. ſoli fertilitatem, de qua dictum lib. IV. epiſt. XXI. & bellicam virtutem, cuius teſtes etiam Græci, quibus ἀρύερνοι ἔθνος μαχιμώτατον, Aruerni gens bellicoſiſſima dicuntur. Sidonius argumentum ducit à Gergouiæ obſidione, à qua Cæſarem cum ingenti clade repulerunt, vt narrat Cæſar ipſe lib. VII.

161. GENVS ALTER AVITI:] Locus antea deprauatus, & ſine ſenſu: nunc, vt reſtitutus eſt, perſpicua ſunt omnia. Aliis, inquit, decori & gloriæ ſint maiores: tu maioribus tuis, quamuis clariſſimis, præluces. per te illi nobilitantur.

181. ARREPTAM DE CAVTE LVPAM] Legendum *arrepta*. Senſus enim eſt, lupam dum ſibi & catulis eſcam quærit, obuiam factam Auito, ab eóque, cùm arma alia deeſſent, ſaxi, quod inter vicina rupis fragmenta fortè oblatum eſt, ictu proſtratam. Itaque *τὸ propter* hoc loco aduerbij vice poſitum, vt infra, *rex atque magiſter propter conſtiterant.*

208. ELIGITVR IVVENIS] Prima hæc Auiti legatio, cùm ab Aruernis ſuis leuandi tributi cauſa miſſus eſt ad Honorium Aug. In huius enim aula Conſtantius Comes, cui nupſerat Placidia eius ſoror. Quo anno peracta, vel quibus tum cladibus fracta fuerit patria, non liquet. Sed legatum oportuit ante annum CDXXI. quia hoc demum anno Conſtantius in conſortium imperij ab Honorio adſcitus eſt.

217. REGI GETICO] Theodorico ſeniori, qui Gothorum in Galliis poſt Valliam rex fuit. Gregorius Turon. Theudonem vocat, Sidonius Theuderim & Theudoridum. Gothicum autem hoc fœdus, in quo dati ſunt obſides à Gallis, atque in his Theodorus Auiti propinquus, poſt Arelatenſem, ni fallor, obſidionem intelligi debet, cùm Theodoricus, vt Iſidorus in Chronico ſcribit, regnó Aquitanico non contentus, eam vrbem obſedit, donec imminente Aëtio liberata eſt anno, vt Proſper notat, CDXXV. Dignus enim venia Sigonius, qui mendoſum nactus codicem, in quo regis nomen deformatum erat, ad Valliam regem, qui iam pridem obierat, referri hæc poſſe cenſuit.

219. PELLITI PRINCIPIS] Regis Gothorum. Auctor Carminis de Prouidentia, quod Proſperi operibus inſertum:

> *Quod ſi fortè lupos, lyncáſque, vrsóſque creatos*
> *Diſplicet, ad Scythicos proceres, regéſque Getarum*
> *Reſpice, queis oſtro contempto & vellere Serum,*
> *Eximius decor eſt tergis horrere ferarum.*

230. AETIVM INTEREA] Duplex expeditio bellica. in qua vtraque Aëtio Duci comes fuit Auitus. Vna aduerſus Iuthungos, altera aduerſus Burgundiones. Cum Iuthungis res geſta ſub annum Chriſti CDXXX. ad quem Proſperi Pithœani verba ſunt, *Aëtius Iuthungorum gentem delere intendit.* Cum his autem Vindelicos iungit & Noricos, qui tunc vnà fortaſſe rebellarant. Idacius noſter: *Iuthungi per Aëtium debellantur, & Nori.* & poſt pauca de nece Felicis patricij: *Aëtius dux vtriuſque militiæ Noros edomat rebellantes.*

233. NAM POST IVTHVNGOS] Ita ex antiquis correximus, pro Vithungos. Quo etiam modo caſtigandus videtur Panegyricus Co-

ſtantij Cæſ. Nam Vitungorum alibi nulla eſt mentio. Iuthungi autem, vt Marcellinus docet, Alamannorum pars, Rætiis contermini, quas proinde crebrò vexabant. Ambroſius de legatione ſua ad Maximum: *In medio Romani imperij ſinu Iuthungi populabantur Retias: & ideo aduerſus Iuthungum Hunnus accitus eſt.* Olim etiam inde pulſi à Iuliano fuerant per Barbationem Comitem, vt idem narrat Marcellinus lib. XVII. Nunc in iiſdem oris per Aëtium debellati. Fuêre tamen etiam inter fœderatos Iuthungi, ſub Duce Syriæ, & ſub Comite rei militaris per Ægyptum, vt eſt in Notitia.

BELGAM BVRGVNDIO QVEM TRVX] Hæc memorabilis illa clades, qua Burgundionum vniuerſa pæne gens per Aëtium deleta, quarto, vt Proſper & Caſſiodorus notant, Valentiniani Conſulatu, anno Chriſti CDXXXV. Idacius: *Burgundiones, qui rebellauerant à Romanis, duce Aëtio debellantur.* Idem auctor eſt, cæſa in hoc prælio fuiſſe XX. millia Burgundionum, Gothorum, qui eis auxiliabantur, octo millia. Sidonius verò, cùm multas gentes, quæ in illorum caſtris erant, enumeret, de Gothis ſtudio diſſimulat. 234.

VIX ARMA DOMVM] Burgundionico bello ſucceſſit Gothicum alterum, eum eodem Theodorico: quod cœpit ab obſidione Narbonenſi anno CDXXXVI. Toloſæ peractum eſt, capto Litorio, & pace compoſita CDXXXIX. In hoc bello Hunnorum auxilio vſos Romanos, teſtantur Proſper, Caſſiodorus, Iornandes, & Saluianus lib. VII. de Prouidentia. Horum ergo turmas cùm ab Armoricis per Aruernos duceret Litorius, atque illi barbara feritate Aruerniam vaſtarent, exortus eſt Auiti in illos impetus, & ſingulare cum Hunno equite certamen, quod à Sidonio tanta pompa deſcribitur. Quæ quidem Sigonius, in libris de Occidentis imperio, non malè ad annum CDXXXVII. refert: peſſimè autem direptionem Aruernicam, quæ Hunnis tribuenda erat, Gothis imputat; & verſus hoſce, qui de Auito ſcripti ſunt, ad Theodoricum detorquet. 243.

SVBACTO C. AREMORICO] Iam monuimus in Panegyrico Maioriani, Armoricos rebellionis cauſa crebrò à Romanis appetitos. Nunc ergo à Litorio ſubacti. poſt decem circiter annos ab Aëtio, per Eocharicum regem Alanorum, quem ad eos edomandos immiſit, teſte Conſtantio in vita S. Germani lib. II. cap. V. etſi eo loco mendosè, Alamannorum rex ſcriptum eſt pro Alanorum, quod Erici monachi verſus docent. 246.

PACIS FALLENTIS NOMEN INANE] De hac auxiliarium Hunnorum perfidia, & hoſtili graſſatione, queritur item Paulinus lib. VI. de vita S. Martini, 250.

Cùm ſubito panefacta metu, grauiore periclo,
Auxiliatores pateretur Gallia Chunos.

Nam ſocium, quis ferre queat, qui durior hoſte
Extet, & adnexum fœdus feritate repellat?

296. PRÆFECTVS IVRA REGEBAT } Renouatæ cum Theodorico pacis laudem tribuit Auito, tum Præfecto prætorio Galliarum. Huius enim maximè litteris inflexum ad pacem poſt victoriam ſuam ait. tum ſcilicet, cùm Litorius Comes, qui ſecunda ab Aëtio poteſtate Hunnis auxiliaribus præerat, pugna cum Gothis ad Toloſam temere conſerta, victus captúſque eandem vrbem hoſtium, vt ſcribit Saluianus, quam eo die victorem ſe intraturum præſumpſit, captiuus intrauit, anno vt iam indicauimus CDXXXIX. Quare in eundem incidit Auiti Præfectura.

319. SVBITO CVM RVPTA TVMVLTV] Duplex alia legatio Auiti. Prior ad Theodoricum eundem, cùm irruente in Galliam Attila Toloſam Aëtij rogatu profectus eſt, vt Gothos in belli Hunnici ſocietatem pertraheret.

322. SCYRVM BVRG. COGIT] Vulgati olim *Scotum*: ſcripti *Scerrum* legunt, aut *Scoerum*, quod pro Scyro ab antiquariis ſcribi ſolitum, vt *goerum* pro *gyrum* apud Auſonium. Scyros autem Scythicam gentem, Alanorum partem fuiſſe docet Iornandes, eóſque poſt Attilæ mortem in Mœſia conſediſſe. tum poſtea Odoacrem in Italiam ſecutos.

341. VIS ? PRODEST] Olim, inquit, cùm tibi victorem Theodoricum ad pacem hortari libuit, deſiit nocere. nunc ſi vis iterum rogare, proderit ſuis auxiliis. Sic ergo legendus, & diſtinguendus hic locus. Nam ſententia in vulgatis nulla erat. Nec minùs elegans clauſula orationis, qua optat Hunnos, qui bello Gothico, cùm auxiliares eſſent, victi nocuerant, cladíſque Litorianæ auctores fuga ſua fuerant, nunc cùm hoſtes ſunt iterum vinci, atque ita bis victos prodeſſe.

357. IAM PROPE FATA] Varro apud Cenſorinum de die natali cap. XVII. narrat, audiſſe ſe ex Vettio Augure, *ſi ita eſſet, vt traderent Hiſtorici de Romuli vrbis condendæ auſpiciis, ac* XII. *vulturibus, quoniam* CXX. *annos incolumis præteriſſet populus Romanus, ad* MCC. *peruenturum.* Huius vaticinij memores Romani, Alatico in Italiam irruente, vt Claudianus de bello Getico ſcribit, vrbis ruinam metuebant, etſi annorum numerum nondum explerant. Iupiter Sidonianus augurij euentum ſub Aëtij & Valentiniani cædem impendere denuntiat, quo tempore vrbs Roma mille ducentos paucis annis exceſſerat.

359. AETIVM PLACIDVS MACTARAT] Tempus notat, cauſámque delati Auito per Petronium Maximum militiæ Magiſterij. Cæſo enim poſt Aëtij necem Valentiniano. cùm Maximus purpuram induiſſet, continuò exorti ſunt in Gallia varij motus Gothorum, Sa-

xonum, Francorum, & Alamannorum. Ad quos ſedandos nihil conſultius viſum Maximo, quàm vt Auitum peditum equitúmque per Gallias Magiſtrum crearet.

VEL CIVIS, VEL VICTOR ERAS] Alamannorum enim ſe- 375.
des in Sueuia trans Rhenum. Nunc Rheno traiecto citeriorem quoque Romanorum ripam infeſtabant. Itaque in hac, id eſt in Gallicana victores, in Germanica, quam dudum incolebant, ciues erant. Sed non multò pòſt in Gallicanam quoque immigrarunt, totámque illam Maximæ Sequanorum partem occuparunt, quæ à Rheno ad Iuram vſque montem porrigitur. cui & nouæ Alamanniæ nomen fecerunt. De qua quidem Ciſrhenana ſeu Gallica Alamannia, tum alij paſſim, tum Gregorius Turonenſis in vita SS. Lupicini & Romani: *Illa Iurenſis deſerti ſecreta, quæ inter Burgundiam, Alamanniámque ſita, Auenticæ adiacent ciuitati.*

CATTHVMQVE] Id eſt Francum. Catthi enim populi Germa- 390.
niæ ad Rhenum, inter Francicas, ſeu Francici imperij gentes cenſebantur. quos etiam Marcomere duce Francorum aduerſus Arbogaſtem olim militaſſe ſcripſerat, Gregorio teſte, Sulpitius Alexander lib. III.

IAMQVE AD POPVLOS] Sedatis aliarum gentium motibus, 392.
reliqui erant Gothi, ad quos pacandos Auitus ipſe profectus eſt. Hæc poſterior, quam dixi, eius legatio, ad Theodoricum iuniorem ſuperioris filium. cuius hortatu, cùm Toloſæ vnà eſſent, audita Maximi Aug. nece, imperium ſuſcepit.

VESORVM PROCERES] Veſos dimidiata voce dixit Wiſigo- 399.
thos, ſiue vt apud veterem Horatij interpretem, Iornandem, & alios legitur, Veſogothos. quaſi Veſi pars fuerint Gothorum. In Panegyrico Maioriani: *Geta, Veſus, Alites.*

SVCCINCTO DIPLOMATE] Breuibus litteris Auiti, quas ad- 400.
uentus ſui nuntias præmiſerat per Meſſianum. Tertullianus Apolog. c. 24. *O nuntios tardos! ô ſomniculoſa diplomata, quorum vitio exceſſum Imperatoris non ante Cybele cognouit!* Meſſianus verò is eſt, quem poſtea in principatu Patricium ſibi allegit. Vetus Chronicon incerti auctoris, *Captus eſt Auitus Placentia à Magiſtro militum Ricimere, & occiſus eſt Meſſianus patricius eius.*

POST HINC GERMANO REGIS] Friderico. Hunc enim eſ- 435.
ſe arbitror, qui cum Theodorico rege medium Auitum, honoris cauſa protegit, cùm proximus Theodorico ætate fuerit, teſte Iornande, à quo Theodorici ſenioris filij ordine numerantur, Thoriſmundus, Theodoricus, Fridericus, Euricus, Rotemeris & Himmericus. Thoriſmundus patri in Mauriacenſi pugna mortuo ſucceſſit, tertióque pòſt anno à Theodorico & Friderico fratribus necatus eſt. Ita

regnum iniit Theodoricus, ad quem hæc legatio. Poſt Theodoricum regnauit Euricus: quia Fridericus, ad quem ſucceſſionis ordo pertinebat, paulo antè, vt Idacius refert, in Armoricis occubuerat. De hoc ipſo Friderico Hilarus Papa in epiſtola ad Leontium Arelatenſem.

439. Parentvm cvm ferro] Parentum nomen ad Sabinas referri debet, quæ bello Sabino Romuli Herſilia duce auſæ, vt loquitur Liuius, ſe inter tela volantia inferre, hinc patres, hinc viros orando, diremere infeſtas acies, ducéſque ad fœdus faciendum permouere.

441. Interea incavtam] Conſentiunt omnes, Petronium Maximum, nuntiato Genſerici aduentu, in ipſa fugæ trepidatione occiſum: de auctore necis mira ſcriptorum varietas. Proſper ab Eudoxia reginæ famulis dilaniatum, Caſſiodorus à militibus extinctum, Iornandes ab Vrſo milite Romano interemptum tradit. Theophanes à ſuis. Μάξιμος, inquit, φυγῇ ἐχρήσατο. οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ ἀνεῖλον αὐτόν. Sidonius Burgundionis, alicuius fortaſſe de ſchola protectorum, ductu cæſum docet.

460. Optassem patriis] Auiti oratio ſic efficta, quaſi adhuc viueret Maximus, de cuius interitu nihildum cognorat.

462. Militiæ post mvnia trina] Caue cum iis ſentias, qui ex hoc loco Auitum ter Magiſtrum militum, quater Præfectum prætorio fuiſſe augurantur. Neque enim hoc dicit. ſed ſibi, cùm triplici iam bello non ſine honoris titulo militaſſet, quarto loco Præfecturam obtigiſſe. Qua ratione & de Magiſteria militum dicere nunc poterat, quinto ſe illam culmine adeptum, nec tamen ſenſus eſſet, Auitum quinquies Magiſtrum fuiſſe.

475. Narbonem tabe solvtvm] Initio belli Gothici, vt dictum eſt, anno cdxxxvi. Neque enim obſcurum eſt de ea obſidione agi, de qua Proſper, Iſidorus, Paulus Diaconus, & alij, cùm à Litorio Comite famis periculo liberatum Narbonem ſcribunt. Auitus conſilio ſuo ſolutam à Theodorico fuiſſe obſidionem commemorat.

489. Dvdvm dvx inclyte] Theodoricus Auito non ſolùm pacem, verùm etiam belli aduerſus Vandalos ſocietatem ſpondet, ſi modò ſe Imperatorem, vacante per Maximi cædem aula, deligi patiatur. Ita enim fore, vt Romæ vetus excidium ab Alarico admiſſum, Genſerici, qui vrbem per eos dies iterum ſpoliarat, vindicta expietur.

519. Discedis, Avite, moestvs] Ambiiſſe purpuram Auitum non diſſimulat Gregorius Turon. lib. ii. cap. xi. nec abeſt ab ea ſententia quod ſcribit Iſidorus, Theodoricum Auito ſumendi imperialis faſtigij cum Gallis auxilium præbuiſſe. Hanc ergo labem vt eluat Si-

donius, imperium mœſto & inuito delatum ingeſtúmque affirmat. Iam præfati ſumus ex Idacio, Auitum Toloſæ primùm, deinde Arelati Auguſtum fuiſſe appellatum. Quod cum Sidonio cohæret. Toloſæ enim, vt patet, acta ſunt, quæ de Auiti cum Theodorico congreſſu, capeſſendíque imperij conſiliis hactenus cecinit. concionem verò Gallicæ nobilitatis, qua in reditu exceptus inauguratúſque deſcribitur, in Arelatenſium caſtro coiiſſe mox docebit.

SAXA NIVALIA COTTI] Alpes Cottiæ. ſed harum nomine reliquas etiam intelligi voluit, quæ Galliam ab Italia ſecludunt. Cottiæ autem mediæ ſunt inter Graias & Maritimas. 515.

VGERNI] Variant exemplaria. Quædam *Thierni* legunt: quo nomine appellant hodie vetus caſtrum & oppidum Aruernorum, quod Gregorio Turonenſi, & aliis eſt Tigernum. Sed Thierni nomen nec metro, nec loco congruit. In aliis erat VIERNI, ex quo feci VGERNI. quo more contrà Bagocaſſes apud Auſonium ſcripti, qui Baiocaſſes. Fuit autem Vgernum, ὔγερνον Straboni, notiſſimum olim caſtrum Arelatenſium. de quo Gregorius idem lib. VIII. & IX. & Cyprianus Cæſarij diſcipulus in eius vita. Porrò iam docuit nos Idacius, Auitum Auguſti nomen Arelati ſuſcepiſſe. Quare nemo repugnabit, quin certa ſit emendatio. 572.

AGGERE COMPOSITO] Aggeſta terra in ſpeciem tribunalis. quod ceſpititium tribunal appellat Vopiſcus in Tacito. Torque autem diadematis vice coronatos legimus etiam Iulianum Pariſiis, & Firmum in Africa, de quibus Marcellinus lib. XX. & XXIX. Alios item, vt Hypatium Conſtantinopoli, de quo Marcellinus Comes Lampadio & Oreſte Coſſ. De Iuliano Socratis verba ſunt, ὡς δὲ ςέφανος βασιλικὸς οὐ παρῆν, εἷς τῶν δορυφόρων ὃν εἶχε περιτραχήλιον ἑαυτοῦ ςρεπτὸν λαβὼν, τῇ κεφαλῇ Ἰουλιανοῦ περιέθηκε. 578.

PANNONIAS REVOCAVIT ITER] Euectus ad imperium Auitus, Romámque, vt ex Idacio diximus, euocatus, iter opinor flexit per Treuiros: vbi ea contigerunt, quæ de Lucij Senatoris coniuge narrat Aimoinus lib. I. cap. III. Inde in Germaniam & Noricum tranſgreſſus, Pannonias à barbaris, vt innuere Sidonius videtur, ſine armis recepit. Romæ ſuſceptus Imperator Conſulatum edidit, in cuius auſpiciis dictus eſt Panegyricus. Quod de legatis ad Marrianum miſſis, Martianíque concordia cum Auito ſubdit Idacius, id poſt initum ab Auito Conſulatum accipi debet, cùm alios in Oriente Conſules fuiſſe probauerimus. 590.

AD PRISCVM VALERIANVM] Hoc Carmen editio eſt Panegyrici ſuperioris, cui proinde in antiquis libris præponitur. vt monui ad Carmen III. De Valeriano autem, & de ſtatua ænea Sidonij dictum partim epiſtola X. lib. V. partim vltima lib. IX. CARM. VIII.

AD EXCVSATORIVM AD FELICEM.

IX. CARMEN hoc reliquorum quæ ſequuntur eſt procœmium, ac veluti præfatio. Rogarat enim Felix Sidonium, vt poëmatia, qua variis occaſionibus ſcripſerat, in vnius libri formam redigeret, aç publicaret. In quo etſi non ignorabat quàm graue foret alieni iudici aleam ſubire, amici tamen deſiderio deeſſe non potuit. Itaque editionem ſuam parendi ſtudio excuſat. vnde & Carmini titulus in libris anriquis, EXCVSATORIVM AD V. C. FELICEM. Felix ergo is eſt ad quem aliquas epiſtolas vidimus, Magni Conſulis ex Maioriani e-pulo noti filius, à quo & cognomen tulit. nam Magnus Felix appellatus eſt. Conſul ramen non fuit, ſed Præfectus tantùm prætorio, & Patricius. Priùs enim quàm ad Conſulatum perueniret, ſæculum reliquit, & religioſam vitam amplexus eſt. Quo tempore inſignem ad ipſum, quæ extat, epiſtolam ſcripſit Fauſtus Epiſcopus Reienſis, qua nuper ἀποτεξαρδύῳ pœnitentiæ formam tradit. Gennadius in Fauſto: *Scripſit poſtea ad Felicem Præfectum prætorio, & patriciæ dignitatis virum, filium Magni Conſulis iam religioſum, epiſtolam ad Domini timorem hortatoriam, conuenientem perſonis pleno animo pœnitentiam agere diſponentum.* Vtriuſque præterea diſtinctè meminit in Propemptico.

3. CONIVGE] Attica nomine. Ea enim videtur, de qua Romæ verus olim etat epigramma in Eccleſia S. Laurentij in Damaſo, in qua neſcio quid operis ſuo ſumptu conſtruxerat.

Quiſquis plena Deo myſteria mente requiris,
Huc accede, domus religioſa patet.
Hæc ſunt tecta pio ſemper deuota timori,
Auditúmque Deus commodat hîc precibus.
Ergo lethiferos propera compeſcere ſenſus,
Iam propera ſacras lætus adire fores.
Vt tranſacta queas deponere crimina vitæ,
Et quicquid ſcelerum noxius error habet.
ATTICA FELICIS MAGNI *clariſſima coniunx*
Sumptibus hoc propriis ædificauit opus.

5. SVMMO PATRVELIVM CAMILLO] Hunc Magni Conſulis fratris filium fuiſſe docuit epiſtola vltima libri I. nos Magni Felicis Ennodij patrem coniecimus ad Ennodij epiſtolam XXV. lib. IV.

22. HINC ET INDE TIGRIN] Immò Euphratem, vt hiſtoriæ omnes tradunt. & Propertius lib. III. *Duxit & Euphratem medium*

qui

qui condidit arces. Quare Tigrim poſuit, pro Euphrate.

PATERNO ACTAM FVLMINE] Summa celeritate tot gentes debellaſſe. Apelles Alexandrum κεραυνοφόρον, fulmen tenentem pinxit. Quod etſi ad fabuloſam Iouis patris originem referre potuit: conſtat tamen, nulla re vnquam aptius illi fulmen conueniſſe, quàm cùm ortus, obitúſque, vt cum Papinio loquar, fulminaret, hoc eſt pari pernicitate atque impetu opprimeret. Propterea ſacri quoque Interpretes noſtri Alexandrum Macedonem à Daniele propheta cum pardo alato comparatum docent. quia id genus feræ concitatiſſimum, & Alexandri victoria, vt Hieronymus notat, nihil fuit velocius. 49.

NON VECTOS MINYAS] Argonautas. Seriem temporum Sidonius etiam in mythicis obſeruat. Nam ſi ab Argonautis, vnde orditur, ad Odyſſeam vſque, in qua deſinit, percurras, eodem omnia narrat ordine, quo geſta finguntur. χρονικῇ ergo μεθόδῳ vſus eſt. At Lucianus τοπικῇ contentus, in Dialogo περὶ ὀρχήσεως, poſt ea quæ ad Deos ſpectabant, quæ primo loco commemorat, reliquam omnem mythologiam locis ac regionibus diſtinxit, Atticam, Thebaicam, Corinthiacam, Æthiopicam, Laconicam, Eliacam, Arcadicam, Theſſalicam, & ceteras, quas hoc filo perſequitur. Ad Theſſalicam autem refert Argonautas, τὴν Ἀργὼ, τὴν λάλον αὐτῆς τρόπιν, *Argo nauim, & garrulam eius carinam.* 62.

FORMÆ TRIPLICIS P. IVVENTVS] Forma, ſi rem ſpectes, gigantibus duplex: ſi numerum, triplex. quia pube tenus homines erant, cetera ſerpentes: ſed geminus cuique ſerpens pro numero pedum. Hinc formæ triplicis dicti Sidonio, & ternæ Pelori gigantis, à Marte occiſi, animæ Claudiano, *Atque vno ternas animas interficit ictu:* quia binæ in pedibus erant, tertia in reliquo corpore. 79.

NON HIC HERCVLIS E. LABORES] Herculis labores vicenos ternos enumerat, nec pauciores Carmine xv. Nam xii. qui celebrantur, præcipui ac legitimi fuerunt, ab Euryſtheo imperati. præter hos, quæ πάρεργα τῶν ἄθλων Græci vocant, plurima. Sed ἄθλους hoc loco xi. tantùm commemorat, Augiæ ſtabulo prætermiſſo, quod ipſum etiam non ſatis probaſſe dicitur Euryſtheus. πάρεργα verò xii. in quibus gigas eſt Halcyoneus, hoſpes Buſiris, Libs Antæus, iuga Calpe & Abyla, virgo Heſione, luctator fluuius Achelous. reliqua ſunt notiora. 91.

NEC NOTAM MINVS AMNIS EX AMORE] Id rectius, quàm quod in vulgatis *notam nimis.* Elidem ait non minùs notam eſſe ex fabuloſis Alphei & Arethuſæ amoribus, quàm ex ludis Olympicis. Vtrorumque meminit etiam Lucianus. Sed Alphei amnis fabulam, Ἀλφειοῦ ἔρωτα, καὶ ὕφαλον ἀποδημίαν, non Eliacæ, vt πρὸς τοὺς τῶν Ὀλυμπίων ἀγωνιστὰς, ſed Arcadicæ tribuit mythologiæ. eo quòd Alpheus, 99.

licèt Elida prætetfluat, fontes tamen primúmque curſum ducit e Arcadia.

128. CIVIS DVLICHIIQVE, THESSALIQVE] Vlyſſis & Achillis. Vetùm Achillis geſta leuiùs delibat, nec aliud attingit, quàn eius ſub Chirone Centanro educationem, & latentem inter Lycomedis filias moram, quæ Ἀχιλλέως ἐν Σκύρῳ παρθένευσις dicta Luciano. Vlyſſis contrà hiſtoriam ferè vniuerſam, tum belli, tum errorum, accuratè perſequitur.

165. NON DIVOS SPECIALIBVS] Municipes Deos appellat Minutius Felix, qui peculiari cultu in ſingulis ciuitatibus vel prouinciis conſecrati ſunt. Horum catalogos texunt etiam Tertullianus Apologetici c. XXIV. Lactantius lib. I. Prudentius in Symmachum II. Sidonius, qua excellit breuitate, binos ſingulis verſibus concluſit: vetu epigramma ſingulos ſingulis, in hunc modum.

Dodone tibi, Iuppiter, ſacrata eſt,
Iunoni Samos & Mycena diti,
Vnda Tanaros æquoriſque regi,
Pallas Cecropias tuetur arces,
Delphos Pythius orbis vmbilicum,
Creten Delia, Cynthióſque colles,
Faunus Mænalon, Arcadúmque ſiluas.
Eſt tutela Rhodos beata Solis,
Gades Herculis, humidúmque Tibur,
Cyllene celeri Deo niuoſa.
Tardo gratior æſtuoſa Lemnos.
Ennææ Cererem nurus frequentant.
Raptam Cyzicos oſtreoſa Diuam,
Formoſam Venerem Cnidos, Paphóſque.

178. NON CVM TRIPTOLEMO V. ELEVSIN] Cererem. Firmicus Maternus de erroribus profanarum relig. cap. VII. *Ad Atti vrbis locum peruenit. Illic hoſpitio recepta, incolis incognitum adh triticum diuidit. Locus ex patria, & ex aduentu mulieris nomen acc pit. Nam Eleuſin dictus eſt, quòd illuc Ceres relicta Enna venerat.* S verendam Eleuſin Sidonius dixit, non vrbem Atticæ, in qua Cer colebatur, ſed Cererem ipſam, Claudianum ſequutus lib. I. raptu,

---- ſanctáſque faces attollit Eleuſin,
Angues Triptolemi ſtrident.

NON APIN MAREOTICVM] Memphitarum proprium nomen. Clemens Alexandrinus in Protreptico, inter ἄλογα τῶν ζ apud Ægyptios κωμικῶν καὶ κατὰ πόλεις conſecrata, Heliopolitis ichnemonem adſcribit, Saitis & Thebæis ouem, Lycopolitis lupu

Cynopolitis canem, hircum Mendeſiis, Memphitis apin, id eſt, Ægyptiorum lingua bouem. Tibullus lib. I. elegia VII. eundem facit ac Oſirin.

Te canit, atque ſuum pubes miratur Oſirin
Barbara, Memphitem plangere docta bouem.

Et Apin Oſiridis animam eſſe, ex ſacerdotum quoque myſteriis tradit Plutarchus. Ex Oſiri porrò & Api à Seſoſtri rege, vt Clemens idem narrat, factus Serapis. Quare Serapis, Oſiris & Apis, vnus idémque Memphitarum Deus.

NON SORTES LYCIASQVE CÆRITVMQVE] Lycias ſortes, Virgilij exemplo, dixit aliud genus oraculi, quod per Apollinem in Lycia reddebatur. At Cæritum ſortes propriè fuerunt, vt Præneſtinæ, Antiatinæ, Falerinæ, Aponinæ. tabellæ nimirum ligneæ, litteris inſcriptæ, quas oraculi vice conſulebant. χαμμάτια vocat Plutarchus, de Falerinis agens in Fabio. Quo genere qui vtebantur, ſortibus ſublatis aliquid agere dicebantur. Antiqua Inſcriptio Mediolani, SACRO SVSCEPTO, SORTIBVS SVBLATIS. Cicero de diuinatione Deorum II. de Præneſtinis, *Ex illa olea arcam eſſe factam, in eáque conditas, quæ hodie Fortunæ monitu tolluntur.* 187.

RESPONSA AVT THEMIDIS] Quæ prima omnium Delphis vaticinata fingitur, Apollinémque ipſum docuiſſe. Orpheus in Hymno. 188.

Η πρώτη κατέδειξε βροτοῖς μαντήϊον ἀγνόν.
Δελφικῷ ἐν κευθμῶνι θεμιστεύουσα θεοῖσι
Πυθίῳ ἐν δαπέδῳ ὅθι πυθοῖ ἐμβασίλευεν.
Η καὶ πρώτη φοῖβον ἄνακτα θεμιστοσύνας ἐδίδαξε.

VIDEBAT AVGVR] Cornelius ſacerdos, qui pugnæ Pharſalicæ imaginem abſens, qua hora pugnabatur, repentè mota mente, conſpexiſſe atque enuntiaſſe fertur. Lucanus lib. VII. Gellius lib. XV. c. XVIII. Iulius Obſequens cap. LXIV. *C. Cornelius Augur Patauinus eo die, cùm aues admitterent, proclamauit rem geri, & vincere Cæſarem.* 196.

HECATOMBION] Sic liber optimæ notæ. Rectum erat, vt hecatombœum diceretur, quod eſt ἑκατόμβοιον, vt Eubœa, Sthenebœa, Bœotia. Sed in oi diphthongo, vt poſteriorem interdum litteram auferri mos eſt, vt πόημα poëma, ποητὴς poëta: ſic priorem contrà elidi non inſolens fuit æuo inferiore. Ita enim ſolicismum apud Auſonium, & miras infrà Carmine XV. & metícos in Panegyrico Æduo legimus, quod Græcè eſt σολοικισμὸς, μοῖραι, μέτοικοι. 204.

NON QVOD CORDVBA] De iiſdem Martialis lib. I, LXII. ad Licinianum. 231.

Duóſque Senecas, vnicúmque Lucanum

Facunda loquitur Corduba.

260. NON GÆTVLICVS] Lentuli Gætulici extant Græca epigram mata in Anthologia. Martialis inter laſciuos poëtas numerat, Pliniu inter viros graues, qui ludicra ſcripſere, lib. v. epiſt. III. Memini eiuſdem Sidonius lib. II. epiſt. x. Domitium verò Marſum, & Pedo nem, epigrammatographis quoque adnumerat idem Martialis. Se Marſi hodie, præter Cicuræ fragmentum, nihil ſupereſt: C. Pedo nis Albinouani aliquot elegiæ leguntur: Sulpitiæ, quam Martiali quoque laudat lib. x. Satyra vnica de temporibus Domitiani.

266. NON TVRNVS, MEMOR] Fratres fuerunt Veſpaſianoru temporum poëtæ, hic tragicus, ille ſatyricus, de quibus Martiali lib. XI. XI. Turni è ſatyra diſtichum profert vetus Interpres Iuuenali Scæuæ Memoris Herculem tragœdiam citat Fabius Fulgentius de pr ſco ſermone. Stellæ autem poëtæ laudes & epithalamium cecinit Pa pinius. De A. Septimio lyrico Sidonius iterum in epiſtola ad Pole mium Carmine XIV.

274. HISTRIONIS EXVL] Iuuenalis. Ouidium ergo ab exilij loc deſignauit: Iuuenalem ab auctore calamitatis, Paride pantomim Claudianum à patria Ægypto, & Proſerpinæ raptu Carminis a gumento.

280. QVORVM. VNVS BONIFACIVM SEC.] Cadurci huius po tæ, qui Bonifacio Comiti, eiúſque genero adhæſit, nomen ign tum. Præcipitem autem Sebaſtianum appellat, ob varia & ſubita co ſilia, quæ ſæpe variauit. Primùm enim, vt auctor eſt Idacius, p mortem Bonifacij, cui ſucceſſerat, ab aula per Aëtium pulſus ad p latium Orientis nauigauit. Inde poſt aliquot annos, cùm res nou moliri cœpiſſet, fugere coactus, ad Theodoricum Gothorum rege in Galliam venit, Barcinonémque repentè hoſtis factus inuaſit. Q eiectus ad Vandalos migrauit & Genſericum: à quo tandem ha multo pòſt feliciore exitu, quàm vita, quia fidei Catholicæ odio, Victor ſcribit, necatus eſt.

291. QVINTIANVS ALTER] Diuerſus hic à Proculo, Ligure ite poëta, de quo dictum lib. IX. epiſtola ad Gelaſium.

297. SED NEC TERTIVS ILLE] Vide an Merobaudes. Fuit eni hic poëta, & ortu Hiſpanus, vt tradunt, & Aſterij, quo Conſ Sidonij pater præfecturam geſſit, gener, & ſtatuis donatus. Idaci in Chronico: *Aſturio Magiſtro vtriuſque militiæ gener ipſius ſucce ipſi mittitur Merobaudes, natu nobilis, & eloquentiæ merito, vel m ximè in poëmatis ſtudio veteribus comparandus. teſtimonio etiam pro ctus ſtatuarum.* Huius eſt de Chriſto breue Carmen, quod editum cum aliis Chriſtianorum.

302. TRAIANO STATVAM FORO] Quo in loco & Sidonio i

poſitam ſtatuam didicimus ex epiſtola vltima, & ex Carmine VIII. aliáſque aliis poſitas docent antiquæ Inſcriptiones vulgatæ. quibus addi hæc etiam poteſt non inelegans nondum edita, quam Romæ obſeruauimus in Hortis Montaltinis in Exquilino.

FL. PEREGRINO SATVRNINO.

A PRIMIS ADVLESCENTIÆ SVÆ ANNIS
PACE BELLOQVE IN REPVBLICA DESV
DANTI POST IVGES EXCVBIAS MILITIÆ
TRIBVNO MILITVM COMITI ORDINIS
PRIMI MODERANTI INLVSTREM SACRI
PATRIMONII COMITIVAM SECVNDO VRBI
PRÆFECTO. CVI OB TESTIMONIVM MORVM
INTEGRITATIS ADQVE IVSTITIÆ
SINGVLARIS INLVSTRIS VRBANÆ
PRÆFECTVRÆ GEMINAM DIGNITATEM
SACRO IVDICIO ÆTERNI PRINCIPES
DETVLERVNT MERITORVMQVE INSIGNIVM
CONTEMPLATIONE AD POSTERITATIS
MEMORIAM DECORANDAM STATVAM SVB
AVRO FVLGENTEM IN FORO DIVI TRAIANI
ERIGI COLLOCARIQVE IVSSERVNT.

AMPELIVM] L. Ampelij ad Marinum fragmenta quædam prolixioris operis extare Diuione in Bibliotheca S. Benigni docuit nos olim P. Pithœus, & præfationem oſtendit. Idémne an alius fuerit ab hoc Ampelio, non affirmem. 305

MESSALAM] Hunc verò dulcem illum poëtam eſſe non dubito, quem prætereà à generis, honorum, vitæ, ac litterarum ſplendore laudat Numatianus, de Tauri thermis agens, lib. I. Itinerarij. 306

Hæc quoque Pieriis ſpiracula comparat antris
Carmine Meſſalæ nobilitatus ager.
Intrantémque capit, diſcedentémque moratur
Poſtibus affixum dulce poëma ſacris.
Hic eſt qui primo ſeriem de Conſule ducit,
Vſque ad Publicolas nobilitatus auos.
Hic & Præfecti nutu prætoria rexit,
Sed menti & linguæ gloria maior ineſt.
Hic docuit qualem poſcat facundia ſedem,
Vt bonus eſſe velit quiſque diſertus erit.

Præfecturam eius prætorianam, quam Theodoro Conſule, ſequentique anno geſſit, teſtantur variæ leges Codicis, & Symmachus aliarum ſimul eius laudum adſtipulator, libro VII. epiſt. XXC. & ſequen-

tibus. FL. VALERIVM MESSALAM appellat vetus Romæ Inſcriptio.

307. ET NVLLI M. MARTIVM S.] In Narbone Martium Myronem commemorat. Sed ille Gallus, hic Romanus. Quare diſtinguendi ſunt. De Villico etiam poëta quærendum. Reliqui enim ex aliis iam locis innotuere. Petrus Magiſter epiſtolarum Maioriani, Anthedius Veſunnicus, Lampridius Rhetor Burdegalæ, Leo Eurici conſiliarius, & Iulius Seuerianus auctor præceptorum artis rhetoricæ.

314. MVSAS HOENI] Sic legendum. Idem enim huic nomen, quod T. Hoenio Seuero Conſuli ſub Antonino Pio. Cuius & collegæ Conſulatus in ara antiqua è marmore Pario Romæ adſcriptus eſt.

SILVANO AVG
SACRVM
C. IVLIVS
CASTRENSIS
EX VOTO

Ad latus.

DEDIC. VIIII. KAL. IVN
T. HOENIO SEVERO
M. PEDVCÆO SILOCA COS

337. PROBVM] Eulaliæ maritum. ad quem epiſtola I. lib. IV.

343. CATO TETRICVS] Veteres lib. *tertius*. Iuuenalis Satyra II. *Tertius è cælo cecidit Cato.* Tertius Cato ea prouerbij forma dicitur, qua Sapientum octauus Horatio, & apud Auſonium, *ἡ ἐνάτη λυρικῶν, ἀοιδῶν δεκάτη. Nona inter lyricas, Aonidum decima.*

AD EPITHALAMIVM RVRICII ET IBERIÆ.

X. IAM monui ad epiſtolam XVI. lib. IV. Ruricium hunc eſſe, qui poſtea Epiſcopus fuit Lemouicum. Quod de ſeniore accipiendum eſt. Duo enim huius cathedræ antiſtites Ruricij fuere, quorum alter alteri, hoc eſt auo nepos ſucceſſit. Fortunatus lib. IV. vtrumque vno complexus eſt epitaphio. in quo hæc poſt alia.

Ruricij gemini flores, quibus Aniciorum
Iuncta parentali culmine Roma fuit,
Actu, mente, gradu, ſpe, nomine, ſanguine nexi,
Exultant pariter hinc auus, inde nepos.

Huic ergo Sidonius, cùm vxorem apud Aruernos duceret, nuptiale

hoc carmen cecinit. Duxit autem Iberiam, Ommatij nobilis viri filiam. quæ ſæculi curis ſe poſtea, vt Deo religioſiùs ſeruiret, vnà cum Ruricio marito abdicauit, vt docent Fauſti Reienſis epiſtolæ VI. & VII.

ÆTHIOPS] Αἰθίοψ Græcum accentum ſecutus eſt, non quantitatem. Æthiopici autem marmoris color eſt purpureus. In Panegyrico Maioriani, *Natiua exuſtus afflanit purpura rupes.* & *ſaxa, genuino fucata conchylio*, lib. II. epiſt. II. Phrygij, hoc eſt Sinnadici, puniceus & maculoſus. Statius in Balneo Herruſci: 18.

Purpura, ſola cauo Phrygiæ quam Sinnados antro
Ipſe cruentauit maculis lucentibus Atys.

Parij albus. In Burgo Leontij: *Candentem iam nolo Paron.* Punici, ſeu Numidici eburneus. Panegyrico eodem: *Numadum lapis additur iſtis, Antiquum mentitus ebur.* Laconici viridis. Prudentius in Symmachum II. *Quæ viridis Lacedæmon habet, maculoſáque Sinnas.* Statius: *Hic dura Laconum Saxa virent.* De iiſdem omnibus in Burgo Leontij.

QVÆ SOCER OMMATIVS] Iberiæ pater, ad quem eſt Sidonij Carmen XVII. Huius nomen Ruricius, vt mos erat, in filio poſtea renouauit. Filio enim Ommatij nomen impoſuit, vt videre eſt in eius epiſtola XVIII. lib. I. & XXVII. lib. II. Ex quibus hoc etiam colligere eſt, Ommatium filium patre ſuperſtite in clerum allectum, preſbyteríque gradu ornatum fuiſſe. 52.

GORYTVS PENDEBAT] Duas priores in goryto corripuit, præter etymi rationem. Nam corytus eſt γωρυτὸς, propriè τόξου θήκη. vt pharetra ſagittarum, ſagma ſcuti. Homerus Iliad. φ. αὐτῷ τόξον αὐτῷ γωρυτῷ. Hîc pro pharetra, vt apud Statium, *cæleſtibus implet gorytum telis.* & in Gloſſis *Gorytus* βελοθήκη. 56.

PASTOR IN IDA] Paris. Iberiam, inquit, Helenæ prætuliſſet Paris; iſtámque ſibi, ſi optio foret, à me dari maluiſſet. 80.

DELIA] Diana, ſiue vt in Polemij epithalamio, Dictynna. 90.

Iámque Iouem in formas mutat, quibus ille tenere
Mnemoſynem, Europam, Semelen, Ledam, Cynoſuram,
Serpens, bos, fulmen, cycnus, Dictynna ſolebat.

Quo ex loco patet, quónam hîc referri ſingula debeant, præter Satyrum, qui ad Antiopam. Græcum epigramma:

Ζεὺς κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσὸς δι᾽ ἔρωτα
Λήδης, Εὐρώπης, Ἀντιόπης, Δανάης.

AD CATVLLINVM.

XII. CATVLLINVM virum illuſtrem, & commilitio ſibi familiarem dixit epiſtola xi. libri i. Ab hoc rogatus, vt epithalamium ſcriberet, negat ſe poſſe inter Burgundiones, cum quibus verſabatur. Hos ergo ctinigeros vocat, vt reliquos Germanos Lucanus, & Claudianus. Inſuaues prætetea & aſperos eorum cantus notat: quales Tranſrhenanis tribuit item Iulianus in Miſopogone: ἐθεασάμην μὲν τοὺς ὑπὲρ ῥῆνον βαρβάρους, ἄγρια μέλη λέξει πεποιημένα παραπλήσια τῇ κλαγγαῖ τῶν τραχὺ βοώντων ὀρνίθων ἀσμενίζοντας, καὶ εὐφραινομένους ἐν μέλεσι.

11. SEPTIPEDES V: PATRONOS] *Burgundio ſeptipes*, lib. ix. epiſt. ad Lamptidium. Varro i. hebdomadum modum dixit ſummum adoleſcendi humani corporis ſeptem pedes. Einartus tamen iuſtum cenſuit. Sic enim de Carolo Magno ſcribit: *Statura fuit eminenti, quæ tamen iuſtam non excederet. Nam ſeptem ſuorum pedum proceritatem eum conſtat habuiſſe figuram.*

22. NE QVISQVAM SATYRAM] vt Pæonius, de quo lib. i. epiſtola xi. Eò enim alludit. Quare Maioriani temporibus hæc ſcribebat.

AD MAIORIANVM IMP.

XIII. DE hoc autem duplicis metri acuto, elegantíque epigrammate dubium non eſt, quin Maioriano tum oblatum ſit, cùm is Lugdunum poſt receptam illam vrbem venit. Qua de re dictum eſt in Panegyrico. Remedia tributorum ſunt indulgentiæ. Ennodius in vita Epiphanij: *Feſſis vrbis habitatoribus remediorum vtilitate proſpexit. Nam directa legatione ad Odoacrem quinquennij vacationem fiſcalium tributorum impetrauit.* Capita, quorum remedium quærit, ſunt tributa, quæ in ſingula capita indicebantur. Gloſſæ veteres, *Tributum capitulare*, ἐπικεφάλαιος φόρος. Panegyriſtes Æduus: *Septem millia capitum remiſiſti, quartam ampliùs partem noſtrorum cenſuum.* Sidonius tria, quæ ſuo vel ſuorum nomine debebat, ſibi remitti poſtulat.

28. LVSTRO IMPERII PERACTO] Hinc videre eſt Quinquennalia, Decennalia, & cetera id genus, non ineunte ſed peracto vltimi anni circulo celebrari conſueſſe. Quod docet etiam locus Marcellini xv. *Arelate hyemem agens Conſtantius, poſt theatrales ludos atque Circenſes ambitioſo editos apparatu A. D. vi. Idus Octobres, qui imperij eius annum xxx. terminabat.* Deſignat enim Tricennalia. Ceterum

Maioria-

Maiorianus quintum imperij annum attigit tantùm, non abſoluit. Quare caſſa fuere vota Sidonij.

MARSYÆ MANVM, AC RVDENTEM] Marſyæ ſtatua erat 35.
in foro Romano, ad quam lites agebantur. de qua Horatius I. Sermonum VI. *obeundus Marſya*, & Martialis II. LXIV. *fora litibus omnia feruent, Ipſe poteſt fieri Marſya cauſidicus.* Scitè ergo Marſyam, hoc eſt vadimonium, ſibi poëtæ, ſi tributa differat, metuendum ait, quòd poëtis propter Apollinem, qui victo pellem detraxit, infeſtus ſit Marſyas.

EPITHALAMIVM POLEMII ET ARANEOLÆ. XV.

POLEMIO eidem biennium iam Præfecto Galliarum poſtea ſcripſit epiſtolam XIV. lib. V. ex qua itidem vt ex hac ipſa, Platonicæ philoſophiæ ſtudioſum fuiſſe patet. vt non immeritò Sidonius in pangendo eius epithalamio, dum philoſophicum lemma tractat, eius ſe doctrinæ potiùs quàm cauſæ rationem habuiſſe dicat. 354.

SERENO NON SEPTIMIO, SED SAMMONICO] Sereni ergo inter ſcriptores duo. A. SEPTIMIVS SERENVS, lyricus poëta, Veſpaſianorum æuo clarus. Neque enim, quod in concinnandis veterum poëtarum hiſtoriis, eorúmque fragmentis vulgo fit, Septimius à Sereno diſtingui debet: cùm Sidonius reclamet, & Marius Victorinus lib. III. de ratione carminum, ac Terentianus ipſe, qui vtroque nomine appellat, rurſúſque opuſcula è Septimio citat, quorum auctorem alij Serenum nominant. Alter Q. SERENVS SAMMONICVS, qui Seueri Aug. ætate floruit, & à Caracalla eius filio, vt Lampridius narrat, necatus eſt. Cuius quidem libri plurimi olim fuerunt. nunc vnicus reſtat libellus metricè conſcriptus de Medicina. Macrobius Sammonici rerum reconditarum libros laudat lib. III. Saturnalium: quos à Sidonio hoc loco intelligi veriſimile eſt. Filium is cognominem reliquit Serenum Sammonicum, præceptorem Gordiani minoris, cui moriens patris ſui bibliothecam legauit, quæ ad LXII. millia librorum cenſebatur. Quæ ideo fuſiùs explicanda fuerunt, quòd hunc contrario, quàm in Septimio Sereno, errore nonnulli cum Sammonico patre confundant.

ESSENTIAM, INDOLORIAM] Eſſentiæ vocabulum M. Tullio aſſeruit etiam Seneca, vt rectè obſeruauit Muretus lib. XV. Variarum extremo. Idem mox non *indoloriam*, ſed *indolentiam*, ſcribendum cenſet, quòd ita Cicero non ſemel vſurpatit. Nos cùm veteres Sido-

nij libros complures viderimus, vnicum nacti ſumus, in quo *indolentia* legeretur, in reliquis omnibus *indoloria*. quæ vox apud Ciceronem quoque lib. II. de Finibus in quibuſdam antiquis exemplaribus extare dicitur, vbi vulgati indolentiam legunt.

ORTV CVLMINA GALLIÆ T.] Prima è nobilitate Galliæ. Polemij originem à Cornelio vſque Tacito repetiit epiſtola ſupraſcripta. Araneolæ proauum Conſulem infrà oſtendet.

15. LIMO CIRCITE PALLA] Obliquo veſtis flexu ac circuitu. Hæc optimi libri lectio. quæ aptior videtur, quàm ſi cum aliis *limo* legas. Limus enim genus veſtis, quale à Seruio deſcribitur, ab vmbilico ad pedes propendens, non ſatis conuenit Mineruæ. niſi fortè limum dici quis velit eam eius pallæ partem, quæ ſola infra thoracem inſtar limi apparebat. Circitem autem pro circulo aliis etiam locis dixit. vt Marius Victor lib. III. de Iride.

Effundam radios, & pulcrum circite ſummo
Arcum curua mihi decorabit Solis imago.

32. VALLE ARACYNTHI] Montis Bœotiæ. vnde Aracynthia Dea. Rhianus ἐν φήμῃ.

Κλῦθί μοι εὐχάων Ἀρακυνθιὰς εὐπατέρεια.

61. CRONON IRE SENIS] φαίνοντα Κρόνου, id eſt Saturni ſtellam.

66. TERDENAS MIRAS] Quidam *mœras* reponunt, μοίρας. vt apud Cenſorinum c. VIII. Et quidem ita res exigebat, & Græca diphthongus. Sed de hoc genere ſcripturæ ſuprà Carmine IX. iam dictum eſt ad *hecatombion*. Sunt autem μοῖραι & μοιρία Græcis Aſtronomis quæ partes ſignorum, & gradus Latinis. Ambroſius in Hexameron IV. *In triginta portiunculas, quas μοιρίδας vocant, vnamquamque duodecim illorum diſtribuunt portionem.*

69. SOCRATICA] Secundam produxit, vt Prudentius Hymno X. in *Hippocratica* tertiam. quia in Socrates & Hippocrates eaſdem producebant Græcum accentum ſecuti, σωκράτης, ἱπποκράτης. Ita enim & Maximianus Elegia I.

Hoc quoque virtutum quondam certamine magnum
Socratem palmam promeruiſſe ferunt.

Et Paulinus auctor Euchariſtici: *Dogmata Socratus, & bellica plasmata Homeri.* Huius generis & alia paſſim apud Sidonium, vt Æthiops, & Euripides penultima longa: Aratus, Phædonis, diaſtema, matheſis, Heraclitus, ſapphirus eadem breui.

151. PALMATAM P. I. PATRI, QVA CONSVL] Turbato ante ſenſu, *pater qua conſul.* Araneolæ proauus, qui & patris auus, Agricola Conſul fuerat. Optabat illa palmatam patri texens, vt pater item Conſul fieret, quo filij deinceps non abauum ſolum, ſed auum etiam ſuum Conſulem ciere poſſent. Agricola Honorio imperante

Conſul eum Euſtathio fuerat anno CDXXI. Præfecturam idem prætorij Galliarum præcedentibus annis adminiſtrarat. quod patet ex edicto ipſius, & Palladij Præfecti Italiæ de exilio Pelagij ac Cæleſtij, quod inſertum eſt Annalibus Eccleſiaſticis. & ex conſtitutione Imperatoria ad Agricolam Præfectum Galliarum, de agendo ſingulis annis Arelate conuentu VII. Prouinciarum, quam in lucem primi dederunt Nicolaus de Cuſa lib. III. Concordiæ catholicæ XXXV. & Ioſephus Scaliger in Lectionibus Auſonianis lib. I. cap. XXIV. ſed falſa vterque inſcriptione. Eſt enim, non Conſtantini Magni, vt Cuſanus cenſuit, neque Conſtantini tyranni, vt Scaligero viſum eſt, ſed Honorij Auguſti, vel Hincmaro teſte in epiſt. VI. & codice antiquo Arelatenſi, ex quo integrum Conſtitutionis exemplum, quod V.C. Nicolai Fabritij Pereſchij Senatoris Aquenſis beneficio nactus ſum, hoc loco ſubijciam, quòd in eo non pauca ſint, quàm in hactenus editis, meliora & auctiora.

HONORIVS ET THEODOSIVS AVG. „
V. I. AGRICOLÆ PRÆFECTO GALLIARVM. „

SALVBERRIMA magnificentiæ tuæ ſuggeſtione inter reliquas „ Reipublicæ vtilitates euidenter inſtructi, obſeruanda Prouincialibus „ noſtris, id eſt per Septem Prouincias, manſura in æuum auctoritate „ decernimus, quod ſperari planè ab ipſis Prouincialibus debuiſſet. „ Nam cùm propter priuatas ac publicas neceſſitates, de ſingulis ciuitatibus, „ non ſolùm de prouinciis ſingulis, ad examen magnificentiæ „ tuæ, vel honoratos confluere, vel mitti legatos, aut poſſeſſorum vtilitas, „ aut publicarum ratio exigat functionum: maximè opportunum „ & conducibile iudicamus, vt ſeruata poſthac annis ſingulis conſuetudine, „ conſtituto tempore in Metropolitana, id eſt in Arelatenſi vrbe, „ incipiant Septem Prouinciæ habere concilium. In quo planè tam ſingulis „ quàm omnibus in commune conſulimus. Primùm vt optimorum „ conuentu ſub illuſtri præſentia Præfecturæ, ſi id tamen ratio „ publicæ diſpoſitionis obtulerit, ſaluberrima de ſingulis rebus poſſint „ eſſe conſilia. Tum quicquid tractatum fuerit, & diſcuſſis ratiociniis „ conſtitutum, nec latere potiores Prouincias poterit, & parem neceſſe „ eſt inter abſentes æquitatis formam iuſtitiæque ſeruari. Ac planè „ præter neceſſitates publicas, etiam humanæ ipſi conuerſationi non „ parum credimus commoditatis accedere, quòd in Cônſtantina vrbe „ iubemus annis ſingulis eſſe concilium. Tanta enim loci opportunitas, „ tanta eſt copia commerciorum, tanta illic frequentia commeantium, „ vt quicquid vſquam naſcitur, illic commodiùs diſtra- „

« batur. Neque enim vlla prouincia ita peculiari fructus ſui felicitate
« lætatur, vt non hæc propria Arelatenſis ſoli credatur eſſe fœcunditas.
« Quicquid enim diues Oriens, quicquid odoratus Arabs, quicquid de-
« licatus Aſſyrius, quod Africa fertilis, quod ſpecioſa Hiſpania, quod
« fortis Gallia poteſt habere præclarum, ita illic affatim exuberat, qua-
« ſi ibi naſcantur omnia, quæ vbique conſtat eſſe magnifica. Iam verè
« decurſus Rhodani, & Tirrheni recurſus, neceſſe eſt vt vicinum fa-
« ciant, ac pæne conterminum, vel quod iſte præterfluit, vel ille quod
« circuit. Cùm ergo huic ſeruiat ciuitati quicquid habet terra præci-
« puum, ad hanc velo, remo, vehiculo, terra, mari, flumine defera-
« tur, quicquid ſingulis naſcitur: quomodo non multum ſibi Gallia
« noſtræ præſtitum credant, cùm in ea ciuitate præcipiamus eſſe con-
« uentum, in qua diuino quodammodo munere commoditatum &
« commerciorum opportunitas tanta præſtatur? Siquidem hoc, ratio-
« nabili planè probatóque conſilio, iam & vir illuſtris Præfectus Pe-
« tronius obſeruari debere præceperit. quod interpolatum vel incuria
« temporum, vel deſidia Tyrannorum, reparari ſolita prudentiæ no-
« ſtræ auctoritate decernimus, Agricola parens cariſſime atque aman-
« tiſſime. Vnde illuſtris magnificentia tua & hanc præceptionem no-
« ſtram, & priorem ſedis ſuæ diſpoſitionem ſecuta, id per ſeptem Pro-
« uincias in perpetuum faciet cuſtodiri, vt ab Idibus Augusti, quibuſ-
« cumque mediis diebus, in Idus Septembris, in Arelatenſi vrbe noue-
« rint honorati vel poſſeſſores, Iudices ſingularum prouinciarum, an-
« nis ſingulis concilium eſſe ſeruandum. Ita vt de Nouempopulana, &
« ſecunda Aquitania, quæ prouinciæ longiùs conſtitutæ ſunt, ſi earum
« Iudices certa occupatio tenuerit, ſciant legatos iuxta conſuetudinem
« eſſe mittendos. Qua prouiſione plurimum & Prouincialibus noſtris
« gratiæ nos intelligimus vtilitatíſque præſtare, & Arelatenſi vrbi, cu-
« ius fidei, ſecundùm teſtimonia atque ſuffragia Parentis, Patriciíque
« noſtri, multa debemus, non parum adiicere nos conſtat ornatui. Scia-
« autem magnificentia tua, quinis auri libris Iudicem eſſe multandum,
« ternis honoratos vel curiales, qui ad conſtitutum locum intra defi-
« nitum tempus venire diſtulerint. DATA XV. KAL. MAIAS. AC-
« CEPTA AREL. X. KAL. IVNIAS. DD. NN. HONORIO XII
« ET THEODOSIO VIII. AVGG. COSS.

Is fuit annus Chriſti Dionyſianus CDXVIII. In altero codice Auti-
ſiodorenſi eadem conſtitutio Factum appellatur, ab Hincmaro Edi-
ctum. Ex ipſis autem eius verbis, vt alia deſint argumenta, facile eſt
colligere, illam nec ad Conſtantinum tyrannum referri poſſe, cùm
huius aliorúmque tyrannorum deſidiam notet: nec ad Conſtanti-
num Magnum, quamuis hic primus Arelatenſium vrbi Conſtantina
nomen impoſuérit, cùm infra eius ætatem non ſolùm Petronius &

Agricola Præfecti, verùm etiam Septem Galliæ Prouinciarum diuiſio fuerit.

PHILOSOPHI VICTRICEM LAIDA] Diogenis, à quo Laidem vxorem ductam prodit Lucianus, ἀληθοῦς ἱστορίας II. Διογένης μὲν ὁ Σινωπεὺς τοσοῦτον μετέβαλε τοῦ τρόπου, ὥστε γῆμαι Λαΐδα τὴν ἑταίραν, ὀρχεῖσθαί τε ὑπὸ μέθης ἀνιστάμενον, καὶ παροινεῖν. 182.

EVCHARISTICVM AD FAVSTVM REIENSEM. XVI.

DE Fauſto Reiorum Apollinarium Epiſcopo dictum ad epiſtolam III. lib. IX. Ei nunc gratias agit duplici de cauſa. tum quòd germani fratris ſui adoleſcentiam, id eſt amicam vitiis ætatem, diſciplinæ ſuæ commiſſam fideliter rexerit: tum quòd ſeipſum Reios olim profectum amanter exceperit, ad matrémque ſalutandam deduxerit.

IESSE AFFLASTI REGEM] Memoriæ lapſus. Dauid enim coram arca cecinit, & ſaltauit, cùm illa ex ædibus Abinadab ad Obed-Edon, indéque in vrbem deducta eſt. II. Regum VI. At Philiſtæi ante Dauidis, immo ante Saulis regis inaugurationem, fœdo illo vulnere percuſſi, arcam plauſtro ſine rectore vectandam impoſuerant. quo tempore cùm in agro ſponte conſtitiſſet, illata eſt in domum Abinadab, I. Regum VI. & VII.

SCRIBERET AGROS] Lib. II. epiſt. II. *hiulcis arentium rimarum flexibus terra perſcribitur.* Quod genus tropi antiquis vſitatiſſimum. Varro Marcipore: *Aſtrologi non ſunt, qui conſcribillarunt pingentes cælum.* Virgilius, 80.

----verſa puluis inſcribitur haſta.

Lycophron: Πτεροῖσι χεροῖν αἰετὸς διαχάραν.

ANACHORETA TREMIT] Aut vocandi caſu dixit, aut *Anachoronta* legendum. cuius lectionis hærent notæ in quibuſdam libris. Anachoronra aurem, ἀναχωρονῶντα, ea forma dicere potuit, qua Iuuenalis & Sidonius ipſe *Chironomonta.* 97.

QVA ELIAS, QVA IOANNES] Et ſi non defuêre inrer Ægypti monachos, qui his nominibus cenſerentur, tamen cùm hos ceteris omnibus præponar, dubium non videtur, quin Eliam Prophetam, & Ioannem Baptiſtam deſignet: quos inſtituti ſui duces ac principes prædicanr Anachoretæ, vt Hieronymus in Pauli vita teſtatur, & Socrates lib. I. XII. Quò ſpectans Gregorius Nazianzenus in Apologia poſt reditum, Ἠλίου, inquit, ἐπαινέσω τὸν Κάρμηλον, καὶ Ἰωάννου τὴν ἐρη- 100.

μοι· καὶ τῶν οὕτω φιλοσοφούντων τὸ ἀφηκόσμιον.

105. Sevte Lirinvs] Notiſſimæ ſunt in mari Gallico Inſulæ duæ è regione Antipolis oppidi Prouinciæ I I. Narbonenſis, Lero & Lerinus. Illa λήρων Straboni, λυρώνη Ptolemæo : hæc Lerina Plinio vtramque nominant Æthicus in Itinerario, & Ennodius in vita Epiphanij, *Toloſa*, inquit, *regrediens ſingula ſanctarum habitationum loca viſitauit. Medianas Inſulas, Stœchadas, Lerum, ipsámque nutricem ſummorum montium planam Lirinum.* Illi hodie nomen à S. Margarita : huic à S. Honorato, qui in ea primus celeberrimi olim toti Gallia cœnobij fundamenta iecit, cui tertius ab Honorato Abbas præfuit Fauſtus, quem propterea priſcum Lirini patrem vocat, quia hoc tempore non Abbas, ſed Epiſcopus erat Reienſis.

111. Caprasi vita senis] Quem religioſæ vitæ magiſtrum habuit Honoratus : *virum*, vt in Hilarij Arelatenſis vita ſcriptum eſt, *Angelica in Inſulis conuerſatione degentem. Venerabilem*, vt Eucherius in libello de laude eremi ait, *grauitate, veteribus ſanctis parem.*

112. Ivvenisqve Lvpi] Epiſcopi poſtea Tricaſſini. Eucherius ibidem, de Lirino Inſula : *Hæc habuit reuerendi nominis Lupum, qui nobis illum ex tribu Beniamin Lupum retulit.*

113. Patrem Honoratvm] Lirinenſis Monaſterij, vt diximus, auctorem. Eucherius de eadem Inſula : *Digna quæ Honorato auctore fundata ſit : quæ tanti inſtituti tantum nacta ſit patrem, Apoſtolici ſpiritus rigore, & vultus honore radiantem. digna quæ illum ſuſcipiens, ita emitteret.* ad cathedram ſcilicet Arelatenſem, ad quam ab Inſulæ præfectura euectus eſt.

113. Qvis Maximvs ille] Honorati in Monaſterij præfectura ſucceſſor, Epiſcopus inde Reienſis. Eucherius de Honorato : *Hæc nunc ſucceſſorem eius tenet Maximum, nomine clarum, quia poſt ipſum meruit aſciſci.* Fauſtus de Maximo : *Dignus cui primus ille fundator gubernacula Lirinenſis nauis poſt ſe moderanda committeret.* Hæc ille in pſeudepigrapha Euſebij Emiſeni homilia de S. Maximo : quam vt Fauſto vindicandam putem, hic eius locus inter cetera perſuadet : *Meritò*, inquit, *ſe vobis imputet beata illa Inſula ex hoc vno atque vnico munere, licèt multum erubeſcat ex altero.* Significat enim Lirinum Inſulam duos Reiis Epiſcopos dediſſe : Maximum, de quo iure gloriari poſſit, & Fauſtum ipſum, de quo erubeſcat. Quæ verba de Fauſto præter Fauſtum ipſum nemo vſurpaſſet.

115. Bis svccessor] Succeſſit enim Maximo Fauſtus, primùm in munere Abbatis, cùm Maximus à Lirinenſi præfectura ad Reienſem cathedram adſcitus eſt. Deinde iterum in Epiſcopatu, cùm mortuo Maximo Reiorum Epiſcopus ex Abbate creatus eſt. Ita ergo & monachos Maximi, & vrbem eius poſt illum rexit.

EVCHERII] Lugdunenſis poſtea Epiſcopi. Lirinenſis ſuæ habitationis teſtis eſt Eucherius ipſe in libello de laudibus eremi. *Equidem*, inquit, *cunctis eremi locis, quæ piorum illuminantur ſeceſſu, reuerentiam debeo. præcipuè tamen Lirinum meam honore complector, quæ procelloſi naufragiis mundi effuſos piiſſimis vlnis receperat venientes.* 116.

REDEVNTIS HILARI] Epiſcopi Arelatenſis. Innuit Hilarium Lirinenſem Inſulam bis incoluiſſe. quod verum eſt. Primùm ſiquidem Honorati precibus euictus eò ſeceſſit, ibíque aliquandiu vixit cum Honorato. Quem deinde ad Arelatenſem cathedram tranſlatum cùm ipſius rogatu relicta Inſula ſecutus eſſet; priſtino tandem eremi amore captus, Lirinum rediit. quo tempore Eucherius elegantem de laude eremi libellum Hilario ſcripſit, qui hæc omnia confirmat: & Hilarius ipſe homilia de S. Honorato. 116.

GRADIBVS VENERAB. ARÆ] Inde enim ſedentes in cathedra tribunali concionari ſolebant. quod ritualium quoque librorum auctores docent. Prudentius de S. Hippolyti Eccleſia: 125.

Fronte ſub aduerſa gradibus ſublime tribunal
Tollitur, Antiſtes prædicat vnde Deum.

Eundem etiam Græcis morem fuiſſe, & hodiernus eorum mos oſtendit, & quod de Chryſoſtomo à Socrate, & aliis, vt peculiare proditum eſt, illum in ambonem conſcendiſſe, vt à pluribus audiretur. Concionabantur ergo pro gradibus aræ, intra cancellos, qui βῆμα, ſeu ἱερατεῖον, hoc eſt tribunal, ſiue ſacrarium dirimebant à capſo, quod illi ναὸν appellabant. Hunc enim locum indicat Gregorius Theologus, cùm de Conſtantinopolitanis concionibus ſuis loquens in oratione ad Epiſcopos CL. cancellos ab auditorum ſeſe impellentium turba vim paſſos ſcribit, his verbis. χαίρετε τῶν ἐμῶν λόγων ἱερεῖα, καὶ σύνδρομοι συνδρομαὶ, καὶ γραφίδες φανεραὶ καὶ λανθάνουσαι, καὶ ἡ βιαζομένη κιγκλὶς αὕτη τοῖς περὶ λόγον ὠθιζομένοις.

PLEBS SEDVLA CIRCVMSISTIT] Neque hoc prætereundum, eam olim fuiſſe diuini verbi reuerentiam, vt ſtantes, non ſedentes, quod paſſim hodie fit, ſacras conciones audirent. Auctor in primis Auguſtinus, in ſermone de honeſtate Clericorum, & homilia XXVI. Et colligi licet ex libro IV. Optati Mileuitani, qui populum in Eccleſia negat habere ſedendi licentiam. Ita & Conſtantinum Magnum Euſebius libro vitæ IV. ὄρθιον ἑστῶτα ſtantem inter ceteros oranti ſibi aures dediſſe teſtatur, cùm æquum diceret, vt ſtando diuina audiantur. ἑστῶτας γὰρ ὑπακούειν τῶν θείων ὅσιον. Nec tamen inficias eundum, ſua etiam auditoribus ſedilia olim fuiſſe in quibuſdam Eccleſiis. Hoc enim docet, aptiúſque ad attentionem iudicat idem Auguſtinus in libro de catechizandis rudibus c. XIII. *Longéque*, ait, *conſultius in quibuſdam tranſmarinis Eccleſiis, non ſolùm Antiſtites* 116.

ſedentes loquuntur ad populum: ſed ipſi etiam populo ſedilia ſubiacent: ne quiſquam infirmior ſtando laſſatus, à ſaluberrima intentione auertatur, aut etiam cogatur abſcedere.

XVII. ## AD OMMATIVM.

OMMATIVM Ruricij ſocerum docuit nos Carmen XI. quo loco Aruernum illum fuiſſe monuimus. Idem de Ommatio iuniore, qui Turonorum Antiſtes fuit, monet Gregorius lib. x. Hiſtoriæ. Hunc verò Sidonius ſuorum natalem celebrans inuitat pulcherrimo epigrammate. quod quidem Martino Dumienſi olim Epiſcopo ita probatum eſt, vt in triclinio ſuo, paucis mutatis, deſcribendum curarit, in hunc modum.

B. MARTINI DVMIENSIS EPISCOPI.
IN REFECTORIO.

Non hic auratis ornantur prandia fulcris,
Aſſyrius murex nec tibi ſigma dedit.
Nec per multiplices abaco ſplendente cauernas
Ponentur nitida codicis arte dapes.
Non ſcyphus hic dabitur, rutilo cui fortè metallo
Cruſtatum ſtringat tortilis anſa latus.
Vina mihi non ſunt Gazetica, Chia, Falerna,
Quæque Sarapteno palmite miſſa bibas.
Sed quicquid tenuis non complet copia menſæ,
Suppleat hoc petimus gratia plena tibi.

14. GALLI R. MENSA TVI] Id eſt Celtæ Lugdunenſis. De Sidonij enim patria cogor à doctiſſimo Sauarone, qui Aruernum facit, diffidere: cùm religio ſit aliter ſentire, quàm Sidonius ipſe ſignificet, qui ſe paſſim Lugdunenſem teſtatur, vt lib. I. epiſtola v. & VIII. lib. IV. epiſt. XXV. carmine v. & XIII. Apollinaris aui tumulum non in Aruernis, vt eidem videbatur, ſed in Lugdunenſi agro fuiſſe, iam oſtendimus ex epiſtola XII. lib. III. Nunc Aruernum ortu Sidonium non fuiſſe hic locus indicat, cùm Gallum ſe nominat, diuerſam ſibi, quàm Ommatio Aruerno, id eſt Aquitano, patriam ſignificans. Aquitanos enim à Gallis illa ætas diſtinguebat. Sulpitius Seuerus Hiſtoriæ II. *Sed id noſtris*, inquit, *id eſt Aquitanis, Gallis, ac Britannis indecens viſum.* Auſonius in Arelate,

populos alios & mœnia ditas:
Gallia queis fruitur, gremióque Aquitania lato.

Eóque ſpectat, quod in Æthici Itinerario deſcriptum iter eſt de Aqui-

Aquitania in Gallias, à Burdegala Auguſtodunum. Hoc itaque ſenſu, Gallum ſe Sidonius, quia Lugdunenſis; Ommatium verò, quia Aruernus erat, Aquitanum quidem, ſed non Gallum vult intelligi. quemadmodum apud Seuerum eundem in Dialogis, quidam re ac nomine Gallus, ait ſe hominem Gallum inter Aquitanos verba facturum: quia nimirum Aquitani ea quam dixi notione Galli non erant.

GAZETICA] Gazetum vinum Iſidoro, à regione vnde defertur, 15.
hoc eſt à Gaza Palæſtinæ: vt Sareptanum à Sarepta Sidoniorum. quod σαρεπτῖνον οἶνον appellat Alexander Trallianus. Vtrumque celebrant Corippus lib. III. & Fortunatus lib. IV. de vita Martini. Gazetum verò Gregorius Turon. de Gloria Confeſſorum LXV. & Senator XII. Variar. XII.

POCVLA NON SVNT HIC] De Aruernorum vinis non lo- 91.
quitur. Alioqui quomodo in Aruernis vina non eſſent, quæ Aruernorum erant? ſed de Lugdunenſibus patriæ ſuæ. Quemnam verò Lugdunenſium pagum vinetis celebrem dicat, cui Triumuir nomen impoſuit, quærendum eſt. Scimus enim ex Dionis XLVI. Lugdunenſis coloniæ deducendæ Triumuiros fuiſſe Silanum, Lepidum, & Plancum, & multa ab illis potuiſſe nomina deriuari.

HIC MIHI QVI PATRIAM] Apud Aruernos. Alibi ergo na- 20.
tus, qui huc poſtea migrarit. Quare maneat, Sidonium ortu Lugdunenſem, coniugio & cathedra Aruernum fuiſſe. Nec indignentur Aruerni noſtri, non totum ſibi concedi, qui meliore illius parte potiti ſunt: cùm ea fuerit Sidonij dignitas & ſplendor, quo non vnicam patriam illuſtrari par erat.

DE BALNEIS VILLÆ SVÆ. XVIII.

AVITACVM villam, eiúſque balneas & piſcinam copiosè deſcripſit epiſtola II. libri II.

AD SORORIVM SVVM ECDICIVM. XX. XXI

ECDICII ſoror fuit Papianilla, vxor Sidonij. Sidonij ergo ſororius Ecdicius; Ecdicij verò cognatus Sidonius. Sororius enim propriè frater vxoris, cognatus vir ſororis. Quare inter ſe opponuntur, vt in antiquo lapide Brixiæ: COGNATVS DVLCISSIMVS SORORIO AMANTISSIMO.

XXII. BVRGVS PONTII LEONTII.

BVRGI Paulinianæ, quam hoc Idyllio deſcribit, nomen antiquum hodie manet. Burgum enim caſtrum vocant, ad Duranij fluminis ripam, non procul ab illius & Garumnæ confluentibus. De Leontio autem, in cuius gratiam hæc ſcripſit, dictum epiſt. XI. & XII. libri VIII. Burgi vocis Græca eſt origo. Gloſſarium vetus: Πύργος, *turris*, *burgus*. Inde burgos vocarunt Romani turres, ſeu turrita propugnacula in limitibus conſtituta. Ab his porrò, ſimilia omnia munitiora loca burgorum quoque nomen tulerunt. Neque ratio alia requirenda, cur ita Burgum ſuam appellarit Pontius Paulinus conditor, cùm hanc ipſam prodat tota eius deſcriptio.

NARBONEM Q. MARTIVM] Vetus Inſcriptio nondum vulgata Narbone, in qua ſingulares litteræ Coloniam Iuliam Paternam Narbonem Martium denotant. His enim nominibus in alijs quoque monumentis ornatur.

C. MANLIVS C. F
PAP. RVFVS VMBER EXS
DECVRIA LICTORVM VIATO
RVM QVÆ EST C. I. P. N. M
FECIT SIBI ET SVIS

Sed Iuliam Paternam de Iulij Cæſaris nomine, qui coloniam eò, vt Suetonius narrat, iterum deduxit, appellatam fuiſſe ambigit nemo. De Martij autem cognomento, qui à Q. Martio, quo conſule deducta primùm colonia fuerat, deriuandum cenſent, & manifeſtis, vt alij docuere, rationibus reuincuntur, & aduerſantem habent hoc loco Sidonium, qui non obſcurè ad Martem refert. Eò enim ſpectans, Narbonem re ipſa Martium nuper factum ait, cùm acerrimam Gothorum obſidionem, de qua iterum Carmine ſequenti, fortiſſimè ſuſtinuit.

ANTHEDII MEI] Dulcem poëtam alibi dixit. hîc poëtarum collegio præfectum facit.

EXOTICA] Extra Zodiacum poſita. Tres enim Sidonio ſtellarum claſſes. Planetæ, qui ſuis in orbibus vagantur. ſidera Zodiaci, quæ duodecim eius ſignis continentur. & reliqua extra Zodiacum, quæ propterea exotica nominat, quaſi ἔξω τοῦ ζωδιακοῦ.

81. HIPPOCRINISATAS] Rectiùs alij, *Hic & criniſatas*. tanquam ex ipſis Pegaſi crinibus natas.

EST LOCVS AERIA] Topotheſia confluentium Duranij & Garumnæ, vbi ſitam diximus Burgum in ripa Duranij, ſiue vt Gregorius ad hodiernum fere ſonum lib. VIII. nuncupat, Dorononiæ. Nunc enim Dordoniam dicunt. 101.

SPARGIT L. VAPOREM] Per tubulos nimirum parietibus impreſſos, vt loquitur Seneca epiſtola XC. Atque ita legendus, intelligendúſque Plinius iunior lib. II. epiſt. XVII. *Adhæret dormitorium membrum, tranſitu interiacente. quod ſuſpenſum & tubulatum, conceptum vaporem ſalubri temperamento huc illuc digerit & miniſtrat.* 191.

COMAS FLAVII EARINI] Ita repoſui, pro *Cumas Fl. Sabini*, quod antea legebatur. Neque dubia emendatio: cùm Syluæ Papinianæ lib. III. argumentum ſit Coma Earini. de qua & Martialis extat epigramma lib. IX.

NARBO AD CONSENTIVM. XXIII.

SIDONIVS Narbonem olim profectus, cùm humaniter acceptus habitúſque eſſet à Conſentio, decreuerat hoſpiti ſuo gratiam ſuis verſibus rependere; cùm prior ille aliquot carminum eclogis Sidonium prouocauit. Tum ergo Carmen hoc ad illum miſit, quo Narbonem mirificis laudibus, ſed non alia re magis commendat, quàm quòd Conſentios ciues nobiliſſimos, & doctiſſimos tulerit, hunc ipſum ad quem ſcribit, & eius patrem. Quorum vtriuſque meminit lib. IX. epiſtola XV. ad filium autem data eſt epiſtola IV. lib. VIII.

PHOCIDA, SEXTIASQVE BAIAS] Maſſiliam, & Aquas Sextias. Maſſilienſium vrbem à Phocæenſibus Aſiæ populis conditam conſtat. Aliud autem fuerunt φωκαεῖς, Phocæenſes à Phocæa vrbe Aſiæ; aliud φωκεῖς, Phocenſes à Phocide, quæ regio fuit in Hellade. Sed multi, etiam antiqui, Phocenſes & Phocidem nuncuparunt, ex qua orti Maſſilienſes, vel nomina confundentes, vel hiſtoriam. Baias autem calidas omnes aquas dicebant, ab illis Campanis omnium, vt Eunapius ſcribit, toto orbe nobiliſſimis. Quare Aquis Sextiis, quòd in iis thermæ eſſent, id etiam nomen obtigit. Sextias autem à Sextio Caluino dictas, qui primus vrbem illam muro cinxit, omnes conſentiunt. Eius porrò coloniæ, quæ Metropolis eſt Prouinciæ II. Narbonenſis, egregium hoc monimentum extat Romæ in antiqua baſi ſtatuæ. 13.

L. ANTONIO
EPITYNCHANO
LICTORI DEC. CVRIA

TIÆ QVÆ SACRIS
PVBLICIS APPARET
QQ. COLLEGI FABRVM
TIGNVARIORVM OSTIS
SEVIRO AVG. IN PROVINC
NARBONENSI COLONIA
AQVIS SEXTIS.

58. ASAROTICIS LAPILLIS] Teſtulis in varios colores tinctis, quales in aſarotis pauimentis, de quibus Statius in Tiburtino Vopiſci, & Plinius lib. XXXVI. c. XX. *Soſus Pergami ſtatuit quem vocant aſaroton œcon, quoniam purgamenta cœnæ in pauimento, quæque euerri ſolent, veluti relicta fecerat paruis è teſtulis tinctis in varios colores.*

69. HINC TE MARTIVS ILLE] Theodoricus iunior, Theodorici magni filius, de quo epiſtola II. Gothi enim cùm Ataulfo duce Gallias ingreſſi Narbonem quoque occupaſſent, inde ſummoti ſunt à Conſtantio Comite, anno, vt ex Oroſio & Idacio colligitur, CDXVI. Poſt hæc Theodoricus pater, Aquitania non contentus, Narbonem longa illa obſidione cinxit, quæ hoc loco deſcribitur, ſed repulſus eſt tandem à Litorio, vt dictum eſt in Panegyrico Auiti. Demum verò iunior hic Theodoricus prodita ſibi per Agrippinum Comitem vrbe Narbonenſi potitus eſt, anno, vt ex Idacio eodem patet, CDLXII. Quare poſt hunc annum, ſed ante CDLXVI. quo mortuus eſt Theodoricus, à Sidonio ſcriptum hoc Carmen dici neceſſe eſt.

87. MVLTVM CINGITVR] In aliis *tingitur.* Horatius, *Paulum ſepultæ diſtat inertiæ Celata virtus.*

90. NATOS CVM GENITORE] Carinum & Numerianum cum Caro patre. Quanquam de Cari Aug. patria nihil certi fuiſſe docet Vopiſcus, & quod mirere, inter varias opiniones non meminit Narbonis. Sed Narbone genitum, ante Sidonium prodidere è Græcis Euſebius in Chronico, è Latinis Sextus Victor, Eutropius, & Oroſius. Ioſephus Scaliger ad Euſebium, quia Carum in Illyrico natum quidam ſcripſerant, vt Fabius Cerilianus, ita rem componit, vt Narbonæ natum affirmet, non in Gallia, ſed in Illyrico, vbi Narbonam item oppidum eſſe contendit nominis eiuſdem. Verùm Dalmatiæ oppido, quod Scaliger deſignat, nomen fuit non Narbona, etſi mendosè ita legitur apud Ptolemæum, ſed Narona. quomodo in epiſtola Vatinij apud Ciceronem appellatur. itémque apud Plinium, & Æthicum, & in Tabula Peutingeri.

98. CONSENTI PATREM] Conſentium patrem laudat à philoſophicis poëticiſque diſciplinis, tum Græcis, tum Latinis.

POLLA DAT POETAS] Lucanum & Statium. Lucani enim

vxor fuit Polla Argentaria, & mortuo Lucano Statij, vt Statius ipſe in Syluis docet. Quidam libri *pallidat* legunt.

PRISCI IOVINI] Trabeæ & faſtorum nomen conſulatum denotat Fl. Valentis Iouini, quem Lupicino collega ſub Valentiniano ſeniore, geſſit, cùm equitum Magiſter eſſet per Gallias & Alamannos ingenti ſtrage in Catalaunis profligaſſet, vt Marcellinus narrat L. XXVII. De quo etiam ſcribit Flodoardus I. Hiſtoriæ VI. & antiquos verſus profert, à Iouino poſitos in S. Agricolæ baſilica, quam Remis fundarat. Huius itaque filiam Conſentio ſeniori nuptam ait. Quæ verò ſequuntur, de iuniore Conſentio, ad quem ſcribit, capi debent. 175.

PIVSQ. PRINCEPS] Plac. Valentinianus, à quo Tribunus & Notarius in conſiſtorio Conſentius creatus eſt. In conſiſtorio enim principis militabant Tribuni & Notarij. L. II. Cod. Theod. De primicerio & notariis. Inſcriptio ſtatuæ Petronij Maximi, PRIMÆVVS IN CONSISTORIO SACRO TRIBVNVS ET NOTARIVS MERVIT. 214.

EOAS SOCERI] Theodoſij iunioris Aug. filiam Eudoxiam duxerat Valentinianus. Ad Theodoſium ergo in Orientem legatum à Valentiniano Conſentium ait, & idoneum fuiſſe, qui ad Francos item, Perſas, Vandalos, aliósque reges mitteretur. 229.

CARAMALLVS, AVT PHABATON] Nobilium pantomimorum nomina. quorum alterum, id eſt Caramallum, laudat etiam Ariſtænetus epiſtola XXVI. & Leontius Scholaſticus lib. IV. Anthologiæ XXV. Pantomimi, ὀρχησταὶ, ore tacitò geſtibus omnia explicabant. Caſſiodorus lib. IV. *Orcheſtarum loquaciſſima manus, linguoſi digiti, ſilentium clamoſum, expoſitio tacita.* & Incertus auctor de pantomimo: 265.

Tot linguæ, quot membra viro. mirabilis ars eſt,
Quæ facit articulos ore ſilente loqui.

Artis auctores Romæ, Auguſti temporibus, Pylades & Bathyllus. Nam cùm veteres ipſi canerent & ſaltarent, hi chorum & fiſtulam ſibi præcinere fecerunt: vt tradunt Lucianus περὶ ὀρχήσεως, Euſebius in Chronico, Zoſimus lib. I. & alij. Pantomimorum autem tot erant argumenta, quot fabulæ poëtarum. nulla enim erat, quam non repræſentarent. Itaque Sidonius multas hoc loco recenſet: longè plures Lucianus dialogo ſupraſcripto. Cyprianus de ſpectaculis. *Nulla enim obſcenis motibus membra diſtorquens deſaltauit Græcæ libidinis fabulam.*

NAM CIRCENSIBVS] Circenſium Plac. Valentiniani nummum vidimus cum Vicennalium eius nota. Sed ij publici & ſolennes ludi erant: hi verò priuati. ſicut priuatum Elagabali ſpectaculum, 304.

in quo Lampridius narrat iunxiſſe illum camelos quaternos ad currus in Circo. In publicis agitare ſolebant promiſcui aurigæ factionum Circenſium : in priuatis nobiles plerumque ac Principes ipſi exercebantur, vt hoc loco iuuenes aulici.

315. ET IAM TE VRNA PETIT] Sortes in Circo ad electionem ducebantur, tum loci, tum quadrigarum. De quadrigarum electione Symmachus teſtatur lib. x. XXII. *Malo*, inquit, *fremitum Murtiæ vallis exponere, atque illam quadrigarum diſtributionem, in qua ſibi cùm fortunatus videretur, cui electionem mox vrna tribuebat, par vel potior erat, quem ſors feciſſet extremum. Quoties ſequenti primus inuidit? Dubia eſt enim optio, cùm de ſimilibus iudicatur.* Vbi apertè optionem ſorte datam dicit : ſed quadrigas à Theodoſio miſſas adeo præſtantes omnes fuiſſe, vt ſors primò nihil conferre videretur, cùm illæ ambiguam redderent optionem. Sed quadrigarum electio non ſemper fuit in vſu, loci nunquam omiſſa. Nam apud Homerum Iliad. XXIII. Sophoclem in Electra, Statium Thebaidos VI. quia Heroes antiqui ſuos ipſi currus agitant, ſolius loci fit ſortitio. Item apud Virgilium in ludicro nauali Æneidos V. *Tum loca ſorte legunt.* Loca autem hæc in Circo erant oſtia ipſa & carceres equorum. ita vt primus, aut ſecundus locus, nihil aliud fuerit, quàm primum aut ſecundum oſtium. Conſentius ergo, quem primum vrna vocarat, & axem, hoc eſt quadrigas eligit, & primum oſtium ingreditur : poſt eum reliqui alia deinceps ſuo quiſque ordine. Cur autem in capiendis locis ſors adhiberetur, cauſam innuit, non explicat Donatus ad Virgilij verba, quæ proximè citauimus : *Non eſt*, ait, *idem labor in ſingulis locis. & inde ſors adhibetur, vt fieri cònſueuit in Circo, ne ſit in ordinatione contentio.* Cur enim non idem eſt labor? Ideò nimirum, quia non idem erat à ſingulis oſtiis ad metam ſpatium : ſed à primo rectum ac breuiſſimum, ab vltimo longiſſimum. Quare quo quis remorior à primo curſum inibat, hoc longiore ſpatio ferebatur, & viæ ac laboris plus habebat. Ex quo etiam patet, cur in Dioclis agitatoris laude ponat vetus Inſcriptio, quòd SVMMA QVADRIGA, ET OSTIO QVARTO MISSVS vicerit. Nam cùm quaterni fere agitare ſolerent, quatuor tantùm primis oſtiis vtebantur. Vnde qui quarto exibat, is ſumma & vltima quadriga certabat, cuius difficillima erat victoria. Quo etiam ſenſu dictum ſit ab Ouidio III. Amorum II

Hoc mihi contingat: ſacro de carcere miſſis
Inſiſtam forti mente vehendus equis.

Idem enim eſt, ac ſi dicat, Te fauente non dubitem vel è ſacro, id eſt vltimo ſextóque oſtio miſſus certamen inire, ac palmam ſperare.

IANVA, CONSVLVMQ. SEDES] In prima Circi fronte ianua erat, qua ingreſſus in circum. Ianuæ latera hinc inde ſepta carceribus, ſenis vtrinque, quos cryptas vocat, quòd abſidati eſſent, pariete in quo carceres erant in fornices inflexo, atque vt loquitur ipſe, fornicato. Dicebantur & portæ, ianuæ, oſtia Circi. quoniam his oſtiis ad curſum mittebantur equi: vt contrà, carceres dictos docuit Varro, quòd iis coërceantur, ne inde exeant, priuſquam mittat Magiſtratus. Portas vocat P. Victor, cùm ait Circi maximi duodecim portas fuiſſe. Ianuas auctor epiſtolæ de viro perfecto inter pſeudepigrapha Hieronymi: *Adhuc*, inquit, *prior illa adſtat in ianuis, cui æque ſua ſpatia debentur.* & Paulinus epiſt. 11. *Non decurſus ſtadij, ſed ingreſſus: nec vt meta, ſed ianua eſt.* Eodémque modo θύρας Græci. Gloſſæ noſtræ: *Carceres*, θύραι ἱπποδρόμου. πύλας Himerius ἐκ πυλῶν εἰς εὐθείας δρόμον ἰθύναντι. Oſtia Senator lib. III. LI. *Biſſena oſtia ad duodecim ſigna poſuerunt.* & ſine controuerſia Auſonius in epiſtola ad Vrſulum, ſenatium numerum ſignificans, 317.

Oſtia quot pro parte aperit ſtridentia Circus,
Excepto medium quod patet in ſtadium.

De his enim carcerum oſtiis loquitur, non de ianuis, quas per circi ambitum ſibi fingunt interpretes doctiſſimi. Oſtia enim carcerum, vt dictum eſt, in Circo maximo fuerunt omnino XII. ſed ſena vtrinque: quod pro parte dixit Auſonius. Septimum autem oſtium quod excipit, ipſa eſt Circi ianua: quæ in medio carcerum poſita, in mediam circi latitudinem patebat. Supra ianuam porrò, Conſulum ſedes, aliorúmve Magiſtratuum, qui ludis præſidebant. Nam vt Conſulum ſedes hîc dicitur, ſic *Pratorum ſedes* Suetonio: Neronis XII. & *Prætoris tribunal* eidem, Auguſti XLV. De qua & Liuius lib. XLV. *Ludorum Romanorum die, C. Licinio Conſuli ad quadrigas mittendas deſcendenti tabellarius reddidiſſe laureatas litteras dicitur.*

MICANT COLORES] Circi factiones tunicarum coloribus 323.
diſtinctæ. Erat enim factio albata, ruſſata, praſina, veneta. quomodo nominantur in Dioclis Inſcriptione. οἱ λευκῇ, καὶ πυῤῥᾷ σκευῇ χρώμενοι, καὶ τῇ πρασίνῃ καὶ οὐενετίῳ, à Dione. βενέτων, πρασίνων, ῥουσίων, λευκῶν, μέρη καὶ δῆμοι, in Anthologia epigrammatum Græcorum. Ab his diuerſorum colorum tunicis, vt Plinius iunior vocat, (στολαὶ Dio, πέπλοι vetus epigramma) diſcolor agmen agitatorum dicitur Ouidio. Vtebantúrque vt hinc liquet, non ſolùm in publicis ludis, verùm etiam in priuatis. quod & Commodi atque Heliogabali exempla docent, qui praſino domi aurigantes vſi memorantur.

Effoſſa eſt paucis ab hinc annis, cùm Romæ eſſemus, via Præneſtina, tertio ab vrbe lapide, vetus altera duplex Inſcriptio, quæ Polynicis & Tatiani filij agitatorum in ſingulis factionibus palmas enu-

merat, ſenis verſibus Græcis adiectis, quorum duo tantùm primi reſtant incolumes. Sic enim habent.

M. AVR. POLYNICES NAT. VER
NA. QVI VIXIT ANN. XXIX. MENS
IX. DIEBVS V. QVI VICIT PALMAS
N. DCCXXXIX. SIC. IN RVSSEO. N
DCLV. IN PRASINO LV. IN VENE
TO XII. IN ALBO N. XVII. PRÆ
MIA XXXX. N. III. XXX. XXVI. PV
RA N. XI. OCTOIVG. N. VIII. DEC. N
VIIII. SEIVG. N. III.

Pari iugo cum ſuperiore.

M. AVR. MOLLICIVS TATIANVS
NATIONE VERNA QVI VIXIT ANN
XX. MENS. VIII. DIEBVS VII. QVI
VIC. PALMAS N. CXXV. SIC. IN RVS
SEO LXXXVIIII. IN PRASINO XXIII
IN VENETO N. V. IN ALBO N. VII
PRÆMIA XXX. N. II.

Θρέψε πάτρη ῥώμη κλυτὸς ἡνίοχος πολυνείκης
Τὶς δύο μάκαρειν τιπανόν τι κρᾶσιν.

339. TANDEM MVRMVRE BVCCINÆ.] Mittendis quadrigis ſignum dabat Magiſtratus. prolatóque ſigno, carceres illico ſimul omnes pandebantur. Id ſignum Romæ proiecta mappa dari mos fuit. At Sidonius mappa omiſſa, quæ in priuatis fortaſſe ludis locum non habuit, ſolius tubæ meminit, quæ mappam ſequebatur. quam ſolam norant antiqui. Sophocles: χαλκῆς ὑπαὶ σάλπιγγος ᾖξαν. Virgilius, *Inde vbi clara dedit ſonitum tuba*. Statius, *Inſonuit contra Tyrrhenum murmur.*

357. CONSVMPTO SPATIO PATENTIORE] Circo figura eadem quæ obeliſco iacenti. Itaque prima ſui parte, qua curſum inibant, latior erat, ſpatio à carceribus ipſis paulatim decreſcente. circi porrò longitudo bifariam, ſepto ſeu pariete interiecto, in æqua vtrinque latera diuidebatur, hinc dextrum, illinc læuum, dextris, læuíſque oſtiis oppoſitum. Per hæc autem laterum ſpatia procurrebat Euripus, ſtructilis aquæ foſſa per circi gyrum acta, excepta ea parte qua carceres erant, vt deſcribit Dionyſius Halicarnaſſeus lib. III.

361. VT META VLTERIOR] Meta enim duplex fuit. Vlterior in imo circo, quam interiorem dixit Statius, ἐσχάτην στήλην Sophocles: altera citerior, in prima eius fronte, non longè ab oſtiis. primas metas

ap-

appellat Tertullianus. Inter vtraſque paties ille porrectus, qui circi latera dirimebat. Ad ptimam metam curriculorum ſparia incipiebant & deſinebant: ad vltimam flectebantur. ideo Græci à flexu illo καμπτῆρα vocarunt, campterem Pacuuius in Atalanta. Sidonius ergo totam Conſentiani certaminis ſcenam hoc modo deſignat. A primo, inquit, flexu Conſentij ſocius omnes anteibat: proximi ab eo aduerſarius vterque; tum denique Conſentius ipſe è primo poſtremus: ſed equos ſtudio inhibens, ac ſeptimo ſpatio integros reſeruans. Hoc ordine ſecundum, tertium, quartum ſpatium peregere. Quinto curriculo ſocius ille feſſis equis currum auertit, ac primum locum ceſſit aduerſariis. Qui ſextum iam ſpatium emenſi, palmæ proximi videbantur, cùm ſubito citatis equis Conſenrius ambos anteuertit, & ſeptimo ſpatio victor euaſit.

CVRÆ EST ID MEDRIS] Cùm in circo initium currendi ducerenr à dextro eius larere, ſeu dextra ſerie carcerum, hinc fiebar, vt currentibus aurigis ad læuam ſemper eſſent metæ, ad quas, & ſecundùm quas decurrebant: ad dextram podium & cunei ſpectatorum. Quare curſus ſiniſterior interior ac breuior erat, dexter exterior, longioríſque anfractus. Atque hoc ſenſu poëtæ dextram in his ludis perpetuò damnant. Virgilius, *Quò tantum mihi dexter abis?* Statius, *Spargitur in gyros, dextérque exerrat Arion.* & Conſentij aduerſarius Sidonio, *Dexter ſub cuneis nimis cucurrit.* Qui ergo curſu antecedit, ſi quando ad podium & cuneos, hoc eſt ad dextram deflectat, tum curæ, inquit, eſt ſequenti æmulo, vt introrſum parte ſiniſtra ſuccedat, & prætervehatur. Quomodo Conſentius, cùm aduerſariis ſuis poſterior eſſet, vtrumque tandem præteriit, & Menelaum Antilochus Homeri, & Gyam Maronis Cleanthus. Quò ſpectant & illa, SVCCESIT ET VICIT, in Dioclis inſcriptione. 365.

STRINGIS QVADRIIVGOS] Septem gyris circi agon peragebatur: & qui ſeptimo præibat, victor erat, quamuis prioribus ceſſiſſet. Quare artis erat, lentiùs principio currere, ne equorum vires ante ſeptimum ſpatium exhaurirentur. Hinc laudatur ab Auſonio Phoſphorus equus Valentiniani, *Improperanter agens primos à carcere curſus.* at contrà, Silij Cyrnus ab iis iure damnatur, *queis interior cura & prudentia circi altior*, quòd primo certamine habenas effunderet. Quo factum vt laſſatis equis mox præteriretur, ſicut hîc Conſentij collega cedere coactus, *Quod velocibus imperans quadrigis Exhauſtos ſibi ſenſerat iugales.* 371.

COMPENDIA FLEX. METÆ] Præcipuus agitatorum labor & induſtria, metam aptè circumflectere, quod eſt εὖ περὶ τέρμαθ' ἑλισσέμεν Homero. Artis caput, INTERIVS FLECTERE, non ſpatioſo, ſed breuiore gyro, & proximo metæ. quod aduerſarius iſte Conſentij ab eo incitatùs præſtate non potuit. Ouidius: 394.

Me miſerum! metam ſpatioſo circuit orbe.
Quid facis? admoto proximus axe ſubi.

Silius Italicus,

Non vnquam effuſum ſinuabat deuius axem,
Sed læuo interior ſtringebat tramite metam.

Et pulcrè Seneca eò ſpectans, de Tranquillitate animi IX. *Non in curſu tantùm, circique certamine, ſed in his ſpatiis vitæ interiùs flectendum eſt.* ET METAM VITARE, ne ad eam hærerent, currúmve frangerent in occurſu. Vnde euitata rotis meta dicitur Horatio. Theocritus in Heracliſco:

Ἵππους δ' ἐξελάσασθαι ὑφ' ἅρματι καὶ περὶ νύσσαν
Ἀσφαλέως κάμπτοντα τροχῶ σύριγγα φυλάξαι.

Homerus in Neſtoris ad Antilochum protreptico,

λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν.
Μήπως ἵππους τε τρώσῃς, κατά θ' ἅρματα ἄξῃς.

Et huc pariter alludens Cicero pro Cælio, *In hoc*, inquit, *flexu quaſi ætatis, fama adoleſcentis paulum hæſit ad metas notitia noua mulieris.*

424. PALMIS SERICA] Victoriæ circenſis præmia, palmæ & coronæ. quibus interdum honoris cauſa faſciolæ, ſeu lemniſci, è ſerico vel auro addebantur: vnde lemniſcatæ coronæ, aut palmæ dicebantur. De coronis Plinius lib. XXI. *Acceſſerunt & lemniſci, quos adiici ipſarum coronarum honor erat, propter Hetruſcas, quibus iungi niſi aurei non debebant.* De palma Auſonius Paulino.

Et quæ iam dudum tibi palma poëtica pollet,
Lemniſco ornata eſt, quo mea palma caret.

427. VICTIS TAPETAS] Non ſolùm victori, ſed victis etiam præmium aliquod ſolatij cauſa dari mos fuit. Ambroſius lib. I. de Pœnitentia cap. III. *Nam ſæpe in hoc athletarum ſæculari certamine etiam victos, quorum fuerint certamina probata, vulgus hominum cum victoribus coronare conſueuit, maximè quos viderit aut fortè dolo aut fraude excluſos victoria.* Ita fingunt in certaminibus ſuis Homerus, Virgilius, Statius, Silius. Et ſcenicis ludis Iulij Cæſaris, in quibus Laberius & Publius Syrus mimorum poëtæ certarunt, cùm ſuperatus eſſet Laberius, Cæſar Syro victori palmam, victo anulum dedit, vt eſt apud Macrobium lib. II. Saturnalium VII.

428. IAM VERO IVVENALIBVS PERACTIS] Iuuenili ætate. Planè quod ſequitur, *ſequente in æuo*, ſatis hanc interpretationem confirmat, doctiſſimorúmque virorum errorem redarguit, qui Iuuenales ludos hoc loco ſuſpicati ſunt. cùm meminiſſe præterea debuerint Iuuenalia diuerſi à Circenſibus generis ludos fuiſſe. Iuuenalia ergo Sidonio dicuntur iuuenilia, iuuenilis ætatis ſtudia. Vtrumque enim promiſcuè ſcribebant antiquarij. & apud Sidonium ipſum lib. I. ep. II. *iuuenali rubore*, non iuuenili, lib. IV. XIII. *iuuenali ſanitate.* lib.

IX. VI. *facilitate iuuenali* ſcriptum eſt in libris pleriſque.

INTRA AVLAM SOCERI MEI] Auiti Imperatoris. cuius curam palatij geſſit Conſentius, vt Equitius olim Valentis, Conſtantius Honorij, Aëtius Ioannis. Quo munere qui fungebantur, Curopalatæ poſtea ſumma cum auctoritate dicti ſunt in aula Orientis, τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεπιστευμένοι, vt ſcribit Euagrius lib. v. I. & in Francia Maiores domus. Fredegarius: *Waradonem in Ebroini locum Maiorem domus conſtituerunt. Erat Waradoni filius, qui vice patris curam palatij gerebat, nomine Giſlemarus.* 430.

NVNC QVAM. D. HOSPITALITATEM] Hæc enim illi, vt præfatus eſt, ſcribendi Carminis fuit occaſio. Laudibus porrò Conſentij more ſuo amicorum elogia breuiter adiungit, clarorum ciuium Narbonenſium. Inter quos Leo, Magnus, & Marcellinus, ex aliis locis noti ſunt: Myronis, Lympidij, & Marini, nunc primùm nomina celebrantur. Itémque Liuij inſignis eius æui poëtæ, quem laudat etiam auctor vitæ Hilarij Arelatenſis, cùm Hilarij eloquentiam peritiſſimis ait tunc temporis auctoribus ſæculi deſperationem intuliſſe. *In tantum*, inquit, *vt huius temporis* LIVIVS *poeta & auctor inſignis publicè proclamaret, Si Auguſtinus poſt Hilarium fuiſſet, iudicaretur inferior.* 434.

PROPEMPTICVM AD LIBELLVM. XXIV.

PROPEMPTICVM Carmen dixit, quo librum emittit, abeuntémque per omnia amicorum domicilia Narbonem vſque proſequitur. Hoc enim Græcis eſt προπέμπειν. Tale olim fuit Propempticum Pollionis, quod Heluius Cinna ſcripſerat, teſte Chariſio. & Propempticum Ampelij ab Himerio editum. Tale & Metij Celeris Propempticum, quod legitur apud Statium lib. III. Siluarum.

NOMEN CÆSAREVM V. COLVMNIS] In Codice Theodoſiano De itinere muniendo L. VI. *Abſit vt nos inſtructionem viæ publicæ, & pontium, ſtratarúmque operam, titulis magnorum Principum dedicatam, inter ſordida munera numeremus.* Lapides, ſeu columnæ, quæ in viis publicis millia paſſuum notabant, aliæ ſolos milliarium numeros habebant, aliæ titulos etiam & nomina Principum, per quos, vel quorum æuo viæ refectæ, reſtitutæque fuerant. Huius generis illa, quam Sauaro in originibus Claromontanis edidit, è via militari eruta, quæ Auguſtonemeto Aruernorum Lugdunum olim ducebat: 7.

TI. CLAVD. DRVSI F.
CÆSAR AVG. GER
PONT. MAX. TRIB
POTEST. V. IMP. XI.

P P. COS. III. DES. IV.
AVG. M. P XXI.

Et hæc altera in finibus Aruernorum Gabalorúmque ante aliquot annos effoſſa, quæ lucem nondum vidit, ſed mendoſa, vereor, ad nos peruenit.

IMP. CÆS
M. CAS. LAT
POSTVMO
P. F. AVG. COS
M. P. GABALL. V.

Prior millia paſſuum ab Auguſtonemeto numerat: poſterior, à Gabalis, quos inferior ætas ad morem hodiernum deflectens, Gebaldanenſes appellauit, vt in Ioannis VIII. epiſtolis videre eſt.

10. AC PRIMVM DOMITI LAREM] Libello ſuo decem ſtatiua manſionéſque deſignat. Primam Domitij Grammatici, ad quem epiſt. II. l. II. Secundam Briuatem, quæ hodie duplex eſt. noua nobili Canonicorum collegio clara, & vetus quam vocant, de qua Sidonius. III. Gabalorum vrbem, emenſo priùs iugo, & Triobre fluuio, qui nunc etiam Trobris vocitatur, è iugis Gabalum defluens in Ruthenos. IV. Sacerdotis & Iuſtini fratrum. quorum domicilij ſedem reticet: vtrique autem ſcribit libro V. epiſtolarum. V. Ferreoli Præfectorij, & Papianillæ eius, apud Treuidum in finibus Ruthenorum. VI. Apollinaris, apud Voroangum eius villam, de qua lib. II. epiſt. IX. vbi Leſoræ vicini montis meminit, Romæ quondam, vt Plinius lib. XI. cap. XLII. refert, præcipua caſei laude noti. nunc traiectis litteris Loſeram nominant. Meminit & Tarnis fluuij auriferi, qui è Cebennis ortus, per Aquitaniæ, Narbonenſiſque fines euoluitur in Garumnam. VII. Auiti, apud Cotrium, ad quem epiſtola I. libri III. VIII. Fiduli, ſed quo loco non dicit. Nec Fiduli huius alibi vlla mentio. nomen tamen Gallis non ignotum. Floruit enim haud multo poſt Sidonium, Theodorici regis temporibus, S. Fidulus Aruernus patria, & apud Tricaſſes Abbas, qui eum præcipua veneratione habent, & S. Falum vocant. IX. Thaumaſti, ad Tresvillas. De Thaumaſto autem, & Apollinare eius fratre, ſæpius dictum in epiſtolis. X. Magni, & Felicis ac Probi filiorum. Et Magnum quidem domo Narbonenſem fuiſſe, didicimus ex Carmine XXIII. Probi verò coniugem Eulaliam, Sidonij propinquam ex hoc loco notauimus ad epiſtolam I. libri IV.

CORONIS SIDONIANA.

De loci prærogatiua. quíſve interior dicatur, quis exterior. quid tegere latus, aut μέσον ἔχειν. dextráne potior, an ſiniſtra.

STVDIO huc diſtuli binos verſus, quibus Auitum Sidonius in Gothica legatione medium inter Theodericum regem & Fridericum regis fratrem inceſſiſſe dixit:

Poſt hinc germano Regis, hinc rege retento,
Palladiam implicitis manibus ſubiere Toloſam.

Non quòd multis demonſtrandum ſit, honoris cauſa id factum fuiſſe: cùm ambigat nemo, vbi tres vnà ſint, honoratiſſimum locum medium eſſe. ſed vt extremo libri ſpatio liberiùs euagari, & quæ de interioris exterioríſque loci notione, de lateris protectione, dextræ ac ſiniſtræ in honoris prærogatiua diſcrimine, commentati olim ſumus, ea paulò fuſiùs exponere, ac Notis hiſce vel coronidis ſaltem loco addere liceat. Parergum enim id fortaſſe, nec abnuo. Sed operæ non pœnitebit, ſi vel extra lineam quid dixero, quod philologis probari, boníſque ſcriptoribus lucem aliquam adferre poſſit. Non igitur ex eo quòd verbi gratia in ludicro Circenſi, ne ab auctore noſtro diſcedamus, Carmine XXIII. *dexteriorem concitatum* appellauit exteriorem, & *currum intus actum*, qui in ſiniſtram partem actus eſſet; propterea ex ſimilibus locis colligi ſtatim debet, quod viros doctos fefelliſſe mirum eſt, interiorem vbique ſiniſteriorem eſſe, aut dexteriorem ſemper exteriorem. cùm certum ſit interiorem, prout res ferant, nunc dextrum eſſe, nunc ſiniſtrum: eodémque modo exteriorem. In Circo ſanè interior læuus erat: ſed ideo quia metæ currentibus ad læuam, & in læuam ad eas flexus. Fac contrà in dextram flecti, omnia erunt contraria. iam interior dexter erit, & ſiniſter exterior. vt in illa quadriga eueniſſe neceſſe eſt, quam narrat Solinus cap. XLVI. excuſſo auriga, relicto certamine, ad Capitolium proſiliſſe, Iouémque Tarpeium terna dextratione luſtraſſe: & in diurno cœli ſiderúmque motu, quæ & ipſa dextro gyro polum, quaſi perpetua quadam dextratione, circumagunt, Cynoſura Helice interior eſt, & tamen dexterior. Nec aliter in hoc de illa verſu è Ciceronis Arato, *Nam curſu interiore breui conuertitur orbe*, interiorem curſum capere poſſis, quàm dexteriorem. Quid multis? nam quotidie videmus in bigis, cùm ad vicorum capita flectunt, aut in bubus,

cùm arant, & alternos ſulcos ducunt, è duobus vel bubus vel equis, interiorem in flexu eſſe, nunc dextrum, nunc ſiniſtrum. Quódque in his videmus, idem in hominum inceſſu, conſeſſúque æſtimare eſt. Par enim eſt cauſa, cùm eadem quoque nominum ſit ratio. Vt enim in circo flexúque metæ, is dicitur interior, qui aduerſarium inter metámque propiùs flectit: ſic in ingreſſu, ſi duo ſimul ambulent, interior is erit qui interiore loco incedet, hoc eſt medio inter comitem exteriorem, & ædes, ſiue aliud quidpiam, quod eius alterum latus claudat. Quare non alia, meo quidem ſenſu, interioris notio in vulgatiſſimis verſibus Ouidij v. Faſtorum, cùm ſeni honorem hunc à iunioribus habitum ſcribit, vt ſi comites illi duo eſſent, medius incederet; ſi vnus, interior.

Et medius iuuenum, non indignantibus illis,
Ibat, & interior ſi comes vnus erat.

Nec aliâ exterioris, eiúſque qui latus tegere dicatur, Horatio Satyra v. lib. II. *ne tamen illi*

Tu comes exterior, ſi iuſſerit, ire recuſes.
Vtne tegam ſpurco Damæ latus?

Quod enim ſummi ingenij viro Iuſto Lipſio in mentem venit, vt interiorem eum dici vellet, cui exterior leuiter & in parte præiret honoris gratia: aut qui ipſe contrà (ſic enim poſtea interpretari maluit) alterum anteiret: vereor ne argutè magis & ingenioſè fictum ſit, quàm verè. Nam vt non dicam permirum videri, ac prope ridiculum, ſi tres ſint, omnes pari iugo ambulare; ſi comitum recedat vnus, alterum mox de ſuo gradu exſilire, vt ſenem modicè antecedat, aut ſequatur: perſpicuum eſt, in ea ſententia nec latus propriè ab eo tegi qui dicitur exterior, nec quicquam eſſe cur interior potiùs dici debeat, quàm anterior. At in noſtra interpretatione plana omnia, certa, & expedita. Interior verè, qui inter comitem ædéſque medius ambulat: exterior planè, qui exteriore loco. idémque latus tegere interioris iure dicitur: vt qui eius id latus claudit, quod intectum alioqui & nudum foret; cùm alterum ab ædibus protegatur. Quo ſenſu Seneca epiſt. XXII. *Nudum erit latus? incomitata lectica?* nudum latus dixit, quod exterior comes nullus tegat. & Minutius Felix contrà, eius, qui inter duos medius ſedeat, protegi ab vtroque latera ſcripſit in Octauio. *Et cum dicto*, inquit, *eius aſſedimus, ita vt me ex tribus medium lateris ambitione protegerent.* Nec verò quærendum, dextrámne ſemper teneat interior, vt Lipſio, & aliis viſum eſt, an ſiniſtram, vt Nebriſſenſi: cùm ſatis conſtet, interiorem in inceſſu, perinde vt ceteris in rebus, nunc dextrum eſſe, nunc ſiniſtrum: neutrúmque ad vim nominis pertinere: ſed fortuitò euenire, prout ad dextram aut læuam id fuerit, cui propior is eſt qui dicitur interior. Quid ergo, dicet quiſpiam, ſi contingat, vt ad læuam ſit qui interior ambulat, eúmne honeſtiore loco ambulare dices? Sanè, inquam, cùm

interior ſit, qui locus honoris: cùm exterior ſit alter, eiúſque latus tegat, quod inferioris & honorem deferentis. Denique, vt paucis complectar, ita cenſeo. Apud veteres Romanos, vt hodiéque apud Gallos noſtros, & pleraſque alias gentes, in inceſſu conſeſſúque præcipuum honoris locum interiorem ſemper fuiſſe, licèt is dexter non ſemper eſſet. Clarè id quidem, ac ſine exceptione, Ouidius & Horatius: vt fruſtra ſint qui pro dextra tantùm, aut pro ſiniſtra pugnare velint. Neque tamen dextræ prærogatiuam ſuam detraxerim. Dextræ honori hoc datum liquet. Primùm vt quando proximum nihil erat, vnde interior alter altero, vel latus ei tegere diceretur, tum dexteram ſemper ſiniſtræ præferrent. quomodo apud Tranquillum Tiberij cap. VI. prælatus haud dubiè Marcellus, qui in Actiaci triumphi pompa dexteriore inuectus eſt equo, cùm Tiberius ſiniſteriore veheretur. Deinde in ipſo interioris loci obſequio contenderent, quoad fieri poſſet, vt cum eo loco dextræ ſimul honor iungeretur, ita vt idem dexter atque interior eſſet. Quò ſpectans Helenius Acro, exteriorem in Horatij verſu ſiniſteriorem expoſuit: & Eutropius læuum incedere, quod Tranquillus de Claudio Imperat. ſcripſerat, illum Plautio in Capitolium eunti latus texiſſe. non quòd neceſſariò hæc ita ſemper coniuncta ſint: ſed quòd plerumque ita fieri mos eſſet. Ceterùm vbi res non ferebat, vt interior dexter eſſet: tum ad eum planè modum quo ſolemus in Gallia, interioris potiorem habuiſſe rationem: vt eum locum honoratis potiùs cum læua tribuerent, quàm cum dextra exteriorem. Ita & ſiniſtræ ſuus nonnunquam honos fuit, ſed tum ſcilicet, quando interior erat: & dextra nunquam non prælata, niſi cùm interior eſſe non potuit. Interioris autem loci præcipua ſemper ac perpetua dignitas. non quia dexter, aut ſiniſter: ſed quia ſuperior, quia prior, quia medius quodammodo. medius, inquam, inter comitem, & illud quicquid eſt quod alterum latus claudit. Sic enim & Græci *μέσον ἔχειν*, & *μέσον λαβεῖν*, etiam de duobus dicunt, cùm alter interiore loco recipitur. vt Plutarchus in Catone Vticenſi, quem ait Philoſtrato, cùm vnà deambularent, exteriorem inceſſiſſe ob honorem philoſophiæ. *Φιλόστρατον ἐν Σικελίᾳ μέσον εἶχε περιπατῶν, ἐπὶ τιμῇ φιλοσοφίας.* & Vetus Interpres Iuuenalis verſum exponens Satyræ III. *Diuitis hic ſerui claudit latus ingenuorum Filius. Aut in medium*, inquit, *ſeruum mittit, aut in ſiniſtra ambulat.* Quibus verbis totam præterea ſententiam noſtram mirificè confirmat. De duobus enim ſermo eſt, vt apud Horatium, cuius vmbra hoc loco Iuuenalis. Quare duo hæc ita diſtinguit, vt in medium mittere ſit interiorem locum dare, ſiue læuâ, ſiue dextrâ. In ſiniſtra ambulare, tum ſcilicet, quando neuter locus interior eſt, & ſolius dextræ honor reſtat, qui potiori deferatur.

NOTARVM AD SIDONIVM FINIS.

PRÆTERMISSA.

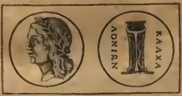
Pag. 89. Nummi Poſtumiani argentei, de quo dictum ad epiſtolam XI. lib. VIII. hæc eſt effigies. Vidimus & alios tum æreos, tum argenteos, in quibus eadem inſcriptio, ſed nuda Herculis imago ſine templo.

Pag. 105. Anthemij autem Auguſti nummus, cuius ad eius Panegyrici verſum XIII. mentio eſt facta, ſic habet.

Pag. 106. Calchedonenſium verò, vt dixi, plurimi viſuntur. quorum alij Mercurium habent impreſſum, alij lyram, alij χερσόνησον, alij alia. Tripodem is, quem ad verſum XLIX. Panegyrici Anthemiani deſcripſimus, in hunc modum :.

Pag. 23. Tectam porticum, quam hypodromum à Sidonio dictam docuimus lib. II. ep. II. Plato κατάστεγον δρόμον dicere videtur in Euthydemo. εἰσελθόντε δὲ, inquit, περιεπατείτην ἐν καταστέγῳ δρόμῳ.

INDEX.

INDEX.

A

ABEARI regij iuuenis epitaphium 30
Accumbentium in ſtibadio quis ordo 22
Acincus op. 117
Aduocatorum priuilegia 22. 82
Aetij Com. pater, vxor, filij. 119. mors 121
Affectus, propinqui 64
Agricola PP. Galliarum 146
Agrœcius epiſc. Antipolitanus 72. Senonenſis *ibid.*
Alamannia duplex 133
Alani Vandalis iuncti 113
Albenſes Heluij 69
Alexandri M. fulmen 136
Alleluia veterum Chriſtianorum canticum 33
Ambitus leges 10
Anthemius Aug. 16. 20. 104. 106. 108. 110
Anthemius PP. 108
Apis Deus 138
Apollinaris aui tumulus Lugduno vicinus 40
Apollinaris Sidonij F. 40
Apta Vulgentium 97
Aquæ Sextiæ 155
Aquitani à Gallis diſtincti 152. 153
Aquitaniæ dux. 72. 73
Arbogaſtes nepos 47
Arcadius Apollinaris F. 41
Archidiaconorum ordo 55
Arelate Conſtantina 148. à Gothis ter obſeſſa, capta ab Eurico 78
Aruandus PP. Galliarum 15
Aruerni 38. 51
Aruerniæ laus 51. 129
Arzuges 121
Aſarora 156
Aſellus P. V. 15
Aſiagetes 128
Aſſeſſorum priuil. 11
Aſterius Coſ. 83. idem Mag. militum 140
Aſtrorum aſpectus 91
Athenæum 31. 44
Attica Felicis 136
Atticus Nonius Coſ. 15
Aturres 25
Auctor 122
Audax P. V. 86
Aue initio epiſtolarum 97
Auienus Coſ. Legatus ad Attilam 18
Auguſti presbyteri epitaphium 80
Ant. Auguſtinus 128
Auiti Aug. Conſulatus 126. geſta 127. 129. 130. 132. 134. 135.
Auroræ ſceptrum fax 114
Auxanij tres 16

B

BABYLONICA 100
Bagaudæ Tarraconenſes 82
Baionenſes epiſcopi, Lapurdenſes 93
Baronius Card. 27. 63. 98. 147
Baſilij tres Coſſ. 19
Baſil[illegible] Aquarum Sext. epiſcopus 73
Benedictus Chriſtianorum prænomen 76
Bibliothecæ auctorum imaginibus ornatæ 35. 102. 103
Bigami à clero excluſi 76
Bulla 68
Burgundiones 39. 131. 144. eorum reges 16. 55. 57
Burgus Paulini 154

C

CALCHEDON, Calchidicus 105
Campi Canini 123
Cancelli & vela conſiſtorij 9
Canon glebæ 68
Capitum tributum 145
Caramallus pantom. 157
Cari Imp. patria 156
Caſtorina veſtis 56
Caraplus 65
Cathedrarius orator 43
Catthi ſub Francis 133
Celeuma 33
Centrum cæli 92
Ceraunia 117
CHRISTI cœnæ accumbentium ordo 23
Chironica ars 35
Choraulæ 100
Cingulum Magiſtrat. 20
Circenſium deſcriptio 158 & *ſeqq.*
Circi figura 160. carceres, oſtia 158. ianua 319. tribunal *ibid.* ſortes 158. colores 319. tuba 160. metæ *ibid.* dextra & ſiniſtra 161. flexus metæ. *ibid.* ſeptem ſpatia *ibid.* præmia 162
Claudianus epiſc. Reienſis 96. preſb. Vienneuſis 41
Clepſydra 31
Clericorum coma, barba 52. corona 64
Cloio Francus 120
Coluria 27
Comes & Dux 79
Comites rei militaris 108
Commonitorium 90
Conciones ſacræ ex gradibus aræ 151. à ſtantibus auditæ *ibid.* earum plauſus 76
Conditorium 62
Copula canum 86
Conſentij duo 82. 155. 156. 157
Conſtantinopolis 105
Conſtantini Magni luctus ob Criſpum 57
Conſtantini tyranni conſulatus 58. falſa conſtitutio 147
Conſulatus apex dignitatum. 62. nouorum Imperatorum 20. tyrannorum 126. ornat principes 116
Conſules pro locis diuerſi 126. eorum panegyrici 85. manumiſſiones 115
Contrà legere 61
Conuenæ op. 74
Corona clericorum 64. nuptiarum 13. 14
Criſpi Cæſ. ſtatua argentea 57
Crocus epiſcopus Nemauſenſis 74

Iac. Cuiacius. 71. 85
Cura palarij 16
Curſoria 12
Curſus publicus priuatis vetitus 12. nauigiis quoque conſtabat *ibid.*
Nic. de Cuſa 147
Cynici 108

D

DACIA multiplex 111
Dardanus PP. Galliarum 58. 59
Dea Vocontiorum 55
Ang. Decembrius 28
Deuſonienſis Hercules 89
Dextræ locus an potior, quàm ſiniſtræ 165
Digitorum loquela 98
Dignitatum ordo 62
Dij municipes 138
Diœceſis vario ſenſu 102
Diuos parens 109
Domnulus Afer 53
Dracones ſigna 110. 123
Drepanius 89
Dux & Comes 79

E

EARINI coma 155
Eccleſiæ ad Orientem conuerſæ 32. 33
Ecdicius Comes 24. 39
Echoici verſus 90
Elephanti in triumpho 113
Eleuſis Ceres 138
Eluſa olim metropolis 73
Endelechius rhetor 44. 76
Epiſcopi primi ordinis ſacerdotes 47. quomodo eligebantur 53. 72. 75. ab vxoribus abſtinebant 61
Epiſtola aduentoria 89. euocatoria 92. formata 66. holographa 99. metatoria 89
Erythræ op. 114
Ethica dictio 91
Eucherij Lugdun. laus 34. filij epiſcopi 78
Eugenij Tyr. conſulatus 127
Euphemia Marciani F. 114
Euphronius epiſc. Auguſtodunenſis 75
Euricus rex Gothorum 16. 25. 73. 88
Eutropius PP. Galliarum 14. 39
Exotica ſidera 154

F

FASTI dati 83
Fauſti Reienſes epiſcopi duo 96
Fauſtus ſenior 94. 96. 97. 149 150.
Felix Magni F. PP. 29. 136.
Ferreolus PP. Galliarum 51. 77
Firminus Arelatenſis 95
Flagella crinium 8
Flamines municipiorum 56
Flamonium *ibid.*
Fœderati 18. 124
Formæ aquarum 13
Formatarum genera & artificium 66. 67. 68
Forum Martis 44. Traiani *ibidem.*
Francorum deſcriptio 120
Fridericus Gothus 133
Fronto Comes 51

Frontoniani 7
Fulgentij Ruſpenſis epiſc. nomina 5
Fulminis lapis 117

G

GABINLÆ Gaudentiæ epitaphium 64
Gabriel Simeonius 43
Galli, Celtæ 152
Gallorum priſcus ſermo 45
Garſias Loayſa 8
Gazetum vinum 153
Genſericus rex 112. 121
Gerontij perfidia 58
Geſtatio 30
Gigantes triformes 137
Gir, Girræus 128
Gothorum leges 25
Græcus Epiſcopus Maſſilienſis 65
Grani 8
Gratianopolis, Cularo 41
Grinincenſes monachi 80

H

HECATOMBION 139
Heluij, Viuarienſes 69
Heptateuchus 61
Hercules Deuſonienſis 89
Herculis agones & parerga 137
Hoenius 142
Holographus 99
Honoratorum tres gradus 82
Honoratus Epiſcopus Arelatenſis 150
Honotij Aug. conſtitutio Conſtantino Tyr. hactenus tributa 147
Horæ inæquales 31. 44
Hubertus Goltzius 89
Hunnorum deſcriptio 110. 124.
auxiliarium perfidia 131
Hypobolum 71
Hypodromus. 17

I

IBERIA Ruricij 145
Illyricum duplex 118
Imperatorum nouorum Conſularus 20
Indoloria 152
Interior locus, & exterior 165
Ioannis Tyr. Conſulatus 127
Iouinus Conſul 157
Iouinus Tyrannus 58
Italiæ fines 13
Iuliani tres Epiſcopi 97
Iurenſia monaſteria 53
Iuſtus Epiſc. Aruernorum 47
Iuthungi 130
Iuuenales ludi 162

L

LAMPRIDIVS rhetor Burdegalenſis 87
Lapides milliares 163
Lapurdum 93
Latus regere 165
Legatorum viatica 63
Lemane Aruernorum 51
Leo Eurici. conſiliarius. *ibid.* 82
Leonis Papæ cum Auieno & Trigetio legatio ad Attilam 18
Leontius epiſc. Arelatenſis 61.
Burdegalenſis *ibid.*
Ligula 8
Iuſtus Lipſius 17. 166

Lirinus 63. 249
Liuia, caſtellum 82
Liuia Pontij Leontij 93
Liuius poëta Gallus 163
Loca lautia 93
Lugdunum Conuenarum 74
Lugdunum colonia à quibus deducta 153
Lugdunenſis Germania 57. primas 73. prouincia diuiſa in duas, tum in quatuor 49
Lupus Epiſc. Tricaſſium 63
Luxus ſabbatarius 9

M

MACROBII verum nomen Theodoſius 4
Magi Perſarum 107
Magiſtri militum in Oriente 107. 118
Magiſter officiorum 10
Maiorianus Aug. 22. 116. 122. 123. 124. 125
Mamertus Epiſcopus Viennenſis 69. 70. 71
Manumiſſio in auſpiciis Conſulum 115
Marcelliana coniuratio 22
Mariniani Coſ. nomina 15
Marmorum colores 143
Marſyas in foro Rom. 145
Martini Dumienſis verſus 50. 152
Maſſilia 155
Maſſilienſes epiſcopi 71. 75
Matheſeos vanitas 92
Maximi Aug. epulum 23
Maximus Reienſis epiſcopus 150
Menandri Epitrepontes 47
Merobaudes poëta 140
Meſochorus 10
Meſſala PP. poëta 141
Mileſiæ fabulæ 71
Militia triplex 14
Minutitio 29
Monachi palliati 45. coma breui 52
Mons Seleucus op. 55
Municipaliter natus 21
Muſteus. 82
Mythologiæ duplex methodus 137

N

NARBO Martius 154. 156. obſidetur à Gothis 131. 134. 156
Narona Dalmatiæ op. 156
Ant. Nebriſſenſis 166
Nepotianus Mag. militum 124
Nicetius aduocatus 82
Nicol. Fab. Peireſchius 147
Nicomachi duo 81
Nominum mediæ ætatis ratio 3
Nonnechij epiſcopi duo 93
Numatiani Itinerarium ad quem ſcriptum 103
Numerariorum priuilegia 22
Numeri per digitos expreſſi 98
Nummus Anthemij 104 105. Calchedonenſium 105. Cibyratarum 56. Poſtumi 89. L. Scipionis 128. Libij Seueri 111. Fl. Valentiniani. 36. 157

O

OI diphthongus 139
Ommatius 143. 152
Onufrius Panuinnius 15
Onychis gemmæ inſcriptio 27

Ordo ſecundus ſacerdotum 46. 53

P

PALLADII verum nomen Æmilianus 4
Palladius Cæſar Petronij Maximi filius 36
Pantomimorum chorus 99. 157
Papianilla Sidonij 114
Parada 93
Parochia 102
Pars armata & ciuilis 19
Patiens epiſcopus Lugdunenſis 32. 68
Paulini Nolani vxor facta ſoror 61
Paulinus epiſc. Biterrenſis 89
Paulinus auctor Euchariſtici 89. librorum de vita Martini ibid.
Pentameter commaticus 103
Perpetuus epiſc. Turonenſis 49. 75
Perſarum Dij aqua & ignis 107
Perſica pax duplex 106
Petronij Maximi honores 36. mors, ibid. & 134
Petrus Mag. epiſtolarum 99
Philematia. Philematio 29. 30
Philiſtion mimographus 26
Philoſophorum barba, pallium & claua 45
Picti pop. vnde dicti 129
Pila & columna 27
Placidina Leontij 41
Pœnitentes comam tondebant 52
Polemius PP. Galliarum 48. 145
Poliniaca arx 43
Ang. Polirianus 67
Polynices auriga circ. 160
Poſt conſulatum in annis Impp. quid ſit 10
Præcipuum 68
Præfectus annonæ 11
Præfectus Vrbi 10. 11
Præſcriptionis xxx. annorum auctor, Theodoſius iunior 85
Prandium hora quinta 32
Preſbyteri ſecundi ord. ſacerdotes 46. 47. 53
Primatum origo 73
Primigenij medici epitaphium 35
Principes municipij 76
Principius epiſc. Sueſſion. 93
Priſcus Valerianus PP. Galliarum 59
Probus Felicis frater 42
Procopius Mag. militum 106. 107
Proſper Aquitanus epiſcopus non fuit 94
Proſperi epiſcopi duo ibid.
Prouinciæ primæ quænam 72
Purpura pro ornatu. 27
Puteolanus puluis 106

Q

QVADRATARIVS 40
Quæſtura dignitas literarum 37
Quinquennalia quando 144
Quirites Eoi 105

R

RAGNAHILDA Eurici regis 44
Rauenna triplex 12
Reciproci verſus 101
Recurrentes verſus 91. 101

Rectores Prouinciarum à Præfectis præt. creari 11
Reij Apollinares 69. 94
Remigius epiſc. Remorum 97
Rhiotamus rex Britonum 40
Rhodanuſia 12
Ricimer Mag. militum 13. 112
Rogationes à Mamerto inſtitutæ 60. 70
Roma patria communis 14
Rufino fauent Occidentales 31
Ruricij Lemouicenſes epiſcopi duo 142. ſenior 48. 142
Ruſtici epiſtola ad Eucherium 34
Ruſticus Mag'. officiorum 57

S

SABBATA feſta omnia 9
Sabbatis feriati Orientales 10
Salonius epiſc. Genauenſis 79
Sapor quiuis rex Perſarum 114
Ioan. Sauaro 1. 25. 37. 47. 96. 123. 126. 152. 163
Ioſ. Scaliger 58. 147. 156
Scena 65
Scrinia ſacra, prætoriana, patriciæ ſedis 125
Scyri 132
Securitates 60
Sedatus epiſc. Nemauſenſis 90
Senatuſconſultum Tiberianum 17
Senonia prouincia 49
Septimius Serenus 145
Serdica Daciæ, Illyrici Thraciæ op. 111
Serenus Sammonicus 145
SIDONIVS patria Lugdunenſis 152. maioribus illuſtris 10. Comes 24. Auiti Aug. gener 127. ſtatua donatus 102. Græcè doctus 81. Præfectus vrbi 20. 48. 102. creatus epiſcopus 63. Sidonij eleemoſynæ 42. liberi 34. 40. epiſtolarum editiones variæ 45. lapſus memoriæ 136. 149. Sidonio libros nuncupat Mamertus Claudianus 42
Sigma ſolij 26. in ſigmate ſeu ſtibadio accumbentium ordo 23
Carolus Sigonius 110. 116. 130. 131.
Siniſterior in circo, interior 161
Siſtaricenſis inſcriptio 59
Solœciſmus morum 96
Sororius 155
Sortes variæ 139
Sponſæ ad viros ducuntur 13
Sportula Conſularis 83
Statuæ modus VII pedes 144
Syagrij Lugdunenſes 54
Syagrij Coſ. triplex Præfectura 15. 77

T

TERTIA prouincia 49
Theodoſius Comes, Africanus & Britannicus 144
Theodorici duo Gothorum reges in Gallia 7. 130. 133
Theudoſius 121
Thraſybulus mathematicus 92
Thoriſmondus rex Gothorum cur occiſus 77
Tiriani ſenioris opera 7
Toga, rogatus 35
Toreuma, torale 8

Torques pro diademate 135
Tractator 46
Trebax 24
Tricaſtini 70
Trigetius Præfectorius legatus 92
Triteuchus 61

V

VALAMER Gothus 109
Valentia Segouellaunorum, non Cauarum 70
Valentiniani Plac. lex noua 46
Vallia rex Gothorum 112
Vaſio op. 55
Vargi 65
Veſi, Veſogothi 133
Veſunnici 88
Vicaria ſecunda Præfectura 10. 11
Vicarij à Principe creati 11
Vicarius per Gallias vnicus *ibidem.*
Victorianus V. C. 81
Victorius Comes 72
Vicus Iulius Aturenſium 25
Vincentius Lirinenſis Lupi frater 603
Virgilij laus 34
Vocontiorum oppida 55
Voluſianus P. V. 105
Voluſianus frater Sidonij 79
Vgernum caſtrum 135
Vſura centeſima 51
Vſuræ ſupra duplum non debentur 51

Z

ZOTHECA 94. 95

INDEX

INDEX AVCTORVM qui citantur, exponuntur, emendantur in Notis.

Nondum editis anno 1614. præfixus eſt aſteriſcus.

A

ACRO 167
Agathias 120
* Alanus 29
Alciphron 47
Aldelmus 28
Alexander Trallianus 153
Ambroſius 18. 22. 24. 56. 77. 131. 146. 162
Apolinarius 129
Apollodorus Comic. ibid.
Apuleius 8. 93
Arcadius I. C. 63
Ariſtænetus 87. 157
Ariſteas 11. 33
Ariſtides 35
* Aſterius epiſc. 9. 33
Atticus CP. epiſc. 67
Auguſtinus 31. 59. 64. 85. 108. 121. 151. emend. 99
Auitus Viennenſis 8. 34. 60. 70. 80. * 55
Aurelius Carthag. epiſc. 111
Auſonius 11. 22. 32. 93. 97. 113. 142. 152. 161. 162. 259

B

BASILIVS Cæſar 22
Baſilius Seleuciæ 14
Beda 94. 98
Bernardus 68. 76
Boëtius 6. 36

C

CÆSAR 69. 119. 130
Cæſarius Arelat. 88
Candidus Iſauricus 114
Capitolinus 7. 44. 105. 123
Capitularia regum 52. 86. 102
Caſſiodorus paſſim 4. 7. 12. 31. 59. 60. 87. 115. 119. 157. 259
Cenſorinus 31. 132
Chryſoſtomus 23. 46. 76. 107. 108. * 62
Cicero 7. 9. 13. 22. 27. 29. 36. 56. 65. 129. 139. 145. 162. 165
Claudianus 8. 83. 115. 116. 117. 129. 132. 137. 138. emend. 107. 128
Claudianus presb. 46. 86. emend. 132

Clemens Alex. 32. 138
Clerus Romanus 76
Codex Inſt. 11. 14. 17. 18. 21. 22. 24. 62. 85. 108. 126
Codex Theod. 10. 11. 16. 25. 29. 48. 51. 59. 77. 84. 85. 90. 93. 107. 115. 125. 163
* *Conſtantinopolis* Θεάματα 57 κτίσματα 106
Conſtantius presb. 35. *emend.* 61. 131
Corippus 8. 83
Cyprianus 26. 28. 100. 157
Cyprianus Diac. 28. 95. 135

D

DAMASCIVS 104
Democritus 81
Demoſthenes 24
Dio 153. 159
Diodorus Sic. 51. 119. 124
Dionyſius Halic. 160
Donatus 158
Drepanius 56. 89

E

EINARTVS 56. 144
Ennodius 13. 38. 51. 57. 64. 102. 144. 150. *emend.* 150
Epigrammata Græca 98. 100. 118. 143. 158
Epigrammata vetera 87. 118. 138. 157
Epiphanius 26. 61
Euagrius 104. 108. 163
Eucherius 63. 150. 151
Eugippius 65
Eumenius 10. *emend.* 71
Euripides 117. 127
Euſebius Cæſ. 24. 26. 60. 105. 151
Eutropius 105. 156

F

FASTI *Idaciani* 126
Fauſtus Reienſis 76. 136. 143. 156. * 61
Firmicus Mat. 138
Flodoardus 93. 157
Fortunatus 41. 44. 79. 101. 109. 124. *emend.* 142
Frodoardus 54. 102

G

GENNADIVS 29. 42. 43. 47. 94. 114. 136
* *Gloſſæ Iuris* 10. 69. 83. 90. 125
Gregorius Naz. 21. 105. 123. 149. 151
Gregorius Nyſſ. 9
Gregorius VII 52. 73
Gregorius Turon. paſſim 23. 25. 39. 51. 52. 64. 79. 122. 133. *emend.* 41. 57. 73

H

HEGESIPPVS 86
Hephæſtion 103
Hermogenes 90
Hero Alex. 31
Herodotus 107
Hieronymus 17. 31. 48. 59. 61. 72. 89. 96. 98. 105. 159
Hilarius Arel. 53
Hilarus Papa 40. 64. 96. 134
Himerius 259. 163
Hincmarus 102. 147. 148. * 66
Homerus 117. 143. 161
Horatius 117. 145. 166

INDEX.

I

* IDACIVS 36. 51. 58. 61. 83. 106. 115. 119. 123. 124. 127. 130. 131. 140
Inſcriptiones antiq. 4. 14. 21. 26. 30. 35. 36. 56. 58. 62. 69. 74. 89. 95. 98. 123. 126. 136. 139. 157. 159. *emend.* 59
* *Inſcriptiones nouæ* 4. 7. 18. 27. 30. 34. 36. 41. 50. 51. 64. 80. 86. 95. 105. 109. 121. 126. 127. 142. 154. 156
Ioannes Maxentius 22
Iornandes 12. 16. 24. 38. 55. 65. 95. 110. 134. *emend.* 24
Ioſephus 33
Irenæus 12
Iſidorus 4. 6. 8. 25. 56. 130. 134
Iſidorus Peluſiotes 9. 45
Itinerarium 55. 74. 95. 111. 152
Iulianus Imp. 12. 24. 32. 105. 106. 116. 120. 144
Iuuenalis 48. 98. 167
Iuuencus 23

L

LACTANTIVS 138
Laërtius 35. 107
Lampridius 44. 92. 101
Leo Papa 31. 53. 75. *emend.* 49
Libanius 46. 116
Licentius 123
Liuius 70. 113. 115. 128. 159
Longus 33
Lucanus 124. 139
Lucianus 27. 28. 29. 46. 72. 137. 149. 157
Lucretius 29
* *Lupus Epiſc.* 61
Lycophron 149

M

MACROBIVS 99. 14 162
Malchus ſophiſta 114
Manilius 87. 118
Ammian. Marcellinus 11. 21. 49. 70. 74. 77. 100. 106. 107. 109. 110. 115. 122. 123. 131. 135. 144
Marcellinus Comes 37. 94. 106. 135
Marcellus med. 65
Marius Victor 107. 146
Martialis 145
Martinus Dumienſis 49. * 152
Maximianus 146
Menander 47
Minutius Felix 107. 166
Modeſtinus I. C. 10
Muſæus 119

N

NICETAS *Choniates* 68
Nicolaus I. Papa 102
Nouellæ Cod. Theod. 18. 19. 36. 56. 84. 99. 104. 112. *Iuſtin.* 14. 18
Notitia Imp. 11. 37. 41. 49. 57. 131
Notitia Ciuitatum 69. 70
Numatianus 10. 103. 141

O

OBSEQVENS 139
* *Odo Derobern.* 46
Olympiodorus Thebæus 17. 38. 58. 39
Optatus 46
Orientius emend. 100
Oroſius 121. 156
Orpheus 138
Ouidius 114. 158. 162. 166

P

PAPINIVS 100. 119. 143. 156. 160. 161. 163
Panegyrici 88. 144. *emend.* 122. 131
Paterculus 36
Paulinus Nol. 27. 32. 33. 45. 51. 74. 76. 93. 105
Paulinus de vita S. Mart. 19. 23. 78. *emend.* 49. 131. * 50
Paulinus auctor Euchariſtici 65. 146
Pauſanias 119
Pelagius Papa 88
Pentadius 90
Perſius 31
Petronius 62. 106
Philoſtratus 96
Plancus apud Cic. 41
Plinius 9. 15. 29. 34. 55. 82. 86. 91. 95. 154. 163. *emend.* 70
Plinius iunior 10. 20. 51. 82. 88. 89. 140. *emend.* 28. 94. 155
Plutarchus 4. 25. 51. 72. 98. 129. 139. 167
Pollio Treb. 6. 83
Porphyrius 107
Porphyrius Optat. 91. 101
Poſſidius 113
Priſcus rhetor 22. 113. 119
Procopius 18. 22. 123
Propertius 136
Proſper 59. 70. 78. 130. * *auctior* 19. 77
Prudentius 9. 45. 52. 103. 110. 138. 143. 151
Ptolemeus 29. 70. 74. 111. 128. 156
Publicola 121

Q

QVINTILIANVS 27. 47

R

RATBODVS *epiſc.* 68
Rhianus 146
Rothaldus 102
Rufius Feſtus 49. 118
Ruricius 41. 48. 54. 64. 68. 81. 88. 90. 117. 143
* *Ruſticus* 34

S

SALVIANVS 9. 18. 52. 78. 131. 132
* *Sedulius Scotus* 97
Seneca 31. 60. 113. 162. 165. *Rhetor* 90. 91
Seneca poëta 7. 119. 128. 162
Seruius 7. 26. 90. 101
* *Seuerianus Gabal.* 8. 14
Sidonius emendatus 14. 26. 27. 28. 62. 72. 86. 88. 91. 97. 101. 109. 110. 113. 114. 117. 120. 128. 130. 132. 135. 137. 142. 146. 155. *& aliis locis paſſim.*
Silius Italicus 160. 161
Socrates 33. 105. 111. 135. *emend.* 55
Solinus 117. 165
Sophocles 160
Sozomenus 58. 111. *emend.* 55
Spartianus 29. 122
Stephanus 105
Strabo 13. 27. 48. 69. 74. 88. 92. 106. 107. 117. 135
Suetonius 4. 22. 108. 159
Sulpitius Sev. 9. 23. 44. 46. 49. 107. 152

Symmachus 20. 21. 54. 60. 77. 81. 83. 84. 89. 93. 95. 101. 122. 125. 158
Syneſius 108
Synodus Agathenſis 52. 72. 73. *Africana* 121. *Aquileienſis* 77. *Arauſica* 94. 98. *Arelatenſis* 64. *Aruernica* 53. *Aurelian.* 70. *emend.* 73. 95. *Bracarenſis* 8. *Cabillon.* 68. *Calchedon.* 66. *Carpentor.* 72. 94. *Carthagin.* 52. 66. 68. *emend.* 90. *Epaunenſis* 97. *Lugdunenſis* 78. 97. *Matiſconen.* 25. *Meldenſis* 66. *Nicæna* 72. *Reienſis* 94. *Sexta* 20. *Trullana* 66. *Valentina* 76. *Vaſionenſis* 94. *Venetica* 93
* *Synodus Lemouic.* 52. *Lugdunenſis* 97. *Pariſiac.* 96

T

TABVLA *Itin.* 12. 39. 41. 48. 69. 82. 87. 97
Tacitus 8. 17. 21. 48. 56
Terentianus 103
Tertullianus 9. 14. 23. 27. 43. 71. 76. 92. 98. 133. 138
Themiſtius 110
Theocritus 162
Theodoretus 10. 12. 33. 72. 79. 111
Theodorus lector 114
* *Theophanes* 14. 33. 104. 134
Theophylactus Simocates 88
Tibullus 139

V

VALENTINIANI *lex* 46
Valerius Flaccus 118. 119. 123
Varro 144. 149
Vegetius 19. 110
Venuleius I. C. 17
Veteris Cod. annotatio 44. 49. 61
Aur. Victor 31. 65. 106
P. Victor 31
Victor Vtic. 74. 82. 113. 140
Victorinus 91. 101
Vincentius Lirin. 46
Virgilius 34. 149. 158. 160. 161
Vitruuius 13. 44. 106
Vopiſcus 5. 101. 123. 156
* *Vrbanus V.* 43

X

XIPHILINVS 31

Z

ZOSIMVS 10. 12. 25. 26. 57. 58. 106. 110. 118. 119. 123

SVMMA PRIVILEGII Regis Chriſtianiſſimi.

CAVTVM eſt auctoritate Regis, ne quis in regno ſuo, aliiſve locis ſuæ ditioni ſubiectis intra quindecim annos proximos, librum, cui titulus eſt: *C. Sollij Apollinaris* SIDONII *Aruernorum Epiſcopi Opera*, IAC. SIRMONDI *Societ.* IESV *Presb. cura & ſtudio recognita, Notiſque illuſtrata*, abſque Sebaſtiani Cramoiſy Regis & Reginæ Architypographi permiſſu, imprimat, aut diuendat, à die publicationis horum exemplarium: qui ſecùs fecerit, mulctâ indictâ, prout ampliùs in diplomate regio continetur, coërcebitur. Datum apud S. Germanum in Laya, die 5. Maij 1652.

Sic ſignatum, De mandato Regis, CRAMOISY.

Prima editio abſoluta fuit 26. Auguſti 1652.

CATALOGVS OPERVM P. IACOBI SIRMONDI, digeſtus in ordinem temporum, quo ſunt excuſa ſumptibus Sebaſtiani Cramoiſy.

GOFRIDI *Abbatis Vindocinenſis Opera*, edita anno 1610
Ennodij Epiſcopi Ticinenſis Opera 1611
Flodoardi Presbyteri Remenſis Eccleſiæ Hiſtoria 1611
Fulgentij Epiſcopi Opuſcula quædam 1612
Valeriani Epiſcopi Homiliæ viginti 1612
Petri Cellenſis Epiſtolæ, & Alexandri III. Papæ 1613
Sidonij Apollinaris Opera primùm excuſa anno 1614, *tum maiori formâ hoc anno* 1652 *recuſa.*
Vita S. Caroli Comitis Flandriæ 1615
Vita Leonis IX. Papæ 1615
Paſchaſij Ratberti Opera 1618
Cenſura de Suburbicariis 1618
Eugenij Toletani Opuſcula 1619
Idatij Epiſcopi Chronicon 1619
Marcellini Comitis Chronicon 1619
Aduentoria Cauſidico Diuionenſi de Suburbicariis 1620
Anaſtaſij Bibliothecarij Collectanea 1620
Propempticum Claudio Salmaſio de Suburbicariis 1622
Caroli Calui Capitula 1623
Conciliorum Galliæ tomi tres 1629
Facundus Hermianenſis 1629
Opuſcula dogmatica quinque veterum Scriptorum 1630
Appendix Codicis Theodoſiani 1631
S. Auguſtini Sermones quadraginta 1631
Antirrheticus I. de Canone Arauſicano 1633
Antirrheticus II. de eodem Canone 1634
De duobus Dionyſiis Diſſertatio 1641
Theodoreti Opera Græco-Latina, tomis quatuor 1642
Quæſtio triplex. De Lege Celebrandis. *De Paragrapho* Duorum fratrum. *De Codice Alarici Regis.* 1642

Auiti Viennenſis Opera 1643

Euſebij Cæſarienſis Opuſcula 1643

Fulgentij excerpta ex libris contra Iulianum 1643

Prædeſtinatus 1643

Hincmari Remenſis Archiepiſcopi Opera, duobus tomis 1645

Theodulphi Epiſcopi Aurelianenſis Opuſcula 1646

Rhabani Archiepiſcopi Moguntini aduerſus Godeſcalcum 1647

Hiſtoria Prædeſtinatiana 1649

Amolonis Archiepiſc. Lugdunenſis Epiſt. 1649

S. Auguſtini Sententiæ 1649

Seruati Lupi de tribus Quæſtionibus liber 1650

Rufini Palæſtini de Fide 1650

Marcellini & Fauſtini Libellus precum 1650

Triplex nummus 1650

Anti-Triſtani duo 1650

Hiſtoria publica Pœnitentiæ, & de Azymo 1651

Inſcriptiones tam multas publici iuris fecit, vt ex iis iuſtum volumen excudi poſſit; quas tamen aliis Scriptoribus edendas dedit, quibus præcellit,

Antiquæ inſcriptionis, quâ L. Scipionis Barbati F. expreſſum eſt elogium, Explanatio.

XXX IX
ε
10
A01146477 3